

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

DOĞU TÜRKÇESİ KUR'AN TEFSİRİ
(MÜ'MİN, FUSSİLET, ŞÛRÂ ve ZUHRUF SURELERİ)
(İNCELEME- TENKİTLİ METİN-DİZİN-TIPKIBASIM)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAMET ONUR

İSTANBUL 2017

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

DOĞU TÜRKÇESİ KUR'AN TEFSİRİ
(MÜ'MİN, FUSSİLET, ŞŪRĀ ve ZUHRUF SURELERİ)
(İNCELEME- TENKİTLİ METİN-DİZİN-TIPKIBASIM)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
SAMET ONUR

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. GŪLŞEN SEYHAN ALIŞIK

İSTANBUL 2017

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Samet ONUR'un "Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Mü'min, Fussilet, Şûrâ ve Zuhuf Sureleri) (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof. Dr. Erdal ŞAHİN
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Yrd. Doç. Dr. C.Eralp ALIŞIK
Üniversitesi Yeditepe Üniversitesi

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 02/01/2018 tarih ve 2018/01-04 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	VIII
ÖZET.....	XI
ABSTRACT.....	XIII
KISALTMALAR.....	XV
İŞARETLER.....	XVII
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ.....	XVIII
1. İNCELEME.....	1
1.1. KUR'ÂN'IN TÜRKÇEYE TERCÜME EDİLMESİ.....	2
1.2. DOĞU TÜRK LÜK SAHASINDAKİ KUR'ÂN TERCÜMELERİ.....	3
1.2.1. Anonim Tefsir veya Orta Asya Tefsiri.....	3
1.2.2. TIEM 73.....	4
1.2.3. Rylands Kur'ân Tercümesi.....	4
1.2.4. Taşkent Kur'ân Tercümesi.....	5
1.2.5. Harezm Türkçesi Kur'an Tefsiri (Süleymaniye Nüshası).....	5
1.2.6. Karışık Lehçeli Kur'an Tefsiri (Süleymaniye Nüshası).....	6
1.2.7. Meşhed Kur'an Tefsiri.....	6
1.2.8. Meşhed Satırarası Kur'an Tercümesi.....	6
1.2.9. İki Dilli Meşhed Satır-arası Kur'an Tercümesi.....	7
1.2.10. Terceme-i Tefsîr-i Yakûb-i Çerhî.....	7
1.3. ÇEVİRİ TÜRLERİ.....	7
1.3.1. Satır-arası Terümeler.....	7
1.3.2. Tefsirli Tercümeler.....	8
1.3.3. Satır-arası Tercüme ile Tefsirin Birlikte Görüldüğü Tercümeler.....	8
1.4. DOĞU TÜRKÇESİ KUR'ÂN TEFSİRİ.....	8
1.4.1. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Nüshası.....	9
1.4.2. Yusuf Ağa Kütüphanesi Nüshası.....	10
1.4.3. Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	10
1.4.4. Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri Üzerinde Yapılan Edisyon Kritik Çalışması ..	11
1.4.5. Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin el-Mevahibü'l-'Aliyye fî tefsîri'l-keîâmî'r-Rabbâniyye'nin Tercümesi Olması.....	14

1.4.5.1. Hüseyin Vaiz-i Kaşîfî el-Mevahibü'l-'Aliyye fî tefsîri'l-keîâmî'r-Rabbâniyye	14
1.4.5.2. el-Mevahibü'l-'Aliyye'nin Kaynakları	15
1.4.5.3. DoĒu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin el-Mevahibü'l-'Aliyye ve Şeyh Ömer Adûlî NiĒdevî Tercümesi ile Mukayesesi	21
1.4.5.4. DoĒu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nde Görülen Farsça Gramer Özellikleri..	26
1.5. ESERİN DİLİ VE SAHASI	31
1.5.1. DoĒu Türkçesi ve Tarihî Ehemmiyeti	31
1.5.2. DoĒu Türkçesinin Hususiyetleri	47
1.5.3. DoĒu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Şeybânîler Dönemine Ait Olma İhtimali .	49
1.6. YAZIM ÖZELLİKLERİ.....	53
1.6.1. İkili Yazım	53
1.6.2. Harekelendirme.....	54
1.6.2.1. Şedde.....	55
1.6.2.2. Üstün.....	55
1.6.2.3. Esre	56
1.6.2.4. Ötre	56
1.6.3. Harflerin Noktalarının Gösterilmesi.....	56
1.6.4. Yazım Yanlılıkları	56
1.6.5. Birleşik Yazılan Sözcükler	56
1.6.6. Nazal n'nin Yazımı	56
1.6.7. Ünlülerin Yazılışı	57
1.6.7.1. /a/ Ünlüsünün Yazılışı	57
1.6.7.2. /e/ Ünlüsünün Yazılışı	57
1.6.7.3. /ı/ ve /i/ Ünlülerinin Yazılışı	58
1.6.7.4. /u/ /ü/ /o/ /ö/ Ünlülerinin Yazılışı	58
1.6.8. Ünsüzlerin Yazılışı	58
1.6.8. 1. /ç/ Ünsüzünün Yazılışı.....	58
1.6.8. 2. /p/ Ünsüzünün Yazılışı	58
1.6.8.3. /k/ ve /g/ Ünsüzlerinin Yazılışı.....	59
1.6.8.4. /ng/ Ünsüzünün Yazılışı	59
1.6.8.5. /s/ Ünsüzünün Yazılışı.....	59
1.6.8.6. /t/ Ünsüzünün Yazılışı	59
1.7. SES ÖZELLİKLERİ	59

1.7.1. Ünlüler	59
1.7.1.1. Kapalı e (é) Meselesi.....	59
1.7.1.2. Ünlü Uyumu.....	60
1.7.1.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu	60
1.7.1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	62
1.7.1.3. Ünlülerde Meydana Gelen Ses Olayları	64
1.7.1.3.1. Yuvarlaklaşma	64
1.7.1.3.2. Düzleşme.....	64
1.7.1.3.3. Vurgusuz Orta Hecede Ünlü Yitimi.....	65
1.7.1.3.4. Ünlü Genişlemesi	65
1.7.2. Ünsüzler	65
1.7.2.1. /b/ Ünsüzü.....	65
1.7.2.2. /d/ Ünsüzü.....	66
1.7.2.3. /ğ/ ve /g/ Ünsüzleri	67
1.7.2.4. /k/ ve /k/ Ünsüzleri	68
1.7.2.5. /t/ Ünsüzü	69
1.7.2.6. /ng / Ünsüzünün Durumu	69
1.7.2.7. /ny / Ünsüzünün Durumu	69
1.7.2.8. /p/ Ünsüzü.....	70
1.7.2.9. Ünsüz Uyumu.....	70
1.7.3. Ünsüzlerde Meydana Gelen Ses Olayları	71
1.7.3.1. Ünsüz Yitimi	71
1.7.3.1.1. Söz Ortasında Ünsüz Yitimi	71
1.7.3.1.2. Söz Sonunda Ünsüz Yitimi.....	71
1.7.3.2. Hece Düşmesi	72
1.7.3.3. Sedasızlaşma	72
1.7.3.4. Sedalılaşma	72
1.7.3.5. Göçüşme	72
1.7.3.6. İkizleşme.....	72
1.7.3.7. Ön Seste Ünsüz Türemesi (/y-/ protezi).....	73
1.8. YAPI ÖZELLİKLERİ.....	73
1.8.1. İsim İşletme Ekleri.....	73
1.8.1.1. Çokluk Eki (ـل).....	73
1.8.1.2. İyelik Ekleri	73

1.8.1.3. Hal Ekleri.....	74
1.8.1.3.1. İlgî Eki (Genitif) (نِینِک, نِینِک) +Ing/+nIng.....	74
1.8.1.3.2. Yükleme Durum Eki (Akuzatif) (نِی, ی, نِ) +n/+I/+nI.....	74
1.8.1.3.3. Yönelme Durum Eki (Datif) (غِه, کَا, قَه) +ga/+ge/+ka/+ke	75
1.8.1.3.4. Bulunma Durum Eki (lokatif) (دَا) +dA	76
1.8.1.3.5. Ayrılma Durum Eki (Ablatif) (دِین, دِن) +dIn.....	76
1.8.1.3.6. Eşitlik Durum Eki (Ekvatif) (جَه) +çA	77
1.8.1.3.7. Yön Gösterme Eki (Direktif)	77
1.8.1.4. Aitlik Eki (حِی, غِی)	77
1.8.1.5. Karşılaştırma Eki (رَاک, رَاک).....	77
1.8.2. Bildirme Biçimleri.....	78
1.8.2.1. Geniş Zaman Bildirme Biçimleri	78
1.8.2.1.1. Şahıs Zamirleri ile Kurulan Geniş Zaman Bildirme Biçimi.....	78
1.8.2.1.2. Yardımcı Fiil ile Kurulan Geniş Zaman Bildirme Biçimi	78
1.8.2.1.3. Yardımcı Fiil ile Kurulan Görülen Geçmiş Zaman Bildirme Biçimi .	79
1.8.2.1.4. Yardımcı Fiil Kullanmadan Oluşturulan Bildirme Biçimleri.....	79
1.8.3. Sayı Adları	79
1.8.3.1. Asıl Sayı Adları.....	79
1.8.3.2. Sıra Sayı Adları	80
1.8.3.3. Kesir Sayı Adları	80
1.8.4. Zamirler	80
1.8.4.1. Kişi Zamirleri	80
1.8.4.2. İşaret Zamirleri	82
1.8.4.3. Dönüştürme Zamirleri	83
1.8.4.4. Bağlama Zamiri.....	84
1.8.4.5. Soru Zamirleri	84
1.8.4.5.1. "kim"	84
1.8.4.5.2. "né"	84
1.8.4.5.3. "*ka-"	85
1.8.4.6. Belirsizlik Zamirleri.....	85
1.8.4.7. Birliktelik Zamirleri.....	86
1.8.5. Sıfatlar.....	86
1.8.5.1. Niteleme Sıfatları.....	87
1.8.5.2. Sayı Sıfatları.....	87

1.8.5.2.1. Asıl Sayı Sıfatları	87
1.8.5.2.2. Sıra Sayı Sıfatları.....	88
1.8.5.2.3. Kesir Sayı Sıfatları.....	88
1.8.5.3. Soru Sıfatları.....	88
1.8.5.4. Belirsizlik Sıfatları.....	88
1.8.5.5. İşaret Sıfatları.....	89
1.8.6. Zarflar	89
1.8.6.1. Yer Zarfları.....	89
1.8.6.2. Zaman Zarfları.....	89
1.8.6.3. Durum Zarfları.....	90
1.8.6.4. Miktar Zarfları.....	91
1.8.6.5. Soru Zarfları.....	91
1.8.7. Edatlar	91
1.8.7.1. Çekim Edatları	91
1.8.7.2. Bağlama Edatları.....	93
1.8.7.2.1. Sıralama Edatları	93
1.8.7.2.2. Denkleştirme Edatları	93
1.8.7.2.3. Karşılaştırma Edatları	93
1.8.7.2.4. Cümle Başı Edatları	94
1.8.7.3. Kuvvetlendirme Edatları.....	95
1.8.7.4. Soru Edatları	95
1.8.7.5. Seslenme Edatları.....	95
1.8.7.6. Cevap Edatları.....	96
1.8.7.7. Ünlemler	96
1.8.7.8. Gösterme Edatları	96
1.8.7.9. Tekrar Edatları	96
1.8.8. Fiil Çekimi	96
1.8.8.1. Basit Zamanlı Çekimler.....	96
1.8.8.1.1. Bildirme Kipleri.....	96
1.8.8.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman	96
1.8.8.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	97
1.8.8.1.1.3. Geniş Zaman.....	98
1.8.8.1.1.4. Şimdiki Zaman	99
1.8.8.1.1.5. Gelecek Zaman.....	100

1.8.8.1.1.5.1. Mutlak Gelecek Zaman	100
1.8.8.1.1.5.2. Gelecek-İstek.....	100
1.8.8.1.2. Dilek-Tasarlama Kipleri	101
1.8.8.1.2.1. Emir Kipi	101
1.8.8.1.2.2. Şart Kipi.....	102
1.8.8.1.2.3. İstek Kipi.....	103
1.8.8.1.2.4. Gereklilik Kipi	103
1.8.8.2. Birleşik Zamanlı Çekimler	104
1.8.8.2.1. Geniş Zamanın Hikaye Birleşik Çekimi.....	104
1.8.8.2.2. Gelecek Zamanın Hikaye Birleşik Çekimi	104
1.8.8.2.3. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikaye Birleşik Çekimi.....	105
1.8.8.2.4. Görülen Geçmiş Zamanın Hikaye Birleşik Çekimi.....	105
1.8.9. Soru Biçimi.....	105
1.8.10. Birleşik Fiiller	106
1.8.10.1. Yardımcı Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller	106
1.8.10.2. Tasvir Fiilleri.....	108
1.8.10.3. Yeterlik Fiilleri.....	108
1.8.10.4. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller	108
1.8.11. Sıfat-Fiiller (Partisip).....	109
1.8.11.1. -ğan/-қан/-gen/-ken.....	109
1.8.11.2. -Ar	109
1.8.12. Zarf-Fiiller (Gerundium).....	110
1.8.12.1. -A	110
1.8.12.2. -(I)p/-(U)p	110
1.8.12.3. -mAy.....	110
1.9. SÖZ DİZİMİ.....	110
1.9.1. Yapısına Göre Cümleler	111
1.9.1.1. Basit Cümleler	111
1.9.1.2. Birleşik Cümleler.....	111
1.9.1.2.1. Şarh Birleşik Cümleler	111
1.9.1.2.2. Bağlı Cümleler	112
1.9.1.2.3. Sıralı Cümleler	112
1.9.2. Yüklem Türüne Göre Cümleler	112
1.9.2.1. İsim Cümleleri.....	113

1.9.2.2. Fiil Cümleleri	113
1.9.3. Yüklem Yerine Göre Cümleler.....	113
1.9.3.1. Kurallı Cümleler	113
1.9.3.2. Devrik Cümleler	114
1.9.4. Anlamına Göre Cümleler	114
1.9.4.1. Olumlu Cümle.....	114
1.9.4.2. Olumsuz Cümle.....	114
1.9.4.3. Hitap Cümleleri	114
1.9.4.4. Soru Cümleleri.....	115
1.10. SÖZCÜK YAPIMI	115
1.10.1. İsimden İsim Yapma.....	115
1.10.2. Fiilden İsim Yapma.....	116
1.10.3. İsimden Fiil Yapma.....	117
1.10.4. Fiilden Fiil Yapma	117
1.11. SÖZ VARLIĞI	118
1.12. ÇEVİRİ YAZIDA ESAS ALINAN HUSUSLAR.....	124
1.13. DİZİN HAZIRLANMASINDA ESAS ALINAN HUSUSLAR	126
2. METİN	129
3. DİZİN	213
4. ARAPÇA DUALAR VE İBARELER DİZİNİ	420
5. ÖZEL ADLAR DİZİNİ	425
5.1. KİŞİ ADLARI DİZİNİ.....	425
5.2. ESER ADLARI DİZİNİ.....	432
5.3. YER ADLARI VE COĞRAFİ ADLAR DİZİNİ	435
5.4. KAVİM VE TOPLULUK ADLARI DİZİNİ.....	437
SONUÇ	440
6. KAYNAKÇA	441
7. ÖZGEÇMİŞ.....	451
8. TIPKIBASIM	452
8.1. TOPKAPI SARAYI MÜZESİ KÜTÜPHANESİ NÜSHASI.....	453
8.2. YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ KÜTÜPHANESİ NÜSHASI.....	510

ÖN SÖZ

Timürlüler döneminde kemâle erişen Doğu Türkçesi, yaklaşık beş asır boyunca Doğu Türklük sahasında edebî dil ve resmî dil olarak kullanılmıştır. Timürlü Devleti'nin edebî dili, Timürlü Devleti'nin siyasî otoritesini yitirmesinin ardından ortaya çıkan Türkistan Hanlıkları döneminde de Türk şecere geleneği çerçevesinde muhafaza edilmiş ve asırlar boyunca Doğu Türkleri arasında birleştirici rol oynamıştır. Doğu Türkçesi'nin Deşt-i Kıpçak coğrafyasından Türkistan'ın tamamını içine alarak Hindistan'a kadar uzanan geniş bir coğrafyada varlık gösterebilmesinin bir diğer önemli âmili de bu coğrafyalarda hüküm süren Türk hükümdarlarının Doğu Türkçesiyle bizzat eser vermeleri olmuştur. İnkişâfı ve sürekliliği açısından Emir Timür'ün dolayısıyla da Çinggis Han'ın binâ ettikleri muazzam tek merkezli siyasî yapılarla doğrudan doğruya alakalı olan Doğu Türkçesi, Türk tarihi ve Türk dili tarihi açısından en ehemmiyetli tarihî Türk edebî dillerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğu Türkçesinin ehemmiyeti göz önünde bulundurulduğunda bu tarihî Türk edebî dili ile verilmiş eserlerin titizlikle tetkik edilmesi zarurieti hasıl olmaktadır. Doğu Türkçesi olarak tabir ettiğimiz bu tarihî Türk lehçesinin söz varlığını tespit etme noktasında Kur'ân çevirileri kuşkusuz en önemli dil malzemelerini sunmaktadırlar. Bu tür eserlerde Kur'ân'daki ayetlerin anlamları dinî hassasiyetlerle eksiksiz ve kusursuz olarak verilmeye çalışıldığı için Türkçe sözcüklerin söz konusu dönemde hangi manaları karşıladığı tam olarak tespit edilebilmektedir. Bu hususiyetleri bakımından Kur'ân tercümeleri leksikoloji açısından son derece mühim dil malzemesi ihtiva etmektedirler.

Tezimize konu olan Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri, Hüseyin Vaiz Kaşifi'nin 15. yüzyılın sonunda Ali Şir Nevâyî'ye ithafen yazdığı el-Mevahibü'l-Aliyye veya Tefsir-i Hüseyinî adlarıyla bilinen Farsça Kur'ân tefsirinin Doğu Türkçesine tercümesidir. Eser, Farsçadan kelime kelime tercüme edildiği için Türkçe sentaksa aykırı çokça cümle yapısı ihtiva etmektedir. Bununla beraber eserin kelime kelime tercüme edilmiş olması, Farsça metindeki sözcüklerin Türkçede hangi sözcüklerle karşılandığını göstermiş ve çalışmamızın dizin kısmındaki anlamlandırmalarda Türkçe kelimelerin anlamlarını doğru tespit edebilmemize yardımcı olmuştur. Anlamlandırma noktasında, tezimize konu olan Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri ile el-Mevahibü'l-Aliyye'nin Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi 37 Hk 3448 numarada kayıtlı bulunan nüshası karşılaştırılmıştır. Bunun yanında yine el-Mevahibü'l-Aliyye'nin Şeyh Ömer Adûlî Niğdevî tarafından yapılan Batı Türkçesi tercümesi

de metnimizle karşılaştırılmış ve sözcüklerin anlamlandırılması noktasında faydalanılmıştır. Çalışmamızda, Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde III. Ahmet Bölümü numara 16'da kayıtlı bulunan nüshasının II. cildinde 173a ve 200b varakları arasında olan bölüm ve Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde 42 YU 6624 numarasıyla kayıtlı bulunan nüshanın 513a ve 542a varakları arasında yer alan bölüm tenkitli olarak incelenmiştir. Her iki nüshada da bu varaklar arasında Mü'min, Fussilet, Şūrā ve Zuhruf surelerinin tefsiri yer almaktadır. Yine her iki nüshanın da müstensihleri ve istinsah edildikleri yer belli değildir. Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin kim tarafından tercüme edildiği de meçhuldür. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi nüshası M. 1543, Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshası M. 1544 yılında istinsah edilmiştir.

Çalışmamızda yer alan "İnceleme" bölümünde "Kur'ân'ın Türkçeye Tercüme Edilmesi" başlığı altında Türkçe en eski Kur'ân tercümeleri hakkında bilgi verilmiş, "Çeviri Türleri" başlığı altında Kur'ân'ın Türkçeye çevrilmesinde kullanılan çeviri yöntemleri açıklanmış, "Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri" başlığı altında Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi nüshası ve Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshası hakkında malumat verilmiş, "Eserin Sahası ve Dili" başlığı altında Doğu Türkçesi'nin tarihî seyri, "Çağatayca" tabirinin bu edebî dili tanımlama noktasındaki yetersizliği ve Doğu Türkçesinin Türk tarihi ve Türk dili tarihi açısından ehemmiyeti üzerinde durulmuş ve "Dil Özellikleri" başlığı altında eserin yapısal özellikleri, ses özellikleri, yazım özellikleri, söz dizimi ve söz varlığı tetkik edilmiştir. "Metin" bölümünde Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi nüshasının II. cildindeki 173a ve 200b varakları arasında bulunan bölüm transkripsiyon harfleriyle Latin alfabesine aktarılmış ve Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasının 513a ve 542a varakları arasında yer alan bölümle karşılaştırılması yapılmış, iki nüsha arasında tespit edilen farklılıklar dipnotlarda belirtilmiştir. Metinde yer alan ayetler transkripsiyon harflerine aktarılmadan Arap harfleri ile orijinal biçimleri ile verilmiştir. Transkripsiyonlu metinde ayetler sıra sayıları ile beraber yazılmıştır. Eksik yazım olduğunu tespit ettiğimiz sözcüklerde eksik olan kısım "< >" işareti içinde yazılmıştır. Varak numaraları "[]", satır numaraları "()" işaretleri içerisinde verilmiştir. Metni transkripsiyon harflerine aktarma işleminde "Turkish Times Transcription" isimli sistem kullanılmıştır. Çalışmamızın "Dizin" bölümünün hazırlanmasında "Türksözdiz" programı kullanılmış ve metinde yer alan sözcükler transkripsiyon harflerine aktarılmış biçimleri ile metinde geçtikleri yer, metinde kullanıldıkları anlam ve hangi dile ait oldukları bilgileri ile beraber alfabetik sırayla verilmişlerdir. Metinde yer alan Arapça ve Farsça ibareler ile kavim, kişi ve yer adları için de

iki ayrı dizin hazırlanmıştır. "Tıpkıbasım" bölümünde Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi nüshasının II. cildindeki 173a ve 200b varakları arasındaki bölümün ve Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasının 513a ve 542a varakları arasındaki bölümün tıpkıbasımları sırası ile verilmiştir.

Lisans eğitimim esnasında rahle-i tedrisinden geçmiş olduğum, Türk tarihine, Türk dili tarihine ve Doğu Türkçesine bakış açısı noktasında ufuk açıcı bilgilerini benimle paylaşarak fikrî desteğini ve kıymetli vaktini benden esirgemeyen saygıdeğer hocam Dr. C. Eralp ALIŞIK'a, çalışmam esnasında tüm yoğunluğuna rağmen bana her zaman kıymetli vaktini ayıran ve engin bilgi ve tecrübeleriyle bana yol göstermiş ve yardım etmiş olan saygıdeğer hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Gülşen Seyhan ALIŞIK'a, lisansüstü eğitimim boyunca bana yardımcı olan sayın hocam Emine Görsoy NASKALİ'ye, çalışmam esnasında maddî ve manevî desteklerini benden esirgemeyen, her zaman ellerinden gelen her türlü desteği vermeye gayret eden babam Mustafa ONUR'a ve annem Kadriye ONUR'a, bilhassa İngilizce ve Farsça noktasında bana yardımcı olan değerli meslektaşlarım Özgür NÖMER ve Soner ATALAN'a, lisansüstü eğitimim esnasında bana maddî olarak destek veren Türk Kültürüne Hizmet Vakfı ve Türkiye Millî Kültür Vakfı'na teşekkürlerimi sunarım.

Samet ONUR

İstanbul 2017.

ÖZET

Doğu Türkçesi, Türk tarihi ve Türk dil tarihi açısından büyük önem taşıyan bir tarihî Türk edebî dilidir. Bu tarihî Türk edebî dilinin ortaya çıkışı ve gelişimi Timürlü Devleti'yle dolayısıyla da Çinggisli Devleti ile doğrudan ilişkilidir. Timürlü döneminden sonra Türkistan Hanlıkları döneminde de muhafaza edilen bu tarihî edebî dil yaklaşık beş asır boyunca Doğu Türklük sahasında hem resmî dil hem de edebî dil olarak birleştirici vazife görmüştür. Yirminci asrın başına kadar varlığını korumuş olan ancak yabancı kaynaklı müdahaleler neticesinde tabii seyrini devam ettiremeyen bu edebî dille verilmiş eserlerin incelenmesi Türk dili araştırmaları için son derece önemlidir.

Çalışmamıza konu olan ve Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri olarak adlandırılan metin, Hüseyin Vaiz Kaşifi'nin 15. yüzyılın sonunda Ali Şir Nevâyî'ye ithafen yazdığı el-Mevahibü'l-Aliyye veya Tefsir-i Hüseyinî adlarıyla bilinen Farsça Kur'ân tefsirinin Doğu Türkçesine tercümesidir. Üzerinde çalışma yaptığımız tenkitli metin, Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde III. Ahmet Bölümü numara 16'da kayıtlı bulunan nüshasının II. cildinde 173a ve 200b varakları arasında olan bölüm ve Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde 42 YU 6624 numarasıyla kayıtlı bulunan nüshanın 513a ve 542a varakları arasında yer alan bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerde Mü'min, Fussilet, Şūrā ve Zuhur surelerinin tefsiri yer almaktadır. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi nüshası H. 950 / M. 1543, Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshası H. 950 / M. 1544 yılında istinsah edilmiştir. Her iki nüshanın da müstensihleri ve istinsah yerleri belli değildir. Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Farsçadan kim tarafından tercüme edildiği de belli değildir.

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri üzerinde yaptığımız çalışma "İnceleme", "Metin", "Dizin" ve "Tıpkıbasım" bölümlerinden oluşmaktadır. "İnceleme" bölümünde Türkçe en eski Kur'ân tercümeleri ve Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri hakkında malumat verilmiş, Doğu Türkçesinin tarihî önemi ve Çağatayca teriminin bu edebî dili tanımlamadaki yetersizliği izah edilmiş ve metnin morfolojik ve fonetik özellikleri ayrıntılı biçimde incelenmiştir. "Metin" bölümünde Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi nüshası transkripsiyon harfleri ile Latin alfabesine aktarılmış ve Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshası ile olan farklılıklar dipnotlarda verilmiştir. "Dizin" bölümünde metinde yer alan sözcükler metinde geçtikleri yer, metinde kullanıldıkları anlam ve hangi dile ait oldukları bilgileri ile beraber alfabetik sırayla verilmişlerdir. "Tıpkıbasım" bölümünde Doğu Türkçesi Kur'ân

Tefsiri'nin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi nüshasının ve Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasının üzerinde çalışma yaptığımız bölümlerinin tıpkıbasımları verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, Türk Dili, Doğu Türkçesi, Kur'an, Kur'an Tefsiri, el-Mevahibü'l-Aliyye

ABSTRACT

Eastern Turkish is a historical Turkish literary language which is also one of the most important language from the point of Turkish history and Turkish language history. The appearance and the improvement of this historical Turkish literary language is directly related to Timurid State on the nature of Chinggisid State. This historical Turkish literary language which was protected during Turkestan Khanates period after Timurid period, officiated official language as well as literary language and assembly language in land of eastern Turks about five centuries. This literary language had continued existence till the beginning of twentieth century but it could not run its course because of interfere by foreigners, to examine the written works in this literary language is very important for researches in Turkish language.

The text that we had studied on named as Eastern Turkish Koran commentary is the translation of Persian Koran commentary known as Mawahib al-Aliyyah or Tafsir al-Hussaini written by Hussain Waiz al-Kashifi to Ali Shir Nava'i end of the fifteenth century. The critical text that we had studied on is comprise of the chapter between 173a and 200b leaves in the second volume in copy of Eastern Turkish Koran commentary which is registered in number 16 Topkapı Palace Museum Manuscript Library, Library of Ahmed III. and chapter between 513a and 542a leaves in copy of Eastern Turkish Koran commentary which is registered in number 42 YU 6624 in Yusuf Aga Library. There is the commentary of sura Al-Mu'min, Fussilat, Ash-Shura, Az-Zukhruf in those chapters. Topkapı copy was copied in Hijra era 950 / Common era 1543, Yusuf Aga copy was copied in Hijra era 950 / Common era 1544. The copied and copyist place of both copies is undefined. Also, the person who translated Eastern Turkish Koran commentary from Persian is unknown.

The study that we have worked on Eastern Turkish Koran commentary has parts as "Examination ", "Text", "Index" and "Facsimile". In "Examination" part you can find the information about the oldest Koran translations in Turkish and Eastern Turkish Koran commentary, historical significance of Eastern Turkish, the explanation about ineffectiveness of Chagatai Language term to name this literary language, the perscrutation about morphological and phonetic characteristics of text. In "Text" part, Topkapı Palace Museum Library copy Eastern Turkish Koran commentary has translated Latin alphabet with transcription alphabet. In this part footnotes you can see differences with Yusuf Aga Library copy. "Index" part has information about the words of text, the places of the words in the text

with the meaning of words in the text, the languages of the words belong in alphabetic sequence. "Facsimile" part has the facsimiles about chapters of Eastern Turkish Koran commentary Topkapı Palace Museum Library copy and Yusuf Aga Library copy that we studied on.

Key Words: Turkish, Turkish Language, Eastern Turkish, Koran, Koran commentary, Mawahib al-Aliyyah

KISALTMALAR

a	Yazmadaki sayfanın ön yüzü.
Ar.	Arapça.
Ar.+Far.	Arapça-Farsça.
a.g.e.	Adı geçen eser.
Ar.+T.	Arapça-Türkçe.
b	Yazmadaki sayfanın arka yüzü.
BK/D.	Bilge Kağan Abidesi Doğu Yüzü.
BK/K.	Bilge Kağan Abidesi Kuzey Yüzü.
BK/KD.	Bilge Kağan Abidesi Kuzey-Doğu Yüzü.
bkz.	Bakınız.
C.	Cilt.
Ç.	Çince.
çev.	Çeviren.
Ç.+T.	Çince-Türkçe.
der.	Derleyen.
dk.	Derkenar.
DTKT	Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri.
Far.	Farsça.
Far.+A.	Farsça-Arapça.
Far.+T.	Farsça-Türkçe.
H.	Hicrî.
haz.	Hazırlayan.
HSKT.	Harezmi Türkçesi Satır Arası Kur'ân Tercümesi.
k.a.	Kişi adı.
KB.	Kutadgu Bilig. (R.R. Arat Neşri)

KT/D.	Kül Tigin Abidesi Doğu Yüzü.
KT/G.	Kül Tigin Abidesi Güney Yüzü.
KT/K.	Kül Tigin Abidesi Kuzey Yüzü.
M.	Milâdî.
m.a.	Millet, topluluk, mezhep vb. adı.
Mo.	Moğolca
s.	Sayfa.
S.	Sayı.
sf.	Sıfat.
So.	Soğdça.
So.+F.	Soğdça-Farsça.
So.+T.	Soğdça-Türkçe.
SSSR.	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği.
T.	Türkçe.
T.+Far.	Türkçe-Farsça.
TDAY.	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı.
TDK.	Türk Dil Kurumu.
TDV.	Türkiye Diyanet Vakti.
TİEM.	Türk İslam Eserleri Müzesi.
TS.	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Nüshası.
TY/B.	Tonyukuk Abidesi Batı Yüzü.
y.a.	Yer adı.
YA.	Yusuf Ağa Kütüphanesi Nüshası.
zf.	Zarf.

İŞARETLER

+	İsim kök ve gövdelerini işaret eder.
-	Fiil kök ve gövdelerini işaret eder.
[]	Yazmadaki varak numarasını gösterir.
()	Yazmadaki satır numarasını gösterir.
<	Buradan gelir.
>	Buraya gider.
< >	Yazmadaki onarılmış bölümlere işaret eder.
*	Tanılatılmayan sözcük köküne işaret eder.
→	Karşılaştırınız.
▪	Deyimleşmiş yahut kalıplaşmış ifade.
∅	Düşmüş olan sese işaret eder.
~	Değişken biçime işaret eder.

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا	a, ā, e	ص	ş
آ	a, ā	ض	z, ḏ
ء	'	ط	ṭ
ب	b, p	ظ	ẓ
پ	p	ع	'
ت	t	غ	ġ
ث	ṯ	ف	f
ج	c, ç	ق	q
چ	ç	ك	g, k
ح	ḥ	ل	l
خ	ḫ	م	m
د	d	ن	n
ذ	z, ḏ	نک	ng
ر	r	و	o, ö, u, ü, v
ز	z	ه	a, e, h
ژ	j	ی	i, ī, y, é, ā
پس / س	s	خوا-	ḥ ^v ā-
ش	ş	ة	t

1. İNCELEME

1.1. KUR'ÂN'IN TÜRKÇEYE TERCÜME EDİLMESİ

İslâmiyetle 8. asırda tanışmaya başlayan Türkler, 10. asırda Karahanlı hükümdarı Satuk Buğra Han'ın İslâmiyeti kabul etmesiyle beraber bu dini devlet dini olarak tanıyıp, kitleler halinde Müslüman olmaya başlamışlardır.¹ İntisap edilen bu yeni din ve medeniyet dairesi, tabii olarak birtakım ihtiyaçları da beraberinde getirmiştir. Bu ihtiyaçlardan belki de en önemlisi İslâm dininin mukaddes kabul edilen kitabı Kur'ân'ın Türk diline tercüme edilmesidir. İslâmiyetten önce Maniheizm ve Budizm gibi dinlere intisap etmiş olan Türkler, bu dinlerin mahiyetini tam olarak kavramak adına Çince, Soğdça, Toharca gibi dillerden çeviriler yapmışlardır.² Bu çevirileri yapan Uygur Türkleri yeni kavram alanlarını karşılamak adına bazen bu dillerden kelime alma yoluna gitmişler bazen de Türkçe sözcüklerle yeni kavramlar yaratmışlardır.³ İslamiyeti kabul ettikten sonra da zaman içinde Kur'ân'ın ve girilen yeni medeniyet dairesine ait birçok metnin Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Bu çevirilerde de Uygur Türklerinin çeviri geleneği takip edilmiş ve yeni kavram alanları Türkçe sözcüklerle ifade edilmiştir:

Yükün- : Secde etmek

Tap- : İbadet etmek

Yalawaç⁴ : Peygamber

Yazuğ : Günah

Bağırsağ : Er-Rahman

Tamuğ éri : Zebani

Körklüg atlar : Esmâü'l Hüsna

Yarlıkağlı : Er-Rahim

Kur'ân, Farsçaya ilk defa Samanîler döneminde hükümdar Samanî Mansûr İbn Nûh'un emriyle çevrilmiştir. 10. asırda Buhara'da yapılan bu çeviride Taberî'nin Kur'ân tefsiri esas alınmıştır.⁵ Bu tercüme bir heyet tarafından yapılmıştır. Z. V. Togan, bu heyette Türk dilinin

¹ A. Zeki Velidi Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1981.s. 59.

² Ahmet Caferoğlu, *Türk Dili Tarihi I*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984, s. 157.

³ a.g.e. s. 158.

⁴ “w” harfi çift dudak f'sini gösterir.

⁵ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi (Rylands Nüshası), Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2004, s. IX.

hakim olduğu bilinen İsbicab ve Mebus şehirlerden iki alim bulunduğunu ve bu alimlerin Türk olup Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'nde numara 73'te kayıtlı bulunan Türkçe Kur'ân tercümesini Farsça tercüme ile aynı zamanda yapmış olabileceklerini söylemektedir.⁶ Abdulkadir İnan, bize ulaşmış olan en eski Kur'ân tercümelerinin yazılış tarihinin Kutadgu Bilig ile aynı döneme rastladığını düşünmektedir.⁷ M. Fuad Köprülü ise Türkçe ilk Kur'ân tefsirinin Leningrad Asya Halkları Enstitüsü'nde bulunan tefsir olduğunu ve 10. asrın sonu veya 11. asrın başlarında Batı Türkistan'da yazılmış olabileceğini düşünmektedir.⁸ Söz konusu olan bu Kur'ân çevirilerinin müellifleri ve yazılış tarihleri bilinmediği için Kur'ân'ın Türkçeye ilk defa ne zaman çevrildiği tam olarak bilinmemektedir. Dört Kur'ân tercümesinin arkaik söz varlıklarından ve dil özelliklerinden yola çıkılarak bunların Türkçe en eski Kur'ân çevirileri olduğu düşünölmektedir.

1.2. DOĞU TÜRKÖÖK SAHASINDAKİ KUR'ÂN TERCÖMELERİ

1.2.1. Anonim Tefsir veya Orta Asya Tefsiri

Leningrad Asya Halkları Enstitüsü'nde bulunan tefsir, "Anonim Tefsir" ve "Orta Asya Tefsiri" şeklinde adlandırılmaktadır. Bu nüsha 1914 senesinde Z.V. Togan tarafından bulunmuştur. Müstensihî ve yazıldığı tarih belli değildir. Bu nüsha hakkında ilk malumatı Togan vermiş daha sonra Barthold tarafından tahlili yapılmıştır. Nüshanın baş tarafı ortadan bir kısmı eksiktir. Tefsirin bazı bölümlerinde satır arası tercüme yapılmış, bazı bölümlerinde ise tefsire ağırlık verilmiş ve menkıbeler aktarılmıştır. Nüshanın sonuna doğru Farsça kelimeler ve cümleler fazlaşmaktadır. Barthold bu hususiyetin mütercimî ana dilinin Türkçe olmadığını gösterdiğini belirtirken Abdulkadir İnan bu durumun müstensihîn elindeki nüshanın eksikliğinden kaynaklandığını düşünmektedir. Abdulkadir İnan'a göre müstensihîn eksik kısımları daha yeni bir nüshadan tamamlamış ve neticede satır arası tercüme kısımları ile tefsir kısımları arasında dil özelliği bakımından farklılıklar meydana gelmiştir.⁹

Borovkov bu tefsirin sözlüğünü hazırlamıştır. Halil İbrahim Usta eser üzerinde yüksek Lisans tezi yapmıştır. Kazakbay Mahmudov da eser üzerinde dil incelemesi yapmış ve tıpkıbasımını yayınlamıştır.

⁶ Zeki Velidi Togan, "Londra ve Tahran'daki İslâmî Yazmalardan Bazılarına Dair", İTED, C. III/1-2, 1960, s. 35.

⁷ Abdülkadir İnan, *Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Tercemeleri Üzerinde Bir İnceleme*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1961, s. 8.

⁸ M. Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1980, s. 162-163.

⁹ Tefsirle ilgili bilgi Abdulkadir İnan'ın *Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Tercemeleri Üzerinde Bir İnceleme* adlı eserinden alınmıştır. bkz. Abdülkadir İnan, *Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Tercemeleri Üzerinde Bir İnceleme*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1961, s. 9-10.

1.2.2. TİEM 73

Türkçe en eski Kur'ân tercümelerinden biri de Türk İslam Eserleri Müzesi'nde numara 73'te kayıtlı bulunan ve TİEM 73 kısaltması ile anılan Kur'ân tercümesidir. 1333-1334'te İl-Hānī Ebū Sa'id'in hükümranlığı döneminde Muhammed ibn Hācī Devletşāh tarafından istinsah edilmiştir. Her sayfasında 9 satır bulunmaktadır ve toplam 902 sayfadır.¹⁰ Togan daha önce belirttiğimiz üzere bu tercümenin 10. asırda Farsça Kur'ân tercümesiyle aynı zamanda yazıldığını düşünmektedir. Abdulkadir İnan tercümenin Leningrad nüshasıyla aynı kaynağa bağlı olduğunu iddia etmektedir. İddiasını ispat için de bu iki nüshadan bazı bölümlerini karşılaştırmaktadır.¹¹ J. Eckmann, tercümenin 70. ve 108. sayfaları arasındaki bölüm diğer bölümlere göre daha yakın zamana ait dil hususiyetleri gösterdiği için müstensihin elindeki metnin eksik olduğunu veya müstensihin bu bölümü 14. asır edebî diline aktardığını belirtir.¹² Eser hakkında ilk bilgi Abdulkadir Erdoğan tarafından verilmiştir.¹³ Bununla beraber Abdulkadir Erdoğan'ın eserin dili hakkında verdiği malumatın çoğu hatalıdır.¹⁴ Eser üzerinde ilk dil incelemesini Fahir İz yapmıştır.¹⁵ Eser üzerinde Abdullah Kök ve Suat Ünlü doktora, Güler Akar da yüksek lisans tezi hazırlamışlardır.

1.2.3. Rylands Kur'ân Tercümesi

İngiltere'de John Rylands Kütüphanesi, Arabic MSS. 25- 38'de kayıtlı bulunan Rylands Kur'ân çevirisi de Türkçe en eski Kur'ân tercümelerinden biridir. Rylands nüshasının her sayfasında Arapça, Farsça ve Türkçe metinlerden müteşekkil üçer satır bulunur. Metnin elde bulunan kısmı 14. ciltten oluşmakta ve 1145 sayfa ihtiva etmektedir. Ciltlere bölünüş, Kur'ân cüzlerine göre yapılmıştır. Eserin 16 cildi kayıptır ve eldeki ciltlerde de pek çok eksik kısım bulunmaktadır.¹⁶ Bu tercümeyle ait iki varak da Dublin'de Chester Beatty Kütüphanesi, numara 1606 ve numara 1630'da kayıtlıdır.¹⁷ Başlı ve sonu eksik olduğundan dolayı Rylands nüshasının nerede kim tarafından yazıldığı bilinmemektedir. Rylands nüshasında Arapça, Farsça ve Türkçe metinler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Türkçe çeviri doğrudan

¹⁰ Tefsirle ilgili bilgi Aysu Ata'nın *İlk Kur'an Tercümesi(Rylands Nüshası) Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)* adlı eserinden alınmıştır. bkz. Aysu Ata, *İlk Kur'an Tercümesi(Rylands Nüshası) Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, TDK Yayınları, Ankara 2004, s. XI.

¹¹ Abdülkadir İnan, *Kur'ân-ı Kerim'in Türkçe Tercemeleri Üzerinde Bir İnceleme*, s. 11.

¹² János Eckmann, "Kur'ân'ın Doğu Türkçesine Tercümeleleri", çev. : Ekrem Ural, *TDED*, S. XXI (1975) , s.17.

¹³ Abdülkadir İnan, *Kur'ân-ı Kerim'in Türkçe Tercemeleri Üzerinde Bir İnceleme*, s. 11.

¹⁴ Abdülkadir Erdoğan, "Kur'ân Tercemelerinin Dil Bakımından Değerleri", *Vakıflar Dergisi*, S.1 (1938), s. 47.

¹⁵ Fahir İz, "Uygurca Kur'an Tercemesi", *İstanbul Üniversitesi Türkoloji Disiplini Vinci semestre traval'*, 1936-1937.

¹⁶ Rylands nüshasına dair malumat Eckmann'ın "Doğu Türkçesinde Bir Kur'an Çevirisi (Ryland Nüshası)" adlı makalesinden alınmıştır. bkz. : János Eckmann, "Doğu Türkçesinde Bir Kur'an Çevirisi (Ryland Nüshası)", *TDAY Belleten* (1967), s. 53-54.

¹⁷ Suat Işık, "Kur'an-ı Kerim'in Türkçe'ye Çevrilmesi ve İlk Türkçe Kur'an Tercümeleleri", *Dini Araştırmalar Dergisi* (2007), C. 9, S. 27, s. 19.

metindeki Arapça veya Türkçe metinden yapılmamıştır. Eckmann'a göre eseri yazan kişi, daha önce yapılmış bir Farsça bir de Türkçe çeviriyi Arapça metnin altına yazmıştır.¹⁸ Rylands nüshası ilk kez Mingana tarafından tanıtılmıştır.¹⁹ Makale Rylands nüshasını tanıtması bakımından mühim olmaklar beraber bilimsel olarak değerli sayılmaz. Öyle ki Mingana, Türk dilinin her lehçesinde yaşayan "Tengri" sözcüğünü Çağatayca olarak gösterip, İstanbul Türklerinin bu sözcüğü anlayabileceklerinden şüphe ettiğini belirtmektedir.²⁰ R. Dankoff ve A. J. Bodrogliget Rylands Kur'ân tercümesinin çeviri ve transkripsiyonunu yapmışlardır.²¹ Rylands nüshası üzerinde Aysu Ata'nın kapsamlı bir çalışması vardır.²²

1.2.4. Taşkent Kur'ân Tercümesi

Son olarak ele alacağımız Türkçe en eski Kur'ân tercümlerinden biri de Özbekistan'ın Taşkent şehrinde Özbek İlimler Akademisi Kütüphanesi'nde El Biruni Şarkinaslık Enstitüsü'nde numara 2008'de kayıtlı olan tercümedir. Nüshanın nerede, ne zaman ve kim tarafından yazıldığı bilinmemektedir. Bu nüshanın bazı bölümleri eksik olup toplam 273 varaktan oluşmaktadır. Satırasarı tercüme yöntemi ile oluşturulmuştur. Arapça metnin Türkçe ve Farsça karşılıkları yazılmıştır. Tercümenin her sayfasında 5 satır bulunur. Eser bilim dünyasına ilk defa A.A. Semenov tarafından tanıtılmıştır.²³ Semenov, tercümenin dilini 2. Dünya Savaşı sonrası Sovyet Türkologlarının genel temayülüne uygun olarak Eski Özbekçe olarak ifade etmektedir.

1.2.5. Harezmi Türkçesi Kur'an Tefsiri (Süleymaniye Nüshası)

Harezmi Türkçesi dil özelliklerini taşıyan bu eser Süleymaniye Kütüphanesi, Hekimoğlu Ali Paşa Camii numara 2'de kayıtlıdır. Tercüme, satır-arası tercüme yöntemi ile hazırlanmış olup her sayfasında 9 satır Arapça metin ve bu Arapça metinlerin altında Türkçe tercümesi bulunmaktadır. Yazma 558 varaktan oluşmaktadır. Nerede ve kimin tarafından

¹⁸ János Eckmann, "Doğu Türkçesinde Bir Kur'ân Çevirisi (Ryland Nüshası)", s. 57-58.

¹⁹ Alphonse Mingana, "An Old Turki Manuscript of the Koran", *The Moslem World*, V/5 (1915), s. 391-398.

²⁰ a.g.e. s. 129.

²¹ Teoman Güneş, "Rylands Nüshası Ku'ran Tercümesine Göre Türkçenin Unutulan Soyut Kelimeleri", *Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 7 (2015), s. 61.

²² Aysu Ata, *İlk Kur'ân Tercümesi (Rylands Nüshası) Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, TDK Yayınları, Ankara 2004

²³ A.A. Semenov, "Sobranie vostochnih rukopisey", *Akademi Nauk Uzbekskey* (1957), SSSR, IV, s.45-46.

yazıldığı bilinmeyen bu yazmanın istinsah tarihi M. 1363'tür.²⁴ Eser üzerinde Gülden Sağol çalışma yapmıştır.²⁵

1.2.6. Karışık Lehçeli Kur'an Tefsiri (Süleymaniye Nüshası)

Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölümü'nde nu. 3966'da kayıtlı olan bu eserde Doğu ve Batı Türkçesi dil özelliklerini bir arada barındırmaktadır. Bu eser de satır-arası tercüme yöntemiyle hazırlanmıştır. Satır sayısı altı ile on altı arasında değişmektedir. Yazma toplam 222 varaktır. Eserin baş kısmı ve son kısmı eksiktir. Tercümenin kim tarafından nerede ve ne zaman yapıldığı meçhuldür. Eseri bilim dünyasına Nuri Yüce tanıtmıştır.²⁶

1.2.7. Meşhed Kur'an Tefsiri

İran'ın Meşhed şehrindeki Āstan-i Quds-i Razavi Kütüphanesinde 293 numarada kayıtlı olan bu tefsir 645 varaklık eksik bir tercümedir. Eser hem satır arası hem de tefsirli tercüme özellikleri taşımaktadır. Tefsir bölümleri 12 veya 13, satır arası tercüme bölümleri 14 satırdır. Şeyh Yûsuf el-Ebâriyy oğlu Muhammed tarafından M. 1337 yılında yazılmıştır. Eserde Harezmi Türkçesi özellikleri görülmektedir. Eseri Türkiye'de ilk tanıtan Osman Fikri Sertkaya olmuştur.²⁷ Yine Osman Fikri Sertkaya ve Yaşar Şimşek tarafından eserle ilgili bir tanıtma yazısı da hazırlanmıştır.²⁸

1.2.8. Meşhed Satırarası Kur'an Tercümesi

İran'ın Meşhed şehrindeki Āstan-i Quds-i Razavi Kütüphanesi'ndeki bir diğer Türkçe tercüme 1007 numarada kayıtlıdır. Bu yazma toplam 686 sayfadan oluşmaktadır. Her sayfada 11 satır bulunmaktadır. Eserin başında Fatıha suresi Farsça tercüme edilmiştir. Son 13 sure mevcut değildir. Geri kalan bölümler Harezmi Türkçesi ile tercüme edilmiştir. Türkçe

²⁴ Suat Ünlü, "Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye Çevrilmesi ve İlk Türkçe Kur'an Tercümeleleri", *Dini Araştırmalar Dergisi* (2007), C. 9, S. 27, s. 34-35.

²⁵ Gülden Sağol, *An Inter-Linear Translation of The Qur'an into Khwarazm Turkish, Introduction, Text, Glossary and Facsimile*, Harvard University, Harvard 1999.

²⁶ Nuri Yüce, "Eine neu entdeckte Handschrift des Mitteltürkischen", *Sprach - und Kulturkontakte der Türkischen Völker*. (Materialien der zweiten Deutschen Turkologen-Konferenz Rauschholzhausen, 13.-16. Juli 1990, herausgegeben von Jens Peter Laut und Klaus Röhrborn. Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 1993. Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica Band 37). s. 221-227

²⁷ O. F. Sertkaya, "Kur'an Tercümesi (Rylands Nüshası) Yayımı Üzerine Bazı Görüşler". *Festschrift in Honor of András J. E. Bodrogligeti, Türk Dilleri Araştırmaları*, 17, (2007). s. 319-334.

²⁸ Yaşar Şimşek, Osman Fikri Sertkaya, "Horezm Türkçesi İle Yapılan Kur'an Tercümelelerinden Meşhed Nüshası Üzerine İlk Bilgiler I," *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2015, 4/4, s. 1382-1412.

sözcükler ekseriyetle noktasız yazılmıştır. Tercümenin kim tarafından nerede ve ne zaman yapıldığı meçhuldür. Eseri Türk bilim dünyasına Mehdi Rezaei tanıtmıştır.²⁹

1.2.9. İki Dilli Meşhed Satır-arası Kur'an Tercümesi

Yine İran'ın Meşhed şehrindeki Āstan-i Quds-i Razavi Kütüphanesi'nde bulunan bu eser 2229 numarada katıtlıdır. Toplam 152 varaktan oluşan bu eser Kur'ân'ın 4. cüzünün satır-arası tercümesidir. Eserde satır-arası Türkçe ve Farsça tercüme bir arada bulunmaktadır. Bu eserde de Harezmi Türkçesi özellikleri görünmektedir ve yine mütercimi, tercüme tarihi ve yeri belli değildir.³⁰

1.2.10. Terceme-i Tefsîr-i Yakûb-i Çerhî

Bugünkü Afganistan'ın Lûgerd vilayetinin Çerh köyünde dünyaya gelen Ya'kûb b. Osmân b. Mahmûd el-Gaznevî el-Çerhî, Herat, Buhara ve Mısır'da dinî eğitim almıştır. Mısır'dan Buhara'ya döndüğünde Nakşibendî tarikatına intisap etmiştir. Çerhî'nin yazmış olduğu çokça dinî eserin arasında bir de Farsça Kur'ân tefsiri bulunmaktadır. *Tefsîr-i Ya'kûb-i Çerhî* adlı bu tefsirde Fâtiha sûresiyle Kur'an'ın son iki cüzü tefsir edilmiştir. Çerhî'nin eseri Hemedânî Hacı lakaplı Seyyid Pâdişah Hacı Seyyid Atâî tarafından H. 993'te (M. 1585) Doğu Türkçesine tercüme edilmiştir. *Terceme-i Tefsîr-i Yakûb-i Çerhî* adıyla bilinen bu tercüme toplam 192 varaktan meydana gelmektedir. Nestalik hatla yazılan bu eserde her sayfada 15 satır bulunmaktadır. Eserin bilinen tek nüshası Özbekistan Fenler Akademisi Ebu Reyhan Birunî Şarkinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Bölümü'nde bulunmaktadır.³¹

1.3. ÇEVİRİ TÜRLERİ

Kur'ân'ın Türk diline çevrilmesinde başlıca üç yol izlenmiştir. Bunlar satırarası tercüme, Tefsir ve satırarası tercüme ile tefsirin birlikte görüldüğü tercüme yöntemleridir.

1.3.1. Satır-arası Terümeler

Bu çeviri yöntemin Arapça metnin her kelimesinin altına Türkçe karşılığı yazılmaktadır. Bu yöntemin sonucu olarak Türkçe metin Arapça sentaksına göre oluşturulur. Bu tarz yapılan çevirilerde Kur'ân'ın anlamının tam olarak verilmesi gerekliliği göz önünde bulundurulduğu için Arapça kelimeyi karşılayan Türkçe kelimeler titizlikle seçilmiştir. Bu

²⁹ Mehdi Rezaei, "Hârezmi Türkçesiyle Yazılan Bir Kur'an Tercümesi (Meşhed-Āstān-i Quds-i Razavî Nüshası), *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), s. 1094-1113.

³⁰ Özcan Tabaklar, Saidbek Boltabayev, "Çağatayca Mevâhib-i Aliyye (Tefsir-i Hüseyinî) Tercümesi" *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 2017; 57: 237-258

³¹ Eserle ilgili bilgi İbrahimjon Usmonov ve Gulnoza Saidova'nın eserinden alınmıştır. bkz. Иброхимжон Усмонов; Гулноза,Сандова, Яъқуб Чархий тафсирининг туркий таржимаси (таржимас тафсири Чархий), Тошкент, 2010.

sayede Türkçe kelimenin metnin yazıldığı dönemde tam olarak hangi anlamı taşıdığı sarih biçimde ortaya çıkmakta olduğu için bu tarz çeviriler leksikoloji ve etimoloji çalışmaları açısından son derece mühim kaynak oluşturmaktadırlar.

1.3.2. Tefsirli Tercüme

Tefsirli tercüme yöntemi ile yapılan çevirilerde ayetlerin anlamlarını açıklarken çeşitli menkıbe ve kıssalara da yer verilmektedir. Bu tarz çevirilerde Türkçe sentaksa uygunluk daha fazla görülmektedir. Tefsir bölümlerinde ekseriyetle dil daha sadeleştiği için önemli sayıda Türkçe sözcük tespit edilebilmektedir. Bu bağlamda bu tarz çeviriler de leksikoloji çalışmaları açısından önem taşırlar. Tezimize konu olan Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi numara 16'da kayıtlı Doğu Türkçesi Kur'an tefsiri ve edisyon kritik çalışmamızda kullandığımız "Türkçe-Uygurca, Çağatayca Tefsir" adıyla Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi 42 YU 6624 numarada kayıtlı Doğu Türkçesi Kur'an tefsiri bu tarz Kur'an çevirilerine örnek teşkil etmektedirler.

1.3.3. Satırasası Tercüme ile Tefsirin Birlikte Görüldüğü Tercüme

Bu yöntemde satırasası tercüme yapılan bölümlerle beraber tefsire yer verilen bölümler de görülür. Leningrad Asya Halkları Enstitüsü'nde bulunan tefsir, bu tarz çeviri örneklerinden biridir. Bu eserin bazı bölümlerinde satır arası tercüme yapılmış, bazı bölümlerinde ise tefsire ağırlık verilmiş ve menkıbeler aktarılmıştır. Diğer tercüme gibi bu tercüme de söz varlığı açısından ehemmiyetlidirler.

1.4. DOĞU TÜRKÇESİ KUR'ÂN TEFSİRİ

Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri olarak adlandırdığımız ve tezimize konu olan eser, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi III. Ahmet Bölümü'nde numara 16'da kayıtlı olarak bulunmaktadır. Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri'nin bu nüshasını bilim dünyasına ilk kez tanıtan János Eckmann olmuştur. Eckmann, Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri'ni tanıtmış olduğu yazısında esas olarak Rylands Kur'an Tercümesi üzerine bilgi vermekte olup Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri hakkında kısaca malumat vermiştir.³² Metnin ikinci nüshası ise Konya'da Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde 42 YU 6624 numarada kayıtlı olarak bulunmaktadır. Esere eski bir kütüphane müdürü tarafından "Türkçe, Uygurca ve Çağatayca Tefsir" adı verilip kataloğa bu şekilde kaydedilmiştir.³³ Bu nüsha ilk kez Abdulkadir İnan tarafından tanıtılmıştır.³⁴

³² János Eckmann, "Doğu Türkçesinde Bir Kur'an Çevirisi (Ryland Nüshası)", *TDAY Belleten* (1967), s. 53.

³³ Hamza Zülfikar, "Çağatayca Bir Kur'an Tefsiri", *Türkoloji Dergisi*, C. IV, S. 1 (1974), s. 175.

1.4.1. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Nüshası

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi III. Ahmet Bölümü'nde numara 16'da Tesfir-i Çağatā'î adıyla kayıtlı olarak bulunan nüsha, 1543 yılında istinsah edilmiş olup her birinde 308 varak bulunan iki ciltten oluşmaktadır. I. cilt, 400^{mm} boyunda, 425^{mm} eninde ve 160^{mm} uzunluğundadır. II. cilt 460^{mm} boyunda, 425^{mm} eninde ve 160^{mm} uzunluğundadır. Aharlı krem kağıda yazılmıştır. Varaklar ekseriyetle 27 satır ihtiva etmektedir ancak istisnalar da mevcuttur. Eserin II. cildinde 192. sayfanın her iki yüzü de 28 satırdan oluşmaktadır. Birinci cildin başlığı tezhipli ve altın yaldızlı olarak yazılmıştır. Ciltler miklepli, şemseli ve kahverengi deri ciltle kaplıdır. Arapça metin ve Türkçe metin aynı yazı ve büyüklükte yazılmış olup ayetlerin yazımında harekelendirme yapılmıştır. Ayet olmayan Arapça ibarelerde de hareke kullanılmıştır. Metinlerin yazısı nestaliktir. Ayetlerin üstü ekseriyetle kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Bazen ayetlerin üstünün çizilmediği veya siyah mürekkeple çizildiği de görülmektedir. Bazen de ayet olmayan sözcüklerin üstünün kırmızı mürekkeple çizildiği görülmektedir. Bazı bölümler derkenara yazılmıştır. Derkenarda yazılan bölüme geçilmesi için varak içindeki bölüme ▼ işareti konulmaktadır. Metinde bazı sözcüklerin ve eklerin üstüne çizgi çekilmiş ve yeni sözcük veya ek satırın üstüne yazılmıştır. Sure adları metnin içinde ve kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kur'ân cüzleri de sırası geldikçe derkenarda kırmızı mürekkeple yazılmıştır. I. ciltte 18 sure yer almaktadır ve bu cilt Kehf Suresi'nin son ayeti ile bitmektedir. II. cilt Meryem Suresi ile başlamaktadır. Eserin sonundaki keşide kaydında Hicrî 950 (Miladî 1543) yılında istinsah edildiğine dair bilgi vardır. Müstensihinin kim olduğu ve istinsahın nerede yapıldığı ise belirtilmemiştir.³⁵

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Nüshası'nın II. cildinde 173a ve 200b varakları arasında yer alan kısım tezimizin konusunu oluşturmaktadır. Bu varaklar arasında Mü'min, Fussilet, Şūrā ve Zuhuf Sureleri yer almaktadır. Zuhuf suresi tefsiri Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Nüshası'nda yarım bırakılarak 201. varanın a yüzünde Cāsiye suresine geçilmiştir. Zuhuf suresi tefsirinin geriye kalan kısmı için Yusuf Ağa Kütüphanesi Nüshası'nı esas almış bulunmaktayız.

³⁴ Abdülkadir İnan, "Şeybanlı Özbekler Çağına Ait Bir Kur'ân Tefsiri", *TDAY-Belleten* (1962), s. 61-66.

³⁵ Eserin fiziki özellikleri hakkındaki malumat, Hamza Zülfikar'ın "Çağatayca Bir Kur'ân Tefsiri" makalesi ve Fehmi Edhem Karatay'ın *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*'ndan alınmıştır. bkz. Hamza Zülfikar, "Çağatayca Bir Kur'ân Tefsiri", s. 175-176. Fehmi Edhem, Karatay, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, C. I, s. 6-7.

1.4.2. Yusuf Ağa Kütüphanesi Nüshası

Tezimize konu olan Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin bir diğer nüshası Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde "Türkçe, Uygurca ve Çağatayca Tefsir" ismiyle 42 YU 6624 numarada kayıtlı olarak bulunmaktadır. Bu nüshanın da müstensihisi belli değildir. İstinsah tarihi Hicrî 951 (Miladî 1544) yılıdır. Eser toplam 1304 sayfadan oluşmaktadır ve sayfalarda ekseriyetle 29 satır bulunmakla beraber 30 satır bulunan sayfaları da mevcuttur. Tefsirin başlığı altın yaldızlı, tezhipli yazılmıştır. Sayfa çerçeveleri de altın yaldızlıdır. Eser tek cilt olup, siyah meşin ciltle kaplıdır. Eserin boyu 36 santimetre, eni 25 santimetredir. Metinde Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi nüshasında olduğu gibi derkenara yazılan bölümler mevcuttur. Kur'ân cüzleri yeri geldikçe derkenara kırmızı yahut siyah mürekkeple yazılmıştır. Bazı sure adlarının da derkenara yazıldığı, bazı sure adlarının ise hiç yazılmadığı görülmektedir. Yusuf Ağa nüshasında derkenara yazılan bölümlerin metnin hangi neresine ekleneceğini gösteren bir işaret bulunmamaktadır. Metinde genellikle harflerin noktaları yazılmamıştır. Diğer nüshadaki gibi ayetlerin üstü ekseriyetle kırmızı mürekkeple çizilmiş ve ayetler harekeli yazılmıştır. Bu nüshada da bazen ayet olmayan sözcüklerin üstü kırmızı mürekkeple çizilmiş ve bazı ayetlerin üstü çizilmemiştir. Topkapı nüshasının Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasını bilim dünyasına ilk tanıtan Abdülkadir İnan olmuştur.³⁶ İnan bu tefsirin Ubeydullah Han zamanında yazılmış olabileceğini düşünmektedir ve klasik Doğu Türkçesi sözlüğü hazırlamak için bu metnin mühim bir kaynak olacağını düşünmektedir.

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri Yusuf Ağa Kütüphanesi Nüshası'nın 513a ve 542a varakları arasındaki metin edisyon-kritik çalışması için tezimize konu olmuştur. Bu varaklar arasında Mü'min, Fussilet, Şūrā ve Zuhruf Sureleri yer almaktadır.

1.4.3. Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri Üzerine Yapılan Çalışmalar

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri üzerinde İbrahim Taş³⁷, Dursaliye Çağlar³⁸, Emine Temel³⁹, Kübranur Kurtoğlu⁴⁰, Hülya Şen Uzunoğlu⁴¹ ve Gülşen Arslan Pekgöz⁴² yüksek

³⁶ Abdülkadir İnan, "Şeybanlı Özbekler Çağına Ait Bir Kur'ân Tefsiri", *TDAY-Belleten* (1962).

³⁷ İbrahim Taş, *Çağatayca Kur'an Tefsiri 21a-41b (Giriş-Metin-Dizin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001.

³⁸ Dursaliye Çağlar, *Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Şu'arâ ve Neml Sureleri) (İnceleme-Tenkitleli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

³⁹ Emine Temel, *Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Nur ve Furkan Sureleri) (İnceleme-Tenkitleli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

⁴⁰ Kübranur Kurtoğlu, *Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Lukmân, Secde ve Ahzâb sureleri) (İnceleme-Tenkitleli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

lisans tezi hazırlamışlardır. Bunun dışında Mohammed Shakib Asım tarafından Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshası İsrailiyat açısından incelenerek yüksek lisans tezi hazırlanmıştır.⁴³ Eser üzerinde Hamza Zülfikar⁴⁴ ve Saidbek Boltabayev⁴⁵ doktora tezi hazırlamışlardır.

1.4.4. Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri Üzerinde Yapılan Edisyon Kritik Çalışması

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi nüshası ve Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshası üzerinde yaptığımız edisyon kritik çalışmasında iki nüsha arasında birtakım farklılıklar tespit edilmiştir. İki nüsha arasındaki farklılıklar fonetik ve morfolojik tercihler, Arap harflerinin noktalarının yazılıp yazılmaması, aynı anlam için farklı sözcük tercihleri, derkenara yazılan bölümler, ayetlerin üzerinin çizilip çizilmemesi ve bir nüshada olan bir bölümün diğerinde bulunmaması gibi hususiyetlerden oluşmaktadır.

Yaptığımız edisyon kritik çalışması neticesinde iki nüsha arasındaki farklılıklar noktasında en bariz fark olarak yazım özellikleri karşımıza çıkmıştır. Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi nüshasının müstensihî, Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasının müstensihine göre harflerin noktalarını ve harekeleri yazma noktasında çok daha titiz davranmıştır. Buna binaen tabî olarak Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi nüshası daha okunaklı bir nüsha olarak karşımıza çıkmaktadır.

İki nüsha arasında dikkat çeken bir diğer farklılık da bazı kısımların bir nüshada olup diğerinde bulunmamasıdır. Örneğin TS nüshasında bulunan 180a/14 ve 180a/17 satırları arasında bulunan “*Bahrü'l Haqāyık*” da (15) ayıtpdur: insānī şüretinīng hüsni andadur kim ol cihān-nümā merrātdur barça 'ulvī ve süflī haqāyık ve barça şürī (16) ve ma'nevī haqāyığa cāmi'dür ve zāt-ı ma'rifetiniñ envāri ve şıfat tanımağınınīng āşarı aninīng cāmi'a-i haqīki (17) ninīng āyinesiğa lāmī' ” bölümü YA nüshasında bulunmamaktadır. Yine TS nüshasında derkenarda yazılmış olan “kılmağ imānğa ya imānning şerāyi'ğa ve aninīng Me'ālimiğa 'ālim émes érdinīng” (194a/17 dk.) kısmı YA nüshasında yoktur. TS nüshasında yer alan “İlā tāle

⁴¹ Hülya Şen Uzunoğlu, *Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri Kasas, 'Ankebüt ve Rüm sureleri (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tipkibasım)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

⁴² Gülşen Arslan Pekgöz, *Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Sebe, Fâtır ve Yasin sureleri)(İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tipkibasım)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

⁴³ Mohammad Shakib Asım, *Müellifi Meçhul Bir Çağatayca Tefsir ve İsrailiyat Açısından Değerlendirmesi (Peygamber Kıssaları)*, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

⁴⁴ Hamza Zülfikar, *Çağatayca Kur'ân Tefsiri, Dilbilgisi İncelemesi-Metin-Dizin*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1970

⁴⁵ Saidbek Boltabayev, *Çağatayca Mevahib-i Aliyye(Tefsir-i Hüseyini) Tercümesi (183b-308b Giriş-Gramer-Metin- Dizin)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2017.

şevku'l-ibrâri ilâ liķai, ve ene ileyhim eşeddü şevķan.” (200b/02) ifadesi de YA nüshasında bulunmamaktadır. TS nüshasında ise 89 ayetten oluşan Zuhruf suresi 80. ayette kesilerek Duhan suresine geçilmiştir. TS nüshasında atlanan bu bölüm YA nüshasında mevcuttur.(YA541b/11-YA542a/27)

İki nüsha arasında aynı sözcüklerin veya eklerin farklı yazımları da karşımıza çıkmaktadır. Örneğin:

TS yazuķlarımızğa (174b/03) : YA yazuğlarımızğa (514a/21)

TS yasamaķlığ (174b/10) : YA yasamağlığ (514a/28)

TS uluğraķ (174b/11) : YA uluğrağ (514a/29)

TS çağırucu (175a/06) : YA çağurķucu (514b/25)

TS yavukıda (175a/18) : YA yavugıda (515a/11)

TS çağırğaylar (176b/23) : YA çağırğaylar (516b/24)

TS çağırğucu (176b/24) : YA çağırğucu (516b/25)

TS saķlagücü (176b/27) : YA saķlağucu (516b/28)

TS uluğraķ (179A/23) : YA uluķraķ (519b/08)

TS öng (184a/05) : YA ön (524a/19)

TS yarılķamaķ (188b/01) : YA yarlıķamaķ (528b/23)

TS bağlamadı (193b/22) : YA baķlamadı (534a/24)

TS bağladı (193b/24) : YA baķladı (534a/25)

TS édi (195a/17) : YA érdi (535b/24)

TS tamuķķa (197b/04) : YA tamuğķa (538a/16)

İki nüsha arasında sözcüklere gelen eklerde de birtakım farklılıklar tespit edilmiştir:

TS peygamberleri bile (173b/15) : YA peygamberleriğa (513b/05)

TS ‘azābınığ (173b/21) : YA ‘azābını (513b/11)

TS aytıp ayturlar (174b/06) : YA ayta ayturlar (514a/24)

TS ni‘metğa (174b/18) : YA ni‘metka (514b/08)

TS kimgedür (175a/06) : YA kimdür (514b/26)

TS kişini kim (176b/03) : YA kişidin (516b/01)

TS i‘tibarı yoktur (177b/27) : YA i‘tibársız (518a/07)

TS kılgaylar (178b/13) : YA kıldılar (518b/23)

TS yaratmağının (179a/13) : YA yaratmağında (519a/26)

Nüşalar arasında bir diğer farklılık da YA nüshasında saygı sözleri veya Arapça dualarda eksiltme yahut kısaltmalar yapılmış olmasıdır. Bu hususiyetin en çok karşımıza çıkan örneği TS nüshasında “‘aleyhi’s-selām” olarak karşımıza çıkan ibarenin YA nüshasında sürekli “‘al<eyhi>s-s<el>ām” şeklinde kısaltılarak yazılmasıdır. YA nüshasında başka ibarelerde de eksiltme yahut kısaltmaya gidilmiştir:

TS Şeyh Ebu ‘Alī Dekkağ kaddese sirruh (185a/20) : YA Şeyh Ebu ‘Alī el-Dekkağ (525b/06)

TS hāzret-i seyyidü’l Emir Süleyman ‘aleyh efđalü’l şalavātü’l muşallinning (188a/08) : YA hāzret seyyidü’l Emir Süleyman’ning (528a/29)

TS Hāzret-i Resül şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem hıdmetiğa (191a/08) : YA Hāzret-i Resül hıdmetiğa (531b/05)

TS hāzretğa şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem (191b/10) : YA hāzretğa (532a/07)

TS şallallāhu ‘aleyhi ve sellem ve ‘aleyhim ecma‘in (196a/26) : YA şallallāhu ‘aleyhi ve sellem (537a/08)

YA nüshasında, TS nüshasında görülen Arapça " gam " ve Farsça " endüh " sözcüklerinin Türkçe sözcüklerle karşılandığı tespit edilmiştir:

TS endüh (195b/09) : YA kayğu (536a/17)

TS gam (195b/09) : YA émgek (536a/17)

İki nüsha arasında alıntı sözcüklerde farklı kullanımlar da tespit edilmiştir:

TS ‘azāb (181b/23) : YA mu‘āyene (522a/13)

TS rüşen (189a/15) : YA hüveydā (529b/11)

1.4.5. Doğu Türkçesi Kur’ân Tefsiri’nin el-Mevahibü’l-‘Aliyye fî tefsîri’l-keîâmî’r-Rabbâniyye’nin Tercümesi Olması

Saidbek Boltabayev, Doğu Türkçesi Kur’ân Tefsiri’nin TS nüshası üzerine hazırladığı doktora çalışmasında Doğu Türkçesi Kur’ân Tefsiri’nin el-Mevahibü’l-‘Aliyye adlı Farsça bir Kur’ân Tefsiri’nden tercüme olduğunu iddia etmiş ve iki eseri birçok yönden karşılaştırarak bu iddiasını somut delillerle ispatlama yoluna gitmiştir.⁴⁶ Saidbek Boltabayev’in iddiasından hareketle el-Mevahibü’l-‘Aliyye’nin Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi’nde bulunan H.1154/ M.1741 yılında istinsah edilmiş bir nüshasının tıpkıbasımı tarafımızca temin edilmiş ve Doğu Türkçesi Kur’ân Tefsiri’nin tezimize konu olan bölümleri ile mukayese edilmiştir. Yapılan mukayesenin neticesinde Boltabayev’in iddiasında haklı olduğu ve Doğu Türkçesi Kur’ân Tefsiri’nin el-Mevahibü’l-‘Aliyye’den kelimesi kelimesine tercüme edildiği görülmüştür. Doğu Türkçesi Kur’ân Tefsiri’nin tezimize konu olan bölümü ile bu bölümün el-Mevahibü’l-‘Aliyye’deki karşılıkları incelendiğinde ayetlerin bölünüş yerlerinden kullanılan Arapça kelimelere kadar birçok ortaklık tespit edilmiştir. Doğu Türkçesi Kur’ân Tefsiri’nde gördüğümüz başka tefsir kitaplarına atıfta bulunulan bölümler dahi el-Mevahibü’l-‘Aliyye’de aynı eser adları ile aynı yerde yer almaktadır. İki metin arasındaki tespit edilen tek önemli fark el-Mevahibü’l-‘Aliyye’de yer alan Farsça manzum kısımların Doğu Türkçesi Kur’ân Tefsiri’nin tezimize konu olan kısmında bulunmamasıdır.

1.4.5.1. Hüseyin Vaiz-i Kaşifî el-Mevahibü’l-‘Aliyye fî tefsîri’l-keîâmî’r-Rabbâniyye

el-Mevahibü’l-‘Aliyye veya diğer adıyla *Tefsir-i Hüseyinî* olarak bilinen eserin tam adı *el-Mevahibü’l-‘Aliyye fî tefsîri’l-keîâmî’r-Rabbâniyye*’dir. Eser Hüseyin Vaiz-i Kaşifî tarafından H. 897-899 (M. 1492-1494) yılları arasında Farsça olarak kaleme alınmıştır. Kaşifî’nin tam adı Hüseyin b. Alî-i Beyhakî-i Sebzebârî Herevî’dir. Tefsir, siyer, ahlak ve astronomi gibi konularda bilgi sahibi bir alimdir. H. 830 (M. 1427) yılında Horasan bölgesindeki Sebzevâr şehrinde dünyaya gelmiştir. 1456 yılında Herat’a giden Kaşifî burada Nakşibendî şeyhi Sa’deddin-i Kaşgarî’nin müridi Molla Abdurrahman-ı Câmî ile tanışıp

⁴⁶ Saidbek Boltabayev, *Çağatayca Mevahib-i Aliyye(Tefsir-i Hüseyinî) Tercümesi (183b-308b Giriş-Gramer-Metin- Dizin)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2017, s. 30-37.

Nakşibendiliğe intisap etmiştir. Herat'ta vaazlar vermeye başlayan Kaşifî kısa sürede Herat halkı arasında meşhur olmuş ve Sultan Hüseyin Baykara ile Ali Şir Nevâyî'nin dikkatlerini çekmiştir. M. 1492 yılına kadar Herat'ta kalan Kaşifî burada Hüseyin Baykara himayesinde Ali Şir Nevâyî'nin teşvikleriyle birçok eser yazmıştır. *el-Mevahibü'l- 'Aliyye fî tefsîri'l-kelâmi'r-Rabbâniyye* adlı Kur'ân tefsiri de bu eserlerden biridir. Kaşifî bu eseri Ali Şir Nevâyî'ye ithafen kaleme almıştır. Kaşifî'nin tefsiri İslam coğrafyasında büyük ilgi görmüş, Farsça olarak pek çok müstensih tarafından istinsah edilmiş ve yine pek çok mütercim tarafından farklı dillere tercüme edilmiştir. *el-Mevahibü'l-Aliyye* Türk coğrafyasında da ilgi görmüş ve eser hem Doğu Türkçesine hem de Batı Türkçesine tercüme edilmiştir. Batı Türklük sahasındaki tercüme Ebülfazl Mehmed Efendi (16. yy.) , Selanikli Ali b. Veli b. Hamza (16. yy.), Şeyh Ömer Adülî Niğdevî (17. yy.), Gurâbzâde Ahmed en-Nasîh (17. yy.) ve İsmail Ferruh Efendi (18. yy) tarafından yapılmıştır.⁴⁷ Bunların dışında 19. yüzyılda Tâhirü'l-Mevlevî (Mehmed Tâhir) tarafından *el-Mevahibü'l-Aliyye*'nin Bakara Suresi bölümü Osmanlı Türkçesine tercüme edilmiştir.⁴⁸ *el-Mevahibü'l-Aliyye* son olarak da Muhammed Sadık İmankulî tarafından 20. asrın başında *el-Mevahibü'l-Aliyye*'yi *Teshîlü'l-beyan fî tefsiri'l-Kur'an* adıyla Kazan Türkçesine çevrilmiştir.

el-Mevahibü'l-Aliyye'nin Osmanlı Türkçesine çevirileri arasında Şeyh Ömer Adülî Niğdevî'nin tercümesi, Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri gibi Farsçadan Türkçeye kelime kelime çevrilmiş olması sebebiyle çalışmamız için önem taşımaktadır. Niğdevî'nin Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu nu. 22 ve 23'te II cilt halinde bulunan tercümesi, Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsir'i ile mukayese edildiğinde metnin anlamlandırılması noktasında büyük fayda sağlamaktadır.

1.4.5.2. el-Mevahibü'l-Aliyye'nin Kaynakları

Aynü'l-Meanî Fi Tefsiri's-Sebi'l-Mesânî

Ebû Abdillâh (Ebû Ca'fer) Muhammed b. Tayfûr es-Secâvendî el-Gaznevî (ö. 560/1165) tarafından yazılan *Aynü'l-Meanî Fi Tefsiri's-Sebi'l-Mesânî*, özellikle mukaddimesiyle kendinden sonraki birçok tefsire kaynaklık etmiştir. Eserde kıraat farklılıkları ele alınmış, sure ayetlerdeki vakıf noktaları belirtilmiş ve nüzul sebepleri anlatılmış, ahkam ayetlerinde fikhî izahlar yapılmış ve mezhep imamlarının görüşlerine yer

⁴⁷ Mebahib-i Aliyye ile ilgili bilgiler için bkz. Abdülhamit, Birişik, Osmanlıca Tefsir Tercüme ve Hüseyin Vâiz-i Kâşifî'nin Mevâhib-i Aliyye'si, *İslâmî Araştırmalar*, XVII/1, Ankara 2004, s. 61-64.

⁴⁸ Recep Arpa, "Tâhirü'l-Mevlevî'nin Tefsîri Hüseyinî Tercümesi'nden Bir Numûne", *Usûl*, 21 (2014/1), 137.

verilmiştir.⁴⁹ Bu esere Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tezimize konu olan kısmında 'Aynü'l Me'âni kısıltması ile altı yerde atıfta bulunulmuştur.

Bahrü'l-hakâyık ve'l-me'ânî fî tefsîri's-seb'î'l-mesânî

Bahrü'l-hakâyık ve'l-me'ânî fî tefsîri's-seb'î'l-mesânî adlı tefsir kitabı Ebû Bekr Necmüddîn-i Dâye Abdullâh b. Muhammed b. Şâhâver el-Esedî er-Râzî tarafından yazılmıştır. Necmüddîn-i Dâye, bir Kübrevî şeyhi ve müfessirdir. Hayatının bir bölümünü Anadolu'da geçiren ve burda da çeşitli eserler veren Necmüddîn-i Dâye ömrünün son otuz yılını Bağdat'ta geçirmiş ve *Bahrü'l-hakâyık ve'l-me'ânî fî tefsîri's-seb'î'l-mesânî*'yi de burda yazmıştır. Necmüddîn-i Dâye M. 1256 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir. *Bahrü'l-hakâyık ve'l-me'ânî fî tefsîri's-seb'î'l-mesânî* Zâriyat suresinin 18. ayetinde sona ermektedir. Eser yine bir Kübrevî şeyhi olan Alâüddevle-i Simnânî tarafından tamamlanmıştır. Necmüddîn-i Dâye, Kur'an'ın zâhir ve bâtın anlamlarını birleştiren, okuyucunun başka bir tefsire ihtiyaç duymayacağı bir tefsir yazmayı hedeflemiştir.⁵⁰ Bu esere Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tezimize konu olan kısmında *Bahr* ve *Bahrü'l-Hakâyık* kısıltmaları ile üç kez atıfta bulunulmuştur.

el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye fî ma'rifeti'l-esrâri'l-mâlikiyye ve'l-mülkiyye

Muhyiddin Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin tasavvufî görüşlerini açıkladığı eseridir. Muhyiddin İbnü'l-Arabî bu eseri ilâhî bir ilhâm vasıtasıyla yazdığını iddia etmiştir. Eser M. 1231 yılında Mekke'de tamamlanmıştır. *el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye*, İbnü'l-Arabî'nin "sifr" adını verdiği otuz yedi kitaptan oluşur. Bunlar cüzlere, fasıllara, bablara ve meselelere bölünmüştür. Ancak eser ana şema olarak altı fasla, fasıllar da 560 baba ayrılmıştır. Eserde tefsir, hadis, fıkıh ve kelamla ilgili olarak çokça meseleye temas edilmiştir. İbnü'l-Arabî'nin bu eseri yazıldığı tarihten itibaren çokça alimin dikkatini çekmiş, esere atıflarda bulunmuş ve defalarca istinsah edilmiştir.⁵¹ Esere Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tezimize konu olan kısmında *Fütûhât* kısıltması ile bir kez atıfta bulunulmuştur.

Hakâiku't-Tefsir

Muhammed b. Hüseyin es-Sülemî'nin *Hakâiku't-Tefsir* adlı tefsiri mutasavvıfların *Kur'ân* ayetleri üzerine görüşlerini derleyen ilk önemli eserdir. Muhammed b. Hüseyin es-

⁴⁹ Tayyar Altıkulaç, "Secâvendî Muhammed b. Tayfûr", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXXVI , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 268.

⁵⁰ Mehmet Okuyan, "Necmeddîn-i Dâye", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXXII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 496.

⁵¹ Mahmut Erol Kılıç, "el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XIII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 251-253.

Sülemî, *Hakâiku't-Tefsir*'de kendi görüşlerini aktarmaktan ziyade kendinden önceki mutasavvıfların ayetlere dair yorumlarını ve açıklamalarını aktarmıştır. Ayetler zahirî ve batınî manaları ile izah edilmiştir. Eserde Ca'fer es-Sâdık, Abdullah b. Mübârek, Zünnûn el-Mısırî, Sehl b. Abdullah et-Tüsterî, Ebû Saîd el-Harrâz, Cüneyd-i Bağdâdî, Ebû'l-Abbas b. Atâ, Ebû Bekir el-Vâsıtî, Hallâc-ı Mansûr, Ebû'l-Hüseyn en-Nûrî ve Ebû Bekir eş-Şiblî gibi önemli sûfîler başta olmak üzere toplamda yetmiş dört sûfîden görüş aktarılmaktadır.⁵² Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tezimize konu olan kısmında *Hakâiku't-Tefsir*'e *Hağâyık-ı Sülemî* ismiyle iki kez atıfta bulunulmuştur.

Keşfü'l-esrâr ve 'uddetü'l-ibrâr

Keşfü'l-esrâr ve 'uddetü'l-ibrâr, Reşîdüddîn-i Meybüdü tarafından yazılmış Farsça bir tasavvufî Kur'ân tefsiridir. Eser, ilk tasavvufî tefsirlerden olması bakımından önemlidir. *Keşfü'l-esrâr ve 'uddetü'l-ibrâr*, Herevî'nin günümüze ulaşmayan tefsirinin şerhi niteliğindedir ve 455 meclisten meydana gelmiştir. Meybüdü ilk aşamada ele aldığı ayetin Farsça çevirisini vermiş, daha sonra ayeti diğer eserlerden de yararlanarak yorumlamış, meşhur kıraatleri, ayetlerin iniş sebeplerini ve ilgili hükümleri açıklamıştır. Son aşamada ise ayetin tasavvufî tefsirini yapmıştır. Bu sırada daha önce yaşamış sûfîlerin sözlerine, şiir ve menkıbelerine de yer vermiştir.⁵³ Esere Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tezimize konu olan kısmında altı defa atıf yapılmıştır.

al-Keşşâf 'an hakâ'iki gavâmizi't-tenzîl ve 'uyûni'l-ekâvîl fî vücûhi't-te'vîl

Ebû'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed el-Hârizmî ez-Zemahşerî tarafından yazılan *al-Keşşâf 'an hakâ'iki gavâmizi't-tenzîl ve 'uyûni'l-ekâvîl fî vücûhi't-te'vîl* adlı tefsir kitabının ana kaynağı Zeccâc'a ait Me'âni'l-Kur'ân adlı eserdir. Eserde dirayet ve rivayet metotları beraber kullanılmıştır. Ayetler, öncelikle dil ve belâgat kaideleriyle eski Arap şiirleri dikkate alınarak aklın ilkeleri ışığında tefsir edilmiş ve çok ince tahlillerle kelimelerin taşıdığı mecazî anlamlar keşfedilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte nüzûl sebepleri üzerinde durulurken hem hadislere hem sahabe sözlerine başvurulmuştur.⁵⁴ Esere Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tezimize konu olan kısmında *Keşşâf* kısaltması ile dört defa atıf yapılmıştır.

Lübâbü't-te'vîl fî me'âni't-tenzîl

Ebû'l-Hasen Alâüddîn Alî b. Muhammed b. İbrâhîm el-Hâzin el-Bağdâdî tarafından M. 1325 yılında tamamlanmıştır. Eserin mukaddimesinde Begavî'nin *Me'âlimü't-tenzîl* adlı

⁵² Süleyman Ateş, "Hakâiku't-Tefsir", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XV , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 164-165.

⁵³ Rıza Kurtuluş, "Keşfü'l-esrâr", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXV , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 319.

⁵⁴ Ali Özek, "el-Keşşâf", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXV , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 330.

eserinden özetlenmiş olduğu ve el-Keşşâf, Mefâtîhu'l-ğayb ve Envârü't-tenzîl gibi gibi tefsir kitaplarından bilgiler aktarıldığı belirtilmiştir. Eser hem dirayet hem de rivayet tefsiri özelliklerini taşır. Eş'arî ve Şâfiî mezheplerinin görüşleri çerçevesinde itikad ve fıkıh hükümleri üzerine bilgi aktarımı yapılmıştır.⁵⁵ *Lübâbü't-te'vîl fi me'âni't-tenzîl*'e Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tezimize konu olan kısmında *Lübâb* kısaltması ile bir kez atıf yapılmıştır.

Me'âlimü't-tenzîl

Ebû Muhammed Muhyissünne el-Hüseyin b. Mes'ûd b. Muhammed el-Ferrâ' el-Begavî tarafından yazılan *Me'âlimü't-tenzîl* açık ve kolay bir üslup kullanılmış bir tefsirdir. Tefsire geçilmeden önce surenin adı, ayet sayısı, Mekkî veya Medenî olduğu, nerede hangi olay hakkında indiği belirtilmiştir. Begavî aynı zamanda hadis uzmanıdır ve eserinde bu özelliği de kendini hissettirmektedir. *Me'âlimü't-tenzîl* yazıldığı dönemden itibaren çok ilgi görmüş, daha sonra birçok esere kaynaklık etmiş, bu konuda ilk sırayı Ali b. Muhammed el-Hâzin'in *Lübâbü't-te'vîl fi me'âni't-tenzîl*'i almıştır. İbn Kesîr *Tefsîrü'l-Şur'âni'l-'azîm*'de, İbnü'l-Cevzî *Zâdü'l-mesîr*'de, Cemâleddin el-Kâsımî *Mehâsinü't-te'vîl*'de, Zerkeşî *el-Burhân fi 'ulûmi'l-Şur'ân*'da ve Süyûtî *el-İtkân fi 'ulûmi'l-Kur'ân*'da ondan yararlanan müelliflerden bazılarıdır.⁵⁶ *Me'âlimü't-tenzîl* Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tezimize konu olan kısmında en çok atıfta bulunulan eserlerden biridir. Esere *Me'âlim* kısaltması ile dokuz defa atıf yapılmıştır.

el-Muvazzah fi me'âni'l-Kur'ân ve keşfi müşkilâti'l-Fur'kân

H. 4. asır alimlerinden Ebû Halef Abdulaziz es-Saydalanî'ye ait bu eser muhtasar bir tefsir çalışması mahiyetindedir. Eserin bir nüshası Süleymaniye Ktp. Ayasofya 297'de kayıtlı bulunmaktadır. Anlaşılmasında zorluk çekilen güç ve çetin ayetler "müşkilatü'l-Kur'ân" kapsamında değerlendirilmektedir. Eserde "müşkilatü'l-Kur'ân" meselelerine değinilmektedir.⁵⁷ Esere Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tezimize konu olan kısmında *Muvazzah* kısaltması ile beş defa atıf yapılmıştır.

Nefehâtü'l-üns min hazarâti'l-kuds

Nakşibendî tarikatına mensup İranlı âlim ve şair Nûrüddîn Abdurrahmân b. Nizâmiddîn Ahmed b. Muhammed el-Câmî tarafından yazılan *Nefehâtü'l-üns min hazarâti'l-*

⁵⁵ Ali Eroğlu, "Hâzin, Ali b. Muhammed", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XVII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 125-126.

⁵⁶ Saffet Bakırcı, "Me'âlimü't-tenzîl", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXVIII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 203-204.

⁵⁷ Adem Yerinde, "İlk Bakışta Çelişki Görünümü Veren Müşkil Âyetler ve Etrafında Oluşan Bilimsel Edebiyat" *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16 / 2007, s. 29-61

kuds altı yüzü aşkın sūfinin hayatını anlatmaktadır. Eser, Muhammed b. Hüseyin es-Sülemî'nin ilk sūfî tabakat kitaplarından olan *Tabakâtü's-sūfiyye*'sine dayanır. *Tabakâtü's-sūfiyye*, Hâce Abdullah-ı Herevî tarafından Farsçanın Herat lehçesine tercüme edilmiş, Câmî de bu eseri genişleterek yine Farsça olarak *Nefehâtü'l-üns min hazarâti'l-kuds* adıyla telif etmiştir. Eser Ali Şir Nevâyî'nin isteği üzerine kaleme alınmıştır. Ali Şir Nevâyî de bu eseri M. 1495 yılında yüz yetmiş Türk ve Hint kökenli sūfinin biyografisini ekleyerek *Nesâyimü'l-mahabbe min şemâyimi'l-fütüvve* adıyla Doğu Türkçesine tercüme etmiştir. Eser M. 1521 yılında da Lâmiî Çelebi tarafından *Fütûhu'l-mücâhidîn li-tervîhi kulûbi'l-müşâhidîn* adıyla Batı Türkçesine tercüme edilmiştir. *Nefehâtü'l-üns* kendinden daha sonra yazılan bu tür birçok esere kaynak olmuş, özellikle Horasan, Mâverâünnehir, Hint, İran ve Anadolu-Rumeli mutasavvıfları bu eserden geniş ölçüde faydalanmıştır.⁵⁸ ⁵⁹ Bu esere Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tezimize konu olan kısmında bir kez atıfta bulunulmuştur.

el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn

Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Hâkim en-Nîsâbûrî tarafından yazılan bu hadis kitabında Buhârî ile Müslim'in kitaplarına almadıkları rivayetleri derlemek istenmiştir. Eserde hem Buhârî hem Müslim'in veya sadece Buhârî'nin yahut sadece Müslim'in rivayet şartlarına uyan hadislerle her iki âlimin şartlarına uymamakla birlikte müellifin sahih kabul ettiği, ayrıca kendisinin de sahih kabul etmediği halde isnadları sahih olduğu için sahih olabileceğine dikkat çektiği rivayetler toplanmıştır. el-Müstedrek tasnif devri sonrasında kaleme alınan pek çok esere kaynaklık etmiştir.⁶⁰ Esere Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tezimize konu olan kısmında bir kez atıfta bulunulmuştur.

el-Keşf ve'l-beyân 'an tefsîri'l-Kur'ân

Eser, Arap dili alimi ve müfessir olan Ebû İshâk Ahmed b. Muhammed b. İbrâhîm es-Sa'lebî en-Nîsâbûrî tarafından yazılmış tefsir kitabıdır. Eserin mukaddimesinde Sa'lebî kullandığı kaynakların müelliflerinden kendisine kadar ulaşan isnad zincirlerini zikreder. *el-Keşf ve'l-beyân*, aslında bir rivayet tefsiri olmakla beraber eserde Sa'lebî'nin hocası Sülemî'nin etkisiyle tasavvufî yorumlara yer verildiğinden işârî tefsirler arasında da sayılmaktadır. Eserde Kur'ân kıssaları hakkında İsrâiliyat menşeli çeşitli rivayetleri

⁵⁸ Süleyman Uludağ, "Nefehâtü'l-üns", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXXII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 521-522.

⁵⁹ Tayyar Altıkulaç, "Secâvendî Muhammed b. Tayfûr", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXXVI , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 268.

⁶⁰ İbrahim Hatiboğlu, "el-Müstedrek", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXXII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 134-135.

kaydedilmiştir. Esere Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tezimize konu olan kısmında *Tefsir-i İmām Şa'lebî* adıyla bir kez atıfta bulunulmuştur.

Terceme-i Reşfü'n-nesâ'ihî'l-îmâniyye ve keşfü'l-fedâ'ihî'l-Yûnâniyye

Şehâbeddin es-Sühreverdî'nin *Reşfü'n-nesâ'ih* adlı eserinin Muînüddîn Cemâlüddîn Alî b. Celâlidîn Muhammed Yezdî tarafından yapılan Farsça tercümesidir. Bununla beraber eser tercümeden çok şerh niteliği taşımaktadır. Filozofların düşüncelerine karşı çıkılan eserde zühd esaslı tasavvufî görüşler ve Sünnî görüşler felsefî düşüncelerin karşısına konulmuştur. Eser, M. 1373 yılında Yezd şehrinde tamamlanmıştır.⁶¹ Esere Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tezimize konu olan kısmında *Tercüme-i Reşif* adıyla bir kez atıfta bulunulmuştur.

Te'vilât-ı Kâşâniyye

Kemâlüddîn Abdürrezzâk b. Ebi'l-Ganâim Muhammed el-Kâşânî tarafından yazılan bu eser temelde İbnü'l-Arabî'nin geliştirdiği kavram ve terimlere dayalı tasavvufî bir tefsirdir. Eserde tüm ayetler değil sure sırasıyla bazı ayetler tefsir edilmiştir.⁶² Esere Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tezimize konu olan kısmında *Te'vilât-ı Kâşî* adıyla bir kez atıfta bulunulmuştur.

el-Vasît fi tefsîri'l-Kur'âni'l-mecîd

Ebü'l-Hasen Alî b. Ahmed b. Muhammed en-Nîsâbûrî adlı Arap dili alimi ve müfessir tarafından M. 1069 yılında yazılmıştır. Vâhidî, önce Nîşâbur âlimlerinden Ebü Ömer Saîd b. Hibetullah el-Bistâmî'den hüsn-i hat öğrenmiş ve Kur'an'ı ezberlemiştir. Daha sonra Ebü Bekir Ahmed b. Hasan el-Hîrî, Ebü Tâhir Muhammed b. Muhammed b. Mahmiş ez-Ziyâdî ve Hasan b. Muhammed el-Herevî'den hadis; Ebü Osman Saîd b. Muhammed el-Hîrî, Ebü'l-Kâsım Ali b. Ahmed el-Büstî ve Ebü'l-Hasan Ali b. Muhammed el-Fârisî'den kıraat dersleri almıştır. *el-Vasît fi tefsîri'l-Kur'âni'l-mecîd* Orta hacimde dört cildlik bir tefsirdir.⁶³ Bu tefsire Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tezimize konu olan kısmında *Vasîf* kısaltmasıyla beş defa atıfta bulunulmuştur.

Zâdü'l-mesîr fi 'ilmi't-tefsîr

İbnü'l Cezvî adıyla tanınan Ebü'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed el-Bağdâdî adlı Hanbelî aliminin tefsir kitabıdır. İbnü'l-Cezvî, önce *el-Muğnî (fi*

⁶¹ Angelika Hartmann, "Muînüddîn Yezdî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXXI , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 93.

⁶² Süleyman Uludağ, "Kâşânî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXV , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 5.

⁶³ Abdurrahman Çetin, "Vâhidî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXXXII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 439.

tefsiri'l-Kur'an) adıyla hacimli bir eser kaleme telif etmiş, daha sonra bunu ihtisar ederek *Zâdü'l-mesîr*'i meydana getirmiş, *Zâdü'l-mesîr*'den de *Teysîrü'l-beyân fi tefsiri'l-Kur'an* adını verdiği muhtasar bir tefsir meydana getirmiştir. Rivayet ve dirayet usulünün beraber kullanıldığı eserde kıraat farklılıklarına, esbâb-ı nüzûle ve nâsihmensuha da yer verilmiştir. Bununla beraber müfessir farkında olduğunu ihsas ederek İsrâîlî rivayetleri de nakledilmiştir.⁶⁴

1.4.5.3. Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin el-Mevahibü'l-Aliyye ve Şeyh Ömer Adûlî Niğdevî Tercümesi ile Mukayesesi

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri, *el-Mevahibü'l-Aliyye*'den tercüme olduğunu kesin bir şekilde göstermek adına tarafımızca *el-Mevahibü'l-Aliyye*'nin Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan bir nüshası ve yine *el-Mevahibü'l-Aliyye*'nin Osmanlı Türkçesine tercümesi olan Şeyh Ömer Adûlî Niğdevî'nin Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Pertev Paşa Koleksiyonu nu. 22 ve 23'te II cilt halinde bulunan *el-Mevahibü'l-Aliyye Tercümesi* adlı eseri ile karşılaştırılmıştır. Farsça metinde okunamaz durumda olan veya yanlış yazılan kısımlar Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Amcazâde Hüseyin bölümü nu. 40'ta bulunan *el-Mevahibü'l-Aliyye* nüshası ile karşılaştırılarak okunmuştur. Metinler arasındaki uyum, Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin *el-Mevahibü'l-Aliyye*'den tercüme olduğunu sarıh biçimde ortaya koymaktadır. Bununla beraber Niğdevî'nin tercümesi de Farsçadan kelimesi kelimesine yapıldığından ötürü bu eserin Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri ile karşılaştırılması, Yeni Türkçe döneminin iki kolunu oluşturan Doğu Türkçesi ve Batı Türkçesinin hem gramer hem de söz varlığı bakımlarından mukayeseleri açısından önem taşımaktadır. Şeyh Ömer Adûlî Niğdevî'nin *el-Mevahibü'l-Aliyye Tercemesi* isimli eseri üzerinde şuana kadar yapılmış herhangi bir akademik çalışma olmamakla birlikte yalnızca birkaç kaynaktan eserin ismi ve içeriğinden bahsedilmiştir. Bizim mukayesemizde her üç metnin Zuhruf, Mü'min ve Fussilet (Secde) surelerinin ilk kısımları ile yine Zuhruf suresinin 61. ayetinde Deccal'in ortaya çıkışından sonra İsa peygamberin tekrar dünyaya inişi ile ilgili bölümler kullanılmıştır. Aşağıda, sözü geçen bölümler karşılaştırılmalı olarak verilmiştir:

⁶⁴ Yusuf Şevki Yavuz - Casim Avcı, "İbnü' Cezvî, Ebü'l Ferec", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XX , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 548.

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri

Suretü'l- Zuhrûf [194a/27] Bismi'llâhi'rrahmâni'rrahîm

1. حُم Hurûf-ı muḳaṭṭa'â, tenbîh ve i'lâm üçündür [194b/1] tâ eşitküçini ğaflet uykusıdın ḳoparğay ve Şa'alibî kim luğatda ḳıdvedür bu sözning te'yidin ḳılır anda kim (02) aytıpdur: “Teheccî ḥurûfı tenbîh üçün kélür illâ mu'arrızda. Pes munda ḥâ ve mîm bile tenbîh-i 'azîm ḳılır kelâmning eşitmekige.” *Keşf* (03) ü'l Esrâr'da aytıpdur kim: “Ḥâ işâret Ḥaḳ ḥayâtıgadır ve mîm anıng mülkiğâ ant yâd ḳılır zevâlsiz ḥayâtı bile (04) ve zevâlsiz mülki bile.”

Şeyh Ömer Adûlî Niğdevî'nin el-Mevahibü'l-Aliyye Tercümesi Süleymaniye Nüşhası

(Osmanlı Türkçesi)

[191a/29] Suretü'l- Zuhrûf Bismi'llâhi'rrahmâni'rrahîm

1. [191b/01] حُم Hurûf-ı muḳaṭṭa'â berây-ı tenbîh ve i'lâmdür tâ sâmi'yi h'âb-ı ğafletden bîdâr ide ve ḳavl-i Şa'alibî ki luğat-i (02) ḳıdvededür bu ḳavli te'yid ider ol yirde ki buyurmuşdur “ ḥurûf-ı teheccî tenbîh içün gelür mu'arrız-ı illâ pes ve (03) burada ḥâ ve mîm ile tenbîh ider istimâ'-i kelâm-ı 'azîm üzre”. *Keşfü'l Esrâr*'da buyurmuş-ki “Ḥâ ḥayât-ı Ḥaḳḳ'a (4) işâretdür ve mîm anıḡ mülkine ḳasem zıkr ider ḥayât-ı bî-zevâl ve mülk-i bî-intikâl.”

el-Mevahibü'l-Aliyye Kastamonu Nüşhası

[629b/24] Suretü'l- Zuhrûf Bismi'llâhi'r (25) rahmâni'rrahîm

1. حُم Hurûf-ı muḳaṭṭa'â berây-i tenbîh ve i'lâm est tâ sâmi' ra ez (26) ḥ'âb-ı ğaflet ber-engîzend ve ḳavl-i Şa'alibî ki der-luğat ḳıdve est te'kîd in suḡan mikoned (27) ancâ ki fermüde ḥurûf-ı teheccî berây-i tenbîh-mend der mu'arrız-ı illâ pes incâ ḥâ vü mîm tenbîh mi (630a/01) koned ber-istima'-i kelâm-i 'azîm der *Keşf ü'l Esrâr* fermüde ki Ḥâ işâret-est (02) Ḥaḳḳ ve mîm mülk-i ü ḳasem yâd mi-fermâyed bî-zevâl ve mülk-i bî-intikâl.

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri

Sûretü'l-Mü'min [173a/17] Avvalgı süredür hâ-mîmlerdin ve İmâm Ebu'l (18) Leys tefsiride anîng isnâdı bile mezkûrdür kim Hâzret-i Resûl şallallâhu 'aleyhi ve's-sellem ayttı: “Her kim tilese tâ cerâ (19) kılğay uçmağ ravzalarında kérek kim hâ-mîmlerni okuğay”. Ve hısn-ı hasîn şahîh-i *Müstedrek*'din naql kılur (20) kim Hâzret-i Resûl şallallâhu 'aleyhi's sellem ayttı kim: “Maŋga bérîpdür tâhâ vü tavâsim vü havâmim Musâ 'aleyhi ve's-sellem levhlarıdır”. (21) Ve *Me'âlim*'de ibn-i Mes'ûd rağıyallâhu 'anhdın naql kılur kim: “Çün hâ-mîm alıda tüşer mén. Güyâ kim tüşüp mén bostanlarıda (22) kim yumşaq yéride vâkı' boluptur. Ta'accüb bile aŋga baqar mén”. Ve İbn-i 'Abbas rağıyallâhu 'anhu aytıpdur kim: “*li-küllî şey'in (23) libâbün ve libâbü'l Qur'ânü'l havâmîm*”.

Şeyh Ömer Adûlî Niğdevî'nin el-Mevahibü'l-Aliyye Tercümesi Süleymaniye Nüshası (Osmanlı Türkçesi)

[170a/12] **Sûretü'l-Mü'min (13)** Süre-i evveldür havâmîmden ve tefsir-i İmâm Ebu'l Leys'de rahmetullâh kendi isnâdı ile mezkûrdür ki Hâzret-i Risâlet (14) penâh buyurdı ki her kim istese ki behşt ve ravzalarında irti' fâ ide gerekdür ki havâmîm tilâvet eylesün ve hısn-ı (15) hasînde şahîh-i *Müstedrek*'de naql etmiş ki Hâzret-i Risâlet-penâh buyurdı ki baña vir tâhâ vü tavâsin (16) vü havâmimi elvâh-i Musâ 'aleyhi ve's-sellemden ve *Me'âlim*'de ibn-i Mes'ûd rağıyallâhu 'anhdan naql ider ki çün âl-ı hâ-mîme (17) düşdüm güyâ ki bu bostanlara düşmüşem arz-ı laţîfde vâkı' olmuş ta'accüb ile aña nazâr iderem İbn-i (18) 'Abbas rağıyallâhu 'anhumâ buyurmuş-ki “*li-küllî şey'in libâbün ve libâbü'l Qur'ânü'l havâmîm*”.

el-Mevahibü'l-Aliyye Kastamonu Nüshası

[605a/06] **Sûretü'l-Mü'min Bismi'llâhi'rrahmâni'rrahîm** in süre-i evvel (07) est ez havâmîm-i seb'a der tefsir-i İmâm Ebu'l Leys ez isnad-ı ü mezkûr est ki Hâzret-i Risâlet-penâh (08) şallallâhu 'aleyhi ve sellem fermüde ki her ki h'âhed ki cerâ koned der ravzât-ı behişt (09) bâyed ki havâmîm ra-be-h'ând hısn-ı hasîn ez şahîh-i *Müstedrek* naql kerde ki Hâzret-i (10) Risâlet-penâh) şallallâhu 'aleyhi ve sellem fermüde ki dâde-end tâhâ vü tavâsin vü havâmim (11) ez elvâh-i Musâ 'aleyhi ve's-sellem ve der *Me'âlim* ez ibn-i Mes'ûd rağıyallâhu 'anhumâ rivâyet-est ki çün der (12) evvel-i hâ-mîm üftem güyâ ki üftâde-em der büstânhây-ı behişt ki be-zemîn-i nerm vâkı' şode ber (13) ta'accüb der ân mi-negirem ve ez ibn-i 'Abbas mervîst ki “*li-küllî şey'in libâbün ve libâbü'l Qur'ânü'l (14) havâmîm*”.

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri

[181b/27] Sûretü's-Secde Bismi'llâhi'rrahmâni'rrahîm

1. [182a/1] ^ح Allâhning ism-i a'zamı hürüf-ı muqatta'ada yaşurundur ve her kişi anıng çıkarmağıda qâdir émostür ve ayıtpdurlar (02) hâ işâret hikmetkadur ve mîm minnetka ya'ni Hâq subhâneğa minnetdür mü'minlerge hikmet tenzili bile. Şâhib-i *Bahrü'l Haqâyık* da ayıtp (03) dur kim hâ-mîm işâretdür birige Hâq te'âlâ ve anıng habîbi aradur ve hîç muqarreb melek ve mürsil nebî anğa pây étmes kim hâ ve mîm (04) ékki hürüfdur rahmân ismning vasatıda ...

**Şeyh Ömer Adûlî Niğdevî'nin el-Mevahibü'l-Aliyye Tercümesi Süleymaniye Nüshası
(Osmanlı Türkçesi)**

[178b/17] Sûretü's-Secde Bismi'llâhi'rrahmâni'rrahîm

1. (18) ^ح ism-i a'zam-ı ilâhî hürüf-ı muqatta'ada mahfidür ve her kimse anıñ istihrâcına qâdir degildür dimişlerdür hâ işâretdür (19) hikmete ve mîm minnete ya'ni Hâq subhâne ve te'âlâya minnetdür mü'minân üzre tenzîl-i hikmet ile . Şâhib-i *Bahrü'l Haqâyık* (20) buyurmuş-ki hâ-mîm işâretdür birige sırra ki Hâq te'âlâ ile habîbi miyânındadır ve hîç melek-i muqarreb ve nebî-i mürsil aña yol (21) bulmaz zirâ hâ ve mîm iki harfdur ism-i rahmân vasatında ve hemîn bu iki harf ism-i Muhammediñ vasatında dañi (22) gelmişdür ...

el-Mevahibü'l-Aliyye Kastamonu Nüshası

[615b/08] Sûretü'l-Fuşşilet Bismi'llâhi'rrahmâni'rrahîm

1. ^ح ism-i a'zam-ı ilâhî der hürüf-ı muqatta'a mahfi est ve her kes ber istihrâc-ı ân (09) qâdir nist ve goftend hâ işâret be-hikmet-est ve mîm be-minnet ya'ni Hâq subhâne ve te'âlâ ra (10) minnet ber mü'minân ber tenzîl-i hikmet şâhib-i *Bahrü'l Haqâyık* fermüde ki hâ-mîm işâret-est (11) bâ çiz ki miyân-ı Hâq te'âlâ ve habîb-i ü-est ve hîç melek-i muqarreb ve nebî-i mürsil pay (12) ne-bordend çe hâ ve mîm do hürüf-est vasatı ism-i rahman ve hemîn der vasatı (13) ism-i Muhammed ...

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri

Zuhruf Suresi

61. وَأَنَّهُ Durustluk bile kim 'İsâ 'aleyhi's-sellem (27) لَعْلَمُ لِلسَّاعَةِ 'ilmdür sâ'atğa ya'ni anıñ bile bilürler kıyâmetning kelmegining yâ vaqtı kim kıyâmet 'alâmetleri [199b/1] ning biri 'İsâ 'aleyhi's-sellem nüzülidür kim Deccâl tasalluğın song kökdin inip kélür menâre-i beyzâ yavuqıda kim Dimeşğ (02) şarkîsining tarafıdır, êkki rengi ton kélgen bolğay ve özining her éligining ayasını êkki ferıştening (03) qanatlarığa qoyup ve mübârek ruhsâresi térlep çün baş tüben salsa qatreler anıñ yüzidin tökülür (04) ve çün başını yukarı kılsa ol qatreler anıñ yüzide mürvârîd déğ revân bolğay. Anıñ nefesi her kâfirge kim yétse (05) ölgey ve her yerge anıñ közi tüşse anıñ nefesi yétkey. Pes Deccâl tilegide revân bolğay ve Lüd bâbıda kim mevzi'idür (06) Şâm vilâyetidin anğa yétkey ve anı öltürgey ve andın song Yecüc ve Mecüc çıkıp kélgey ve 'İsâ aleyhi's-sellem mü'minlerni (07) Tûr tağığa iltkey ve anda béklengey. El-kışşa çün ma'lûm boldı kim 'İsâ aleyhi's-sellem kıyâmet yavuqluğınıning bilgüsüdür. (08) تَمْتَرُونَ فَلَا Pes şek kılmanğızlar cidâl körsetmenğizler بِهَا kıyâmet kelmegide وَأَتَّبِعُونَ ve égreşingizler méning (09) resülimning şer'îğa هَذَا budur صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ tüz yol kim kişi anda yol azmağay.

Şeyh Ömer Adûlî Niğdevî'nin el-Mevahibü'l-Âliyye Tercümesi Süleymaniye Nüşhası (Osmanlı Türkçesi)

Zuhruf Suresi

61. (196a/28) وَأَنَّهُ be-durustı ki 'İsâ 'aleyhi's-sellem لَعْلَمُ لِلسَّاعَةِ 'ilmdür sâ'at için ya'ni anıñla bilürler (29) kıyâmetiñ yakın gelmesini zirâ 'alâmet-i kıyâmetden birisi nüzül-i 'İsâ'dur 'aleyhi's-sellem ki ba'de ez tasalluğ-ı [196b/01] Deccâl asmândan nüzül ider menâre-i beyzânıñ qatına Dimeşğ'in taraf-ı şarkîsinden iki câme-i rengin (02) giymiş ola iki ellerini iki ferışteniñ qanatları üzerine koyup ve ruhsâre-i mübâreki 'arağ-nâk olup (03) kaçan ser-i mübâ<r>ekini aşğa birağa qatrân vech-i şerifinden rizân olur ve çün serini bâlâ ide ol (04) qatreler anıñ yüzü üzerinde lülü mişâl revân olur nefesi kâfire ki yetişür mürde olur ve her (05) ne yire nazarı vâki' ola oraya nefesi irişür ba'de taleb-i Deccâl'e revân olur ve Bâb-ı Lüd ki (06) bir mevzi'dür vilâyet-i Şâm'da aña yetişür ve anı qatl ider ba'de Yecüc ve Mecüc hurüc iderler (7) ve 'İsâ 'alî nebiyyinâ ve aleyhi's-sellem mü'minleri küh-ı Tûr'a iletür ve anda mütehaşşin olur El-kışşa çün ma'lûm (08) oldı ki 'İsâ aleyhi's-sellem nişâne-i qarib-i kıyâmetdür فَلَا تَمْتَرُونَ pes şek itmeniz ve cidal iylemeniz (09) بِهَا kıyâmetiñ gelmesine وَأَتَّبِعُونَ mütâba'at idüñ şer'e yâ benüm resülime هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ budur (10) râh-ı râst ki kimse andan güm-râh olmaz.

[635b/26] Zuhruf Suresi

61. وَأَنَّهُ be-durustī (27) ki 'İsā لَعَلَّمُ لِلسَّاعَةِ 'ilm-est ber sa'at ra ya'ni bud ve be-dānid nezdik ameden-i kıyāmet [636a/01] ra çe yekī ez 'alāmet-i kıyāmet nüzül-i 'İsā est ki ba'd-ez tasalluṭ-ı Deccāl ez asmān (02) fūrū āyed nezdik-i menāre-i beyzā der ṭaraf-ı şarkī-i Dimeşķ cāme-i rengī puşide başed ve (03) her du keff-i dest-i ḥod ber-bālhāy-ı du ferişte nihāde ruḥsāre-i mübārekeş 'araķ kerde (04) çün ser der piş efgend kaṭrāt ez reviş rīzān kereded ve çün ser bālā koned kaṭrehā (05) ber rū-i ū çün mürvārīd revān şod nefes-i ū beher-i kāfir ki resid mi-mired ve her cā ki çeşm-i (06) vey üftend nefes-i vey beresed pes der ṭaleb-i Deccāl revān kereded ve der Bāb-ı Lüd ki mevzi'ī (07) est der vilāyet-i Şām be-vey resid ve ū ra bugeşd ve ba'd ez an Yecüc ü Mecüc ḥurūc perden (08) ayend ve nüzül-i 'İsā nişāne-i qarib-i kıyāmet-est فَلَا تَمُنُّرَنَّ بِهَا pes şekk mikonid ve cidal (09) minemayid ba-ameden-i kıyāmet وَأَتَّبِعُونَ ve peyrevī konid resūl ve ḥabībem ra هَذَا (10) مُسْتَقِيمٌ in-est rāh-ı rāst ki kes ber ū güm-rāh neşod.

1.4.5.4. Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nde Görülen Farsça Gramer Özellikleri

Eckmann, Doğu Türkçesi metinlerinde görülen Farsça gramer unsurlarının bir kısmına dikkat çekmiştir.⁶⁵ el-Mevahibü'l-Aliyye'nin Doğu Türkçesine kelime kelime tercümesi olan Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nde de çokça Farsça gramer özelliği görülmektedir. Dönemin sosyo-kültürel yapısı göz önüne alındığında Türklerin okur-yazar kesiminin ekseriyetle Farsçayı da tercüme yapabilecek hatta eser verebilecek kadar iyi bildiğini görmekteyiz. Kuvvetle muhtemeldir ki Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin mütercimi bu duruma binaen çevirisinde Farsça gramer unsurlarını kullanmakta beis görmemiştir. Öyle ki bu Farsça gramer unsurları dönemin başka Türkçe eserlerinde de görülmektedir.

Metinde tespit edilen Farsça gramer unsurlarından biri Farsça " ne ... ne ..." bağlama edatıdır. Bu bağlama edatı el-Mevahibü'l-Aliyye'de geçtiği şekilde Doğu Türkçesine doğrudan aktarılmıştır:

⁶⁵ János Eckmann, Çağatayca El Kitabı, çev. Günay Karağaç, Kesit Yayınları, İstanbul 2012, s. 84.

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri (175a/10-12)	el-Mevahibü'l-Aliyye Kastamonu Nüshası
كُؤچ يوقۇر بۇ كؤن ne كىشىنىڭ شەۋابىدىن از كىلۇرلار ne كىشىنىڭ 'ىقَابىغا ارتۇرۇرلار ۋە ne كىشىنى كىشىنىڭ يازۇقى بىلە تۇتارلار ۋە ne ياھشىغا ياماننىڭ پاداشىن بىرۇرلەر.	سېتم نېست ەمرۇز ne ان شەۋاب-ى كەسې كەم كۈنەد ۋە ne 'ىقَاب-ى كەسې ەفزەيەند ۋە ne كەسې رە بە گۈنەھ-ى كەسې رە بەگىرەند ۋە ne نېكى رە كەزە'-يى بەدى بەدەھەند.

Metinde bir diğer Farsça gramer unsuru olarak Farsça olumsuzluk edatı " نه " (ne) karşımıza çıkmaktadır:

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri (175a/20)	el-Mevahibü'l-Aliyye Kastamonu Nüshası
... ne kaçta alurlar ne bāz tuvānend gešt ...

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri (181b/23)	el-Mevahibü'l-Aliyye Kastamonu Nüshası
... ne be's zamānda.	... ne der vaqt-i yās.

Farsça olumsuzluk edatı " نه " (ne), Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri üzerinde daha önce yapılan çalışmalarda Türkçe soru edatı " ني " (né) ile karıştırılmıştır. Farsça olumsuzluk edatı başka Doğu Türkçesi eserlerinde de görülmektedir. Şeybânî hükümdarı Köçkünçi Han'ın kitabdârı Vâhid-i Belhî tarafından Taberî Tarihi'nin Farsça tercümesi Târih-i Bel'amî'den Doğu Türkçesine çevrilen Doğu Türkçesi Taberî Tarihi üzerine yapılan çalışmalarda Farsça olumsuzluk edatı " نه " (ne) Türkçe soru edatı " ني " (né) ile karıştırılmıştır. Örneğin Doğu Türkçesi Taberî Tarihi'nin 174. varağının a yüzünün 3. satırında yer alan

نه ادى نه پرى نه ديو ifadesi "né Ādemī né perī né dīv" olarak okunmuştur.⁶⁶ Halbuki metinde yer alan bu ifadede " نه " şeklinde yazılan sözcük Farsça olumsuzluk edatıdır. İfade

⁶⁶ Bayram Göbekli, *Çağatayca Taberî Tarihi(Tarih-Nâme)(120a-181b) İnceleme-Metin-Sözlük*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş 2016, s. 134.

"ne Ādemī ne perī ne dīv" (bir insan değil, peri değil, cin değil) şeklinde okunmalıdır. Doğu Türkçesi Taberî Tarihi'nde de Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nde olduğu gibi yazım yanlışlığından kaynaklanan birkaç istisna dışında Türkçe soru edatı né " ني " şeklinde yazılmıştır:

سینی نی دیکایار ونی ایش کایاراکای سین

: séni né dégeyler ve né işke yaragey sén? (Doğu

Türkçesi Taberî Tarihi : 174a/07)

Yusûf Emirî'nin Dehnâme adlı eserinde de Farsça olumsuzluk edatının " نه " olarak ve Türkçe soru edatının " ني " olarak yazılıp iki sözcüğün ayrımının yapılmış olduğunu görmekteyiz:

ذکونکولدین سچا پروانه جان دین

: ne köngüldin saŋga pervā ne cāndin⁶⁷

نی حاصل عاشق اشغه غا پسند

: né hāşıl 'āşık-ı āşşufteğa pend⁶⁸

Metnimizdeki " نه " şeklinde yazılan sözcüğün Farsça olumsuzluk edatı olduğunu gösteren bir diğer delil de *el-Mevahibü'l-Aliyye*'nin Osmanlı Türkçesi tercümesinde bu sözcüğün "değil" sözcüğü ile karşılanmasıdır :

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri (188b/24)	Şeyh Ömer Adûlî Niğdevî'nin el-Mevahibü'l-Aliyye Tercümesi (185b/15)
وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى ve ol tirgüzür ölüklerni	وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى ve o ihyā iyeler mevtîleri (16)
ğudret bile ne alarning 'āciziyetleri ...	ğudret ile anlarning 'āciziyetleri değil ...

Metinde görülen Farsça gramer unsurlarından biri de işaret ye'si olarak bilinen ve yardımcı cümlenin sıfat görevinde olduğu ve ana cümledeki bir unsuru nitelediği Farsça ki'li bağlı cümlelerde ana cümledeki nitelenen unsura eklenen " ي " (ye) olarak karşımıza çıkmaktadır⁶⁹:

⁶⁷ Kazım Köktekin, *Yusûf Emirî Dehnâme (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, TDK Yayınları, Ankara 2013, s. 258.

⁶⁸ a.g.e., s. 259.

⁶⁹ Nimet Yıldırım, *Farsça Cümle Bilgisi*, Fenomen Yayınları, Erzurum 2005, s. 149.

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri (174b/16)	el-Mevahibü'l-Aliyye Kastamonu Nüshası
مُخْلِصِينَ Hāletide kim arıĝ kılguçılar bolĝay sizler ...	مُخْلِصِينَ der hāletī ki pāk sāzendgān bāšid ...

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri (175a/02)	el-Mevahibü'l-Aliyye Kastamonu Nüshası
... ya'ni künī kim rūhlar bedenlerge mülākat kılĝaylar ya'ni rüzī ki ervāh bā ecsād mülākat konend ...

İşaret ye'si de Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nde olduğu gibi Doğu Türkçesi Taberî Tarihi'nde de görülmektedir :

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri (174b/04)	Şeyh Ömer Adûlî Niğdevî'nin el-Mevahibü'l-Aliyye Tercümesi (171a/24)
مِنْ سَبِيلٍ hiç yolī ya'ni t̄ariqat	مِنْ سَبِيلٍ hiç bir yol ya'ni t̄ariqat

پیغمبری کیم خدای عزوجل یبارکای : peygamberī kim Hūdāy 'azze ve celle yibergey (Doğu Türkçesi Taberî Tarihi : 131b/02)

İşaret ye'si eklendiği sözcüğe vermiş olduğu anlama uygun olarak *Mevahib-Aliyye*'nin Osmanlı Türkçesine tercümesinde sözcüklerin başına “ol” işaret sıfatı getirilerek çevrilmiştir :

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri	
[190a/13] ... ya'ni elbette sā'atī kim anda kıyāmet k̄āyim (14) bolĝay yavuşdur ...	
Şeyh Ömer Adûlî Niğdevî'nin el-Mevahibü'l-Aliyye Tercümesi (Osmanlı Türkçesi)	
[187a/02] ... ya'ni elbette ol sā'at ki anda kıyāmet k̄arīb-i yakīn ola	
el-Mevahibü'l-Aliyye Kastamonu Nüshası	
[624b/17] ... ya'ni elbette sā'atī ki der an kıyāmet k̄ā'im şod (18) nezdik-est ...	

Metinde karşımıza çıkan bir diğer Farsça gramer unsuru birlik ve belirsizlik ye'sidir. Bu unsur Farsçada eklendiği sözcüğün bir tane olduğunu belirtir yahut "herhangi bir" anlamı verir⁷⁰:

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri (174b/04)	el-Mevahibü'l-Aliyye Kastamonu Nüshası
مِنْ سَبِيلٍ hiç yolı ya'ni tarikat kim anğa sülük kılğay biz ...	مِنْ سَبِيلٍ hiç rāhī ya'ni tarikat ki ber ān sülük konīm ...

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri (179a/18)	el-Mevahibü'l-Aliyye Kastamonu Nüshası
... ve ol āyetī dür Hudāy āyetleridin ve u āyetī est ez āyethā-i Hudāy te'ālā ...

Belirsizlik ye'si *el-Mevahibü'l-Aliyye*'nin Osmanlı Türkçesi tercümesinde sözcüğün başına “bir” belirsizlik sıfatı getirilerek karşılanmıştır:

Bu Farsça gramer unsurunu da hem Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nde hem de Doğu Türkçesi Taberî Tarihi'nde görmekteyiz :

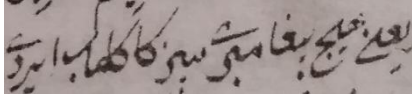
ایندی کیم خدای عزوجل نبر کا پیغمبری بردی : émdi kim Hudāy 'azze ve celle bizge **peygamberī** bérđi ... (Doğu Türkçesi Taberî Tarihi : 158b/07)

Belirsizlik ye'si olarak adlandırılan Farsça gramer unsurunu 16. yüzyılda Mevlana Yakub-i Çerhî'nin Farsça Kur'ân tefsirini Doğu Türkçesine çeviren Hemadanî Hoca'nın Tercüme-i Tefsir-i Yakub-i Çerhî adlı eserinde de görmekteyiz:

نَفْسٌ وَبِهَا كَلِمَاتٌ مَعْرُوفَةٌ وَهِيَ نَفْسٌ

: نَفْسٌ ve bilgeyler her tenī ve her nefsi ... (Tercüme-i Tefsir-i Yakub-i Çerhî : 137a/02)⁷¹ (Tekvîr/14.)

⁷⁰ Nusrettin Bolelli, Farsça Kitabı Gramer Metin, İstanbul 2010, s. 113.

: ya'ni hiç peygamberi bizge kelmep erdi ... (Tercüme-i Tefsir-i Yakub-i Çerhî⁷² : (15b/12) (Mulk/8.)

1.5. ESERİN DİLİ ve SAHASI

1.5.1. Doğu Türkçesi ve Tarihî Ehemmiyeti

Çağatay Han, Çinggis Han'ın Börte Hatun'dan doğan ikinci oğludur. Çinggis Han'ın 1227 yılında vefat etmesinden sonra Türk-Moğol Devleti'nin yönetimi dört oğlu arasında taksim olunmuştur. Bu taksimden Çağatay Han'a verilen pay, doğuda Uygur ülkesinden batıda Semerkant ve Buhara'ya kadar olan bölgelerdir. Bu noktada Çağatay Han'ın belirtilen coğrafyayı, Çinggis Han'ın vefatından sonra 1229 yılında toplanan kurultayda han seçilen kardeşi Ögedey adına yönettiğini belirtmek gerekir. Çağatay Hanlığı veya Çağatay Devleti olarak bilinen müstakil siyasi yapı Çağatay Han'ın vefatından sonra meydana getirilmiştir.⁷³ Çağatay Han'ın soyundan gelen hanlar tarafından idare edilen bu siyasî yapı, 1345 yılında siyasî otoritesini kaybederek tarih sahnesinden çekilmiştir.⁷⁴

Çağatay sözcüğü özellikle Duva Han'ın zamanında devletin resmi adı olarak kullanılmaya başlarken aynı zamanda Maveraünnehir'de yaşayan konar-göçer Türkleri tanımlamak için de kullanılmaya başlanmıştır. Bu adlandırma, Çağatay Hanlığı'nın ortadan kaldırılmasından sonra da varlığını sürdürmüştür. Timürlüler devri ve sonrasında hatta 19. yüzyıla dek Çağatay adının bazı konar-göçer topluluklar arasında kimlik mahiyeti taşıdığı görülmüştür.⁷⁵

Çağatay teriminin bir edebî dili tanımlamak üzere kullanımını ilk kez Ali Şir Nevâyî'de görmekteyiz. Nevâyî, *Mizanü'l Evzan*'da “Çağatay lafzı” terimini kullanmaktadır:

“ ... 'Acem şu'arāsı ve Fürs fuşahāsı her kıyası uslûbda kim söz 'arūsığa cilve vü nümāyiş birip érdiler, Türk tili bile kalem sürdüm ve her neçük kıā'idede kim ma'nî ebkārığa zîb ü ārāyiş körgüzüp érdiler, Çağatay lafzı bile bile raqam urdum, andağ kim tā bu mezkûr bolgan

⁷¹ Иброхимжон Усмонов, Гулноза Сандова, Яъқуб Чархий тафсиринанг туркий таржимаси (таржимас тафсири Чархий), Тошкент, 2010.

⁷² a.g.e.

⁷³ Mustafa Kafalı, *Çağatay Hanlığı (1227-1345)*, Berikan Yayın Evi, Ankara 2005, s. 73.

⁷⁴ Mustafa Kafalı, *Çağatay Hanlığı (1227-1345)*, s. s. 140.

⁷⁵ János Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1988, s. VIII.

til ve lafz bināsıdır, hîç nāzımğa bu dest bérmezdür ve hîç rākımğa bu müyesser bolmaydur.”⁷⁶

Bununla beraber Nevâyî döneminin edebî dilini tanımlarken daha ziyade “Türk tili, Türkî til ve Türkçe” gibi terimleri tercih etmektedir. Örneğin *Mizanü'l Evzan*'da divanlarını yazdığı dili tanımlamak için “Türkçe til” ifadesini kullanmaktadır:

“ Ve bu bendening dağı tört divānımğa kim Türkçe til bile nazm tapıp durur ...”⁷⁷

15. ve 16. yüzyılda Doğu Türkçesiyle eser veren müellifler, eser verdikleri edebî dili tanımlamak için “Türk tili, Türk elfāzı, Türkî til, türkî til, türkî lafzı, Türkçe til, türkî ve Türkçe” terimlerini kullanırken Çağatay terimini hemen hemen hiç kullanmamışlardır.⁷⁸ Nevâyî, *Mecalisü'n Nefāyis* isimli şairler tezkiresinde kendinden önceki veya çağdaşı Doğu Türkçesi şairlerini tanıtırken yer yer onların eser verdiği edebî dili de tanımlamıştır:

Mevlānā Hüseyin-i Harizmî: “ve Kaşide-i Bürde'ğa dağı H^varizmîçe Türkî tili bile şerh bitiptür.”⁷⁹

Mevlānā Emîrî: “Türkî érdi ve Türkçe şi'r yahşı vāķi' boluptur ...”⁸⁰

Mevlānā Hācî-i Ebu'l-Hasan: “Bu Türkçe maṭla' anıngdur kim ...”⁸¹

Mevlānā Kṭbî: “Türkî ve Fārsî şi'rde celed érdi. Türkçe bu maṭla'ı meşhürdur kim...”⁸²

Mevlānā Na'imî: “Türkî nazmlarğa ṭab'ı mülāyim érdi.”⁸³

Mevlānā Tarḥānî: “Başı maḥādım Şemerḳand'da tüşkende Türkçe şi'r aytḳandur.”⁸⁴

Mevlānā Luṭfî: “Türkçe divānı meşhürdur.”⁸⁵

Sāķî: “Türkî ve Fārsî şi'rde rüşdi bar edi.”⁸⁶

⁷⁶ Alî Şîr Nevâyî, *Mizānu'l Evzān (Vezinlerin Terazisi)*, Haz. Kemal Eraslan, TDK Yayınları, Ankara 1993, s. 11.

⁷⁷ a.g.e., s. 11.

⁷⁸ János Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, s. X.

⁷⁹ Alî Şîr Nevâyî, *Mecālisü'n Nefāyis*, I (Giriş ve Metin), Haz. Kemal Eraslan, TDK Yayınları, Ankara 2001, s. 08.

⁸⁰ a.g.e., s. 22.

⁸¹ a.g.e., s. 26.

⁸² a.g.e., s. 27.

⁸³ a.g.e., s. 27.

⁸⁴ a.g.e., s. 53.

⁸⁵ a.g.e., s. 66.

Feridün Hüseyn Mîrzâ: “Bu Türkçe maṭla‘ hem anıṅdur kim ...”⁸⁷

Nevâyî, Mevlânâ Muḳimî, Mevlânâ Kemâlî ve Mevlânâ Gedâyî için “Türkî-ğuy” ifadesini kullanırken⁸⁸ Doğu Türkçesi şairlerinin tümünü tanımlamak için de “Türk şu‘arâsı” ve “Türkî-ğuy şu‘arâ” tabirlerini kullanmıştır.⁸⁹

14. asrın ikinci yarısı ve 15. asrın ilk yarısında yaşadığı tahmin edilen Yusuf Emirî, *Beng ü Çağır* adlı eserinde kullandığı dili tanımlarken “Türk elfâzı” terimini kullanmıştır:

“... Fars uslûbı bilen Türk elfâzını terkîb itip beng ü çağır arasında münâzara tertîb kılgıl kim bu çağğa tigrü hîç irse bu ṭavrıṅ ‘uhdesinin çıkmay turur.”⁹⁰

Uluğ Beğ’in saray şairi olan ve 14. asrın ikinci yarısı ve 15. asrın ilk yarısında yaşadığı tahmin edilen Mevlâna Sekkākî, divanında yer alan şu beyitte kendini Türk şairi olarak tanımlamaktadır:

“Felek yıllar kérek seyr étse vü kéltürse ilingge

Méning tég şā‘ir-i Türki sénin tég şāh-ı dānānı.”⁹¹

1451-1510 yılları arasında yaşamış olan Türk hükümdarı Şiban Han’ın divanında geçen şu beyitte ise hüküm sürdüğü coğrafyayı Türkistan olarak adlandırdığını görmekteyiz:

“Aytayın mén ay yigitler uşbu sını tınglengiz

Sencer olurğa lâyıḳ yér cāh-ı Türkistān émiş.”⁹²

1438-1506 yılları arasında yaşayan ve Türk devlet adamlarının edebî eser verme geleneği çerçevesinde eser vermiş olan bir diğer Türk hükümdarı ise Hüseyin Baykara’dır. Hüseyin Baykara, risalesinde Ali Şir Nevâyî’nin Türkçenin ölmüş cesedine Mesih nefesiyle can verdiğini söylemiş ve “Türk tili” ifadesini kullanmıştır:

“ ... ya‘ni Mîr ‘Ali Şîr Nevāî aşlaḫa‘llāhu şenahu kim taḫallüşi Nevāî‘ğa meşhūd-durur ve eş‘ārıda bu taḫallüş mestur Türk tilining ölgen cesediḡa mesîḫ enfāsı bile rûḫ kéydirdi ...”⁹³

⁸⁶ a.g.e., s. 176.

⁸⁷ a.g.e., s. 200.

⁸⁸ a.g.e., s. 69, 120.

⁸⁹ a.g.e., s. 69, 207-209.

⁹⁰ Gönül Alpay "Yusuf Emirî'nin Beng ü Çağır Adlı Münazarası ", *TDAY-Belleten* (1972), s. 108.

⁹¹ Mevlâna Sekkākî divanı British Museum nüshası 12b/2 bkz. Kemal Eraslan, *Mevlâna Sekkākî Divanı*, TDK Yayınları, Ankara 1999.

⁹² Şiban Han Divanı 70a/9-10 bkz. Yakup Karasoy, *Şiban Han Divanı (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, TDK Yayınları, Ankara 1998, s. 764.

16. asırda Ubeydullah Han'ın ve Babur Şah'ın saraylarında şairlik yapmış olan Sānî'nin divanındaki bir beyitten önce yazılan şu ifadede de Türkistan ifadesi yer alır:

“Türkistan yigitleri için ayılıpdur”⁹⁴

16. asrın önemli şairlerinden olan Padişah Hoca'nın Arapçadan Türkçeye tercüme ettiği *Miftahü'l-'Adl* adlı eserinde yine bir dil tanımı ile karşılaşmaktayız:

“... bu muhtaşar kitābnı terceme kıldum ‘Arab tilindin Türkī tiline taķı bu kitābgā Miftāhü'l ‘Adl at atadım; körgen ādamiler ve uluğlar ve pādşahlar ve pādşehzādeler için, ‘ale'l-ħuşuş sultān-ı devlet cāh-ı sa‘ādet şāh-ı şāhzāde-i mu‘azzama Témür Beg, zeyyede ‘ömrehu, ħazīneşığā, Türkler için.”⁹⁵

16. yüzyılda Mevlana Yakub-i Çerhî'nin Farsça Kur'ân tefsirini Doğu Türkçesine çeviren Hemadanî Hoca, Tercüme-i Tefsir-i Yakub-i Çerhî adlı eserinde dilini “Türk tili” olarak tanımlamaktadır:

“... eger bu kitāb Türk tilinçe bolsa érdi yaraya bolğay ‘aciz bî-çāreler fā'ide kılgaylar érdi.”⁹⁶

Ebu'l Gazi Bahadır Han, 1659 yılında tamamladığı ve Doğu Türkçesi edebî dilinin yadigarlarından olan *Şecere-i Terākime* adlı eserinde kullandığı edebî dili şu şekilde tanımlamaktadır:

“... barça bilinğ kim bizdin burun türkī tāriħ aytğanlar ‘arabī luğatlarını koşup-tururlar ve farsini hem koşup-tururlar türkini hem sec‘ kılıp-tururlar özlerinin hünerlerin ve üstādlıklarını ħalkğa ma‘lüm için. Biz munlarınğ hiç ħaysısını kılmaduk. Anınğ için kim bu kitābnı oķuğucu ve tinğlegüçi elbette Türk bolğusu-turur. Pes Türklerge türkāne eytmek kérek tā olarnınğ barçası fehm kılgaylar bizninğ aytğan sözmizni.”⁹⁷

Yine Ebu'l Gazi Bahadır Han, *Şecere-i Türk* adlı eserinde bu tarih kitabını “türkī tili bilen” yazdığını ve “Çağatay Türkisi”, Arapça veya Farsça kelimeler karıştırmadığını ifade

⁹³ Risāle-i Sultan Hüseyin Baykara 5b/15-6a/01 bkz. İsmail Hakkı Ertaylan, *Türk Edebiyatı Örnekleri II. Risale-i Hüseyin Baykara*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1945.

⁹⁴ Sānî Divānı G2/05 bkz. Üzeyir Aslan, *Ubeydullah Han (ö. 1539) Şairi Sānî ve Türkçe Divanı*, Palet Yayınları, Konya 2009, s.4.

⁹⁵ Pādīşāh Hōca Külliyyātı: B2a/03 bkz. Tanju Seyhan, *Pādīşāh Hōca Külliyyātı: I Miftahü'l-'Adl, Kesit Yayınları*, İstanbul 2012, s. 207.

⁹⁶ Tercüme-i Tefsir-i Yakub-i Çerhî: 2b/15

⁹⁷ ŞT:2A/15-22 bkz. Ebülğazi Bahadır Han, (*şecere-i terakime*) *Türklerin Soy Kütüğü*, haz. Muharrem Ergin, Kervan Kitapçılık, 1974.

etmektedir.⁹⁸ Bu çerçevede “Çağatay Türkîsi” terimiyle klasik edebiyatın ağdalı dilinin kastediliyor olabileceği ihtimalini göz ardı etmemek gerekmektedir. *Şecere-i Türk*'de geçen şu ifade de Ebu'l Gazi Bahadır Han, döneminde kullanılan edebî dili tanımlamak için “Türkî tili” terimini tercih etmiştir:

“... müverrihler Türkî ve Farsî tili birlen anlarnıḡ barçaları-nıḡ toğan ve ölgen tarihlerini yahşî ve yaman kılgan işlerini bitip-tururlar.”⁹⁹

Mirza Mehdi Han, 18. yüzyılda yazdığı Doğu Türkçesi-Farsça sözlük *Seng-lāh*'da “lugat-i Türk, lugat-i türkî ve lugat-i Çağatay” terimlerini kullanmıştır.

Doğu Türkleri ve Kuzey Türkleri, 20. asrın başlarına kadar dillerine Türkî ve Türk tili demeye devam etmişlerdir.¹⁰⁰

Avrupa'da Çağatayca terimini Doğu Türkçesini ifade etmek için ilk kez kullanan ve bu terimin yerleşmesine önayak olan Yahudi asıllı Macar türkolog A. Vámbéry olmuştur. A. Vámbéry tarafından 1867 yılında yayımlanan *Cagataische Sprachstudien* adlı eserden sonra Avrupa'da Türk dili üzerine araştırma yapanlar arasında Çağatayca terimi rağbet görmeye başlamıştır. Macar Jozsef Thury, Alman Martin Hartmann ve başka türkologlar da Doğu Türkçesini ifade etmek için Çağatayca terimini kullanmışlardır.¹⁰¹ Bununla beraber *Dictionnaire turk-oriental* adlı Doğu Türkçesi sözlüğü hazırlamış olan Pavet de Couteille ve yine Doğu Türkçesi sözlüğü hazırlayan Alman bilim adamı J. Th. Zenker, Doğu Türkçesi terimini kullanmayı tercih etmişlerdir. 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılların başlarında Rus türkologlar ve öğrenimini Rusya'da gören yabancı türkologlar Çağatayca terimiyle Uygurca sonrası Orta Asya edebî eserlerine işaret etmişlerdir. Doğu Türkçesi terimini ise daha geniş anlamda kullanmışlardır. W. Radloff Doğu Türkçesini yaşayan Sibiryalı gurubu lehçeleri için kullanmıştır.¹⁰² 2. Dünya Savaşı sonrasında E. E. Bertels, A. M. Şçerbak, V. V. Reşetov gibi Sovyet türkologları Çağatayca yerine “starouzbekskiy” yani Eski Özbekçe veya “drevneuzbekskiy” yani Kadim Özbekçe terimlerini kullanmaya başlamışlardır.¹⁰³ Kuşkusuz bu adlandırma da Sovyet Rusya'nın Türkistan'da güttüğü dil politikasının da payı vardır.

⁹⁸ János Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, s. X.

⁹⁹ Şecere-i Türk 1b bkz. Ebülğazi Bahadır Han, Şecere-i Türk, P. I. Desmaisons (ed.), *Historie des Mogols et des Tatares par Aboul-Ghâzi Béhâdour Khan*, Tome II Traduction, St. Petersburg 1874.

¹⁰⁰ Ahmet Bican Ercilasun, *Türk Dünyası Üzerine İncelemeler*, Akçağ Yayınları, Ankara 1993, s. 65.

¹⁰¹ Mustafa Argunşah, *Çağatay Türkçesi*, Kesit Yayınları, İstanbul 20014, s. 47.

¹⁰² János Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, s. XI.

¹⁰³ János Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, s. XII.

Biz, çalışmamızda Çağatayca terimini kullanmaktan sakınmış bulunmaktayız. Çağatayca teriminin 15. yüzyıl ile 20. yüzyıl arasında Batı Türkleri dışındaki hemen hemen tüm Türklerin ortak yazı dili olarak karşımıza çıkan Doğu Türkçesini karşılamak için doğru bir terim olmadığını düşündüğümüz için bu terimi kullanmaktan imtina etmekteyiz. Çağatayca teriminin Doğu Türkçesini karşılamak noktasındaki yetersizliğini ve tutarsızlığını gösteren birtakım sarih gerekçeler bulunmaktadır.¹⁰⁴ Bunlardan ilki Çağatayca teriminin 15. yüzyıl ile 20. yüzyıl arasında varlık göstermiş tarihi Türk edebî dilini tanımlamak için kullanılmasının zaman bakımından sorunlu olmasıdır. 13. yüzyılda müstakil bir devlet hüviyeti kazanan Çağatay Hanlığı 14. yüzyılda siyasî otoritesini büyük oranda kaybederek tarih sahnesinden çekilmiştir. Doğu Türkçesi dönemi ise 15. yüzyıldan 20. yüzyıl başlarına kadar uzanmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Çağatay Hanlığı'nın kuruluş sürecinde Doğu Türkçesinin varlığından bahsetmek mümkün değildir. Bununla beraber Çağatay Hanlığı'nın ortadan kalkmasının ardından yaklaşık altı asırlık bir süreçte Doğu Türkçesinin varlığını görmekteyiz. Görüldüğü üzere, Çağatayca terimi, zaman çerçevesinden bakıldığında Doğu Türkçesi dönemini kapsamakta yetersiz kalmaktadır. İkinci sorun olarak da coğrafya karşımıza çıkmaktadır. Çağatay Hanlığı'nın sınırları doğuda Turfan şehriden batıda Semerkant ve Buhara'ya kadar olan bir bölgeyi kapsamaktadır. Halbuki Doğu Türkçesi bu coğrafyadan çok daha geniş bir alanda eser verilen bir edebî dildir. Deşt-i Kıpçak olarak bilinen Karadeniz'in kuzeyinden Türkistanı da içine alarak Hindistan içlerine kadar uzanan çok geniş bir coğrafyada kullanılmış olan bu edebî dili tanımlamak için Çağatayca terimi coğrafi açıdan da oldukça yetersiz kalmaktadır. Çağatayca teriminin içinde barındırdığı bir diğer problem ise bilim dünyasında ekseriyetle kabul gören görüşe göre bir Moğol hükümdarı olan Çağatay Han'ın isminin bir tarihi Türk lehçesine verilmesidir. Aslen Türk-Moğol devletinin varisi olan ve Türk-Moğol kültürünün temelini oluşturan yasaya bir başka deyişle töreye son derece hakim ve bağlı olan¹⁰⁵ Çağatay Han'ı Moğol olarak kabul ederken onun ismini bir tarihi Türk edebî diline vermek kendi içinde tutarsız bir davranıştır. Bu çerçevede Türk dilinin tarihi dönemlerini şu şekilde sınıflandırmak yerinde olacaktır:

Eski Türkçe (6. yy. - 10. yy.)

◆ Köktürkçe (6. yy. - 8. yy.)

¹⁰⁴ C. Eralp Alışık, "Orta Asya Türk-Moğol Tarihçiliğinde Türk Soyulu Toplulukların Ortak Tarihi ve Edebî Anlayışı Üzerine Katkıları", *XI. Milli Türkoloji Kongresi Bildirileri C. I*, 11-13 Kasım 2014, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire Başkanlığı Kültürel Etkinlikler Müdürlüğü, İstanbul 2014, s. 173.

¹⁰⁵ Mustafa Kafalı, *Çağatay Hanlığı (1227-1345)*, s. 73.

◆Eski Uygur Türkçesi(9. yy. - 10. yy.)

Orta Türkçe (11. yy. - 15. yy.)

◆Karahanlı Türkçesi (11. yy. - 13. yy.)

◆Harezmi Türkçesi (14. yy.)

◆Tarihi Kıpçak Türkçesi (13. yy. - 15. yy.)

◆◆ Altın Ordu Kıpçak Türkçesi

◆◆ Memlük Kıpçak Türkçesi

◆◆ Gregoryan Muhit Kıpçak Türkçesi

◆Doğu Türkçesi (15. yy. - 20. yy.)

◆Eski Anadolu Türkçesi (13. yy. - 15. yy.)

Yeni Türkçe (16. yy. - 20. yy.)

◆Batı Türkçesi (16. yy. - 20. yy.)

◆◆Osmanlı Türkçesi (16. yy. - 20. yy.)

◆◆Tarihi Azerbaycan Türkçesi (16. yy. - 20. yy.)

◆Doğu Türkçesi (15. yy. - 20. yy.)

Doğu Türkçesinin olgunlaşmasında Harezmi Türkçesinin ve Altın Ordu Kıpçak Türkçesinin, dolayısı ile de Karahanlı Türkçesinin edebî geleneğinin tesiri vardır.¹⁰⁶ Doğu Türkçesi, Yusuf Has Hacip tarafından işlenmiş edebî dilin yani Karahanlı Türkçesinin ve daha sonraki birkaç asır boyunca Orta Asya Türkleri için ortak yazı dili ve edebî dil olarak kullanılmış olan Harezmi Türkçesinin devamcisidir.¹⁰⁷ Karahanlı Türkçesi de Eski Uygur Türkçesinin devamcısı olarak tanımlanabilir. Hatta bu iki edebî dil, medeniyet çevrelerinden kaynaklanan söz varlığı farklılıkları dışında tek bir yazı dili olarak tanımlanabilirler.¹⁰⁸ Eski Uygur Türkçesi de Köktürk yazı diline dayanan bir edebî dildir.¹⁰⁹ Bu bağlamda Doğu

¹⁰⁶ M. Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1980, s. 276.

¹⁰⁷ Ahmet Caferoğlu, *Türk Dili Tarihi II*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984, s. 210,211.

¹⁰⁸ Ahmet Bican Erçilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004, s349.

¹⁰⁹ a.g.e., s. 278.

Türkçesinin temellerini Köktürkçeye kadar götürebilmek mümkündür. Türk edebî dillerinin tarih içinde birbirlerinin varisleri olarak gelişim göstermeleri bir yandan da bu edebî dillerin ortaya çıktıkları coğrafyalarda teşekkül etmiş olan siyasî yapıların birbirlerinin varisi olmalarıyla ilişkilidir. Bunun en çarpıcı örneklerinden biri Çinggisli Devleti'nin Köktürk Kağanlığı, Uygur Kağanlığı ve Kırgız Kağanlığı gibi Ötüken merkezli olmasıdır.¹¹⁰ Devletin Ötüken merkezli olması Çinggis Han'ın kendisinden önce Doğu Türklük sahasında hüküm sürmüş olan bu hanedanların siyasî miraslarını devraldığının nişanesi gibidir. Çinggislilerin kendilerinden önceki Türk kağanlıklarının varisi olması gibi Timürlüler de her anlamda Çinggislilerin varisi olmuşlardır. Çinggis Han'dan sonra tüm Türk coğrafyasına hakim olmayı başarabilen tek hükümdar olan Emir Timür, en kudretli olduğu dönemlerde bile devletin asıl sahibi olarak Çinggis soyundan gelen hanlara işaret etmiş ve töreye riayet etmiştir. Emir Timür, Çinggislilerin siyasî mirasının ve devlet teşkilatının yanında onların cihan hakimiyeti mefkûrelerine de sahip çıkmıştır. Bunun en açık delillerinden biri Timür'ün nihaî hedef olarak Çin fethini düşünmesidir. Timürlülerden sonra Doğu Türklük sahasında tek merkezli siyasî yapı bozulmuş ancak Timürlülerin ardından gelen hanlıklar da Timürlü Devleti'nin siyasî ve kültürel mirasını devralmışlardır. Bu bilgilerin ışığında Türk tarihinde ve Türk dil tarihinde herhangi bir kesinti olmadığını, birbirini takip eden edebî dillerin birbirlerinin devamcıları olduğunu söylemek mümkündür. Türk dili üzerinde çalışanların Türk dilinin tarihi dönemlerini tanımlamak için kullandıkları terimler ancak Türkçenin bu tarihi dönemlerini kategorize etmek için kullanılan adlandırmalar olarak anlaşılmalıdır. Türk dili ve Türk edebî geleneği, Eski Türkçe dönemi olarak adlandırdığımız dönemden bugüne kadar kesintisiz biçimde varlığını sürdürülmüştür. Çeşitli tarihi dönemlerde çok geniş bir coğrafyada ortaya çıkan farklı Türk edebî dilleri birbirlerinin mirasçısı olarak gelişim göstermişlerdir. Öyle ki bugün yaşayan Türk lehçeleri de dahil olmak üzere tarih boyunca gördüğümüz tüm Türk edebî dillerinin temellerini Köktürkçe dönemine götürebilmekteyiz.

Doğu Türkçesi adını verdiğimiz edebî dilin tarihi Türk lehçeleri arasında kendine has bir ehemmiyeti vardır. Bu yazı dili özellikle Ali Şir Nevâyî'nin bırakmış olduğu muazzam tesirden sonra Batı Türkçesi sahası dışında kalan Türklerin hemen hepsinin ortak yazı dili olmuştur. Nevâyî'nin bıraktığı etki öylesine güçlü olmuştur ki Anadolu ve İstanbul'dan Türkistan'a, Hindistan'dan Azerbaycan'a kadar çok geniş bir coğrafyada birçok Türk şairi Nevâyî'yi üstad olarak kabul etmişler, onu örnek almışlar ve ona nazireler yazmışlardır.

¹¹⁰ Özönder, F. Sema Barutçu, "Doğu Türk Yazı Dili Edebî Çevresi ve Timür", Journal of Turkish Studies, Volume 24/III. 2000, s. 289.

Örneğin Türkistan coğrafyasına bakacak olursak Nevâyî'nin yakın arkadaşı olan Türk hükümdarı Hüseyin Baykara'nın 203 gazelinden 37'sinin Nevâyî'ye nazire olarak yazıldığını görmekteyiz.¹¹¹ Yine Türkistan coğrafyasında hüküm süren bir başka Türk hükümdarı Şiban Han'ın 323 gazelden oluşan divanındaki 23 gazel Nevâyî'ye nazire olarak yazılmıştır.¹¹² Hindistan sahasında yine bir Türk hükümdarı olan Babur Han'ın 124 gazelden oluşan divanındaki 7 gazelin Nevâyî'ye nazire olarak yazıldığı görülmektedir.¹¹³ Azerbaycan coğrafyasında ise Fuzulî, Kisverî, Yusuf Ziya Mahdum, Baba Nimetullah, Mahmud Nahçıvanî, Mehmed Dilşad Şirvanî, Hulkî, Allahî, Ziya, Şah Kulu, Peri Peyker, Susenî, Sadık Bey Afşar gibi birçok müellifin Nevâyî'den etkilenmiş olduklarını görmekteyiz.¹¹⁴ Nevâyî'nin Batı Türklerine etkisi yalnızca Azerbaycan coğrafyasında kalmamış, Osmanlı sahasına da ulaşmıştır. Hatta bu etki öyle güçlü olmuştur ki Nevâyî, Osmanlı sahasında en çok nazire yazılan şair olmuştur. Osmanlı Türkçesi ile eser veren Cemilî, Şah Mehmed Kazvinî, Lamî Çelebi, Katibî, Bahtî, Şükrî, Şahî-i Şarkî, Hâfız-ı Acem, Niyazî, Pirî Çelebi, Azmî Efendi, Halî Efendi, Salahî, Celal Çelebi, Feyzî Çelebi, Ferağî, Hıfzî, Zühdî, Şuhudî, Sabri Çelebi, Sabayî, Zayî, Ulumî, Gıyasî, Mecdî ve daha birçok şairin Nevâyî'den etkilendiklerini görmekteyiz.¹¹⁵ Büyük Türk şairi Ali Şir Nevâyî'nin etkisi bunlarla da sınırlı kalmamış, Nevâyî'nin eserlerini daha iyi anlayabilmek adına birçok sözlük hazırlanmıştır.¹¹⁶

Doğu Türkçesininin çok geniş bir coğrafyada asırlar boyunca resmi dil ve edebî dil olarak kullanılmasını sağlayan bir diğer önemli etken de Türk hükümdarlarının edebî eser verme geleneğidir. 8. yüzyılda Köktürk Bengü Taşları ile ilk örneğini gördüğümüz bu gelenek çerçevesinde Türk hükümdarları hüküm sürdükleri birçok yerde edebî eserler meydana getirmişlerdir. 14. yüzyılda Orta Anadolu'da hüküm sürmüş olan Kadı Burhaneddin yaklaşık 1500 şiirden müteşekkil hacimli bir divan tertip etmiştir.¹¹⁷ 15. yüzyılda Tarihi Azerbaycan coğrafyasında bulunan Karakoyunlu Devleti'nin hükümdarı Cihan Şah, Farsça ve Türkçe şiirlerden oluşan bir divan yazmıştır.¹¹⁸ 15. yüzyılda Doğu Anadolu ve tarihî Azerbaycan coğrafyasında hüküm süren Akkoyunlu hükümdarı Yakup Beğ, Türkçe şiirler yazmıştır.¹¹⁹ Osmanlı padişahlarından II. Mehmet'in Avni, II. Bayezid'in Adli, I. Selim'in Selimi, I.

¹¹¹ Yusuf Çetindağ, *Ali Şir Nevaî*, Kaynak Yayınları, İzmir 2011, s. 247.

¹¹² a.g.e. s. 248.

¹¹³ a.g.e. s. 248.

¹¹⁴ Jale Demirci, Nevâî'nin Azerbaycan Sahasına Etkisi, *DTFC Dergisi*, C. 38, S. 1-2, Ankara 1998, s. 6.

¹¹⁵ Yusuf Çetindağ, *Ali Şir Nevaî*, s. 249-258.

¹¹⁶ a.g.e. s. 260.

¹¹⁷ Muharrem Ergin, *Kadı Burhaneddin Divanı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1980, s III.

¹¹⁸ A. Zeki Velidi Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1981, s. 381.

¹¹⁹ a.g.e. s. 381.

Süleyman'ın Muhibbi ve Meftuni, III. Murad'ın Muradi, I. Ahmed'in Bahti, II. Osman'ın Farisi, III. Ahmed'in Necib ve III. Selim'in İlhami ve Selimi mahlaslarıyla yazdıkları divanları mevcuttur.¹²⁰ 16. yüzyılda tarihi Azerbaycan coğrafyasında hüküm sürmüş olan Hataî mahlaslı Şah İsmail, bir divan ile *Dehname* ve *Nasihatname* isimli iki mesnevi yazmıştır.¹²¹ Kırım Hanlığı tahtında bulunmuş hükümdarlardan 15. yüzyılda yaşayan I. Mengli Giray Han, 16. yüzyılda yaşayan Devlet Giray Han, Gazayi mahlaslı Bora Gazi Giray Han, 17. yüzyılda yaşayan Arifî mahlaslı Saadet Giray Han, Rezmî mahlaslı Bahadır Giray Han, IV. Mehmed Giray Han, Selim Giray Han, 18. yüzyılda yaşayan Şahî mahlaslı Şahin Giray Han ve Nevâyî mahlaslı II. Mengli Giray Han Türkçe şiirler yazan şair hükümdarlardır.¹²² 16. asırda Hindistan'da bir Türk devleti kurmuş olan Zahirüddin Muhammed Babur, divan sahibi bir hükümdardır. Doğu Türkçesiyle eser veren en önemli şahsiyetlerden biri olan Babur, *Baburname* adıyla bilinen bir de hatırat yazmıştır. Zahirüddin Muhammed Babur'un oğlu olan Baburlu hükümdarı Hümayun Şah'ın Türkçe divanı mevcuttur.¹²³ Babur'un torunu Ekber Şah da Hindistan'da hüküm süren ve Doğu Türkçesi ile şiirler yazmış bir başka Türk hükümdarıdır.¹²⁴ 14. asırda Çağatay Hanlığı tahtında bulunmuş olan ve Çinggis Han soyundan gelen Kabilşah Han'ın Türkçe şiir yazdığı bilinmektedir.¹²⁵ Aynı yüzyılda Deşt-i Kıpçak bölgesinde Altın Ordu şehzadesi Tenibek Türkçe şiirler yazmıştır.¹²⁶ Türkistan'da daha önce belirttiğimiz gibi Ebülğazi Bahadır Han, Şıban Han ve Hüseyin Baykara Türkçe eserler vermişlerdir. 19. asrın ilk yarısında hüküm süren Hokand hanları, Ömer Han ve oğlu Muhammed Ali Han Doğu Türkçesiyle eser veren hükümdarlar arasındadırlar.¹²⁷ Muhammed Ali Han'ın üvey annesi Nadire Begüm Hatun, Ömer Han öldüğünde 12 yaşında olan ve tahta çıkartılan Muhammed Ali Han adına Hokand Hanlığı'nı yönetmiştir. Nadire Begüm Hatun da Doğu Türkçesi ile eserler vermiştir ve divan sahibidir.¹²⁸ 16. yüzyılda yaşayan İlbars Han, 18. yüzyılda yaşayan Şir Gazi Han ve Timür Gazi Han ve 19. yüzyılda Firuz mahlasıyla yazan Muhammed Rahim Han Hive Hanlığı tahtında oturmuş

¹²⁰ Coşkun Ak, *Şair Padişahlar*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001, s. 103-323.

¹²¹ Adile Yılmaz Anıl, "Şah İsmail", TDV İslâm Ansiklopedisi, C. XXXVIII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. Enver Konukçu, "Hümâyun", TDV İslâm Ansiklopedisi, C. XVIII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 483.256.

¹²² Cemal Kurnaz-Halil Çeltik, "Hanlık Dönemi Kırım Şairleri Hakkında Bazı Tespit ve Değerlendirmeler", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 51, s. 283-287.

¹²³ Enver Konukçu, "Hümâyun", TDV İslâm Ansiklopedisi, C. XVIII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 483.

¹²⁴ Ali Fuat Bilkan, *Hindistan'da Gelişen Türk Edebiyatı*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998, s. 11.

¹²⁵ A. Zeki Velidi Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, s. 383.

¹²⁶ a.g.e. s. 383.

¹²⁷ Janos Eckmann, "Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920)" *TDAY-Belleten* (1963), s. 130-132.

¹²⁸ Fatma Açık, *Özbek Edebiyatı*, Alp Yayınevi, Ankara 2007, s. 12.

şair hükümdarlardır.¹²⁹ Türk hükümdarlarının edebî eser verme geleneğini çerçevesinde Doğu Türklük sahasında Doğu Türkçesi ile eser veren hükümdarlar, Doğu Türkçesinin beş asır boyunca Türkistanda resmi dil ve edebî dil olarak muhafaza edilmesine katkı sağlamışlardır. Bu hükümdarların Timürlü devrinin edebî dilini muhafaza etmesinde iki ana amil vardır. Bunlardan ilki daha önce bahsetmiş olduğumuz Ali Şir Nevâyî'nin bırakmış olduğu tesirdir. Türkistan'da eser veren Türk hükümdarlarının hemen hepsinde Nevâyî'nin tesirlerini görmek mümkündür. İkinci amil ise evvela Çinggis Han daha sonra da Emir Timür tarafından tesis edilen tek merkezli muazzam siyasi yapının varisi olduklarını Türk şecere geleneği çerçevesinde ispat etmek isteyen bu hanlıkların, Timürlüler devrinin edebî dilini muhafaza etmiş olmalarıdır. Türk tarihinde soydan gelen yönetim meşruiyetinin son derece mühim bir yeri vardır. Bunun en çarpıcı örneklerinden biri çok büyük bir fatih olan Emir Timür'ün Çinggis Han soyundan gelmediği için "hanlık" iddiasına kalkışmamış olmasıdır. Emir Timür, Çinggis soyundan olan Sultan Mahmud Han'ı memleketin meşru hükümdarı olarak göstermiş, "görünüş" adı verilen merasimlerde ve kurultaylarda Sultan Mahmud Han'ı tahta geçirtip onun karşısında yer tutmuş ve kendini Çinggis Han soyundan gelen bu hanın bir beği olarak tanımlamıştır.¹³⁰ Bunun yanında Çinggis Han'ın soyundan bir eş alarak "Güregen" yani damat ünvanını elde etmiş, paralarda ve resmi yazışmalarda bu ünvanı kullanmıştır.¹³¹ 15. yüzyılda Aşıkpaşaoğlu'nun yazdığı *Tevârih-i Âl-i Osman* adlı Osmanlı tarihinde Osmanlı hanedanı soyunun Oğuz Han'a bağlanması da yine Türk şecere geleneğinin bir tezahürüdür.¹³² Osmanlı soyunun Oğuz Han'a bağlanması, onların komşu ve rakip hanedanlardan daha asil bir soya sahip olduklarını ispatlama çabasıdır.¹³³ Bu ve benzeri kroniklerde görülen Osmanlı hanedanını Oğuz Han soyuna bağlayan şecereler, Timürlü vasallığından kurtulabilmek ve Anadolu'daki Türk beylikleri üzerinde üstünlük iddia edebilmek için oluşturulmaktaydı.¹³⁴ Çinggis Han'ın efsanevî ana-atası Alankuva¹³⁵ soyu da Türk şecere geleneği içinde mühim yere sahiptir. 13. yüzyılda Moğolca yazılmış olan ve *Moğolların Gizli Tarihi* adıyla bilinen esere göre Çinggis Han'ın ana atası Alankuva, sarışın bir adamın çadırın damındaki açıklıktan sızan ışık vasıtasıyla çadıra girip onun karnını okşaması ve ışığı vücuduna geçirmesi suretiyle

¹²⁹ Mehmet Saray, "Hive Hanlığı", TDV İslâm Ansiklopedisi, C. XVIII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 170.

¹³⁰ A. Zeki Velidi Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, s. 64.

¹³¹ Beatrice Forbes Manz, "Timur ve Hâkimiyetin Sembölü", çev. :Musa Şamil Yüksel, *Tarih İncelemeleri Dergisi* (2000), S. XV, s. 261.

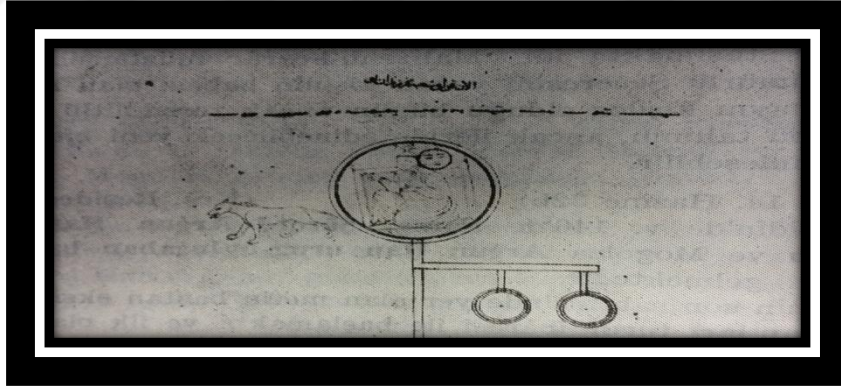
¹³² Hüseyin Nihal Atsız, *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1970, s. 5.

¹³³ Colin Imber, "Osmanlı Hanedan Efsanesi", *Söğüt'ten İstanbul'a Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar*, çev. : Fatma Acun, der. : Oktay Özel-Mehmet Öz, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2000, s. 269.

¹³⁴ Halil İnalçık, "Osmanlı Tarihçiliğinin Doğuşu", *Söğüt'ten İstanbul'a Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar*, der. : Oktay Özel-Mehmet Öz, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2000, s. 99.

¹³⁵ Alanguva, Alan-gu'a, Alanguya, Alankova, Alankuva vb. farklı adlandırılmalar da vardır.

gebe kalmış ve bu adam ay ışığı üzerinde sarı bir köpek gibi sürünerek çadırdan çıkmıştır.¹³⁶ Ebu'l Gazi Bahadır Han'ın 17. asırda yazdığı *Şecere-i Türk* adlı eserinde Alankuva'nın temiz ışıktan üç oğul doğurduğu ve bu oğulların neslinin çok olduğu belirtilmektedir. 17. asırda İmâmî tarafından yazılan *Hanname*'de Çinggis Han'ın şeceresi verilirken Alankuva hakkında üç farklı rivayet verilmiştir. Bunlardan ilkinde Buyan Han, hanımından bir oğul ister. Eğer kendine bir oğul verirse onu "bânuvan" yani hanımların hanımı yapacağını fakat kız doğurursa hem kızı hem de onu öldüreceğini söyler. Hanımı Buyan Han seferdeyken bir kız çocuk doğurur ve onun kız olduğunu gizleyip erkek gibi büyütür, adını da Alankuva koyar. Bu rivayette Alankuva'nın evinin penceresinden parlak bir ay Alankuva'yı gebe bıraktığı ve daha sonra evin kapısından aslan veya kurt gibi bir şey görüldüğü belirtilmektedir. Diğer rivayette İslam peygamberi, İmam Abdurrahman'ı¹³⁷ Alankuva'nın evine getirmekte ve Alankuva ile Abdurrahman'ı nikahlamaktadır. Bu rivayete göre Alankuva İmam Abdurrahman'dan gebe kalmaktadır. Son rivayete göre ise Alankuva Kıyat boyundan birinin eşidir ve bu kişi öldükten sonra bir gece Alankuva uyurken ay ışığı pencereden girip onu gebe bırakmakta ve kapıdan kurt veya aslan şeklinde çıkıp gitmektedir.¹³⁸ Topkapı Sarayı'nda bulunan ve Osman F. Sertkaya tarafından yayınlanan Timürlü Şeceresi'nde Alankuva, başının yanında insan suretinde bir güneş ve kurtla beraber gösterilmiştir:

Timürlü Şeceresi'ndeki Alankuva tasviri.¹³⁹

Timürlüler döneminde, Çinggis Han'ın efsanevi ana atası Alankuva soyundan gelmek yahut damatlık yoluyla bile olsa bu soyla bir akrabalıkta bulunmak, Araplar için peygamber evladı olmaktan daha şerefli bir hal telakki olunmuştur.¹⁴⁰ Bu soya bağlanan bir şecereye

¹³⁶ *Moğolların Gizli Tarihi (Yazılışı: 1240)*, çev.: Ahmet Temir, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1948, s. 8.

¹³⁷ Abdurrahman, İslam peygamberinin yeğeni ve damadı Ali'nin torunudur.

¹³⁸ Orhan Şaik Gökyay, "Hanname", *Necati Lugal Armağanı*, Ankara 1968, s. 314-316.

¹³⁹ Osman F. Sertkaya, "Timürlü Şeceresi (Topkapı Sarayı Müzesi, Hazine 2152, v. 32-43)", *Sanat Tarihi Yıllığı*(1979-1980), S. IX-X, s. 252.

¹⁴⁰ A. Zeki Velidi Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, s. 135.

sahip olmak Türkler ve Moğollar içinde doğrudan doğruya yönetim meşruiyeti kazandırdığı için İlhanlı hükümdarları da efsanevi Alankuva soyundan olmakla iftihar etmişlerdir.¹⁴¹ Semerkand'taki Gûr-i Emîr Türbesi'nde Emir Timür'ün kabrini örten mermer üzerindeki kitabede Emir Timür'ün şeceresi verilirken yine efsanevî Alankuva soyuna işaret edilmiştir. Kitabede verilen bilgiye göre Alankuva, Ali bin Ebu Talib'in soyundan birinin temiz ışığının dokunmasıyla gebe kalmıştır.¹⁴² Torunu Uluğ Beğ tarafından Emir Timür'ün kabrine yerleştirilen yeşim taşı kitabede de Alankuva'dan bahsedilmektedir. Kitabede Alankuva'nın insan şeklinde tecelli eden ışıktan gebe kaldığı ve bu insan suretindeki ışığın ona Ali bin Ebu Talib'in soyundan olduğunu söylediği belirtilmektedir. Bunun yanında Alankuva'nın iffetli bir kadın olduğu ve onun soyundan gelen asil torunlarının herkese karşı galip gelerek onun bu iddiasını tasdikledikleri belirtilmektedir.¹⁴³ Emir Timür'ün oğlu Mîranşah'ın mezar kitabesindeki şecerede de Alankuva'nın Ali bin Ebu Talib'in soyundan birinin pak nurundan gebe kaldığı yazılmıştır.¹⁴⁴

Çinggis soyuna şecere geleneği çerçevesinde gösterilen hürmet, Osmanlı döneminde de karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı Devleti'nde Çinggis soyundan gelen Kırım hanlık sülalesi ile ilgili düzenlenen bir maaş defterinde yer alan ibarelerde Çinggis soyuna gösterilen hürmet açıkça görülmektedir:

“Selatin-i Cengiziyeden zıkr-i ati kesianın hangileri hayattadır ve hangileri vefat etmişlerdir. Sülale-i mumaiyehimin esamileri balalarına keyfiyetleri sıhhati veya işaret olunmak ve sahib-i arzları bulunan Çirmen Sancağında kain Fındıklı (Kundaklı) kazasında sakin Atufetlü Devlet Giray Sultan hazretlerinden istilam buyurulmak babında suret-i defterdir.”¹⁴⁵

“Selatin-i Cingiz kullarından bulunan zevata taraf-ı devlet-i aliyyeden mah be mah ihsan-ı maaş ita buyurulmakta ise de bunlardan vefat edenler Dersaadet'te malum olamadığından...”

Türk şecere geleneği çerçevesinde bilhassa Timürlü Devleti'nin varisi olduğunu göstermek isteyen Türkistan hanlıkları da Doğu Türkçesini ve edebî geleneğini muhafaza

¹⁴¹ a.g.e. 277.

¹⁴² A. A. Semenov, “Gûr-i Emîr Türbesinde Timur'un ahfadının Mezar Kitabeleri”, çev.: Abdulkadir İnan, *Türk Tarih Kurumu-Belleten* (1960), C. XXIV, S. 93-96, s. 144.

¹⁴³ a.g.e. s. 148.

¹⁴⁴ a.g.e. s. 159.

¹⁴⁵ Mehmet Yavuz Erler, “Osmanlıda Asil Kan Aristokrasisinin XIX.yüzyıldaki Yansımalarına Dair Birkaç Örnek: Cengiz Han ve Ramazanoğlu Soyuna”, *The Journal of International Social Research (Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi)*, Volume 1, Issue: 2, Winter 2008, s. 144.

etmişler, mahalli lehçeleri ön plana çıkarmamışlardır. Bu durum, Doğu Türkçesi'nin özellikle Nevâyî'nin kaleminde olgunlaşmış şekliyle çok büyük bir değişim göstermeden 20. asra kadar gelmesini ve Doğu Türklük sahasındaki birleştirici rolünü muhafaza etmesini sağlamıştır.

Doğu Türkçesi, 19. asrın ortalarına kadar Türkistan'ın her tarafında, Kazak ve Kazan coğrafyalarında edebî dil ve resmi dil olarak kullanılmaya devam etmiştir.¹⁴⁶ Bu durum 18. ve 19. asırlarda Türkistan'ın Ruslar tarafından işgal edilmesiyle değişmeye başlamış, umumi edebî dil ve resmi dil olan Doğu Türkçesinin yerini mahalli lehçeler almaya başlamıştır. Bu bağlamda 20. yüzyılın başlarına kadar varlığını devam ettiren Doğu Türkçesinin tabii bir süreç neticesinde yerini bugünkü Türkistan coğrafyasında var olan resmî dillere bıraktığını söylemek mümkün değildir. Doğu Türkçesi adını verdiğimiz bu tarihî lehçe tabiri caizse durdurulmuş bir edebî dildir. Çarlık Rusya döneminde başlayan Türkistan'ı küçük parçalara bölme ve yönetme politikası, Sovyet Rusya döneminde de aynı şekilde devam etmiştir. Türkistan coğrafyasında birliği bozmanın ve bölgedeki Türkler arasındaki bağları koparmanın yolu elbette ilk önce kullanılan ortak dili ortadan kaldırmaktan geçmiştir. Mahalli lehçeleri ön plana çıkartma girişimlerinin ilk olarak 1861'den sonra Kazan Üniversitesi'nde Türk dilleri profesörü olan misyoner Nikolay İlminski tarafından sistemleştirildiğini görmekteyiz. Türk boylarını Hristiyanlaştırma arzusu içindeki İlminski, misyonerlik faaliyetlerinin ulusal dil ve kültürlere dayanılarak yapılması fikrini ortaya atmıştı.¹⁴⁷ İlminski, bu doğrultuda Kazan Türkleri için Kiril alfabesine dayanan bir "Tatar alfabesi" ve Kazak Türkleri için de yine Kiril harflerine dayanan bir "Kazak alfabesi" icat etmiştir. Çarlık Rusya, 1870 yılından itibaren, Hristiyanlaştırılan Kazan Türkleri için birçok "Tatar Okulu" açmış, Kazak-Kırgız, Özbek ve Türkmen lehçelerinde gazeteler çıkarmıştır.¹⁴⁸ Yine aynı yıldan itibaren Rus-Kazak okulları da açılmaya başlanmıştır.¹⁴⁹ İlminski, bir yandan mahalli lehçeleri bölgesel olarak desteklerken bir yandan da herhangi bir mahalli lehçenin Türkler arasında ortak yazı dili konumuna yükselmemesi için çabalamıştır. İlminski'nin politikaları Sovyet Rusya döneminde Stalin tarafından ortaya konan milliyetler politikasının temelini oluşturacaktır.¹⁵⁰ Bir diğer misyoner Ostroumov, Taşkent'te 1883'ten 1917'ye kadar Farsça tesirindeki şehir ağzına dayanan mahalli bir lehçe ile "Türkistan Vilayeti'nin Geziti" isimli gazeteyi çıkartarak, Taşkent ağzının resmi dil seviyesine çıkarılmasına zemin hazırlamıştır.¹⁵¹ Ruslar tarafından

¹⁴⁶ A. Zeki Velidi Togan, *Bugünkü Türkili Türkistan ve Yakın Tarihi*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1981, s. 486.

¹⁴⁷ Olivier Roy, *Yeni Orta Asya ya da Ulusların İmal Edilişi*, Çev. Mehmet Moralı, Metis Yayınları, İstanbul 2000, s. 92.

¹⁴⁸ A. Zeki Velidi Togan, *Bugünkü Türkili Türkistan ve Yakın Tarihi*, s. 489,490.

¹⁴⁹ Olivier Roy, *Yeni Orta Asya ya da Ulusların İmal Edilişi*, s. 92.

¹⁵⁰ Olivier Roy, *Yeni Orta Asya ya da Ulusların İmal Edilişi*, s. 93.

¹⁵¹ Ahmet Bican Ercilasun, *Türk Dünyası Üzerine İncelemeler*, s. 37.

ortaya konan ayrıştırma projelerinin yanında Rus okullarında tahsil gören ve Rusluğa karşı kendi medeniyetine sarılmak isteyen Türkistan Türkleri, vatanlarına döndükten sonra milli maksatla kendi mahalli lehçelerinde edebiyat meydana getirmeye çalışmışlar, Doğu Türkçesinin birleştirici mahiyetini kavrayamayan ve bu edebî dille oluşturulmuş zengin edebî geleneği tanımayan, kendi kültür köklerinden kopartılmış bu talebeler, mahalli lehçelerini ön plana çıkartırken Rusların Doğu Türkçesi yerine mahalli lehçeleri koyma ve Türkistan'ı parçalama gayesine bilmeden hizmet etmiş olmuşlardır.¹⁵² Bolşevikler, Türkistan coğrafyasını parçalamak ve Doğu Türkçesi geleneğini silmek adına ön plana çıkardıkları mahalli lehçeleri birbirlerinden iyice ayırmak, aradaki farkları keskinleştirmek ve karşılıklı etkileşimi en aza indirmek için her mahalli lehçeye farklı harfler içeren Latin alfabelerini dayatmışlardır. Rus istilasındaki Türkistan Türkleri, 1920'lerden 1937-1940 yıllarına kadar bu Latin alfabelerini kullanmışlardır.¹⁵³ Bu süreçten sonra Sovyet idaresindeki tüm Türklere tekrar Kiril alfabesi dayatılmıştır. Kiril alfabeleri de her Türk boyu için ayrı ayrı düzenlenmiş ve toplamda 19 farklı alfabe Sovyet idaresi altındaki Türklere dayatılmış, bunun neticesinde farklı Türk boyları arasında yazılı iletişim zorlaştırılmış ve Türkler hususi bir çaba göstermedikçe birbirlerinin kitaplarını okuyamaz hale getirilmişlerdir.¹⁵⁴ Rusların Türkistan'ı ayrıştırma çabaları öyle ileri gitmiştir ki onların Orta Asya olarak isimlendirdikleri bölge için asırlardır kullanılan ve Türklerin yaşadığı yer anlamına gelen "Türkistan" sözcüğünün kullanımı dahi yasaklanmıştır. 16 Eylül 1924'te Türkistan'daki Bolşevik Merkez İdaresi'nin kararıyla "Türkistan" adı kullanımdan kaldırılmış ve yerine "Orta Asya" kelimesi getirilmiştir.¹⁵⁵ Ruslar, Türkistan'ı parçalayıp suni milletler yaratırken ortaya çıkardıkları bu yapay uluslar için birer kurucu ata da tayin etmişlerdi. Bu kurucu atalar da genellikle şairler içinden seçilmekteydi. Türkmenler için Mahtum Kulu, Özbekler için de Ali Şir Nevâyî seçilmişti. Bu çerçeveden bakıldığında 2. Dünya Savaşı sonrasında E. E. Bertels, A. M. Şçerbak, V. V. Reşetov gibi Sovyet türkologlarının Çağatayca yerine "starouzbekskiy" yani Eski Özbekçe veya "drevneuzbekskiy" yani Kadim Özbekçe terimlerini kullanmaları daha manidar görünmektedir. Bu adlandırmaların altında yatan gaye, Ali Şir Nevâyî ve Doğu Türkçesini sadece suni Özbek milletine mal etmektir. 1929-1939 yılları arasında Berlin'de Türkistan Türkleri tarafından Doğu Türkçesi dil özelliklerini muhafaza etmeye çalışılarak çıkartılan *Yaş Türkistan* dergisinde Tahir mahlası ile yazan yazar, Ali Şir Nevâyî'nin Sovyet hükümeti tarafından "kabile şairi" olarak gösterilmeye çalışıldığını şu şekilde ifade etmiştir:

¹⁵² A. Zeki Velidi Togan, *Bugünkü Türki Türkistan ve Yakın Tarihi*, s. 489.

¹⁵³ Ahmet Bican Ercilasun, *Örneklerle Bugünkü Türk Alfabeleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s. VI.

¹⁵⁴ Ahmet Bican Ercilasun, *Örneklerle Bugünkü Türk Alfabeleri*, s. VI-VII.

¹⁵⁵ Zeki Velidi Togan, *Türk Türkistan*, Toprak Yayınları, İstanbul 1960, s. 7.

“Ali Şir Nevā’î özi “Türk ulusu”, “Türk târihi”, “Türk harsı”, “Türk tili”, “Türk şan ‘atı”ndan bahş éter, bütün küç ve kudretini o yolda şarf étip, imdigçe, şahs olarak kimsege müyesser bolmağan muvaffakiyetler elde étmış, Türk millî mefküresiñ ékki éski, façaş bu kün bile reh-nümâlık éte bilecek mâhiyetini yoğaltmamış fikirlerini hâvî âşârını qaldırmış éken, Savyet hükümeti bu kün onı da öz siyâsetine uydurup, kiçiltüp bir qabile şâ’iri şeklinde ortağa qoymaççı boladur. O bu şüretle bir tarafdın Türkistan Türk halkına benimsete almadığı parçalav siyâsetini yaqlaşırmaq tecrübesi işlese, ékkinçi yaqdın Türkistan Türk halkını togru millî mefküresi yolından adaşturmağnı tecrübe étedür ...”¹⁵⁶

Sovyet Rusya, Ali Şir Nevâyî’nin Türk kültür tarihindeki yerini ve ehemmiyetini iyi kavramış, bu nedenle onun Türkistan Türkleri arasında birleştirici bir milli unsur haline gelmemesi için çeşitli politikalar uygulamıştır. Nevâyî, Sovyet Rusya tarafından önce yok sayılmaya çalışılmış, bunun imkansız olduğu anlaşıldıktan sonra dilinin ağır ve anlaşılmaz olduğu iddia edilmiştir. Bolşevik yönetimi son olarak da Nevâyî’nin bazı beyitlerini çarpıtarak bu beyitlerde sosyalist gayeler olduğunu savunmuş, Nevâyî’nin halkların kardeşliğini savunan bir enternasyonalist olduğunu iddia etmiştir.¹⁵⁷

1936 yılına gelindiğinde Sovyetler tarafından Türkistan’ın parçalanmasıyla oluşturulan suni sosyalist cumhuriyetlerin sınırları belirlenmiş ve mahalli lehçeler resmi dil statüsüne çıkarılmış, böylelikle Çarlık Rusya döneminden Sovyet Rusya’ya miras kalan Türkistan’ın parçalanması fikri tam anlamıyla hayata geçirilmiştir.¹⁵⁸ Sovyetlerin uygulamış olduğu politikaların neticesinde 1991 yılında Türkistan’da 4 bağımsız suni devlet meydana çıkmıştır: Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan.¹⁵⁹

Çarlık Rusya döneminde başlayan ve Sovyet Rusya tarafından daha sistemli bir hale getirilen Türkistan’ı parçalama ve sunî milletler yaratma çalışmaları, Doğu Türkçesinin Türk dil tarihindeki ehemmiyetini çok açık bir biçimde göz önüne sermektedir. Doğu Türkçesi, 15. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Türkistan coğrafyasında hem edebî dil hem de resmi dil olarak kullanılmış, farklı Türk boyları arasında en önemli birleştirici unsur olarak karşımıza çıkmıştır. Elbette Doğu Türkçesinin bu hususiyeti, Rus politikalarının karşısındaki en büyük engel olarak görüldüğü için Türkistan’ı parçalamak için ortaya konan faaliyetlerin çoğu dil

¹⁵⁶ Tahir, “Ali Şir Nevai ve Sovyet Hükümeti III,” *Yaş Türkistan*, sayı 112, Mart 1939, s. 13.

¹⁵⁷ Fatma Açık, “Nevai Şahsında Sovyet Bakış Açısının Yaş Türkistan Dergisi’nde Eleştirisi”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Prof. Dr. Hüseyin Ayan Özel Sayısı*, C. 15, S. 19, s. 909-918.

¹⁵⁸ Olivier Roy, *Yeni Orta Asya ya da Ulusların İmal Edilişi*, s. 100.

¹⁵⁹ Nazif Shahrani, “Orta Asya ve Sovyet Dönemi Uygulamalarını Sorgulama” (Çev. Vildan Serin), *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 1993, C. 12, S. 2.

alanında olmuştur. Türkmençe olarak adlandırılan sunî resmi dilde yönelme durum ekinin ne şekilde kullanılacağına kararname ile belirlenmesi, bu resmi dillerin ne denli sunî olduklarının çok çarpıcı bir örneğidir.¹⁶⁰ Rusların dil ve toplum mühendisliği faaliyetlerine karşı çıkan, Türk dilinin tarihi ve tabii seyrinin bozulmasını istemeyen ve ortak Türk dilinden bahseden aydınlar ağır şekilde cezalandırılmış, birçoğu da öldürülmüştür.¹⁶¹ Mahalli lehçeleri resmi dil seviyesine çıkarma, her Türk boyuna farklı Latin ve Kiril alfabeleri dayatma, Ali Şir Nevâyî'yi yalnızca Özbeklere mal etme gibi politikaların hepsi Doğu Türkçesinin Türkistan'daki tesirini azaltmaya ve onun Türkistan coğrafyasındaki birleştirici özelliğini ortadan kaldırmaya yöneliktir. *Yaş Türkistan* dergisinde İsen Tursun mahlasıyla yazan Tahir Çağatay'ın verdiği bilgiye göre Sovyet Rusya hükümeti, Doğu Türkçesiyle meydana getirilmiş edebiyatı külliyen yok sayarak, halklara edebî dil verdiğini iddia etmekte ve bunu inkar edenleri nankörlükle suçlamakta idi.¹⁶² Rusya'nın Türkistan'a bakış açısının bugün de değişmemiş olduğunu Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin'in, Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayoğlu hakkında söylediği "Daha önce hiç devlet olmayan topraklarda yeni bir devlet yarattı."¹⁶³ ifadesinde de görmekteyiz. Sovyet döneminde, Doğu Türkçesiyle oluşturulmuş muazzam edebiyatı yok sayan Rusya, bugün de Hunlar, Köktürkler, Çinggisliler, Timürlüler gibi muazzam siyasi yapıların meydana getirildiği coğrafyada hiç devlet teşkilatı meydana getirilmediğini iddia etmektedir. İşte, Rusya kaynaklı, tarihle şimdiki zaman arasında set çeken ve Türkistan halkını kültür kökenlerinden kopartan bu politikalar neticesinde Doğu Türkçesi, tarih içerisindeki tabii seyrini devam ettirememiştir. Doğu Türkçesini durdurulmuş bir tarihî lehçe olarak tanımlamamızın nedeni budur.

1.5.2. Doğu Türkçesinin Hususiyetleri

İlk hecede e > é değişimi :

eb > év (197a/10), ben > mén (173a/21), ne > né (174a/14)

İkinci hecedeki yuvarlak ünlünün tesiriyle ilk hecedeki düz ünlülerin yuvarlaklaşması :

esrük > ösrük (177b/18), çekürge > çökürge (198a/23)

¹⁶⁰ Ahmet Bican Ercilasun, *Türk Dünyası Üzerine İncelemeler*, s. 164-165.

¹⁶¹ Ahmet Buran, *Kurşunlanan Türkoloji*, Akçağ Yayınları, Ankara 2010, s. 329.

¹⁶² İsen Tursun, "Türkistan'da Til Siyaseti III," *Yaş Türkistan*, sayı 48 (Noyabr 1933), s. 20.

¹⁶³ "Kazakhstan is latest Russian neighbour to feel Putin's chilly nationalist rhetoric," <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/01/kazakhstan-russian-neighbour-putin-chilly-nationalist-rhetoric>, 09.10.2017.

İki heceli sözcüklerde ikinci hecedeki düz ünlülerin ilerleyici benzeşmeyle yuvarlaklaşması:

oķı- > oķu- (175a/16), boyın > boyun (176a/17), ķurı- > ķuru- (186a/08)

Ek uyumsuzluğu:

étgüçilerġa (193a/27), subġāneġa (195a/27), zindeġānlıġ (196b/18)

İnci ünlülü alıntı sözcüklere kalın sıradan ek getirme temayülü¹⁶⁴ :

şerīfraķ (195b/04), ķıymetliġ (177a/04) , mertebesıġa (182b/01)

Yuvarlak ünlülerin düzleşmesi:

beğük > biyik (175b/11)

/p/ ve /v/ dudak ünsüzlerinden sonra gelen ünlülerin yuvarlaklaşması:

soġıķ > soviķ > savuķ (183b/16), sebin- > sewin- > sévün- (193b/13) yapıł- > yapıl- (175a/05)

/n/ ve /ng/ geniz ünsüzlerinin tesiri ile söz başında b > m deġiřimi:

ben > mén (173a/21), bundın > mundın (177a/05), binmek > minmek 181b/02 , bing > ming (200b/17)

Söz başındaki /b/ lerin mahfuz olması :

bar- (175b/01), bér- (193b/25)

Söz ortası ve sonunda /w/ > /v/ deġiřimi¹⁶⁵:

ew > ev (197a/10), tawar > tavar (182b/22), tewe > téve (181b/01)

Harezmi Türkçesindeki /d/ lerin Doġu Türkçesinde /y/ olması :

ağaq > ayak (184b/24), ağır- > ayır- (199a/21), řađġu > řayġu (185b/10)

Söz başında /t/ lerin korunması:

¹⁶⁴ Bu hususiyetin sözcüklerin telaffuzunun kalın sıradan olmasından mı kaynaklandığı yoksa eklerin yazımındaki keyfiyetten mi kaynaklandığı tartışma konusudur.

¹⁶⁵ Karahanlı ve Harezmi Türkçesinde “suw” olarak görülen sözcük Doġu Türkçesinde ekseriyetle “su” olarak görülür.

tile- (190b/02), tüz (177b/03), til (182b/18)

Geniş zamanın olumsuzunda *-mAs* kullanılması:

tanımas (194a/18), körsetmes (198a/20), étmes (187a/15)

+IIG / +IUG isimden sıfat yapma ekinin son ünsüzünün korunması:

ğayguluğ (176a/19), otluğ (180b/17), tenelik (183b/10)

Ünsüz ikizleşmesi:

ékki < iki (191a/19), tokküz < tokuz (175b/19), sékkiz < sekiz(180a/19), yétti < yeti (183a/13)

Zamir n'sinin kaybolması:

cezā'sıda (175b/02) , arasında (177a/08), kelimesige (182b/03), yanıda (190b/27)

İlgi ekinin I. teklik ve çokluk kişi zamirlerinden sonra *+inġ* olarak kullanılması:

biziġ (191a/09), meniġ (197a/07)

ér- ve é- yardımcı fiillerinin beraber görülmesi:

ér - (195b/14) ~ é- (184a/12)

1.5.3. Doġu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Şeybânîler Dönemine Ait Olma İhtimali

Doġu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin kim tarafından, ne zaman ve nerede tercüme edildiġi malum deġildir. Bununla beraber Abdulkadir İnan Doġu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Yusuf Aġa Kütüphanesi Nüshası üzerinde yaptığđ inceleme neticesinde söz konusu nüshada üç kez “Şeyh Ubey-dullah kaddese allahu sirrehu” ifadesi geçtiğini tespit etmiş, buradan yola çıkarak ifadede geçen “Şeyh Ubey-dullah” adlı zatın Ubeydullah Ahrar olduğunu ve “kaddese allahu sirrehu” ifadesinin de ölmüş şeyhler için kullanıldığını dolayısı ile Doġu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin tercüme edildiği tarihte Ubeydullah Ahrar'ın hayatta olamayacağını yani eserin M. 1490 yılından sonra Şeybânîler döneminde yazıldığını iddia etmiştir.¹⁶⁶ Hamza Zülfikar da Doġu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Ubeydullah Han'a yahut onun teşvik etmiş olduğu eski dile

¹⁶⁶ Abdulkadir İnan, "Şeybanlı Özbekler Çağına Ait Bir Kur'ân Tefsiri", s. 61.

bağlı bir mütercime ait olabileceğini belirtmiştir.¹⁶⁷ Bazı kaynaklarda Ubeydullah Han'ın Doğu Türkçesi ile yazdığı bir Kur'ân tefsiri olduğu belirtilmektedir.¹⁶⁸

Şeybânîler dönemi Türk dilinin çeviri faaliyetleri bakımından en verimli dönemlerinden birini kapsamaktadır. Bu dönemde, Timürlüler devrinde bilhassa Ali Şir Nevâyî vasıtasıyla üst seviyeye çıkmış olan millî dil bilincinin devam ettiği hatta daha da ileri taşındığı görülmektedir. Özellikle Farsçadan Doğu Türkçesine çevrilen eser sayısı bu dönemde oldukça fazla olmuştur. Örneğin Şeybâni Han'ın Firdevsî'nin *Şehnâme*'sini Doğu Türkçesine tercüme ettirmek istediği bilinmektedir ancak bu çevirinin yapıp yapılmadığı şimdilik malum değildir. *Aca'ibü-l Mahlukat* Şeybâni Han'ın nâmına Haravî tarafından Doğu Türkçesine tercüme edilmiştir. Derviş Ali Buhârî, yine Şeybânî sülalesinden bir han olan Köçkünçi Han nâmına *Zafernâme* adlı Farsça eseri Doğu Türkçesine tercüme etmiştir. Vâhidî, Köçkünçi Han'ın oğlu Sultan Abdullatif Sultan nâmına *Taberî Tarihi*'nin Farsça tercümesi olan nüshası *Belâmî Tarihi*'ni Farsçadan Doğu Türkçesine çevirmiştir. Yine Şeybâni sülalesinden Abdullah Han nâmına Farsçadan bir Kelile ve Dimne tercümesi yapılmıştır. Şeybâniler döneminde *Durr el-Mecâlis*, *Miftâhü'l-Cânân*, *Miftâhü'l-Kulûb* gibi eserler de Doğu Türkçesine tercüme edilmişlerdir.¹⁶⁹

Şeybânîler döneminde yapılan çeviri faaliyetlerinin yoğunluğu göz önünde bulundurulduğunda *el-Mevahibü'l-Aliyye*'nin de bu dönemde Doğu Türkçesine tercüme edilmiş olma ihtimali oldukça yüksek görünmektedir. Ubeydullah Han'ın bazı kaynaklarda zikredilen Kur'ân tefsirinin Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri olarak adlandırdığımız *el-Mevahibü'l-Aliyye* tercümesi olup olmadığı ise ayrı bir araştırma konusudur. Ubeydullah Han'ın Farsçayı tercüme yapacak hatta eser verecek kadar iyi bildiği bilinmektedir. Yine de Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Ubeydullah Han tarafından yazıldığını söylemek için yeterli bilgi elde yoktur. Bu meselenin aydınlatılması için Ubeydullah Han'ın bilhassa Farsçadan yapmış olduğu çevirilerde kullandığı gramer hususiyetleri ve söz varlığının Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri ile mukayese edilmesi, tercümenin Ubeydullah Han'a ait olup olmadığı hakkında aydınlatıcı bilgiler verebilir. Örneğin Ubeydullah Han'ın Farsçadan çeviri olan *Terceme-i Kavâ'idü'l Kur'ân ve Fevâ'idü'l Furkan* adlı eserini Farsça aslı ile mukayese ederek Ubeydullah Han'ın Farsça sözcükleri hangi Türkçe sözcüklerle karşıladığını tespit etmek ve bu sözcüklerin Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nde hangi Farsça sözcükleri

¹⁶⁷ Hamza Zülfikar, "Çağatayca Bir Kur'ân Tefsiri", s. 179.

¹⁶⁸ Gülşen Seyhan Alışık, "Yesevî Takipçisi Olarak Ubeydullah Han", *Türkbilgi*, S. 18, Ankara 2009, s.21.

¹⁶⁹ M. Fuad Köprülü, "Çağatay Edebiyatı", *İslâm Ansiklopedisi*, C. III, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1977, s.308-309.

karşılama için kullanıldığına bakmak eserin ona ait olup olmadığı hakkında fikir verebilir. Bu bağlamda Ubeydullah Han'ın üzerinde Ahmed Ateş'in tanıtım yazısı¹⁷⁰ haricinde akademik çalışma yapılmamış olan eseri *Terceme-i Kavâ'idü'l Kur'ân ve Fevâ'idü'l Furkân* adlı eserinin Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz A 4690 numarada kayıtlı olan nüshası tarafımızdan incelenmiş ve metnin söz varlığı ve gramer özelliklerinin Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri ile büyük oranda uyum gösterdiği tespit edilmiştir. Ubeydullah Han'ın tercümesinin üslubunu göstermesi açısından metnin bir kısmının transkripsiyon harflerine aktarılmış hali aşağıda verilmiştir:

[08a/01] kim hûrûf-nîng maḥrecleri üç-dür boğuz ve ağız (02) ve dudak ve 'ulemānîng köpregi aytıp-durlar kim hûrûf maḥrec - (03) leri on altı-dur ve her maḥrec-din bir hûrûf yâ ékki ḥarf (04) yâ ékkidin artuḥ çıkıp kélür ammā boğuzda üç maḥrec-dür (05) aḫşa ve vasat ve avval ve aḫşā ḥarfleriniḡ sanıda (06) iḥtilāf-dur 'Arabiyyat 'ulemāsı ḫaşıda ékki-dür biri hemze¹⁷¹ (07) ve yene¹⁷² biri hā¹⁷³ ve elif-ni ağız havāsıdın dēp-dürler (08) ve pes ve ḫurrā' ḫaşıda üç-dür ol ékki ayılğan (09) ve elif taḫı boğuznîng ortasıdın ékki ḥarf çıkıp (10) kélür¹⁷⁴ ve ḥ¹⁷⁵ ve boğuznîng avvalıdın ékki ḥarf - (11) dur ğ¹⁷⁶ ve ḥ¹⁷⁷ ve ağızda on maḥrec-dür ve on sékkiz [08b/01] ḥarf avval ḫ¹⁷⁸ maḥreci-dür kim tilnîng ve uzluḫnîng (02) anîng tüpidin érür ékkinçi k¹⁷⁹ tilnîng (03) tüpidin ve yuḫarıġı uzluḫdın-dur üçünçi c¹⁸⁰ (04) ş¹⁸¹ ve y¹⁸² maḥreci til bile ve uzluḫnîng ortasıdın - (05) dur törtinçi z¹⁸³ tilnîng ḫayrāġıdın ve ağıznîng (06) ḫayrāġıdın ve azıḫ tişleriniḡ yaḫını-dın-dur (07) ve ékki yandın telaffuz ḫılsa bolur velikin sol yandın āsāndur (08) ve naḫldur kim emirü'l-mü'minîn 'Ömer raḫiyallāhu 'anh ékki yandın (09) yaḫşı edā' ḫılır ékendürler ve ba'zı aytıp-turlar kim anı (10) telaffuz ḫılır maḫalde kérek kim anîng muḫābeleside yüzde (11) ḫatlaş tüşkey béşinçi l¹⁸⁴ tilnîng āḫiridin

¹⁷⁰ Ahmed Ateş, "Ubeydullah Han'ın Bilinmeyen Mensur Bir Eseri: Tarcama-i Ḳavā'id al-Ḳur'ân ve favā'id al-furḫân", TDAY Belleten (1964), s. 127-147

¹⁷¹ "hemze" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁷² "yene" satır üstüne yazılmıştır.

¹⁷³ "hā" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁷⁴ " " kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁷⁵ "ḥ" mavi mürekkeple yazılmıştır.

¹⁷⁶ "ğ" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁷⁷ "ḥ" mavi mürekkeple yazılmıştır.

¹⁷⁸ "ḫ" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁷⁹ "k" mavi mürekkeple yazılmıştır.

¹⁸⁰ "c" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁸¹ "ş" mavi mürekkeple yazılmıştır.

¹⁸² "y" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁸³ "z" mavi mürekkeple yazılmıştır.

¹⁸⁴ "l" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

ve yuqarıǵı¹⁸⁵ [09a/01] uzluq-dın-dur altınçı n¹⁸⁶ tilning uçı yuqarıǵı (02) tişlerning astıdın kim yuqarıǵı uzluq yaqınıdın-dur (03) ve damaǵdın andaǵ kim beyanı kélǵusidür ve yétinçi r¹⁸⁷ (04) tilning uçıdın ve yuqarıǵı tişlerning içidin - (05) dür aning maħreci nün maħrecining yaqınıda-dur (06) sékkizinçi t¹⁸⁸ ve d¹⁸⁹ v t¹⁹⁰ tilning uçıdın ve (07) yuqarıǵı tişlerning tüpidin-dür toquzınçı z¹⁹¹ ve z¹⁹² (08) ve s¹⁹³ tilning éng uçıdın ve yuqarıǵı tişlerning (09) qayıǵıdındur üçünçi ş¹⁹⁴ ve s¹⁹⁵ ve z¹⁹⁶ (10) tilning uçıdın ve yuqarıǵı aldın tişlerning (11) ortasıdın-dur ve dudaq-ǵa ékki maħrec-dür [09b/01] ve tórt ħarf avval f¹⁹⁷ maħreci astıngǵı-dur dudaq - (02) ning içidin ve yuqarıǵı aldın tişlerning ħarafıdın - (03) dur ékkinçi v¹⁹⁸ ve b¹⁹⁹ ve m²⁰⁰ ékki dudaq-ning arasıdın - (04) dur ve damaǵ-qa bir maħrec-dür ve ékki ħarf kim ol nün (05) ve mīm-dür sükün ve ihfā' şartı bile meşel 'enke²⁰¹ bu barça (06) ħurrā' qaşındadır ve ā'lim bi'l-şākirin²⁰² Sūsī raħimehu'llāh ħatında (07) eger müteħarrık ve muzahhir bolsa burunǵıda daħil bolur ya'ni aǵız (08) maħrecide ve pes üçünçi bāb²⁰³ ri'āyet maħāricning (09) beyānında bilkim laħn ékki nev'dür celī ve ħafī laħn-ı celī i'rāb (10) ħatā'sı yā kelime ħatā'sı-dur yā nimerse arturmaqlıq aşl-ı (11) kelime-ǵa yā az qılmaqlıq aşl-ı kelimedın ve laħn-ı ħafī ħarf²⁰⁴ [10a/01] maħrecin terk qılmaq-dur ya'ni olkim ħarf öz maħrecidin (02) edā' bolmaǵay Ķur'an oquǵuçı kérek kim s²⁰⁵ ve s²⁰⁶ (03) ve s²⁰⁷ arasında ve

¹⁸⁵ derkenara iki not düşülmüştür:

1. bil kim uzluqning éng tüpinde bir parça ét-dür kim anı lehāt dérlér káf aning avvalǵı ħarafıdın kim boǵuz sarı-dur kim anı ǵalsama dérlér çıǵıp kélür ve kef aning āħiringǵı ħarafıdın-dur kim anı 'ükde dérlér çıǵıp kélür bu cihetdin munı lehevī 'ükdı dérlér ve anı lehevī ǵalsamı

2. uzluq dép Türkler kāmını ayurlar

¹⁸⁶ "n" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁸⁷ "r" mavi mürekkeple yazılmıştır.

¹⁸⁸ "t" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁸⁹ "d" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁹⁰ "v" mavi mürekkeple yazılmıştır.

¹⁹¹ "z" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁹² "z" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁹³ "s" mavi mürekkeple yazılmıştır.

¹⁹⁴ "ş" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁹⁵ "s" mavi mürekkeple yazılmıştır.

¹⁹⁶ "z" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁹⁷ "f" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁹⁸ "v" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

¹⁹⁹ "b" mavi mürekkeple yazılmıştır.

²⁰⁰ "m" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

²⁰¹ "enke" mavi mürekkeple yazılmıştır.

²⁰² "ve ā'lim bi'l-şākirin" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

²⁰³ "üçünçi bāb" mavi mürekkeple yazılmıştır.

²⁰⁴ derkenara iki not düşülmüştür:

1. laħn ħirā'at ma'nāsı bu bolur kim ħatā' kıldı ħirā'atda

2. pes eger ħarfını ħarf-ning ornıǵa kéltürseler meşel riħlete's şitāi ve's şayf tā ve sin bile oqusalar te ve şād ornıǵa kelime ħatasında daħil-dür aning üçün kim kelime taǵayyür tapar.

²⁰⁵ "s" mavi mürekkeple yazılmıştır.

²⁰⁶ "s" kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

²⁰⁷ "ş" mavi mürekkeple yazılmıştır.

z²⁰⁸ ve z²⁰⁹ ve z²¹⁰ ve z²¹¹ arasında t²¹² ve v²¹³ (04) ve t²¹⁴ arasında h²¹⁵ ve h²¹⁶ arasında²¹⁷ k²¹⁸ ve ğ²¹⁹ arasında tefriķa kılğaylar tā bular - (05) nıng maħrecleri biri birige ķoşulmağay ve taķı her (06) yérde ékki ħarf bir cinsdin kelime ħ^vāh bir kelime-de meşel (07) vechehu ve ħ^vāh ékki kelime-de meşel feṭubi‘a ‘alā kérek kim andaķ (08) telaffuz kılğay kim idğām olmağay yā ékki cinsdin biri (09) sāķıṭ bolmağay ve taķı her yérde kim ékki ħarfning (10) arasında ķurb-ı maħrec bolsa meşel a‘hdu ve teṭavve‘a ħayran (11) kérek kim başķa başķa telaffuz kılğay ve hemzeni kérek²²⁰

Görüldüğü üzere metnin gramer özellikleri ve söz varlığı Doğu Türkçesi Kur’ân Tefsiri ile uyumludur. Ancak buradan hareketle Doğu Türkçesi Kur’ân Tefsiri’nin Ubeydullah Han’a ait olduğunu söylemek fazla iddialı bir yaklaşım olacaktır. Bu meselenin aydınlatılması noktasında Ubeydullah Han’ın tüm eserleri ve Doğu Türkçesi Kur’ân Tefsiri tamamının mukayesesi daha sağlıklı sonuçlar verecektir.

1.6. YAZIM ÖZELLİKLERİ

1.6.1. İkili Yazım

Metnimizde bazı sözcük ve eklerde ikili yazım örnekleri tespit edilmiştir:

oķı- (177b/02) ~ oķu- (177b/13)

uluķ (174a/18) ~ uluğ (175b/11)

yaḫşılıķ (185b/04) ~ yaḫşılığ (187a/09)

tanuğluķ (177a/06) ~ tanuķluķ (184a/08)

tanı- (182a/11) ~ tanu- (188a/06)

²⁰⁸ “z” kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

²⁰⁹ “z” mavi mürekkeple yazılmıştır.

²¹⁰ “z” kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

²¹¹ “z” mavi mürekkeple yazılmıştır.

²¹² “t” kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

²¹³ “v” mavi mürekkeple yazılmıştır.

²¹⁴ “t” kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

²¹⁵ “h” mavi mürekkeple yazılmıştır.

²¹⁶ “h” kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

²¹⁷ “arasıda” satır üstüne yazılmıştır.

²¹⁸ “k” mavi mürekkeple yazılmıştır.

²¹⁹ “ğ” kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

²²⁰ derkenara not düşülmüştür: eger ķişı tilese kim bir ħarf-ni yaḫşı telaffuz kılğay tā maħrecidin edā’ bolğay kérek kim avvalığa hemze-ni kélürüp talaffuz étgey anıng üçün kim hemze barķası-nıng anıng tüpidin-dür meşelā eger dād-nı yaḫşı edā’ kılmaķ tilese ayṭķay az ve kāf-nı aķ ve özge ħarflerni munga kıyas kıl kim mundaķ éşitildi şıķa üstāddin raḫimehu’llāh.

tamuğ (174a/09) ~ tamuğ (193a/19)

bitü- (200b/27) ~ biti- (194a/17)

çağır- (175a/06) ~ çağır- (176b/23)

çağırucu (175a/06) ~ çağırucu (176b/24)

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri üzerinde daha önce yapılmış çalışmalarda metindeki Türkçe " né " soru zamirinin " ني " ve " نه " şeklinde iki yazımının olduğu belirtilmiş ve bu sözcükler "né" ve "ne" şeklinde okunup her ikisi de Türkçe olarak kabul edilmişlerdir. Metinde " ني " şeklinde gördüğümüz ve transkripsiyon harflerine " né " olarak aktardığımız sözcük Türkçe soru zamiridir ancak " نه " biçiminde yazılan sözcük Farsça olumsuzluk edatıdır. el-Mevahibü'l-Aliyye'nin Kastamonu Nüshası ile Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'ni karşılaştırdığımızda, Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nde " نه " olarak yazılan sözcüğün el-Mevahibü'l-Aliyye'de de hep aynı yerde ve aynı şekilde yazıldığını tespit etmiş bulunmaktayız:

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri	el-Mevahibü'l-Aliyye Kastamonu Nüshası
كُيُجْ يُوُكْتُرْ بُو كُونِ نِي كِشِينِغْ شِوَآبِيدِنِ اَزْ كِيلُرْلَرْ نِي كِشِينِغْ اِيْكَآبِيْغَا اَرْتُرُرْلَرْ وَ نِي كِشِينِغْ يَاذُكِيْ بِيْلِي تُوْتَارْلَرْ وَ نِي يَاْشِيْغَا يَامَانِنِغْ پَادَاشِنِ بِيرُورْلَرْ.	لَا ظَلَمَ الْيَوْمَ سِيْتَمِ نِيْسْتِ اَمْرُوْزْ نِي اَنْ شِوَآبِ-يْ كِسِيْ كَمِ كُونِدْ وَ نِي اِيْكَآبِ-يْ كِسِيْ اَفْزَايَنْدْ وَ نِي كِسِيْ رَا بِيْ غُونَاهِ-يْ كِسِيْ رَا بِيْغِيْرَنْدْ وَ نِي نِيْكِ رَا جِزَا'-يْ بِيْدِيْ بِيْدِيْ.
وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَ نِي اَوْزْغِيْ اَوْلِيْ سِرَايْدَا كِيْمِ	وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَ نِي دِرْ اَنْ سِرَايْ-يْ دِيْغِرْ

1.6.2. Harekelendirme

Metinde hareke kullanımı ekseriyetle ayetlerin yazımında görülmektedir. Bunun dışında metin içerisinde yer alan Arapça ibare veya özel adların yazımında, bazı Arapça sözcüklerin yazımında ve nadiren de Türkçe sözcüklerin yazımında hareke kullanımına şahit olmaktadır.

1.6.2.1. Şedde

Yanyana gelen iki aynı ünsüzün tek bir harfle yazılarak gösterildiği durumlardan harfin üzerine şedde işareti konur. Metnimizde şedde kullanımı vardır:

حَلَّت : ħullet (199b/27), مفسّر : müfessir (179a/15), أولغى : avvalğı (174a/26), طريقه : tarīḳqa, محبّت : muḥabbet (174b/25), محلى : maḥalli (175a/24), تعرّضى : ta‘arrużı (176b/13), معدّب : mu‘azzeb (176b/20), جنّت : cennet (176b/22), جهنّم : cehennem (178a/22), سنّتى : sünneti (179a/02), شرّدين : şerridin (179a/11), دجّال : Deccāl (179a/17), مكّه : Mekke (179b/04), ثمّ : şümme (179b/06), ردّى غه : reddiğa (180b/12), تكبّر : tekebbür (181a/03), نبوّتى : nübüvveti (181a/22), سيّء : seyyī' (185b/06), عزّت : ‘izzet (187b/10), مفوّض : müfevvız (188b/27)

Nadiren Türkçe kelime ve eklerin yazımında da şedde kullanımı görülmektedir:

باراتى : yarattı (180a/27), سكّيز : sékkiz (183b/17)

Metnimizde bazen şeddeli yazılan sözcüklerin bazen de şeddesiz yazıldıkları da tespit edilmiştir:

محبّت : muḥabbet (176b/11), جهنّم : cehennem (178b/09), دجال : Deccāl (179a/20), سيّء : seyyī' (185b/07), اول : evvel (178b/27), باراتى : yarattı (179b/27), سكّيز : sékkiz (174a/01)

Ünsüzle başlayan Türkçe eklerin ön sesi ile eklendikleri sözcüklerin son sesindeki ünsüzün aynı olması durumunda eskresiyetle şedde kullanılmamıştır ve eğer ek ayrı yazılmamışsa iki ünsüz tek harf ile gösterilmiştir:

اشتى : eşitti (176a/23), ايتى : ayttı (176b/07), كورساتيم : körsettim (176b/09)

1.6.2.2. Üstün

Üstün, Arap harfleriyle yazılan sözcüklerde ünlünün /a/ veya /e/ ile okunacağını gösteren işarettir. Metnimizde daha ziyade Arapça sözcüklerde üstün ile yazım tespit edilmiştir:

جُملة : cümle (173b/24), درجة : derece (180b/08), پرده : perde (182a/19), بهرة : behre (185b/15), وسوسة : vesvese (185b/17), سجدة : secde (186a/04), ميوه : mīve (186b/27), كلمة : kelime (189b/06)

Türkçe "néme" sözcüğünün yazılışında bazen üstün kullanılmıştır:

نيمه : néme (188a/09, 189a/07, 189a/17)

1.6.2.3. Esre

Esre, Arap harfleriyle yazılan sözcüklerde ünlünün /ı/ veya /i/ ile okunacağını gösteren işarettir. Metnimizde esre çok nadir kullanılmıştır:

علمينك : ilming (174a/06), يقيغوسدورلار : yıqılğusıdurlar (188b/14)

1.6.2.4. Ötre

Ötre, Arap harfleriyle yazılan sözcüklerde sesin yuvarlak ünlü ile okunacağını gösteren işarettir. Metnimizde ötre kullanımı çok nadir görülmektedir:

جمله : cümle (173b/24)

1.6.3. Harflerin Noktalarının Gösterilmesi

Metnimizde Arap harflerinin noktaları genellikle gösterilmektedir:

پاداشين (175a/12), اوج يوز آلتيميش (198b/11), بيزينك (198b/01)

Ancak bazen noktaların yazılmadığı da görülmektedir:

حفظه : hafaza (200b/26)

1.6.4. Yazım Yanlışlıkları

Metnimizde bazı sözcüklerde yazım yanlışlıkları tespit edilmektedir:

caduy : cadu (196b/06), yarışun : yaşurun (193a/17)

1.6.5. Birleşik Yazılan Sözcükler

Metnimizde bazı sözcüklerin birleşik yazıldıkları görülmektedir:

ol-kim (197b/01), bel-kim (198b/14)

1.6.. Nazal n'nin Yazımı

Nazal /n/ ünsüzü Eski Uygur imlasının bir devamı olarak ng /نگ/ şeklinde yazılmıştır:

كونكول : köngül (191b/06) , سينيگ séning (191b/07), انكا : anga (191b/07)

1.6.7. Ünlülerin Yazılışı

1.6.7.1. /a/ Ünlüsünün Yazılışı

/a/ ünlüsü, söz içinde ve söz ortasında ekseriyetle /ا/ ile yazılmıştır. Bazen söz başında /آ/ ile yazıldığı da görülmektedir:

احوالی : aḥvāli (175a/05), ایتقای : aytqay (175a/27), آلارنینگ : alarning (176a/01)
şalāḥ (176a/08), قان : qan (176b/03), يازوق سيز : yazuqsız (176b/03)

Bazı sözcüklerde söz içinde /a/ ünlüsünün gösterilmediği de gözlemlenmektedir:

يمان : yaman (193b/11), قرينداشى : qarındaş (175a/22)

/a/ ünlüsü söz sonunda ekseriyetle /ا/ ile yazılmaktadır:

ياوقغه : yavuqığa (175a/26), بارجه : barça (175b/01), باشقه : başqa (181a/24)

/a/ ünlüsünün söz sonunda /ا/ ile yazıldığı örnekler de vardır:

اتا : ata (179b/02), بولا : bola (193b/08), تولا : tola (200a/17)

Söz sonunda /ā/ ünlüsü bazı alıntı sözcüklerde /ى/ ile yazılmıştır:

موسى : Musā (173a/20), تعالى : te'ālā (179a/20)

1.6.7.2. /e/ Ünlüsünün Yazılışı

Türkçe sözcüklerde söz başında /e/ ünlüsü /é/ (kapalı e) olarak karşımıza çıkmaktadır ve /اي/ şeklinde yazılmaktadır:

ايولارिका : évlerige (197a/04), ايردوك : érdük (197a/05), ايشيك لار : éşikler (197a/06)

Yine Türkçe sözcüklerde, söz içinde ilk hecede /é/ (kapalı e) ünlüsü karşımıza çıkmaktadır ve /ي/ ile yazılmaktadır:

بيورور : bérür (197a/11), كيلتوردى : kéltürdi (198a/17), ديك : dég (198a/17)

Söz içinde /e/ ünlüsü daha ziyade /ا/ ile yazılmıştır:

تيلاساك : tilesek (199a/24), اوندار : ünder (185b/02), كورساتورلار : körsetürler (186a/13)

Söz sonunda /e/ ünlüsü ekseriyetle /ا/ ile yazılmıştır:

اوزکا : özge (186b/08), ایشیدا : işide (190a/25), بیزکا : bizge (175b/23) , کورا : köre (186b/25)

Söz sonunda /e/ ünlüsünün /ه/ ile yazıldığı örnekler de mevcuttur:

ينه : yene (176a/01), بيله : bile (187a/01), تينكى جه : ténghiçe (190b/07)

1.6.7.3. /ı/ ve /i/ Ünlülerinin Yazılışı

/ı/ ve /i/ ünlüleri söz başında /اي/ harfleri ile yazılmıştır:

ايسق : ısıq (180a/01), ايندورور : indürür (188b/18), ايش : iş (190a/23)

Söz içinde /ı/ ve /i/ ünlüleri /ي/ harfi ile yazılmıştır:

بيله : bile (187a/01), قیلا : kıla (191b/06), تیل : til (YA542a/16)

Söz sonunda /ı/ ve /i/ ünlüleri yine /ي/ harfi ile yazılmıştır:

کيشي : kişi (173b/04), تيشي : tişi (186b/27), بيرى : biri (187a/20)

1.6.7.4. /u/ /ü/ /o/ /ö/ Ünlülerinin Yazılışı

/u/ /ü/ /o/ /ö/ ünlüleri söz başında /او/ harfleri ile yazılmıştır:

اوجون : üçün (198b/23), اولوك : ölük (186a/10), اولوغ : uluğ (180a/03), اولüşني (179a/26)

/u/ /ü/ /o/ /ö/ ünlüleri söz içi ve sonunda ise /و/ harfi ile yazılmıştır:

بو : bu (180a/05), اوشبو : uşbu (182a/04)

1.6.8. Ünsüzlerin Yazılışı

1.6.8. 1. /ç/ Ünsüzünün Yazılışı

Türkçe sözcüklerde söz başında, içinde ve sonunda /ç/ ünsüzü cim /ج/ harfi ile yazılmıştır:

چيقيب : çıkıp (179a/27), قیلغوچی : kılguçı (179b/09), اوجون : üçün (198b/23), قچان : kaçan (199a/19), کوچ : küç (175a/10)

1.6.8. 2. /p/ Ünsüzünün Yazılışı

Türkçe sözcüklerde söz başında, ortasında ve sonunda /p/ ünsüzü ekseriyetle Arap alfabesindeki be /ب/ harfi ile yazılmıştır:

کوب : köp (194b/16), قیلیب : kılıp (197b/11), اوتوب دور : ötüpdür (181b/04)

1.6.8.3. /k/ ve /g/ Ünsüzlerinin Yazılışı

/k/ ve /g/ ünsüzlerinin her ikisi de söz başında, içinde ve sonunda kef harfiyle yazılmışlardır:

اونكان : ötken (181b/24), كيشى : kişi (182a/01), بيلكايلاز : bilgeyler (182a/10), كوبراكي : köpregi (182a/13)

1.6.8.4. /ng/ Ünsüzünün Yazılışı

Nazal /n/ ünsüzü Eski Uygur imlasının bir devamı olarak ng /نگ/ şeklinde yazılmıştır:

كونكول : köngül (191b/06) , سينيڭ séning (191b/07), انكا : anga (191b/07)

1.6.8.5. /s/ Ünsüzünün Yazılışı

Kalın sıradan ünlüler barındıran Türkçe sözcüklerde /ص/ harfi kullanılmamış olup ince sıradan ünlülü sözcükler gibi /س/ ile yazılmışlardır. Söz başında, içinde ve sonunda /s/ ünsüzü /س/ ile yazılmıştır:

ساوق : savuq (183b/16), سينيڭكاي : sévüngey (193b/13), ايكسوكك سيز : éksüksiz (182b/27), كورماس : körmes (185b/01), بولماس : bolmas (186a/26)

1.6.8.6. /t/ Ünsüzünün Yazılışı

Kalın sıradan ünlüler barındıran Türkçe sözcüklerde /ط/ harfi kullanılmamış olup ince sıradan ünlülü sözcükler gibi /ت/ ile yazılmışlardır. Söz başında, içinde ve sonunda /t/ ünsüzü /ت/ ile yazılmıştır:

تاغ : tağ (199b/07), ايت : ét (182b/23), اوت : ot (178a/17), اتا : ata (179b/02), تولا : tola (200a/17)

1.7. SES ÖZELLİKLERİ

1.7.1. Ünlüler

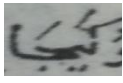
1.7.1.1. Kapalı e (é) Meselesi

Türk dilinde kapalı é sesinin varlığı meselesi, Türk dili üzerinde araştırma yapanlar arasında uzun zamandan beri tartışma konusu olagelmıştır. Tartışmaların çıkış noktası olarak Ali Şir Nevayi'nin Miladi 1499 yılında yazdığı Muhakemetü'l-Lugateyn adlı eserde verdiği

bilgiler gösterilebilir. Nevayi, Türkçe metinlerde "ى " harfinin üç ayrı sesi karşıladığını belirtmektedir.²²¹ Bu sesler Farsça "ī" , Türkçe "i" ve "é" sesleridir.

V. Thomsen, Orhun Abideleri'nde görülen "beş, yeti, yer" gibi sözcüklerin ilk hecelerindeki ünlünün bazen yazılıp bazen yazılmamasından yola çıkarak "e/i" arası bir sesin varlığını işaret etmektedir. W. Radloff ise bu teoriye karşı çıkmıştır.²²²

14. yüzyılda Harezmi sahasında yazılan Nehcü'l Feradis'te bazen ye harfinin üstünle yazılması " ِ ي " kapalı é sesinin gösterildiğini ortaya koymaktadır:

kéçe : (NF15/09)²²³

Metnimizde kapalı é sesini gördüğümüz çokça örnek vardır:

sén (191a/09), mén(191a/12), yétgürmekige (191a/12), kérek (191a/13), bérgeyler (191a/15), ékki (191a/19), kéltürüptür (191a/20), égrilik (191b/04), Téngri (191b/06), némege (191b/06), émeştür (191b/07), ékendür (191b/09), né (191b/21), kéng (191b/23), yérde (191b/23), dégdür (191b/26), éligleringiz (192a/14), kémelerdür (192a/23), yél (192a/24), yér (192b/12), sévüngey (193b/13), ér (193b/19), sékkizdürler (174a/01)

1.7.1.2. Ünlü Uyumu

1.7.1.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Kalınlık-ince uyumu, büyük ünlü uyumu ve ünlü uyumu olarak da adlandırılmaktadır. Türkçede bir kelimedeki ünlülerin ya hepsi kalın sıradan ya da hepsi ince sıradan olmalıdır. Bir kelimedede hem kalın hem de ince ünlü bulunmaz.²²⁴ Bununla beraber Türk dilinin bazı tarihi dönemlerinde bu kaidenin dışında kalan örnekleri görmekteyiz. Harezmi ve Tarihi Kıpçak Türkçesi metinlerinde Türkçe kalın sıradaki kök ve gövdelere ince sıradan, ince sıradaki kök ve gövdelere kalın sıradan ve alıntı kelimelere uyuma bakılmaksızın

²²¹ Ali Şir Nevayi, *Muhakemetü'l-Lugateyn (İki Dilin Muhakemesi)*, Haz. F. Sema Barutçu Özönder, TDK Yayınları, Ankara 1996, s. 175, 210.

²²² Emine Yılmaz Ceylan, "Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü, Türk Dilleri Araştırmaları, Ankara 1991, s. 151.

²²³ Nehcü'l-Feradis 15/09 bkz. Nehcü'l-Feradis, *Uştmaqlarning Açuq Yolu, Cennetlerin Açık Yolu*, I Dizin-Sözlük, III Metin, III Tıpkıbasım, Tıpkıbasım ve Çevriyazı: János ECKMANN, Yayınlayanlar: Semih TEZCAN, Hamza ZÜLFİKAR, Dizin-Sözlük Aysu ATA, TDK Yayınları, Ankara 2014.

²²⁴ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 70.

kalın sıradan ekler getirildiği görülmektedir. Bu durumun en yaygın olduğu tarihi lehçe ise Doğu Türkçesi olarak karşımıza çıkmaktadır.²²⁵

Metnimizde de bazı eklerde, ünlü uyumuna aykırılık olduğu görülmektedir:

+ğa/+ka yönelme durum eki:

subhāneğa (182a/02)

mu‘ānedeğa (196a/17)

āhıretka (197a/03)

risāletka (198b/25)

mu‘şıbetka (199b/25)

III. teklik kişi iyelik eklerinden sonra da kalın sıradan eklerin geldiği görülmektedir:

āyinesığa (180a/17)

mertebesığa (182b/01)

hākāretiğa (197a/07)

vesvesesığa (197a/19)

+lığ/+lık isimden isim yapma eki:

‘uqūbetlığ (173b/04)

düşmenlığ (174a/20)

celīdliğ (176a/09)

+lık/+lığ isimden sıfat yapma eki:

kıymetliğ (177a/04)

-mak fiilden isim yapma eki:

yétmağı < yét-mak+ı (194b/11)

²²⁵ Kemal Eraslan, “Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair”, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, S. XVIII, İstanbul 1970, s. 113.

+rAķ karşılaştırma eki

řerīfraķ (195b/04)

kāmilraķ (198a/13)

muķkemraķ (198a/13)

‘azīzraĝı < ‘azīz+raķ+ı (188a/15)

+ĝı aitlik eki

avvalĝı (173a/17)

Metinde aynı kelimeye bazen kalın sıradan bazen de ince sıradan ek geldiĝi de görölmektedir:

ehliĝa (200a/23), ehliĝe (175b/17)

yétĝey (199b/05), yétĝay (193b/03)

1.7.1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna göre ilk hecedeki düz ünlüden sonra düz ünlüler, herhangi bir hecedeki yuvarlak ünlüden sonra ise düz-geniş veya yuvarlak-dar ünlüler gelebilir. Bu uyum en kuvvetli biçimde Türkiye Türkçesinde görülür. Türkiye Türkçesinden önceki tarihi lehçelerde ve Türkiye Türkçesi dışında kalan modern Türk lehçelerinde bu uyum çok kuvvetli biçimde görülmez.²²⁶

Metnimizde bu uyumu gördüğümüz sözcükler varken uyuma aykırı sözcükler de sıkça görölmektedir. Uyuma tabi olan bazı sözcük kök ve gövdeleri ařaĝıda verilmiştir:

yassı (200a/15), yétmiř (173b/26), yıĝaç (182b/08), yırak (186b/15), asıĝ (186b/17), astın (195a/13), boĝuzlarınınĝ (175b/18), boyun (176a/17)

Uyuma tabi olmayan bazı kök ve gövdeler de mevcuttur:

asru (190b/27), ařuķmaķı (190a/15), bilerzükler (198b/19), altundın (198b/19), çökürge (198a/23), oķı (177b/02), savuķ (183b/16), yalĝuz (193b/24), yaşurun (194a/05), yartusını (189b/14), artuķ (190a/22)

²²⁶ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 72.

Ünlü uyumunda olduğu gibi düzlük-yuvarlaklık uyumunda da uyumu bozan ekler mevcuttur. Bu çerçevede yalnız yuvarlak ünlülü veya yalnız düz ünlülü ekler, eklendikleri sözcükle beraber düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozabilmektedirler.

Yalnız yuvarlak ünlülü olan ve uyumu bozabilen ekler:

-duḡ/-dük/-tuḡ/-tük I. çokluk kişi görülen geçmiş zaman eki:

ḡılduḡ (199a/05), bérdük (200b/06), ilttük (198b/04)

-tUr/-dUr- fiilden fiil yapma eki:

sındurdılar (198b/05), tüzdürdi (192a/09), kéltürüptür (192a/16)

-ḡuḡı/-ḡüḡı/-ḡuḡı/-küḡı fiilden isim yapma eki:

étküḡılerḡa (193a/27), saḡlaḡuḡı (193b/11), éḡıtḡüḡını (194b/01)

-ḡur/-ḡür- fiilden fiil yapma eki:

azḡurur (177a/13), yétḡürürler (185b/12)

-ḡüz- fiilden fiil yapma eki:

kirḡüz (174a/09), tirḡüzdüḡ (174a/26)

-mUr fiilden isim yapma eki:

yamḡur < yaḡmur (186b/09)

Yalnız düz ünlülü olan ve uyumu bozabilen ekler:

+dIn ayrılma durum eki:

yoldın (197a/27), kökdin (174b/13), körmegidin (182b/01)

+ḡı aitlik eki:

burun+ḡı (181b/09), sonḡ+ḡı+lar (184a/02)

+ḡıl/+ḡil/+ḡıl/+kil II. teklik kişi emir eki:

tutḡıl (179a/10), bolḡıl (189a/12), körsetkil (184b/21)

+(D)nḡıl/+(U)nḡıl: İsimden isim yapma eki (Sıfat yapma fonksiyonu)

törtünçi (190a/23), üçünçi (179a/26)

+I/+nI yükleme durum eki:

yazukı (192a/19), sözini (177a/13), munı (186a/04)

+I III. teklik kişi iyelik eki:

yolu (192b/24), közi (199a/02), sözi (174b/19)

+sIz İsimden olumsuz isim yapma eki:

oğulsız (193b/26), yolsızluğ (176a/04), yazuksız (176b/03)

1.7.1.3. Ünlülerde Meydana Gelen Ses Olayları

1.7.1.3.1. Yuvarlaklaşma

İlerleyici ünsüz benzeşmesi ile:

ķuruğān < ķurı-ğān (186a/08), oķuğāy < oķı-ğāy (187a/02), unuturlar < unit-ur-lar (193b/17)

Dudak ünsüzlerinin tesiriyle:

soğık > soviķ > savuķ (183b/16)

sebin- > sewin- > sévün- (193b/13)

1.7.1.3.2. Düzleşme

-o- > -a- :

soğık > savuķ (183b/16)

-u > -a :

ortu > orta (182a/04)

-ü- > -e- :

kötür- > köter- (182b/21)

-ü- > -i- :

bedük > biyik (191a/11)

1.7.1.3.3. Vurgusuz Orta Hecede Ünlü Yitimi

ayrılmağay < ayır-ı-l-ma-ğay (197b/06)

boynıda < boyun+ı+da (198b/20)

könglide < köngül+i+de (200b/25)

ornuñgızğa < orun+u+ñgız+ğa (183b/03)

oğlı < oğul+ı (191a/09)

ayttı < ayıt-tı(176b/07)

égri < égir-i (186a/12)

1.7.1.3.4. Ünlü Genişlemesi

kemi²²⁷ > kéme

1.7.2. Ünsüzler

1.7.2.1. /b/ Ünsüzü

Söz başında /b-/ ünsüzü ekseriyetle korunmuştur:

biyik (182b/20), bérdi (182b/22), bu (182b/24), bérgey (184a/03)

Söz başında b- > m- değişimi:

Eski Türkçe söz başındaki b- sesleri metnimizde bazen m- olarak görölmektedir. Bu değişime genellikle söz ortasında veya sonundaki geniz ünsüzleri /n/ ve /ng/ neden olmuştur:

ben > mén (185a/23), bu > mu+nı (186a/04), bin- > min-mek (195a/13), ben+ğa > mañga (198b/09)

Söz içinde ve sonunda -b- > -w- > -v- değişimi:

Eski Türkçede söz içi ve sonundaki bazı /b/ sesleri, Karahanlı Türkçesi ve Harezm Türkçesi dönemlerinde üç noktalı fe olarak yazılan(ف) /w/ (çift dudak v'si), metnimizde ise /v/ olarak karşımıza çıkmaktadır:

²²⁷ İlk Kur'an Tercümesi(Rylands Nüshası) 36b/3 bkz. Aysu Ata, *İlk Kur'an Tercümesi(Rylands Nüshası) Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, TDK Yayınları, Ankara 2004, s. 50.

téve (181b/01) < tewe²²⁸ < täbä~teve²²⁹

sévün- (181b/14) < sewin-²³⁰ < sebin-²³¹

tavar (182b/22) < tawar²³² < tabar~tavar²³³

év (197a/04) < ew²³⁴ < eb²³⁵

yalbar- fiilinde iç sesteki /-b-/ korunmuştur:

yalbarmaq bkz. Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, s. 160.

Söz sonunda /-b/ > ø değişimi:

Söz sonunda /-b/ ünsüzünün düştüğü tek örnek vardır:

su (195a/06) < suw²³⁶ < suv²³⁷ < sub²³⁸

1.7.2.2. /d/ Ünsüzü

Söz içinde ve sonunda -d- > -ḍ- > -y- değişimi:

Eski Türkçede söz içinde ve sonundaki bazı /d/ ünsüzleri Karahanlı Türkçesi ve Harezmi Türkçesi dönemleri metinlerinde /ḍ/ olarak görülür. Metnimizde ise ekseriyetle /y/ olarak tespit edilmiştir:

қаdғу²³⁹ > қаdғу²⁴⁰ > қайғу (185b/10)

adaқ²⁴¹ > adaқ²⁴² > ayak (184b/24)

²²⁸ Nehcü'l-Ferâdis 20/16 bkz. Nehcü'l-Ferâdis, *Uştmağlarning Açuq Yolu, Cennetlerin Açık Yolu*, I Dizin-Sözlük, III Metin, III Tıpkıbasım, Tıpkıbasım ve Çevriyazı: János ECKMANN, Yayınlayanlar: Semih TEZCAN, Hamza ZÜLFİKAR, Dizin-Sözlük Aysu ATA, TDK Yayınları, Ankara 2014. s. 15.

²²⁹ Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara 2011, s. 230, 235.

²³⁰ KB, 62: Kutadgu Bilig, 62. beyit, bkz. Reşit Rahmeti Arat, *Yusuf Has Hacip Kutadgu Bilig I Metin*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1947, s. 23.

²³¹ BK/D2: Bilge Kağan Abidesi/ Doğu Yüzü, 2. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 32.

²³² KB, 485: Kutadgu Bilig, 485. beyit, bkz. Reşit Rahmeti Arat, *Yusuf Has Hacip Kutadgu Bilig I Metin*, s. 63.

²³³ Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara 2011, s. 218, 228.

²³⁴ KB, 1418: Kutadgu Bilig, 1418. beyit, bkz. Reşit Rahmeti Arat, *Yusuf Has Hacip Kutadgu Bilig I Metin*, s. 159.

²³⁵ BK/D32: Bilge Kağan Abidesi/ Doğu Yüzü, 32. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 46.

²³⁶ KB, 669: Kutadgu Bilig, 669. beyit, bkz. Reşit Rahmeti Arat, *Yusuf Has Hacip Kutadgu Bilig I Metin*, s. 83.

²³⁷ Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara 2011, s. 212.

²³⁸ TY/2B3: Tonyukuk Abidesi/ 2. Taş Batı Yüzü, 3. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 76.

²³⁹ Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, s. 160.

²⁴⁰ KB, 1584: Kutadgu Bilig, 1584. beyit, bkz. Reşit Rahmeti Arat, *Yusuf Has Hacip Kutadgu Bilig I Metin*, s. 175.

²⁴¹ KT/K7: Kül Tigin Abidesi/ Kuzey Yüzü, 7. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 26.

²⁴² KB, 374: Kutadgu Bilig, 374. beyit, bkz. Reşit Rahmeti Arat, *Yusuf Has Hacip Kutadgu Bilig I Metin*, s. 52.

adır⁻²⁴³ > adır⁻²⁴⁴ > ayır- (199a/21)

қод⁻²⁴⁵ > қод⁻²⁴⁶ > қой- (198b/22)

bädük²⁴⁷ > bedük²⁴⁸ > biyik (191a/11)

ked⁻²⁴⁹ > ked⁻²⁵⁰ > kény- (174b/26)

1.7.2.3. /ğ/ ve /g/ Ünsüzleri

Söz içinde /-ğ-, -g-/ > ø değişimi:

bulak (182b/21) < bulğak²⁵¹, kérek (185a/21) < kergek²⁵², қулақ (186b/12) < құлğак²⁵³

Söz içinde /-ğ-, -g-/ seslerinin korunması:

émgek (197b/21), қараңғу (179b/27), yalğan (186a/27)

Söz sonunda /-ğ-, -g-/ seslerinin korunması:

arığ (174b/16), tatlığ (180a/14)

Eklerin başında Söz içinde /ğ-, -g-/ seslerinin korunması:

sarı+ğa (193a/13), su+ğa (199a/08), namāz+ğa (178a/08), yol+ğa (194a/21), maşşer+ğa (197b/04), Fir'avn+ğa (176a/08), taşarruf+i+ğa (188a/14), biyiklik.i+ge (188a/16), rubübiyet+i+m+ğa (179b/03), niyyet+i+ng+ge (185b/19), eşer+leri+ge (196a/08), Peyğamber+i+miz+ğa (194a/08), az-ğur-ur (177a/13), yét-gür-ür-ler (185b/12) kir-güz (174a/09), tir-güz-dü-ñg (174a/26), sür-ü-l-gey-ler (184a/01), solğ-an (186a/08), қuru-ğan (186a/08), su+sa-ğan (188a/13), қой-u-l-ğan (188b/07), yiber-i-l-gen (178b/09), eşit-gen (184a/04), ög-ü-l-gen (192a/07), biti-gen (193b/09), tiril-gen+din (195a/08)

Söz içinde -ğ- > -w- > -v- değişimi:

²⁴³ Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara 2011, s. 4.

²⁴⁴ KB, 329: Kutadgu Bilig, 329. beyit, bkz. Reşit Rahmeti Arat, *Yusuf Has Hacip Kutadgu Bilig I Metin*, s. 47.

²⁴⁵ TY/1B2: Tonyukuk Abidesi/ 1. Taş Batı Yüzü, 2. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 64.

²⁴⁶ İlk Kur'an Tercümesi(Rylands Nüshası) 34/46a2 bkz. Aysu Ata, *İlk Kur'an Tercümesi(Rylands Nüshası) Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, s. 33.

²⁴⁷ Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara 2011, s. 37.

²⁴⁸ KB, 152: Kutadgu Bilig, 152. beyit, bkz. Reşit Rahmeti Arat, *Yusuf Has Hacip Kutadgu Bilig I Metin*, s. 32.

²⁴⁹ Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara 2011, s. 103.

²⁵⁰ KB, 435: Kutadgu Bilig, 435. beyit, bkz. Reşit Rahmeti Arat, *Yusuf Has Hacip Kutadgu Bilig I Metin*, s. 57.

²⁵¹ Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, s. 52.

²⁵² BK/D4: Bilge Kağan Abidesi/ Doğu Yüzü, 4. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 8.

²⁵³ Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, s. 185.

soğık²⁵⁴ > sowuk²⁵⁵ > savuk (183b/16)

yağuk²⁵⁶ > yawuk²⁵⁷ > yavuk (185b/25)

/ğ/ ~ /k/ ikili kullanımı:

yaşılığ (187a/09) ~ yahşılık (185b/04)

uluğ (187a/24) ~ uluk (174a/18)

tağı (185b/24) ~ dağı (187/02)

1.7.2.4. /k/ ve /k/ Ünsüzleri

Söz başında /k-/ ve /k-/ ünsüzlerinin mahfuz kalması:

kağsı (187a/21), kaçan (199a/19), köngülleri (175a/18), kérek (185a/21), kéltürdi (179b/22)

Eklerin başında Söz içinde /k-,k-/ seslerinin korunması:

āhîret+ka (197a/03), Şālih+ka (183b/26), kök.ke (183a/08), aytkuçı (191b/11), étküçi (177b/25)

Söz içinde k > ħ değişimi:

Metnimizde bu sızıcılışma örneğine rastladığımız sözcükler vardır:

okşa- ~ oğşa-²⁵⁸ > oğşa-ş (189a/07)

yağşı²⁵⁹ > yahşı (190a/20)

-k- ve -k- seslerinin iki ünlü arasında kalarak sedalılışmaları:

-k- > -ğ-

yaratmağıda < yaratmak+ı+da (180b/01) ,koymağı < koymak+ı (181b/24)

sağınurlar < sağı-ı-n-ur-lar (197a/27)

²⁵⁴ Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, s. 207.

²⁵⁵ HSKT/315B3, bkz. Gülten Sağol, *Harezmi Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi: Giriş-Metin-Sözlük III*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1993, s. 242.

²⁵⁶ KT/G7: Kül Tigin Abidesi/ Güney Yüzü, 7. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 7.

²⁵⁷ HSKT/187A7, bkz. Gülten Sağol, *Harezmi Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi: Giriş-Metin-Sözlük III*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1993, s. 137.

²⁵⁸ Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, s. 139, 140.

²⁵⁹ Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, s. 281.

-k- > -g-

bilmegidin < bilmek+i+din (182a/15), yibermegi < yibermek+i (173b/01)

1.7.2.5. /t/ Ünsüzü

Söz başında /t-/ ünsüzünün mahfuz kalması:

téng (190a/23), tiledi (190b/02), tüz (177b/03), til (182b/18), térileri (184a/04), téprenmekge (186a/09), toğmaqlıg (194b/26), toğkuz (175b/18)

Söz içinde /t-/ ünsüzünün mahfuz kalması:

yétti (181a/04), kitermedi (181b/11), otıga (193a/15)

Söz başında t- > d- değişimi (sedalılaşıma) :

dég < teg (175b/09), dé-r < ti-r (173a/23), dağı < tağı (173b/21)

1.7.2.6. /ng̃ / Ünsüzünün Durumu

Köktürkçede çift sesli ünsüzler bulunmaktadır. Bunlardan biri de /ng̃/ ünsüzüdür.²⁶⁰

Tengri teg tengride bolmış Türk Bilge Kağan bödke olurtum.(BK/K1)²⁶¹

Köktürkçede de görülen /ng̃/ çift sesli ünsüzü metnimizde korunmuştur:

Téngri (186a/06), song (186a/06), anıng (186a/07), anğa (186a/19)

1.7.2.7. /nỹ / Ünsüzünün Durumu

Köktürkçedeki çift sesli ünsüzlerden biri de /nỹ/ ünsüzüdür:

Kül Tigin koňy yılqa yiti yigirmike uçdı. (KT/KD1)²⁶²

Köktürkçede görülen bu ünsüzün Eski Uygurcada /y/ ve /n/ şeklinde karşımıza çıkmasından dolayı Eski Uygurca dönemi metinleri birçok Türkolog tarafından /n/ ve /y/ ağzı olarak iki kategoriye ayrılmıştır.²⁶³

Metnimizde Köktürkçedeki /nỹ / ünsüzü /y/ olarak karşımıza çıkmaktadır:

²⁶⁰ Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. XXXII.

²⁶¹ BK/K1: Bilge Kağan Abidesi/ Kuzey Yüzü, 1. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 56.

²⁶² KT/KD1: Kül Tigin Abidesi/ Kuzey-doğu Yüzü, 1. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 28.

²⁶³ Ahmet Bican Ercilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007, s. 276.

ķonŷ > ķoy (181b/01)

1.7.2.8. /p/ Ūnsŷzŷ

İki ŷnlŷ arasında /p-/ ŷnsŷzŷnŷn mahfuz kalması:

tapınmaķlıķ (186a/02), taparlar (194a/05), ķoparķay (194a/27)

Sŷz iķinde -p- > -f- değişimi:

topraķ²⁶⁴ > tofraķdın (180b/01)

1.7.2.9. Ūnsŷz Uyumu

Ūnsŷz uyumu, Tŷrkķe kelimelerde yan yana gelen ŷnsŷzlerin seda bakımından birbirlerine uyması hadisesidir.²⁶⁵

Doğu Tŷrkķesinde tam bir ŷnsŷz uyumu bulunmamaktadır. Kimi eklerin kalıplaşmış imlaları nedeniyle uyumu bozduğu gŷrŷlmektedir.²⁶⁶

Metnimizde uyuma tabi olan ekler olduğu gibi uyuma tabi olmayan ekler de bulunmaktadır. Uyuma tabi olan ekler şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

-ęuķı/-gŷĉi/-ķuķı/-kŷĉi :

ķılęuķıęa (192b/14), kŷltŷrgŷĉiler (194b/12), tartķuķıları (194b/18)

-ęan/-ķan/-gen/-ken :

solęan (186a/08), ķoyulęan (188b/07), yiberilgen (178b/09), eşitken (184a/04), ŷgŷlgen (192a/07), tirilgendin (195a/08), yŷtken (177b/27), tapķan (178b/23)

-ęay/-ķay/-gey/-key :

kŷrsetkey (192b/25), bolęay (179b/19), aytķaylar (178b/10)

-dI/-dU/-tI/-tU :

bŷrildingiz (200b/05), aytķılar (200b/22), kŷrsetti (181a/12)

+ęil/+gil/+ķıl/+kil

²⁶⁴ S. Gerard Clauson, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century*, Clarendon Press, Oxford 1972, s 443^a.

²⁶⁵ Muharrem Ergin, *Tŷrk Dil Bilgisi*, s. 75.

²⁶⁶ Mustafa Argunşah, *Āaęatay Tŷrkķesi*, s. 47.

tutkıl (179a/10), bolğıl (189a/12), körsetkil (184b/21)

-ğū/-gū/-ķū/-kū :

yétküsidür (192b/28), bolğusıdur (179b/07)

+ğā/+ķā/+ge/+ke

āhiretķā (197a/03), risāletķā (198b/25), cennetke (200a/15), kimge (200a/25), alarğa (200b/13)

Uyumu bozan ek örnekleri:

otdın (178b/01), kökdin (179a/08), ulaşmağdın (182a/18)

otda (180b/19), tilemekde (184a/24)

otdur (178a/16), kılıpdur (178b/04)

1.7.3. Ünsüzlerde Meydana Gelen Ses Olayları

1.7.3.1. Ünsüz Yitimi

1.7.3.1.1. Söz Ortasında Ünsüz Yitimi

-r- > ø

bile < bir+i-le (200b/18), ķutulmağdın < ķurt-u-l-mağ+dın (200b/01), ķutķarğay < ķurt-ķar-ğay (182b/15)

/-ğ-, -g-/ > ø

bulaķlar < bulğa-ķ+lar (182b/21), kérek < kérgék (185a/21), ķulaķlarıda < ķulğak+ları+da (186b/12)

/-ı-/ > ø

yalğuz < yalınğus (193b/22)

1.7.3.1.2. Söz Sonunda Ünsüz Yitimi

/-b/ > ø

sub > su (195a/06)

1.7.3.2. Hece Düşmesi

Hece düşmesi, sözcükte art arda gelen ve birbirine benzeyen iki heceden birinin düşmesidir.

Geniş zaman III. teklik şahıs bildirme eki olan *-tUr/-dUr* ekinde bu ses olayını görmekteyiz:

yoktur < yok + tur-ur (195a/14)

1.7.3.3. Sedasızlaşma

Geniş zamanın olumsuzluk eki *-mAs* ekinde görülür:

-mAs < *-mAz*

hoşlamas (195b/10), bilmesler (179a/15)

Bunun dışında "tağ" sözcüğünde tespit edilmiştir:

tağka < tağ+ka (178a/08),

1.7.3.4. Sedahlışma

-k- > *-ğ-*

yaratmağıda < yaratmağ+ı+da (180b/01) ,koymağı < koymağ+ı (181b/24)

sağınurlar < sağ-ı-n-ur-lar (197a/27)

-k- > *-g-*

bilmegidin < bilmek+i+din (182a/15), yibermegi < yibermek+i (173b/01)

t- > *d-*

dég < teg (175b/09), dé-r < ti-r (173a/23), dağı < tağı (173b/21)

1.7.3.5. Göçüşme

yamğur < yağmur (186a/09), yarılkağ < yarlıkağ (188b/01)

1.7.3.6. İkizleşme

ékki < iki (191a/19), toğkuz < toğuz (175b/19), sékkiz < sekiz(180a/19), yétti < yeti (183a/13)

1.7.3.7. Ön Seste Ünsüz Türemesi (/y-/ protezi)

Türkçedeki en kısa ünlü olan "ı" sesi, ilk hecenin yükünü taşıyamadığı için başına /y-/ protezini alabilir:

yırağ < ırağ (197b/10), yığaç < ığaç (182b/08)

1.8. YAPI ÖZELLİKLERİ

1.8.1. İsim İşletme Ekleri

1.8.1.1. Çokluk Eki (J)

Çokluk ekleri tekil isimlerin sonuna eklenerek çokluk anlamı katan eklerdir. Tezimize konu olan metinde hem Türkçe sözcüklerde hem de alıntı sözcüklerde çokluk durumunu belirtmek için *+IAr* eki kullanılmıştır. Eski Türkçe döneminde de işlek kullanıma sahip olan *+IAr* çokluk eki, semantik ve morfolojik özellikleri aynı biçimde mahfuz şekilde metnimizde de yer almaktadır. *+IAr* çokluk eki metnimizde yer yer eklenmiş olduğu sözcükten ayrı yazılmıştır. Bu husus, Doğu Türkçesinin Eski Türkçenin imla geleneğini devam ettirdiğini göstermesi bakımından mühimdir.

yol+lar+ğa (177a/25), néme+ler+din (177b/14), égreşgüçi+ler (178a/26), tanuğ+lar (178b/18)

Eski Türkçede çokluk eki olarak kullanılan *+An* eki de metnimizde kalıplaşmış olarak bulunmaktadır. *+An* eki eklendiği sözcükle beraber kalıplaşıp semantik değerini yitirdiği için bu ekten sonra *+IAr* çokluk eki de gelebilmektedir:

oğlan+lar (193b/20) < oğul+an+lar

1.8.1.2. İyelik Ekleri

İyelik ekleri, eklendikleri isimlerin kime veya neye ait olduklarını bildiren, sahiplik gösteren ve isimler ile isimler arasında bağlantı kuran eklerdir. Metnimizde iyelik ekleri ünlü ile biten sözcüklere doğrudan eklenmekteyken, ünsüz ile biten sözcüklerde araya yardımcı ses(*+I+*, *+U+*) girmektedir. Metinde yer alan iyelik eklerinin şahıslara göre sıralanışı şu şekildedir:

I. Teklik Kişi *+(I)m/+(U)m*

al+ı+m+da (197a/07), öz+ü+m+ning̃ (189a/02), kaçā+m+dur (192a/14)

II. Teklik Kişi *+(I)ng̃/+(U)ng̃*

ana+ng+nı (179b/02), yol+u+ng+ğa (174a/08), kavm+i+ng+ing (186b/01)

III. Teklik Kişi +I/+sI

asıg+ı (186b/23), til+i (188b/09), aya+sı+nı (199b/02)

III. teklik kişi iyelik ekleri, son hecesi yuvarlak ünlülü sözcüklere eklendiklerinde dudak uyumuna tabi olmazlar:

könglige < köngül+i+ge (177a/20)

III. teklik kişi iyelik ekleri bazı sözcüklerin gövdesinde kalıplaşmış olarak bulunur:

ğaysı (179b/22),

I. Çokluk Kişi +(I)mIz/+(U)mIz

nefs+i+miz+ni (178b/04), kaç+ı+mız+dın (187a/12), resül+ü+miz (187b/14)

II. Çokluk Kişi +(I)ngIz/+(U)ngIz

öz+ü+ngiz+ning (180b/08), yer+i+ngiz (195a/02), köp+reg+i+ngiz (200b/21)

III. Çokluk Kişi +IArI

yazuğ+ları+ğa (174a/03), köngül+leri (175a/18), boğuz.ları+nıng (175a/18)

1.8.1.3. Hal Ekleri

1.8.1.3.1. İlgi Eki (Genitif) (نِینِک, نِینِک) +Ing/+nIng

İlgi ekleri, eklendikleri isimle başka bir isim arasında sahiplik ve ilgi ilişkisi kurarlar. Metnimizde yer alan ilgi ekleri, her zaman düz-dar ünlülü olarak karşımıza çıktıkları için son hecesi yuvarlak ünlülü sözcüklere eklendiklerinde dudak uyumuna tabi olmazlar.

biz+ing (174b/04), yazuğ+nıng (173b/02), kişi+ning (175a/11), Kureyş+ning (175b/09)

1.8.1.3.2. Yükleme Durum Eki (Akuzatif) (نِ, ی, نِی) +n/+I/+nI

Yükleme ekleri, bir fiilin etkisi altındaki isimlere eklenerek, bu isimlerle fiiller arasında ilişki kurarlar. Eski Türkçe döneminde yükleme durum ekleri, iyelik eki almamış isimlerden sonra +(X)ğ, iyelik eklerinde sonra +(I)n, işaret ve şahıs zamirlerinden sonra ise

+nI şeklinde kullanılmıştır.²⁶⁷ Doğu Türkçesi dönemine ait olan metnimizde yer alan yükleme durum ekleri, III. şahıs iyelik eklerinden *+n*, kimi III. Şahıs iyelik ekleri ve zamirlerden sonra *+nI*, bazı sözcüklerde de *+I* olarak yer almaktadır.

bisāt+ı+nı (177b/08), biz+ni (178a/27), élig+i+n (179b/22), inşāf+ı+n (192b/21), mén+i (187a/16), yahşı+lığ+ı (191a/24), yazuğ+ı (192a/19)

1.8.1.3.3. Yönelme Durum Eki (Datif) (ه، ك، قه) +*ga*/*ge*/*ka*/*ke*

Yönelme ekleri fiilin yöneldiği isme eklenirler ve isim ile fiil arasında bağlantı kurarlar. Eski Türkçe döneminde *+ka*/*+ke*/*+ngA*/*+A*²⁶⁸ biçimleriyle gördüğümüz yönelme durum eki metnimizde *+ga*/*+ge*/*+ka*/*+ke* biçimleriyle karşımıza çıkmaktadır.

Metnimizde datif eki, ünlülerden sonra *+ga*/*+ge* biçiminde kullanılmıştır:

sarı+ga (193a/13), su+ga (199a/08)

Sedalı ünsüzlerden sonra ekseriyetle *+ga*/*+ge* biçiminde kullanmıştır:

namāz+ga (178a/08), yol+ga (194a/21), maḥşer+ga (197b/04), Fir'avn+ga (176a/08)

/b/ ve /s/ sedalı ünsüzler olmalarına rağmen bu seslerden sonra *+ka* biçimini görmekteyiz:

murād.ka (180b/10), 'Arab.ka (195b/14)

Sedasız ünsüzlerden sonra ekseriyetle *ka*/*+ke* biçimleri görülmektedir:

āḥiret+ka (197a/03), Şālih+ka (183b/26), kök.ke (183a/08)

Bazen sedasız ünsüzlerden sonra *+ga* biçimi de görülür:

ḥaḳāyık+ga (180a/16), ṭaraf+ga (187b/09)

İyelik eklerinden sonra *+ga*/*+ge* biçimleri kullanmıştır:

taşarruf+ı+ga (188a/14), biyiklik.i+ge (188a/16), rubūbiyet+i+m+ga (179b/03), niyyet+i+ng+ge (185b/19), eṣer+leri+ge (196a/08), Peyğamber+i+miz+ga (194a/08)

²⁶⁷ Ahmet Bican Ercilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, s. 185.

²⁶⁸ Ahmet Bican Ercilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, s. 185.

Yönelme eki *+ka* ve *+ge* biçimleriyle ek kalıplaşmasına uğramış olarak da karşımıza çıkmaktadır:

özge (196b/24), başka (181a/24)

1.8.1.3.4. Bulunma Durum Eki (lokatif) (𐰇) *+dA*

Köktürkçede hem bulunma durum eki hem de ayrılma durum eki fonksiyonlarında kullanılan *+dA* eki²⁶⁹, metnimizde yalnızca bulunma durum eki fonksiyonu ile umumileşmiş olarak tespit edilmektedir. Bulunma durum eki, Doğu Türkçesi dönemi eserlerinde sedasız ünsüzlerden sonra ekseriyetle *+tA* biçimi ile kullanılmasına rağmen²⁷⁰ metnimizde **bu** kullanıma tanık olmamaktayız. Yine Doğu Türkçesi dönemi eserlerinde, III. teklik kişi iyelik eklerinden sonra ekseriyetle pronominal *n* ile birlikte *+ndA* biçiminde kullanılan bulunma durum eki²⁷¹, metnimizde III. teklik kişi iyelik eklerinden sonra pronominal *n* ile birlikte kullanılmamaktadır.

vaqt.da (181b/23), ot+da (184b/18), tefsir+i+de (185b/06), şān+i+da (185b/12)

1.8.1.3.5. Ayrılma Durum Eki (Ablatif) (𐰇, 𐰇) *+dIn*

Köktürkçe döneminde müstakil bir ayrılma durum eki bulunmazken²⁷² Eski Uygur Türkçesi döneminden itibaren *+dIn* ekinin ayrılma durum eki olarak kullanıldığını görmekteyiz.²⁷³ Metnimizde *+dIn* biçiminde görülen ayrılma durum eki ünsüz uyumuna tabi değildir. Lokatif ekinde olduğu gibi, Doğu Türkçesi dönemi eserlerinde, III. teklik kişi iyelik eklerinden sonra ekseriyetle pronominal *n* ile birlikte gelen ayrılma durum eki *+nDIn*²⁷⁴, metnimizde III. teklik kişi iyelik eklerinden sonra da *+dIn* biçiminde kullanılmıştır.

kişi+din (185b/12), Hūdāvend+din (186a/27), rahmet+i+din (197a/18), yol+i+din (197a/27), kök+din (174b/13)

²⁶⁹ Ahmet Bican Ercilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004, s. 185.

²⁷⁰ János Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1988, s. 65.

²⁷¹ a.g.e. , s. 65.

²⁷² Ahmet Bican Ercilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004, s. 185.

²⁷³ a.g.e. , s. 281.

²⁷⁴ János Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1988, s. 65.

1.8.1.3.6. Eşitlik Durum Eki (Ekvatif) (هـ) +çA

Metnimizde eşitlik eki olarak kullanılan +çA ekinin Eski Türkçe dönemindeki biçiminin korunduğu görülmektedir.²⁷⁵

téng+i+çe (190b/07), ol+ça (190b/09), né+çe (192a/04)

Eşitlik durum ekini ek kalıplaşmasına uğramış biçimde de görmekteyiz:

barça (194a/25)

Metnimizde, eşitlik ekinin yönelme durum ekinden sonra gelerek işin gerçekleştiği zaman aralığını veya konumu sınırlayıcı bir fonksiyon üstlendiğini, çokça örnekte görmekteyiz:

serħadd+i+ğa+ça (198b/09), ebed+ğa+ça (176b/25), kıyāmet+ğa+ça (178a/20)

1.8.1.3.7. Yön Gösterme Eki (Direktif)

Eski Türkçe döneminde +ğaru/+gerü/+rA biçimlerini gördüğümüz yön gösterme ekleri²⁷⁶ metnimizde +gerü/+rA biçimlerinde tespit edilmektedir.

Metnimizde yön gösterme eki isim gövdelerinde kalıplaşmış biçimde görülmektedir:

ilgeri (176a/05), yukarı (180b/05), taşkırı (199a/02), içre (175a/06)

1.8.1.4. Aitlik Eki (غی, کی)

Aitlik eki eklendiği isme bir yerde veya zamanda bulunma ya da bir varlığa ait olma anlamı verir ve isimlerle isimler arasında ilişki kurar. Metnimizde aitlik eki +ğı biçiminde görülmekte olup dudak uyumuna tabi değildir.

evvel+ğı (179a/25), burun+ğı (181b/09), song+ğı+lar (184a/02)

1.8.1.5. Karşılaştırma Eki (راق, راک)

Karşılaştırma eki isimlere gelerek kuvvetlendirme ve karşılaştırma durumlarını karşılar. Metnimizde karşılaştırma eki, +rağ(rag)/+rek(reg) biçimleriyle tespit edilmektedir:

yaman+rağ (184b/16), uluğ+rağ+i+dın (YA541b/19), köp+reg+i (YA541b/20), biyik+rek (176b/05)

²⁷⁵ Ahmet Bican Ercilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, s. 186.

²⁷⁶ a.g.e., s. 186.

1.8.2. Bildirme Biçimleri

Bildirme ekleri, fiil veya zamir kökenli eklerdir ve isim kök ve gövdelerine gelerek isimleri fiilleştirirler. Metnimizde görülen bildirme ekleri iki zaman çekimi içerisinde tespit edilmişlerdir :

1.8.2.1. Geniş Zaman Bildirme Biçimleri

1.8.2.1.1. Şahıs Zamirleri ile Kurulan Geniş Zaman Bildirme Biçimi

I. teklik şahıs : ... mén cezā' bērgüçi pād-şāh **mén** ... (175a/14)

II. teklik şahıs : ... dīn yolıda biziñ rehberimiz **sén** ... (191a/08)

III. teklik şahıs : Metinde örneği yoktur.

I. çokluk şahıs : ... ve sizlerniñ dostlarıñız **biz** ... (185a/14)

II. çokluk şahıs : Durustluğ bile kim sizler tohtağuçılar **siz** tamuğda ... (200b/19)

III. çokluk şahıs: ... hāletide kim ġālib sizler Benī İsrā'il'ğa ... (176b/05)

1.8.2.1.2. Yardımcı Fiil ile Kurulan Geniş Zaman Bildirme Biçimi

Geniş zamanın bildirme biçiminde *-tUr/-dUr* ve *-tUrAr/-dUrAr* ekleri kullanılır. Bu ekler tur- fiilinin geniş zaman çekimine girmesiyle oluşturulan "turur" sözcüğünden oluşmuşlardır.

... ve yok**tur** Ĥudāy kim tilegey küç öziniñ bendelerige ... (176b/19)

... uluğ**dur** alarniñ cidālı ... (177a/17)

Ve ayturlar alarğa kim otda**durlar** ... (178b/05)

... anıñ t̄ā'ati bile meşğül**dürler** ... (186a/01)

"é-" yardımcı fiilinin olumsuzu olan "émes" sözcüğü geniş zaman için bildirme ekinin olumsuzu olarak kullanılır :

... andın 'āciz **émes** anda ... (192a/12)

... şart **émes** ... (181a/21)

... az **émes** ... (182b/11)

1.8.2.1.3. Yardımcı Fiil ile Kurulan Görülen Geçmiş Zaman Bildirme Biçimi

Görülen geçmiş zaman bildirme biçimi isim kök ve gövdelerinden sonra gelen "é-" ve "ér-" yardımcı fiilleri ile kurulmaktadır :

I. teklik şahıs : Metinde örneği yoktur.

II. teklik şahıs : Yok **éding** sén ... (194a/15)

III. teklik şahıs : ... ve faşāhat bile maqtanmaq **érđi** ... (195b/14)

I. çokluk şahıs : ... bar **érdük** biz sizlerge égreşgüçiler ve fermān kötergüçiler. (178a/26)

II. çokluk şahıs : ... ve yok **édingizler** ... (184a/12)

III. çokluk şahıs: ... Yehūd **érdiler** ... (179a/16)

"é-" yardımcı fiilinin olumsuzu olan "émes" sözcüğü geniş zaman için bildirme ekinin olumsuzu olarak kullanılır :

1.8.2.1.4. Yardımcı Fiil Kullanmadan Oluşturulan Bildirme Biçimleri

Metinde yardımcı fiil olmadan oluşturan bildirme biçimleri "bar" ve "kérek" sözcükleri ile oluşturulmuştur:

... evvel **bar** ... (184a/11)

Anı öltürmek **kérek**. (176a/06)

1.8.3. Sayı Adları

1.8.3.1. Asıl Sayı Adları

Sayı adları, dilin aslî söz varlığının parçasıdır ve kullanım sıklıkları çok fazla olduğu için Türk dilinin hemen her tarihi döneminde birtakım fonetik değişikliklerle beraber aynı sözcüklerle karşılaşmışlardır. Metnimizde tespit edilebilen asıl sayı adları şunlardır:

bir , ékki, üç, dört, yétti, sékkiz, tokkuz, yigirmi, yigirmi tokkuz, kırk, yétmiş, yüz, üç yüz altmış, ming, dört ming, sékkiz ming, yétmiş ming, yüz yigirmi dört ming

Asıl sayılar, sayı sıfatı olarak kullanılmadıklarında iyelik ve isim işletim eklerini alabilmektedirler:

üç+din (179a/25), bir+i+n (179a/25), dört+i (174a/02)

1.8.3.2. Sıra Sayı Adları

Metnimizde sıra sayı adları, sayılara *+(1)nçı/+(u)nçı/+(i)nçı/+(ü)nçı* ekleri getirmek suretiyle oluşturulmuş olarak karşımıza çıkarlar ve dudak uyumuna tabi değildirlir:

ékki+nçı (174a/27), on bir+i+nçı (186a/04), tört+ü+nçı (190a/23), üç+ü+nçı (179a/26)

1.8.3.3. Kesir Sayı Adları

üçdin birin (179a/25) (179a/26) , yarım (187b/07)

1.8.4. Zamirler

1.8.4.1. Kişi Zamirleri

Zamirler, isimleri temsil veya işaret suretiyle karşılayan kelimelerdir.²⁷⁷ Zamirler de aynı sayı adları gibi dilin asli söz varlığının parçalarıdır ve dil ailesi tasniflerinde ayırt edici unsurlardan biridirler. İsim kategorisi altında incelediğimiz zamirlerin diğer isimlerden en büyük farkları, çekim sırasında köklerinde değişme olmasıdır. Eklemeli bir dil olan Türkçede ekler, eklendikleri köklerde bir değişiklik meydana getirmezler. Ancak zamirler bu noktada bir istisna olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Metnimizde yer alan kişi zamirleri ve durum ekleri ile çekime girmiş biçimleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

	I. Teklik Kişi	II. Teklik Kişi	III. Teklik Kişi	I. Çokluk Kişi	II. Çokluk Kişi	III. Çokluk Kişi
Yalın Hali	mén (173a/05)	sén (174a/14)	ol (192a/04)	biz (174b/03)	siz (sizler) (177a/13)	alar (173b/08)
İlgi Durumu	méning (188a/09)	séning (188b/09)	anınğ (173a/02)	bizing (189b/21)	-	alarnıng (190a/04)
Yönelme Durumu	manga (177b/06)	sanga (173b/08)	anga (173a/06)	bizge (191b/10)	sizge(sizlerge) (192a/15)(192a/21)	alarga (192b/04)
Yükleme Durumu	méni (196a/23)	séni (197b/22)	anı (198b/03)	bizni (199a/03)	sizlerni (199a/25)	alarnı (173b/17)

²⁷⁷ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul 2009, s. 262.

Bulunma Durumu	-	-	anda (199b/17)	-	-	alarda (195b/19)
Ayrılma Durumu	méndin (197b/09)	séndin (198a/06)	andın (198a/13)	bizdin (198b/03)	sizdin (sizlerdin) (194b/13)(178b/03)	alardın (181a/16)

I. teklik şahıs zamiri Eski Türkçe döneminde b(ä)n, m(ä)n ve min²⁷⁸ biçimleriyle görülmektedir. I. şahıs zamirini ilk defa gördüğümüz yazılı metin olan Tonyukuk Abidesi'nde "Bilge Tonyukuk *ben* özüm Tabğaç ilinge kılındım."²⁷⁹ cümlesinden hareketle I. şahıs zamirinin "b"li biçiminin daha arkaik olduğunu görmekteyiz. Buna ek olarak Altay Dil Ailesi mensubu diller arasında Türkçeye en yakın dil olan Moğolcada I. şahıs zamiri olarak "bi" sözcüğünü kullanılmaktadır.²⁸⁰ "m"li biçimler nazal benzeşme neticesinde ortaya çıkmış ikincil biçimlerdir.²⁸¹ Metnimizde de I. şahıs zamirini bu ikincil "mén" biçimi ile görmekteyiz.

II. teklik şahıs zamirini Eski Türkçe döneminde s(ä)n ve sin biçimlerinde görmekteyiz.²⁸² II. şahıs zamirinin I. şahıs zamirinde olduğu gibi bir ikili kullanımı yoktur ve metnimizde de "sén" biçiminde görülmektedir.

Doğu Türkçesinde III. teklik şahıs zamiri yerine işaret zamiri olan "ol" zamiri kullanılmaktadır.²⁸³ Eski Türkçe döneminde de III. teklik şahıs zamiri yerine işaret zamiri "ol" zamirinin kullanıldığını görmekteyiz. Kül Tigin Abidesi'nin güney yüzünde, 3. satırda yer alan "o/amtı anıyg yoq."(KT/G3)²⁸⁴ (O, şimdi kötü değildir.) cümlesinde bu kullanım açıkça görülmektedir. Bununla beraber yazılı olarak tanımlamadığımız "*a" zamir kökü de aldığı eklerle kalıplaşmış olarak Eski Türkçe döneminde de, Doğu Türkçesi dönemine ait olan metnimizde de görmekteyiz:

ança (KT/G5)²⁸⁵, ançar (KT/G12)²⁸⁶, ança (197b/06), anğa (198b/01)

I. çokluk şahıs zamiri Eski Türkçede ekseriyetle "biz" ve nadiren de "m(i)z" biçiminde görülür.²⁸⁷ "m"li biçim söz başında b>m değişmesi ile ortaya çıkmış ikincil bir biçimdir.

²⁷⁸ A.von Gabain, *Eski Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1988 s. 65.

²⁷⁹ TY/B1: Tonyukuk Abidesi/ Batı Yüzü, 1. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2008, s. 64.

²⁸⁰ A.von Gabain, *Eski Türkçenin Grameri*, s. 65.

²⁸¹ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 53.

²⁸² A.von Gabain, *Eski Türkçenin Grameri*, s. 66.

²⁸³ János Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, s. 82.

²⁸⁴ KT/G3: Kül Tigin Abidesi/ Güney Yüzü, 3. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 2.

²⁸⁵ KT/G5: Kül Tigin Abidesi/ Güney Yüzü, 5. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 4.

²⁸⁶ KT/G12: Kül Tigin Abidesi/ Güney Yüzü, 12. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 6.

Metnimizde I. çokluk şahıs zamiri, daha arkaik biçim olan "b"li biçimiyle "biz" olarak kullanılmaktadır. Yalnızca bir yerde de I. çokluk şahıs zamiri, çokluk eki almış biçimde kullanılmaktadır:

biz+ler+ni (174a/26)

II. çokluk şahıs zamiri Eski Türkçeden beri "siz" biçiminde kullanıla gelmiştir.²⁸⁸ Metnimizde de II. çokluk şahıs zamiri "siz" olarak karşımıza çıkar. Bununla birlikte çokluk eki almış "sizler" biçimi de metnimizde sık sık görülmektedir:

siz+ler (174b/18)

I. çokluk şahıs zamirine ve II. çokluk şahıs zamirine çokluk eki getirilerek oluşturulan "bizler" ve "sizler" biçimleri ile "biz" ve "siz" biçimleri arasında anlam farkı yoktur.²⁸⁹

III. çokluk şahıs zamiri, Doğu Türkçesi dönemi eserlerinde Ali Şir Nevayi'den önce "olar" biçiminde kullanılırken Ali Şir Nevayi'den sonra "alar" biçiminde umumileşmiştir.²⁹⁰ Bu bağlamda III. çokluk şahıs zamirini, III. teklik şahıs zamirinin yerine kullanılan işaret zamiri "ol" sözcüğünün çokluk hali olarak değerlendirmek gerekmektedir. Metnimizde de III. çokluk şahıs zamiri "alar" olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.8.4.2. İşaret Zamirleri

İşaret zamirleri, varlıkları göstermek, işaret etmek suretiyle karşılayan sözcüklerdir ve varlıkları bir yer içinde gösterirler.²⁹¹ Bu bağlamda değerlendirildiğinde, III. şahıs konum olarak uzaktaki şahıstır. Dolayısıyla III. şahıs zamiri olarak, bir işaret zamiri olan "ol" zamiri kullanıla gelmiştir.²⁹² Metnimizde karşımıza çıkan işaret zamirleri şunlardır:

bu (186a/03), ol (194a/23), bular (197a/11), alar (197a/11), uşbu (182a/04)

İşaret Zamirlerinin çekimleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

²⁸⁷ A.von Gabain, *Eski Türkçenin Grameri*, s. 69.

²⁸⁸ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 266.

²⁸⁹ János Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, s. 82.

²⁹⁰ a.g.e., s. 83.

²⁹¹ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 273.

²⁹² a.g.e., s. 266.

	Teklik		Çokluk	
Yalın Hali	bu (186a/03)	ol (194a/23)	bular (197a/11)	alar (197a/11)
İlgi Hali	munı̇ng (185b/09)	anı̇ng (186a/01)	bularnı̇ng (192a/11)	alarnı̇ng (192b/18)
Yönelme Hali	muṅga (195a/21)	aṅga (173a/06)	-	alarġa (197a/11)
Yükleme Hali	munı (186a/04)	anı (186b/16)	-	alarnı (YA542a/02)
Bulunma Hali	munda (186/03)	anda (186a/13)	bularda (182a/14)	alarda (195b/19)
Ayrılma Hali	mundın (177a/05)	andın (177a/09)	bulardın (173b/13)	alardın (181a/16)

1.8.4.3. Dönüşlülük Zamirleri

Dönüşlülük zamirleri, şahıs zamirlerinden daha kuvvetli bir ifadeye sahiplerdir. “Asıl, öz” manası taşıyan kelimelerin iyelik eki alması suretiyle oluşurlar. Eski Türkçede "kentü" ve "öz" sözcükleri ile dönüşlülük zamirleri oluşturulmuştur. Bilge Kağan Abidesi'nin doğu yüzünde 4. satırda geçen “Özi ança kergek bolmış.”²⁹³ cümlesinde “özi” sözcüğü dönüşlülük zamiridir. Metnimizde de dönüşlülük zamiri "öz" sözcüğü ile karşımıza çıkmaktadır:

özi (182a/18), özini (182b/04), özidin (183a/22), özleriniṅ (184a/07)

²⁹³ BK/D4: Bilge Kağan Abidesi/ Doğu Yüzü, 4. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 32.

1.8.4.4. Bağlama Zamiri

Bağlama zamiri, bir sözcüğü, söz grubunu veya cümleyi, bir sözcüğe veya cümleye temsil ifadesi içinde bağlayan zamirlerdir. Muharrem Ergin, Türkçede bir tek bağlama zamiri bulunduğunu, bu zamirin de "kim" sözcüğü olduğunu ifade etmektedir.²⁹⁴ János Eckmann da Türkçe "kim" soru zamirinin bağlama zamiri olarak kullanıldığını belirtmektedir.²⁹⁵ Bağlama zamiri edat fonksiyonu yüklediği için aslî manasını yitirmektedir. Bağlama zamiri ile aynı fonksiyonda kullanılan, Farsçadan alıntı "ki" edatı metnimizde yalnızca bir kez geçmektedir:

“... aytıpdurlar **ki** bir bay kim anġa civānmerdlġ bolmaġay ...” (182b/07)

Bu istisna dışında tüm metinde bağlama edatı olarak Türkçe bağlama zamiri "kim" kullanılmıştır:

İsti' fār kılıngızlar anıng körmegidin **kim** 'amel körmek uluġ yazuķı ve 'azīm ġata ġiġamidür
Alar **kim** bérmesler zekātını ...
... yıġaç déġ **kim** mīve bérmes ...

1.8.4.5. Soru Zamirleri

Soru zamirleri varlıkları soru şeklinde temsil eden ve onların soru şeklindeki karşılıkları olan zamirlerdirler. Metnimizde tespit edilen soru zamirleri şu şekildedir:

1.8.4.5.1. "kim"

Ekseriyetle insanlar ve kişileştirilen varlıklar için kullanılmaktadır:

Kimdür ġatıķraq bizdin tuvānālġ cihetidin? (183b/09)

Kimdür yol azġanraq ol kişidin kim ol yıraġ ġılafida bolġay ġudāydın? (187b/03)

Kim yarattı kökler ve yérlerni? ? (194b/24)

1.8.4.5.2. "né"

İnsan dışında kalan canlı ve cansız varlıklar için kullanılmaktadır:

Sizler **né** bilür sizler kim feriştelér kızlardurlar ? (195b/20)

... **né** kérek ve néġe kérek ... (192a/04)

²⁹⁴ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 280.

²⁹⁵ János Eckmann, *Çaġatayca El Kitabı*, s. 88.

1.8.4.5.3. "*ka-"

"*ka-" kökünden oluşturulmuş soru zamirleri ekseriyetle zaman ve yer sorarlar:

Pes *kaıydın* risâlet işide kim insâniyet mertebesining a'la'sıdur daııl körsetürler? (196b/19)

Kaysı gedâ niyâz éligin ilgeri kéltürdi ... (179b/22)

... *kaçan* kérek. (192a/04)

1.8.4.6. Belirsizlik Zamirleri

Belirsizlik zamirleri varlıklarını belirsiz bir biçimde temsil ederler. Metnimizde tespit ettiğimiz belirsizlik zamirleri şunlardır:

"kim" ile oluşturulan belirsizlik zamirleri:

Bağışlar *her kimgé* tilese kızlar (193b/19)

Her kimgé dostluğ köprek, aning şevki dost didârıǵa artuğkrağ.(200a/25)

... *her kimni* tilese ... (188b/19)

... *her kim* şâyestedür alarning atalarındın (174a/11)

Her kimming derecesini tilese köterür hağâyığ ma'rifeti ve tapınmağı bile. (174b/23)

... *her kimdin* yétseng andın yamanlığlarını ... (174a/16)

"her" ile oluşturulan belirsizlik zamirleri:

... ve *her né* kélǵuđı bolǵay yavuğdur kélmekge ... (175a/17)

... *her kaçan* tilese ... (192a/11)

... *her biri* aning ğafletıǵa köre istilâ tapıpdur. (197a/25)

... *her kişi* aning çıkarmağıda kâdir émeştür ... (182a/01)

... *her néçe* ménim kağâmdur ... (192a/14)

"hiç" ile oluşturulan belirsizlik zamirleri:

... 'azâb tağfifining sebebi *hiç kaysıdın* yoğtur. (197b/15)

hiç néme yoğtur ... (199a/09)

... ve **hiç kişi** kişining feryādığa yétmes ... (176b/22)

"özge" :

Uyalmas sén kim Fir'avnnıng tapınmağıdın yüz **özgege** kéltürür sén? (177b/16)

"başka" :

... méning buyruğımın **başka** ... (181a/23)

"barça" :

barçasını muttāşıl kılğay biz (183b/19)

"ba'zı" :

... **ba'zıning** qaşıda hiçācning 'addi mensūhdur

"cümle"

... uçmağ ehli na'imining **cümlesidin** kim ... (200a/19)

"cem"

... **cem**'ığa kim i'tizāl gışāvesi ... (200a/20)

1.8.4.7. Birliktelik Zamirleri

... mén qorqar mén sizlerge **biribiringiz** oqur 'azāb.1 ... (176b/21)

... cennet ehli **biribirini** carlarlar ... (176b/22)

... ahlāq tenāsübi biledür şulehā ve ebrār muḥabbeti déğ **biribiri** bile ... (200a/02)

1.8.5. Sıfatlar

Sıfatlar varlıkları vasıflandırma ve belirtme yönünden karşılayan isimlerdir. Sıfatlar başka bir adın vasfını karşıladığı zaman sıfat fonksiyonu yüklenirler, tek başlarına olduklarında isim olarak değerlendirilirler. Sıfatlar niteledikleri isimlerle beraber tamlama

oluştururlar ve niteledileri ismi tabi olurlar. Türk dilinde tabi olan unsur, tabi olunan unsurdan önce geldiği için sıfatlarlar isimlerden önce gelir.²⁹⁶

1.8.5.1. Niteleme Sıfatları

Niteleme sıfatları, varlıkların vasıflarını bildiren sıfatlardır. Metnimizde çok sayıda Türkçe niteleme sıfatı kullanılmaktadır. Bunlardan bazı örnekler aşağıda sıralanmıştır:

yumşak yéride (173a/22), **aķ** mürvāriddin (194a/19), **ķara** ķuşlarning (178a/19), **az** pend (179b/11), **uluđ** ve **köp** bađışlar (180a/03), **yađşı** ‘ameller (182b/10), **ķarangū** mizāc (179b/27), **yaman** Ői‘irler (184b/10), **ķatik** ve **uluđ** ‘azābdın (187a/24), **tüz** yol (189a/27), **altun** bilerzük (198b/20), **yıraķ** yérdin (186b/15), **ölgen** yérni (195a/06), **ķuruķ** solĝan yérni (195a/06), **yassı** kāseler (200a/15), **yaşıl** cevheri (183a/03), **yaşurun** ‘amellerimizni (184a/20) **biyiklik** yérge (198b/07), **uluķ** firūzluķdur (174a/17), **otluđ** gūllar (180b/17)

1.8.5.2. Sayı Sıfatları

Sayı sıfatları, varlıkları sayılarını bildirmek suretiyle nitelerler. Metnimizde yer alan sayı sıfatları, fonksiyonlarına göre dört başlık altında incelenmiştir:

1.8.5.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

Asıl sayı sıfatlarında, sıfat fonksiyonu yüklenen kelimeler aslen asıl sayı isimleridirler. Asıl sayı sıfatları, tek kelime olabilecekleri gibi kelime grubu şeklinde de olabilirler. Metnimizde tespit ettiğimiz bazı asıl sayı sıfatı örnekleri aşağıda verilmiştir:

bir közlügdür (179a/23), **ékki** ĥurūfdur (182a/04), **üç** yıl (179a/24), **tört** ma‘nāsı (190a/21), **üç yüz altmış** arıĝķa (198b/11), **yigirmi** yıl (177a/08), **yüz yigirmi dört ming** peyĝamber (181a/20)

Asıl sayı sıfatları, "bir" sözcüğü istisna olmak üzere, özlerinde çokluk ifade ettikleri için çokluk eki almazlar. Bu hem Türk dilinin hem de Türk dilinin de mensup olduğu Altay dil ailesine mensup diğer dillerin ayırt edici kaidelerinden biridir.²⁹⁷ Sayı bildiren sıfatların nitelediği kelimelerde çokluk eki kullanımı, çeviriler vasıtasıyla dile girip yerleşmiş kullanımlardır. Metnimizde de bu duruma örnek bir kullanım tespit edilmiştir:

yétti eşiklerige (181a/04)

²⁹⁶ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 246.

²⁹⁷ Ahmet Bican Ercilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, s. 18.

1.8.5.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

Sıra sayı sıfatları, varlıklarının derecelerinin sırasını belirtirler. Metnimizde, asıl sayı adlarına *+(I)nçI/+(U)nçI* eklerini ekleyerek oluşturulmuşlardır. Bu ekler Eski Türkçe döneminde *+nç* biçiminde karşımıza çıkmaktadır:

Sü teğişinde **yitiñç** erig kılıçladı. (KT/K5)²⁹⁸

+nç ekine Eski Türkçe dönemden sonra III. teklik kişi iyelik *+I* eklenmiştir. Muharrem Ergin, Bu ekin eklenmesinde, Eski Türkçe "ikinti"(ikinci olarak) sözcüğünün sonundaki "i" sesinin tesiri olduğunu belirtmektedir.²⁹⁹

Aşağıda, metnimizde tespit ettiğimiz bazı sıra sayı sıfatları verilmiştir:

ékkinçi muhabbet-i kálbiyye (200a/02), **üçünçi** muhabbet-i 'alakiyye (200a/04), **törtünçi** muhabbet-i nefsanıyye (200a/06), **on birinçi** secdesidür (186a/04)

1.8.5.2.3. Kesir Sayı Sıfatları

Varlıkların parçalarını belirtirler ve kelime grubu şeklinde bulunurlar. Metnimizde tespit edilen tek örneği şudur:

üçdin birin (197a/25, 197a/26)

Bununla beraber bir Arapça kesir sayı sıfatı da metinde tespit edilmiştir:

hums (191a/21) (A.< beşte bir)

1.8.5.3. Soru Sıfatları

Nesneleri soru halinde belirten sıfatlardır. Metnimizde tespit edilen soru sıfatlarından bazı örnekler aşağıda sıralanmışlardır:

kaysı gedā (179b/22), **né** néme (190a/12), **néteg** yabuqluq (YA541b/11), **néçe** gürühi (173b/11)

1.8.5.4. Belirsizlik Sıfatları

Nesneleri belirsiz biçimde nitelendirirler. Metnimizde tespit edilen bazı örnekleri aşağıda sıralanmışlardır:

²⁹⁸ KT/K5: Kül Tigin Abidesi/ Kuzey Yüzü, 5. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 24.

²⁹⁹ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 169.

bir şayha (176b/16), **köp** émgek (197b/21), **özge** kişilerni (177a/22), **ba'zı** müfessirlerning (179a/15), **her** kişi (182a/01), **hiç** mīve (186b/27), **artuq** feyz (190b/13)

1.8.5.5. İşaret Sıfatları

Varlıkları işaret etme yoluyla nitelerler. Aslen işaret zamirleridirler ve isimlerin önüne gelerek işaret sıfatı fonksiyonu yüklenirler. Metnimizde tespit edilen bazı örnekleri aşağıda verilmiştir:

ol serāyda (190b/05), **bu** āyetde (190b/11), **uşbu** ékki ħarf (182a/04)

1.8.6. Zarflar

Zarflar zaman, hal, yer ve miktar anlamı taşıyan isimleridir. Zarflar da sıfatlar gibi tek başlarına birer isim oldukları halde ancak kelime gruplarının içerisinde zarf fonksiyonu yüklenmektedirler. Metnimizde yer alan zarfları beş kategori altında inceledik:

1.8.6.1. Yer Zarfları

Yer zarfları, aslen yer ifade eden isimlerdir. Zarf olarak fiilin yönünü ifade etmektedirler. İsimlerin, yer zarfı olarak kullanılmaları için çekimsiz olmaları gerekir. Çekimli oldukları takdirde tamamlayıcı isim unsuru olarak kabul edilirler.³⁰⁰ Metnimizde yer zarfı olarak tespit edilen örneklerden bazıları şunlardır:

Ḳaysı gedā niyāz éligin **ilgeri** kéltürdi ... (179b/22)

... kâdem anıng muĥālefetin yolıdın **taşkarı** qoymañızlar. (199b/11)

Néme bile barçasını bilür ve 'amelğa gür **içre** bérür ... (175a/06)

Ḥaqq subĥāne 'İsā 'aleyhi's-selāmı kökdin **tüben** yibergey ... (179b/05)

1.8.6.2. Zaman Zarfları

Zaman zarfları aslen zaman isimleridir. Metnimizde zaman zarfı olarak karşımıza çıkan kelimelerden örnekler aşağıda sıralanmıştır:

ya'ni ot 'arz kılurlar tamuğ otığa **tangda** ve **aqşāmda**. (178a/17)

... **kündüz** ārāyış cihetige ve **kéçe** āsāyış üçün ... (185b/20)

mehdi zuhūrıning **vaktide** (187b/20)

³⁰⁰ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 260.

... **āhirgāça** okudı. (195a/20)

... **ebedgāça** yahşısı bahtnı tapmağay. (176b/25)

Bir kün alarnıḡ haṭırıda ötti. (191b/21)

Ve körgey sēn kāfirlerni **ol künde** ... (193a/14)

... yétseng andın yamanlığlarn **bu kün** bu cihānda ... (174a/16)

... bar érdiler **alardın burun** (175b/08)

mundın burun sizlerge rüşen mu'cizeler bile kélđi (177a/05)

Pes **dā'im** bar érdingizler gümānda (177a/10)

1.8.6.3. Durum Zarfları

Durum zarfları, hal ve tavır ifade eden kelimelerden yapılırlar. Hal ve tavır ifade eden kelimeler haricindeki kelimeler de vasıta durum eki veya eşitlik eki olarak durum zarfı olarak kullanılabilirler. Metnimizde tespit ettiğimiz bazı durum zarfı örnekleri aşağıda verilmiştir:

... **ançā** kim da'vet şartlarında köprek iḡāmet kıılır édi. (197b/16)

Ol zamāning resmi **andaḡ** érđi ... (198b/19)

ya'ni **bat** bolğay tamuğka kirgeyler ... (179b/19)

Yā Resūlullāh tanuḡluḡ bérür biz kim sēn **çın** aytḡuçı sēn ... (191b/11)

... **yahşı** kılguçı ve **yaman** étgüçining cezā'sıda ... (175b/02)

Ol Ḥudāy kim yarattı maḡlūḡatnıḡ ecnāsı ve ešnāfi ve envā'ını anıḡ barçasını **yārsız** ve **mededkārsız**. (195a/08)

Her-āyine kıılır érdük biz ... (197a/03)

... **rüşen** kılgay sözni ... (198b/16)

... Uḡud taḡınınḡ **tēngiçe** bolur ... (190b/07)

1.8.6.4. Miktar Zarfları

Miktar zarfları, azlık çokluk ifade eden, miktar bildiren kelimelerdir. Metnimizde tespit ettiğimiz bazı miktar zarfı örnekleri şunlardır:

... **artuk** bolur ot bile. (186a/09)

... tā biri andın **köp** bolur ... (190/06)

Küç yoqtur bu kün ne kişiniḡ sevābıdın **az** kııurlar ... (175a/10)

1.8.6.5. Soru Zarfları

Eylemi ya da diğer zarfları soru yoluyla belirten zarflardır. Metnimizde tespit edilen bazı örnekler şunlardır:

bu **néteg** bolḡay (195b/03)

Pes **nége** salmaydurlar aḡa bilerzükler altundın ? (198b/18)

1.8.7. Edatlar

Edatlara tek başlarına bir anlama haiz değildirler. Bir varlığı veya hareketi karşılamazlar. Anlamli kelimelerle beraber kullanılarak gramer vazifesi üstlenirler. Edatlar anlam kazanabilmek için bir başka varlığa veya eyleme ihtiyaç duyarlar. Her ne kadar edatları tek başlarına anlamsız sözcükler olarak tanımlasak da Türk dilinde edatlar, ekseriyetle köklere getirilen zarf-fiil ekleri ve bazı isim çekim ekleri ile kalıplaşarak oluşmuş sözcüklerdir.

Metnimizde yer alan edatları kategorize ederek şu başlıklar altında incelemiş bulunmaktayız:

1.8.7.1. Çekim Edatları

Çekim edatları, isim işletme ekleri ile benzer bir fonksiyon üstlenmektedirler. İsimler, isim işletim ekleriyle isim, çekim edatlarıyla zarf fonksiyonuna girerler. Çekim edatları ile işletim eklerinin bir diğer farkı da isim işletme eklerinin ilgili oldukları sözcüğe eklenerek ünlü uyumuna tabi bir şekil birliği meydana getirmesi, çekim edatlarında ise böyle bir durumun söz konusu olmamasıdır.

Metnimizde yer alan çekim edatlarını fonksiyonlarına göre şu başlıklar altında inceledik:

a) Vasıta ve Beraberlik Edatları

... ‘azāb **bile** qorqutmaq körsetti ... (196a/10)

... teşb h ve  amdı **birge** ayturlar ... (188a/27)

b) Sebep Edatları

...  ziniŋ dostluğı ** c n** ... (189a/25)

... Őb  u Ő m icl l   ikr m **yüzidin** ‘arş c mlesiga sel m qılurlar. (173b/24)

c) Benzerlik Edatları

Ol-kim muniŋ **d g** taŐv r kıldı (180a/17)

... ya‘ni suniŋ buğ rini duę nęa **oğşaş**. (183a/01)

d) BaŐkalık Edatları

... m niŋ buyruğımdın **başka** ... (181a/23)

...  ud y‘dın ** zge** ... (193b/02)

e) Zaman Edatları

... * ur n*‘dın **burun** kim n t k  rdiler ... (196a/04)

...  br him g rdın  k p k lgendın **song** ... (196a/24)

d) Yer ve Y n Edatları

... olça alarniŋ **alıdadur** d ny  ziynetidin ... (184/26)

... ez n ve ik met **ara**  kki rek‘at nam z oğuğaylar. (185b/03)

...  ud y **kaşıda** ... (186a/21)

... ‘amelęa g r **içre** b r r ... (175a/06)

... k kniŋ ** stide** ... (188a/24)

... ol anıŋ ** tr side**  rdi ... (183a/11)

... ve anıŋ **sarı** qaytarılęunęızdurlar cez ‘  c n ... (184a/12)

... Dimes̄k ūark̄isining **tarafidur** ... (199b/02)

... tā aning **tégresiga** kélip ... (178a/09)

... öz ayaklarımızning **astı**da... (184b/23)

... ‘aql tarikidin **taşkarı** ... (199a/01)

1.8.7.2. Bağlama Edatları

Bunlar kelimedен küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil veya anlam bakımından birbirine bağlayan, aralarında bağ kuran edatlardır.³⁰¹ Metnimizde tespit edilen bağlama edatları, işlevlerine göre aşağıdaki başlıklar altında incelenmişlerdir:

1.8.7.2.1. Sıralama Edatları

Bunlar arka arkaya gelen unsurları, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri virgül fonksiyonunda bağlayan edatlardır. Metnimizde tespit edilen bazı sıralama edatları aşağıda verilmiştir:

red ü men ‘ **haṭṭın anğa** tartılmas ... (173a/26)

şubḥ **u** şām (173b/24)

Aning **üçün** kim aning tapınguçısı **ve** şenā aytquçısı köpdürler ... (173b/22)

Güyā kim alar ilāhī keremining nisbeti bile Benī Ādem yazuqlarığa bu kelimelerini ayturlar **ve** yarılkaṃaḥ tiler Hudāy’ dın. (174a/03)

... ve kirgüz tayyibler **ve** dīn égreşgüçilerni **yā** barça mü'minlerini ... (174a/09)

1.8.7.2.2. Denkleştirme Edatları

Denkleştirme edatları, birbirinin yerini tutabilecek, denk olan iki unsuru birbirine bağlayan edatlardır. Metnimizde tespit edilen denkleştirme edatı örnekleri aşağıda verilmiştir:

Fir‘avnning **qarındaşlarıdın** ya ‘ni Harbīl **yā**(veya) Şem‘ān kim ... (176a/20)

Ve aytqaylar kāfirler ta‘accüb yüzidin **veyā** tevbīḥ ... (184a/07)

1.8.7.2.3. Karşılaştırma Edatları

³⁰¹ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 352.

Bunlar karşılaştırılan bir ya da daha fazla unsuru birbirine bağlayan edatlardır. Metnimizde tespit bazı karşılaştırma edatı örnekleri aşağıda verilmiştir:

... **yā** kök ve yér ehli **yā** evvelin ve āhirin **yā** ma'būdlar ve 'abīdler **yā** mazlūmlar ve zālimler **yā** her 'amel kılguçı mülāki bolur özining 'ameliğa. (175a/03)

... **hem** oğul bağışlar ve **hem** kız ... (193b/21)

... **hem** dünyāda ve **hem** 'uqbāda ... (174b/20)

1.8.7.2.4. Cümle Başı Edatları

Daima cümle başında bulunan bu edatlar, başında buldukları cümleyi kendinden önceki veya sonraki cümleye bağlarlar. Metnimizde tespit bazı cümle başı edatı örnekleri aşağıda sıralanmıştır:

Musā Hāḡḡ'ning sözini eşitir érdi **amma** anı körmes édi. (194a/02)

Andaḡ kim Musā 'aleyhi's-selāmğa söz ayttı ve ol nūr hicābınıng songıda érdi. (194a/07)

Bel-kim(doğrusu) yoḡ éduk biz kim oḡuğan bolḡay biz (180b/23)

Bel-kim(bilakis) vaḡy kılılır méning sarığa (182a/24)

Bel-kim(hatta) tutuqturlar kāfirler Hūdāy'dın özge dostlar bütler déḡ ... (188b/22)

... **çün**(çünkü) zūlm kılıp sizler nefsleringizge dünyāda. (197b/11)

... **çün**(-dıḡı zaman) yıḡıldılar biyiklik yérge çıktı ve nidā' kıldı Fir'avn ... (198b/07)

... **çün**(-dıḡı için) Fir'avn su bile maḡtandı ... (199a/07)

Ve **eger** tilesek biz her-āyine kılur biz ... (199a/24)

Ve **egerçi** kerihdürler kāfirler sizlerning iḡlaşingizni ... (174b/17)

... **güyā** ol kārsāz ve dostı ve mihrbān qarındaş ékendür. (185b/11)

... **her-giz** alardın baḡy ve tuḡyān eḡeri zāhir bolmadı ... (191b/25)

Hīç néme yoḡtur anda kim anḡa Hūdāy'dın özgeni tapınurlar ... (199a/09)

El-kıḡssa çün ma'lūm boldı **kim** 'İsā aleyhi's-sellem kıyāmet yavuḡluḡınıng bilgüsidür. (199b/07)

Āyā köz tutarlar aḥzāb ya‘ni munzar émeštürler **meger** kıyāmetni ol-kim kélgey alarğa ... (199b/22)

Pes kıyāmetde kim bu ékki nev‘ning sebepleri muḥabbetdin fānī ve zāil bolğay (200a/07)

Şāyed mén yétgey mén eşikler yā yollarğa. (177a/23)

Yā ‘İsā her kaçan kim ol ḥaşb-ı cehennem bolğay. (199a/19)

... alarning dostluğı yéride bolğay **tā** biri birini şefā‘at kılğaylar. (199b/26)

Aytqaylar ārī kældiler **velī** biz alarğa tekzīb kıldıq. (178b/10)

Velīkin kişilerning köpreği لَا يَعْلَمُونَ bilmesler kim bu yaratmaq āsāndur. (179a/15)

Ya‘ni méni tapıngızlar tā şevāb béreyim. (179b/16)

1.8.7.3. Kuvvetlendirme Edatları

Kuvvetlendirme edatları, bağlama edatlarına dahil olan ancak bağlama anlamı zayıf olan edatlardır. Asıl fonksiyonları sonuna geldikleri unsuru vurgulu yapmak, anlamını kuvvetlendirmek, dikkati o unsurun üzerine çekmektir. Metnimizde tespit ettiğimiz bazı örnekler aşağıda sıralanmıştır:

... bu gürüh **dağı** ‘azābnıñ sezāvāridurlar. (184b/03)

... her felekining şanı **olça** andın kélgey ... (183a/15)

1.8.7.4. Soru Edatları

Soru edatları, soru ifade eden, soru sormak için kullanılan edatlardır:

Oqumay **mu** sén? (197a/24)

1.8.7.5. Seslenme Edatları

Seslenme edatları ünlemler gibi his ve heyecan belirtmezler. İfadeleri yoktur ve yalnızca seslenme vasıtadır. Metnimizde tespit edilen bazı örnekleri aşağıda verilmiştir:

ay Muḥammed (197b/17), **ay** aḥmaq (YA541b/26), **yā** Resūlullāh (191a/18), **ay** gürüh (176b/20)

1.8.7.6. Cevap Edatları

Cevap edatları onaylama veya reddetme anlamına haiz edatlardır. Metnimizde tespit edilen bazı örnekleri şunlardır:

Ārī eşitür biz anı ... (200b/26)

Aytqaylar ārī kældiler ... (178b/10)

1.8.7.7. Ünlemler

Ünlemler, hisler, heyecanlar ve tabiat seslerinin dildeki karşılıklarıdır. Metnimizde tespit edilen ünlem örnekleri aşağıda verilmiştir:

vāy (199b/20), kāşki (197b/07)

1.8.7.8. Gösterme Edatları

Gösterme edatları, işaret etme esnasında başvuru edatlardır. Metnimizde tespit edilen tek gösterme edatı Farsça "hemîn" sözcüğü olmuştur:

Kāfirlerdürler kim hemîn dünyānı tiler ... (190b/10)

1.8.7.9. Tekrar Edatları

... yazuķı kim bir **ķatla** ‘afv ķıldı dünyāda **yene ķatla** ‘uķūbet ķılğay ‘uķbāda. (192a/19)

1.8.8. Fiil Çekimi

1.8.8.1. Basit Zamanlı Çekimler

Basit zamanlı fiil çekiminde fiillere bildirme kipi eklerinden veya dilek-tasarlama kipi eklerinden biri getirilir.

1.8.8.1.1. Bildirme Kipleri

Bildirme kipleri, zaman anlamı taşıyan kiplerdir. Bu kiplerle çekimlenen fiillerin gerçekleşme zamanı belirtilir.

1.8.8.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

Bu kiple bildirilen iş, konuşan kişinin gözü önünde veya kesin bilgisi dahilinde ve geçmiş zamanda gerçekleşmiştir.

Metnimizde, görülen geçmiş zaman eki *-dI/-dU/-tI/-tU* biçiminde tespit edilmiştir. Bu ekler şahıs ekleri eklenerek görülen geçmiş zaman kipi oluşturulur. Olumsuz, görülen geçmiş zaman ekinde önce *-mA* eki getirilmek suretiyle yapılır. Metnimizde, görülen geçmiş zaman ekleri ünsüz uyumuna tabidir. Sedalı ünsüzler ve ünlüler ile biten fiil kök veya gövdelerinden sonra *-dI/-dU*, sedasız ünsüzle sonra biten fiil kök veya gövdelerinden sonra *tI/-tU* biçimleri gelir. Yuvarlak ünlülü fiil kök ve gövdelerinden sonra Teklik ve çokluk III. şahıs ile düz ünlülü fiil kök veya gövdelerinden sonra gelen çokluk I. şahıs dışında dudak uyumu da mevcuttur.

Metnimizde kullanılan, görülen geçmiş zaman eklerinin şahıslara göre kullanımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

TEKLİK		Olumsuz
I. Şahıs	Ƙıl-dım (173b/17)	Ƙoy-madım (179b/23)
II. Şahıs	Bağış+lading (174a/17)	Bil-meding (194a/11)
III. Şahıs	Oğu-dı (175a/16)	Kél-medi (194b/17)
ÇOKLUK		Olumsuz
I. Şahıs	Ƙıl-duğ (194b/20)	Bol-maduğ (184a/09)
II. Şahıs	Béril-dingiz (200b/05)	İlt-medingizler (184a/15)
III. Şahıs	Ayt-tılar (200b/22)	Ƙıl-madılar (183b/09)

1.8.8.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Öğrenilen geçmiş zaman kipinde ifade edilen hareket, konuşanın gözü, şuuru, bilgisi önünde meydana gelmemiştir. Konuşan, onu sonradan öğrenmiş veya sonradan onun farkına varmıştır. Metnimizde öğrenilen geçmiş zaman kipini oluşturmak için *-p* zarf-fiil(gerundium) ekine *-tur/-dur* yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşan *-(U)ptUr(lAr)/-(U)pdUr(lAr)* eklerine şahıs zamirleri getirilmiştir.(III. şahısta şahıs zamiri gelmez.) I. ve II. şahısta *-tur/-dur* yardımcı fiili düşmüş olabilmektedir.

Metnimizde kullanılan, görülen geçmiş zaman eklerinin şahıslara göre kullanımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

TEKLİK	
I. Şahıs	Kél-i-p mén (199b/13)
II. Şahıs	Bil-i-p sén (181a/17)
III. Şahıs	Kél-tür-ü-p-tür (182a/27)
ÇOKLUK	
I. Şahıs	Tağdır kı1-ı-p biz (190b/12)
II. Şahıs	Bér-i-l-i-p sizler (192b/04)
III. Şahıs	Ayt-ı-p-durlar (196a/26)

Metinde öğrenilen geçmiş zaman kipinin olumsuzu tespit edilmediği için tabloda yer verilmemiştir.

1.8.8.1.1.3. Geniş Zaman

Geniş zaman kipi, fiilin her zaman ortaya çıktığını ve çıkacağını bildirir. Bunun yanında geniş zaman kipi, geçmiş zamanda başlayıp şimdiye kadar devam eden böylelikle daimilik kazanmış eylemleri ve gelecek zamanı ifade etmek için de kullanılır.³⁰²

Metnimizde geniş zaman kipi, *-r/-Ar/-Ur* eklerinden sonra şahıs zamirleri getirilerek oluşturulmuştur.(III. şahısta şahıs zamiri gelmez.) Olumsuzu ise, I. ve II. şahıs için *-mAs* ekinden sonra şahıs zamirleri getirilerek, III. şahısta yalnızca *-mAs* eki ile yapılmıştır.

Metnimizde kullanılan, geniş zaman eklerinin şahıslara göre kullanımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

³⁰² Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 291.

TEKLİK		Olumsuzuz
I. Şahıs	Kör-er mén (176a/09) İlt-ür mén (177a/26) Oğu-r mén (177b/19)	Da´vet kı-l-mas mén (182a/24)
II. Şahıs	Kıl-ur sén (179b/02) Oğu-r sén (182a/15) Kör-er sén (186a/08)	Bağ-mas sén (180b/11)
III. Şahıs	Ön-er (186a/09) Bol-ur (186a/09) Oğu-r (191b/15)	Bol-mas (186a/26)
ÇOKLUK		Olumsuzuz
I. Şahıs	Kıl-ur biz (195a/15) Koy-ar biz (197a/18)	İnan-mas biz (196b/07)
II. Şahıs	İhtilâf kı-l-ur sizler (199b/15) Min-er sizler (181b/01) Yé-r sizler (181b/02)	Huş+la-mas siz (195b/10)
III. Şahıs	‘Amel kı-l-ur-lar (182a/11) Ög-erler (186a/01) Til+e-rler (190a/15)	Bil-mesler (179a/15)

1.8.8.1.1.4. Şimdiki Zaman

Bu kip, hareketin şimdiki zamanda ortaya çıktığını, şimdiki zamanda devam ettiğini göstermektedir. Metnimizde şimdi zaman eki, **-A** zarf-fiil ekine *tUr-/dUr-* yardımcı fiilin getirilmesiyle yapılan *-AdUr* biçiminde görülmektedir. Bazen yardımcı fiilin düştüğü de

görülebilir. Olumsuzu, *-mAy/-mAyduR* ekleriyle yapılır. Metnimizin anlatım özelliğinden ötürü şimdiki zaman kipi çok nadir görülmektedir. Tespit edilen örneklerin hepsi III. şahıs çekimindedir:

bér-meydür (190b/16), buyur-maydur (190b/16)

1.8.8.1.1.5. Gelecek Zaman

Doğu Türkçesinde, gelecek-istek³⁰³ ve mutlak gelecek zaman³⁰⁴ olmak üzere iki gelecek zaman kipi vardır.

1.8.8.1.1.5.1. Mutlak Gelecek Zaman

Mutlak gelecek zaman, gelecekte kesin olarak yer alacağı veya ortaya çıkacağı düşünülen hareketi belirtmek için kullanılır. Mutlak gelecek zaman, fiil tabanlarına *-ğu/-gü* sıfat-fiil(Ġ) eklerini getirip, bu oluşan yapıya iyelik ekleri ve daha sonra da *-tur/-dur* yardımcı fiilini getirmek suretiyle ifade edilir. Olumsuzu, mutlak gelecek zamanı ifade eden eklerden önce fiil kök veya gövdesine *-mA* olumsuzluk eki getirilerek yapılır. Metnimizde tespit edilen örnekleri şunlardır:

mezķür bolğusıdur (179b/07) (III. Teklik Şahıs)

yārī kıl-ğumızdurlar (178b/18) (I. Çokluk Şahıs)

yād kıl-ğungızdurlar (178a/04) (II. Çokluk Şahıs)

yıķıl-ğusıdurlar (188b/14) (III. Çokluk Şahıs)

zevāl tap-mağusıdur (187a/15) (III. Teklik Şahıs Olumsuzu)

ilt-megümizdür (194b/15) (I. Çokluk Şahıs Olumsuzu)

1.8.8.1.1.5.2. Gelecek-İstek

Gelecek-istek kipi, içinde istek manası taşıyan gelecek zaman kipidir. *-ğay/-ķay/-gey/-key* biçimlerinde karşımıza çıkan gelecek-istek eki, zaman içerisinde *-ğa/-ge* şeklinde de görülür. Batı Türkçesinde *ğ-* ve *g-* seslerinin yitimiyle *-a* ve *-e* biçiminde görülen bu ek,

³⁰³ János Eckmann, *Çağatayca El Kitabı*, s. 124.

³⁰⁴ a.g.e. , s. 135.

fonksiyonunu değiştirerek istek eki olmuştur. Bu fonksiyon değişikliğinin temelinde, istek kipinde kapalı bir gelecek zaman manası bulunması yatmaktadır.³⁰⁵

Metnimizde tespit edilen gelecek-istek kipi örneklerinin şahıslara göre çekimi aşağıdaki tabloda verilmiştir:

TEKLİK		Olumsuzu
I. şahıs	‘Adl şıl-ęay mén (189b/20)	Tapın-mağay mén (180a/24)
II. şahıs	Fārię bol-ęay sén (191b/04)	Müteżarrir bol-maęay sén (191b/03)
III. şahıs	Körset-key (192b/25)	Bol-mağay (193b/01)
ÇOKLUK		Olumsuzu
I. şahıs	Körset-key biz (194a/19)	-
II. şahıs	Körset-key sizler (194b/13)	Fehm şıl-mağay sizler (182a/23)
III. şahıs	şaytşaylar (196b/01)	İ‘tā şıl-mağaylar (185b/15)

1.8.8.1.2. Dilek-Tasarlama Kipleri

Bu kipler zaman manası taşımazlar. Bu kiple bildirilen eylem, tasarlama aşamasında olduğu için herhangi bir zaman manasına haiz değildirler.

1.8.8.1.2.1. Emir Kipi

Emir kipinde tasarlanan eylemin emirle yapılması işaret edilmektedir. Metnimizde tespit edilen emir kiplerinin şahıslara göre çekimi tabloda verilmiştir:

³⁰⁵ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 303.

TEKLİK		Olumsuz
I. Şahıs	-	-
II. Şahıs	Yarlıka- (174a/07)(Eksiz) Asra-ğıl (174a/08)	Mütezarır bol-mağay sên (191b/03)
III. Şahıs	-	-
ÇOKLUK		Olumsuz
I. Şahıs	-	-
II. Şahıs	Sal-ı-ñgızlar (184b/13)	Tapın-manğızlar (183b/01)
III. Şahıs	-	-

1.8.8.1.2.2. Şart Kipi

Şart kipi, hareketin şart şeklinde tasarlandığını gösterir. Eski Türkçede bir zarf-fiil(gerundium) olarak karşımıza çıkan *-sAr* eki henüz şart kipi işlevinde değildir. Eski Türkçede *-sAr* eki şahıslara bağlanmaz ve ardından şahıs eki gelmez.³⁰⁶

Ol yirgerü **barsar** Türk bodun ölteçi sen.(KT/G8)³⁰⁷ (O yere doğru gidersen, Türk milleti öleceksin!)

Metnimizde görülen şart eki, *-sAr* ekinde son ses konumundaki "-r"nin yitimiyle orataya çıkmış olan *-sA* biçimindedir. Metnimizde tespit edilen şart kipi örneklerinin şahıslara göre çekimi tabloda verilmiştir:

TEKLİK		Olumsuz
I. Şahıs	Tile-sem (193b/24)	-
II. Şahıs	Yét-seng (174a/16)	İç-meseng (174b/25)
III. Şahıs	Bol-sa (176a/26)	Kél-mese (190a/16)

³⁰⁶ Ahmet Bican Ercilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, s. 189.

³⁰⁷ KT/G8: Kül Tigin Abidesi/ Güney Yüzü, 8. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 4

ÇOKLUK		Olumsuz
I. Şahıs	Tattur-sağ biz (193b/12)	-
II. Şahıs	Tile-sengizler (193a/07)	-
III. Şahıs	Tart-salar (185b/26)	-

1.8.8.1.2.3. İstek Kipi

Tasarlanan hareketin istenildiğini gösterir. Metnimizde görülen istek kipi örnekleri aşağıda verilmiştir:

I. teklik şahıs: şevāb bér-eyim (179b/16)

I. teklik şahıs: icābet kııl-ayın (179b/16)

I. çokluk şahıs : tile-ling (176a/08)

Aşağıda görülen örnekte kullanılan -A istek kipi Batı Türkçesinde kullanılan istek kipi örneğidir:³⁰⁸

I. teklik şahıs: öltür-e mén (176a/10)

Ayrıca *kāşki* edatıyla beraber *ğay/-qay/-gey/-key* gelecek zaman eklerinin kullanımıyla da istek kipi oluşturulabilir:

Ay *kāşki* méning ve séning ara bolğay édi. (179b/07)

1.8.8.1.2.4. Gereklilik Kipi

Tasarlanan hareketin gerekliliğini belirtmektedir. Doğu Türkçesi dönemi eserlerinde gereklilik kipi bulunmaz. Gereklilik kipini ifade etmek için -*ğu/-gü* sıfat-fiil(partisip) ekleri getirilen fiil kök veya gövdeleriyle beraber *kérek* kelimesinin kullanılması veya *kérek* kelimesinin gelecek zaman çekimiyle beraber kullanılması yoluna gidilmektedir:

... pes *kérek* kim maŋga yārī bérgeyler ... (191a/15)

Mingüçi *kérek* kim elḥamdülillāh kelimesin aytkay. (195a/19)

³⁰⁸ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 311.

... **kérek** kim hā mīmlemleri oğūğay. (173a/19)

1.8.8.2. Birleşik Zamanlı Çekimler

Türk dilinde iki zaman eki asla art arda gelmez. Bir hareket iki zamanda gerçekleşemeyeceği için, bir eyleme iki zaman eki getirilemez. Birleşik zamanlı çekim olarak tanımlanan tüm çekimlerde ikinci zaman eki bir yardımcı fiile getirilmektedir. Metnimizde bu yardımcı fiiller *ér-/é-* yardımcı fiileri olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.8.8.2.1. Geniş Zamanın Hikaye Birleşik Çekimi

Geniş zamanın hikaye birleşik zamanı, fiil tabanlarına *-r/-Ar/-Ur* geniş zaman eklerinden sonra *ér-/é-* yardımcı fiillerinin görülen geçmiş zaman çekimi getirilip daha sonra da şahıs eklerinin getirilmesiyle oluşturulur. Olumsuzu için *-r/-Ar/-Ur* geniş zaman ekleri yerine *-mAs* kullanılır. Metnimizde tespit edilen örneklerinin şahıslara göre çekimleri aşağıda verilmiştir:

TEKLİK		Olumsuzu
I. Şahıs	Bol-ur é-di-m (YA541b/16)	-
II. Şahıs	-	-
III. Şahıs	Ƙıl-ur ér-di (188b/17)	Ta'rizin Ƙıl-mas ér-di (192b/13)
ÇOKLUK		
I. Şahıs	Ƙıl-ur ér-dük biz (197a/03)	Tapın-mas ér-dü-k (195b/24)
II. Şahıs	'Amel Ƙıl-ur ér-di-ñgizler (200b/06)	-
III. Şahıs	Dé-r ér-di-ler (173a/23)	-

1.8.8.2.2. Gelecek Zamanın Hikaye Birleşik Çekimi

Gelecek zamanın hikaye birleşik zamanı, fiil tabanlarına *-ğay/-ğay/-gey/-key* gelecek zaman eklerinden sonra *ér-/é-* yardımcı fiillerinin görülen geçmiş zaman çekimi getirilip daha sonra da şahıs eklerinin getirilmesiyle oluşturulur. Olumsuzu için fiil tabanına ilk önce *-mA* eki getirilir. Metnimizde tespit edilen örneklerinin şahıslara göre çekimleri aşağıda verilmiştir:

I. teklik şahıs: yırağ bol-ğay ér-dim. (197b/10)

III. teklik şahıs: bol-ğay é-di (197b/07)

III. çokluk şahıs: tapқан bol-ğay ér-diler (190b/18)

1.8.8.2.3. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikaye Birleşik Çekimi

Öğrenilen geçmiş zamanın hikayesi, fiil tabanlarına *-(D)p* ekinden sonra *ér-/é-* yardımcı fiillerinin görülen geçmiş zaman çekimi getirilip daha sonra da şahıs eki getirilmesi ile oluşur:

III. teklik şahıs: köter-i-p ér-di (198b/17)

II. çokluk şahıs: va‘de béril-i-p ér-di-ngizler (185a/11)

III. çokluk şahıs: otur-u-p ér-di-ler (197a/21)

1.8.8.2.4. Görülen Geçmiş Zamanın Hikaye Birleşik Çekimi

Fiil tabanına *-dI/-dU* ekinden sonra *ér-/é-* yardımcı fiillerinin görülen geçmiş zaman çekimi getirilip daha sonra da şahıs eki getirilmesi ile oluşur. Metnimizde hiç örneği yoktur.

e) Şart Kipinin Hikaye Birleşik Çekimi

Fiil tabanına *-sA* şart ekinden sonra *ér-/é-* yardımcı fiillerinin görülen geçmiş zaman çekimi getirilip daha sonra da şahıs eki getirilmesi ile oluşur:

III. teklik şahıs: bol-sa ér-di (186b/19)

III. çokluk şahıs: bol-sa-lar ér-di (197a/08)

1.8.9. Soru Biçimi

Eski Türkçede *-mu* biçimini gördüğümüz soru eki³⁰⁹ metnimizde *-mI/-Mu* biçiminde çıkmaktadır:

Ol cadu **mu**dur kim h̄arıq-ı ‘âdet bizge körsetür sihr yüzidin? (175b/23)

Oğumay **mu** sén? (197a/24)

³⁰⁹ Ahmet Bican Ercilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, s. 186.

1.8.10. Birleşik Fiiller

Birleşik fiiller, bir ad ile bir yardımcı fiilin veya iki ayrı fiil şeklinin yahut da ad soylu bir veya birden fazla kelime ile bir esas fiilin birleşmesinden oluşan ve tek bir kavrama karşılık olan fiil türleridir.³¹⁰

1.8.10.1. Yardımcı Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller

Bu grupta yer alan birleşik fiiller, bir ad veya sıfat ile yardımcı fiillerin birleştirilmesiyle oluşturulmuşlardır. Bu yapılarda yardımcı fiiller ad veya sıfatları fiil durumuna geçirme fonksiyonu üstlenirler. Metnimizde görülen yardımcı fiiller, *bér-*, *bol-*, *ét-* ve *kı/-* fiilleri olarak tespit edilmiştir.

bér- Yardımcı Fiili ile Yapılan Birleşik Fiiller:

yārī bérmegey (173b/08), va‘de bérıp sén (174a/11), cevāb bérgeyler (175a/06), haber bérđi (177a/09), rūzī bérürler (177b/14), nuşret bérür biz (178b/16), mirāş bérđük biz (178b/23), şevāb béréyim (179b/16), beķā bérür (180b/07), mīve bérmes (182b/08)

bér- yardımcı fiilinin edilgen biçimi de yardımcı fiil olarak kullanılmaktadır:

yārī bérilmegüsidürler (183b/20), pādāş bérilgey (175a/09), ārayış bérildi (177b/02)

bér- yardımcı fiilinin *-güçi* fiilden isim yapma ekini almış biçimiyle de birleşik fiiller yapılmıştır:

cezā' bérğüçi (175a/14), müjde bérğüçilerğa (182a/11), yārī bérğüçisi (184b/04)

bol- Yardımcı Fiili ile Yapılan Birleşik Fiiller:

vāķi‘ boluptur (173a/22), müsteħaķ bolğay (173b/05), vācib bolğay (173b/16), kāfir boldılar (173b/19), mülāķi bolur (175a/03), āşikāre bolğaylar (175a/03), muvaffaķ bolğaylar (175a/09), şādman boldılar (176a/19), tutķun boldılar (176b/18)

bol- yardımcı fiili, sıfat-fiillerle de birleşik fiil oluşturmaktadır:

yol tapķan bolğaylar (178b/23), vāķi‘ bolğan bolğay (178b/27), intikām tartķan bolğay (192b/02)

³¹⁰ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014, s. 199.

bol- yardımcı fiilinden oluşturulan isimlerle de birleşik fiiller yapılmıştır:

ğarğa bolmağning (195a/05), zāyi‘ bolmağda (178b/14), vāqi‘ bolmağğa (179b/13)

bol- yardımcı fiiline *-ğan* sıfat-fiil eki getirilerek oluşturulan *bolğan* sözcüğü ile kurulan birleşik fiil örnekleri de vardır:

mübîn bolğan (182a/08), mağrūr bolğanlar (183b/11)

ét- Yardımcı Fiili ile Yapılan Birleşik Fiiller:

yoğ étgeyler (173b/15), téng étgeyler (174b/14), taşdıq étmesler (179b/13), qabūl étmedim (179b/25), pāy étmes (182a/03), yād étildi (183a/18), ictināb éttiler (185a/03), gümān étmes mén (187a/15), cidāl étgeyler (189b/27)

ét- yardımcı fiilinin edilgen biçimi de yardımcı fiil olarak kullanılmaktadır:

yād étildi (190b/26)

ét- yardımcı fiilinden yapılan isimler ve *étil-* biçimine getirilen *-gen* sıfat-fiil eki eklenerek yapılan sıfat fiillerle beraber de birleşik fiiller yapılmıştır:

at étilgen (189b/07), va‘de étilgen (200b/05), yād étmekge (175b/19), mağv étküçi (177b/25), şükr étküçilerning (192a/08)

qıl- yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller:

naql qılır (173a/19), ta‘bir qılurlar (173a/25), cidāl qılmaslar (173b/06), tekzīb qıldular (173b/10), qaşd qıldılar (173b/13), zā‘il qılğaylar (173b/15), tevbe qılıpdurlar (174a/07), luğf qıl (174a/09), nidā‘ qılurlar (174a/19), i‘tirāf qıldıq biz (174b/03)

qıl- yardımcı fiilinin edilgen ve dönüşlü biçimleri de yardımcı fiil olarak kullanılmaktadır:

nehy qılılıp mén (180a/24), hūkm qılılır (180a/25), vağy qılılır (181a/25), haşr qılınğay (183b/27)

qıl- yardımcı fiilinden yapılan isimler ve sıfat-fiillerle beraber de birleşik fiiller yapılmıştır:

icābet kılğanlardın (183a/23), sitize kılğuçıldurlar (186a/21), sitem kılğuçı (186b/24), sipās kılmaqlıgdın (187a/27)

1.8.10.2. Tasvir Fiilleri

Metnimizde tasvir fiilleri, esas fiilin *-A/(U)p* zarf-fiil biçimleri üzerine yardımcı fiillerin veya yardımcı fiil işlevi gören fiillerin getirilmesiyle yapılmıştır. Tasvir fiilleri, hem fiilin yapılış durum ve zamanını tasvir ederler hem de anlamı güçlendirmek için kullanılırlar. Köktürkçe döneminde de varlığını tanımlatabildiğimiz tasvir fiilleri, Köktürkçenin anlatım kudreti olan, işlenmiş bir yazı dili olduğunu gösteren önemli hususiyetlerinden biridir.

Olurupan Türk bodununġ ilin törüsin **tuta birmiş, iti birmiş**. (BK/D3)³¹¹

Metnimizde tespit edilen tasvir fiili örneklerinden bazıları aşağıda verilmiştir:

ķayta turup (197a/09), (175a/20), ķayta kēlsēng (189b/15), boldura almadıngızlar

1.8.10.3. Yeterlik Fiilleri

Metnimizde yeterlik fiillerinin *-A* zarf fiil ekini alan esas fiilden sonra *a/-* yardımcı fiilinin getirilmesi ile yapıldıklarını görmekteyiz:

ķayta alurlar (175a/20), mu'āraza ķıla almay (176a/07), boldura alġay (176b/27), ķıla alur (182a/21), bola alur (193b/16)

1.8.10.4. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

Anlamca kaynaşmış birleşik fiiller, bir isim veya sıfat ile aslen yardımcı fiil olmayan ancak yardımcı fiil fonksiyonunda kullanılan kēltür-, tap-, ur-, yé-, al- gibi fiillerin anlamca kaynaşmaları yoluyla ortaya çıkarlar. Metnimizdeki örneklerde, yardımcı fiil fonksiyonundaki fiillerin fiilden isim yapma eki almış biçimleri veya sıfat-fiil biçimleri ile de yapılan anlamca kaynaşmış birleşik fiiller görülmektedir.

Metnimizdeki sıkça görülen anlamca kaynaşmış birleşik fiillerden bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

³¹¹ BK/D3: Bilge Kağan Abidesi/ Doġu Yüzü, 3. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 32.

mağbül tüşti (176a/08), ant içer (173a/27), senā aytkuçısı (173b/22), yalğan aytkay (175a/27), yol azmağ (180b/26), mükāfāt buyurmağay (186b/25), yüz évirür (187a/26), cāvīd qalğanlar (200b/11), maħrüm qalurlar (193a/26), imān kéltürüpdürler (175b/26), hoş kélgey (200a/18), ümīd késğüçi (187a/10), mühr qoyar (191b/01), isnād körsetürler (195b/07), revā körer (195b/11), fermān kötermekligde (177a/20), ‘azāb kötermekde (198b/03), namāz oquğaylar (185b/04), emr ötkermekdin (192a/21), hayāt tapar (194a/15), yol tapqay (195a/03), istilā tapıpdur (197a/26), zevāl tapar (200a/08), ‘azāb tartmağdın (200b/16), élig tartıp (175b/27), baş tartar (177a/20), intiqām tartqan (192b/02), yük tutmas (186b/27), dost tutqaylar (191a/13), köz tutarlar (199b/21), élig urğıl (197b/26), namāz ünder (185b/02), māl yığmağ (181b/12), tuban yiberilgendür (182a/05)

1.8.11. Sıfat-Fiiller (Partisip)

Sıfat-fiiller nesnelere hareket vasıflarını karşılayan fiil şekilleridir. Hareket vasıflarını belirtmek suretiyle nesnelere karşıladıklarına göre partisipler anlam açısından isim cinsinden sayılırlar. Sıfat-fiillerin asıl isimlerden farkı, varlıkları hareketine göre adlandırmalarıdır.³¹²

Metnimizde tespit edilen sıfat fiil ekleri şunlardır:

1.8.11.1. -ğan/-қан/-gen/-ken

-ğan/-қан/-gen/-ken sıfat-fiil eki, geniş zaman anlamı ihtiva etmektedir. Metnimizde oldukça işlek kullanıma sahiptir:

solğan (186a/08), quruğan (186a/08), susağan (188a/13), qoyulğan (188b/07), yiberilgen (178b/09), éşitken (184a/04), öğüngen (192a/07), bitigen (193b/09), tirilgendin (195a/08)

1.8.11.2. -Ar

Bu sıfat-fiil eki de geniş zaman anlamı taşır. Eski Türkçe döneminde bu ek -(X)r biçiminde görülür:

Körür közim körmez teg, bilir biligim bilmez teg boldı. (KT/K10)³¹³

Olumsuzu -mAs ekiyle yapılan bu Ekin metnimizde görülen örnekleri şu şekildedir:

³¹² Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 333.

³¹³ KT/K10: Kül Tigin Abidesi/ Kuzey Yüzü, 10. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 26.

kaçar (187a/08), turar (195a/01), körmeslikni (183b/22), öter (175b/09)

1.8.12. Zarf-Fiiller (Gerundium)

Zarf-fiiller, zarf işleyişine girmiş, zarf olarak kullanılan fiil şekilleridir. Zarf fiiller bir yanlarıyla zarf, bir yanlarıyla fiil özelliği taşırlar ve isim işletim ekleriyle genişletilemezler.³¹⁴

Metnimizde görülen zarf-fiil ekleri şunlardır:

1.8.12.1. -A

-A zarf-fiil eki metnimizde birleşik fiillerde bağlayıcı işlevde görülmektedir:

boldura alğay (176b/27), kıla alur (182a/21), bola alur (193b/16), kayta turup (197a/09), (175a/20), kayta kélseñg (189b/15), boldura almadiñgızlar

1.8.12.2. -(I)p/-(U)p

-(I)p/-(U)p zarf-fiil eki Eski Türkçede de kullanılmaktadır:

Olurtuğuma ölteçiçe saşınığma Türk begler bodun **ögirip sebinip** tongtamiş közi yügerü körti. (BK/D2)³¹⁵

Metnimizde tespit edilen bazı örnekleri aşağıda verilmiştir:

sévünüp (181b/14), baqıp (182b/20), ötüp (183a/24), qalıp (183b/05)

-(I)p/-(U)p zarf-fiil eki daha önce belirttiğimiz gibi tek başına yahut -tUr/-dUr yardımcı fiiliyle beraber öğrenilen geçmiş zaman kipini de oluşturmaktadır.

1.8.12.3. -mAy

-mAy olumsuz gerundium ekidir.

almay (176a/07), bérmezdür (190b/16)

1.9. SÖZ DİZİMİ

Türkçe söz diziminde, yüklem cümlelerin sonunda yer alır. Bununla beraber bazen vurgunun yerini değiştirmek için yüklem yerini de değiştirebilir. Yüklem cümlelerin sonunda yer almamasının bir diğer nedeni ise yazılı metnin Türkçeye başka bir dilden tercüme

³¹⁴ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s. 841.

³¹⁵ BK/D2: Bilge Kağan Abidesi/ Doğu Yüzü, 2. satır, bkz. Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, s. 32.

edilmiş olması olabilir. Tezimize konu olan metin, Farsçadan tercüme olduğu için Farsça söz diziminin etkisiyle çok sayıda devrik cümle yapısıyla karşı karşı kalmaktayız.

Metindeki cümleleri yapılarına, anlamlarına, yüklem türüne ve yüklem yerine göre dört ana başlık altında incelemiş bulunmaktayız:

1.9.1. Yapısına Göre Cümleler

Yapısına göre cümleleri sınıflandırırken cümlenin içindeki yüklem, fiil veya yargı sayısı esas alınır.

1.9.1.1. Basit Cümleler

Basit cümleler, içinde yalnızca bir tane yüklem, fiil veya yargı bulunan cümlelerdir:

Bular şeytānlardurlar. (197a/25)

Pes köp émgek öz nefsiğe kıymay. (197b/21)

Kiringizler uçmağā sizler ve sizlerniŋ ħātunlarıñız! (200a/13)

1.9.1.2. Birleşik Cümleler

Metnimizde birleşik cümle yapısı çok sık görülmektedir. Cümleler çeşitli yollarla bağlanarak çok uzun birleşik cümle yapıları tesis edilmiştir.

Birleşik cümleleri de kendi içinde üç başlık altında incelemiş bulunmaktayız:

1.9.1.2.1. Şartlı Birleşik Cümleler

Şartlı birleşik cümle yapısında yardımcı cümle, ana cümleye şart anlamı içinde bağlanmaktadır. Metinde şartlı birleşik cümle yapıları, Farsça cümle başı edatı "eger", şart kipi eki -sA veya her ikisinin de beraber kullanılması ile yapılır:

Ve eger bizge kitermek kıuvveti bolsa édi öz nefsimizni yéter érdük biz. (178b/03)

Her-āyine ħükm kıılılsa érđi tekzīb ehli ara muṭṭāşıl bolur érdiler. (186b/20)

Her kimniŋ derecesini tilese köterür ħāqāyık ma'rifeti ve tapınmağı bile (174b/23)

Eger avvalğı āyetniŋ āħirida secde kıılsalar şartı secdesi bolğay kim yavuğdur Téngri te'ālā kıulğā. (186a/05)

1.9.1.2.2. Bağlı Cümleler

Farsça "ki" edatının yerine kullanılan Türkçe "kim" sözcüğü ile iki cümle birbirine bağlanır. Bu cümle yapısı Türk dilinin cümle yapısına uygun değildir.

Ve *Me'ālim*'de ibn-i Mes'ūd rađiyallāhu 'anhdın naql kılur kim: "Çün hā-mīm alıda tüşer mén. (173a/21)

Hiç Hudāy yoqtur kim tapınmağ müsteħağ bolğay. (173b/05)

Kérek kim yārī bérmegey sanğa kāfirlerniñ ögrülmegi. (173b/08)

Pes biz i'tirāf kılduğ biz biz yazuqlarımızğa kim ba'ş inkārı ve tekzībi érdi. (174b/03)

Oldur ol Hudāvendī kim қудret kemāli bile körsetür sizlerge. (174b/11)

Bunun dışında "meger", "ve", "ne ... ne", "amma" gibi bağlaçlarla da bağlı cümle yapıları kurulmaktadır:

Barça némelerniñ yaratқucısı hiç ma'būdı sezā bile yoqtur meger ol.(180a/06)

Ve andın özge ve ba'zı oldur kim ne alarnıñ atın bilip sén ve ne alarnıñ kışşasın eşitip sén. (181a/17)

Her-āyine hüküm kılılur érdi kāfir ve mü'min ara yā müşrikler ve şerikler ara ve her biri cezā' bile tapқан bolğay érdiler amma faşl va'desi alar ara kıyāmetdedür (190b/18)

1.9.1.2.3. Sıralı Cümleler

Tek başlarına yargı bildiren iki veya daha fazla cümlenin bir anlam bütünlüğü içinde sıralanması ile yapılırlar.

Haqq subhāne aytur kim āyā kişi kim munıñ déğ bolğay, Hudāy anı oğulluğğa tutar ve tağı alarnıñ cehliniñ nihāyetini beyān kılur. (195b/15)

Alar қaytmadılar ve 'azābnı kim mu'āyene kördiler, istiğāşe maқāmığa kéldiler. (198a/24)

Öltürdüñ bizni ékki қатla, tирgüzdüñ bizlerni ékki қатla. (174a/25)

1.9.2. Yüklemin Türüne Göre Cümleler

Cümleleri, yüklemnin isim ya da fiil olması bakımından iki başlık altında incelemiş bulunmaktayız:

1.9.2.1. İsim Cümleleri

Metnimizde isim cümleleri, yüklemi *é-/ér-* yardımcı fiillerini alan isimler veya isim grupları olan cümleler, yüklemi *-dUr* bildirme ekini alan isimler veya isim grupları olan cümleler ve yüklemi zamir olan cümleler olarak karşımıza çıkmaktadırlar:

Şeyh Ebu'l Kāsim Kaşrī ḳuddūs sirruh birige cin mü'minleridin dostluđı bar érdi. (197a/20)

Alarñıḡ murādı imān ve tevbe ḳabūlıdur. (174b/05)

Pes sizler ara münferıtdür ve sizlernıḡ 'amellerıḡız ve sözlerıḡız alarñıḡ mergūbı ve maḡbūbı émeştür. (174b/18)

Dünyāda ṭabaḳalar tefāvüti ve 'uḳbāda mertebeler ve maḳāmlar tebāyüni bile yā enbiyā derecelerıḡı kötergüçısıdır. (174b/21)

Durustluḡ bile kim güzāf işlikler ve ḡaddın ötkenler zelālet ve ṭuđyānda alardurlar tamuğ otınıḡ mülāzımları. (178a/02)

Anıḡ için kim bāṭıl ma'zeretdür ve ḳabūlnıḡ maḡālli yoḡtur. (178b/21)

1.9.2.2. Fiil Cümleleri

Fiil cümlelerinin yüklemeleri çekimli fiillerdir. Metinde çokça örneği vardır:

Küni kim sūd ḳılmađay zālımlarđa alarñıḡ özr keltürmegi. (178b/20)

Pes penāh tutḳıl ḡudāyđa alarñıḡ şerridin. (179a/10)

Pes soḡ yarattı sizlerni ay anıḡ oğlanları! (180b/01)

Alar bizni belāda ḳoydılar. (180b/23)

Pes şabr ḳılđıl ay Muḡammed ḳavmñıḡ ezāsıđa. (181a/06)

1.9.3. Yüklem Yeri Göre Cümleler

1.9.3.1. Kurallı Cümleler

Yüklem cümlelerinin sonunda yer aldığı cümlelerdir:

İnkār ḳılur sizler. (181b/07)

Pes ḡayr-ı memnūn ḡayr-ı maḡṭū' ma'nāsı bile bolđay. (182b/01)

Alar bizni belāda koydılar. (180b/23)

1.9.3.2. Devrik Cümleler

Yüklemin cümle sonunda olmadığı cümle türüdür:

Ve kıılır sizler anıñ için til bile hemtālar. (182b/18)

Anıñ bile kim tapınmañızlar meger Hudāy'ğa. (183b/01)

Helāk kııldı sizlerni āhiretde. (184a/20)

1.9.4. Anlamına Göre Cümleler

Metnimizdeki cümleleri anlamlarına göre olumlu, olumsuz, hitap ve soru cümleleri olmak üzere dört başlık altında inceledik.

1.9.4.1. Olumlu Cümle

Yüklemin bildirdiği eylemin gerçekleştiğini, gerçekleşiyor olduğunu ya da gerçekleşeceğini bildiren cümlelerdir.

Pādāş bérilgeyler. (184b/19)

Öz 'amellerni hāliš ve pākize kııldılar. (185a/01)

Ferāizğa edā' körsettiler. (185a/02)

1.9.4.2. Olumsuz Cümle

Bu cümle türünde anlam olumsuzdur. Yargının gerçekleşmediği bildirilir.

Anıñ bile kim vaḥdet 'ālemide cihet **yoktur**. (185a/06)

Perākende **bolmadılar** ötken ümmetler 'Ād dég ve Şemūd ve aşḥāb-ı Eyke ve andın özge ya 'ni **ayrılmadılar** dīndin meger andın sonğ kim kéldi alarğa bilmek peygamberler ḥaberleridin yā dīndin **kaytmadılar**. (189a/27)

Ḥüküm **kılmaslar** alar némege. (175b/03)

1.9.4.3. Hitap Cümleleri

Ay méniñ güruhım sizlergedür pād-şahlıg bu kün ḥāletide kim gālib sizler Benī İsrā'il'ğa ve biyikreg sizler alardın Mışır yéride. (176b/04)

Pes şabr kılığ ay Muḥammed kavmning ezāsıǵa. (181a/06)

Pes song yarattı sizlerni ay aning oǵlanları! (180b/01)

1.9.4.4. Soru Cümleleri

Qaydadurlar alar kim bar érdingizler sizler kim şerik tutar érdingizler alarnı Hudāy'dın özge? (180b/21)

Kimdür qatıqraq bizdin tuvānālıǵ cihetidin? (183b/09)

Nége *Qurān* 'Acem luǵati bile aytıp kélmedi yā nége ba'zı andın 'Arabī émes édi ve ba'zı 'Acemī her ékki qavm andın asıǵ algaylar? (186b/06)

Nége peydā hüveydā qılmadılar kitābning āyetleri tili bile kim biz bilgey biz? (186b/09)

Oqumay mu sēn? (197a/24)

1.10. Sözcük Yapımı

1.10.1. İsimden İsim Yapma

+raq/+rek : Karşılaştırma eki olarak daha önce ele aldığımız bu eki, eklendiği sözcüğe üstünlük veya karşılaştırma anlamı kattığı için burada da yer verebiliriz.

yaman+raq (184b/16), uluǵ+raq+i+dın (YA541b/19), köp+reg+i (YA541b/20), biyik+rek (176b/05)

+daş : Eşlik ve birlik bildirir:

qarın+daş (185b/11)

+ǵı/+qı : Aitlik anlamı taşıyan sıfarlar yapar:

evvel+ǵı (186a/05), burun+ǵı (189b/18),

+lıǵ/+lig/+luǵ/+lüǵ/+lıq/+lik/+luq/+lük :

ber-hürdār+lıǵ (196b/01), aç+lıǵ (198a/23), Téngri+lig(176b/03), (ot+luǵ 180b/17), küç+lüǵ (175b/10), yaǵşı+lıq (185b/04), yaman+lıǵ (185b/04)

+siz : Yokluk ve eksiklik bildiren isimler türetir:

behre+siz (190b/12), haqq+sız (193a/06), hüccet+siz (193a/06), oǵul+sız (193b/26)

1.10.2. Fiilden İsim Yapma

-(i)ğ'-(i)g'-(u)ğ'-(ü)g'-(i)k'-(i)k'-(u)k'-(ü)k:

arı-ğ (180a/20), ağrı-ğ (193b/14), ölü-g (186a/10), tir-i-g (196b/06), ısı-ğ (180a/01), aç-ı-k (199a/03)

-kun :

tut-kun (176b/18)

-(U)ş'+(I)ş :

tut-u-ş (193a/27), ur-u-ş (195b/12), sağ-i-ş (177a/21)

-(I)m'+(U)m :

öl-ü-m (180b/07), yar-ı-m (187b/07)

-Un / +In/ +n :

yaşur-un (190a/24), tüg-ün (198b/16), sa-n (181b/10), yığ-ın (197a/02)

-I :

tüke-l (174a/05)

-I :

tağ-ı (195a/27), yağış < yağış-ı (173b/04)

-kan :

yarat-kan+ing+dur (179b/04) , ur-u-ş-kan+ı (176a/15)

-mUr :

yamğur < yağ-mur (186b/09)

-v :

bağış+la-v+çı (182a/06)

-nç/ -(I)nç/ -(U)nç :

kıızgancılığığa < kıızgan-nç+lık+i+ğa (182b/06), kırk-u-nç (200a/10)

-mağ/-mek :

kıayna-mağ+ka (183a/04), yarat-ı-l-mağ (183a/18), çık-mağ (185a/07)

-ğü/-gü/-ku/-kü :

bil-gü+ler+i+din (179a/24), kör-gü+çi (179b/07), sor-ğü+çı+lar (182b/26)

Bu ek, isimden isim yapma eki *+çI* ile birleşerek *-ğüçi/-güçi/-kuçi/-küçi* ekini oluşturmuştur:

kııl-ğüçi+ğa (192b/14), keltürgüçiler (194b/12), tartkuçıları (194b/18)

1.10.3. İsimden Fiil Yapma

+A-:

oynarlar < oyun+a-r-lar (YA 542a/02)

+lA- :

bağış+la-v+çı (182a/06), boğuz+la-ğan+dın (176b/23), taş+la-ğay-lar (188b/16)

+dA- :

ün+de-r (185b/02)

1.10.4. Fiilden Fiil Yapma

-(I)ş-/(U)ş- :

ur-u-ş-kan+ı (176a/15), égre-ş-i-p-dür-ler)174a/08)

-(I)n-/(U)n- :

aç-ı-k+la-n-sa-lar (192b/10), biyik+le-n-gey (199b/07), kııl-ı-n-ğay (183b/27)

-(I)l-/(U)l- :

sür-ü-l-gey-ler (184a/01), öğ-ü-l-gen (186a/27), ayt-ı-l-ı-p-dur (186b/01), kııl-ı-l-sa (186b/20)

-Ar- :

çık-ar-ı-p-dur (174b/01), kit-er-mek (178b/03), kayt-ar-mas (193b/03), kop-ar-ğay (194b/01)

-(U)r- :

yaş-u-r-u-p-dur (175b/01), art-u-r-ur (190b/05)

-ğur-/-gür- :

az-ğur-ur (177a/13), yét-gür-ür-ler (185b/12)

-kar-/-ker- :

öt-ker-mek (195b/13)

-(I)z- :

ağ-ı-z-mağ (181a/14)

-t- :

kör-se-t-ür (190b/11), oğu-t-tur-ur (191b/01), kork-u-t-ğay (175a/01)

-tUr/-dUr - :

öl-tür-ür (175b/27), sın-dur-ğay (185/18), yağdurur (179a/25)

-güz- :

kir-güz (174a/09), tir-güz-dü-ñg (174a/26)

-sA- :

kör-se-t-ür (174b/12)

1.11. SÖZ VARLIĞI

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin söz varlığını Türkçe ilk Kur'ân tercümeleleri ile karşılaştırmak adına metnimizde yer alan bazı ayetlerin tefsirleri, Türkçe ilk Kur'ân tercümelerindeki aynı ayetlerin tercümeleri ile beraber aşağıda verilmiştir:

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri(TS Nüshası)

Mü'min/38:

وَقَالَ الَّذِي آمَنَ Ve ayttı ol kişi kim imān keltürüp érdi ya'ni H̄arbīl: يَا قَوْمِ اتَّبِعُونِ: “Ay kavm (06) égreşingizler maᅇga أَهْدِكُمْ tā körseteyim sizlerge سَبِيلَ الرَّشَادِ tüz yolu ve hidāyeti.

Rylands Kur'ân Tercümesi

Mü'min/38:

Aydı ol kim taptı: ey boğnum, uđunġlar maᅇga, köndüreyin sizni köni yolġa.³¹⁶

TİEM 73

Mü'min/38:

aydı ol kim kertgüندی ay boğnum uđunġlar maᅇga, yolġılayın silerni köni yolġa.³¹⁷

Doġu Türkçesi Kur'ân Tefsiri(TS Nüşhası)

Fussilet/23:

وَذَلِكُمْ (19) Ol sizlerniᅇg gümāningiz الَّذِي ظَنُّكُمْ ol zannī kim dünyāda ظَنَنْتُمْ gümān iltür érđingizler بِرَبِّكُمْ sizler (20) H̄udāngızġa kim biziᅇg yaşurun ‘amellerimizni bilmesdür. أَرْدِيكُمْ Helāk kıldı sizlerni āhıretde. فَاصْبِرْ (21) مِنَ الْخَاسِرِينَ Pes boldunġızlar ziyānge urġanlardın.

Rylands Kur'ân Tercümesi

Fussilet/23:

Ol séziᅇingiz ol kim sézindiᅇgiz idingizni, helāk kıldı sizni, boldunġuz ziyānlıġlardın.³¹⁸

séziᅇ: Zan, güman

sézin- : sanmak, şüphe etmek

TİEM 73

Fussilet/23:

³¹⁶ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi (Rylands Nüşhası), Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, s. 111.

³¹⁷ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2004, s. 166.

³¹⁸ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi (Rylands Nüşhası), Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, s. 116.

ol turur sezikiŋizler ol kim sezindiŋizler iđiŋizler helāk kıldı silerni bolduŋızlar yas kılığlılardın.³¹⁹

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri(TS Nüşası)

Şūrā/35:

بِإَيَاتِنَا فِي أَيَاتِنَا Tā bilgeyler alar kim huşūmet kılurlar وَيَعْلَمُ الَّذِينَ (03) delilleride kim belā nüzūli (04) maħāllide مَا لَهُمْ yoktur alarga هِىَ مِنْ مَجِيصٍ hiç kaçar yeri.

Rylands Kur'ân Tercümesi

Şūrā/35:

bilür anlar kim tartışurlar biziŋ āyātlarımız içinde, yok olarka hiç kıorınçı yer.³²⁰

kıorınçı : sığınacak yer

TİEM 73

Şūrā/35:

bilür anlarını kim sözleşürler biziŋ belgülerimiz içinde, yok anlarğa hiç kıazınçu.³²¹

kıazınçu (sığınılacak yer)

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri(TS Nüşası)

Zuhruf/46:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا biziŋ (15) Fir'avn ve alāmetler érdi anıŋ nübüvvetiğe وَمَلَأْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَأْنَاهُ Fir'avn ve anıŋ gürühı sarığa. (16) فَقَالَ Pes ayttı Musā aleyhi's-sellem alarga: إِي رَبِّ الْعَالَمِينَ “Durustluğ bile kim mén ‘Ālemiler Perverdigār’ınıŋ (17) yibergeni mén.”

³¹⁹ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin)*, s. 171.

³²⁰ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'an Tercümesi (Rylands Nüşası), Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, s. 120.

³²¹ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin)*, s. 177.

Rylands Kur'ân Tercümesi

Zuhruf/46:

râstlık üze ıdtımız yalavaçnı bizing belgülerimiz birle Fir'avn tapa anıng boğnınga, aydı:
“men ‘âlem içisining yalavaçı men.”³²²

TIEM 73

Zuhruf/46:

ıdtımız oğ Mūsā yalavaçnı bizing belgülerimiz birle Fir'avn'ğa anıng gürühınga aydı “men
ajunluğlar içisining yalavaçı men.”³²³

Doğru Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin söz varlığı Türkçe en eski Kur'ân tercümesi ile karşılaştırıldığında Arapça ve Farsça tabirlerin Türkçe en eski Kur'ân tercümelerine göre daha fazla kullanılmış olduğu görülmektedir. Bilhassa dinî terimleri karşılama noktasında Karahanlı Türkçesi dönemine ait olan Türkçe en eski Kur'ân tercümelerinde ekseriyetle Türkçe sözcüklerden faydalanılmışken metnimizde bunların yerini Arapça ve Farsça sözcükler almıştır. Örneğin Türkçe en eski Kur'ân tercümelerinde Arapça "resûl" sözcüğünü karşılamak için kullanılan Türkçe "yalavaç" sözcüğü kullanılmışken metnimizde aynı kavram alanı Farsça "peygamber" yahut Arapça "resûl" sözcükleri ile karşılanmıştır. Yalnızca bir yerde "élçi" (194a/10) sözcüğü de bu kavramı karşılamak için kullanılmıştır. el-Mevahibü'l- Aliyye'de de aynı yerde Türkçe "élçi" sözcüğü alıntı sözcük olarak kullanılmıştır. Türkçe en eski Kur'ân tercümelerinde "ilâh" anlamında ekseriyetle "İdi" ve "Tanrı" sözcükleri tercih edilirken metnimizde aynı anlamda "İge" ve "Tenri" sözcükleri de kullanılmakla beraber bu kavram alanı için ekseriyetle Farsça "Hudâ", "Hudây", "Hudâvend" ve "Perverdigâr" sözcükleri ve Arapça "Hakık" sözcüğü tercih edilmiştir. Karahanlı dönemi Kur'ân tercümelerinde Türkçe "kul" sözcüğü ile karşılanan kavram alanı metnimizde ekseriyetle Farsça "bende" sözcüğü ile karşılanmıştır. Yine Türkçe en eski Kur'ân tercümelerinde Arapça "'azâb" sözcüğünün karşılığı olarak kullanılan "kın" sözcüğü metnimizde bulunmamakta, kavram alanı Arapça "'azâb" sözcüğü ile karşılanmaktadır.

³²² Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi (Rylands Nüshası), Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, s. 124.

³²³ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi (TIEM 235v/3-450r7) (Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin)*, s. 182.

Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin söz varlığı, en eski Kur'ân tercümelerine göre çok daha fazla Arapça ve Farsça sözcük ihtiva etmekle beraber Türkçe söz varlığı açısından bu metinler arasında ortaklık da yadsınamayacak derecededir. Aynı ayetlerin tercümelerinde DTKT ile Karahanlı Türkçesi Kur'ân tercümelerinde aynı Türkçe sözcüklere yer verildiğini gördüğümüz çokça örnek mevcuttur:

Zuhruf/57: yüz evür- (DTKT) ~ yüz evre-³²⁴ ~ yüz ewre-³²⁵

Mü'min/85: asıg (DTKT) ~ asıg³²⁶ ~ asıg³²⁷

Fussilet/20: tanuqluq (DTKT) ~ tanuqluq³²⁸ ~ tanuqluq³²⁹

Fussilet/24: ot (DTKT) ~ ot³³⁰ ~ ot³³¹

Fussilet/50: qatıqlıq (DTKT) ~ qatıqlıq³³²

Şūrā/38: kengeş (DTKT) ~ kengeş³³³ ~ kengeş³³⁴

Fussilet/47: yük (DTKT) ~ yük³³⁵ ~ yük³³⁶

Zuhruf/32: tiriglik (DTKT) ~ tiriglik³³⁷ ~ tiriglik³³⁸

Zuhruf/31: uluq (DTKT) ~ uluq³³⁹ ~ uluq³⁴⁰

³²⁴ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 182.

³²⁵ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi* (Rylands Nüshası), *Karahanlı Türkçesi* (Giriş-Metin-Notlar-Dizin), s. 119.

³²⁶ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 169.

³²⁷ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi* (Rylands Nüshası), *Karahanlı Türkçesi* (Giriş-Metin-Notlar-Dizin), s. 117.

³²⁸ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 171.

³²⁹ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi* (Rylands Nüshası), *Karahanlı Türkçesi* (Giriş-Metin-Notlar-Dizin), s. 116.

³³⁰ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 172.

³³¹ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi* (Rylands Nüshası), *Karahanlı Türkçesi* (Giriş-Metin-Notlar-Dizin), s. 116.

³³² a.g.e., s. 117.

³³³ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 177.

³³⁴ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi* (Rylands Nüshası), *Karahanlı Türkçesi* (Giriş-Metin-Notlar-Dizin), s. 120.

³³⁵ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 173.

³³⁶ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi* (Rylands Nüshası), *Karahanlı Türkçesi* (Giriş-Metin-Notlar-Dizin), s. 117.

³³⁷ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 182.

³³⁸ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi* (Rylands Nüshası), *Karahanlı Türkçesi* (Giriş-Metin-Notlar-Dizin), s. 123.

³³⁹ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 182.

³⁴⁰ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi* (Rylands Nüshası), *Karahanlı Türkçesi* (Giriş-Metin-Notlar-Dizin), s. 123.

Zuhruf/34: év (DTKT) ~ ew³⁴¹ ~ ew³⁴²

DTKT ile Türkçe en eski Kur'ân tercümelerinde aynı kavram alanlarını ifade etmek için yakın anlamlı farklı Türkçe sözcükler kullanıldığı da görülmektedir:

Zuhruf/34 : eşikler (DTKT) ~ kapuğlar³⁴³ ~ kapuğlar³⁴⁴

Şūrā/6: saklağıcu (DTKT) ~ küdezgen³⁴⁵ ~ küdezçi³⁴⁶

Şūrā/17: yavuş (DTKT) ~ yakın³⁴⁷

Şūrā/17: yaman (DTKT) ~ yawuz³⁴⁸

Mü'min/3: kaytmağ (DTKT) ~ yanış³⁴⁹ ~ yanış³⁵⁰

Mü'min/11: ékki qatla (DTKT) ~ ekki yolu³⁵¹ ~ iki yolu³⁵²

Mü'min/19: yaşur- (DTKT) ~ kizle-³⁵³ ~ kizle-³⁵⁴

Mü'min/33: yol körsetküçi (DTKT) ~ köndürgüçi³⁵⁵ ~ köndrügü³⁵⁶

Mü'min/31: song (DTKT) ~ keđin³⁵⁷ ~ kiđin³⁵⁸

³⁴¹ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 182.

³⁴² Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi (Rylands Nüshası), Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, s. 123.

³⁴³ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 181.

³⁴⁴ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi (Rylands Nüshası), Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, s. 123.

³⁴⁵ a.g.e., s. 118.

³⁴⁶ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 175.

³⁴⁷ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi (Rylands Nüshası), Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, s. 119.

³⁴⁸ a.g.e., s. 119.

³⁴⁹ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 163.

³⁵⁰ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi (Rylands Nüshası), Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, s. 109.

³⁵¹ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 164.

³⁵² Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi (Rylands Nüshası), Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, s. 109.

³⁵³ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 165.

³⁵⁴ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi (Rylands Nüshası), Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, s. 110.

³⁵⁵ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 166.

³⁵⁶ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi (Rylands Nüshası), Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, s. 111.

³⁵⁷ Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi*(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin), s. 166.

³⁵⁸ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümesi (Rylands Nüshası), Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, s. 111.

Metinde yer alan Arapça ve Farsça söz varlığı dışında Moğolca ve Soğdça sözcükler de tespit edilmiştir :

Moğolca : maṅglay³⁵⁹, maḡta- < magta-³⁶⁰, kéneten < genedteken³⁶¹

Soğdça : uštmax³⁶² > uçmaḡ, tamuḡ³⁶³, xuten³⁶⁴ > ḡatun, xsām³⁶⁵ > aḡšām, ként³⁶⁶

1.12. Çeviri Yazıda Esas Alınan Hususlar

Metinde paragraf başlarında koyu olarak yazılan numaralar ayet numaralarını göstermektedirler. Köşeli parantez içinde yazılan sonlarında "a" ve "b" harfleri yazılı olan numaralar varak numarasını, "a" harfi varağın ön yüzünü, "b" harfi ise varağın arka yüzünü göstermektedir. Parantez içinde yazılmış olan numaralar ilgili bölümün varağın hangi satırında yer aldığını göstermektedir.

Yazmada üzeri ekseriyetle kırmızı mürekkeple çizilmiş olan ayetler orijinal yazılışları ile transkripsiyonlu metne dahil edilmişlerdir. Üzeri çizilmeyen veya siyah mürekkeple çizilen ayetler de orijinal yazılışları ile transkripsiyonlu metne eklenmişler ve ayetin üstünün çizilmemiş olduğu veya siyah mürekkeple çizilmiş olduğu dipnotlarda belirtilmiştir. Metinde yer alan Arapça ve Farsça cümleler transkripsiyon harflerine aktarılmış ve ne anlama geldikleri dipnotlarda belirtilmiştir.

Transkripsiyonlu metin oluşturulurken Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi nüshası esas alınmıştır ancak Zuhruf suresi tefsiri Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi nüshasında yarım bırakılarak 201. varağın a yüzünde Câsiye suresine geçilmiş olduğu için Zuhruf suresi tefsirinin geriye kalan kısmı için Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasını esas alınmıştır.

Tenkitletli metin oluşturulurken metinde yanlış yazıldığını düşündüğümüz veya kısaltma yapıldığını gördüğümüz sözcüklerde eksik olan kısımlar < > işareti içerisinde yazılmışlardır. Yapılan düzeltmeler ve orijinal yazılışlar dipnotlarda belirtilmiştir.

³⁵⁹ Ferdinand D. Lessing, *Moğolca-Türkçe Sözlük 1 A-N*, çev. Günay Karağaç, TDK Yayınları, Ankara 2003, s. 823.

³⁶⁰ a.g.e., s. 812.

³⁶¹ a.g.e., s. 602.

³⁶² B. Gharib, *Sogdian Dictionary (Sogdian-Persian-English)*, Farhangan Publications, Tahran 1995, s. 79.

³⁶³ a.g.e., s. 387.

³⁶⁴ a.g.e., s. 440.

³⁶⁵ a.g.e., s. 432.

³⁶⁶ a.g.e., s. 191.

Metinde yer alan özel isimler transkripsiyonlu metinde ilk harfleri büyük harf olacak şekilde yazılmış ve bu sözcüklere gelen çekim ekleri kesme işareti ile ayrılmıştır.

Yazmada elif-i maksure ile yazıya geçirilen ses transkripsiyonlu metinde "ā" harfi ile yazılmıştır : Musā "موسى", da'vā "دعوى".

Söz başında "اى" ile ve ilk hecede "ى" ile yazıya geçirilen sesler Türkçenin tarihsel fonetiğine uygun olarak "é" olarak okunmuştur. "é" olarak okunması gerekmeyen istisnaî durumlarda bu harflerle yazıya geçirilen sesler "i" olarak okunmuştur.

Metinde söz ortasında "ā" sesinden sonra gelen hemzeler "ى" harfi ile yazılmışlar ve transkripsiyonlu metine de bu şekilde eklenmişlerdir : dāyim (177a/10), kāyim (178a/20), Cebrāyil (183a/23)

Diğer seslerden sonra gelen veya söz sonunda bulunan hemzeler metinde bazen yazılıp bazen yazılmamışlardır. Transkripsiyonlu metinde bu sözcüklerin hepsi hemzeli olarak gösterilmişlerdir: cezā' (184a/12), mü'ezzīnler (185b/01), te'emmülsiz (187b/03)

Kalın sıradan veya ince sıradan okunacakları belli olmayan eklerin okunuşunda bir önceki hecedeki ünlü esas alınmıştır: bar+dur (187b/26), münderic+dür (187b/27), dost+lar(188b/05), şerīk.ler (188b/05)

Türkçe sözcüklerde söz başında, ortasında ve sonunda /p/ ünsüzü ekseriyetle Arap alfabesindeki be /ب/ harfi ile yazılmıştır. Bunlar Türkçenin tarihsel fonetiğine uygun olarak "p" olarak okunmuşlardır.

Türkçe sözcüklerin sonunda yer alan "k" sesinden sonra ünlü ile başlayan bir ek gelmişse bu ses transkripsiyonlu metinde "g" olarak okunmuş ve sözcük dizinde orijinal şekli ile verilmiştir: birliğe < birlik+i+ge (185a/06), köplüğü < köplük+i (186a/02), eşitmegi < eşitmek (186b/14)

Eklerin başında bulunan "k" ler ünsüz uyumu gözetilmek suretiyle okunmuşlardır: kök+ke (183a/08), biz+ge (183b/05), eşit-küçi (185b/19), kör-güçi (186a/19)

Transkripsiyonlu metinde metnin anlaşılmasını kolaylaştırmak üzere gerekli yerlere noktalama işaretleri konulmuştur.

1.13. Dizin Hazırlanmasında Esas Alınan Hususlar

Metnimizde yer alan Türkçe sözcüklerin anlamlandırılması noktasında, eser Farsçadan kelime kelime tercüme edilmiş olduğu için söz konusu sözcüklerin Farsça metindeki karşılıkları esas alınmıştır. Anlamlandırma yapılırken tezimize konu olan Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri ile el-Mevahibü'l-Aliyye'nin Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi 37 Hk 3448 numarada kayıtlı bulunan nüshası karşılaştırılmıştır. Bunun yanında yine el-Mevahibü'l-Aliyye'nin Şeyh Ömer Adûlî Niğdevî tarafından yapılan Batı Türkçesi tercümesi de metnimizle karşılaştırılmış ve sözcüklerin anlamlandırılması noktasında bu eserden de faydalanılmıştır. Dizin bölümünü hazırlarken kullandığımız yöntemi göstermesi açısından aşağıda bazı örnekler sıralanmıştır:

(Farsça) Mü'min 39: عَمَّا ber-hurdârî est ki **zûd münkâtı' kerde** ya'ni ...

(Doğu Türkçesi) Mü'min 39: عَمَّا ber-hurdârlıǵdur kim **bat üzülür** ya'ni ...

(Batı Türkçesi) Mü'min 39: عَمَّا ber-hurdârlıǵdur ki **tiz münkâtı' olur** ya'ni ...

bat : zûd (çabuk, tez, acele), **üzül-** : münkâtı' kerden (kesilmiş olmak, kesilmek)

(Farsça) Zuhruf 66: أَنْ تَأْتِيَهُمْ an-ki be-yayed bā işān **nāgehān** ...

(Doğu Türkçesi) Zuhruf 66: أَنْ تَأْتِيَهُمْ ol-kim kélgey alargā **kéneten** ...

(Batı Türkçesi) Zuhruf 66: أَنْ تَأْتِيَهُمْ ol-vaǵt gelir anlara **nāgehān** ...

kéneten : nāgehān (ansızsın, bir anda)

(Farsça) Zuhruf 25: bā **istişāl-i** işān

(Doğu Türkçesi) Zuhruf 25: alarnıǵ **tüpi kıomarmaklıǵı** bile ...

(Batı Türkçesi) Zuhruf 25: anları **istişāl** ile ...

tüpi kıomarmaklık : istişāl (kökünü koparmak, kökünü kazımak)

(Farsça) Mü'min 25 : tā dilhāy-ı işān **be-şikend** ...

(Doğu Türkçesi) Mü'min 25: tā alarnıǵ köngülleri **sıngay** ...

(Batı Türkçesi) Mü'min 25: tā anlarının kalpleri **şına** ...

şın - : şikend (kırmak, parçalamak)

(Farsça) Şūrā 45: فِي عَذَابٍ مُّقِيمٍ der 'azābī **peyveste**-end ya'ni bākī ve bī-inkıṭā' ...

(Doğu Türkçesi) Şūrā 45: فِي عَذَابٍ مُّقِيمٍ **tutuş** 'azābīdedürler ya'ni bākī ve inkıṭā' sız ...

(Batı Türkçesi) Şūrā 45: فِي عَذَابٍ مُّقِيمٍ 'azāb-ı **muḳīm**dedürler ya'ni bākī ve bī-inkıṭā' durlar ...

tutuş : peyveste (sürekli, devamlı)

(Farsça) Mü'min 2: تَنْزِيلُ الْكِتَابِ **fürū** firistāden-i Ḳur'ān ...

(Doğu Türkçesi) Mü'min 2: تَنْزِيلُ الْكِتَابِ **tüben** yibermegi Ḳur'ān'ını ...

(Batı Türkçesi) Mü'min 2: تَنْزِيلُ الْكِتَابِ **tenzil** iylemek Ḳur'ān'ı ...

tüben : fürū (aşağı)

(Farsça) Şūrā 28: وَيَنْشُرُ هِ رَحْمَتِ هِ ve perākende koned raḥmet-i ḥod ya'ni bārān-rā **münteşir kerdend** der gūh ve beyābān ...

(Doğu Türkçesi) Şūrā 28: وَيَنْشُرُ هِ مَتَرَدُ هِ ve yayğay öz raḥmetini ya'ni yamğurnı **münteşir iyeler** ...

(Batı Türkçesi) Şūrā 28: وَيَنْشُرُ هِ رَحْمَتِ هِ ve perākende ider raḥmetini ya'ni bārānı **tozdurur** tağ ve tüzde gūh ve beyābāna ...

tozdur- : münteşir kerdend (saçmak, yaymak, dağıtmak)

(Farsça) Şūrā 45: دَاهِجًا فَرْمُودَةً كِي “ Vakti ki işān-rā be-dūzaḥ rānend **düzdide** mi-nigerend ...

(Doğu Türkçesi) Şūrā 45: دَاهِجًا ايتيپدور kim: “Vakti kim alarnı tamuğça sürgeyler **uğrın** bakaylar ...

(Batı Türkçesi) Şūrā 45: دَاهِجًا بويورمۇش كي: “Ol-vağt ki anları cehenneme sürerler **uğrınca** nazar iderler ...

uğrın : düzdide (gizlice)

(Farsça) Zuhuf 80: Çigüne **pūşide** maned ?

(Doğu Türkçesi) Zuhuf 80: Néteg **yabuqluq** bolğay?

(Batı Türkçesi) Zuhuf 80: Ne güne **ħafi** bolğay?

yabuqluq : pūşide (örtülü, gizli, saklı)

(Farsça) Mü'min 27: بِيَوْمِ الْحِسَابِ be-**rūz-i şomār** ...

(Doğu Türkçesi) Mü'min 27: بِيَوْمِ الْحِسَابِ **sanamaq künide** ...

(Batı Türkçesi) Mü'min 27: بِيَوْمِ الْحِسَابِ **rūz-i ħesāba** ...

sanamaq küni : rūz-i şomār (hesap günü)

(Farsça) Mü'min 77: چنانچه **tefcir**-i 'uyūn ve izhār-ı besātīn ...

(Doğu Türkçesi) Mü'min 77: Andaq kim bulaqklar **ağızmaq** ve bustānlar izhāri ...

(Batı Türkçesi) Mü'min 77: ancılayın ki **tefcir**-i 'uyūn ve izhār-ı besātīn ...

ağızmaq : tefcīr (yerden su kaynatarak akıtma, yerden fişkırma)

2. METİN

Süretü'l-Mü'min

[173a/17] Avvalğı süredür hâ-mîmlerdin ve İmâm Ebu'l (18) Leys³⁶⁷ tefsiride anıñ isnadı bile mezkürdür³⁶⁸ kim Hâzret-i Resül şallallâhu 'aleyhi ve's-sellem³⁶⁹ ayttı: “Her kim tilese tâ cerâ (19) kılğay uçmağ ravzalarıda kérek kim³⁷⁰ hâ-mîmlerni oquğay”. Ve hısn-ı hasîn şahîh-i Müstedrek'din naql kılur (20) kim Hâzret-i Resül şallallâhu 'aleyhi's sellem³⁷¹ ayttı kim: “Mañga bérıpdür tâhâ vü tavâsim vü havâmim Musâ 'aleyhi ve's-sellem levhlarıdır”.³⁷² (21) Ve *Me'âlim*'de ibn-i Mes'ûd rağıyallâhu 'anhudın naql kılur kim: “Çün hâ-mîm alıda tüşer mén. Güyâ kim tüşüp mén bostanlarıda (22) kim yumşaq yéride vâkı' boluptur. Ta'accüb bile anğa baqar mén”. Ve İbn-i 'Abbas rağıyallâhu 'anhu aytıpdur kim: “*li-küllı şey'in* (23) *libâbün ve libâbü'l Qur'anü'l havâmîm*”.³⁷³ Ve ba'zı şahâbe ve tâbi'ındin hâ-mîm-i âlîni 'arâ'isü'l *Qurân* ve dibâcü'l *Qurân* dér érdiler³⁷⁴. (24) Bismi'llâhi'rrahmâni'rrahîm

1. حَمَّ Hurûf-u muqatta'a ba'zı 'ulemâ kavli bile muşassem yiberür³⁷⁵ (25) ler her harfi işâret kelimegedür. Andağ kim 'Arab kelâmığa ta'bir kılurlar ba'zığa tamâmdın. Pes mundaça işâret (26) Hâğ hükmiğadur kim red ü men' hañın anğa tartılmas ve mîm émesdür anıñ mülkiğe³⁷⁶ zevâl ü fenâ'nıñ ğubârı anıñ (27) serâ-perdeleriniñ tégresığa yol tapmas. Ant içer kim nâfiz hükm öziniñ bâkı mülki bile kim³⁷⁷ kısım-i cevâbı [173b/1] ol-kim

2. تَنْزِيلُ الْكِتَابِ tüben yibermegi *Qurân*'nı مِنَ اللَّهِ Hudây'dındur. غَالِبِ هُدَايِ Gâlib Hudây kim kâdirdür (02) anıñ yibermegige. دَانَ الْعَلِيمِ Dānā olça bile yiberür her kişige ve her vaqtğa.

3. غَافِرِ الذَّنْبِ Yazuğniñ yarlıkağuşısı (03) kişige kim şıdğ bile aytğay lâ ilâhe illallâh Muhammed resülullâh. وَقَابِلِ التَّوْبِ Ve tevbe qabül kılğuşısı kelime aytğuşısındı. (04) الْعَقَابِ Şıddi Katiğ 'ukübetliğ bir kişi kim³⁷⁸ baş burgay kelime aytmağdın. ذِي الطَّوْلِ³⁷⁹ Yağşı işlik ve bağışlar (05) ve uluğluğniñ igesi. لَا إِلَهَ هُوَ إِلَّا Hîç Hudây yoğtur kim tapınmağ müsteħiğ

³⁶⁷ TS ve İmâm Ebu'l Leyş : YA İmâm Ebu'l Leyş (513a dk.)

³⁶⁸ TS anıñ isnadı bile mezkürdür : YA mezkürdür (513a dk.)

³⁶⁹ TS Hâzret-i Resül şallallâhu 'aleyhi ve's-sellem : YA Hâzret-i Resül (513a dk.)

³⁷⁰ TS kérek kim : YA kérek (513a dk.)

³⁷¹ TS Hâzret-i Resül şallâhu 'aleyhi ve's-sellem : YA Hâzret (513a dk.)

³⁷² TS “levh” derkenarda yazılmıştır. (TS 173a/21)

³⁷³ li-küllı şey'in libâbün ve libâbü'l Qur'anü'l havâmîm (Her şeyin bir özü vardır, Kuran'ın özü de havamimdir.) (Arapça bir ibare)

³⁷⁴ Topkapı Sarayı nüshasında 173a/17-23 satırları arasında yazılı kısım Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasında derkenara yazılmıştır. YA (513a/13-26 dk.)

³⁷⁵ TS derkenara cüzün çeyreği anlamına gelen “rub'ü'l cüz” yazılmıştır. (TS 173a/24 dk.)

³⁷⁶ TS mülkiğe : YA mülkiğe kim (513a/18)

³⁷⁷ TS bile kim : YA bile (513a/19)

³⁷⁸ TS katiğ 'ukübatlığ bir kişi kim (“bir kişi kim” kısmı satır üstüne yazılmıştır) : YA şedidü'l-i'kâb kişige kim katiğ 'ukübatlığ (513a/23)

³⁷⁹ YA ذِي الطَّوْلِ âyetin üstü çizilmemiştir (513a/23)

bolğay. Meger ol إِلَيْهِ الْمَصِيرُ (06) anıñ sarığadur qaytmaq barça bendelerniñ³⁸⁰ mücāzātı üçün.

4. Cidāl kılmalar ve ta'n³⁸¹ (07) urmalar İllā İbātı Hudāy kitabınıñ āyetleride. Andın song kim anıñ tenzili muħaqqāq boldı. إِلَّا (08) Meger alar kim yapıdurlar ħaqnı. فَلَا يَغْرُرْكَ Pes kérek kim yārī bérmegey sanğa نَقَلْتَهُمْ (09) kāfırlerniñ ögrülmegi. يف البلاد Şam ve Yemen şehrleride bāzergānılığqa ya'ni köngülke kéltürme kim alarğa mühletī (10) ve furşatī bardur kim alarnıñ rüzgārınıñ 'ākıbetiniñ işi ħasār ü bevārğa³⁸² tartqusıdur.

5. Tekzīb (11) kıldılar séniñ qavminğdin burun قَوْمٌ نُوحٍ Nuh 'aleyhi's-selām qavmi anı وَالْأَحْزَابُ ve tekzīb kıldılar néçe gürühī (12) kim leşker peygamberler yüziğe tartar érdiler مِنْ بَعْدِهِمْ Nuh qavmidin song öziñiñ peygamberleriğe 'Ād ve Şemūd (13) qavmi déğ. Ve ħaşd kıldılar her bir gürüh bulardın بِرَسُولِهِمْ alarğa yiberilgen peygamber (14) ħa tutqaylar anı ve her anda kim tilerler anğa tégürgeyler. Ve ħuşümet kıldılar (15) öz peygamberleri bile³⁸³ بِالْبَاطِلِ öziñiñ beyhüde sözleri bile لِيُدْحِضُوا tā zāyil kılgaylar ve yok étkeyler (16) بِه الْحَقُّ öziñiñ bātılığın bile Ĥağ sözini kim anıñ mutāba'atı vācib bolğay. Pes mén tuttum (17) alarnı ve helāk kıldım anıñ mükāfātığa. فَكَيْفَ كَانَ Pes néteg bolğay عِقَابٍ méniñ 'iğābım alarğa.

6. Ve andağ kim vācib bolup édi 'azāb ötken ümmetlerniñ mükezzibleriğe كَفَرُوا vācib boluptur كَلِمَتٌ رَبِّكَ (19) séniñ perverdigārınıñ ħükmi ħazāb ve 'iğāb bile النَّارِ alarğa kim kāfir boldılar (20) séniñ qavminğdin. أَنَّهُمْ Ol sebeb bile kim alar tamuğniñ mülāzımlarıdurlar ya'ni ol (21) cihānniñ 'azābınıñ³⁸⁴ müstevcibi dağı bardurlar. Ve eger qavm Ĥağ 'ibādetidin yüz évirseler ziyānī anıñ mülkige yétmes. (22) Anıñ üçün kim anıñ tapıñuçısı³⁸⁵ ve şenā aytquçısı köpdürler maħlūklar ħavāşsıdın ve alarnıñ cümlesidin.

7. الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ (23) Alar kim köterürler 'arşnı ve 'arş kötergüçisi feriştelerniñ eşrefidürler. Keşşāf' (24) da kéltürüptür kim: "Ĥağ subħāne barça feriştelerge buyurur tā şubħ u şām iclāl ü ikrām yüzidin 'arş cümlesiga (25) selām kılırlar." وَمَنْ حَوْلَهُ Ve alar kim 'arşniñ tégreleridedür. Kerrübilerdin kim anıñ tavāf kılguçılar (26) ve alar yétmiş miñ

³⁸⁰ TS "bendelerlerniñ" yazılıp ilk önce yazılan "-ler" ekinin üstü karalanmıştır.

³⁸¹ TS ta'n : YA ta'ne (513a/26)

³⁸² TS bevārğa ("bevār" sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.) : YA debārğa (513b/01)

³⁸³ TS peygamberleri bile : YA peygamberleriğe (513b/05)

³⁸⁴ TS 'azābınıñ : YA 'azābını (513b/11)

³⁸⁵ TS "tapıñuçını" yazılıp "-nı" ekinin üstü karalanmış ve satır üstüne "-sı" yazılmıştır.

şâfdurlar. ‘Arşnı arada alıp يُسَبِّحُونَ tesbîh ayturlar tesbîh-i muqterin بِحَمْدِ رَبِّهِمْ (27) alarning Perverdigâr’ning sitâyişiga ya’ni Hudây’ga zâkirdürler barça şenâ bile cidâl ü ikrâm şaffetleridin وَيُؤْمِنُونَ بِهِ³⁸⁶ [174a/1] ve imân keltürürler anğa”. Me’âlim’de Şehr bin <H>avşeb’din³⁸⁷ naql kıılır kim: “‘Arşnıng cümlesi sékkizdürler tört ayturlar: (02) “Subhânekallâhümme ve bihamdike leke’l-hamdu ‘alâ hilmike ba’de ‘ilmik.”³⁸⁸ Ve yene törti ayturlar: “Subhânekallâhümme ve bihamdike leke’l-hamdu ‘alâ ‘afvike ba’de kudretik.”³⁸⁹ (03) Güyâ kim alar ilâhî keremining nisbeti bile Benî Âdem yazuqlarığa (04) bu kelimelerni ayturlar وَيَسْتَغْفِرُونَ ve yarılkaamak tiler Hudây’dın. لِلَّذِينَ آمَنُوا Alar üçün kim imân (05) keltürüptürler ve ayturlar: رَبَّنَا “Ay bizing yaratkuçumuz, وَسِعَتْ tükél yétip sén barça (06) némelerge yétip (07) dür³⁹⁰. فَاعْفِرْ Pes yarlıқа تَابُوا لِلَّذِينَ تَابُوا alarnı kim tevbe kıılıpdurlar ve sanğa kıayıpdurlar وَاتَّبِعُوا (08) ve égreşıpdürler سَبِيلَكَ séning yolunğa kim İslâm dınidür. وَفِهِمْ Asrağıl alarnı عَذَابِ الْجَحِيمِ (09) azābıdın.

8. رَبَّنَا³⁹¹ Ay bizing perverdigarımız luř kııl وَأَدْخُلْهُمْ ve kırgüz tayıbler ve dın (10) égreşgüçılerni yâ barça mü’minlerini عَذَابِ جَنَاتٍ ikâmet bustânlarında. Ol bustânların kim (11) hüruf-ı fazl bile وَعَدْتُهُمْ va’de bérıp sén alarğa. وَمَنْ صَلَحَ Ve indürgıl alar bile cennetke her kim şâyeste (12) dür مِنْ آبَائِهِM alarnıng atalarındın وَأَزْوَاجِهِM alarnıng hâatunlarındın ve alar (13) nıng oğlanlarındın tâ alarnıng şadmanlığı bularnıng dıdarı bile tamâm bolğay. الْعَزِيزُ Durustluğ (14) bile kim sén gâlib sén ve hıç maqdürdın ‘aciz émes sén, الْحَكِيمُ bilgüçi sén ve her né kıılsanğ (15) hikmetidin hâlî émeştir.

9. تَقِ السَّيِّئَاتِ (16) وَمَنْ Yétğıl alardın yamanlığların ya’ni yazuqlarnı dünyâda. وَمَنْ Ve her kimdın yétsenğ andın yamanlığlarını bu kün bu cihânda فَقَدْ رَحِمْتَهُ pes durustluğ (17) bile³⁹³ bağışladınğ anğa âhıretde. وَذَلِكَ Ve séning³⁹⁴ ol asramağın الْعَظِيمُ ol uluğ firüz

³⁸⁶ YA وَيُؤْمِنُونَ بِهِ âyetin üstü çizilmemiştir. (513b/18)

³⁸⁷ TS Şehr Bin Cavşeb : YA Şehr Bin Havşeb (513b/19)

³⁸⁸ Subhânekallâhümme ve bihamdike leke’l-hamdu ‘alâ hilmike ba’de ‘ilmik.(Allah’ım seni her türlü kusurdan tenzih ederim ve sana hamd ederim. Sonsuz ilminin yanında sonsuz hilminden(müsamahakarlık) dolayı her türlü övgü sana mahsustur.)(Arapça bir dua)

³⁸⁹ Subhânekallâhümme ve bihamdike leke’l-hamdu ‘alâ ‘afvike ba’de kudretik.(Allah’ım seni her türlü kusurdan tenzih ederim ve sana hamd ederim. Sonsuz kudretinin yanında sonsuz affından dolayı her türlü övgü sana mahsustur.)(Aapça bir dua)

³⁹⁰ TS “yétıpdürler” yazılıp “-ler” ekinin üstü karalanmıştır.

³⁹¹ YA رَبَّنَا âyetin üstü çizilmemiştir.(513b/26)

³⁹² YA وَأَزْوَاجِهِM âyetin üstü çizilmemiştir. (514a/01)

³⁹³ TS durustluğ bile : YA durustluğ bile kim (514a/06)

³⁹⁴ TS ve séning : YA séning (514a/06)

(18) luğdur kim her şāhib-i devlet kim bu kün³⁹⁵ ilāhī ‘izzetiniᅇ penāhidadır tā aᅇga nihāyetsiz raᅇmetiniᅇ kölegeside (19) bolğusıdur .”

10. إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا Durustluk bile alar kim³⁹⁶ kāfir boldılar. يُنَادُونَ Nidā' kılurlar feriştereler tili bile³⁹⁷ (20) ya'ni vaqtide kim kāfirler tamuğka ingeyler ve öziniᅇ nefsleri bile düşmenliᅇ başlap 'itāb ve melāmet (21) tilin açkaylar. “Nēge iᅇtiyār zamānıda imān kēltürmediniᅇizler?” feriştereler alarğa nidā' kılğaylar ve aytkaylar: لَمَقْتُ (22) اللَّهُ “Her-āyine ᅇudāy'niᅇ düşmenliᅇi sizlergedür küfrge. Uluᅇraᅇdur مِنْ مَفْتِكُمْ (23) sizlerniᅇ düşmenliᅇiniᅇizdın أَنْفُسِكُمْ sizlerniᅇ nefsleriᅇizge ve ᅇudāy sizlerni düşmen tuttu إِذْ تُدْعَوْنَ (24) kuldüniᅇizlar إِلَىٰ يَمَانِ imān kēltürmek sarıᅇa ᅇudāy ve resūliᅇa. فَتَكْفُرُونَ Pes sizler kāfir boldüniᅇizlar (25) ve imān kēltürmediniᅇizler.”

11. أَلْوَا رَبَّنَا Aytkaylar kāfirler kim: “Ay biziᅇ ᅇferideᅇarımız! أَمْتَنَا ائْتِنِينَ Öltürdüniᅇ (26) bizni ēkki ᅇatla, وَأَحْيَيْنَا ائْتِنِينَ tirgüzdüniᅇ bizlerni³⁹⁸ ēkki ᅇatla³⁹⁹. Avvalᅇi imāte ecel tükengeni vaqtıda dünyāda ve avvalᅇi (27) iᅇyā ᅇürda ve ēkkinᅇi imāte ᅇürda ēkkinᅇi iᅇyā ba'sda.” Ve *Tibyān*'da aytıpdur kim ᅇdem zürriyetini kim aniniᅇ arᅇasıdın [174b/1] ᅇıkarıpdur mişāᅇ alardın tuttu öltürdi. Avvalᅇi imāte oldur ve raᅇmde⁴⁰⁰ kim nuᅇfe ērdiler tirgüzdi. Song (02) dünyāda öltürdi ve āᅇiretde tirgüzdi⁴⁰¹ ve her taᅇdir bile kāfirler öltürmek ve tirgüzmekke⁴⁰² iᅇrār kılurlar ve aytur (03) lar: فَأَعْتَرَفْنَا “Pes biz i'tirāf kıldıᅇ biz بِذُنُوبِنَا biz yazuᅇlarımızᅇa⁴⁰³ kim ba's inkārı ve tekzibi ērdi. (04) فَمَلَّ إِلَىٰ خُرُوجِ Pes āyā bardur biziᅇ ᅇıkıp kēlmegiᅇiz sarıᅇa tamuᅇdın مِنْ سَبِيلِ hiᅇ yolı ya'ni ᅇariᅇat (05) kim aᅇga sülük kılᅇay biz ve tamuᅇdın ᅇutulᅇay biz ve cennetke yētkey biz.” Alariniᅇ murādı imān ve tevbe ᅇabūlı (06) dur. Feriştereler alarını nevmid aytıp ayturlar⁴⁰⁴.

12. ذَلِكُمْ Olᅇa sizlerge anda sizler ebed ᅇabsidin بِأَنَّهُ⁴⁰⁵ ol (07) sebeb biledür kim dünyāda إِذَا دُعِيَ اللَّهُ ᅇün oᅇur ērdiler ᅇudāyını وَحْدَهُ yeᅇtā ve yegāne. كَافِرٌ بُولُور Kāfir bolur (08) ērdiniᅇizler aniniᅇ birligiᅇe ve aytur ērdiniᅇiz: “ وَأَنْ يُشْرَكَ بِهِ⁴⁰⁶ أَجْعَلَ الْأَلَهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا ” ve ᅇirk kim (09)

³⁹⁵ TS “bu kün” satır üstüne yazılmıᅇtır.

³⁹⁶ TS durustluk bile alar kim : YA durustluk bile alar bile kim (514a/09)

³⁹⁷ TS feriştereler tili bile : YA feriştereler bile (514a/09)

³⁹⁸ TS “bizlerni” sözcüᅇü satır üstüne yazılmıᅇtır.

³⁹⁹ TS tirgüzdüniᅇ bizlerni iki ᅇatla : YA tirgüzdüniᅇ iki ᅇatla (514a/16)

⁴⁰⁰ TS ve raᅇmde : YA raᅇmde (514a/19)

⁴⁰¹ TS tirgüzdi song dünyāda öltürdi ve āᅇiretde tirgüzdi : YA tirgüzdi (514a/19)

⁴⁰² TS tirgüzmekke : YA : tirgüzgüzmekke (514a/20)

⁴⁰³ TS yazuᅇlarımızᅇa : YA yazuᅇlarımızᅇa (514a/21)

⁴⁰⁴ TS aytıp ayturlar : YA ayta ayturlar (514a/24)

⁴⁰⁵ TS بِأَنَّهُ āyetin üstü ᅇizilmemiᅇtır.

⁴⁰⁶ أَجْعَلَ الْأَلَهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا Sād Süresi 5. āyetinden “İlahları tek bir ilah mı yaptı?” anlamına ᅇelen bir bölüm.

kéltürür érdiler anġa ya'ni ŧerik alar anġa koŧar érdiler. تُؤْمِنُوا İmān kéltürür érđingizler⁴⁰⁷ (10) ŧeriklerge. فَالْحُكْمُ لِلَّهِ Pes iŧ yasamaġlıġ⁴⁰⁸ Ĥudāy'ġadur. الْعَلِيِّ Uluġraġdur Ĥudāy andın kim anġa (11) ŧerik kéltürgeyler, الْكَبِيرِ uluġraġ⁴⁰⁹ andın kim özge ne anıġ bile téġ étkeyler.

13. أَلْيَاتِهِ Oldur (12) ol Ĥudāvendi⁴¹⁰ kim ġudret kemāli bile يُرِيكُمْ körsetür sizlerge delālet ġılġuġı niŧāneler öz (13) ġiddetiġa. وَيُنَزِّلُ Ve tüben yiberür Lَكُمْ sizler üçün مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا kökdin rüzī sebeblerini (14) yamġur⁴¹¹ yā ferištelerni tedbiriġe olġa rızġnıġ sebebi bolġay. وَمَا يَنْدَكُرُ Ve pend almaġay ya'ni 'ibret almaġay (15) bu āyetler bile. إِلَّا مَنْ يُنِيبُ Meger kiŧi kim ġaytġay Ĥudāy'ġa ya'ni mu'ŧebetdin ġaytıp yüz tã'atġa kéltürgey.

14. فَادْعُوا اللَّهَ (16) Pes tapıġızlar Ĥudāy'ġa⁴¹². مُخْلِصِينَ⁴¹³ Ĥāletide kim arıġ ġılġuġılar bolġay sizler لَهُ الدِّينِ anıġ üçün (17) öz tã'atingizni ŧirk ve riyā'dın. وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ Ve egerġi kerihdürler kāfirler sizlerniġ ihlāŧıġızını (18) anıġ tevġidide anıġ üçün kim alar imān ni'metiġa kāfirdürler ve sizler ol ni'metġa⁴¹⁴ ŧākir. Pes sizler ara münāferet (19) dür ve sizlerniġ 'amelleringiz ve sözleringiz alarınıġ mergübi ve maġbübi émeŧür. Andaġ kim alarınıġ sözi ve iŧi (20) sizlerge mekrüh ve mabġüzdur.

15. رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ Oldur köterġüġi bendelerniġ derecesini hem dünyāda ve hem 'uġbāda. (21) Dünyāda tãbaġalar tefāvüti ve 'uġbāda mertebeler ve maġāmlar tebāyüni bile yā enbiyā dereceleriniġ köterġüġisidür. Ādem derece (22) sini ŧafvet bile köterdi ve Nuġ'nı da'vet bile ve İbrāhim'ni ġullet bile ve Musā'nı ġurbet bile ve 'İsā'nı zühdluġ (23) bile ve Muġammed'ni ŧalavātullāhu ve's-sellem'aleyhi ve 'ālī cemi'ü'l enbiyā ŧefā'at bile. Sülemī aytıpdur kim: "Her kimniġ derecesini (24) tilese köterür ġaġāyık ma'rifeti ve tapınmaġı bile." Ve *Baġır*'de kéltürüptür kim muġibbler dereceleriniġ köterġüġisidür (25) fenā' bile muġabbetdin ve beġā maġbübüyet bile. 'Azizī aytıpdur kim: "Lā yücedü'l beġāu illā bi'l-fenā."⁴¹⁵ Tā fenā' ŧerbetin iġmesenġ (26) beġā ġil'atin kéymes sén. نُورِ الْعَرْشِ 'Arŧ igesidür ya'ni anıġ ġālıġı ve māliki yā mülk ve sulţān igesidür. (27) يُلْقِي الرُّوحَ Saluruġını مِنْ أَمْرِهِ öziġniġ fermānı bile yā yiberür Cebrāyil 'aleyhi's-selāmı مِنْ يَشَاءُ her kimge [175a/1] tilese مِنْ عِبَادِهِ⁴¹⁶ bendeleridin ya'ni nübüvvet rütbesin 'atā' ġılır her kimge tilese. لِيُنذِرَ Tā ġorġutġay ol-kim (02) vaġy anġa

⁴⁰⁷ TS "érđingizler" yazılıp "-ngiz" kısmının üstü karalanmıştır.

⁴⁰⁸ TS yasamaġlıġ : YA yasamaġlıġ (514a/28)

⁴⁰⁹ TS uluġraġ : YA uluġraġ (514a/29)

⁴¹⁰ TS Ĥudāvendi : YA Ĥudāy (514b/01)

⁴¹¹ TS yamġur : YA yamġur déġ (514b/03)

⁴¹² TS Ĥudāyġa : YA Ĥudāy (514b/05)

⁴¹³ YA مُخْلِصِينَ āyetin üstü çizilmemiŧtir. (514b/05)

⁴¹⁴ TS ni'metġa : YA ni'metġa (514b/08)

⁴¹⁵ Lā yücedü'l beġāu illā bi'l-fenā (Fanilik olmadan bakilik bulunmaz) (Arapġa bir söz)

⁴¹⁶ YA مِنْ عِبَادِهِ āyetin üstü çizilmemiŧtir. (514b/19)

kélipdür kişilerni يَوْمَ التَّلَاقِ biribirini körer kündin ya'ni küni kim rühlar bedenlerge mülâkat (03) kılğaylar yâ kök ve yér ehli yâ evvelin ve âhirin yâ ma'büdlar ve 'abidler yâ mazlûmlar ve zâlimler yâ her 'amel kılğuçı mülâkı bolur özi (04) ning 'amelîğa.

16. لَا يَخْفَى كünî kim alar ya'ni bendeler بِأَرْزُونِ āşikâre bolğaylar gûrlardın çıkıp (05) yapulmağay هُدَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ⁴¹⁷ bendelerning 'ayâni ve 'ameli ve aḥvâlidin bā-vücüd alarning köplügi bile. (06) Néme bile⁴¹⁸ barçasını bilür ve 'amelğa gür içre bérür ve çağıruçı⁴¹⁹ çağırur kim: لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ⁴²⁰ “Kimgedür⁴²⁰ bu kün pād-şâh (07) lıg ve iş yasamağlıg?” Barça bendeler biri birining infâkı bile cevâb bergeyler kim: اللَّهُ الْوَاحِدُ⁴²¹ “Hudây'ğa (08) kim birdür hükmede.” مَوْلَى الْقَهَّارِ Mülk münâzi'leri ve bed'ilerining sindurğuçısı ve kâfirlerğa kim zârürî 'ilm (09) ḥâsıl bolğan bolğay ilâhî ve ḥudâniyetîğa bu cevâbda⁴²² mü'minler bile muvaffaq bolğaylar.

17. بِمَا كَسَبَتْ Olça kılıpdur كُلُّ نَفْسٍ بِأَعْمَالِهَا pādâş (10) bérilgey her kişige. لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ Küç yoktur bu kün ne kişi (11) ning sevâbıdın az kılurlar ne kişining 'ikâbığa artururlar ve ne kişini kişining yazukı bile tutarlar (12) ve ne yaḥşığa yamanning pādâşın bérürler. إِنَّ اللَّهَ Durustluk bile kim هُدَىٰ سَرِيعِ الْحِسَابِ bat sanağuçı (13) dur ḥesâb vaqtıda anğâ şâfi' şâfi'din қа<y>ta⁴²³ tutmas. *Vasîf* de keltürüptür kim ḥazret-i resül şallâhu 'aleyhi ve's-sellem⁴²⁴ (14) aytıpdur kim Hudây ta'âli aytur kim: “mén cezâ' bérğüçi pād-şâh mén neşâyed uçmaḥlığığa kim uçmaḥğa kirgey (15) ve ne hiç tamuğluğığa kim tamuğda bolğay ve alarning қаşıda yazukı bolğay tā anı kışâş kılmağay mén.” Song (16) bu âyetni oğadı kim: الْيَوْمَ تُجْزَىٰ tā āhirğaça.⁴²⁵

18. وَأَنْذِرْهُمْ Ve қорқut kâfirlerni ve қорқutқıl يَوْمَ الْأَرْفَةِ yavuқ kün (17) ning 'azâbıdın ya'ni kıyâmet küni her-âyine kélgey ve her né kélğüçi bolğay yavuқdur kélmekke. إِذِ الْقُلُوبُ (18) Қорқutқıl alarnı kim alarning köngülleri لَدَى الْحَنَاجِرِ alarning boğuzlarının yavuқıda⁴²⁶ bolğay (19) ya'ni ol küning feza'ıdın köngüller öz yerleridin çıқmaққа meyl körsетip boğuzlarğa kélgeyler (20) ve hem-ol yerde қалğaylar ne қayta alurlar tā alarning şahibi yal alğay ve çıққay tā ḥalâşlıg tapқaylar ve mu (21) ning dég köngüllerning aşḥâbı bolğaylar كَاطِمِينَ gām-

⁴¹⁷ TS هُدَىٰ مِنْهُمْ âyetin üstü çizilmemiştir.

⁴¹⁸ TS néme bile : YA bel-kim (514b/25)

⁴¹⁹ TS çağıruçı : YA çağırkuçı (514b/25)

⁴²⁰ TS kimgedür : YA kimdür (514b/26)

⁴²¹ YA Âyetin sonuna الْقَهَّارِ ibaresi eklenmiş ve sonra üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. (514b/27)

⁴²² TS bu cevâbda : YA cevâbda (514b/29)

⁴²³ TS қата : YA қayta (515a/04)

⁴²⁴ TS ḥazret-i resül şallâhu 'aleyhi ve's-sellem : YA ḥazret-i resül (515a/05)

⁴²⁵ Her iki nüshada da الْيَوْمَ تُجْزَىٰ âyetin üstü çizilmemiştir. (515a/08)

⁴²⁶ TS yavuқıda : YA yavuқıda (515a/11)

g'inler ve kayğudın tolğanlar. مَا لِلظَّالِمِينَ (22) Yoqtur cevr kılğuçılarga ya'ni kâfirlerğa ol künde hîç müşfik qarındaşı mihr-bân yârî⁴²⁷ kim (23) 'azâb alardın kitergey وَلَا شَفِيعٌ يُطَاعُ ve der-h^vâst kılğuçı kim anıng fermânın iltkeyler ya'ni şâfi' kim (24) anıng şefâ'ati kabûl mahâlliğa yétkey.

19. Bilür Hudây الْأَعْيُنَ كَاثِنَةَ közlerning hıyânetini ya'ni nazar olçağa (25) haramdur yâ gammaz kılmak kişilerining ma'âyibiğa yâ gâzab körmek ve körmemekde. İmâm Kûşeyrî qaddese sirruh aytıpdur (26) kim: "Hüccetler közlerinin hıyâneti oldur kim münâcât vaqtlarında uyqunı anıng yavuşığığa qoyğaylar." Andaq (27) kim Zebûr'da kélipdür kim yalğan aytkay her kim méning muhtesibimning da'vâsın kılğay ve kéçe kim kirgey anıng közi [175b/1] uyquğa bargay الصُّدُورُ⁴²⁸ وَمَا تُخْفِي ve bilür Hudây olça yaşurupdur kökrelerde ya'ni barçanıng zamirleri (02) ve sırlarını bilür.

20. Ve Hudây kim hüküm kıılır بِالْحَقِّ rāstlıg⁴²⁹ ve yahşı kılğuçı ve yaman étküçining ceza'sıda وَالَّذِينَ (03) وَيَدْعُونَ ve alarga kim tapınurlar müşrikler مِنْ دُونِهِ Hudâyın özgege. Hüküm kıılmaslar alar بِشَيْءٍ⁴³⁰ némege. (04) Anıng üçün kim eger cemâddurlar. Alarga kudret anğa yoqtur ve eger hayvândurlar, mağlûkdurlar ve memlûkdurlar ve memlûkge hüküm ve fermân (05) kudreti yoqtur. إِنَّ اللَّهَ Durustluq bile kim Hudây⁴³¹ هُوَ السَّمِيعُ oldur bendelerning sözün eşitküçü⁴³², الْبَصِيرُ körgüçü (06) alarnıng girdârını⁴³³.

21. Ayā kēzmesler ve sefer kıılmaslar Mekke'ning müşrikleri فِي الْأَرْضِ Yemen ve Şām (07) şehride bāzer-gānlıg üçün. فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ Pes tā körgeyler kim néteg érdi كَانُوا alarnıng (08) işinıng serencāmı kim bar érdiler مِنْ قَبْلِهِمْ alardın burun tekzib ehlidin 'Ād ve Şemūd⁴³⁴ ve Mü'tefike erbābı (09) dég kim alarnıng diyārıda Kureyş'ning bāzer-gānlıgların⁴³⁵ öter yéridür. كَانُوا⁴³⁶ Bar érdiler burunğılar. هُمْ أَشَدَّ (10) Alar qatıkrak bulardın قُوَّةً küçlüg ve tuvānālıg cihetidin yâ kudret ve mütemekkin وَأَثَرًا ve köprek alarnıng (11) nişāneleri cihetidin فِي الْأَرْضِ alarnıng diyārı yéride biyik qal'alar ve uluğ şehrlér dég. اللَّهُ فَآخَذَهُمْ Pes (12) tuttı alarnı Hudây 'uqubet kıldı بِذُنُوبِهِمْ alarnıng yazuqların⁴³⁷ sebebi bile ya'ni

⁴²⁷ TS yārî sözcüğü art arda iki kez yazılmıştır.

⁴²⁸ YA لَصُّدُورُ âyetin bu kısmının üstü çizilmemiştir. (515a/21)

⁴²⁹ YA "rastlıg" sözcüğünden sonra "bile" edatı yazılıp üstü çizilmiştir. (515a/22)

⁴³⁰ YA بِشَيْءٍ âyetin üstü çizilmemiştir. (515a/24)

⁴³¹ TS Huday : YA Haqq Huday (515a/26)

⁴³² TS eşitküçü : YA eşitküçüsü (515a/26)

⁴³³ TS "gird-gârını" yazılıp "-ga" kısmının üstü karalanarak yerine elif yazılarak "girdâr" şeklinde düzeltilmiştir.

⁴³⁴ YA Şemüd : Şemüdka yazılıp "-ka" yönelme ekinin üzeri çizilmiştir. (515b/01)

⁴³⁵ TS bāzar-gānlıgların⁴³⁵ (" - ları" kısmı satır üstüne yazılmıştır.) : YA bāzar-gānlıgınıng (515b/01)

⁴³⁶ YA كَانُوا âyetin üstü çizilmemiştir. (515b/02)

küfr ve tekzîb وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ حُدَايَ مِنَ اللَّهِ (13) ve yok édi alarğa Hüdây ‘azâbıdın مِنْ وَاقٍ hîç asrağuçı kim kitergey anı alardın.

22. Bu tutmağ (14) بِأَنَّهُمْ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ ذَلِكَ ol sebab bile érdi kim kældiler alarğa رُسُلُهُمْ alarning peygamberleri بِالْبَيِّنَاتِ (15) rüşen hüccetler ve hüveydâ mu‘cizeler bile. فَكَفَرُوا Pes kâfir boldılar aning bile ve inkâr kıldılar anğa. فَآخَذَهُمُ اللَّهُ (16) Pes tuttu Hüdây alarnı ve mu‘ākab kıldı. قَوِيٌّ إِنَّهُ Durustluk bile kim Hüdây tuvânâdur ve mütemekkin her néde tilese (17) شَدِيدُ الْعِقَابِ katık ‘uqubet şirk ehligi.

23. Durustluk bile kim biz yiberdük Musâ’nı⁴³⁷ (18) بِآيَاتِنَا ‘aleyhi’s-selâm (18) بِأَيَاتِنَا bizing mu‘cizelerimiz bile kim tokkuz âyetler érdi وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ve hüccet-i hüveydâ. Aytıpdurlar: (19) “Murâd ‘aşâdur ve aning efrâdı yâd étmekge tefhîm ve ta‘zîm cihetidindür yâ âyet da‘vetdür Hağ’ka ve sulţân-ı mübîn (20) aning mu‘cizesi ya‘ni da‘vet ve muhabbet bile yiberdük biz anı.”

24. Fir‘avn sarığa kim Mısır ‘amâlikasının uluğ (21) rağı érdi ve rubûbiyet da‘vâsın kıılır érdi وَهَامَانَ ve Hamân’ğa aning vezîri érdi وَقَارُونَ ve (22) Qarun’ğa aning kim muğarrebî ve müşîri érdi ve ol alarnı Hağ’ka da‘vet kıılıp mu‘cize-i izhârın kııldı ve alar tekzîb (23) ve inkâr kıldılar. فَقَالُوا Pes aytılar: “Ol cadu mıdur kim hâriğ-ı ‘âdet bizge körsetür sihr yüzidin? كَذَّابٌ⁴³⁸ (24) Yalğan aytquçıdur anda kim aytur: ‘Hüdây bardur ve mén aning resûli mén’.”

25. Pes çün keldi alarğa (25) رَاسِتٌ ve durust peygâm bile مِنْ عِنْدِنَا bizing kaçımızdın. فَقَالُوا⁴³⁹ Aytılar: “Öltürüngizler أَبْنَاءَ الَّذِينَ (26) أَمْنُوا alarning oğlanlarını kim imân keltürüpdürler⁴⁴⁰.” Musâ⁴⁴¹ ‘aleyhi’s-selâm bile Fir‘avniler⁴⁴² Musâ vilâdetidin (27) burun Benî İsrâ’il’ning oğlanlarını öltürür érdiler ve aning toğanıdın song élig tartıp érdiler. [176a/1] Musâ ‘aleyhi’s-selâm keldi ve nübüvvet da‘vâsın kııldı. Yene Fir‘avn’ning bégleri aytılar: “Benî İsrâ’ilning oğlanlarını (02) öltürüngizler tâ alarning köngülleri sığay⁴⁴³ ve Musâğa yârî bérmegeyler وَأَسْتَحْيُوا نِسَاءَهُمْ ve tirig (03) قُيُودًا alarning kızlarını tâ Kıbtî

⁴³⁷ TS Önce Musa’ğa şeklinde yazılıp “-ğa” yönelme ekinin üstü çizilerek Musa’nı olarak değiştirilmiştir : YA Musa’ğa (515b/12)

⁴³⁸ YA كَذَّابٌ âyetin üstü çizilmemiştir. (515b/19)

⁴³⁹ YA أَقْتُلُوا âyetin üstü çizilmemiştir. (515b/21)

⁴⁴⁰ TS keltürüpdürler (“-ler” eki satırın üstüne yazılmıştır.): YA keltürüpdür (515b/22)

⁴⁴¹ YA “Musa” sözcüğü âyet olmamasına karşın üstü kırmızı mürekkeple çizilmiştir. (515b/22)

⁴⁴² TS Fir‘avniler : YA Fir‘avniler (515b/22)

⁴⁴³ TS sığay : YA sığay (515b/25)

hatunlarının⁴⁴⁴ hizmetin kılğaylar.” Alar bu mekr kıldılar وَمَا كَذِبُ (04) ve yoktur imān keltürmegenlerinin keydi nebiler ve mü'minler nisbetiğa. Meger yolsız (05) luğ ve beyhüdelikte ya'ni ilgeri barmağay ve anıñ vebāli hem alarga qaytğay. Pes Fir'avn Musā 'aleyhi's-selām bāreside (06) öziniñ hāşları bile kéngeş kıldı ve ayttı: “Anı öltürmek kérek.” Ayttılar: “Bolmağay kim ol sihr kılğan bolğay⁴⁴⁵ özi (07) niñ öltürgüçisige ve andın haleli sanğa yétkey.” Yā ol kim kişiler aytkaylar Fir'avn anıñ bile mu'āraza kıla almay (08) anı öltürdi. şalāh oldur kim sāhirlerni⁴⁴⁶ tileliñ tā anıñ bile mu'arız bolğaylar. Fir'avnğa bu söz maqbül tüşti (09) ve bilür érdi kim ol peygamberdür anı öltürmekdin qorqar érdi amma qavm qaşıda celīdlıq izhārın kıldı

26. أَقْتُلْ مُوسَى⁴⁴⁷ ve ayttı Fir'avn: “Qoyuñızlar meni tā horluğ bile (10) وَقَالَ öltüre mén Musā'nı وَلْيَذُغْ رَبِّي⁴⁴⁸ ve aytkıl tā⁴⁴⁸ ol oquğay⁴⁴⁹ öz Hudāynı⁴⁵⁰ tā meniñ öltürmegimni andın tıyğay. Durustluğ bile kim mén (12) andın qorqar mén. يُبَدِّلْ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ⁴⁵¹ Andın kim ol özge kılğay sizlerniñ kişiniñizni ve meniñ 'ibādetimni tıyğay (13) وَأَنْ يُظْهِرَ⁴⁵² yā ol-kim āşikāre bolğay anıñ da'vetiniñ sebebi bile فِي الْأَرْضِ الْفَسَادِ Mısır yéride bozuqluğ ve ékki (14) gürühi hafş yā zammı ve hā kesri ve dāl naşbı bile oqur ya'ni Musā zāhir kıtur sizlerniñ şehriñizde fesādı ya'ni anıñ tābi' (15) leri kim köp bolğaylar sizler bile uruşkanı.”

27. وَإِنِّي عُذْتُ⁴⁵³ Ve ayttı Musā öziniñ qavmiğa bu haber kim anğa yétti: (16) “Durustluğ bile kim mén penāh tuttım بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ meniñ Perverdigār'ım ve sizlerniñ⁴⁵¹ Perverdigār'ingız⁴⁵² bile مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ (17) her boyun tartquçiniñ şerridin kim uluğluğ körsetmek sebebi bile لَا يُؤْمِنُ imān keltürmes (18) بِيَوْمِ الْحِسَابِ sanamağ küni.” Fir'avn'ning atını aytmadı ve vaşf bile yād kıldı kim anıñ ve anıñ dergāhiniñ ā'yāniniñ⁴⁵³ (19) şāmili⁴⁵⁴ bolğay ve Musā 'aleyhi's-selāmniñ öltürmeginiñ haberi kim yayıldı dostlar qayğuluğ ve düşmenler şādman (20) boldılar.

⁴⁴⁴ YA Kıbtı hatunlarının kızlarını tā şeklinde yazılıp daha sonra iki sözcük önce yazılmış olan “kızlarını tā” kısmının üstü çizilmiştir. (515b/27)

⁴⁴⁵ TS “bolğay” sözcüğü derkenarda yazılmıştır. (TS 176a/06)

⁴⁴⁶ TS “sāhirlerniñ” yazılıp “-niñ” ekinin üstü karalanmış ve satır üstüne “-ni” eki yazılmıştır.

⁴⁴⁷ YA أَقْتُلْ مُوسَى ayetin üstü çizilmemiştir. (516a/07)

⁴⁴⁸ TS “tā” satır üstüne yazılmıştır.

⁴⁴⁹ TS ve aytkıl tā ol oquğay (Önce oquğıl yazılmış daha sonra “-ğıl” ekinin üstü çizilip “-ğay” eki yazılmıştır.): YA aytkıl ol oquğıl (516a/07)

⁴⁵⁰ TS Hudāyniñ yazılmış daha sonra “-niñ” ekinin üstü çizilip “-ni” eki yazılmıştır.

⁴⁵¹ TS “sizlerniñ” sözcüğündeki “-ler” eki satır üstüne yazılmıştır.

⁴⁵² TS sizlerniñ Perverdigār'ingız : YA sizler<niñ > <Perverdigār>ingız (516a/15)

⁴⁵³ TS a'yāniniñ (176b/18 dk.)

⁴⁵⁴ TS anıñ dergāhiniñ a'yāniniñ şāmili : YA anıñ dergāhiniñ şāmili (516a/17)

28. وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ Ve ayttı imān keltürgen éri مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ Fir'avnning qarındaşlarıdın (21) ya'ni Hərbil yā Sem'an kim müddetü érdi kim cezm yolu bile يَكْتُمُ yapar érdi Fir'avn ve aning ittibā'idın özining (22) imān keltürgenini. Aytıpturlar⁴⁵⁵ kim yüz yıl érdi kim imānı bar érdi ve yaşurur érdi. Musā'ğa Fir'avn'ning (23) qaşdıni kim eşitti ayttı⁴⁵⁶: "آيَا أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا: "Āyā öltürür sizler éri aning için kim aytur رَبِّيَ اللَّهُ⁴⁵⁷ (24) méning yaratquçım Hudā'dur ve hāl ol-kim keltürüptür sizlerge rüşen mu'cizeler ve hüveydā (25) istidlaller ve وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ ve sizlarning Perverdigār'ingızdın⁴⁵⁸ وَإِنْ يَكْ ve eger ol bolğay كاذبًا yalğan aytkuçı (26) كَذِبَةٌ pes anğa bolğay aning yalğanının vebāli ve ol anı bu helāk kılgay⁴⁵⁹ وَإِنْ يَكْ صَادِقًا ve eger bolsa (27) çin aytkuçı يَصِبْكُمْ sizlerge yéter بَعْضُ الَّذِي يَعِدُكُمْ ba'zı olçadın. Sizlerge va'de bérür ya'ni aytur dünyā ve [176b/1] āhoret 'azābı sizlerge yétküsidür pes eger şādıkdur ba'zı ol mev'üddın kim dünyā 'azābı bolğay 'ācilen⁴⁶⁰ sizlerge (02) yéter. إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي Durustluk bile kim Hudāy yol körsetmes ya'ni yol tapmaq⁴⁶¹ tevfiğin bérmes مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ (03) kişini kim⁴⁶² haddin ötkerküçidür kan tökmekde yazuqsız oğlanlarını كَذَّابٌ yalğan aytkuçıdur Téngri (04) lig da'vāsıda.

29. يَا قَوْمِ⁴⁶³ Ay méning gürühım لَكُمْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ sizlergedür pād-şahlıg bu kün ظَاهِرِينَ (05) hāletide kim gālib sizler Benī İsrā'il'ğa ve biyikreg sizler alardın فِي الْأَرْضِ Mışır yéride⁴⁶⁴. Pes kimdür kim yārī bergey bizge ve himāyet kılgay مِنْ بَأْسِ اللَّهِ Hudāy 'azābıdın. Eger kélse bizge (07) pes Musā qaşdıni kılmangızlar⁴⁶⁵ ve élig andın tartıngızlar." Ayttı Fir'avn ol mü'minge kim Musānı öltür (08) megdin yéter érdi ve özge cem'ini kim aning qaşıda hāzır érdiler: مَا أُرِيكُمْ "Körsetmedim sizlerge (09) إِلَّا مَا meger olça kim körer mén ya'ni sizlerge körsettim şavāb yolın aning öltürmegide ve körüp aydım şalāhı (10) anda وَمَا أَهْدِيكُمْ ve körsetmes mén sizlerge إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ meger rāst yolu." Hərbil kim bu sözni eşitti (11) yine katla muhabbetining tā mevrī hareketde kélip ve imān deryāsı kaynay başlap qavmning qorqutmağığa meşgüllük (12) körsetti. Andaq kim Haq subhāne aytur.

30. وَقَالَ الَّذِي آمَنَ Ve ayttı ol kişi kim imān keltürüp édi: يَا قَوْمِ إِنِّي (13) أَخَافُ "Ay méning gürühım durustluk bile kim qorqar mén عَلَيْكُمْ sizlerge Musā'ning tekzibi ve aning ta'arruzı

⁴⁵⁵ TS aytıpturlar (érdiler yazılıp üzeri çizilmiştir) : YA aytur érdiler (516a/21)

⁴⁵⁶ TS Fir'avnning qaşdıni kim eşitti ayttı : YA Fir'avnning qaşdıni haberini kim eşitti (516a/22)

⁴⁵⁷ YA İsrā'il ayetini üstü çizilmemiştir. (516a/23)

⁴⁵⁸ YA perverd<gār>ingızdın (516a/25)

⁴⁵⁹ TS ve ol anı bu helāk kılgay : YA ve ol anı helāk kılgay (516a/26)

⁴⁶⁰ عَجَل her iki nüshada da, āyet olmamasına rağmen bu sözcük yazılmış ve üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. (516a/29)

⁴⁶¹ TS "tapkan" yazıldıktan sonra üstü karalanıp "tapmak" olarak düzeltilmiştir.

⁴⁶² TS kişini kim : YA kişidin (516b/01)

⁴⁶³ YA İsrā'il ayetini üstü çizilmemiştir. (516b/02)

⁴⁶⁴ TS yéride (yéridin yazılıp yéride şeklinde düzeltilmiştir.) : YA yéridin (516b/04)

⁴⁶⁵ TS pes Musā qaşdıni kılmangızlar : YA pes qaşdıni kılmangızlar (516b/05)

(14) ciheti bile **مِثْلَ يَوْمِ الْأَخْرَابِ** ol leşkerlerniñ küni de kim peygamberlerniñ tekzi bin kıldılar murād alarnıñ (15) helākiniñ künidür. Andın song tafşil kıılır

31. **مِثْلَ دَأْبِ قَوْمِ نُوحٍ** Nuḥ ‘aleyhi’s-selām gürühiniñ ḥāli dēg kim tūfān (16) bile helāk boldılar **وَعَادٍ** ve ‘Ād gürühi kim şarşar yeli bile muttāşıl öldiler **وَتَمُودَ** ve Şemūd kavmi kim bir şayḥa bile öldiler (17) **مِنْ بَعْدِهِمْ** ve alarnıñ ḥālīga oḥşaş kim alarnıñ songıdın érdiler Mü’tefike ehlidin kim (18) alarnıñ şehri astın ve üstün boldı ve aşḥāb-ı Eyke dēg kim zūlm ‘azābığa tutqun boldılar **وَمَا يُرِيدُ اللَّهُ** (19) ve yoqtur Ḥudāy kim tilegey **ظُلْمًا لِلْعِبَادِ** küç öziñiñ bendelerige ya’ni alarnı yazuqsız (20) ‘azāb kıılmas. Pes sizler hem zūlm kıılmañızlar tā mu‘azzeb bolmağay sizler.

32. **وَيَا قَوْمِ إِنِّي** Ve ay gürüh! Durustluğ (21) bile kim mén **أَخَافُ عَلَيْكُمْ** korqar mén sizlerge **التَّنَادِ** biri biriniñiz⁴⁶⁶ oğur ‘azābı ya’ni kıyāmet (22) küni kim ba’zı ba’zını oğurlar istigāse bile ve hiç kişi kişiniñ feryādığa yétmes yā cennet ehli biribirini (23) carlarlar andağ kim a’rafda ötti⁴⁶⁷ yā ölümni boğuzlağandın çağırğaylar⁴⁶⁸ kim: “Yā ehle’l-cenneti ḥulūdün velā mevt. Ve yā ehle’n-nāri ḥulūdün velā mevt.”⁴⁶⁹ (24) Yā ol künde çağırğuçı⁴⁷⁰ çağırur kim filān yaḥşı baḥtlıg boldı kim hergiz yaman baḥtlıg (25) bolmağay ve filān yaman baḥtlıg boldı kim ebedğaçā yaḥşı baḥtnı⁴⁷¹ tapmağay⁴⁷².

33. **يَوْمَ تُولُونِ**⁴⁷³ Küni kim yandurulğay⁴⁷⁴ (26) sizler ḥesāb mevķıfıdın ve barğay sizler **مَنْ أَلْفِدْنَا** kaytqanlar ol yérdin tamuğ sarığa. Bolmağay (27) sizlerge **مِنَ اللَّهِ** Ḥudāy ‘azābıdın **مَنْ يُضِلُّ اللَّهُ** ve her kimni [177a/1] **فَمَا لَهُ** pes yoqtur anğa **مِنْ هَادٍ** hiç yol körsetküci kim murād menzilge yétkürgey.”

34. **وَلَقَدْ** (02) **جَاءَكُمْ يُوسُفُ** Durustluğ bile kim keldi sizlerge Yusuf Bin Ya’ḳub ‘aleyhi’s-selām **مِنْ قَبْلِ** Musā ‘aleyhi’s-selāmdın (03) burun **بِالْبَيِّنَاتِ** hüveydā ḥüccetler bile. Aytıp durlar

⁴⁶⁶ TS biribiriniñiz : YA biribiriniñizniñ (516b/22)

⁴⁶⁷ TS a’rafda ötti (“ötti” sözcüğü “a’rafda” sözcüğünün hemen üzerine yazılmıştır.) : YA a’rafda (516b/23)

⁴⁶⁸ TS çağırğaylar : ya çağırğaylar (516b/24)

⁴⁶⁹ Yā ehle’l-cenneti ḥulūdün velā mevt. Ve yā ehle’n-nāri ḥulūdün velā mevt. (Ey cennet ehli! Bundan sonra ebediyen buradasınız, size ölüm yok. Ey cehennem ehli! Siz de sonsuza dek buradasınız, size de ölüm yok.) (Arapça bir söz)

⁴⁷⁰ TS çağırğuçı : YA çağırğuçı (516b/25)

⁴⁷¹ TS “baḥtlıg” yazılıp “-lıg” ekinin üstü karalanıp satır üstüne “-ni” eki yazılmıştır.

⁴⁷² TS yaḥşı baḥtnı tapmağay (“bolmağay” yazılıp üstü karalanarak “tapmağay” şeklinde düzeltilmiştir.) : YA yaḥşı baḥtlıg bolmağay (516b/26)

⁴⁷³ YA **يَوْمَ تُولُونِ** āyetin üstü çizilmemiştir. (516b/26)

⁴⁷⁴ TS yandurulğay (“yanılğay” yazılmış sonra üzeri karalanıp “yandurulğay” şeklinde düzeltilmiştir.) : YA yanılğay (516b/26)

⁴⁷⁵ TS saḳlağuçı : YA saḳlağuçı (516b/28)

Musā Fir'avnı hem-ol⁴⁷⁶ Yusuf 'aleyhi's-selām zamānınınġ Fir'avnı érđi (04) ve Yusuf⁴⁷⁷ anıġ kıymetliġ atını kim ölüp érđi du'ā bile tırgüzdi ve Fir'avn anġa imān keltürdi ve Yusuf kim (05) ötti Fir'avn'dın dīn kıayttı ve Musā 'aleyhi's-selām⁴⁷⁸ zamānıġaça 'ömr taptı. Pes mü'min ayttı kim: “Yusuf 'aleyhi's-selām⁴⁷⁹ mundın (06) burun sizlerġe rüşen mu'cizeler bile keldi kim atnıġ tırgüzmeġi érđi ve yaş oġlınıġ tanuġluġı⁴⁸⁰ (07) anıġ pākliġiġe.” Ve ba'zı aytıpdurlar Musā Fir'avnı Yusuf Fir'avnınıġ evlādıdın érđi ve Hudāy Yusuf (08) Bin İbrahim Bin Yusuf Bin Ya'qub'nı risālet bile anġa yiberdi. Yigirmi yıl alarınıġ arasında érđi ve mu'cizeler (09) alarġa körsetti ve anġa imān keltürmediler. Pes Fir'avn ālınıġ dīn mü'mini⁴⁸¹ andın ġaber bérđi kim Yusuf sizlerġe (10) keldi. فَمَا زِلْتُمْ Pes dāyim bar érđingizler ol vaġt kim ol ötti قُلْتُمْ⁴⁸² ayttıġızlar لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ koparmaġusıdur (12) Hudāy مِنْ بَعْدِهِ andıġ song yiberilgeni ya'ni çün bu resülünüġ sözün eşitmedük biz özge kelmegü (13) sidür ol qorqunçıdın kim anıġ sözünü daġı kıaytarġay siz كَذَلِكَ munıġ dēġ kim يُضِلُّ اللَّهُ Hudāy azġurur (14) tuġyān bādiyeleride هُوَ مُسْرِفٌ her kimni ol ġaddın ötküçidür inkārda مُرْتَابٌ şek tutquçı olçada (15) mu'cize bile sābit bolġay⁴⁸³ pes isrāf ve irtiyāb ehliniġ şaffetide aytur.

35. الَّذِينَ يُجَادِلُونَ Alar kim cidāl kıılurlar enbiyā bile (16) فِي آيَاتِ اللَّهِ Hudā⁴⁸⁴ āyetleriniġ ibtālide anıġ def'ide بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَنْتَهُمْ ve ġuccetsiz ve bürhānsız (17) kim alarġa kēlgen bolġay الَّذِينَ أَمْتُوا alarınıġ cidālı مَقْتًا düşmenliġi⁴⁸⁵ cihetidin عِنْدَ اللَّهِ Hudāyınıġ (18) kıaşıda وَعِنْدُ ve alar kıaşıda kim imān keltürüptürler ya'ni Hudāy kıatıġ düşmen tutar alarınıġ (19) ve cidālını⁴⁸⁶ ve mü'minler daġı anıġ düşmenidürler. كَذَلِكَ Munıġ dēġ يَطْبَعُ اللَّهُ mühr kıoyar Hudāy عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُنْكَرٍ (20) her mütekebbir kışiniġ köngliġe kim baş tartar fermān kötermekliġde جَبَّارٍ öziniġ murādı bile kim özünü özgelerdin (21) biyikrek bilür ve tutar. Pes ġarbīl mev'izeleriniġ ešnā'sıda Fir'avn saġış kııldı kim nāġāh anıġ sözü eşitküçü (22) lerige eşer kıılmadı⁴⁸⁷. Öziniġ vezirini tiledi ve özünü ve özge kışileri meşġül kııldı⁴⁸⁸.

⁴⁷⁶ YA “hem-ol” āyet olmamasına raġmen üstü kırmızı mürekkeple çizilmiştir. (517a/03)

⁴⁷⁷ TS ve Yusuf : YA ve Yusuf 'al<eyhi>s-s<el>ām (517a/04)

⁴⁷⁸ TS Musa 'aleyhi's-selām : YA Musa 'al<eyhi>s-s<el>ām (517a/05)

⁴⁷⁹ TS Yusuf 'aleyhi's-selām : YA Yusuf 'al<eyhi>s-s<el>ām (517a/06)

⁴⁸⁰ TS tanuġluġı : YA tanuġluġı (517a/07)

⁴⁸¹ TS Fir'avn ālınıġ dīn mü'mini (“-niġ” ekinin üzerine “dīn” sözcüġü yazılmıştır.) : YA Fir'avn ālınıġ mü'mini (517a/10)

⁴⁸² YA قُلْتُمْ āyetin üstü çizilmemiştir. (517a/13)

⁴⁸³ TS “bolġay” sözcüġü satır üstüne yazılmıştır.

⁴⁸⁴ TS Hudā : YA Hudāy (517a/19)

⁴⁸⁵ TS düşmenliġi : YA düşmenlik (517a/21)

⁴⁸⁶ TS “cidālını” sözcüġündeki “-ni” eki satır üstüne yazılmıştır.

⁴⁸⁷ TS kıılmadı (“kıılmaġay” yazıldıktan sonra “-ġay” ekinin üstü karalanıp “kıılmadı” yazılmıştır.) : YA kıılmaġay (517a/26)

⁴⁸⁸ TS özge kışileri meşġül kııldı : YA özge kışileri özge nemeġe meşġül kııldı (517a/27)

uçmağğa ve hafş yedhulün ma'lüm şığası bile⁵⁰⁰ oğur (14) ya'ni uçmağğa inerler. يُرْزَقُونَ فِيهَا Rūzī bérürler anda pākize meyvalar ve lezīz ta'am ve hoşgüvār içer némelerdin (15) حسابٍ sansız ya'ni ne 'amel tēngi bile⁵⁰¹ bel-kim köp bile andın artuğ ve bu nihāyeti yoğ fazl yüzidindür." (16) Fir'avn ālı Ĥarbīl'ning sözleridin fehm kıldılar kim imān kēltürüptür. Melāmet tilin açtılar kim: "Uyalmas sēn (17) kim Fir'avnning tapınmağğın yüz özgege kēltürür sēn?" Ĥarbīl nidā' tekrārın kıldı tenbīh yüzidin tā şāyed gāflet (18) uyğusıdın uyğangaylar ve nekret ösrüklüğidin ayılğaylar pes ayttı:

41. مَا لِي بِأَيِّ قَوْمٍ "Ve ay méning gürühim (19) bu nédür kim mañga yétti ve néteğdür kim mén mēn sizlerni إِلَى النَّجْوَةِ oğur mén sizlerni kutulmağlığ sarığa Ĥudāy 'azābıdın (20) imān bile anğa ve anıñ peyğamberiniñ mütāba'atın وَتَدْعُونَنِي ve sizler oğur sizler méni إِلَى النَّارِ 'amel sarığa kim (21) anı bile ot müstevcibi bolğay mén ya'ni Fir'avnning 'ibādetini?

42. تَدْعُونَنِي Oğur sizler méni öz dīningizge (22) لَا تُكْفِرْ بِاللَّهِ tā kāfir bolğay mén Ĥudāyğa بِه ve anıñ üçün kim şerik kılgay mén anğa مَا لَيْسَ لِي (23) ol némege kim yoğtur mañga anıñ rubūbiyetige 503 بِه 504 عِلْمٌ biligi murād 'ilm-i nefydin ma'lüm nefydür ya'ni mén andın özge Ĥudāy (24) nı 505 bilmes mén. Pes özgeni néteğ anğa şerik kılayın وَأَنَا أَدْعُوكُمْ ve hāl ol-kim mén oğur mén sizlerni إِلَى (25) العزیز Ĥudāy'ğa kim gālibdür ya'ni kādır müşrikler ta'zibiğa الْعَفَّارِ yarlıkağuçıdır⁵⁰⁶ ve mağv étküçi mü'minlerniñ (26) yazuğını.

43. أَمَّا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَا جَرَمَ Her-āyine olça sizler oğur sizler méni anıñ sarığa ya'ni anıñ tapınmağğıga. (27) دَعْوَةٌ لَيْسَ لَهُ Yोğtur anğa da'vetī icābetka yétken ya'ni anıñ sözi ma'nāsızdur ve i'tibārı yoğtur⁵⁰⁷ فِي الدُّنْيَا [178a/1] bu serāyda فِي الْأَخْرَةِ ve ne özge ol serāyda kim وَأَنْ مَرَدَّنَا ve durustluğ bile kim biziñ barçamızniñ (02) kaytmağı إِلَى اللَّهِ Ĥudāy sarığadır ve bizge cezā' bérğüsüdür. وَأَنْ الْمُسْرِفِينَ Durustluğ bile kim güzāf işlikler (03) ve haddin ötkenler zelālet ve tuğyānda⁵⁰⁹ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ alardurlar tamuğ otınıñ mülāzımları." Yene Fir'avniler (04) anı qorğuta başladılar ve anıñ öltürmegige qaşd kıldılar ol ayttı:

⁵⁰⁰ TS bile bile (iki kez yazılmıştır.) : YA bile (517b/20)

⁵⁰¹ TS ya'ni ne 'amel tēngi bile : YA ya'ni 'amel tēngi bile (517b/22)

⁵⁰² YA مَا لِي āyetin üstü çizilmemiş ve her iki nüshada da derkenarda نصف الجوز "cüzün yarısı" yazılmıştır. (517b/26)

⁵⁰³ YA بِه āyetin üstü çizilmemiştir. (518a/02)

⁵⁰⁴ YA عِلْمٌ āyetin üstü çizilmemiştir. (518a/02)

⁵⁰⁵ TS Ĥudāynı : YA Ĥudāy (518a/03)

⁵⁰⁶ TS yarlıkağuçıdır : YA yarlıkağuçı (518a/05)

⁵⁰⁷ TS i'tibārı yoğtur : YA i'tibārsız (518a/07)

⁵⁰⁸ YA فِي الدُّنْيَا āyetin üstü çizilmemiştir. (518a/07)

⁵⁰⁹ TS tuğyānda : YA tuğyān (518a/10)

44. فَسَتَذْكُرُونَ “Pes batlıg bile yād kılgungız (05) durlar ya’ni ‘azāb körgen vaqtide yād kélgey sizlerge مَا أَقُولُ لَكُمْ olçanınĝ rāstlıgı kim aytur⁵¹⁰ érdim (06) sizlerge وَأَفَوَضُ ve yene koyar mén آمُرِي öz işimni إِلَى اللَّهِ Hudāyğa ve anĝa tevekkül kılır mén tā minneti sizler (07) ning şerikingizdin saqlaĝay. إِنَّ اللَّهَ Taħkik bile Hudāy بِصِيرٍ körgüçidür بِالْعِبَادِ öz bendelerining işini.” (08) Kéltürüptürler kim Fir’avn buyurdi tā anı öltürgeyler ol kaçıp yüz taħka koydı⁵¹¹ ve namāzğa meşĝül boldı. Haĝ subhāne (09) sibā’ leşkerini kopardı tā anıĝ tégresıĝa kélip pās-bānıĝ⁵¹² kıla başladılar ve tefvİZ neticesi bat anĝa (10) yétti. *Keşfü’l Esrār*’da kéltürüptür kim Fir’avn özining havāşşidin cem’ini yiberdi tā anı kéltürgeyler ve siyāset (11) kılgaylar alar anĝa yéttiler ve anıĝ namāzını ve sibā’ning asramaqlıĝını müşāhede kılıp qorqtilar ve Fir’avn (12) qaşıĝa kélip hāl-i şüretin ayttılar. Barçasını siyāset kıldı tā ol söz yasalmaĝay ve Haĝ subhāne HarbİL hālidin (13) haber bérür kim

45. فَوقَيْهِ اللَّهُ pes asradı anı Hudāy سَيِّئَاتِ مَا مَكَّرُوا yamanlıĝdın. Olça saĝış kıldılar anıĝ (14) haĝkıda بِالِ فِرْعَوْنَ ve tükel tuttı Fir’avn kişilerinĝ tégresini kim anıĝ qaşdıĝa barıp érdiler. (15) سُوءِ الْعَذَابِ ‘azābning yamanı kim öltürmekdür ve aytıpdurlar murād Fir’avn ālıdın barça Kıbtİlerdürler (16) ve sūu’l ‘azāb⁵¹³ alarning ĝarĝ bolmaĝıdır ve ba’zı anĝadurlar kim sūu’l ‘azāb otdur kim bedel andın kéltürüptür (17) kim

46. تُكَلِّمُ النَّارِ tükel tuttı Fir’avn ālını سُوءِ الْعَذَابِ ya’ni ot يُعْرَضُونَ ‘arz kılurlar عَلَيَّهَا tamuĝ otıĝa غُدُوًّا (18) وَعَشِيًّا tangda ve aqşāmda. *Aynü’l Ma’āni*’de aytıpdur⁵¹⁴ alarning bolmaĝınınĝ yeri tamuĝdur ve alarĝa körsetür (19) ler ve İbn-i Mes’ūd rađiyallāhu ‘anhu aytıpdur kim: “Fir’avnilerning rühları kara kuşlarınĝ içidedür ve şabāh ve şām (20) ot⁵¹⁵ alarĝa ‘arz kılurlar tā kıyāmetĝaça.” وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ Ve künide kim kıyım bolĝay kıyāmet ve alarning (21) rühları bedenlerige yene kélgey ferİştelere alarĝa aytqaylar: “Kiringizler ay Fir’avn’ning kişileri (22) أَشَدَّ الْعَذَابِ ‘azābning katıkraĝıda kim cehennem ‘azābıdır.” Ve hafş-ı hemeze fetħi ve hā kesri bile oĝur ya’ni Hudāy (23) buyurur ferİştelere kim: “İndürüngüzler Fir’avnlarnı katıkraĝ ‘azābıĝa olçadın anda bar érdiler

47. فِي النَّارِ فِي النَّارِ⁵¹⁶ ve yād kıl çün bİkār ve muħāsebe kılgaylar tamuĝluĝlar وَإِذْ يَتَحَاوُونَ (24) Pes ayturlar kavminĝ çāre (25) sizleri ve zebūnları لِّلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا ve alarĝa otda.” فَيَقُولُ الضُّعُفَاءُ

⁵¹⁰ YA ayturlar yazılıp “-lar” ekinin üstü çizilmiştir. (518a/13)

⁵¹¹ TS “koydı” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.

⁵¹² TS pās-bānıĝ : YA pās-bānıĝ (518a/17)

⁵¹³ sūu’l ‘azāb : Azabın en kötüsü.

⁵¹⁴ TS aytıpdur : YA aytıpdur kim (518a/28)

⁵¹⁵ TS ot : YA otını (518a/29)

⁵¹⁶ TS فِي النَّارِ āyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

kim baş tartğuçı⁵¹⁷ ve mu‘azzam érdiler ya‘ni tâbi‘ler metbu‘larğa (26) aytkaylar: **إِنَّا** “Durustluk bile kim biz **كُنَّا لَكُمْ** bar érdük biz sizlerge **تَبَعًا** égreşgüçiler ve fermân kötergüçiler. Olçada (27) bizni da‘vet kıldıngızlar şirk ve tekzıbdin ya‘ni biziñ kirmegimizniñ sebebi tamuğda sizler bolduñgızlar. **فَهَلْ أَنْتُمْ** [178b/1] Pes āyā barsız sizler **مُعْتُونَ** def kılğuçılar **عَنَّا** bizdin **نَصِيبًا مِنَ النَّارِ** behre-i otdın?”

48. **اسْتَكْبَرُوا** (02) **أَيْتَقَالَار** alar kim baş tartğuçılar érdiler kim: “Bu né sözniñ biridür? **إِنَّا كُنَّا فِيهَا** Durustluk (03) bile kim biz barça otdadur biz⁵¹⁸. Néteg sizlerdin ‘azābnı yételiñ biz? Ve eger bizge kitermek kuvveti bolsa édi öz (04) nefsimizni yéter érdük biz. **اللَّهُ** Durustluk bile kim **هُدَايَ** **فَدَحَكَمَ** taħkık bile hüküm kılıpdur **بَيْنَ الْعِبَادِ** bende (05) ler ara ve her biri birige anıñ lāyıkıdır yiberüpdür.”

49. **وَقَالَ الَّذِينَ** Ve ayturlar alarğa kim **فِي النَّارِ** otda (06) durlar andın song kim nevmid bolğaylar biribiridin **لِحَزَنَةِ جَهَنَّمَ** tamuğ hazinlerin kim: “Biziñ üçün (07) **ادْعُوا رَبَّكُمْ** oqungızlar öz Perverdigār’ingızni⁵¹⁹ **عَنَّا يُخَفَّفُ** tā taħfif kılğay ve kötergey bizdin **يَوْمًا** (08) kündüziniñ miqđarı bile dünyā künleridin **مِنَ الْعَذَابِ** ‘azābdın némeni tā yal alğay biz.”

50. **قَالُوا** Aytqaylar (09) cehennemler hazineleri alarğa kim dünyāda: **أَوَلَمْ تَكُنْ تُأْتِيكُمُ** “Āyā yok édi kim keldiler⁵²⁰ sizlerge **قَالُوا** yiberilgen (10) peygamberler sizlerge **بِالْبَيِّنَاتِ** hüveydā hüccetler bile ve sizlerni **هُدَا’غَا** da‘vet kıldılar.” **قَالُوا بَلَىٰ** “Aytqaylar āri keldiler (11) veli biz alarğa tekzib kılduğ.” **قَالُوا** Ayturlar⁵²¹ hazinler kim: “Hāl çün bu yosundur **فَادْعُوا** pes sizler oqungız (12) lar **هُدَا’يَ**’nı ve ‘azāb yengil kılmağın tilengizler kim sizge icāzet yoğtur sizler dégler üçün **دُعَا** kılmak⁵²².” (13) Pes alar⁵²³ **دُعَا** kılgaylar⁵²⁴ ve icābetqa yétmegey **الْكَافِرِينَ** **وَمَا دُعَا** ve yoğtur imān keltürmegenlerniñ **دُعَا** (14) **فِي ضَلَالٍ** meger buñlān ve zāyi‘ bolmağda ve icābetqa yétmekde.

51. **إِنَّا لَنَنْصُرُ** Durustluk bile kim biz **يَارِي** bérür biz (15) **رُسُلَنَا** öz peygamberlerimizğa **أَمْنُوا** dünyā zindeğanlığıda (16) ya‘ni hem bu serāyda nuşret bérür biz düşmenler ihlāki bile ve alarñiñ necātı égreşgüçileri bile⁵²⁵ ve eger

⁵¹⁷ TS “burğuçı” yazılıp karalanarak “tartğuçı” olarak düzeltilmiştir.

⁵¹⁸ TS biz : YA biz kim (518b/12)

⁵¹⁹ YA perverdigār’ingızniñ yazıldıktan sonra “-niñ” ekinin üstü çizilip “-nı” eki yazılmıştır. (518b/16)

⁵²⁰ TS keldiler (“-ler” eki satır üstüne yazılmıştır.) : YA keldi (518b/19)

⁵²¹ TS ayturlar : YA aytur (518b/21)

⁵²² TS kılmak : YA kılmak (518b/22)

⁵²³ TS alar (alarğa yazılıp “-ğa” ekinin üstü karalanmıştır.) : YA alarğa (518b/23)

⁵²⁴ TS kılgaylar : YA kıldılar (518b/23)

⁵²⁵ YA “ve alarñiñ necātı égreşgüçileri bile” iki kez yazılmıştır. (518b/27)

öلتürölse (17) ler intikām bile alarınığ öلتürgüçileridin. Andađ kim Yahya ‘aleyhi’s-selām⁵²⁶ intikāmıđa yetmiş ming⁵²⁷ kiři öلتürüldiler (18) وَيَوْمَ يُقَوْمُ الْأَشْهَادُ ve yāri kılgumuzdurlar alarđa. Künī kim kıayim bolğaylar tanuğlar ya‘ni cem‘i kim řahādet (19) ikāmetin kılgaylar kişiilerge ve alar nebiler bolğaylar ve ferištelere ve Muřtafa řallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem ümmeti.

52. مَعْدِرَتُهُمْ alarınığ öZR keltürmegi. Anınığ üçün kim bātil ma‘zeretdür⁵²⁸ ve şabülning (21) mağalli yoğtur وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ⁵²⁹ ve alarđadur yırağlığ Ĥudāy rahmetidin الدَّارِ السَّوْءِ وَلَهُمْ ve alarđadur yaman serāy ya‘ni (22) cehennem.

53. Durustluğ bile kim biz bėrdük مُوسَى الْهُدَى Musā bin ‘İmrān’đa yol körsetmek yā olça anınığ (23) bile yol tapқан bolğaylar mu‘cizelerdin ve şuğuf-ı řerāyi‘de وَأَوْرَثْنَا ve mīrāř bėrdük biz إِبْرَاهِيمَ الْكَاتِبِ Benī (24) İsrā’il’đa Tevrāt ya‘ni bākı kıoyduğ biz alar ara Tevrāt nı

54. وَلَهُمْ يَدْرُكُهَا وَلَهُمْ يَدْرُكُهَا ve pend bėrgüçi لِأُولِي الْأَلْبَابِ selīme ‘ağllar igelerige.

55. Durustluđ bile (26) إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ. Pes řabr kııl ay Muđammed kāfirler āzāriđa. فَاصْبِرْ kim Ĥudāy’ning va‘desi enbiyā nuşreti ve a‘dā’ helākati⁵³⁰ رَاسِتْ ve durustdur ve ĥilāf yol anığa tapmas ve istiřhād kııl Musā (27) ve Fir‘avn ĥālıđa وَاسْتَغْفِرْ ve yarlıkamağ tilegil لِدُنْيَاكَ tedārik üçün olça vākı‘ bolğan bolğay evvel-i terkidin. [179a/1] Vasīf’da keltürüptür kim mađşūd bu emrdin oldur kim tā ĥāzret-i peyđamber řallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem ta‘abbüd körsetkey Ĥudāy’đa istiđfār (02) bile derece artuğluğınığ cihetige ve tā sünneti bolğay andın sođ ümmetke ve ĥāzret-i resül⁵³¹ řallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem her kün yetmiş (03) kıatla yā köprek istiđfār kıılır ėrdiler. Tibyān’da aytıpdur kim ma‘nā oldur kim yarlıkamağ tile ümmetning yazuğığa (04) kim séning ĥāzretinizđä ümīd-vārdurlar وَسَبِّحْ ve teřbiĥ aytkıل رَبِّكَ dāyım öz Perverdigār’ınığ sitāyiři bile بِالْعَشِيِّ (05) وَالْإِبْكَارِ kéçe ve tangda ya‘ni aytkıل subĥānallāh ve biĥamdih. Keltürüptürler kim kāfirler Ķurān ve ba’s bābıda mücādele kıılır ėrdiler (06) kim: “Ķurān Ĥudāyning sözi ėmestür⁵³² ba’s muĥāldür.” Ĥađ subĥāne āyet yiberdi kim

⁵²⁶ TS ‘aleyhi’s-selām : YA ‘al<eyhi>’s-s<el>ām (518b/28)

⁵²⁷ TS “ming” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.

⁵²⁸ TS “ma‘zeretdür” sözcüğündeki “-dür” eki satır üstüne yazılmıştır.

⁵²⁹ YA وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ āyetin üstü çizilmemiştir. (519a/03)

⁵³⁰ TS enbiyā nuşreti (“nuşreti” sözcüğü “adā” sözcüğünün üst tarafına yazılmıştır.) ve ‘adā helākati : YA enbiyā ve ‘adā helākati (519a/09)

⁵³¹ YA art arda iki kez resül yazılmıştır. (519a/13)

⁵³² TS Ĥudāyning sözi ėmestür : YA Ĥudāyning ėmestür (519a/18)

56. فِي آيَاتِ اللَّهِ Hudāy durustluk (07) bile alar kim cidāl kılgaylar اِنَّ الَّذِيْنَ يُجَادِلُوْنَ āyetlerinin butlānıda ve anıñ def’ide ihtimām kılgaylar بَغَيْرِ (08) ḥüccetsiz kim kélgen bolğaylar⁵³³ alarğa kökdin yā delīl kim ‘aql delīlleridin bolğay. اِنْ فِي صُدُورِهِمْ (09) Yoqtur alarñing kökreklride اَلَّا كَبُرُّ مِغْرَابٍ مَّرْكُومٍ meger baş tartmaqlıgı Ḥaḳ sözidin yā serveri⁵³⁴ ve ḥükümet irādesi yā mevḥūm (10) ‘aḳameti kim her-giz مَا هُمْ⁵³⁵yoqturlar alarğa بِبَالِغِيَّةٍ⁵³⁶ yétküçi anğa. فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ⁵³⁷ Pes penāh tutqıl Hudāyğā alarñing (11) şerridin⁵³⁸. اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ Durustluk bile kim ol eşitküçidür alarñing sözlerini, اَلْبَصِيرُ körgüçidür (12) alarñing fi’llerini.

57. لَخَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ Her-āyine kök ve yérning yaratmağı اَكْبَرُ uluğraqdur sizlerning (13) қаşingızda مِنْ خَلْقِ النَّاسِ Ādemīlerning yaratmağıdın⁵³⁹. Pes ol-kim kādīr bolğay yér ve kök ḥaḳkıda bā-vücūd anıñ (14) ‘aḳamet ve baştatı bile evvelā aşsız ve māddesiz⁵⁴⁰. Her-āyine kādīr bolğay insān ḥaḳkığa tā binā aşl ve maddedin. وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ (15) Velīkin kişilerining köpregi لَا يَعْلَمُونَ bilmesler kim bu yaratmaq āsāndur. Ba’zı müfessirlerning ḳavli oldur kim cidāl (16) kılguçılar⁵⁴¹ Yehūd érdiler kim ḥazret-i peygamberğā ayttılar: “Sén bizning şāhibimiz émes sén bel-kim ol⁵⁴² Ebu Yusuf Mesīḥ Bin Dāvud’ (17) dur.” Ya’ni Deccāl kim anıñ salṭanatı bir vechğā tükel yéter ve soluğ arıglar anıñ bile bargay ve pād-şāhlıgı bizge ḳaytğay (18) ve ol āyetidür Hudāy āyetleridin Ḥaḳ subḥāne bu āyetni nāzil kıldı kim alar kim telāş kılırlar Deccāl bābıda ve anı āyetullāh (19) bilürler. Alarñing köngülleride kibridür ya’ni ḥükümet ve salṭanat hevāsı kim anğā yétmegüsüdürler. Pes sén sıgıñıl Hudāyğā (20) Deccāl fitnessining şerridin ve taḳı aytur érdiler kim anıñ cüşsesi uluğraqdur Ādemī cüşsesidin. Ḥaḳ te’ālā ayttı kim: (21) “Yérning ve kökning yaratkanı anıñ yaratmağıdın uluğraqdur kişilerining köpregi bilmeslerdürler kim (22) Deccāl şerridür méning maḥlūklarımdın ve bilmek kérek kim ol Ādemī özge Ādemīlerdin boyğā biyikrek ve cüşsege (23) uluğraq⁵⁴³ ve bir közlügdür.” Ve anıñ zuhūrı kıyāmet ‘alāmetlerining biri bolğaydur ve Peygamber şallallāhu ‘aleyhi (24) ve’s-sellem anıñ zuhūrınıning bilgüleridin beyān kılıp dur kim kişiler üç yıl anıñ çıḳmağıdın burun ḳaḥṭ (25) ü gālā’ğā mübtelā bolurlar. Avvalgı yıl kök olçadın yağdurur érdi. Üçdin birin ḳaytar alur ve yér olçadın, andın (26) öner érdi. Üçdin birin saḳlar ve ékkinçi yılda ékki ülüşni alurlar ve üçünçi yıl ḳaṭre kökdin yamğur kélmegey

⁵³³ TS bolğay (“bolğaylar” yazılıp “-ylar” kısmının üstü karalanıp “bolğay” şeklinde düzeltilmiştir.) : YA bolğaylar (519a/20)

⁵³⁴ TS serveri (serverlik yazılıp “-lık” ekinin üstü çizilmiştir.)

⁵³⁵ TS مَا هُمْ āyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

⁵³⁶ YA بِبَالِغِيَّةٍ āyetin üstü çizilmemiştir. (519a/23)

⁵³⁷ YA فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ āyetin üstü çizilmemiştir. (519a/23)

⁵³⁸ YA alarñing fi’leri yazılıp “fi’leri” sözcüğünün üstü kırmızı mürekkeple karalanmıştır. (519a/23)

⁵³⁹ TS yaratmağıdın : YA yaratmağıda (519a/26)

⁵⁴⁰ TS aşsız ve māddesiz : YA aşıl ve māddesiz (519a/27)

⁵⁴¹ TS “kılguçıları” yazılıp “-ı” ekinin üstü karalanmıştır.

⁵⁴² TS “ol” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.

⁵⁴³ TS uluğraq : YA uluğraq (519b/08)

(27) ve ne yerdin ot öngey. Pes andın song Deccāl çıkıp keldi ve anıñg bile sihr ve temvîh köp bolğay ve halknıñg [179b/1] köpregi anıñg égreşmegini kılğaylar. “İllā men ‘aşimehullāh.”⁵⁴⁴ Ve anıñg bile uçmağ ve tamuğ bolğay. Dīvleri bardur kim (02) temşil bolurlar Ādemī⁵⁴⁵ şüretleri bile. Pes birige aytkay: “Eger ata ananğnı tirgüzsem ikrār kılur sên méning (03) rubūbiyetimğa?” Aytqay arī. Fi’l-ḥāl dīvler anıñg ata anası şekli bile müteşekkil bolğaylar ve anğa aytkaylar kim: “Ay ferzend anıñg (04) mütāba‘atın kılğıl kim séning yaratқанıñgdur.” El-kıışsa barça şehrlerni alğay meger Mekke ve Medīne kim ferışteler anı asrağaylar (05) ve çün iş mü'minlerge kaytar bolğay. Hağ subḥāne ‘İsā ‘aleyhi’s-selāmı⁵⁴⁶ kökdin tüben yibergey tā Deccālını öltürgey (06) ve anıñg leşkeriniñg köpregi Yehūd bolğaylar. Tükeli bile muttāşıl bolğaylar ve şümme ‘İsā ‘aleyhi’s-selāmıñg⁵⁴⁷ inmegidin ve Sūretü’l Zuḥrūf’ (07) da mezkūr bolğusıdır.

58. وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ Ve téng émeštürler körmegüçi ve körgüçi ya‘ni gāfil ve ‘akil yā (08) cāhil ve ‘ālim الصَّالِحَاتِ أَمْنُوا⁵⁴⁸ ve téng bolmağaylar alar kim imān keltürüptürler ve şāyeste ‘ameller kılıp (09) durlar وَلَا الْمُسْبِيءُ⁵⁴⁹ ve ne yaman iş kılguçı ya‘ni kāfir. Murād oldur kim andağ kim ‘amā’ ve başır téng émeštürler dünyāda. (10) Mü'min ve kāfirniñg bolmağaylar kıyāmet küni biri ve derecāt sākini bolğay ve biri derekāt muķīmi. قَلِيلًا مَا تَتَذَكَّرُونَ (11) Az pend alursızlar ve çün şābit boldı kim muḥsin ve merdūmesi téng émeštürler şevāb ve ‘iķābda ve dünyā teklif dārı (12) dur ne cezā' dārı pes lā-büdd özge serāynı kim anda pādāş tapqaylar ol kıyāmetde bolğusıdır.

59. لَا رَيْبَ فِيهَا إِنَّ السَّاعَةَ Durustluğ (13) bile kim kıyāmet sā‘ati لَأْتِيَنَّ her-āyine kélğüçidür. Şek yoğtur anıñg kélmegide kim barça peygamberler anıñg vāқи‘ (14) bolmağığa va‘de bérıpdürler وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ velikin Ādemīlerniñg köpregi imān keltürmesler (15) kıyāmetğa ve taşdıķ étmesler nazar kuşurıdın ülfet maḥsūsarıda bile⁵⁵⁰.

60. أَسْتَجِبْ لَكُمْ ادْعُونِي Ve ayttı sizlerniñg Perverdigār’ingız: (16) “Oğungızlar méni icābet kılayın sizlerni⁵⁵¹.” Ya‘ni méni tapıngızlar tā şevāb béreyim. ‘Ulemā (17) niñg köpregi bu āyetde du‘ānı ‘ibādetğa tüşürüptürler ve munıñg mü‘eyyididür. Ol-kim Ḥudāy aytur: الَّذِينَ إِنِّ

⁵⁴⁴ İllā men ‘aşimehullāh (Ancak Allah korursa, o başka.) (Arapça bir söz)

⁵⁴⁵ TS Ādemī : YA Ādemīler (519b/16)

⁵⁴⁶ TS ‘İsā ‘aleyhi’s-selāmı : YA ‘İsā ‘al<eyhi>’>s-s<el>āmı (519b/20)

⁵⁴⁷ TS ‘İsā ‘aleyhi’s-selāmıñg : YA ‘İsā ‘al<eyhi>’>s-s<el>āmıñg (519b/21)

⁵⁴⁸ TS أَمْنُوا āyetin bu kısmı derkenarda yazılmıştır. (TS 179b/08 dk.)

⁵⁴⁹ TS وَلَا الْمُسْبِيءُ āyetin üstü çizilmemiştir.

⁵⁵⁰ TS maḥsūsarıda bile : YA maḥsūsarıda (520a/03)

⁵⁵¹ TS sizlerni : YA sizlerge (520a/04)

64. ⁵⁵⁹ وَالسَّمَاءَ بِنَاءً لَكُمْ السَّمَاءَ بِنَاءً Ol Hudāy kim yasadı Lَكُمْ الْأَرْضَ sizler üçün yérni 559 turmaq yéri tā وَالسَّمَاءَ بِنَاءً (11) anda barur sizler ve oturur sizler وَصَوَّرَكُمْ ve naqş kıldı sizlerni ay Ādemiler. فَاحْسَنَ صَوْرَكُمْ Pes yaqşı (12) yasadı sizlerniڭ şüretleriڭizni ya'ni sizlerniڭ kâmetleriڭizni rāst ve sizlerniڭ yüzleriڭizni pākize (13) ve sizlerniڭ 'üzvleriڭizni biri birige münāsib yarattı وَرَزَقَكُمْ ve rüzī bérdi sizlerge مِنَ الطَّيِّبَاتِ ⁵⁶⁰ (14) pākizelerdin ya'ni tatlıg yégülükler ve ayırdı sizlerniڭ rüzīڭizni hayvānlar rüzīsidin. *Bahrü'l Haqāyik* da (15) aytıpdur: insānī şüretiniڭ hüsni andadur kim ol cihān-nümā merrātdur barça 'ulvī ve süfli haqāyik ve barça şürī (16) ve ma'nevī haqāyikğa cāmi'dür ve zāt-ı ma'rifetiniڭ envārı ve şıfat tanımağınınĭ āsarı anıڭ cāmi'a-i haqīki (17) niڭ āyinesigā lāmī ⁵⁶¹ . ذِكُّمُ اللَّهِ Ol-kim ⁵⁶² munıڭ dég taşvīr ⁵⁶³ kıldı, Hudāy'dur رَبُّكُمْ ⁵⁶⁴ sizlerniڭ Āferidegār'ıngız. (18) فَتَبَارَكَ اللَّهُ Pes biyikregdür Hudāy, uluğraq ⁵⁶⁵ . رَبُّ الْعَالَمِينَ 'Ālemilerinĭ Perverende'si cin ü ins (19) din ve andın özge.

65. هُوَ الْحَيُّ Oldur tirig ya'ni müteahhır ve dezeli hayāt bile. لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ Yoktur ma'būdī kim 'ibādet (20) lāyıkı bolğay meger ol. فَاعُوهُ Pes tapıngızlar anı مُخْلِصِينَ hāletide kim arıg kılganlar ⁵⁶⁶ bolğay sizler (21) لَهُ الدِّينُ anıڭ üçün öz dīniڭizni şirkdin yā öz tā'atiniڭizni riyādın ve aytıngızlar رَبِّ الْأَعْلَامِينَ (22) barça sipāslar ve sitāyişler Hudāy'gadur kim 'Ālemilerin Perverdigār'ıdur.

66. قُلْ Aytqıl (23) ay Muḥammed bu müşriklerge kim ayturlar: “Öz atalarıڭız ve cedleriڭizdin bile mütedeyyin bol.” اِنِّي نُهَيْتُ Durustluğ bile (24) kim nehy kılılıp mén الدِّينَ النَّبِيِّ Hudāy'dın (25) مِنْ دُونِ اللَّهِ tapınur sizler تَدْعُونَ kim alarnı kim andın kim tapınmağay mén alarnı kim تَدْعُونَ tapınur sizler (25) مِنْ دُونِ اللَّهِ Hudāy'dın özge. لَمَّا جَاءَنِي الْبَيِّنَاتُ Ol vaqt kim kélipdür maṅga hüccetler ve āyetler مِنْ رَبِّي (26) méniڭ Perverdigār'ım qaşıdın وَأَمَرْتُ ve buyrulup mén أَنْ أَسْلَمَ anıڭ bile kim boyun qoyğay mén ve inkiyād (27) kılgay mén لِرَبِّ الْعَالَمِينَ Cihānilerinĭ yaratquçısığa.

67. هُوَ الَّذِي Oldur ol kişi kim خَلَقَكُمْ yarattı [180b/1] sizlerniڭ atanıڭız Ādemni مِنْ تَرَابٍ مِنْ عَظْمَةٍ مِنْ نُطْفَةٍ (02) Menī suydın مِنْ نُطْفَةٍ ⁵⁶⁷ Pes soڭ yarattı sizlerni ay anıڭ ⁵⁶⁸ oğlanları!

⁵⁵⁹ TS وَالسَّمَاءَ بِنَاءً āyetin bu kısmı derkenarda yazılmıştır. (TS 180a/10)

⁵⁶⁰ YA مِنَ الطَّيِّبَاتِ āyetin üstü çizilmemiştir. (520b/02)

⁵⁶¹ TS *Bahrü'l Haqāyik* da aytıpdur insānī şüretiniڭ hüsni andadur kim ol cihān-nümā merrātdur barça 'ulvi ve süfli haqāyik ve barça şürī ve ma'nevī haqāyikğa cāmi'dür ve zāt-ı ma'rifetiniڭ envārı ve şıfat tanımağınınĭ āsarı anıڭ cāmi'a haqīkiniڭ āyinesigā lāmī' (Bu bölüm Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasında bulunmamaktadır.)

⁵⁶² TS “ol-kim” satır üstüne yazılmıştır.

⁵⁶³ TS “taşviri” yazılıp “-i” ekinin üstü karalanmıştır.

⁵⁶⁴ YA رَبُّكُمْ āyetin üstü çizilmemiştir. (520b/04)

⁵⁶⁵ TS uluğraq : YA uluğraq (520b/05)

⁵⁶⁶ TS “kılganlar” sözcüğüünün üstüne “kılılğa” yazılıp üstü karalanmıştır.

⁵⁶⁷ YA مِنْ نُطْفَةٍ āyetin üstü çizilmemiştir. (520b/15)

تَمْ song ‘alağdın kim menī kırık künden song ol şekl bile bolur (03) ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ song çıkarur her birādın sizlerdin ana qursağdın طفلاً yaş oğlan. ثُمَّ Pes⁵⁶⁹ bākī (04) tutar sizlerni تَلْتَبِعُوا tā yétkey siz اَشَدُّكُمْ öz qutıngız gāyetiğa kim yigitlik nihāyetidür. ثُمَّ Pes bu (05) derecedin song yuqarı iltür لَنْكُونُوا شُيُوخًا tā bolğay sizler qarılar مَنْ يُتَوَّقَى وَمِنْكُمْ ve sizler (06) din kişi bolğay kim öltürülgey مِنْ قَبْلُ eşedd-i bülügüdin burun yā qarılığdın burun وَلْتَبِعُوا (07) ve bekā bérür sizlerge tā yétkey sizler أَجَلًا مُسَمًّى at étilgen müddeti⁵⁷⁰ kim ölüm vaqtidür وَلَعَلَّكُمْ (08) ve şāyed sizler ta‘aqqul kılğay sizler özünğizning yaratmağıda ve intikāl derecedin derecege.

68. (09) هُوَ الَّذِي⁵⁷¹ Oldur ol-kim يُحْيِي tirgüzgey وَيُمَيِّتُ ve öltürgey. فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا Pes çün tilese ve hüküm kılsa (10) işini. فَاتِمًا يَقُولُ Pes mundın özge yoqtur kim aytkay لَهُ. كُنْ ol murādqa kim bolğıl فَيَكُونُ⁵⁷² pes bolur mühletsiz (11) ya‘ni⁵⁷³ pes anıng⁵⁷⁴ tekvinığa ilāhī da‘veti ve farziyeti ve külfetiğa ihtiyāc yoqtur.

69. اللَّهُ الْغَالِبُ الْغَالِبُونَ cidāl ve nizā‘ kılurlar آيَاتِ الْآيَاتِ Ayā bakmas sēn إِلَىٰ (12) الَذِينَ alar sarığa kim⁵⁷⁵ يُجَادِلُونَ cidāl ve nizā‘ kılurlar يُصِرُّونَ Hudāy āyetlerinin reddiğa ya‘ni *Kurān*’ning (13) hüccetleriğa münkirdürler. فِي آيَاتِ نَهْتِجُ ve né yaŋlığ kaytarılurlar taşdıkdin anğa?

70. بِالْكِتَابِ كَذَّبُوا Mücādiller⁵⁷⁶ (14) alardurlar kim tekzib kıldılar ve imān keltürmediler وَبِمَا أَرْسَلْنَا ve olça bile tüben yiberdük⁵⁷⁷ biz بِه ol néme bile رُسُلَنَا⁵⁷⁸ öz peygamberlerimizni aḥkām ve şerāyi‘din. (16) فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ Pes bat bilgeyler tekzib ve inkār ‘aqqıbetining veḥāmetini

71. وَالسَّلَاسِلِ فِي أَعْنَاقِهِمْ ve ol vaqt (17) kim otluğ güllar bolğay alarning boyunlarında يُسْحَبُونَ Tartılurlar yüzi bile ol zencirlerde tā salğaylar alarnı

⁵⁶⁸ TS “aning” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.

⁵⁶⁹ TS pes (“pes song” yazılıp “song” sözcüğünün üstü karalanmıştır.): YA pes song (520b/18)

⁵⁷⁰ TS müddeti : YA müddetiğe (520b/22)

⁵⁷¹ YA هُوَ الَّذِي āyetin üstü çizilmemiştir. (520b/23)

⁵⁷² TS فَيَكُونُ āyet derkenara kırmızı mürekkeple yazılmıştır. (TS 180b/10 dk.)

⁵⁷³ TS “ya‘ni” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.

⁵⁷⁴ TS ya‘ni pes anıng : YA pes anıng (520b/25)

⁵⁷⁵ TS “alar sarığa kim” derkenara yazılmıştır. (TS 180b/12 dk.)

⁵⁷⁶ TS “mücādiller” sözcüğündeki “-ler” eki satır üstüne yazılmıştır.

⁵⁷⁷ TS bile tüben yiberdük (“tüben” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.): YA bile yiberdük (521a/01)

⁵⁷⁸ YA رُسُلَنَا āyetin üstü çizilmemiştir. (521a/01)

va‘de béríp biz alarğa ol (09) katl ve esirdin ħod oldur kim⁵⁹¹ **أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ** yā eger öltürsek biz séni ol ‘azābnıng zuhūrıdın bu (10) run. **فَالْيُنَا يُرْجَعُونَ** Pes bizıng sarığa kaytarılğusıdurlar kıyāmet küni ve özınıng cezā’sını (11) tapķusıdur ya‘ni ħıç vech bile alarnı qoymağısudurlar ve Ĥaķ subĥāne bu dünyāda ba‘zı kāfirler ‘azābıdın ĥazret-i resül (12) şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellemğa körsetti öltürmek ve esir kılmaq ve açlığdın ve andın özge ve alarnıng qalğan ‘uķūbetleri (13) ‘ıķābıda bolğusıdur. Kéltürüptürler kim Mekke’ning kāfirleri cidāl yüzıdın mütekeşşire āyetlerıne⁵⁹² iķtirāhın (14) kılur érdiler⁵⁹³. Andaķ kim bulaqlar ağızmaq ve bustānlar izĥarı ve kök<ke>⁵⁹⁴ çıķmaq alarnıng ĥuzūrıda (15) vechı bile kim sure-i Benı İsrā’il’de ötti. Ĥaķ te‘ālā āyet yıberdi kim:

78. **وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا** “Ve taĥķıķ bile biz yıberdüķ (16) **رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ** peyğamberlernı séndın burun. **مِنْهُمْ**⁵⁹⁵ Ba‘zı alardın **عَلَيْكَ** **مَنْ قَصَصْنَا**⁵⁹⁶ alardurlar kim oķup biz (17) alarnıng kışşasın sańga kim ol yıgırmi tokuz peyğamberdürler⁵⁹⁷ **وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقُصُّ** ve ba‘zı alardın alardurlar kim alarnıng kışşasın oķumaydur biz **عَلَيْكَ**⁵⁹⁸ sańga amma alarnıng atın bilıp sén Elmiya‘ déğ. Ve andın özge ve (18) ba‘zı oldur kim ne alarnıng atın bilıp sén ve ne alarnıng kışşasın eşitıp sén.” Cem‘ı āngadurlar kim barça peyğamber (19) ler sékkız mıng ékendürler. Tört mıng Benı İsrā’il’dın ve dört mıng özge ĥalqđın ve meşĥūr oldur (20) kim yüz yıgırmi dört mıng peyğamber ékendürler ve imānda alarğa ‘adüvvi ve ma‘rifetıne ta‘yını neseblerı ve atları (21) bile şart émes **وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ** ve yoķ édi ĥıç peyğamberığa boldura almadı. **أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ** Ol-kim kéltürgey (22) mu‘cize kim anıng nübüvvetıne nişānesı bolğay **إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ** meger Ĥudāy icāzeti bile anıng ĥükmi ve fermānı bile ya‘ni (23) sizler méneing peyğamberımdın⁵⁹⁹ mu‘cizeler ittızāhın kılur sizler ve ol müstāķıl yoķtur anıng körsetmegide méneing buyruğım (24) dın başķa ve mén ĥıķmet anıng vuķū’neing yoķıda körer mén. **فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ** Pes çün kélse Ĥudāy emrı mu‘cize (25) ler⁶⁰⁰ muķterıĥlerıneing ‘azābığa āyetler vuzūĥıdın song **فُقِصِيَ** ĥükim kılılır **بِالْحَقِّ** rāstlığ bile ya‘ni mübtele (26) müşrik mu‘azzeb bolur ve muĥıķķ mü‘min

⁵⁹¹ TS “ħod oldur kim” yazılıp “ħod” ve “kim” sözcüklerıne üstü karalanmıştır.

⁵⁹² TS āyetlerıneing : YA āyetler (521b/01)

⁵⁹³ TS Art arda iki kez “kılur érdiler” yazılıp birıne üstü karalanmıştır.

⁵⁹⁴ TS kök : YA kökke (521b/02)

⁵⁹⁵ YA **مِنْهُمْ** āyetın üstü çizılmemiştir. (521b/03)

⁵⁹⁶ YA **عَلَيْكَ** **مَنْ قَصَصْنَا** āyetın üstü çizılmemiştir. (521b/04)

⁵⁹⁷ TS “sańga kim ol yıgırmi tokuz peyğamberdürler” bu kısım satır üstüne yazılmıştır.

⁵⁹⁸ TS “**وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقُصُّ** ve ba‘zı alardın alardurlar kim alarnıng kışşasın oķumaydur biz **عَلَيْكَ**” bu kısım derkenara yazılmıştır. (181a/17 dk.)

⁵⁹⁹ TS “peyğamberımdın” sözcüğündeki “-dın” eki satır üstüne yazılmıştır.

⁶⁰⁰ YA “iķtirāhı” yazılıp üstü çizılmemiştir. (521b/14)

bolup enbiyāğa ve alar (17) niñ āyetleriğa istihzā' qılır érdi lā cerem. Haq subhāne ve te'ālā alarnı helāk qıldı ve وَحَاقَ بِهِمْ ve ihāta qıldı alarğa (18) مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ olçanınıñ cezā'sı bile kim bar érdiler anıñ bile istihzā' qılır érdiler.

84. أَمَّا فَلَمَّا رَأَوْا Pes ol (19) vaqt kim kördiler بِأَسَنَّا bizniñ 'azābımızniñ katıqlığını dünyāda. قَالُوا Ayttılar: “İmān keltürdük biz بِاللَّهِ (20) وَحَدُّهُ Hudāy'ğa, anıñ birliğe وَكَفَرْنَا ve kâfir bolduk biz بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ olça bile bar érdük biz kim anıñ bile (21) şirk keltürgüçiler érdük ya'ni kâfir bolduq biz bütlerğa bile.”

85. فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ Pes yok édi kim asıg étkey (22) alarğa إِيْمَانُهُمْ alarnıñ imān keltürmegi. لَمَّا رَأَوْا بِأَسَنَّا Pes ol vaqt kim kördiler⁶¹⁰ bizniñ 'azābımızni anıñ (23) üçün kim 'azāb⁶¹¹ körgen vaqtda teklif köterilür ve imān teklif zamānında maqbūldur ne be's zamānında. سُنَّتَ اللَّهُ (24) Sünnet koydı Hudāy sünnet qoymağı. فِي عِبَادِهِ Ol sünnet kim ötüpdür فَذُ خَلْتُ Ol sünnet kim ötüpdür وَخَسِيرٌ ve ziyānlıg boldılar هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ ol zamānda (26) imān keltürmegenler ya'ni alarnıñ hüsrānı ol vaqtda zāhir boldı⁶¹² eger barça tükel 'ömr hüsrānda érdiler .

(27)

Süretü'l-Fussilet⁶¹³

Bismi'llāhi'rrahmāni'rrahim⁶¹⁴

1. [182a/1] حَمَّ⁶¹⁵ Allāhniñ ism-i a'zamı hurūf-ı muqatta'āda yaşurundur ve her kişi anıñ çıkarmağıda qādir érestür ve aytıpdurlar (02) hā işāret hikmetqadur ve mīm minnetqa ya'ni Haq subhāneğa minnetdür mü'minlerge hikmet tenzili bile. Şāhib-i Bahrū'l Haqāyık'da aytıp (03) dur kim hā-mīm işāretdür biriğa Haq te'ālā ve anıñ habibi aradur ve hiç muqarreb melek ve mürsil nebī anğa pāy étmes kim hā ve mīm (04) ékki hurūfdur rahmān isminiñ vaşağıda ve mīm uşbu ékki harf Muhammed 'aleyhi ve's-sellem isminiñ ortasıda dağı (05) kélipdür. Pes ékki ism dağı ékki harfniñ biri bile ant içer kim bu *Kurān*

⁶¹⁰ TS kördiler : YA keldiler (522a/12)

⁶¹¹ TS 'azāb : YA mu'āyene (522a/13)

⁶¹² TS “boldılar ve” yazılıp “-ılar ve” kısmının üstü karalanıp satır üstüne “-i” yazılmıştır.

⁶¹³ TS Surenin adı Süretü's Secde olarak yazılmıştır.

⁶¹⁴ TS Derkenara cüzün çeyreği anlamına gelen “rub'ü'l cüz” yazılmıştır. (181b/27 dk.)

⁶¹⁵ YA (522a/17)

2. تَنْزِيلٌ tüben yiberilgendür. مِنَ الرَّحْمَنِ (06) Bağışlavçı Hudāvend'din 'avām nüfüsıdın hidāyetiğa, الرَّحِيمِ mihrbān havāş köngüllerining ri'āyetiğa (07) ve tenzıl izāfetidin bu ékki isimde istidlāl kılsa bolur anğa kim dünyā ve dünyevī meşālihi vā-beste *Qurān* biledür ve bu tüben (08) yiberilgen

3. كِتَابٌ فَصَّلْتُ kitābīdür peydā kılılğan. ⁶¹⁶آيَاتُهُ Anıng āyetleri ve mübīn bolğan emr ve nehy ve va'de (09) va'idi bile. فُرَانًا عَرَبِيًّا Hāletīde kim Qurānīdür, 'Arabī ya'ni 'Arab luğatı bile tā āsānlıg bile oquğaylar (10) ve bilgeyler ve anıng āyetleri tafşil tā yétipdür لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ gürühī üçün kim bilgeyler dāniş ehli (11) din ve tanığaylar kim anıng inmegi Allāh қаşıdındur

4. وَنَذِيرًا müjde bérğüçilerğa kim anıng bile 'amel kıllurlar (12) ve қорқутқуçı alarnı kim imān keltürmesler. فَأَعْرَضَ Pes yüz évirdiler anıng qabulıdın (13) أَكْثَرُهُمْ müşriklerning köpregi. فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ Pes alar eşitmesler qabul qulağı bile ya'ni qabul (14) kıllmaslar

5. وَقَالُوا ve ayttılar şirk ehli kim: “Hem-vāre قُلُوبُنَا bizing köngüllerimiz yā bularda (15) dur مِمَّا تَدْعُونَا ol némening bilmegidin kim oqur sēn bizni إِلَيْهِ anğa ya'ni *Qurān*'nı fehmlemes biz (16) وَقِي آدَانَا ve bizing qulaqlarımızda وَقُرْ ağırlıgıdur olça oqur sēn eşitmes biz perdedür kim séning nübüvvetning cemālini көrmes biz yā māni'dür (18) kim bizni saᅅğa ulaşmağdın yéter.” *Vasīf* da keltürüptür kim Ebu Cehl tonını özi ve resül şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem (19) ara perde étti ve ayttı: “Sēn ol sarıdın ve biz bu tarafdın. فَأَعْمَلْ Pes 'amel kıll öz dīningde إِنَّنَا عَامِلُونَ (20) kim biz dağı 'amel kıllğuçılar biz öz kişimizde yā olça boldura alur sēn bizing haqqımızda kılgıl kim biz dağı (21) olça kıla alur biz taqşır kıllağımızdur.” Māverdī ayttıdur kim: “Sēn iş kıll öz āhireting üçün kim biz (22) öz dīnimiz üçün 'amel kıllğımızdur.”

6. أَيْتُكُلٍ بَشَرٌ ⁶¹⁸أَنَا إِنَّمَا أَنَا mundın özge yoqtur kim mén Ādemī mén مَتَّكُمُ (23) sizler dég ya'ni sizlerning cāningızdın ne ferişte ve cindin kim sizler alarning sözün fehm kıllağay sizler (24) ve sizlerni némege da'vet kıllmas mén kim qulaqqa andın kerāmet tab'ğa andın nefret bolğay. Bel-kim يُوحَى (25) إِلَيَّ vahy kıllılır méning sarığa أَنَّمَا إِلَهُكُم mundın özge yoqtur kim sizlerning Hudāy'ingız وَاحِدٌ إِلَهُهُ Hudāy' (26) dur yegāne. فَاسْتَقِيمُوا Pes tevcih kıllıngızlar إِلَيْهِ anıng sarığa tevħid ve tā'at bile ve anda muķim bolğay siz (27) ler. *Muvazzah*'da keltürüptür kim istikāmet ef'āl ve aqvāl ve ahvāl téngligidür zāhiren ve bāᅅnen ya'ni kérek kim nihān ve

⁶¹⁶ YA آيَاتُهُ āyetin üstü çizilmemiştir. (522a/26)

⁶¹⁷ YA “qulaqlarımızda وَقُرْ ağırlıgıdur olça oqur” kısmı tekrar yazılmış ve üstü çizilmiştir. (522b/06)

⁶¹⁸ TS بَشَرٌ āyetin bu kısmı satır üstüne yazılmıştır.

āşikāre [182b/1] bir bolğay⁶¹⁹ وَاسْتَغْفِرُوهُ ve andın yarlıkamağ tilengiz yazuqlarınıgızğa kim İslāmdın song kim kılğay siz⁶²⁰ üçün⁶²¹ istikāmet mertebesiga yéter sizler. İsti‘fār kılınıgızlar anıng körmegidin kim ‘amel körmek (02) uluğ yazuğı ve ‘azim hata hiṭamidür وَوَيْلٌ ve ‘azābning katıklığı لِلْمُشْرِكِينَ şirk keltürgüçilergedür. (03)

7. الَّذِينَ Alar kim الرَّكُوعَ لَا يُؤْتُونَ zekātın ya‘ni lā ilāhe illallāh kelimesige kim nefsler zekātıdur mütekellim bolmaslar. (04) Murād oldur özini tevḥid bile müşrik⁶²² bolğanmağdın arığ étmesler yā ol-kim māl zekātın bérmesler. Zekāt yétmağının taḥşışı (05) niing vechi müşriklerning özge vaşflarından oldur kim māl insānning maḥbūbidür ve anıng bezli nefsigе katık (06) rağ bolğay özge ‘amellerdin. Pes bu şıfatning keltürmegide işaretidür alarning kızgançlığığa ve şefkāt yoğığa ḥalkğa⁶²³ ve kızgançlığ ve zāyilning (07) uluğrağı zemāimning ekberidür ve ayıtpurlar ki bir bay kim anğa civānmerdliğ bolmağay, tenidür kim cānı yoğtur (08) yā yığaç dēg kim mīve bérmes وَهُمْ ve müşrikler بِالْآخِرَةِ özge serāy bile. كَافِرُونَ Alar imān keltürmegenler (09) dūr ve ol cihet bile nafağa kılmaslar kim ol serāyning mükāfatığa inanmaslar.

8. إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا Durustluğ bile (10) alar kim imān keltürdiler وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ve kıldılar yaḥşı ‘ameller. لَهُمْ أَجْرٌ Alarğadur müzdi غَيْرُ مَمْنُونٍ (11) az émes ḥesābsız⁶²⁴. Me‘ālim’de keltürüptür kim bu āyet ağırlıqlar ve ‘acizler ve nātuvānlar şānıdadur kim za‘f (12) ‘acz ḥāletide ‘ibādet edā’sından kılurlar ve Ḥağ subḥāne hem-ol tā‘at müzdin kim şıḥḥat zamānıdadur alarğa bérür. (13) Pes ğayr-ı memnūn ğayr-ı maḥtū‘ ma‘nāsı bile bolğay. ‘Abdullāh Bin ‘Ömer raḍiyallāhu ‘anhu naql kılur kim Ḥazret-i Resūl şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem⁶²⁵ (14) aytı kim: “Bende yaḥşı ṭarıkğa bile kim bolğay ‘ibādetdin song ağığay Ḥağ subḥāne feriştege kim mükildür aytkay: ‘Yétkil (15) anıng üçün anıng ‘ameli dēg vağı kim kütulmağı bar érdi ağırlığ bendidin tā vağı kim anı kütğarğay mén yā (16) öz ḥazretimğa iltkey mén.’”

⁶¹⁹ TS “*Muvazzaḥ*’da keltürüptür kim istikāmet if‘āl ve aqvāl ve aḥvāl tēngligidür zahiren ve bātınen ya‘ni kérek kim nihān ve āşikāre bir bolğay” (Bu bölüm Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasında daha sonra yazılmıştır.)

⁶²⁰ TS “وَاسْتَغْفِرُوهُ ve andın yarlıkamağ tilengiz yazuqlarınıgızğa kim islāmdın song kim kılğay siz” (Bu bölüm derkenarda yazılmıştır.)

⁶²¹ YA “*Muvazzaḥ*’da keltürüptür kim istikāmet if‘āl ve aqvāl ve aḥvāl tēngligidür zahiren ve bātınen ya‘ni kérek kim nihān ve āşikāre bir bolğay” (Bu bölüm Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasında “üçün” sözcüğünden önce yazılmıştır.) (522b/17)

⁶²² TS “müşrik” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.

⁶²³ TS kızgançlığı ve şefkāt yoğığı ḥalkğa (derkenara yazılmıştır. TS 182b/06) : YA kızgançlığ ve şefkāt yoğığı ḥalkğa

⁶²⁴ TS ḥesābsız :YA ḥesāb (522b/29)

⁶²⁵ TS Ḥazret-i Resūl şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem : Ḥazret (523a/03)

9. أَيْتُكُلِ أَيَّاءِ سِزَلَرِ لَتَكْفُرُونَ كَافِرٌ بُولُرُ سِزَلَرِ وَ إِمَانٌ كَلْتُرْمَسِ سِزَلَرِ⁶²⁶ (17) لەر قُلْ أَيْنَكُمْ Aytkıl āyā sizler لَتَكْفُرُونَ kâfir bolur sizler ve imān keltürmes siz⁶²⁶ (17) ler ol kişige kim yarattı yérni فِي يَوْمِنِ ékki künde. İmām Ebu’l Leyṣ Raḥimullāh keltürüptür (18) kim: “Yekşenbe künde yarattı ve düşenbede yaydı.” وَتَجْعَلُونَ لَهُ Ve kıılır sizler anıñg üçün til bile أَنَدَادًا hemtālar. (19) ذَلِكَ Ol Ḥudāvendī kim yérni yarattı رَبُّ الْعَالَمِينَ⁶²⁷ ‘ālemlerning Perverdigār’ıdur⁶²⁸

10. وَجَعَلَ⁶²⁹ ve yarattı فِيهَا (20) yérde رَوَاسِي پāyidār biyik tağlar مِنْ قَوْفِهَا yér üstidin tā körgüçiler anda baqıp i’tibār behresin (21) kötergeyler وَبَارَكَ فِيهَا ve bereket kııldı tağlarda anıñg bile kim anda bulaqlar ve kânlar yasadı yā bereket (22) bérdi yérge yığaçlar ve ékinler ve tavarlar ve arıqlar وَفَقَّرَ فِيهَا ve taqđir kııldı yérde اِتِّهَاتُوهُ yér ehlining (23) rüzisini ya’ni her birining ehli üçün yérdin rüzī muqarrer kııldı. Buğday ve arpa ve pirinç ve hurma ve tariq ve ét (24) déğ ve anıñg emsāli kim her biri bulardın bir şehring kuvvetlerinin gālibidür ve bu rüzilerning (25) taqđirin kııldı فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ tórt qalğan künde ya’ni özge ékki künde kim⁶³⁰ seşenbe ve çehar-şenbe bolğay. سَوَاءٌ (26) Téng boldı cevāb téng bolmağı لِلسَّائِلِينَ sorğuçılar yér yaratmağının müddetining ve her né andadur ya’ni (27) tilegüçilerning cevābı artuqsız ve éksüksüz ayıldı.

11. ثُمَّ اسْتَوَى Pes qaşd kııldı إِلَى السَّمَاءِ kökning [183a/1] yaratmağı⁶³¹ وَهِيَ دُخَانٌ ve ḥāl ol-kim ol tütünī érdi ya’ni suning buḥārını duḥānga oḥşaş⁶³². *Zadü’l Mesīr*’de (02) aytıpdur kim çün Ḥaḳ subḥāne sunı yarattı yél anğa koydı tā anı şūrişde keltürdi ve andın buḥārī mürtefi’ boldı ve Ḥaḳ (03) subḥāne kökni andın yarattı. Ve *Aynü’l Ma’āni*’de keltürüptür kim Ḥaḳ subḥāne yaşıl cevherī yarattı heybet nazarı bile anda (04) baqtı éridi ve aqtı otnı anğa musallaḥ kııldı tā qaynamaqqa keldi. Köpük ve buḥārī anda peydā boldı ve ol (05) köpükdin yér ve ol buḥārdın kök yarattı. فَقَالَ⁶³³ Pes ayttı Ḥudāy kökni yaratqandın سَوَّغَ لَهَا anğa (06) ve yérge kim: “Her ékki كَلِيمَاتٍ kelingizler olçağa sizlerni buyrur mén طَوْعًا fermān kötermelik yüzidin أَوْ كَرْهًا (07) yā tileksiz⁶³⁴ ve rağbetliqsız yüzidin⁶³⁵ eger tilesengizler ve eger ne kelmekdin özge çārengiz yoqtur.” Murād kudret-i kemālining (08) izhārıdur ne alarning ṭavā’iyyeti ve kerāhiyyetining işbātıda aytıpdurlar kökke ayttı ÖZÜNGNING KUYAŞ (09) ve ay ve

⁶²⁶ Derkenara cüzün çeyreği anlamına gelen “rub’ü’l cüz” yazılmıştır. (TS 182b/16 dk.) (YA 523a/06 dk.)

⁶²⁷ YA رَبُّ الْعَالَمِينَ āyet derkenara kırmızı mürekkeple yazılmıştır. (523a/08 dk.)

⁶²⁸ TS “‘ālemlerning perverdigārıdur” (Bu bölüm Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasında yazılmamıştır.)

⁶²⁹ YA وَجَعَلَ bu āyet فِيهَا āyetinin altına kırmızı mürekkeple yazılmış ve Topkapı Sarayı Kütüphanesi nüshasında āyetten sonra gelen “ve yarattı” ifadesi bu müşhada yazılmamıştır. (523a/09)

⁶³⁰ TS tórt qalğan künde ya’ni özge iki künde kim : YA tórt qalğan künde kim (523a/14)

⁶³¹ TS yaratmağı : YA yaratmağığa (523a/17)

⁶³² TS oḥşaş : YA oḥşattı (523a/18)

⁶³³ YA فَقَالَ āyetin üstü çizilmemiştir. (523a/22)

⁶³⁴ TS tileksiz : YA tilememek (523a/23)

⁶³⁵ TS rağbetliqsız yüzidin (“yüzidin” sözcüğünün “yüzi” kısmı satır üstüne yazılmıştır.) : YA rağbetsizliğdin (523a/23)

yulduzlarıngni⁶³⁶ zāhir kıldı ve yerge buyurdu kim: “Öz arıglarıngni⁶³⁷ yargıl ve öz mīvelerīngni çıkarğıl!” (10) قَالَتَا Ayttılar kök ve yér: اَتَيْنَا “Kéldik biz her néme bile kim buyurdung⁶³⁸.” طَائِعِينَ Kötergüçiler kéltürüptürler (11) kim ol Қа‘be-i mu‘azzama zādhallāh⁶³⁹ şerefen yéridür cüzvleridin söz ayttı pes olçanıng ötrüside érdi kök (12) cüzvlerdin ve bu cihet bile ol İslām Қа‘be’sining ve enām kıblesining maḥālli boldı ve çün kök yaratıldı anı (13) yardı.

12. فِي يَوْمَيْنِ Pes yasadı anı سَبَعِ سَمَوَاتٍ yétti kök ve tükel kıldı anıng işlerin (14) ékki künde: penç-şenbe ve cum‘a. وَأَوْحَى Ve vahy kıldı فِي كُلِّ سَمَاءٍ her kökige anıng fermānını ya‘ni anıng (15) ehligé ilhām kıldı kim ‘ibādetni ne⁶⁴⁰ vech bile kılgaylar yā muḥarrer kıldı her felekīning şānı olça andın kélgey وَ زَيْنَا السَّمَاءِ الدُّنْيَا (16) ve bezedük biz yavukraq kökni بِمَصَابِيحٍ⁶⁴¹ çerāğlar bile ya‘ni yulduzlar kim çerāğ dég (17) raḥşān ve dirahşān bolğaylar وَحَفِظْنَا⁶⁴² ve saqladük biz kök⁶⁴³ saqlamağı āfetlerdin yā şeytānlardın (18) eşitmek istirākını dā‘iyesini⁶⁴⁴ kıılır érdiler ذَلِكَ olçanı⁶⁴⁵. Yād étildi yaratılmak bedāyi‘ din تَقْدِيرُ (19) gālib Ḥudāvendi’ning yaratmağı ve endāze kıılmağıdur kim öz mülkide ḳudret bile her né tilese kıılır. الْعَلِيمِ (20) Dānā kim her né éter ḥikmet yüzidin bolğay.

13. فَأَنْ أَعْرَضُوا⁶⁴⁶ Pes eger yüz évirgeyler Mekke’ning kāfirleri ya‘ni i‘rāz (21) kılgaylar imāndın bā-vücūd bu beyān. فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ Pes aytkıl kim ḳorḳuttum sizlerni ve ḳorḳutur mén مِثْلَ صَاعِقَةٍ عَادٍ ‘Ād ḳavmining ‘azābı dég (22) özidin kitergüçi ve helāk kılguçı ‘azābıdın ve وَتَمُودٌ ve Şemūd ḳavmining ‘azābı ya‘ni Cebrāyil ‘aleyhi’s-selām şayḥası. Bu ékki ḳavmining taḥşīşi ol cihet (24) biledür kim Ḳureyş “riḥlete’ş-şitāi ve’ş-şayf”⁶⁴⁷ seferide bu ékki gürühning yerlerige ötüp ‘azāb āşārların (25) müşāhede kıılurlar érdiler. Alar şāi‘ka ve şayḥa müsteḥikı boldılar.

14. إِذْ جَاءَتْهُمْ الرُّسُلُ Vakti kim kéldiler alarğa peygamberler (26) ya‘ni Hūd şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ alarning yüzining alıdın وَمِنْ خَلْفِهِمْ ve alarning (27) songıdın

⁶³⁶ TS yulduzlarıngni : YA yulduzları (523a/25)

⁶³⁷ TS arıglarıngni (“-ing” eki satır üstüne yazılmıştır.) : YA arıgları (523a/26)

⁶³⁸ TS bile kim buyurdung : YA bile buyurdung (523a/27)

⁶³⁹ zādhallāh : Allah arttırsın anlamında Arapça ibare.

⁶⁴⁰ TS “ne” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.

⁶⁴¹ YA بِمَصَابِيحٍ āyetin üstü çizilmemiştir. (523b/04)

⁶⁴² YA وَحَفِظْنَا āyetin üstü çizilmemiştir. (523b/05)

⁶⁴³ TS kök : YA kökni (523b/05)

⁶⁴⁴ TS istirākını dā‘iyesini (“dā‘iyesining” yazılıp “-ning” ekinin üstü karalanmış ve satır üstüne “-ni” eki yazılmıştır) : YA istirākının dā‘iyesining (523b/05)

⁶⁴⁵ TS olçanı (“olçanıng” yazılıp “-ning” ekinin üstü karalanmış ve satır üstüne “-ni” eki yazılmıştır.) : YA olçanıng (523b/06)

⁶⁴⁶ TS فَأَنْ أَعْرَضُوا āyetin üstü çizilmemiştir. (523b/08)

⁶⁴⁷ riḥlete’ş-şitāi ve’ş-şayf (Kış ve yaz seyahatleri.) (Arapça bir ibare)

ya'ni barça cihetdin. Alar rıfķ ve 'unf ve naşihat ve fazihat bile kirdiler ve da'vet kıldılar. **أَيُّتِلَار كَافِرِلَر أَلَّا تَعْبُدُوا [183b/1]** Anıng bile kim tapınmańgızlar **أَلَّا اللَّهُ** meger Hūdāy'ğa. **أَيُّتِلَار كَافِرِلَر أَلَّا تَعْبُدُوا** Ayttilar kâfirler alarıng cevâbıda kim: **لَوْ شَاءَ رَبُّنَا** (02) “Eger Hūdāy tilese érdi kim resül yibergey érdi **مَلَكَةً** her-āyine yiberür érdi⁶⁴⁸ ferışteler siz (03) lering ornungızğa. **فَأِنَّا** Pes durustluķ bile kim biz **بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ** ol néme bile kim yiberip siz anıng (04) bile öz gümāningız bile **كَافِرُونَ** imān keltürmegenler biz kim sizler bizing dég Ādemiler siz.” Hiç fazlī (05) ve şerefi yoķtur sizlerge bizge müşrikler peygamberlerning şüretining pendide ķalıp alarıng ma'nāsining (06) müşahedesidin gâfil érdiler andın sonġ alarıng kışsasining tafşilin kılır ve aytur,

15. **فَأَسْتَكْبَرُوا** pes boyun tarttilar **فِي الْأَرْضِ** Ahķāf yéride Yemen beledide **بِغَيْرِ الْحَقِّ** (08) nā-sezā bile ya'ni tekebbürning istihķākı yoķ érdi alarğa. Pes Hūd 'aleyhi's-selām⁶⁴⁹ aları⁶⁵⁰ ķorķuttı 'azāb bile alar (09) istikbār yüzidin iltifāt anġa kılmadılar **وَقَالُوا** ve ayttilar: **مَنْ أَشَدُّ مِنَّا** “Kimdür ķatıķraķ bizdin (10) **قُوَّةً** tuvānālıġ cihetidin?” Ādiler maġrūr boldılar özining ķuvveti ve şevketiġa kim tenelik ve uzun boyunluķ (11) kişiler érdiler ve taşnı taġdın élig đarbı bile üzer érdiler. **أَوَلَمْ يَرَوْا** Āyā bilmediler ol maġrūr (12) bolġanlar özining ķuvvetiġa **أَنَّ اللَّهَ** anı kim Hūdāy **خَلَقَهُمْ** ol Hūdāy kim yaratıpdur aları (13) **أَشَدُّ مِنْهُمْ** ol ķatıķraķ ve köprekdür alardı **قُوَّةً** ķuvvet yüzidin ya'ni tuvānālıġı bardur némege kim (14) andın özgege ol tuvānālıġ yoķtur **وَكُنَّا** ve bar érdiler Ād kavmi kim ta'aşşub yüzidin **يَجْحَدُونَ** **بِآيَاتِنَا** (15) bizing āyetlerimizġa münkir boldılar. Anıng bile kim bilür érdiler kim haķdur.

16. **فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ** Pes yiberdük (16) biz alarġa⁶⁵¹ **رِيحًا صَرْصَرًا** savuķ yél mühīb āvāz bile **فِي أَيَّامٍ نَجَسَاتٍ** şüm künlerde ya'ni Şevval āhirining (17) önide tańdın çeharşenbe küni tā özge çeharşenbening āhiriġaça⁶⁵² kim sékkiz kün ve yétti kéçe bolġay, şarşar (18) yélin yiberdük biz **لِنُنذِرَهُمْ** tā tatturġay biz alarġa **عَذَابِ الْخِزْيِ** rüsvālıġ ve ġorluķ 'azābını (19) **فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا** dünyā⁶⁵³ tirigligide ya'ni barçasını muttaşıl kıġıġay biz **وَلْعَذَابِ الْآخِرَةِ** ve her-āyine ol serāyning (20) 'azābı **أَخْزَى** ķatıķraķdur rüsvālıġ yüzidin **لَا يُنصَرُونَ** ve alarġa yārī bérilmegüsidürler ol (21) künde 'azāb kitermekke alardı.

17. **فَهَدَيْنَاهُمْ** pes aları delālet kılduķ biz rāst (22) yoluġa yā ġayr ve şer yolın alarġa körsettük biz. **فَأَسْتَحَبُّوا الْعَمَى** Pes tanladılar ve iġtiyār ayttilar

⁶⁴⁸ TS “érdiler” yazılıp “-ler” ekinin üstü karalanmıştır.

⁶⁴⁹ TS Hūd 'aleyhi's-selām : YA Hūd 'al<eyhi'>s-s<el>ām (523b/23)

⁶⁵⁰ TS aları : YA anı (523b/23)

⁶⁵¹ TS yiberdük biz alarġa : YA yiberdük alarġa (524a/01)

⁶⁵² TS tańdın çeharşenbe küni tā özge çeharşenbening āhiriġaça : YA tańdın çeharşenbening āhiriġaça (524a/03)

⁶⁵³ TS dünyā : YA din (524a/05)

körmelikni (23) ya'ni cehl ve zelâlet ve küfrni عَلَى الْهُدَى 'ilm ve hidâyet ve imānga. فَاحْذَرْتُهُمْ Pes tükel tuttu alarnı صَاعِقَةُ الْعَذَابِ⁶⁵⁴ (24) هَٰوَ الْهُونُ havār kılğucu 'azābning şā'ikası ya'ni Cebrāyil 'aleyhi's-selāmning⁶⁵⁵ şayhası alarnı helāk kıldı بِمَا كَانُوا (25) يَكْسِبُونَ olçanın sebebi bile. Bar érdiler kim kesb kıılır érdiler Şālih 'aleyhi's-selām⁶⁵⁶ tekzībi ve nāka 'uqrıdin

18. وَنَجَّيْنَا (26) الَّذِينَ آمَنُوا ve kütqarduk biz ol şā'ikadın alarnı kim imān keltürüp érdiler Şālih'ka وَكَانُوا يَنْفُونَ (27) ve bar érdiler kim perhiz kıılır érdiler şirkdin

19. [184a/1] هُدَايْنِغِ⁶⁵⁷ اَعْدَاءُ اللَّهِ⁶⁵⁸ ve yād kııl ol künni kim haşr kıılınğay⁶⁵⁷ وَيَوْمَ يُحْشَرُ دشمنleri النَّارِ إِلَى التَّامُغْنِغِ otı sarığa ya'ni yığğaylar barçasını. فَهُمْ يُوزَعُونَ Pes sürülgeyler (02) tamuqka⁶⁵⁹ yā burunğılarnı asrağaylar tā songğılar yétkeyler andın song barçasını tamuqka sürgeyler

20. حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاؤَهَا⁶⁶⁰ (03) tā vaqtı kim kélgeyler otqa شَهِدَ عَلَيْهِمْ tanuqluq bergey alarğa alarnıng kulaqları olça bile (04) وَأَبْصَارُهُمْ ve alarnıng közleri olçanı körgen bolğay وَجُلُودُهُمْ ve térileri⁶⁶¹ (05) ya'ni alarnıng cevārihi ve evvel 'uzvı kim alardın sözleğey anda sol but ve onğ⁶⁶² éligning ayası bolğay (06) ve aytıpdurlar alarnıng fercleri tanuqluq bergey بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ olça bile kim bar érdiler kim 'amel kıılır (07) érdiler.

21. وَقَالُوا Ve aytqaylar kāfirler ta'accüb yüzidin veyā tevbiğ⁶⁶³ لِحُلُودِهِمْ özlerinin endāmlarığa: لِمَ شَهِدْتُمْ (08) “Nége tanuqluq bérdingizler عَلَيْنَا bizge kim biz sizler üçün dāverliğ kıılır érdük ve 'azābnı sizlerdin qaytarur (09) érdük.” قَالُوا⁶⁶⁴ Aytqaylar⁶⁶⁵ alarnıng 'uzvları kim: “Bizni 'ayblamañızlar kim öz ihtiyārimız bile sözleğüci bolmaduk (10) biz bel-kim أَنطَقَ كُلُّ شَيْءٍ سَوِّغَ keltürdi bizni ol Hūdāy kim kāmilen kudreti bile وَأَوَّلَ مَرَّةٍ خَلَقْتُمْ yarattı sizlerni⁶⁶⁶ ve hāl ol-kim ol⁶⁶⁶ وَآلِهِ تُرْجَعُونَ ve anıng sarı kaytarılğungızdurlar cezā' üçün

⁶⁵⁴ YA صَاعِقَةُ āyetin bu kısmının üstü çizilmemiştir. (524a/10)

⁶⁵⁵ TS 'aleyhi's-selāmning : YA 'al<eyhi>'s-s<el>āmning (524a/11)

⁶⁵⁶ TS 'aleyhi's-selām : YA 'al<eyhi>'s-s<el>ām (524a/12)

⁶⁵⁷ TS kıılınğay (“kılğayla” yazılıp altına “kıılınğay” yazılmıştır.) : YA kıılğaylar (524a/15)

⁶⁵⁸ YA اَعْدَاءُ اللَّهِ āyetin sonuna النَّارِ yazılıp üstü çizilmiştir. (524a/15)

⁶⁵⁹ TS tamuqka : YA tamuqka (524a/16)

⁶⁶⁰ TS مَا āyetin bu kısmı derkenara yazılmıştır. (184a/02 dk.)

⁶⁶¹ TS “térileri” sözcüğünden sonra “ya'ni alar” yazılıp üstü karalanmıştır.

⁶⁶² TS onğ : YA on (524a/19)

⁶⁶³ YA tevbiğ bile yazılıp “bile” sözcüğünün üstü çizilmiştir. (524a/21)

⁶⁶⁴ TS قَالُوا āyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

⁶⁶⁵ TS “ayttılar” yazılıp üstüne “ayttaylar” yazılmıştır.

⁶⁶⁶ TS “ol” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.

22. وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ ve yok édingiz (13) ler sizler kim yaşurulğay sizler ya'ni yaşurun
 ڭalğay sizler أَنْ يَشْهَدَ andın kim tanuqluğ bergey عَلَيْنكُمْ (14) sizlerge سَمِعْتُمْ sizlerniڭ
 ڭulađlarınđız وَلَا أَبْصَارُكُمْ ve ne sizlerniڭ közlerinđiz (15) ve ne sizlerniڭ⁶⁶⁷
 'uzvlarınđız ya'ni tiledinđizler kim yaşunğay sizler ve boldura almadinđızlar ve gümān
 iltmedinđiz (16) ler kim sizlerniڭ cüzvlerinđiz sizlerge tanuqluğ bergeyler ظَنَنْتُمْ
 كَثِيرًا مِمَّا نَعْمَلُونَ anđa kim Hudāy bilmegey اللَّهُ لَا يَعْلَمُ (17) أَنْ velikin gümānliđ érdinđizler
 köpini⁶⁶⁹ olçadın ڭılır sizler. *Zādü'l Mesīr*'de aytıpdur kim kâfirler (18) aytur érdiler: “Her né
 āşikāre ڭılır biz Hudāy bilür ve olça yaşurun bizdin şadır bolur anđa dānā yoğtur.”

23. وَذَلِكُمْ ol sizlerniڭ gümāninđız الَّذِي ظَنَنْتُمْ ol zannī kim dünyāda ظَنَنْتُمْ gümān
 iltür érdinđizler بِرَبِّكُمْ sizler (20) Hudānđızđa kim biziڭ yaşurun 'amellerimizni bilmesdür.
 مِنْ الْخَاسِرِينَ Pes boldunđızlar ziyānge فَاصْبِرْهُمْ (21) Helāk ڭıldı sizlerni āhiretde.
 urđanlardın.

24. فَالْتَأَسُّوا Pes eger kâfirler şabrlığ körsetse (22) ve eger cezu' körsetseler فَالْتَأَسُّوا pes
 tamuğ otı مَتَوَى tuvarımızdur لَهُمْ alarđa يَسْتَعْتَبُونَ ve eger Hāđ (23) subhāneninđ hoşnüdliğini
 isteseler فَالْتَأَسُّوا pes yoğtur alarđa مِنَ الْمُعْتَبِينَ icābet ڭılđanlardın (24) hoşnüdliğ tilemekde

25. وَفَقِصْنَا ve ڭoparduđ biz لَهُمْ müşrikler üçün قُرْنَاءَ dostlar bizge oltuğuğı (25) lar
 şeytānlardın ve alarđa Musāllađ ڭılduđ biz. فَزَيَّنُوا Pes yasadılar dīvler لَهُمْ alar üçün بَيْنَ أَيْدِيهِمْ
 مَا (26) olça alarnıڭ alıdadur dünyā ziyenetidin ve nefis ve hevā mutāba'atın tā anıڭ tilemekde
 turdılar وَمَا خَلَفَهُمْ (27) ve olça alarnıڭ sonđındur āhīr.idin işler édi⁶⁷¹ va'd ve va'id tā anđa
 münkir boldılar وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ ve vācib boldı alarđa söz [184b/1] ya'ni 'azāb kélmesi فَذَلِكُمْ
 مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ (02) dīvler ve dīvler ve özge ümmetler bile kim ötüpdürler مِنْ قَبْلِهِمْ
 Ādemilerdin kim uşbu 'amellerni ڭılıp érdiler ya'ni andağ kim mükezzib ümmetlerđa 'azāb
 (03) istiħkākı bar érdi bu gürūh dađı 'azābnıڭ sezāvāridurlar. *Keşfü'l Esrār*'da kéltürüptür
 kim çün Hudāy (04) bendege yağşılığ tilese anđa yağşı ڭarīni ve şāliħ hem-nişini kerāmet
 ڭılır tā tā'atde anıڭ yārī bérđüçisi bolğay (05) ve bendege kim yamanlığ tilese anđa
 yamanlığ yārīđa ve fācir muşāhibiđa mübtelā ڭılır tā Hāđ muħālefetiđa taħriş körsetür. (06)
 Andağ kim şeytānlarnı kâfirlerinđ hem-nişini aytı ve 'azāb müsteħikı boldılar لَهُمْ⁶⁷².
 Durustluğ bile kim kâfirler (07) كَانُوا barurlar. خَاسِرِينَ Ziyāndalar her ékki cihānda.

⁶⁶⁷ YA sizlerniڭ közlerinđiz yazılıp “közlerinđiz” sözcüğünün üstü çizilip 'uzvlarınđız yazılıştır. (524a/29)

⁶⁶⁸ YA ظَنَنْتُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ äyetin üstü çizilmemiştir. (524b/02)

⁶⁶⁹ TS köpini : YA köpi (524b/03)

⁶⁷⁰ YA الَّذِي ظَنَنْتُمْ äyetin üstü çizilmemiştir. (524b/05)

⁶⁷¹ TS “āhīr.idin işler édi” ibaresi satır üstüne yazılıştır.

⁶⁷² YA لَهُمْ äyetin üstü çizilmemiştir. (524b/20)

Kéltürüptürler kim *Qureys*'ning *kāfir*leri biri birige (08) vaşiyet kıılır érdiler kim: “Çün Muhammed'ni körer sizler kim *Kurān* okur anğa nev'î bile teşvîş béringizler kim yanğılğay.” (09) Pes hāzret-i resül şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem kim *Kurān* okur édi cem'î ta'riz maqāmığa kélipde ve ünler köterip (10) ma'nāsız sözler ayturlar érdi ve şafir urup qarş urar érdiler ve yaman şi'irler okur érdiler. Āyet nāzil boldi⁶⁷³

26. (11) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا ve aytılar alar kim imān kéltürmediler ya'ni 'Arab'ning müşrikleri biri birige aytılar: لَا تَسْمَعُوا (12) Éşitmengizler ve kulaq koymanğızlar لِهَذَا الْقُرْآنِ bu *Kurān*'ni eşitmekge kim Muhammed okur فِيهِ وَالْعَوَا ve lağv ve haşv söz (13) sözlerni salıngızlar anda yā feryād kıılınğızlar anıng yüzining alıda. لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ Şāyed sizler galebe (14) kıılğay sizler anıng tilāvetiğa ve ol okumağdın turğay.”

27. فَالَّذِينَ كَفَرُوا Pes tatturur biz alarğa (15) kim *kāfir* boldılar murād bu *kāyillerning* gürühıdır yā barça⁶⁷⁴ *kāfirler*ğa عَذَابًا شَدِيدًا⁶⁷⁵ katık 'azābı ya'ni köp (16) ve dāyim وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ ve pādāş bérür biz alarğa yaman pādāş أَسْوَأَ الَّذِي پَادَاش yamanraq işige kim cehl ve 'aşabiyet⁶⁷⁶ (17) yüzidin كَانُوا يَعْمَلُونَ⁶⁷⁷ kıılır érdiler.

28. Ol yamanraq 'uqubet, جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ Hudāynıng düşmenlerining (18) pādāşıdır النَّارَ ya'ni ot 'atf-ı beyāndur ceza'dın لَهُمْ *kāfirler*ğa فِيهَا otda أَلْحَدِ⁶⁷⁸ cāvīd serāy ya'ni muqim (19) alarıng maqāmı bolğay. Pādāş bérilgeyler. Pādāş bérilmek بِمَا كَانُوا olçanıng sebebi bile kim bar érdiler (20) dāyim بِآيَاتِنَا bizing kemālimizning āyetleriğa inkār éter érdiler.

29. أَيْتُورِلَار اَلَار كِيم *kāfir* (21) boldılar vaqtı kim otda bolğaylar: رَبَّنَا “Ay bizing Perverdigar'ımız, أَرِنَا الَّذِينَ, körsetkil bizge ol ékki kişini kim (22) dünyāda أَصْلَانَا azğurdılar bizni مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ dīvler ve Ādemilerdin ya'ni iblīs kim fermānsızlığını ol (23) peydā kıldı ve *Qābil* kim haqsız kan ol tüketti bu ékki kişini bizge körsetkil نَجْعَلُهُمَا tā tutqay biz alarnı (24) تَحْتِ أقدامنا öz ayaqlarımızning astıda ve alardın intikām tartqay biz مِنَ الْأَسْفَلِينَ tā (25) bolğaylar aşakraklardın ya'ni derekede astınraq bolğaylar barça tübenrekdin tüben<rek>⁶⁷⁹ bolğaylar.

⁶⁷³ TS boldı : YA boldı kim (524b/25)

⁶⁷⁴ TS İki kez art arda “ya barça” yazılmıştır.

⁶⁷⁵ YA عَذَابًا شَدِيدًا āyetin üstü çizilmemiştir. (525a/01)

⁶⁷⁶ TS 'aşabiyet : YA ğazab (525a/02)

⁶⁷⁷ TS كَانُوا āyetin bu kısmı derkenara yazılmıştır. (TS 184b/17 dk.)

⁶⁷⁸ YA أَلْحَدِ āyetin üstü çizilmemiştir. (525a/04)

⁶⁷⁹ TS tüben : YA tübenrek (525a/12)

revişide andın (20) ‘ālirāk derece yoqtur. Şeyh Ebu ‘Alī Dekkağ Kaddese Sirruh⁶⁸⁸ ayıtpdur: “İstikāmet sırnıng saqlamağıdur māsivāullāh (21) dın ya‘ni kérek kim Hağ’dın özgeni öz yériniñ ħalvethāneside yol bérmegey ve ağıyārnı yār menzilniñ ħaremide (22) koymağaylar.”

33. وَمَنْ أَحْسَنُ Ve kimdür yağşırak قَوْلًا söz cihetidin مِمَّنْ دَعَا ol kişidin kim oğay ħalknı (23) هُدًى tapınmağığa وَعَمَلٍ صَالِحًا ve kılğay yağşı işi وَقَالَ ve aytkay اِنَّبِيَّ durustluk bile kim: “Mén مِنْ (24) الْمُسْلِمِينَ boyun koyğanlardın mén Hudāy ħükmiğa.” İmām Ebu’l Leys rahmullāh ayıtpdur kim murād ‘ālimlerdürler, (25) dīn mu‘allimi kişilerge öğretürler ve alarnıñ şālih ‘ameli oldur kim her né bilgeyler anıñ bile iş kılğaylar yā (26) muhtesiblerdürler kim emr-i ma‘rūf ve nehy-i münkir kā‘ideleriğa temhīd bérürler ve alarnıñ Şālih ‘ameli şabr ve taħammüldür olça (27) ğa alarğa⁶⁸⁹ yéter ve ayıtpdurlar barça e‘imme ve meşāyih bu āyetde dāhildürler ve ‘Ayşe rađiyallāhu ‘anhu ayıtpdur kim: [185b/1] “Körmes biz bu āyetni meger mü‘ezzinler şānıda.” Şāhib-i ‘Aynü’l Ma‘āni keltürüptür kim: “Bilāl rađiyallāhu ‘anhu kim bang-ı namāz (02) başlasa édi Yehūd aytur érdiler: “ğarğa çağırur ve namāz ünder” ve ma‘nāsız sözler alarnıñ tilige öter érđi. (03) Bu āyet nāzil boldı ve tağđirī bile kim mü‘ezzinler bolğaylar alarnıñ şālih ‘ameli oldur kim ezān ve ikāmet ara ékki (04) rek‘at namāz oğaylar.

34. وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ Ve téng émeştür yağşılığ ve yamanlığ muħāzāt (05) ve mükāfātıda ya‘ni tevħīd ve şirk téng émeştürler biri derecāt ref‘iniñ mücibi ve yene biri ħübūt derekātıniñ (06) sebebi ve ayıtpdurlar ħasene rıfğdur yumşaklığ ve seyyi’ ‘unf yā murād ‘ilm ve cehldür ve *Māverđi* tefsiride ve *Tibyān* ve (07) ‘Aynü’l Ma‘āni’de mezkūr boluptur ħasene resūl şallallāhu ‘aleyhi ve ‘alī āla ve sellem⁶⁹⁰ dostluğıdur ve seyyi’ alarnıñ düşmenliğı (08) اِدْفَعْ def‘ kıl seyyi’ni بِالتِّيْ Ol néme bile kim fi nefsu’l emr أَحْسَنُ ol yağşırakdur ya‘ni ğazabnı ħilm (09) bile teskīn⁶⁹¹ bérğil ve yazuğnı ‘afv bile yoğ kılğıl ve lağvdın tegāfül bile ötkil! عَادَاؤُهُ Peş çün munıñ déğ (10) kılsañ ol kişi kim bolğay بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ séniñ ve anıñ ara düşmenliğ her-āyine dost bolğay (11) كَانَتْهُ güyā ol حَمِيمٌ وليّ karsāz ve dosti ve mihrbān qarındaş ékendür. *İħkāk*’da İmām-ı ‘Azam rahmullāhdın⁶⁹² nağl (12) kılur: “Çün kişidin mañğa mekrī

⁶⁸⁸ TS Şeyh Ebu ‘Alī Dekkağ Kuddüs Sirruh : YA Şeyh Ebu ‘Alī el-Dekkağ (525b/06)

⁶⁸⁹ TS olçağa alarğa : YA olça alarğa (525b/13)

⁶⁹⁰ TS şallallāhu ‘aleyhi ve ‘alī āla ve sellem : YA şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem ve ‘alī āla ve sellem (525b/22)

⁶⁹¹ TS ğazabnı ħilm bile teskīn : YA ğazabnı yā teskīn (525b/23)

⁶⁹² TS “rahmullāhdın” sözcüğündeki “-dın” eki satır altına yazılmıştır.

yétkürürler kim méni yaman aytur mén⁶⁹³. Anıng şanıda yaǵşı sözler⁶⁹⁴ aytur mén tā vaqtı kim (13) haber tapar mén andın kim ol hem méning yaǵşılıǵını⁶⁹⁵ aytur.”

35. يُلْقِيهَا وَمَا Ve bérmegeyler bu ǵaşlet kim yamanlıǵınıng muqābeleside (14) dūr yaǵşılıqqa. يُلْقِيهَا مَالًا صَبْرًا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا Meğer alar kim şabr kılǵaylar mekrūhlarǵa ve nefsnı intikāmđın⁶⁹⁶ tıyǵaylar. يُلْقِيهَا (15) İ'tā kılmaǵaylar bu şaffet ve ‘ādetni عَظِيمٌ meğer uluǵ behrening igesige ya‘ni anǵa kim tükel behrelig (16) dūr imāndın yā nefis kemālidin yā ǵayr yā ǵasene ahlāqđın ve ayturlar: “ǵazız-ı ‘azīm cennetdür.”

36. وَمَا يَنْزِعُكَ Ve eğer (17) yétse saǵa مِنَ الشَّيْطَانِ dīvdin نَزَعٌ⁶⁹⁷ vesvese tebāhıǵa ya‘ni eğer şeytān vesvese tilese kim bu şaffet bināsını kim yād (18) étildi sındurǵay. فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ Pes penāh istegil⁶⁹⁸ Ǵudāyǵa anıng şeridin. إِنَّهُ Durustluq bile kim Ǵudāy هُوَ (19) السَّمِيعُ oldur eşitküçi séning isti‘āzeningni الْعَلِيمُ dānā séning niyyetinge

37. وَمِنْ آيَاتِهِ ve Allāh ǵudretining (20) nişāneleridin النَّيْلُ وَالنَّهَارُ kéçe ve kündüzdür kim biri birining songıdındurlar kündüz ārāyiş cihetige ve kéçe (21) āsāyiş üçün وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ve taqı ǵuyaş ve ay kim muqadder seyr ve muqarrer endāze bile bardurlar⁶⁹⁹. لَا تَسْجُدُوا (22) Secde kılmaǵızlar لِلشَّمْسِ ǵuyaşqa وَلَا لِلْقَمَرِ ve ne ayǵa kim alar maǵlūqđurlar sizler déǵ وَاسْجُدُوا ve secde (23) keltüringizler لِلَّهِ Ǵudāy’ǵa. الَّذِي خَلَقَهُنَّ Ol Ǵudāy kim yarattı kéçe ve kündüz, ǵuyaş ve aynı. إِنْ كُنْتُمْ (24) Eğer barsız sizler kim birlik yüzidin إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ anǵa tapınur sizler kim secde ‘ibādetlering ǵaşraǵıdır (25) Ol ǵalıqqa kérek ne maǵlūqqa. İmām Şāfi‘ bu maǵalde secde kılur tā secde emrǵa yavuq bolǵay ve bu mesrūq rivāyetidür ‘Abdullāh (26) Mes‘ud rađiyallāhu ‘anहुdın.

38. فَالَّذِينَ فَالَّذِينَ Pes baş eğer tartısalr⁷⁰⁰ secde kılmaǵdın Ǵudāy’ǵa andın né ziyān. يُسَبِّحُونَ لَهُ يُسَبِّحُونَ لَهُ (27) عِنْدَ رَبِّكَ⁷⁰¹ Pes alar kim séning Perverdigār’ingning⁷⁰² ǵaşıdadurlar feriştelerdin فَالَّذِينَ وَالنَّهَارِ kéçe ve kündüzde ya‘ni dāyim anıng İTĀ’ati bile meşǵıldürler (02) لَا يَسْتَمُونَ ve alar melül

⁶⁹³ TS mén (méning yazılıp üstü çizilmiştir.) : YA méning (525b/27)

⁶⁹⁴ TS yaǵşı sözler : YA yaǵşı söz (525b/27)

⁶⁹⁵ TS yaǵşılıǵını (“-nı” eki satır üstüne yazılmıştır.) : YA yaǵşılıǵım (525b/28)

⁶⁹⁶ YA intikāmđın (intikāmǵa yazılıp “-ǵa” ekinin üstü çizilmiştir.)

⁶⁹⁷ YA نَزَعٌ āyetin üstü çizilmemiştir, (526a/04)

⁶⁹⁸ TS “istegil” sözcüğünden sonra بِاللَّهِ āyeti yazılmamıştır.

⁶⁹⁹ TS bardurlar : YA bardurlar ve kélürler (526a/09)

⁷⁰⁰ TS pes baş eğer tartısalr : YA pes eğer baş tartısalr (526a/15)

⁷⁰¹ TS عِنْدَ رَبِّكَ āyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

⁷⁰² TS perverdigārıngning : YA perverdigārıng (526a/16)

bolmaslar ‘ibadet köplüğü⁷⁰³ ve tapınmaçlığ bisyârlığıdır. İmâm-ı ‘Azam raĥmullâh munda (03) secde kılırlar kim secdeninġ sözi munda tamâm boluptur. İbn-i ‘Abbas ve İbn-i ‘Ömer rağiyallâhu ‘anhumâninġ rivâyetidir ve bu (04) on birinçi secdesidir ‘ulemâ ittifâkı bile *Ķurân* secdeleridir ve Ĥazret-i Şeyĥ ĳaddese sirruh *Fütühâf* da munı secde-i icthâd (05) aytıdır ve buyuruptur kim: “Eger avvalđı âyetninġ âĥirida secde kılsalar şart secdesi bolğay kim yavuçdur (06) Téngri te‘âlâ kıılığa *إِنَّ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ* ⁷⁰⁴ Eger êkkinçi âyetdin sonġ secdeĳa barsalar neşâf ve muĥabbet secdesi bolğay (07) kim maĳründür bu kelimelerĳa kim *وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ*⁷⁰⁵

39. *أَنْتَ تَرَى الْأَرْضَ* (08) oldur kim sên körer sên yérni *وَمِنْ آيَاتِهِ* Ve aninġ ĳudretininġ⁷⁰⁶ âyetleridir *فَإِذَا أَنْزَلْنَا* Pes çün tüben yibersek biz *عَلَيْهَا* (09) ol yérge *وَرَبَّتْ* ve öner ve artuĳ *اهْتَزَّتْ*⁷⁰⁷ teprenmekke kirür ot bitmek cihetige andın *يَمْشِي الْمَوْئِيَّةَ* Her-âyine bolur ot bile. *إِنَّ الْأَرْضَ* (10) Durustluĳ bile ol ölük yérni tirgüzdi. *أَنْتَ* (11) Durustluĳ bile kim ol barĳa némelerge tirgüzmek ve öltürmekge *فَقَدِيرٌ* tuvânâdur ve aninġ ĳudreti nisbet (12) barĳa maĳdûrlarĳa birdür.

40. *إِنَّ الَّذِينَ* Durustluĳ bile alar kim *يُلْحِقُونَ* meyl kılırlar istikâmet yolıdır êgri bolur (13) lar *فِي آيَاتِنَا* bizimġ kitâbımızninġ âyetleride ya‘ni anda ta‘n körsütürler yâ bâtil tâdil kılırlar *يَخْفُونَ* (14) ĳaytarurlar *عَلَيْنَا* bizge ya‘ni barĳasını bilür biz ve “ta‘anü’l ĳadde”⁷⁰⁸ cezâ’sın alarĳa yétkürür (15) biz. *أَفَمَنْ يُلْفَى فِي النَّارِ* Āyâ ĳişi kim salılgay otda, müfessirler ittifâkı bile murâd Ebu Cehl’dür ya‘ni ol kim köymek ĳâbili (16) bolğay. *يَوْمَ الْقِيَامَةِ* ĳiyâmet küni kim ol *أَم مَّن يَأْتِي* Yaĥşıraĳdur *خَيْرٌ* (17) Ĥazret-i Peyĳamber şallallâhu ‘aleyhi ve’s-sellemdir ve aytıdır⁷⁰⁹ Ĥamza rağiyallâhu ‘anhu yâ ‘Ömer yâ ‘Oşman yâ ‘Ammâr rağiyallâhu ‘anhum ecma‘in⁷¹⁰ *اعْمَلُوا* (18) Ķorĳutmaĳ emridür kâfirlerge aytur: “Ķılınġızlar *مَا شِئْتُمْ* her né tiler sizler. *إِنَّهُ* Durustluĳ bile kim Ĥudây, *تَعْمَلُونَ* (19) olĳa sizler kılır sizler, *بَصِيرٌ* körgüçidir ve anġa cezâ’ bérĳüsüdür.”

⁷⁰³ Her iki nüshada da derkenarda “secde” yazılmıştır. (TS 186a/02 dk.) (YA 526a/18 dk.)

⁷⁰⁴ *إِنَّ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ* : Fussilet Suresi 37. Ayetten bir bölüm. (Eğer yalnız O’na kulluk ediyorsanız.)

⁷⁰⁵ *وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ* : Fussilet Suresi 38. Ayetten bir bölüm. (Ve hiç usanmadan)

⁷⁰⁶ TS ĳudretininġ : YA ĳudretlerininġ (526a/24)

⁷⁰⁷ TS “ol yérge yamğur suyunı” derkenara yazılmıştır. . (TS 186a/09 dk.)

⁷⁰⁸ ta‘anü’l ĳadde (Şiddetli sövme, yerme) (Arapĳa bir ibare)

⁷⁰⁹ TS “aytıdır” sözcüġündeki “-lar” eki satır üstüne yazılmıştır.

⁷¹⁰ TS rağiyallâhu ‘anhum ecma‘in : YA rığvanullahu ‘aleyhim ecma‘in (526b/08)

41. بِالذِّكْرِ *Kurān*'ga kim yād Taḥkīk bile alar kim (20) kāfir boldılar كَفَرُوا إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا qılmaḡnıñ yaḥşıraqıdır. لَمَّا جَاءَهُمْ Ol vaqt kim keldi alarğa. Alar mu'ānidler (21) ve sitize qılğuçılardurlar. Durustluḡ bile kim *Kurān*, عَزِيزٌ لِكِتَابِ her-āyine kitābıdır ercümend ve kirāmī Ḥudāy (22) qaşıda yā köp asıḡlıḡ yā 'adīmü'l nezīr. İmām Kuşeyrī Qaddese Sirruh aytıpdur kim: “*Kurān* 'azīzdür anıñ için kim (23) 'aziz Perverdigār'nıñ kelāmıdır kim 'aziz ferişte, 'aziz resūlğa 'aziz ümmet için⁷¹¹ keltürüptür⁷¹² yā ol-kim dostnıñ (24) nāmesidür⁷¹³ dost qaşıda ve dostnıñ nāmesi 'azīzdür dostlarınğ qaşıda.”

42. مِنْ خَلْفَةٍ anıñ alıdın مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ bile hiç bāḡıl⁷¹⁴ ol kitāb⁷¹⁴ Ve kélmegey (25) لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ ve ne anıñ songıdın ya'ni hiç cihetdin (26) bāḡıl anğa mutatarriḡ bolmas yā artuḡluḡ ve éksüklük anğa yol tapmas yā anıñ ḡaberleride ötken ve kélğüci (27) din yalḡan tapılmaḡay. Ol yiberilgenidür مِنْ حَكِيمٍ dānā Ḥudāvend'din حَكِيمٍ öḡülgen.

43. مَا قَدْ قِيلَ كَافِرِينَ [186b/1] Aytnaslar sanğa ay Muḡammed séniñ qavmiñiñ kāfirleri مِنْ قَبْلِكَ yiberilgenlerge للِرُّسُلِ meger olça taḥkīk aytılpdur ya'ni (02) kāfirler aytıpdurlar séndin burun. Ḥazret, 'izzet⁷¹⁶ teselli bérür öziñiñ (03) ḡabibiğa kim: “Kāfirlerniñ sözleridin qayḡuluḡ bolmaḡıl kim mundın burun her peyḡamberi kim bar érdi qavminiñ (04) münkirleri anğa uşbunu aytıpdurlar kim sanğa ayturlar.” إِنَّ دُرُوسًا bile kim séniñ Āferidegār'niñ (05) لَذُو مَغْفِرَةٍ her-āyine yarlıkamaḡ igesidür nebiler ve alarnıñ égreşḡüçilerini ve derdlik (06) وَعُقَابٍ أَلِيمٍ 'uqubet igesi müşrikler ve mekzūblarğa keltürüptür kim Qureş'niñ kāfirleri ayttılar: “Nége *Kurān* 'Acem luḡati bile (07) aytıp kélmedi yā nége ba'zı andın 'Arabī émes édi ve ba'zı 'Acemī her ékki qavm andın asıḡ alḡaylar?” Āyet keldi

44. (08) وَلَوْ جَعَلْنَاهُ *Kurān*'nı فُرَانًا أَعْجَمِيًّا ve eger biz yibersek érdük bu kitābnı, لَوْلَا فَصَّلْتُ “Nége peydā hüveydā qılmadılar لَيْتَهُ kitābniñ āyetleri tilī bile kim biz (10) bilgey biz? أَعْجَمِيٍّ āyā 'Acemī kelām ve وَعَرَبِيٍّ ve 'Arabī muḡaḡab.” فَلَهُ هُوَ Aytkıl bu kitāb اَلَّذِينَ آمَنُوا alarḡadur kim imān (11) keltürüptürler. هُدًى Yol körsetküçidür Ḥaḡ'qa وَشِفَاءٌ ve şifā' bérḡüci şek ve şübhe aḡırlıḡlardın alarnıñ qulaḡlarında فِي أَدَانِهِمْ وَقُرُّ ve alar kim imān keltürmesler anıñ bile وَأَلَّذِينَ (12) ve alar kim imān keltürmesler hūş qulaḡı bile eşitmesler وَهُوَ ve ol kitāb عَلَيْهِمْ عَمًى alarğa

⁷¹¹ TS 'aziz ümmet için : YA 'aziz için (526b/15)

⁷¹² YA “keltürüptürler kim” yazılıp “-ler kim” kısmının üstü çizilmiştir. (526b/15)

⁷¹³ TS dostnıñ nāmesidür : YA dost nāmesidür. (526b/15)

⁷¹⁴ TS satır üstüne “-ğa” eki yazılıp üstü karalanmıştır.

⁷¹⁵ TS مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ āyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

⁷¹⁶ TS ḡazret 'izzet : YS ḡazret (526b/22)

⁷¹⁷ TS لَوْلَا جَعَلْنَاهُ āyet derkenara yazılmıştır. (186b/08 dk.)

⁷¹⁸ TS “luḡatnıñ” yazılıp “-niñ” ekinin üstü karalanmıştır ve satır üstüne “-dın” eki yazılmıştır.

yapuglūğidür tā anıᅇ (14) kemāli cemāliniᅇ cilvesini körmesler. **أُولَئِكَ** Ol gürūh kim *ᅇurān* eşitmek ve anıᅇ ᅇaᅇiᅇiniᅇ körmege sağır (15) ve soᅇurdurlar. **يُنَادُونَ** Nidā' ᅇilulurlar **بَعِيدٍ** yırāᅇ yérdin ya'ni alarınıᅇ mişāli ᅇişi dégdür kim (16) anı yırāᅇda uzun yérdin ᅇağırgaylar⁷¹⁹. Ne oᅇuᅇuᅇini körgey ve ne anıᅇ āvāzın eşitkey. Pes anᅇa ol ᅇaᅇır (17) maᅇdın né asıᅇ yétkey ?

45. **فَاخْتَلَفَ فِيهَا** (18) **مُوسَى الْكِتَابَ** Musā'ğa *Tevrāt*'nı. **وَلَقَدْ آتَيْنَا** Ve taᅇᅇiᅇ bile kim biz bérduk *ᅇurān*'da ya'ni ba'zı inandılar ve cemī' tekzīb ᅇıldılar **مَنْ رَبِّكَ** séniᅇ (19) **وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ** Perverdīgār'ınıᅇdın ya'ni ᅇiyāmet va'desi (20) ve ᅇuᅇūmet faᅇı-ı maᅇşer 'arşasında⁷²⁰ yā mekzūblar 'azābınıᅇ te'ᅇiri. **لَقَضِيَ** Her-āyine ᅇūkm ᅇılılsa érdu ᅇilgerilik tutupdur **مَنْ رَبِّكَ** séniᅇ (21) ehli ara muttāşıl bolur érdiler. **وَأَنَّهُمْ** Ve durustluᅇ bile kim Yehūd yā 'Arab müşrikleri **لَفِي شَكٍّ** gümānadurlar (22) **مِنْهُ** *Tevrāt*'dın yā *ᅇurān* müşrik gümāni ızırābᅇa kéltürgüᅇi.

46. **فَلْيَنْفُسِهِ** pes anıᅇ (23) **مَنْ عَمِلَ صَالِحًا** Her kim ᅇılsa 'amelī yaᅇşı pes anıᅇ nefsi üçündür ya'ni anıᅇ asıᅇ anᅇa yéter **وَمَنْ أَسَاءَ** ve her kim yaman ᅇılsa **فَعَلَيْهَا** pes anıᅇ nefsigedür ya'ni anıᅇ (24) zararını anᅇa ᅇaytur **بِظُلْمٍ** ve yoᅇtur séniᅇ Āferidegār'ınıᅇ sitem ᅇılıᅇuᅇı **لِلْعَبِيدِ** bendelerᅇa kim her 'amelᅇa (25) köre mükāfāt buyurmaᅇay.

47. **عَلَّمَ السَّاعَةَ** ᅇiyāmet bilmegi ya'ni andın kim (26) **يُرَدُّ** suāl **هُدًى** ᅇılıᅇaylar anıᅇ 'ilmin cidāl. Anıᅇ ᅇazretiᅇa ᅇılmaᅇ kérek kim andın özge ᅇişi bilmes **وَمَا تَخْرُجُ** ve ᅇıᅇıᅇıp (27) **مِنْ أُنثَى** kélmes **مِنْ تَمْرَاتٍ** hiᅇ mīve **مِنْ أَكْمَامِهَا** öz térikeridin **وَمَا تَحْمَلُ** ve yük tutmas **مِنْ أُنثَى** hiᅇ tişi [187a/1] insāndın ve özge ᅇayvānlar **وَلَا تَضَعُ** ve ᅇoymas öz yükünü **إِلَّا بِعِلْمٍ** meger **هُدًى** bilmegi bile ya'ni andaᅇ kim (02) ᅇiyāmetni ol bilür mīveler ve nitāc 'ilmi⁷²² daᅇı anıᅇ ᅇāşşasıdur **وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ** ve künī kim oᅇuᅇay **هُدًى** (03) müşriklerini ve tevbiᅇ yüzidin ayᅇᅇay: **أَذْنَابُكُمْ** (04) “ᅇaydadurlar méniᅇ ᅇeriklerim sizlerniᅇ gümānınıᅇız bile.” **مِنْ شُرَكَائِكُمْ** (05) hiᅇ **قَالُوا** Ayturlar: “ᅇudā yā eşitürduk biz saᅇa ve ayᅇᅇᅇ biz **مِنْ شُرَكَائِكُمْ** yoᅇtur bizdin **مِنْ شُرَكَائِكُمْ** (05) hiᅇ tanuᅇluᅇ bérgüᅇi alarınıᅇ ᅇerikige kim biz alardın teberrā ᅇılduᅇ biz.”

48. **مِنْ قَبْلِ** (06) **وَضَلَّ** Ve yéter **مِنْ قَبْلِ** müşrik (06) lerdin **مَا كَانُوا يَدْعُونَ** olᅇa bar érdiler kim tapındılar **مِنْ قَبْلِ** ᅇiyāmetdin burun ya'ni bütlerᅇa (07) kim dünyāda tapınur érdiler. Ol künde körmegeyler yā

⁷¹⁹ TS ᅇağırgaylar : YA ᅇağırgaylar (527a/08)

⁷²⁰ TS 'arşasında (“arşasın” yazılıᅇ “-ın” kısmının üstü karalanıp satır üstüne “-a” yazılıᅇmiştir : YA 'arşasın (527a/13)

⁷²¹ Her iki nüshada da derkenarda 25. cüz anlamına gelen Arapᅇa **والعشرون الخامس الجزء** ifadesi yer almaktadır. (TS 186b/25 dk) (YA 527a/19 dk.)

⁷²² TS meyveler ve nitāc 'ilmi : YA ve nitāc 'ilmi (527a/23)

alardın meded tapmaslar وَظَنُوا ve yakīn bilgeyler (08) kim ‘azāb ve ‘uqūbetdin مَا لَهُمْ yoktur alarğa مِنْ مَجِيصٍ hīç kaçar yeri.

49. Melūl bolmas (09) kāfirِ الْخَيْرِ مِنْ دُعَاءِ الْيَقِينِ yahşılığ tilemekdin bu cihānda ni‘met ve şihhat dég ve anıng emşali وَأَنْ مَسَّهُ الشَّرُّ (10) ve eger tilese anğa yamanlıg yoksızlıg ve ağırlıg dég. قَنُوطٌ Pes nevmidsizdür rahatdın, قَنُوطٌ⁷²³ ümīd (11) késgüçi rahmetdin ve ye's ve künüt ya‘ni nevmīdlik ve ümīd késmeklik kāfirler ve yol azganlarınğ şaffeti (12) dür.

50. Ve eger tattursak biz ol kāfirlerğa مَنَّا رَحْمَةً bağışladı biziڭ kaşımızdın ten- (13) durustluğ ve baylıg dég بَعْدَ ضَرَاءَ مَسَّتُهُ مِنْ كَاتِبِ الْوَيْدِ kim anğa yétken bolğay. أَيُقُولُ (14) Her-āyine aytkay: هَذَا “Bu hayr ve ‘āfiyet لِي مَنِING üçündür ve mén anıng müsteħikı mén yā dāyim maŋga bolğusıdır (15) ve zevāl tapmağusıdır وَمَا أَطْنُ السَّاعَةَ ve gümān étmes mén kıyāmetni قَائِمَةً kopquçı ya‘ni hāzır bolğan (16) murād haşr ve ba’s inkārıdır وَلَنْ رُجِعْتُ ve eger kaytarsalar meni إِلَى رَبِّي مَنِING Perverdīgār’ım sarıga ya‘ni eger (17) vech bile kim müselmānlar tevehhüm kılıpdurlar kıyāmet kāyim bolğay ve meni koparğaylar. إِنَّ لِي Durustluğ bile kim maŋgadur (18) عِنْدَهُ⁷²⁴ Hudāy kaşıdın الْحُسْنَى⁷²⁵ olça yahşırağ bolğay ya‘ni mēning istihkākım ni‘met ve kerāmetka şābitdür (19) h^Vāh dünyāda ve h^Vāh ‘uqbāda.” “Zehī taşavvur-u bātil, zehī hayāl-ı muhāl.”⁷²⁶ İmām⁷²⁷ Sa‘alibī rahmullāh, Ḥasan bin Muḥammed bin ‘Alī ibn-i Ebu Ṭalīb (20) raḍiyallāhu ‘anhumdın naql kılır kim: “Kāfirğa ‘acīb ékki temennādur. Biri dünyāda kim aytur: ‘Kıyāmetde cennet na‘imi maŋga (21) bolğusıdır.’ ve biri ‘uqbāda kim aytkusıdır كُنْتُ تُرَابًا⁷²⁸ ve hīç kıysı bu ékki arzūdın vücūd tapmağusıdır.” (22) فَلَنْبَنِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَمَلُوا Pes hayr kılalıng biz alarğa kim imān kéltürmediler. وَلَنْذِيْقَنَّهُمْ ve her-āyine tatturalıng biz alarğa (24) مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ katık ve uluğ ‘azābdın ve alarğa yéter ‘aksi olçanıng i‘tikād kılıp érdiler (25) ni‘met ve kerāmetdin.

51. Ve çün in‘ām kılsak biz, ‘āfiyet eşikin açsak biz عَلَى الْإِنْسَانِ (26) kāfirğa yüz évirür şükrdin وَنَا بَجَانِيَةً ve yıraq bolğay özi bile Ḥağ yolıdın yā özini (27) bir sarıga tartkay sipās kılmaklığdın وَأَذَا مَسَّهُ الشَّرُّ ve çün yétse anğa belā ve miḥnet عَرِيضٍ قَدُو دُعَاءِ عَرِيضٍ

⁷²³ YA قَنُوطٌ āyetin üstü çizilmemiştir. (527b/03)

⁷²⁴ TS عِنْدَهُ āyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

⁷²⁵ YA الْحُسْنَى āyetin üstü çizilmemiştir. (527b/11)

⁷²⁶ Zehī taşavvur-u bātil, zehī hayāl-ı muhāl (Batıl tasavvur edilmez, imkansız hayal edilmez.)(Farsça bir ibare)

⁷²⁷ TS “İmam” sözcüğünün üstü āyet olmamasına rağmen kırmızı mürekkeple çizilmiştir.

⁷²⁸ كُنْتُ تُرَابًا : Nebe suresi 40. ayetten bir bölüm. (Keşke toprak olsaydım.)

⁷²⁹ YA عَرِيضٍ āyetin üstü çizilmemiştir. (527b/20)

[187b/1] pes uluğ ve köp du‘ā igesidür teşbîh kılıpdur uluğ du‘ānı némege kim yaslığı bardur anıñ kénğligi ve köplüğü⁷³⁰ (02) üçün.

52. قُلْ⁷³¹ Aytkıl ay Muhammed: “Haber béringizler mañga kim fi nefsu’l emr كَانْ eger bolsa *Kurān* مِنْ عِنْدِ اللَّهِ⁷³² Hudāy qaşıdın (03) ثُمَّ كَفَرْتُمْ بِهِ ve sizler kâfir boldunğızlar anıñ bile te’emmülsiz anda. مَنْ أَضَلُّ⁷³³ Kimdür yol azğanraq هُوَ مِمَّنْ هُوَ ol (04) kişidin kim ol بَعِيدٍ بَعِيدٍ yırak hilāfida bolğay Hudāydın? Ya‘ni kim bolğay sizlerdin yol azğanraq (05) kim dāyim sitize ve ‘inād ve inkār ve ifsād maqāmında sizler mevşul ve şun‘i hile yéride alarıñğ hālınıñ şerhi ve dālali (06) niñ artmağınıñ ta‘lilidür⁷³⁴.” İmām Ebu’l Leyṣ raḥmullāh tefsiride mezkürdür kim Ebu Cehl Ḥazret-i Resül şallallāhu ‘aleyhi ve’ssellemğa (07) ayttı kim: “Āyetü bizge körset!” Ol ḥazret aynı êkki yarım kıldı. Ebu Cehl ayttı: “Ay Kureys, Muhammed aynı sihr kıldı. Sizler (08) Mekke’niñ eṭrāf ve cevānibiğa kişi yiberiñizler.” Tā kişilerdin suāl kılğaylar kim: “Bu şüretni körüp sizler yā yok?” (09) Eger āfāk ehli müşāhede kılıpdurlar aḥdī⁷³⁵ āyetdür eger ne Muhammed sihridür. Pes élçiler her ṭarafğa yiberdiler ve barça (10) anıñ körgenidin ḥaber bérđi. Ebu Cehl ayttı : “Hāzā siḥrun mustemir.”⁷³⁶ “Bu caduluğdur barça āfākğa yétidür.” Ḥazret-i ‘İzzet (11) āyet yiberdi kim:

53. سَنُرِيهِمْ “Pes bat bolğay kim körsetkey biz alarğa ya‘ni Kureys’niñ kâfirleriğa أَيَاتِنَا öz (12) kudretimizniñ nişānelerini kim biri andın aynıñ yarmağıdur. فِي الْأَفَاقِ Cihān kıraqlarında الْحَقُّ⁷³⁷ تَا رُشَن bolğay alarğa. وَفِي أَنْفُسِهِمْ (13) ve alarıñğ nefsleride ya‘ni Mekkede حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ tā rūşen bolğay alarğa. أَنَّهُ Durustluğ bile ol-kim (14) biziñ Resül’ümüz ḥaḳdur. أَوْلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ Āyā yétmesdür séniñ Perverdigār’ıñg. أَنَّهُ Ol-kim ol عَلَى كُلِّ شَيْءٍ (15) barça némege شَهِيدٌ tanuğdur ya‘ni kâfirler séniñ mu‘cizeleriniñ⁷³⁷ inkārın kılsalar séniñ ḥazret-i Āferidegār’ıñg (16) tanuğğa yéter.” Ba‘zı angadurlar kim āfākī deliller ol ḥazretniñ ḥaberleri bolğay kélğüçi ḥadişeler ve bolğuçı (17) vaḳ‘alardıñ Rūm ve Yemen ve Fars fetḥi dēg ve enfüsi āyetler olça Mekke ehli ara vāki‘ boldı қаһт ve ḥavf ve öltürmek (18) ve sındurmağdın. *Me‘ālim*’de keltürüptür kim⁷³⁸: “Āfākī, ötken ümmetlerniñ vaḳ‘alarıdır kim alarğa andın ḥaber bérđiler (19) ve enfüs, Bedr küniñ vaḳ‘asıdır.” Ve *Fuṣūl*’da Muhammed bin Ka‘b raḥmullāhdın naql kılıpdur kim: “Āfākī, İslām dünyāniñ (20) galebeliğidür mehdi zḥūrınıñ vaḳtide ve enfüsi,

⁷³⁰ TS kénğligi ve köplüğü : kénğligi (527b/23)

⁷³¹ TS قُلْ āyetin üstü çizilmemiştir.

⁷³² TS كَانْ āyet derkenara yazılmıştır ve üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.. (TS 187b/02 dk.)

⁷³³ YA مَنْ أَضَلُّ āyetin üstü çizilmemiştir. (527b/25)

⁷³⁴ TS “ta‘allülü” yazılıp üstü karalanmış ve satır üstüne “ta‘lili” yazılmıştır.

⁷³⁵ TS aḥdī sözcüğü derkenara yazılmıştır.

⁷³⁶ Hāzā siḥrun mustemir. (Bu devam edegelen bir sihirdir.) (Arapça bir ibare.)

⁷³⁷ TS mu‘cizeleriniñ : YA mu‘cizeleriniñ (528a/11)

⁷³⁸ TS keltürüptür kim : YA keltürüptürler kim (528a/14)

Peygamber ‘aleyhi ve’s-sellem vaktıda érdi Mekke fethi ve ‘Arablarnıń vürüdü (21) ve fevridin.” Ve cem’i zamirni ‘āyid Ādemilerğa tutarlar ya’ni körsetür biz kişilerge āfākī delillerni kim bünyān (22) virānlıǵıdır ve enfüsī āyetler kim bedenler helākidür yā āfākda ezmine ve mekānlar ihtilāfı ve enfüsīde küllī tefāvüt (23) hāller⁷³⁹ ve mizāclarda veyā āfākī masbuǵlarnıń ‘acāībıdür kök ve yér ve yulduzlar ve yıǵaclar ve arıǵlar ve mīve (24) ler ve andın özge ve enfüsī hikmet bedāyi’ ve şun’i ğarāyibi kim insān enfüsīde emānetdür⁷⁴⁰. Ve *Aḥkāf*’da keltürüptür (25) kim: “Āfāk uluǵ ‘ālemdür ve enfüs kiçik ‘ālem ve her né ǵudret delillerdin uluǵ ‘ālemde bardur anıń nümü-dārı (26) kiçik ‘ālemde bardur “Ve tez’umu enneke cürmün şaǵırun. Ve fike’ntavi el-a’lemu’l- ekber”⁷⁴¹ barça olça⁷⁴² ‘ālemedür mufaşşalan⁷⁴³ insān (27) neşā’da mundericdür mücmelen pes insān muḥammil kiçik ‘ālemdür şüret yüzidin ve ‘ālem insāndın uluǵ⁷⁴⁴ mufaşşıl⁷⁴⁵ amma mertebe yüzidin [188a/1] insān uluǵ ‘ālemdür ve ‘ālem kiçik insān⁷⁴⁶.”

54. *لِقَاءِ رَبِّهِمْ* (02) *مِنْ فِي مَرِيَّةٍ* şekdedürler öz Perverdigār’ıngnıń liķāsıdın ba’ş ve cezā’ bile. *أَلَا إِنَّهُ* Bilıngizler kim ol *بِكُلِّ شَيْءٍ* barça néme (03) lerge *مُحِيطٌ* tükel yétküçidür⁷⁴⁷ ve ‘ilm ve ǵudret bile némelernıń cümlelerin ve tafşillerini bilür ve her né tilese kim öz mülkide (04) ǵılǵay ǵıla alur.

Suretü’ş-Şūrā⁷⁴⁸

Bismi’llāhi’rraḥmāni’rraḥim

1. *حُمُ* (05)
2. *عَسَقٌ* Hurūf-ı muķaṭṭa’ā. İşāret ḥādişeler ve fitneler ve vaķ’alarga bolǵuçıdır. Şa’alibī, ibn-i ‘Abbas raḍiyallāhu ‘anhu (06) dın naql ǵılur kim Murtaza ‘Alī raḍiyallāhu ‘anhu fitnelerni tanur érdi. Hā, mīm, ‘ayn, sin, ǵāfdın aytıpdurlar. Hā, ḥarıǵdur. Mīm, mehleke (07) ve ‘ayn, ‘azāb ve sin, meşḡ ve ǵāf, ǵazf-ı merfū’. Ḥādişde bardur kim bu ḥarflernıń nüzülidin

⁷³⁹ YA hāller bile yazılıp “bile” sözcüǵünün üstü çizilmiştir. (528a/20)

⁷⁴⁰ YA *أَلَا إِنَّهُ* Yusuf Aǵa Kütüphanesi nüshasında “emanetdür” sözcüǵünden sonra bu āyet yazılmıştır. (528a/22)

⁷⁴¹ Ve tez’umu enneke cürmün şaǵırun. Ve fike’ntavi el-a’lemu’l- ekber. (Sen kendinin küçük bir cisim sanırsın, oysa en büyük alem senin içinde gizlidir.) (İslām peygamberinin damadı ve amcasının oǵlu Ali’den nakledilen bir söz.)

⁷⁴² TS “olçanıń yazılıp “-nıń” ekinin üstü karalanmıştır.

⁷⁴³ TS “mufaşşalan” sözcüǵü satır üstüne yazılmıştır.

⁷⁴⁴ TS “insāndın uluǵ” satır üstüne yazılmıştır.

⁷⁴⁵ TS “mufaşşıl” sözcüǵünden sonra “uluǵ insān” yazılıp üstü karalanmıştır.

⁷⁴⁶ TS 187b/24-188a/01 (Bu bölüm Yusuf Aǵa nüshasında yoktur.)

⁷⁴⁷ TS “yétküçidür” sözcüǵündeki “-dür” eki satır üstüne yazılmıştır.

⁷⁴⁸ YA surenin adı yazılmamıştır. (528a/25)

song endühî (08) ning ešeri hażret seyyidü'l emir Süleyman 'aleyh efdalü'l şalavätü'l muşallinning⁷⁴⁹ mübārek maᅅglayıdın zāhir boldı ve çün sebep (09) ni sordılar. Ayttı: Maᅅga kim haaber bērdiler nēmelerige kim mēning ümmetlerimğa nāzil bolğusıdur⁷⁵⁰." Pes każf ve haşf (10) ve anıᅅ deᅅlerniᅅ yādın kıldılar tā Deccāl çıᅅmaᅅı⁷⁵¹ ve 'İsā 'ālī nebiyyinā ve 'aleyhi's-selām inmeᅅi kaşli oldur kim bu (11) ᅅurūf ᅅakīm ve mecdid ve 'ālim ve semī' ve ᅅādir ismining evvelidür yā işāret, ᅅüküm ve mecd ve şenā ve 'ilm ve ᅅudret şaffetiᅅa (12) ve *Keşfü'l Esrār*'da kēltürüptür kim bu ᅅurūf imāidür ol i'tā'larᅅa kim Haᅅ subᅅāne ol hażretᅅa⁷⁵² erzānī (13) tutuᅅtur ya'ni keşer haşzı kim çamurı ve haşzıdur susaᅅan ümmet ērdiler pes⁷⁵³ andın kaᅅdurur ve mīm anıᅅ maᅅdūd mülki kim (14) maşrıᅅdın⁷⁵⁴ tā maᅅribᅅaça anıᅅ ümmetiniᅅ taşarrufiᅅa kirgey ve 'ayn anıᅅ mevcūdınıᅅ 'izzeti kim barça nēmeleriniᅅ (15) 'azizraᅅı Haᅅ subᅅāne ve te'ālā kaşıda ol ērdi ve sin anıᅅ meşᅅüdiniᅅ penāhı kim hıç kişiniᅅ mertebesi (16) anıᅅ biyiklikige yētmes ve ᅅāf anıᅅ maᅅmūd maᅅāmı mi'rāc kēçesinde kim anıᅅ derecesi ednādur⁷⁵⁵ ve ᅅıyāmet (17) künde kim kübrā şefā'at şefā'atdūr⁷⁵⁶.

3. مِنْ قَبْلِكَ Olça deᅅ bu sürededür ma'nālardın. يُوحَى الْبَيْتِ Vaᅅy kılur (18) saᅅga tutuş الْعَزِيزُ (19) اللَّهُ ve vaᅅy kılıᅅdur alarᅅa kim sēdin burun peyᅅamberler bar ēdiler⁷⁵⁷. Ğālib ᅅudāy kim hıç kişi vaᅅy inzālidin anı yēte almas. الْحَكِيمُ Dānā kişiniᅅ ᅅālīᅅa kim vaᅅy (20) nüzūli sezāvāridur anᅅa.

4. وَمَا فِي الْأَرْضِ (21) وَأَمَّا فِي السَّمَوَاتِ Anᅅadur olça köklerdeᅅür 'ulvıyyet maᅅzenleridin وَمَا فِي الْأَرْضِ ve olça yērdedür süfliyyetke⁷⁵⁸ nēmeleridin وَالْعَالِي وَالْعَلِي ve oldur biyikrek kim şānning rif'atı anᅅadur. الْعَظِيمُ (22) Uluᅅraᅅ kim 'azametliᅅ⁷⁵⁹ ve sulᅅānliᅅ anᅅadur.

5. فَوقَهُنَّ يَنْفَطِرْنَ Yavuᅅ boluᅅtur kökler kim anıᅅ 'azametliᅅıdın (23) فَوقَهُنَّ yarılıᅅaylar فَوقَهُنَّ biri biriniᅅ üstidin ya'ni ol biyikrek kök yarılıᅅay andın song (24) bir bir yarılıᅅaylar. *Keşşāf*'da kēltürüptür kim bu ᅅāl kibr yā cidāl zūᅅūrıda 'azīm ve etemdür kim kökniᅅ üstide

⁷⁴⁹ TS hażret Seyyidü'l Emir Süleyman 'aleyh efdalü'l şalavätü'l muşallinning : YA hażret Seyyidü'l Emir Süleymanınᅅ (528a/29)

⁷⁵⁰ TS bolğusıdur : YA bolğusıdurlar (528b/02)

⁷⁵¹ TS çıᅅmaᅅı : YA çıᅅmaᅅı (528b/03)

⁷⁵² TS hażretᅅa : YA hażretᅅa (528b/05)

⁷⁵³ TS "ērdiler pes" satır üstüne yazılıᅅtır.

⁷⁵⁴ TS "maşrıᅅdın" sözcüᅅündeki "-dın" eki satır üstüne yazılıᅅtır.

⁷⁵⁵ "ednā" sözcüᅅünün başına çeviri hatası olarak Farsça "u" zamiri yazılıᅅtır.

⁷⁵⁶ TS iki kez art arda "şefā'at" yazılıᅅtır.

⁷⁵⁷ TS peyᅅamberler bar ediler ("peyᅅamberler" sözcüᅅündeki "-ler" eki iki satır üstüne yazılıᅅtır.) : YA bar ediler peyᅅamberlerdin (528b/12)

⁷⁵⁸ TS "süfliyyet" sözcüᅅü satır üstüne yazılıᅅtır.

⁷⁵⁹ TS 'azametliᅅ : YA 'azametliᅅ (528b/16)

(25) ‘arşdur ve kürsî ve ferîşeler⁷⁶⁰ şafları. Pes infiţâr ibtidâsı andın uluğ delîldür Perverdigâr’ning ‘azametining (26) eşerleride وَالْمَلٰٓئِكَةُ يُسَبِّحُونَ ve ferîşeler ya’ni ‘arşning kötergüçileri yâ alarning barçası tenzih kıılurlar (27) Hâk zâtını muķterin tenzihi بِحَمْدِ رَبِّهِمْ Alarning Perverdigâr’ning ħamdı bile ya’ni teşbîh ve ħamdını birge ayturlar [188b/1] kim biri sezâsızlık nefyidür ve biri sezâ işbâtı وَيَسْتَغْفِرُونَ ve yarılıkamağ⁷⁶¹ tilerler⁷⁶² Hudây’dın فِي الْأَرْضِ Bilingizler durustluğ bile kim kim Hudây هُوَ الْعَفْوُ oldur⁷⁶³ (03) yarılıkağuşı bendelerning yazuğını⁷⁶⁴ الرَّحِيمِ Mihr-bân alarğa tevbe qabûlı bile ve aning ğufrânı ve raĥmeti meyâminidindür (04) kim ferîştelerni yazuqluqlarning istiğfârığa buyuruptur

6. ve alar kim tuttılar مِنْ دُونِهِ (05) Hudây’dın özge أَوْلِيَاءَ dostlar ya’ni şerîkler⁷⁶⁵ ve anda kim dostluğ bile alarğa tapınurlar. اللَّهُ حَفِيظٌ (06) Hudây saqlağuşıdır عَلَيْهِمُ alarning sözleri ve ‘amelleriğa ve alarğa⁷⁶⁶ köre cezâ’ bérğüsidür وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ (07) ve yoğ sên ay Muĥammed alarğa بِوَكِيلٍ koyulğan tā alarning ‘amellerining saqlamağın kılgay sên. Bel-kim (08) saña da‘vet ve şeri‘at aĥkâmining teblîgidür ve pes

7. ve andağ kim vaĥy kılduğ biz her peygamberğa (09) aning qavmining tili bile. الْيَكِّ Vaĥy kılduğ biz saña قُرْآنًا عَرَبِيًّا Kurân’ni sening qavmining luğatı bile (10) kim ‘Arab’durlar. لِنُنذِرَ⁷⁶⁷ Tā qorqutqay sên aning bile الْقُرَى أمم شهرler anasının ehlini kim Mekke’dür (11) وَمَنْ حَوْلَهَا ve her kim aning tégreleride bolğay ya’ni barça şehrlerning ehllerini ve muqarrerdür kim tükel yérni Mekke yéri (12) din yayıpdurlar. Pes barça şehrlerning aşı oldur ve barça aning tégreleridedürler وَنُنذِرَ ve qor (13) qutqay sên kişilerni يَوْمَ الْجُمُعِ cem‘ küni bile ya’ni kıyâmet. هِيَ لَا رَيْبَ فِيهَا⁷⁶⁸ aning vâki‘ bolmağıda ve anı cem‘ küni (14) ayttı kim evvelin ve âĥirîn ol künde yıqılığuşıdurlar⁷⁶⁹ yâ cem‘ kılgaylar ervâhını⁷⁷⁰ eşbâh bile yâ ‘ammâlni i‘mâl (15) bile yâ her kişini aning meşeli bile⁷⁷¹ ve yıqılığandın song yene alarnı tozdurğaylar. فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ Gürühini (16) uçmağğa iltkeyler kim mü‘minler ve

⁷⁶⁰ TS “ferîşeler” sözcüğündeki “-ler” eki eki satır üstüne yazılmıştır.

⁷⁶¹ TS yarılıkamağ : YA yarılıkamağ (528b/23)

⁷⁶² TS “tilerler” sözcüğündeki “-ler” eki eki satır üstüne yazılmıştır.

⁷⁶³ TS oldur : YA oldur kim (528b/25)

⁷⁶⁴ TS yazuğını : YA yazuğını (528b/25)

⁷⁶⁵ TS “şerîkler” sözcüğündeki “-ler” eki satır üstüne yazılmıştır.

⁷⁶⁶ TS ‘amelleriğa ve alarğa : YA ‘amelleri ve ĥallarığa ve alarğa

⁷⁶⁷ YA لِنُنذِرَ âyetin üstü çizilmemiştir. (529a/04)

⁷⁶⁸ TS hiç şek yoğ (satır üstüne yazılmıştır.) : YA hiç şek yoğtur (529a/08)

⁷⁶⁹ TS yıqılığuşıdurlar : YA yıqılığuşıdurlar (529a/09)

⁷⁷⁰ TS ervâhını (“ervâhlarını” yazılıp “-lar” ekinin üstü karalanmıştır.) : YA ervâhlarını (529a/10)

⁷⁷¹ TS “bile” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.

mücidlerdürler⁷⁷² وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ⁷⁷³ ve gürühini tamuğda taşlağaylar kim münāfik (17) ve müşriklerdürler

8. وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ ve eger tilese édi Hudāy te‘ālā لَجَعَلَهُمْ her-āyine kıllur érdi barça ħalāyık (18) nı (19) her kimni tilese yol körsetmek ve ‘ibādet tevfiķiğā فِي رَحْمَتِهِ⁷⁷⁴ özining uçmağıda وَالظَّالِمُونَ ve küç (20) kılluğular ya‘ni ħavāyet ve ħızlān beyābānıning ser-gerdānları küfr ve nifāķ ehlidin. مَا لَهُمْ Yoktur alarğā (21) وَلَا نَصِيرٌ ve ne yārī⁷⁷⁵ kim ‘azāb alardın kıytar (22) ħay.

9. Bel-kim tutupturlar kāfirler مِنْ دُونِهِ⁷⁷⁶ Hudāydın özge اوليَاءٌ dostlar bütler déğ ve alar (23) nıng dostluğının ħāfın urarlar. فَاللَّهُ Pes Ħaķ Hudāy هُوَ الْوَلِيُّ oldur dostı kim dostlarğā meded (24) kıllğay وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى ve ol tırgüzür ölüklerni ħudret bile ne aların ħaciziyetleri ve Hudāy (25) عَلَى كُلِّ شَيْءٍ barça némege قَدِيرٌ tuvānādur ve aların bütleriğā tuvānālīğ yoktur.

10. وَمَا اخْتَلَفْتُمْ Ve olça (26) iħtilāf kıllur sizler ay mü'minler فِيهِ ol némede kāfirler bile شَيْءٍ إِلَى اللَّهِ Hudāyğā ve ol ħüküm kıllğusıdır anda kıyāmet küni. ذَلِكَ Ol kişi kim ħaķ ħüküm [189a/1] anıng şıfatıdır 777. Ħaķ Hudāy'dur رَبِّي méning Perverdigār'im ve Āferidegār'im anğā ne andın özgege (02) تَوَكَّلْتُ tevekkül kıllıp mén özümning barça işler ve öz mühimlerimni anıng keremige anğā tefvız kıllıp mén وَالْيَهُ ve anıng sarığā kıytar⁷⁷⁸ mén barça ħāllerde kim fi'l ħaķıķa bendege andın özge merci' ve māl yoktur.

11. فَاطْرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ (04) Kökler ve yérning yaratkıuçısı, peydā kılluğusı جَعَلَ لَكُمْ yarattı sizler (05) وَمِنَ الْأَنْعَامِ ve yarattı tavarlar (06) nı يَذُرُكُمْ فِيهِ tezevvüc ve tenāsülde yā bu (07) vechde ħılķatdın لَيْسَ yoktur كَمِثْلِهِ anıng déğ oħşaş⁷⁷⁹. شَيْءٌ Néme meşel lağtı 'Arab kelāmıda zāyid

⁷⁷² TS mü'minler ("ler" eki satır üstüne yazılmıştır.) ve mücidlerdürler ("ler" eki satır üstüne yazılmıştır.) : YA mü'min ve müciddürler (529a/12)

⁷⁷³ YA Āyet الْجَنَّةِ السَّعِيرِ فِي الْوَيْقُ فِي الْجَنَّةِ السَّعِيرِ şeklinde yazılmış ancak ayetin bu bölümünde bulunmayan ve bir önceki ayette geçen "الْجَنَّةِ" kısmının üstü kırmızı mürekkeple çizilmemiştir. (529a/12)

⁷⁷⁴ TS فِي رَحْمَتِهِ ayetin üstü çizilmemiştir.

⁷⁷⁵ TS ve ne yārī : YA ve ne ħiç yārī (529a/18)

⁷⁷⁶ TS مِنْ دُونِهِ ayetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

⁷⁷⁷ TS kim ħaķ ħüküm anıng şıfatıdır : YA kim ħaķning şıfatıdır (529a/25)

⁷⁷⁸ TS "kıytar" yazılıp "kıytar" şeklinde düzeltilmiştir.

⁷⁷⁹ TS anıng déğ oħşaş : YA anıng oħşaş (529b/03)

bolur. (08) kavlihi Te‘ālā⁷⁸⁰ : فَاَنْتُمْ بِهٖ : 781 قَانْ اَمْنُوَا بِمِثْلِ مَا اَمْنُتُمْ بِهٖ : yā mişāl zāt ma‘nāsı biledür andağ kim ayturlar: “Mislek lā yef‘alü keza.”⁷⁸² (09) Bu āyetde revā émes meşelni haqıkiğa qoymaq kim mu‘zî bolğan tenākuşğa kim anıñ meşel ve nefyiniñ işbātıdur (10) وَهُوَ السَّمِيعُ ve ol eşitküçidür barça mesmu‘atnı البَصِيرُ körgüçidür barça mubşıratnı.

12. 783 له Angadur (11) مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ kökler ve yérning⁷⁸⁴ hazineleriniñ kilidleri ya‘ni rızknıñ mefātihı kim kök (12) niñ hazinesidür yamğur ve yér gencinesi ot⁷⁸⁵. كَيْسُ الرِّزْقِ Kéng kıılır rüzini لِمَنْ يَشَاءُ (13) her kim üçün tilese irādet muqtezāsı bile وَيَقْدِرُ ve tar kıılır her kimge tilese meşiyet vefkı bile إِنَّهُ (14) durustluk bile kim ol بِكُلِّ شَيْءٍ barça némege qabz ve baş istihkākınıñ vaqāyı‘dın عَلِيمٌ dānādur.

13. (15) شَرَعَ Beyān kııldı ve rüşen⁷⁸⁶ ayttı ve tanladı Hudāy لَكُمْ sizler üçün مِنَ الدِّينِ tā‘at ve ‘ibādet ve tevḥid (16) aşıldın مَا وَصَّى olça buyurup érdi بهٖ ol némege نُوحًا Nuḥ bin Lamek ‘aleyhi’s-selāmnı⁷⁸⁷ وَالَّذِي (17) أَوْحَيْنَا ve ol néme kim vaḥy kılduğ biz إِلَيْكَ⁷⁸⁸ sanğa ya‘ni aşılmüşterekdin kim Nuḥ ve séniñ ara érdi (18) وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ ve olça buyurup érdük biz anıñ bile وَمُوسَى وَعِيسَى أَيْمُوا الدِّينَ. Oldur kim iḳāmet kılgay sizler ve tükel tutqay sizler dīnni kim imāndur. (20) Olça bile anıñ taşdıqin vācib bolğanızlar anda ya‘ni ihtilāf kılmañızlar ol aşda kim tevḥid ve tā‘atdur kim şerāyi‘ fūrū‘ida (22) ihtilāflar bolur zamānlar ve vaqtlar ve bendeler muşāliḥiğa köre. كَبُرَ⁷⁹⁰ Uluğdur ve ağıyer ve düşvār عَلَى الْمُشْرِكِينَ (23) şirk keltürgüçilerge. Olça sēn oğur sēn alarnı إِلَيْهِ⁷⁹² anıñ sarığa tevḥid ve (24) şerikler⁷⁹¹ nefyidin. اللَّهُ يَجْتَبِيْ Hudāy tartar ve yığar إِلَيْهِ⁷⁹² olçanıñ sarığa kim sēn oğur sēn yā durust ve rāst dīnğa⁷⁹³ (25) مَنْ يَشَاءُ her kimni tilese yā saylar öziñiñ dostluğı üçün yā anı risālet cihetige kim irāde kıılır وَيَهْدِيْ (26) ve yol körsetür tevfiğ

⁷⁸⁰ kavlihi Te‘ālā: (Tanrı buyurdu:)(Arapça ibare)

⁷⁸¹ فَاَنْتُمْ بِهٖ (Bakara Suresi 137. Ayetten bir bölüm.) (Eğer onlar da sizin inandığınız gibi inanırlarsa (doğru yolu bulurlar.))

⁷⁸² Mislek lā yef‘alü keza. (Senin gibi biri böyle yapmaz.) (Arapça ibare)

⁷⁸³ YA āyetin üstü çizilmemiştir. (529b/07)

⁷⁸⁴ TS kökler ve yérning : YA kök ve yérning (529b/07)

⁷⁸⁵ TS ot (dég yazılıp üstü çizilmiştir.) : YA ot déğ (529b/08)

⁷⁸⁶ TS rüşen (satır üstüne yazılmıştır.) : YA hüveydā (529b/11)

⁷⁸⁷ TS ‘aleyhi’s-selāmnı : YA ‘al<eyhi>s-s<el>āmnı (529b/13)

⁷⁸⁸ YA إِلَيْكَ āyetin üstü çizilmemiştir. (529b/14)

⁷⁸⁹ YA تَنْفَرُّوْا فِيْهِ āyetin üstü çizilmemiştir. (529b/18)

⁷⁹⁰ YA كَبُرَ āyetin üstü çizilmemiştir. (529b/19)

⁷⁹¹ TS şerikler : YA şirk (529b/21)

⁷⁹² YA إِلَيْهِ āyetin üstü çizilmemiştir. (529b/21)

⁷⁹³ TS dīnğa : YA dīn (529b/22)

ve irşād bile هَاكُ دِیْنَا. مَنْ یُنِیبُ Her kim qayıtqay HAK'qa ve yüz keltürgey anıñ sarığa (27) ya'ni her kim barçadın yüz évirgey ve anı tilegey HAK subhāne tüz yol anğa körsetkey.

14. وَمَا تَفَرَّقُوا Perākende bolmadılar [189b/1] ötken ümmetler 'Ād dēg ve Semūd ve aşhāb-ı Eyke ve andın özge ya'ni ayrılmadılar dīndin إِلَّا⁷⁹⁴ meger مِنْ بَعْدِ (02) andın song kim keldi alarğa bilmek peygamberler haberleridin yā dīndin qayıtmadılar. Yehūd ve Naşārā (03) meger andın song kim bildiler Peygamber'ni *Tevrāt* ve *İncil* ve āyetlerdin yā 'ilmidin song anıñ bile kim tefriķ şarf-ı (04) dālāldür بَعْیًا ve bu qayıtmaq sitem-kārlıg ve cebbārlıg yüzidin érdi kim vāқи'dür بَيْنَهُمْ alar ara yā cāh ve riyāset (5) tilemek üçün haddiniñ sebebi bile kim Peygamber şallallāhu 'aleyhi ve's-sellemğa bar érdiler. (06) Eger ne kelime bolsa édi kim ilgerilik tutuptur ya'ni va'de مِنْ رَبِّكَ séniñ Perverdigār'ıngdın alarınıñ (07) mühlet bérmeğide إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى tā at étilgen zamānığa kim 'ömrniñ āhiridür yā kıyāmet küni. (08) Her-āyine hüküm qılılır érdi alar ara mübte'l 'azābığa ve muhıkk halāşığa ve durustluq bile alar kim أُوْرْتُوا (09) الْكِتَابِ bérilipdürler kitāb ya'ni *Kurān* مِنْ بَعْدِهِمْ ötken ümmetlerdin⁷⁹⁵ song. Murād ol Hāzret şallallāhu (10) 'aleyhi ve's-sellem zamānınıñ kāfirleridürler kim *Kurān* alarğa bértiler ve alar أَلْفِي شَكَّ her-āyine şekdedürler (11) مِنْهُ dīndin yā *Kurān* yā Peygamber şallallāhu 'aleyhi ve's-sellemdin مُرِيبٍ şekki töhmetde salğuçı.

15. فَذَلِكَ Pes bu tefriķ üçün (12) kim alardın vāқи' boluptur. فَذَلِكَ Oğuđı⁷⁹⁶ halknı ittifaķ bile İslām milletige وَاسْتَقَمَّ ve müstaķim bolğıl (13) da'vetķa! كَمَا أَمَرْتُ Andaķ kim buyurulup sén anıñ bile. *Tibyān*'da keltürüptür kim Velid bin Muğire⁷⁹⁷ ol (14) Hāzret şallallāhu 'aleyhi ve's-sellemğa ayttı kim: “Bu dīn ve da'vetidin kim bardur qayıtkıl tā mén öz mällarımđın⁷⁹⁸ yartusını (15) sañğa béreyin.” Ve Şeybe Utbe bin Rebi'a⁷⁹⁹ va'de kıldı kim: “Eger atalar dīnige qayta kelseng öz kızımını séniñ 'aķdıñde (16) indüreyin.” Bu āyet nāzil boldı kim öz da'vetiñde muķim ve müstaķim bolğıl dīn ve milletiñde وَلَا تَتَّبِعْ ve égre (17) şmegil أَهْوَاءَهُمْ alarınıñ bātıla arzūlarını وَأَمْنْتُ ve aytkıl: “İmān keltürüp mén بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ (18) olça bile tüben yiberipdür Hudāy مِنْ كِتَابٍ kitābdın mañğa ve méndin burunğı enbiyāğa ya'ni barça münezzil (19) kitāblarğa imānım bardur ve HAK subhāne barça kitāblarda tevħidķa hüküm kılıpdur. وَأَمْرْتُ Buyurulup (20) mén لِأَعْدِلَ anıñ bile kim 'adl kılgay mén ve seviyyet saklağay mén بَيْنَكُمْ sizler ara ya'ni eşraf ve erzālını (21) haķķa oğuğay mén ve şerāyi'

⁷⁹⁴ YA إِلَّا āyetin üstü çizilmemiştir. (529b/27)

⁷⁹⁵ TS ötken ümmetlerdin : YA ötkenlerdin (530a/06)

⁷⁹⁶ TS oğuğıl : YA pes oğuğıl (530a/08)

⁷⁹⁷ TS Velid bin Muğire : YA Velid Muğire (530a/10)

⁷⁹⁸ TS “mällarımđın” sözcüğünden sonra “ne” yazılıp üstü karalanmıştır.

⁷⁹⁹ TS Şeybe Utbe bin Rebi'a : YA Şeybe bin Rebi'a (530a/11)

hükümetler tebliğde meyl kılmağay mén. ^{اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ} Hudāy bizinġ ve siz (22) lerninġ Āferidegār'ingızdur. ^{لَنَا أَعْمَالُنَا} Bizgedür bizinġ girdārlarımız cezā'sı ^{وَلَكُمْ} ve sizlergedür ^{أَعْمَالُكُمْ} (23) sizlerninġ 'amelleringizning pādāşı. ^{لَا حُجَّةَ} Hiç huşümeti yoqtur ^{وَبَيْنَكُمْ} ve bizinġ ve sizler ara ya'ni (24) Haq zāhir boldı ve hüccet ve ihticācğa maħāl qalmadı ve eger kişi hilāf kılrsa 'inād ve sitemkārılığ yüzidin bolğusıdır. (25) ^{اللَّهُ يَجْمَعُ} Hudāy yığışturur ^{بَيْنَنَا} bizinġ ara kıyāmetde ^{وَالْيَهُ الْمَصِيرُ} ve aninġ sarığadur barçanınġ (26) kıytmāğı ba'zıninġ qaşıda hiçācninġ 'addi mensūhdur.”

16. ^{فِي اللَّهِ} Ve alar kim kāfirlerdin huşümet (27) kılgaylar ve cidāl étkeyler ^{لَهُ} Hudāy 'azze ve celle dünyāda. ^{مِنْ بَعْدِ مَا اسْتُجِيبَ} Andın song kim icābet kılıpdurlar [190a/1] Hudāy sözini ya'ni mişāk künide ikrār kılıpdurlar aninġ rubūbiyetige⁸⁰⁰ yā murād Yehūd'durlar kim Hudāy'ninġ (02) sözini icābet kıldılar *Tevrāf* da ve Resūl şallallāhu 'aleyhi ve's-sellemğa imān keltürmediler yā ol-kim mücādele kılırlar andın song (03) kim Hudāy icābet kıldı öz resūlininġ du'āsını mu'cizeler izhāri bile delālet kılguçı aninġ çınlığığa. ^{حُجَّتُهُمْ} (04) Alarninġ hücceti bātıldur ^{عِنْدَ رَبِّهِمْ} alarninġ Perverdīgār'ı qaşıda kim āyetler zuhūrıdın song (05) haşımlar⁸⁰¹ hüccetlerininġ irādi şırf 'ināddur ^{وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ} ve alarğadur Hudāy'ninġ gāzabı mücādele sebebi (06) bile dīn ibtālīde ^{وَأَهُمْ} ve alarğadur alarninġ küfrige ^{عَذَابٌ شَدِيدٌ} kıtık 'azābī kim ol tamuğ otı bolğay.

17. ^{الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ} ^{اللَّهُ} Haq Hudāy ol kişidür kim tüben yiberdi kitābnı kökdin ^{وَالْمِيزَانَ} ve münezzil ayttı terāzūnı tā mevzūnlarnı aninġ ^{بِالْحَقِّ} bile rāstlığ (08) durustluğ bile⁸⁰⁴ ^{وَالْمِيزَانَ} ve münezzil ayttı terāzūnı tā mevzūnlarnı aninġ bile tartkaylar tā satıp alğuçı ve satkuçı (09) bāreside küç bolmağay muħaqqıklar anğadurlar kim murād mizāndın 'addür. Mu'āmelelerde 'adl ve rāstlığdın mizān (10) ġa kināyet kıldı kim 'adālet āletidür ve 'adl inzālī 'ibāret bolğay buyurmağdın anğa ve *'Aynü'l Ma'āni*'de keltürüptür (11) kim murād mizāndın Hażret-i Risālet⁸⁰⁶ şallallāhu 'aleyhi ve's-sellemdür kim 'adl kånūnı aninġ bile temhīd tapar aninġ inzālī aninġ (12) irsālīdür ^{وَمَا يُدْرِكُ} ve né néme dānā kıldı séni ve né bilür sén ^{لَعَلَّ السَّاعَةَ} şāyed kim kıyāmet kıyāmınınġ (13) vaqti ^{قَرِيبٌ} yavuğ bolğay. İmām Zāhid aytıpdur kim: “La'alle taħkīk üçündür ya'ni elbette sā'atī kim anda kıyāmet kıyım (14) bolğay yavuğdur.”

⁸⁰⁰ TS rubūbiyetige : YA rubūbiyetka (530a/25)

⁸⁰¹ TS haşımlar : YA haşımlarınġ (530a/29)

⁸⁰² TS āyetinden sonra ^{الَّذِي} yazılıp üstü karalanmıştır.

⁸⁰³ TS ^{الَّذِي} āyetin bu kısmı satır üstüne yazılıp üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

⁸⁰⁴ TS “bile” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.

⁸⁰⁵ YA ^{وَالْمِيزَانَ} āyetin üstü çizilmemiştir. (530b/03)

⁸⁰⁶ TS hażret risālet : YA Muhammed (530b/06)

18. **يَسْتَعْجِلُ** Aşukurlar بها sā'atka ya'ni aning kelmegige الَّذِينَ alar kim يُؤْمِنُونَ بِهَا imān (15) keltürmesler anğa. Aşukmağı istihzā' ve tekzīb yüzidindür yā tilerler kim Peyğamber şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem vaqtı mu'ayyen kılğay (16) tā ol vaqt kélgey ve kıyāmet kelmese alarğa anğa hüccet bolğay وَالَّذِينَ آمَنُوا alar kim imān keltürüptürler (17) Hudāyğa ve aning resulığa. مُشْفِقُونَ Қорқучиларdurlar مِنْهَا kıyāmetdin kim bilmesler kim Hudāy alarğa né kılur (18) ve muhāsebe ve mücāzātını vech bile bolğay وَيَعْلَمُونَ ve bilürler kim أَنَّهَا الْحَقُّ ol-kim sā'atning kelmegi rāstdur. (19) الْإِنِّ الَّذِينَ Bilingizler kim taḥkīk bile alar kim يُمَارُونَ cidāl ve huşūmet körsetürler فِي السَّاعَةِ kıyāmet kelmegi (20) din. لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ Her-āyine yol azmaqlıgdadurlar⁸⁰⁷ sevābdın yıraқ.

19. **لَطِيفٌ** اللَّهُ Hudāy dānādur yaḥşı (21) işlik بَعَادِهِ özining bendelerige. *Fuṣūl*'da keltürüptür kim: “Laṭifning tört ma'nāsı bardur evvel mihr-bān.” (22) İmām Quşeyrī qaddese sirruh ayıtpdur kim: “Aning luṭfidındur kim kifāyetdin artuқ bérür ve kuvvetdin azraқ (23) iş buyurur. Ékkinçi sılağuçı ve қaysı sılağuçı aning bile téng bolğay kim bendelerni öziğe izāfiyyet kıldı. (24) Üçünçi inçge bilgüçi ve yıraқ körgüçi kim işlerning yaşurunlarını bilip ve köklerning yeri anğa yaşurun (25) қalmas. Törtünçi iş yapқuçı kişi aning қаzā' ve қadrining sarığa yol iltmes ve aning işide çe ü çün (26) ning⁸⁰⁸ dahli yoқtur.” *Muvazzah*'da keltürüptür kim: “Laṭif oldur kim işlerning yaşurunlarını 'ilm bile bilgey ve cumhurning cürmlerini (27) hüküm bile ötkergey.” *Tercüme-i Reşif*'de ayıtpdur kim: “Laṭif oldur kim aning şāmil 'ilmi muşālih gavāmızıning muḥīti bolğay [190b/1] ve aning bi-emrihi⁸⁰⁹ hikmeti menāfi 'avāyidiğa müştemil bolğay.” *Keşfü'l Esrār*'da laṭifning ma'nāsını⁸¹⁰ bu vech bile keltürüp (02) tür kim: “Ni'met öz қadri bile bérди ve şükri bendening қadriğa köre tiledi.” يَرْزُقُ⁸¹¹ Rūzī bérür özining luṭfi bile (03) مَنْ يَشَاءُ her kimge tilese kim rūzī bergey وَهُوَ الْقَوِيُّ ve oldur tuvānā luṭf ve raḥmetde الْعَزِيزُ gālib hüküm ve irādet (04) de.

20. **مَنْ كَانَ يُرِيدُ** Her kim bolsa kim tilese öz 'ameli bile حَرَّتِ الْأَخْرَةَ ol serāyning ḥayrining ékinini yā aning (05) pādāşını لَهُ نَزْدُ لَهُ arturur biz anğa فِي حَرَّتِهِ ḥayr ékinide yā āḥiret sevābıda ol cihānning sevābıdın ḥarş zikri bile (06) ḥaber bérди temsil üçün ya'ni andaқ kim ékin dāneni arturur tā biri andın köp bolur muning dég mü'minning (07) 'ameli kündin künge Hudāy'ning қаşıda artuқ bolur tā ḥaddi kim bir zerre Uḥud tağınıning téngiçe bolur وَمَنْ كَانَ (08) ve her kim bolsa kim tilese özining girdarı bile حَرَّتِ الدُّنْيَا dünyāning yaḥşılığın vüs' kılsa

⁸⁰⁷ TS azmaqlıgdadurlar : YA azmaqlıkdadurlar (530b/16)

⁸⁰⁸ TS “-ni” eki yazılıp üstü karalanmış ve satır üstüne “-ning” eki yazılmıştır.

⁸⁰⁹ bi-emrihi : “buyruğıyla” anlamında Arapça bir ibare.

⁸¹⁰ TS “ma'nāsının” yazılıp “-ning” ekinin üstü karalanmış ve satır üstüne “-ni” eki yazılmıştır.

⁸¹¹ TS يَرْزُقُ āyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

anınġ (09) metā‘ınınġ ħuṣūlıda بِرُؤْيِهِ مِنْهَا bérür biz anġa dūnyādın olça ezeli kısımet bile anınġ naṣībdir وَمَا لَهُ ve yoġtur (10) anġa فِي الْآخِرَةِ ol serāyda مِنْ نَصِيبٍ hiç behre murād kāfirlerdürler kim hemīn dūnyānı tiler ve pes münāfiġlar kim (11) ġazvlarda mü‘minler bile ittifaġ körsetür érdiler⁸¹² ve alarınġ ġarażı olça érdi ve pes bu āyetde ayttı kim: “Her kim dūnyā (12) tilese olça taġdīr kılıp biz anġa bérgey biz ve āġiret ni‘metidin behresiz ġalġan ve her kim āġiret tilese öz naṣībini dūnyā (13) dın iltkey ve ‘uġbāda artuġdın artuġ feyz tapsa.”

21. أم Ne andaġdur kim kāfirler taṣavvur kılıpdurlar. (14) لَهُمْ شُرَكَوَا Āyā alarġa ŧeriklerdürler kim ya‘ni alarġa dīvler bardurlar kim ma‘ŧiyyetde alarınġ ŧerikidir (15) ler. شَرَعُوا لَهُمْ Ķoyuurlar⁸¹³ alar üçün ya‘ni yasapdurlar alarınġ könglide مِنَ الدِّينِ cāhiliyyet kīŧidin. (16) مَا لَمْ يَأْتَنَّ Olça düstürü bérmezdür ve buyurmaydur بِهِنَّ anınġ bile Ĥudāy hiç kiŧini ŧirk ve ba‘ŧ inkārı déġ (17) ve ‘amel dīn üçün ve seġere ve sā‘ime taġrīmi ve anınġ emṣāli الْفَصْلِ emṣāli ve eger ne kelime rāst bolġay édi (18) ṣābit ġazā‘ alarınġ mükāfātıdın tā ġayrıġa. لِقَضِي بَيْنَهُمْ Her-āyine ħūkm kılılır érdi kāfir ve mü‘min ara yā müŧrik (19) ler ve ŧerikler⁸¹⁴ ara ve her biri ceza‘ bile tapġan bolġay érdiler amma faṣl va‘desi alar ara kıyāmetdedür. (20) وَإِنَّ الظَّالِمِينَ Durustluġ bile kim zālimler ya‘ni kāfirler لَهُمْ alarġadur ol künde عَذَابٌ أَلِيمٌ derdlik ‘azābı kim dāyim ve üzük (21) siz bolġay.

22. (22) مِمَّا كَسَبُوا Körgey sēn müŧrikleri kıyāmetde مُشْفِقِينَ ħorġġan ve ġaçkuġı وَهُوَ ve alarınġ ‘amellerininġ vebāli وَاقِعٌ بِهِمْ yétküçidür (23) alarġa. وَالَّذِينَ آمَنُوا Ve alar kim īmān kēltürdiler وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ve yaġŧı ‘ameller kıldılar فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ (24) uçmaġlarınġ merġzārlaridadurlar ya‘ni buġ‘alarınġ hūbraġı ve anınġ arıġraġı لَهُمْ alarġa (25) dur cennetde. مَا يَشَاؤُونَ Olça tilerler ve arzū iltkeyler āmāde ve muġarrer boluptur. عِنْدَ رَبِّهِمْ Alarınġ Perverdigār‘ı (26) ġaŧıda ذَلِكَ olça yād étildi uçmaġlıġlarınġ kerāmetidin. هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ Oldur uluġ fazl kim Ĥaġ subġāne (27) anınġ bile bendelerge artuġluġ buyuruptur ve anınġ yanıda dūnyevī fānī na‘īm asru kiçik ve fūrū-māyedür.

23. ذَلِكَ⁸¹⁵ Ol [191a/1] ŧevāb kim ġaber bérdi اللَّهُ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ oldur kim müjde bérür Ĥudāy anınġ bile عِبَادَهُ özininġ bendelerige⁸¹⁶. الَّذِينَ (02) آمَنُوا Alar kim īmān kēltürdüler⁸¹⁷ الصَّالِحَاتِ

⁸¹² TS “érdiler” satır üstüne yazılmıştır.

⁸¹³ TS “koyuurlar” sözcüğündeki “-lar” eki satır üstüne yazılmıştır.

⁸¹⁴ TS “ŧerikler” sözcüğündeki “-ler” eki satır üstüne yazılmıştır.

⁸¹⁵ YA bu āyetin üstü çizilmemiştir. (531a/25)

⁸¹⁶ TS bendelerige : YA bendelerini (531a/26)

⁸¹⁷ TS “kēltürdüler” sözcüğündeki “-ler” eki satır üstüne yazılmıştır.

وَعَمَلُوا ve şāyeste işler kılıp ve haber taqđimi bu kerāmetler bile mü'minler (03) ning serverining artuq kılmaq cihetidür ve ol-kim bilgeyler kim alarning 'ameli zāyi' émeştür. Pes 'ubūdiyyet merāsimi (04) de işhād körsetkeyler ve 'ibādet vezāyifiğa arturğaylar. İmām Şa'alibī, Qatāde raḥmullāhdın naql kılur kim gürūh-ı müşrikler (05) din yığılıp biri birige ayttılar kim: "Tapıp sizler kim Muḥammed 'amelığa kim aning mübāşiridür da'vet ve iblāğdın müzdī tiler". (06) Yā yavuq āyet keldi⁸¹⁸. لَا قُلَّ أَسْأَلُكُمْ Aytkıl: "Tilemes mén sizlerge عَلَيْهِ peyğam yétkürmekge أَجْرًا hiç müzdī hiç⁸¹⁹ peyğamber⁸²⁰ dağı (07) ümmetni da'vet kılmaq üçün müzdī tilemeydür." Ve *Tibyān*'da⁸²¹ İbn-i 'Abbas raḥiyallāhu 'anhdın naql kılur kim: "Ḥazret-i Resül şallallāhu (08) 'aleyhi ve's-sellem Medīne'ge keldi. Enşāring uluğları ḥazret-i Resül şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem ḥidmetiğa⁸²² kélip ayttılar: 'Sén (09) bizing ḥ'āherimizning oğlı sén ve dīn yolıda bizing rehberimiz sén ve körer biz kim séning ḥarclarıng⁸²³ köpdür (10) ve müdāhiling az. Eger buyursağ qadrī öz mällarımızdın nefis ḥoşnūduğı ve şadr inşirāhı bile yığıp kéltüre (11) ling biz ve biyik 'atebening ḥādimlerığa tapşuralıng tā séning ḥavāyicıngda isrāf kılğaylar ve ḥātır-ı 'atırige⁸²⁴ (12) ol mehrdin ferāğatı bolğay'." Bu āyet nāzil boldı kim aytkıl: "Mén ḥükmler yétkürmekige kişidin müzdī tama'im yoqtur (13) إِلَّا الْمَوَدَّةَ لیkin dostluq tiler mén فِي الْقُرْبَى qarındaşlığda ya'ni Qureyş kérek kim méni dost tutqaylar (14) qarındaşlıq ciheti bile kim alar bile bardur ve çün raḥm şılası bile iftiḥār kılurlar ve maṅga hiç batniğa Qureyş'din (15) yoqtur. Meger kim qarındaşlıgning serriştesi bardur pes kérek kim maṅga yārī bergeyler ve düşmenlerğa ve méning (16) bile düşmenliğ kılmağaylar. Bu ma'nā Qatāde qavlining nisbeti bile köp rüşendür ve aytıpdurlar murād şābite meveddet (17) dür zū'l qurba ya'ni mén risālet müzdin tilemes mén likin qarındaşlarımını dost⁸²⁵ tutuṅızlar." Ve İbn-i 'Abbas (18) raḥiyallāhu 'anhdın menķüldür⁸²⁶ kim şāḥābe bu āyetning nuzūlidin song ayttılar: "Yā Resūlullāh sizlerning qarındaş (19) larıngız kimdür kim⁸²⁷ alarıng meveddeti kérek?" Ayttı kim⁸²⁸: "Alī ve Fāṭıma ve alarıng ékki oğlı murād Ḥasan ve Ḥüseyyindür rıḍvānullāh (20) 'aleyhim ecma'in." *Tefsir-i İmām Şa'lebi*'de kéltürüptür kim: "Ḥazret-i Resül şallallāhu 'aleyhi ve's-sellemning qarındaşları benū Hāşim ve benū (21) El Muṭṭalib'dürler kim ḥums alarğa üleştirmek kérek." Ve ba'zıning

⁸¹⁸ TS keldi : YA keldi kim (531b/02)

⁸¹⁹ TS "hiç" sözcüğü derkenara yazılmıştır. (191a/06)

⁸²⁰ TS hiç müzdī hiç peyğamber : YA hiç müzdī peyğamber (531b/03)

⁸²¹ TS tilemeydür ve *Tibyān*'da ("ve *Tibyān*'da" satır üstüne yazılmıştır.) : YA tilemeydür (531b/03)

⁸²² TS Ḥazret-i Resül şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem ḥidmetiğa : YA Ḥazret-i Resül ḥidmetiğa (531b/05)

⁸²³ TS ḥarclarıng : YA iḥrācātıng (531b/06)

⁸²⁴ TS ve ḥātır-ı 'atırige : YA ve 'atır ḥātırğa (531b/08)

⁸²⁵ YA bu dost yazılıp "dost" sözcüğünün üstü çizilmiştir. (531b/14)

⁸²⁶ TS menķüldür : YA naql kılurlar (531b/15)

⁸²⁷ TS qarındaşlarıngız kimdür kim : YA qarındaşlarıngız kim (531b/16)

⁸²⁸ TS kérek ayttı kim : YA kérek kaşıdırlar ayttı kim (531b/16)

қаşıда murād қурбадın тақаррүбдүр Һудәйға (22) ya'ni dost tutuңғызлар ve andın song тақаррүб қилуңғызлар Һудә'ға шәлиһ 'ameller bile وَمَنْ يَفْتَرِفْ ve her kim kesb (23) қılıса حَسَنَةً yaһşıлығын ya'ni tә'atni. Ve 'Aynü'l Ma'āni'de keltürüp kim һасене munda Peyғамber ālinıң muһabbetidür kim her kimge (24) ol bolғay. نَزِدْ لَهُ Artuқ қılır biz anға فِيهَا ol һасенede حُسْنًا yaһşıлығы ya'ni artuқ қılır biz ol һасене (25) niң şevābını. إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ Durustluқ bile kim Һудәy ya'ni ol һасене үçün yarılқағуçıdır⁸²⁹ ol yazuқлуқ (26) larnı شُكُورٌ қабул қılıғуçı fermān köterғуçилerniң tә'atini.

24. اللَّهُ كَذِبًا Bel-kim ayturlar kāfirler kim: (27) “Тоқур Muһammed ve baғлар 191b/1] tilese Һудәy'ға yalған⁸³⁰ nübüvvet da'vasıға yā *Qurān* nüzülüға.” فَانْ يَشَأْ اللَّهُ Pes eger [191b/1] tilese Һудәy عَلَى قَلْبِكَ мүһр қойар séning көңlüңge ve eger iftirā⁸³¹ қılıсанг *Qurān*'nı saңа оқutturur yā мүһр (02) қойар séning көңlüңge şabr ve şekībālīğ bile tā alarnıң anda ezā ve cefāsıdın mutazarrır bolмағay sēn. *Haқāyıq-ı Sülemi*'de, (03) Sehl bin 'Abdullāh Tüsteri қaddese sirruhdın naql қılır kim: “Ezelī şevқ ve lem-yezelī muһabbeti мүһrin séning көңlüңge қойар tā (04) һалқның icābet ve ibā'sıdın fāriğ bolғay sēn.” وَيَمْخُ اللَّهُ الْبَاطِلَ Ve maһv қılır Һудәy eғrilik ve tüzsiz (05) likni الْحَقُّ وَيُحِقُّ الْأَشْكَارَ қılır һақнı بَكَلِمَاتِهِ öziңiң sözleri bile ya'ni vaһy bile yā қаzā' һүкми bile kim һиç (06) kim anıң def'in қıla almas. إِنَّهُ Durustluқ bile kim Téngri عَلَيْهِمُ بَدَاتِ الصُّدُورِ dānādur her némege kim көңүллер (07) dedür ya'ni séning rāstlıғıң ve alarnıң iftirāsınıң güмānı saңа, anға yaşurun émeştür. Ve 'Aynü'l Ma'āni'de, (08) İbn-i 'Abbas rađiyallāhu 'anhđın rivāyet қılır: “فَلَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا”⁸³² āyeti ingenidin song güruhiniң һātırıda һуtūr (09) aytıp ékendür kim Peyғамber bizni öz қарındaşларınıң dostluғıға buyurur tā andın song alarnıң fermānın (10) iltkey biz ve bizge һүкм қılıғayлар ve Cebrāyil 'aleyhi's-sellām⁸³³ ol Һазret'ға⁸³⁴ şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem⁸³⁵ һабер бёрди ol cem'niң төһмет қоymағıdın (11) bu āyet bile ve һазret-i Resül alарға āyeti⁸³⁶ ayttilar: ‘Yā Resüllāh tanuқлуқ бёрүр biz kim sēn çın aytқуçı sēn ve biz bu endişedin (12) tevbe қıldуқ.’” Āyet nāzil boldı kim

25. عِبَادِهِ قَبُولُ التَّوْبَةِ ve oldur ol⁸³⁷ kişi kim kerem-i maһz bile قَبُولُ التَّوْبَةِ қабул қılır tevbeni (13) عِبَادِهِ өз bendeleridin ya'ni kim yene⁸³⁸ anға қаytқayлар yene yazuқdın ögüngeyler ol қаytмақнı

⁸²⁹ TS yarılқағуçıdır : YA yarılқағуçıdır (531b/23)

⁸³⁰ TS yalған : YA yalғannı (531b/25)

⁸³¹ TS افترا : YA افترا (531b/26)

⁸³² (Sizden tebliғime qarşılık bir ücret istemiyorum.) Şūrā Suresi 23. āyetten bir bölüm.

⁸³³ TS Cebrāyil 'aleyhi'ssellām : YA Cebrāyil 'al<eyhi>s-s<el>ām (532a/07)

⁸³⁴ TS һазretға : YA һазretқа (532a/07)

⁸³⁵ TS һазretға şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem : YA һазretға (532a/07)

⁸³⁶ TS “āyeti” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.

⁸³⁷ TS ol : YA ol-kim (532a/09)

qabul qılır (14) وَيَعْفُوا ve qoyar عَنِ السَّيِّئَاتِ alarning yamanlıqlarından ya'ni tevbedin song yazuqlarını alardın ötkerür (15) وَيَعْلَمُ ve bilür مَا تَفْعَلُونَ olqa qılurlar andın song yaqşılıq ve yamanlıqđın ve hafş tā bile oqur ya'ni Hudāy (16) bilür olqa sizler qılırsızlar yazuq ve tevbedin.

26. وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا Ve icābet qılğay Hudāy alarning (17) der-ḥ^Vāstını⁸³⁹ kim imān keltürüptürler وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ve qıldılar yaqşı 'ameller وَيَزِيدُهُمْ ve artuq qılır (18) alarning mes'ulini مِنْ فَضْلِهِ öz fazlıdın ya'ni bérür alarğa olqa aning tilemegining cür'etide bolmağaylar (19) reviyet ve selāmdın وَالْكَافِرُونَ ve imān keltürmegenler, لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ alarğadur qatıq 'azābı kim hicāb (20) zūlli ve 'ikāb devāmıdır ve hiç 'ikāb yamanraq hicāb zilletidin yoqtur. Aşhāb-ı Şuffā raḍiyallāhu 'anhum faqr ü fāqa bile (21) ötkerür érdiler. Bir kün alarning hātırıda ötti kim: “Né bolğay kim biz bay bolğay biz ve öz mālımıznı filān ve filānğa (22) şarf qılğay biz?” Āyet keldi kim

27. ve eger وَالرُّزْقَ وَوَلَوْ ve eger بَسَطَ اللَّهُ الرُّزْقَ لَآتَىٰ أَعْيُنًا لَّيْسَ فِيهَا مِنْهُ حَبْلٌ وَلَا مَنَابِتٌ وَلَا شَجَابٌ وَلَا يَخْرُجُ مِنْهَا شَيْءٌ وَلَا يَخْرُجُ فِيهَا شَيْءٌ وَلَا يَخْرُجُ فِيهَا شَيْءٌ ve eger بَسَطَ اللَّهُ الرُّزْقَ لَآتَىٰ أَعْيُنًا لَّيْسَ فِيهَا مِنْهُ حَبْلٌ وَلَا مَنَابِتٌ وَلَا شَجَابٌ وَلَا يَخْرُجُ مِنْهَا شَيْءٌ وَلَا يَخْرُجُ فِيهَا شَيْءٌ وَلَا يَخْرُجُ فِيهَا شَيْءٌ açsa⁸⁴⁰ édi Hudāy rüzini لِعِبَادِهِ özining (23) bendeleri üçün ve alarğa keng qılssa édi لَبِعُونَا her-āyine sitem qılır érdiler فِي الْأَرْضِ yérde ve isti'lā' ve isti'lā' bile (24) çıkıp kélür érdiler yā tekebbür qılır érdiler ve fesād éter érdiler ve bu gālibdedür⁸⁴¹ kim Zu'lnür bin 'Abdurrahman bin 'Avf (25) raḍiyallāhu 'anhumā kişilerin mālıgrağı érdiler ve her-giz alardın bağı ve tuğyān eşeri zāhir bolmadı ve aytıpdurlar: (26) “Dünyā mālı yamğur dégdür kim barça yerge yağar ve her kıt'ada andın özge⁸⁴² otı öner ve çün halk tıbā' -i aglebi kim hevā ve heves (27) sarığa māyıldür ve seb'ī ve behimī perverişi alarğa gālibdür⁸⁴³ ve dünyā mālı bu bāblarda sebeblerning qavirağıdır”. [192a/1] Pes eger Haq subhāne rüzini halkqa keng qılssa édi köpregi yağı ve bağı bolur⁸⁴⁴ érdiler. Anı hikmet bile üleştürdi andağ kim buyurdu⁸⁴⁵. وَ لَكِنْ يُنَزَّلُ (02) Velikin tüben yiberür rüzini EZELİ taqdır bile مَا يَشَاءُ olqa tiler aning üçün kim tilese. (03) إِنَّهُ بِعِبَادِهِ Durustluq bile kim ol öz bendelerige dānādur. Alarning hāllerige بِصِيرٍ körgüçi ya'ni (04) körer ve bilür kim her kişiğe né kérek ve néçe kérek ve qaçan kérek.

28. مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا Ve oldur ol kişi kim (05) tüben yiberür yamğurnı. Andın song kim nevmid bolurlar aning kelmegidin وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ (06) ve yayğay öz raqmetini

⁸³⁸ TS ya'ni kim yene : YA ya'ni kim (532a/10)

⁸³⁹ TS “der-ḥ^Vāstını” sözcüğündeki “-ni” eki satır üstüne yazılmıştır.

⁸⁴⁰ TS açsa : YA açılssa (532a/20)

⁸⁴¹ TS bu gālibdedür : YA gālibdedür (532a/22)

⁸⁴² TS “özge” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.

⁸⁴³ TS gālibdür (“-dür” eki satır üstüne yazılmıştır.) : YA gālib (532a/26)

⁸⁴⁴ TS yağı ve bağı bolur (“ve bağı” satır üstüne yazılmıştır.) : YA yağı bolur (532a/27)

⁸⁴⁵ TS “andağ kim buyurdu” derkenara yazılmıştır. (TS 192a/01)

ya'ni yamğurnı tozdurür tağ ve tüzde الْوَلِيُّ ve oldur mü'minlerniñ dostları (07) ve alarnıñ işi yasağuşısı yamğur yibermegi⁸⁴⁶ ve rahmet ve ihsân neşri bile الْحَمِيدُ ögülgên barça tiller bile (08) yâ şükr êtküçilerinîñ sitâyendesî

29. السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ (09) خَلَقَ ve kudret delâyili ve anıñ fıtratınıñ nişâneleridin وَمِنْ آيَاتِهِ kökler ve yerlerniñ yaratmağıdır وَمَا بَثَّ ve olçanıñ yaratmağını⁸⁴⁷ tüzdürdi فِيهِمَا (10) kök ve yerde مِنْ دَابَّةٍ مِنْ تَپَرَنğÜçİLERDİN ya'ni tirigler, feriştelər déğ cin ve ins ve özge hayvânlar. وَ (11) إِذَا يَشَاءُ her kaçan tilese قَدِيرٌ tuvânâ (12) dur ve mütemekkin andın 'âciz émes anda.

30. وَمَا أَصَابَكُمْ Ve her né sizlerge yéter ay mü'minler مِنْ مُصِيبَةٍ mu'shibet (13) din âfetidin mālğa yâ ten yâ ehl-i 'iyâl. فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ Pes ol sebeb biledür kim kesb kıldı sizlerniñ (14) éliglerinîñiz ya'ni yazuqlarınıñ şümlüğü biledür ve her néçe ménim kaçâ'mdur amma sizlerniñ yazuqlarınıñızınîñ (15) 'uqubetidür⁸⁴⁸ وَيَعْفُوا ve 'afv kıılır ve öter عَنْ كَثِيرٍ yazuqlarınıñ köpidin ve eger yazuq sizge ziyânı (16) yétse ecriniñ artuqluğınîñ mücibi bolğusıdır. İmâm Ebu'l Leyş Raħmullâh öz tefsiride keltürüptür kim Murtaza (17) 'Alî rağiyallâhu 'anh ayttı kim, ümîdvârraq ayttı kim: "Hudây Te'âlâ, Peyğamber'ğa şallallâhu 'aleyhi ve's-sellem"⁸⁴⁹ yiberdi. Bu âyetdür anıñ (18) üçün kim haber bérdi kim: 'Ba'zı yazuqınıñ sebebi bile mu'shibet yétkürür mén ve köpidin 'afv kıılır mén.' ve ol andın (19) kerîmraqdur kim yazuqı kim bir katla 'afv kııldı dünyâda yene katla 'uqubet kılgay 'uqbâda."

31. وَمَا أَنْتُمْ Ve yoqsız (20) sizler ay kâfirler بِمُعْجِزِينَ 'âciz kılguçılar Hudâyını emr ötkermekdin yâ müsteħikniñ 'azâb kıılmağıdın (21) وَمَا لَكُمْ فِي الْأَرْضِ ve yoqtur sizlerge مِنْ دُونِ اللَّهِ⁸⁵⁰ Hudây'dın özge وَلِيٍّ مِنْ حِیْ دوستi kim (22) iş yasağay dünyâda وَلَا نَصِيرٍ ve ne yârî kim 'azâb kaytarğay 'uqbâda.

32. وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ Ve anıñ tuvânâlığı (23) nıñ nişâneleridin⁸⁵¹ yürüğüçi kémelerdür الْبَحْرِ فِي deryâda كَالْأَعْلَامِ tağlar déğ 'azametliğ.

33. إِِنْ يَشَأْ Eger tilese (24) Hudây يُسْكِنِ الرِّيحَ sâkin kılgay yelni kim kémeniñ yüzmeginiñ sebebidür ve çün ol yél sâkin bolğay. فَيُظَلِّلُنَّ⁸⁵² (25) Pes bolurlar kémeler رَوَاكِدَ turğuçılar ظَهْرِهِ

⁸⁴⁶ TS yibermegi : YA yibermegi bile (532b/05)

⁸⁴⁷ TS "yaratmağını" sözcüğündeki "-nı" eki satır üstüne yazılmıştır.

⁸⁴⁸ TS 'uqubetidür : YA 'uqubetidür her néçe (şüm 'uqubeti biledür yazılıp "şüm" ve "bile" sözcüklerinin üstü çizilip "uqubetidür" şeklinde düzeltilmiştir.) (532b/14)

⁸⁴⁹ TS peyğamberğa şallallâhu 'aleyhi ve's-sellem : YA peyğamber şallallâhu 'aleyhi ve's-sellemğa (532b/16)

⁸⁵⁰ TS مِنْ دُونِ اللَّهِ ayetin üstü çizilmemiştir. (532b/21)

⁸⁵¹ TS nişâneleridin : YA nişâneleridindür (532b/23)

على su arkasığa ve kéme ehli ıztırāb girdābıda tüşerler. (26) إِنَّ فِي ذَلِكَ Durustluğ bile kim yéller teshīri ve kémeler icrāsı لَايَاتٍ her-āyine delāletdür لِكُلِّ صَبَّارٍ her şabr (27) kılığuçığa kémede, شُكْرٍ şükr étküçi kémedin çıkar vaqıtında.

34. اَكْسَبُوا Yā eger yaratmağını tilese helāk kılar kémelerini ya'ni (28) anıñ ehllerini. Olçanın sebebi bile kim kıldılar مَا أَصَابَ الدُّنْيَا وَيَعْفُفُ ve ötkerür عَنْ كَثِيرٍ⁸⁵³ [192b/1] kéme ehliniñ yazuğının köpidin ve aytıpdurlar necāt bérür köpiğa⁸⁵⁴ ğarğa bolmağdın. Pes eger tilese (02) ħalāşlığ bérür mü'minlerge ve eger tilese helāk kılar⁸⁵⁵ kâfirlerini tā intikām tartқан bolğay alardın.

35. فِي آيَاتِنَا bizing⁸⁵⁶ bilingiz alar kim ħuşümet kılarlar يُجَادِلُونَ (03) وَيَعْلَمُ الَّذِينَ қудretimizning delilleride kim belā nüzüli⁸⁵⁷ (04) mağāllide مَا لَهُمْ yoktur alarğa مِنْ مَجِيصٍ hiç kaçар yeri.

36. وَمَا أُوْتِيتُمْ Pes olça bérilip sizler مِنْ شَيْءٍ (05) némedin kim bu cihāngā ta'alluğı bardur mā ve oğul déğ. فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا Pes ol dünyā zindeğānlığının (06) ber-ĥürdārlığıdır⁸⁵⁸ tā tirig sizler andın fāyide alur sizler وَمَا عِنْدَ اللَّهِ ve olça Ĥudāy қаşıdadur āĥiret şevābı (07) ve cennet na'imidin خَيْرٌ yaĥşıraqdur وَأَبْقَى ve pāyenderaq اَلَّذِينَ اٰمَنُوا ol kişiler üçün kim imān keltürdiler (08) وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ve özining Āferideğār'ığa tükel kılarlar.

37. وَالَّذِينَ Ve alar üçün kim يَجْتَنِبُونَ perhiz (09) kılarlar ve bir sarı barurlar كَبَائِرَ الْاٰثِمِ uluğ yazuğlardın وَالْفَوَاحِشَ ve yaman işlerdin وَإِذَا مَا عَضِبُوا (10) ve çün açıklansalar mü'min kişilerge renci ve ziyāni ve mekrūhining sebebi bile kim alarğa yétkürgeyler (11) يَعْزُرُونَ alar ötkerürler anı ve 'afv kılarlar. Lübbāb'da⁸⁵⁹ keltürüptür kim āyet Farūğ A'zam rađiyallāhu 'anh (12) şānidadır kim anı Mekke'de söger érdiler ve açıqda kim bolur édi singürür yer érdi⁸⁶⁰ ve söğüçilerin⁸⁶¹ (13) ta'rizin kılmas érdi. Ve Tıbyān'da keltürüpdür kim Ebu Bekr⁸⁶²

⁸⁵² YA فَيَطَّلَنَ āyetin üstü çizilmemiştir. (532b/25)

⁸⁵³ TS Topkapı Kütüphanesi nüshasının varakları genellikle 27 satırdan oluşmasına rağmen bu varak 28 satır ihtiva etmektedir.

⁸⁵⁴ TS köpiğa : YA köpiğa (533a/01)

⁸⁵⁵ TS kılar : YA kılarlar (533a/02)

⁸⁵⁶ YA “kâfirlerini tā intikām tartқан bolğayalardın وَيَعْلَمُ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ tā bilingiz alar kim ħuşümet kılarlar” bu kısım Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasında yazılmamıştır. (533a/02)

⁸⁵⁷ TS Derkenarda çeyrek anlamına gelen Arapça “rub” kelimesi yazılmıştır. (193a/03 dk.) : YA derkenara cüzün çeyreği anlamına gelen “rub’ü’l cüz” yazılmıştır. (533a/03)

⁸⁵⁸ TS برخواردارلغندور : YA برخواردارلغندور (533a/05)

⁸⁵⁹ YA āyet olmamasına karşıñ “Lübbāb” sözcüğünün üstü kırmızı mürekkeple çizilmiştir. (533a/11)

⁸⁶⁰ TS bolur édi singürür yer érdi : YA bolur édi yer érdi (533a/12)

⁸⁶¹ TS söğüçilerin : YA söğüçilerin (533a/12)

⁸⁶² TS Ebu Bekr : YA Ebu Bekr şiddik (533a/13)

rađiyallāhu ‘anh haqqıdadur kim tükēl mālnı⁸⁶³ nafağa kılkanı (14) ğa melāmet kıldılar ve sögmekge yétkürdiler ve ol taħammül kıılır érđi ve melāmet kıılguçığa müte‘arrız bolmas érđi⁸⁶⁴.

38. (15) وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا Ve alar üçün kim icābet kıldılar لِرَبِّهِمْ özining Perverdigār’ığa murād enşār (16) durlar kim ğazret-i Peyğamber şallallāhu ‘aleyhi ve's-sellem alarnı imānğa oğudı. Fi'l-hāl tav‘ ve rağbet bile ğabül kıldılar (17) وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ ve ğāyim tuttılar namāznı ya‘ni edā’ kıldılar şartları ve erkānı bile anığ evğātıda (18) وَأَمْرُهُمْ ve alarnığ işi شُورَى kēnğeş biledür بَيْنَهُمْ alar ara ya‘ni her iş kim kıılırlar biribiri (19) niğ şevāb körmegi bile éterler وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ ve olğadın ‘atā’ kıılıp biz alarğa mällardın يُنْفِقُونَ (20) nafağa kıılırlar Ğudāy yolıda.

39. وَالَّذِينَ Ve alar üçün kim إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ çün tilese alarğa sitemi kāfirler (21) دِينَ يَنْتَصِرُونَ alar düşmendin özining inşāfin alurlar ya‘ni alardın intikām tartarlar (22) anığ üçün kim intikām almak kāfirlerdin farzdur ve cihād kıılmaq alar bile lāzım.

40. (23) وَجَزَا سَيِّئَةً سَيِّئَةٌ مِثْلَهَا girdārīdür anığ dēğ ékkinçi seyyi’niğ lağtıda anığ (24) bile kim ne seyyi’dür kelām az ve vağyiniğ yolu biledür andağ kim ⁸⁶⁵ وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا Pes her kim (25) ‘afv kıılsa öz sitemkārıdın kim Müselmān bolğay ve intikām ğoymağnı körsetkey andın وَأَصْلَحَ ve işlāğığa (26) kēltürgey özide özining zālimi ara. فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ Pes anığ müzdi Ğudāy’ğadur ve mübhem va‘de (27) mev‘ūdniğ şerni ve ‘azametliğığa delāleti bardur. *Tibyān*’da, Ğasan Başri raĥmullāhdın nağl kıılır kim: “Ķıyāmet (28) küni yétküsidür⁸⁶⁶ kim her kim Ğudāy müzdi bardur kérek ğopğay ve alğay hiç kişi ğoymağay meger kişi kim ‘afv⁸⁶⁷ [193a/1] kıılğan bolğay zālimdin.” إِنَّهُ Durustluğ bile kim Ğudāy يُحِبُّ الظَّالِمِينَ dost tutmas zālimlerni ya‘ni (02) kişilerni kim ibtidā kıılğaylar cevr bile yā intikāmıda ğaddin ötkeyler.

41. وَلَمَنْ انْتَصَرَ Ve her kim kine tartsa zālimdin بَعْدَ ظَلْمِهِ andın song kim cevr kıılğan bolğay فَأُولَئِكَ pes ol ğürüh-i kine tartğuçular, مَا عَلَيْهِمْ yoktur alarğa (04) مِنْ سَبِيلٍ hiç yolu ‘itāb ve melāmet bile yā alarğa yazuğı yoktur.

42. إِنَّمَا السَّبِيلُ Mundın özge yoktur kim (05) مُعَاذَةَ ve مُعَاذَةَ kişilerğedür kim ibtidā’ السَّبِيلُ يَطْلُمُونَ النَّاسَ sitem kıılırlar kişilerğe فِي الْأَرْضِ وَيَبْتَغُونَ (06) ve artuğluğ isterler ğaddin

⁸⁶³ TS mālnı : YA mālnığ (533a/13)

⁸⁶⁴ TS érđi : YA édi (533a/15)

⁸⁶⁵ وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا (Nahl suresi 126. Ayetten bir bölüm.) (Eğer ceza verecekseniz siz de (onların size yaptığının misliyle) ceza verin.)

⁸⁶⁶ TS yétküsidür : YA nidā’ étgüsidür (533a/28)

⁸⁶⁷ Topkapı Kütüphanesi nüshasının varakları ekseriyetle 27 satırdan oluşmasına rağmen bu varak 28 satır ihtiva etmektedir.

öterler⁸⁶⁸ yerde, بَغِيرِ الْحَقِّ, haksız ve hüccetsiz أُولَئِكَ ol mevşuf gürüh zulm ve (07) bağıy bile لَهُمْ alarğadur عَذَابٌ أَلِيمٌ derdlik ‘azābı ya‘ni tamuğ ‘azābı.

43. وَلَمَنْ صَبَرَ Ve her kim şabr kılsa kişiler (08) ning āzārığa وَعَفَرَ ve ötse alarning mezālimidin ve intikām tartmasa إِنَّ ذَلِكَ durustluğ bile kim bu şabr ve ğufrān (09) andın الْأُمُور işlarning yaşırağıdır. İmām Zahid Raḥmullāh aytur: “érning érenlerining işidür (10) ve her kimgе muning kuvveti bolmas kim cefā tartkay ve vefā kılgay.”

44. وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ Ve her kimni kıyosa Hudāy فَمَا لَهُ pes (11) yoğtur anğa مِنْ وَلِيٍّ hiç dostı kim iş yasağay مِنْ بَعْدِهِ Hudāy’ning kıyğanıdın song anı وَتَرَى الظَّالِمِينَ ve körgey sēn kāfirlerni لَمَّا رَأُوا الْعَذَابَ ol vağt kim körerler ‘azābnı ya‘ni kıyāmet küni. (13) يَقُولُونَ Ayturlar: هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلٍ Āyā bardur kıytmak dünyā sarığa مِنْ سَبِيلٍ hiç yolı yā çāre tā bargay biz (14) ve olça kuvvet boluptur tedārükün kılgay biz.”

45. وَتَرَاهُمْ Ve körgey sēn kāfirlerni ol künde يُعْرَضُونَ ‘arz (15) kılurlar عَلَيْهَا tamuğ otığa, ğayr-ı mezkürning kināyesidür⁸⁶⁹ ve vuzūh cihetidin kim ma‘lumdur kim kāfirlarning (16) ‘arzi otğa bolğusıdır. حَاشِعِينَ Hāletide kim firūtan bolğaylar ve kıçıklar مِنَ الدُّلِّ ğorluğ ve rüsvālığ (17) dın يَنْظُرُونَ bağarlar ot sarığa مِنْ طَرَفٍ خَفِيٍّ yaşurun⁸⁷⁰ bağmağdın ya‘ni közning uçı karağı bile⁸⁷¹ tamuğka⁸⁷² bağar (18) lar⁸⁷³ ve aning hevl ve heybetdin baş kötermekge zümresi yoğtur. Dağğāğ aytıpdur kim: “Vağti kim alarnı tamuğka⁸⁷⁴ süргеyler (19) uğrın bağaylar gāhı feriştelerge ve gāhı ‘arşka ve gāhı tamuğka.” Cem‘i anğadurlar kim murād taraf-ı hafı.din köngül közi (20) dūr kim kāfirler soğur mağşūr bolğusıdurlar. Pes tamuğning hālin tanığaylar köngül bile andağ kim dünyāning (21) soğurları muğtelif hāletlerni fehm kılurlar وَقَالَ الَّذِينَ آمَنُوا ve çün alarnı bu hāl bile körseler ayturlar ol (22) kişiler kim imān kēltürüptürler ya‘ni çün alarning ziyān iş kılganını⁸⁷⁵ körseler aytğaylar إِنَّ الْخَاسِرِينَ⁸⁷⁶ (23) durustluğ bile kim ziyān işlikler الَّذِينَ خَسِرُوا alardurlar kim ziyān kıldılar أَنفُسَهُمْ özining nefis (24) leride وَأَهْلِيهِمْ ve özining kişileride يَوْمَ الْقِيَامَةِ kıyāmet künde ve ziyān neflerde oldur kim anı (25) bütler ‘ibādeti bile tamuğ otining müstevcibi kıldılar ve ziyān ehlerde eger tamuğluğdurlar aning bile kim alarnı imān (26) dın yētdiler ve eger uçmağlığdurlar aning bile

⁸⁶⁸ TS “öterler” sözcüğünün “-ter-” kısmı satır üstüne yazılmıştır.

⁸⁶⁹ TS “kināyetidür” yazılıp “kināyesidür” şeklinde düzeltilmiştir.

⁸⁷⁰ TS yaşurun yerine “yarışun” yazılmıştır.

⁸⁷¹ TS uçı karağı bile (“karağı” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.) : YA uçı bile (533b/18)

⁸⁷² TS tamuğka : YA tamuğka (533b/18)

⁸⁷³ TS bağarlar : YA bağaylar (533b/18)

⁸⁷⁴ TS tamuğka : YA tamuğka (533b/19)

⁸⁷⁵ TS kılganını (“kılganını” yazılıp “-ning” ekinin üstü karalanmış ve satır üstüne “-ni” eki yazılmıştır.) : YA kılganınığ (533b/24)

⁸⁷⁶ YA إِنَّ الْخَاسِرِينَ āyetin üstü çizilmemiştir. (533b/24)

alarning dīdarıdın maḥrūm qalurlar. (27) Bilinġizler kim durustluq bile zūlm étküçilerġa ya‘ni müşrikler عَذَابٍ مُّقِيمٍ فِي TUTUŞ ‘azābıdadurlar ya‘ni [193b/1] bākī ve inqıtā‘ sız.

46. وَمَا كَانَ لَهُمْ Ve bolmaġay bu kāfirlerġa⁸⁷⁷ مِنْ أَوْلِيَاءٍ hıç dostlar ve mededkārlar kim ‘azāb vaqtıda (02) يَنْصُرُونَهُمْ yārī qılġaylar alarġa مِنْ دُونِ اللَّهِ Hudāy’dın özge ya‘ni kişi boldura almas kim ‘azāb alar (03) dın yétġay Hudāy’dın özge ve Hudāy ‘azāb alardın qaytarmas. يُضَلِّلِ اللَّهُ يُضَلِّلِ اللَّهُ Her kimni azġursa Hudāy (04) مِنْ سَبِيلٍ pes yoqtur anġa yolī necāt ve necāġa.

47. اِسْتَجِيبُوا İcābet qılınġızlar لِرَبِّكُمْ öz Perverdigār’ınġızġa (05) ya‘ni <qabūl> qılınġızlar⁸⁷⁸ anı kim buyuruptur İmān tevḥiddin. مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَّ Andın burun kim kélgey لَهُ يَوْمَ لَا مَرَدَّ لَهُ (06) künī⁸⁷⁹ kim qaytarılmaq yoqtur anġa مِنْ اللَّهِ Hudāy qaşıdın ya‘ni anıġ vāķi‘ bolmaġıġa ḥükm qılıpdur ol ḥükm bātıl (07) bolmas. Yoqtur sizlerge مِنْ مَلْجَأٍ hıç penāhī ve qaçar yerī يَوْمَئِذٍ ol künde لَكُمْ وَمَا لَكُمْ ve yoqtur sizler (08) مِنْ نَكِيرٍ hıç inkārī olġada qılıp sizler ya‘ni öz ‘amellerinġizge münkir bola almas sizler kim Kirāme’l Kātibīn şahīfe (09) lerdə bitigen bolsalar ve sizlerninġ a‘zā ve cevārihinġiz daġı anġa tanuqluq bérgeyler.

48. فَمَا أَرْسَلْنَاكَ Pes eger (10) yüz évirse müşrikler zebāni da‘vetinġ icābetidin. فَإِنْ أَعْرَضُوا Pes biz yibermedük sēni عَلَيْهِمْ alarġa (11) حَفِظًا saġlaġuçı kim alarning yaman ‘amelidin saġlaġay sēn. يَنْصُرُونَ إِنْ عَلَيْكَ meger ḥükmler tégür (12) mekke ve sēn tégürüp sēn. Durustluq bile kim biz اِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ (13) ya‘ni bérsek biz وَإِنَّا وَانْ تُصِيبُهُمْ⁸⁸⁰ öz qaşımızdın رَحْمَةً şıḥhat ve baylıġ فَرِحَ بِهَا hoş bolġay ve anıġ bile sévüngey⁸⁸⁰ (14) ve eger tilese alarġa سَيِّئَةً yamanlıġ aġrıġ déġ ve faqr ve miḥnet. Olġa bile بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَهُمْ ilgeri yiberipdür (15) alarning ilgeri kérekmes ‘amellerdin. فَإِنَّ الْإِنْسَانَ Pes durustluq bile kim insān ya‘ni kāfir كَفُورٌ qatıġ (16) sipāssızdur ve İmān kéltürmegüçi⁸⁸¹ ve bola alur kim murād insāndın⁸⁸² kişilerinġ cinsi ve alarning köpreġi bolġaylar (17) kim ni‘metni unuturlar ve miḥnetni uluġ sanarlar. İmām Maşūr Mātūrīdī raḥmullāh aytıpdur kim: “Mü’minning (18) küfrānı oldur kim şükrni qoyġay.”

49. يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ Hudāy’ġadur وَمَلَأَ الْأَرْضَ وَالسَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ kökler ve yerlerninġ pād-şahlıġı. (19) يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ Yaratur olġanı tilese. بِهَبْ Baġışlar لِمَنْ يَشَاءُ her kimge tilese إِنَّا كِزْلًا، ér oġlanlar (20) sız Lūṭ

⁸⁷⁷ YA “bu kāfir” kısmı satır üstüne yazılmıştır. (534a/01)

⁸⁷⁸ TS ya‘ni qılınġızlar : YA ya‘ni qabūl qılınġızlar (534a/05)

⁸⁷⁹ TS iki kez art arda “künü” yazılmıştır.

⁸⁸⁰ TS anıġ bile sévüngey (“sévüngey” satır üstüne yazılmıştır.): YA anıġ bile (534a/15)

⁸⁸¹ TS kéltürmegüçi : YA kéltür<megü>çi (534a/17)

⁸⁸² TS insāndın : YA insān (534a/18)

dég 'aleyhi's-selām⁸⁸³ وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ ve bağışlar her kimge irāde kılsa الذُّكُورُ⁸⁸⁴ ér oğlanlar, kızlarsız İbrāhim (21) 'aleyhi's-selām⁸⁸⁵ dég.

50. يَا ÇÜFT KİLUR ALARNI وَأَنَا وَإِنَّا⁸⁸⁶ oğullar ve kızlar ya'ni hem oğul bağışlar (22) ve hem kız çün bizing̃ hazret-i Peyğamberimiz şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem munda meşiyetka bağlamadı⁸⁸⁶. Andağ kim yalguz kız bérme, (23) yalguz oğul bérme, (24) larğa⁸⁸⁷ bérme kız arzūsı bolğay. Pes özining̃ meşiyetiğe yene bağladı⁸⁸⁸ ya'ni: “Her né tilesem bérür mén munda.” (25) kim her ékki türükdin bérde ata ve anağa meşiyeti qalmadı kim aning̃ nefyini kérek kılgay وَيَجْعَلُ ve kıılır مِنْ (26) يَشَاءُ عَقِيمًا⁸⁸⁹ her kimni tilese⁸⁸⁹ oğulsız Yaħya 'aleyhi's-selām⁸⁹⁰ dég. إِنَّهُ عَلَيْهِ⁸⁹⁰ Durustluğ bile kim Ĥudāy dānādur olça bile (27) bérür قَدِيرٌ⁸⁹¹ tuvānā olçağa yasar aning̃ dānālīgi cehldin muqaddes ve müberrā ve aning̃ tuvānālīgi 'aczdin münezzeħ [194a/1] ve mu'arrādur. Kéltürüpürler kim Yehūd'lar⁸⁹² Peyğamber'ğa şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem⁸⁹³ ayttılar: “Nége séning̃ Ĥudāy'ning̃ vāsıtasız sańga söz aytmas (02) tā anda baqqay sén? Andağ kim Musā 'aleyhi's-selāmğa söz ayttı ve Musā 'aleyhi's-selām⁸⁹⁴ anı körer érde.” Ĥazret ayttılar kim: “Musā (03) Ĥağ'ning̃ sözini éşitir érde amma anı körmes édi.” Āyet kéldi⁸⁹⁵

51. وَمَا كَانَ ve yoqtur ve revā émes لَيْسَ (04) Ādemīğa يُكَلِّمُهُ اللهُ أَنْ ol-kim söz aytğay⁸⁹⁶ Ĥudāy anğa muvāceheten dünyāda ve ol kişi anı körgy. Pes Ĥudāy'ning̃ (05) söz aytmağı beşerğa bolmağay إِلَّا وَحْيًا meger vaħy bile ol kelāmıdur yaşurun kim sür'at bile taparlar ilhām (06) țarıkı bile yā ilkā' bile uyğuda مِنْ وَرَائِي حِجَابٍ yā söz aytğay anğa ĥicāb arqasıdın ya'ni Ādemī ĥicābda (07) bolğay. Andağ kim Musā 'aleyhi's-selāmğa⁸⁹⁷ söz ayttı ve ol nūr ĥicābıning̃ songıda érde. *Muvażzaħ*'da kéltürüptür kim: Ĥudāy bizing̃ (08) Peyğamber'imizğa⁸⁹⁸ söz ayttı ĥicābın arasıdın ya'ni ĥazret-i Resül şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem ékki ĥicāb ara érde kim Ĥudāy sözün éşitti (09) ĥicābı kıızıl altundın ve ĥicābı ağ

⁸⁸³ TS 'aleyhi's-selām: YA 'al<eyhi>s-s<el>ām (534a/21)

⁸⁸⁴ TS الذُّكُورُ āyet satır üstüne yazılmış ve üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

⁸⁸⁵ TS 'aleyhi's-selām : YA 'al<eyhi>s-s<el>ām (534a/22)

⁸⁸⁶ TS bağlamadı : YA bağlamadı (534a/24)

⁸⁸⁷ TS dā'ıye oğul bolğay ve ya oğullarğa : YA dā'ıye oğullarğa (534a/25)

⁸⁸⁸ TS bağladı : YA bağladı (534a/25)

⁸⁸⁹ YA Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasında āyetin “يَشَاءُ” kısmı burada yazılmıştır. (534a/28)

⁸⁹⁰ TS Yahya 'aleyhi's-selām : YA 'al<eyhi>s-s<el>ām (534a/28)

⁸⁹¹ TS قَدِيرٌ āyetin üstü çizilmemiştir.

⁸⁹² TS Yehūdlar : YA Yehūdiler (534b/01)

⁸⁹³ TS peyğamberğa şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem : YA peyğamber şallallāhu 'aleyhi ve's-sellemğa (534b/01)

⁸⁹⁴ TS Musa 'aleyhi's-selām : YA 'al<eyhi>s-s<el>ām (534b/03)

⁸⁹⁵ TS āyet kéldi : YA āyet kéldi kim (534b/04)

⁸⁹⁶ TS aytğay : YA aytğay (534b/05)

⁸⁹⁷ TS 'aleyhi's-selāmğa (“-ğa” eki satır üstüne yazılmıştır.) : YA 'al<eyhi>s-s<el>ām (534b/08)

⁸⁹⁸ TS peyğamberimizğa : YA peyğamberimiz şallallāhu 'aleyhi ve's-sellemğa (534b/09)

mürvāriddin mesire her ékki hiçāb ara yétmiş yıllıg yol.” أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا (10) Yā Hudāy yiberür resül ol kişige feriştelerdin. فَيُوحِي بِأَذْنِهِ Pes vaḫy kıılır mürsil melek mürsil élçige Hudāy (11) düstürü bile مَا يَشَاءُ olça tilese Hudāy. إِنَّهُ عَلَيَّ Durustluğ bile kim Hudāy biyikrekdür maḫlûğ şıfatlarıdın (12) ve ğālibdür vaḫy yétkürmekde دَانَ حَكِيمٍ tekellüm bile beşerğa ḫikmet yüzidin vech bile kim kérek.

52. وَأَوْحَيْنَا إِلَيْكَ (13) Ve andağ kim vaḫy kııldığ biz séndin burunğı peygamberlarğa, وَأَوْحَيْنَا إِلَيْكَ vaḫy kııldığ biz séning sarığa (14) رُوحًا *Qurān*'nı أمرنا من bizing fermānımız bile. *Qurān*'nı rûḫ étti anıng üçün kim köngül anıng bile tepılır. (15) Andağ kim tenler rûḫ bile ḫayāt tapar. 900 مَا الْكِتَابُ, (16) vaḫydin burun, مَا الْكِتَابُ kim né némedür *Qurān* ya'ni çün *Qurān* münezzel émes édi. Bilmeding anı yā ezel (17) ning bitigeni sa'adet ve şeḫāvetğa séning ma'lūming émes édi وَالْإِيمَانُ ve bilmeding kim 901 da'vet kıılmağ imānga yā imāning şerāyi'ğa ve anıng Me'ālimiğa 'ālim émes érding 902 yā tanımas (18) éding imān ehlini ya'ni ma'lūming yoğ édi kim ḫaysı kişī saḅga imān kéltürür. وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ Velikin biz (19) kııldığ kitāb yā imānnı نُورًا نَهْدِي بِهِ yaruğluğ 903 kim yol körsetkey biz anıng bile her kimge tilesek biz (20) مِنْ عِبَادِنَا bizing bendelerimizdin 904 ya'ni anı kim ḫabül kıılğaylar dīn tarīkı bile yol tapğaylar. وَأَنَّكَ لَتَهْدِي Durustluğ (21) bile kim sén bizing vaḫyimiz bile oğur sén kişilerni إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ tüz yolğa, da'vet séndin 'āmmdür (22) ḫalkğa ve hidāyet méndin ḫāşdur her kimge tilesem ve şırāṭü'l müstaḫim İslām dīnidür 905 yā yolı kim tālebni maḫşūd yer menziliga (23) yétkürey.

53. فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ OI Hudāy kim āngadur OI Hudāy kim OI Hudāy'ning yolıdur. صِرَاطِ اللَّهِ (24) olça kökler ve yerlerdedür. أَلَا إِلَى اللَّهِ ḫaytar ḫalāyıkning işleri āḫiret (25) de ve muḫaḫkağlar ḫaşıda barça işlarning ḫaytmağıdur barça vağtlar ve ḫāllerde anıng ḫazretiğadur ve vesāit cihetining (26) irtifā'ı bile bu ma'nāning müşāhedesı ḫāşıl bolur.

899 قبل الوحي “vahiyden önce” anlamına gelen bu Arapça ifade, āyet olmamasına rağmen her iki nüshada da üstü kırmızı mürekkeple çizili olarak yazılmıştır.

900 مَا الْكِتَابُ āyetin üstü çizilmemiştir. (534b/18)

901 TS bilmeding kim : YA bilmeding (534b/20)

902 TS “kıılmağ imānga ya imāning şerāyi'ğa ve anıng Me'ālimiğa 'ālim émes érding” bu bölüm Topkapı Sarayı Kütüphanesi nüshasında derkenarda yazılmış olup Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasında bulunmamaktadır. (TS 194a/17 dk.)

903 TS yaruğluğ : YA yaruğluğ (534b/22)

904 “bendelerimizdin” sözcüğündeki “-din” eki satır üstüne yazılmıştır.

905 TS İslām dīnidür : YA dīnidür (534b/26)

Suretü'l- Zuhrûf⁹⁰⁶

(27) Bismi'llâhi' rrahmâni' rrahîm

1. حَمَّ Hurûf-ı muqatta'â, tenbîh ve i'lâm üçündür [194b/1] tâ eşitküçini ğaflet uykusıdın qoparğay ve Şa'alibî kim⁹⁰⁷ luğatda kıdvedür bu sözning teyîdin kılur anda kim (02) aytıpdur: “Teheccî hurûf-ı tenbîh üçün kélür illâ mu'arrızda. Pes munda hâ ve mîm bile tenbîh-i 'azîm⁹⁰⁸ kılur⁹⁰⁹ kelâmning eşitmekige.” *Keşf* (03) ü'l Esrâr'da aytıpdur kim: “Hâ işaret, Hağ hayâtıgudur ve mîm anıng mülkiğa ant yâd kılur zevâlsiz hayâtı bile (04) ve zevâlsiz mülki bile.”
2. وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ Ve rüşen ve hüveydâ *Kurân* bile ve 'icâz delilleri bile yâ rüşen kılğuçı (05) şer'î hükmlerin ve âşikâre kılğuçı hidâyet yolların ant cevâbınıdır.
3. جَعَلْنَاهُ إِنَّا Durustluğ bile kim biz yiberdük (06) bu kitâbnı, قُرْءَانًا عَرَبِيًّا *Kurân*'nı, 'Arab luğatı bile لَعَلَّكُمْ tâ bolğay kim sizler kim 'Arabî tillik sizler. تَعْقُلُونَ (07) Tapğay sizler anıng ma'nalarını yâ fehm kılğay sizler Muğammed şallallâhu 'aleyhi ve's-sellem nübüvetining şihhatini olça bile müşâhede kılğay (08) sizler anda faşâhat ve selâset âsârıdın ve belâğat ve cezâlet etvârıdın.
4. وَأَنَّهُ⁹¹⁰ Ve tağkîk bile kim *Kurân* فِي الْكِتَابِ (09) barça semâvî kitâblarınġ aşlıda ya'ni Levh-i Mağfûz'da kim emîndür tağayyürdin لَدَيْنَا bizing (10) qaşımızda لَعَلِّي her-âyine büzürgvârdur. حَكِيمٌ⁹¹¹ Muğkem bolğan kim anda tenâkuş yoğtur yâ nâsihîdür kim neshû rağmın anğa tartılmağay.
5. أَفَنَضْرِبُ (11) Āyâ kaytarur⁹¹² ya'ni toğtatğay biz عَنكُمُ الذِّكْرُ sizlerdin *Kurân*'nı صَفْحًا yétmağı. أَنْ كُنْتُمْ Anıng bile kim (12) sizler barsızlar قَوْمًا مُسْرِفِينَ gürüh-ı şirk keltürgüçiler ya'ni anıng bile kim sizler yüz évirgeysizler *Kurân*' (13) dın ve anıng tekzîbin körsetkey sizler biz öz vağyimizni sizdin⁹¹³ yétmağımızdır. Bel-kim biri biriniġ songıdın (14) yibergümüzdür hüccet ilzâmığa. *Tibyân*'da aytıpdur kim: “Sizlerniġ şirkingizniġ sebebi bile *Kurân*'nı kökge (15) iltmegümüzdür kim bilip biz kim bat kélgeyler qağmi kim anğa imân keltürgeyler ve anıng hükmleri bile 'amel kılğaylar.”

⁹⁰⁶ YA Sure ismi derkenarda yazılmıştır. (535a/01)

⁹⁰⁷ TS Şa'alibî kim : YA Şa'alibî kavli kim (535a/03)

⁹⁰⁸ TS tenbîh-i 'azîm : YA tenbîh (535a/04)

⁹⁰⁹ TS “kılur” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.

⁹¹⁰ TS وَأَنَّهُ âyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

⁹¹¹ YA حَكِيمٌ âyetin üstü çizilmemiştir. (535a/13)

⁹¹² TS kaytarur : YA kayturur (535a/14)

⁹¹³ TS vağyimizni sizdin : YA vağyimizni yene (535a/17)

6. (16) وَكَمْ أَرْسَلْنَا فِي الْأَوَّلِينَ مِنْ نَبِيٍِّ فِي الْأَوَّلِينَ Ve né köp yiberdük biz peygamberi⁹¹⁴ burunğılarınġ arasında kim müsrif ve müşrik (17) érdiler ve alarınıġ küfri bizni peygamberler yibermekdin yétmedi

7. كَانُوا بِهِ وَمَا يَأْتِيهِمْ ve kélmedi ötken kâfirlerġa مِنْ نَبِيٍِّ (18) hiç yiberilgeni bizing ħaşımızdın. Meger ol-kim bar érdiler ħavmning baş tartıuçıları kim anıġ (19) bile يَسْتَهْزِئُونَ istihzâ' körsetür érdiler andaġ kim Ķureş'ning münkirleri nisbet sanġa ħılurlar.

8. بَطْشًا بِطْشًا فَاهْلَكْنَا (20) Pes biz helâk ħılduġ istihzâ' sebebi bile أَشَدَّ مِنْهُمْ alarınıġ ħatıġraġını ħıvvet cihetidin ya'ni alar (21) ning ħavıraġlarını helâk ħılduġ biz ve alarınıġ şiddet ve şevketi bizni 'âciz étmedi وَمَضَى ve ötüptür (22) Ķurân'da néçe yerde الْأَوَّلِينَ مِثْلُ الْأَوَّلِينَ burunğılarınġ vaşfi ve ħaberi ve ħışşası kim alar peygamberlerġa né ħıldılar ve biz alarġa (23) né ħılduġ biz munda. Peyġamber şallallâhu 'aleyhi ve's-sellem va'desidür nuşret bile ve anıġ düşmenlerġa ve va'id ve 'uġübet⁹¹⁵ bile.

9. (24) سَأَلْتَهُمْ Ve eger sorsanıġ sên öz ħavmingdin kim: مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ "Kim yarattı kökler ve yerlerini?" (25) لَيَقُولُنَّ⁹¹⁶ Her-âyine ayturlar الْعَزِيزُ yarattı alarnı ġâlib Ĥudâvend ħükm ve fermânda الْعَلِيمُ dâna bendelerning aġvâliġa (26) kim bu yaratmaġda 'âciz ve câhil işi bola almaġusıdır. Bu âyette ihbâr ħılır alarınıġ cehlining ġâyetidin kim muġarrerdürler (27) ħavmi ve dâna yaratıuçıġa ve andın özgening 'ibâdetin ħılurlar. Pes Ĥaġ subġâne özining şaffetide aytur kim

10. [195a/1] الْأَذَى Ĥudây oldur kim yasadı لَكُمْ الْأَرْضَ sizler üçün yérni töşelgen bisâti⁹¹⁷ tā sizlerning turar (02) yéringiz bolġay وَجَعَلْ لَكُمْ ve yarattı ve zâhir ħıldı sizler üçün تَهْتَدُونَ تَهْتَدُونَ فِيهَا سُبُلًا yérde yollar لَكُمْ تَهْتَدُونَ tā şâyed (03) kim⁹¹⁸ sizler yol tapıay sizler sülük bile ol yolġa şehirler ve diyâri⁹¹⁹ sarıġa kim tiler sizler.

11. وَالَّذِي نَزَّلَ Ve ol, ol (04) Ĥudây'dur⁹²⁰ kim tüben yiberdi مِنَ السَّمَاءِ kökdin مَاءً بَقَرًا sunı, ħâcet ve maşlahat endâzesi bile ya'ni ne köp (05) kim ġarġa bolmaġning sebebi bolġay Nuġ 'aleyhi's-selâm⁹²¹ tûfanı déġ ve ne az kim ékin mühimmâtiġa kifâyet ħılġay. Pes (06) فَانْشُرْنَا بِهٍ tirtüzdük biz ol su bile بَلَدًا مَيِّتًا ölgen yérni ya'ni ħuruġ solġan yérni ot çııarmaġı bile. İltifât

⁹¹⁴ TS "peygamberleri" yazılıp "-ler" ekinin üstü karalanmıştır.

⁹¹⁵ TS ve va'id ve 'uġübet : YA va'id 'uġübet (535a/28)

⁹¹⁶ TS لَيَقُولُنَّ âyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

⁹¹⁷ TS töşelgen bisâti : YA töşelgen (535b/05)

⁹¹⁸ TS şâyed kim : YA şâyed (535b/06)

⁹¹⁹ TS şehirler ve diyâri : YA şehirler diyâri (535b/07)

⁹²⁰ TS ve ol ol Ĥudây'dur : YA ve ol Ĥudây'dur (535b/08)

⁹²¹ TS Nuġ 'aleyhi's-selâm : YA Nuġ 'al<eyhi>s-s<el>âm (535b/09)

tekellüm (07) ğa anıñ iḥṣāṣı cihetidür bu fi'lğa كَذَلِكَ munıñ déğ tırgüzmek تُخْرِجُونَ çıkarılğungızdurlar ğırlardıñ (08) tirilgendin song.

12. Ol Ḥudāy kim yarattı maḥlūqātınġ ecnāṣı ve eṣnāfı ve envā'ı (09) nı anıñ barçasını yārsız ve mededkārsız وَجَعَلَكُمْ ve yasadı sizler üçün مِنَ الْفَلَكَ kémelerdin (10) ve tavarlardın مَا تَرَكْتُمْ olça miner sizler anġa tüzde ve deryāda.

13. Tā rāst bolğay sizler عَلَى (11) anıñ arqalarıġa minmekde. ثُمَّ تَذَكُّرُوا Pes yād kılıñızlar إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ (12) çün rāst boldunğızlar anġa وَتَقُولُوا ve aytingızlar: “Arıġdur ol (13) Ḥudāy kim rām ve yavaş etti ve astın kıldı لَنَا bizinġ üçün هَذَا⁹²² bu keme ve cān-verni tā minmek mededi bile alarġa. (14) Naqd baħr ve yer کاۋ'ین⁹²³ kılır biz وَمَا كُنَّا⁹²⁴ ve yoġtur biz bu merkūbġa öz kıtımız bile مُفْرِنِينَ⁹²⁵ zabı kılgıçı ve fermān köterġüçiler.

14. Durustluġ bile kim biz öz Perverdīgār'ımız sarıġa لَمُنْقَلِبُونَ kıytkıçılar biz öz 'ömrimizniñ songı (16) da merkebiġa cenāze kim dەرler ve āħir merkebi dünyā merkebleridin oldur.” Ḥaberde kelıpdür kim ḥazret-i Resūl ṣallallāhu 'aleyhi (17) ve's-sellem⁹²⁵ mübārek ayaġın üzenġüde kıysa édi aytur édi⁹²⁶ Bismi'llāħ ve mübārekniñ arqasında⁹²⁷ kim rāst (18) bolsa édi aytur érdi elḥamdülillāħ⁹²⁸ 'ala külli ḥāl⁹²⁹ وَمَا كُنَّا لَهُ مُفْرِنِينَ⁹³⁰ (19) *Muvazzaħ*'da keltürüptür kim: “Mingüçi kérek kim elḥamdülillāħ kelimesin aytkay.” *Şāhib-i Keşşāf* keltürüptür kim Ḥüseyn bin 'Alī (20) rađiyallāhu 'anhumā kışini kördi kim merkebe olturdı ve وَمَا كُنَّا لَهُ مُفْرِنِينَ⁹³¹ āħirġaça oġudı. Alar ayttılar (21) kim: “Āyā sizlerġe⁹³² muñġa buyurupturlar.” Mingüçi ayttı: “Yā bin resūlullāħ bizni nége buyurupturlar?” Ayttı: “İn tezkurū (22) ni'mete rabbikum⁹³³”. Ayttı anıñ bile kim yād kılgay sizler öz Perverdīgār'ınġıñniñ ni'metini minmeklikde. İşāretdür anġa (23) kim ḥamddın ġāfil bolmamek kérek.

⁹²² TS ayetin üstü çizilmemiştir. (535b/19)

⁹²³ TS naqd baħr ve yer کاۋ'ین (“kaۋ'ın” sözcüġü derkenara yazılmıştır. TS 195a/14 dk.) : YA baħr کاۋ'ین (535b/19)

⁹²⁴ YA لَهُ ayetin bu kısmı yazılmamıştır. (535b/20)

⁹²⁵ TS 'aleyhi ve's-sellem : YA 'aleyhi ve's-sellem kim (535b/23)

⁹²⁶ TS édi : YA érdi (535b/24)

⁹²⁷ TS arqasında : YA arqasıġa (535b/24)

⁹²⁸ YA elḥamdülillāħ sözcüġünün üstü ayet olmamasına raġmen kırmızı mürekkeple çizilmemiştir. (535b/24)

⁹²⁹ elḥamdülillāħ 'ala külli ḥāl “Her halimiz için Allāħ'a hamd olsun.” (535b/25)

⁹³⁰ وَمَا كُنَّا لَهُ مُفْرِنِينَ سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُفْرِنِينَ Zuhrūf suresi 13. ayetten bir bölüm.

⁹³¹ وَمَا كُنَّا لَهُ مُفْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ Zuhrūf suresi 14. Ayet.

⁹³² وَمَا كُنَّا لَهُ مُفْرِنِينَ سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُفْرِنِينَ Zuhrūf suresi 13. ayetten bir bölüm.

⁹³³ TS sizlerġe : YA sizlerni (535b/28)

⁹³⁴ in tezkurū ni'mete rabbikum (“Muhakkak ki rabbinizin nimetini anmanız için” anlamına gelen Arapça bir ifade.)

15. ⁹³⁵وَجَعَلُوا Ve hüküm kılurlar kâfirler ve mu'karrer éterler ⁹³⁶لَهُ Hudâyğa ⁹³⁷مِنْ عِبَادِهِ anıng (24) bendeleridin ya'ni feriştelere ⁹³⁸نَاشِئِينَ جُرْءًا ya'ni ayturlar feriştelere anıng kızlarıdır ve bu ta'ccübidür kâfirler (25) cehlidin kim ikrârdın sonıng anıng hâlıkıyyeti ve 'izzeti ve 'ilmığa anıng için veled ⁹³⁸işbâtın kılurlar ve bilmesler (26) kim toğmaqlıg ⁹³⁹cisimler şıfatlarıdır. Ol barça cismlernıng Hâlıkıdır. إِنَّ الْإِنْسَانَ Durustluğ bile kim (27) kâfir ⁹⁴⁰لَكَفُورٌ مُّبِينٌ sipâsızdır. Âşikâre anıng küfri kim oğul nisbetin kılur Hâk subhâneğa ve tağı biri [195b/1] alarnıng cehâletiniğ eşerleridin oldur kim kızlarını Hâk'ğa izâfet ⁹⁴⁰kılur ve özi için ér oğlanlar (02) tilerler. Pes Hâk subhâne aytur

16. ⁹⁴¹بَنَاتٍ kızlar kim hays ⁹⁴²وَأَصْفِيكُمْ ve sizlerni tağladı ve hâş kıldı ⁹⁴³بِالْبَيْنِ ér ve oğlanlar (04) kim şerîfrağ ve kâmilrağdurlar ve bu néteg bolğay kim Hudâvend'ğa oğulı tübenrek bolğay bendeler (05) oğlanlarıdır

17. ⁹⁴⁴وَإِذَا بُشِّرَ ve çün haber bérilgey ⁹⁴⁵أَحَدُهُمْ biri müşriklerdin kim kızlar isnâdın Hudây'ğa (06) kılurlar Benî Müleyh'din. ⁹⁴⁶بِمَا ضَرَبَ Ol néme bile kim yasar ⁹⁴⁷لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا bağışlağuçı Hudây bile şibh ve oğşaş (07) ya'ni kızlar kim anı Hâk'ğa isnâd körsetürler ⁹⁴⁸ve fi'l hâkîka ol şıfatdur Hudây'ğa meşel ve oğşaşğa kim oğul (08) lapdur kim atağa oğşaş bolğay. Pes alar kızlarını Hudây için çarbü'l meşel kılurlar ve çün birige haber bérse (09) ler kim sanğa kız ⁹⁴⁹toğdı, ⁹⁵⁰بَلَّ وَجْهَهُ bolur anıng yüzi ⁹⁵¹مُسَوِّدًا qara bolğan ğam ve endüh ⁹⁵²gâyetidin ⁹⁵³وَهُوَ (10) ⁹⁵⁴كَظِيمٍ ve ol tevellâdurlar ğam ⁹⁵⁵ve feza'dın ya'ni kayğunı köngli bile yér. Pes kızlarını ⁹⁵⁶kim özünğ için hoşlamas siz, (11) Hudây'ğa ⁹⁵⁷néteg revâ körer sizler ?

18. ⁹⁵⁸أَوْ مَنْ يُتَشَوُّوْ Ayâ ol-kim ötkey ve uluğ bolur ve hafş ⁹⁵⁹يُنشَوُّوْ oğur mechül (12) şığası bile ya'ni ayâ kişi kim üstürülgey ⁹⁶⁰فِي الْحَلْبَةِ pirâyede ya'ni nâz bile üsgey ve anğa uruş ve meydân (13) tutmağ kuvveti bolmağay ⁹⁶¹وَهُوَ فِي الْخِصَامِ ve ol mücâdele ve söz ötkermek vaqıtında ⁹⁶²غَيْرُ مُبِينٍ

⁹³⁵ YA ⁹³⁶وَجَعَلُوا ayetin üstü çizilmemiştir. (536a/02)

⁹³⁶ YA ⁹³⁷لَهُ ayetin üstü çizilmemiştir. (536a/02)

⁹³⁷ TS ⁹³⁸مِنْ عِبَادِهِ ayetin üstü çizilmemiştir.

⁹³⁸ TS veled (satr üstüne yazılmıştır.) : YA oğul (536a/04)

⁹³⁹ TS toğmaqlıg : YA toğmaqlıg (536a/05)

⁹⁴⁰ TS ⁹⁴¹اضافة : YA ⁹⁴²اضافة (536a/08)

⁹⁴¹ TS hays : YA haysrak (536a/09)

⁹⁴² YA ⁹⁴³وَأَصْفِيكُمْ ayetin üstü çizilmemiştir. (536a/10)

⁹⁴³ TS "körsetürler" sözcüğündeki "-ler" eki satır üstüne yazılmıştır.

⁹⁴⁴ TS kız : YA kız (536a/16)

⁹⁴⁵ TS endüh : YA kayğu (536a/17)

⁹⁴⁶ TS ğam (satr üstüne yazılmıştır.) : YA émgek (536a/17)

⁹⁴⁷ TS kızlarını : YA kız (536a/18)

⁹⁴⁸ TS Hudâyğa : YA Hudây (536a/18)

⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰يُنشَوُّوْ her iki nüshada da ayetin üstü çizilmemiştir. (536a/19)

ne hüccetning (14) āşikār kılguçısı bolğay ‘Arabğa bahadurluq⁹⁵⁰ ve faşāhat bile maqtanmaq érdi ve ağlebde hatunlar bu ékki hilye (15) din ‘ātil bolurlar. Haq subhāne aytur kim āyā kişi kim muning dég bolğay, Hudāy anı oğulluqğa tutar ve taqı (16) alarning cehlining nihāyetini beyān kılur.

19. عَبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ هُمْ وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ Ve at koyuqturlar feriştegerge, (17) alar kim alardurlar Hudāy’ning bendeleri إِنَاتًا kızlar ya’ni feriştelerni kim ‘ibādet şavāmi’ning (18) mücāvirleri ve ‘ubūdiyyet mecāmi’ning mülāzımlarıdır kızlar at koyarlar. أَشْهَدُوا Āyā hāzır ékendür (19) ler ve körgen خَلَقَهُمْ Hudāy’ning yaratqanın alarğa müşāhede kılğan bolğay ünüşet şıfatın alarda. Me‘ālim’de (20) kéltürüptür kim hāzret-i Resūl şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem alardın sordı kim: “Sizler né bilür sizler kim ferişteger kızlar (21) durlar? Ayttilar: “Atalarımızdın éşitip biz ve tanuqluq bérür biz kim bizing atalarımız yalğan aytkuçı émes (22) érdiler.” Haq te‘ālā ayttı kim سَنُكْتَبُ bat bolğay kim bitilgey شَهِدْتُهُمْ alarning tanuqluğunu (23) وَيُسْئَلُونَ ve sorulğaylar kıyāmet küni andın.

20. وَقَالُوا Ayttilar Benī Müleyh kavmi Huzā’a’dın: لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ (24) “Eger tilese érdi Hudāy tapınmas érdük biz feriştelerni.” Ve muni mücādele yolu bile aytur érdiler (25) ne i’tikād yüzidin kim i’tikād⁹⁵¹ Haq meşiyyeti⁹⁵² galebelığı bile ‘ibād meşiyyetiğa imāndındur lācerem. Haq subhāne ayttı مَا لَهُمْ (26) yoqtur alarğa بِذَلِكَ olça bile ayturlar⁹⁵³ مِنْ عِلْمٍ hiç bilmegi⁹⁵⁴ ya’ni bu sözni ne bilmek yüzidin ayturlar bel-kim meşiyetni (27) hüccet éterler ilāhī fermānıning zāyi’ kılmağıda. إِنَّهُمْ⁹⁵⁵ Yoqturlar alar إِلَّا يَخْرُصُونَ⁹⁵⁶ meger ol-kim yalğan ayturlar. [196a/1] *Vasīf* da kéltürüptür kim alarning müdde‘āsı ol érdi kim: “Hudāy taqdīr kılıpdur bizge alarning tapınmağığa⁹⁵⁷ (02) ve anğa rāzı boluptur pes bizge anğa ‘uqūbet kılmağusıdır.” Ve alar yalğan aytur érdiler aning üçün kim Haq subhāne (03) hiç kāfirning küfrige rāzı émeştir.

21. أَمْ أَتَيْنَاهُمْ Ne mundaqdur kim alar ayturlar āyā bérıp biz alarğa مِنْ كِتَابٍ (04) كِتَابِهِ kitābı *Qurān*’dın burun kim nātiq érdiler aning kavlining durustluğığa. فَهُمْ⁹⁵⁸ Pes alar بِهِ⁹⁵⁹ ol kitāb bile (05) مُسْتَمْسِكُونَ élig urğanlardurlar ve aning bile ihticāc körsetküçiler ve muqarrerdür kim

⁹⁵⁰ TS “bahadurluq” sözcüğündeki “-luk” eki satır üstüne yazılmıştır.

⁹⁵¹ YA itikād yazılıp üstü çizilmiştir. (536b/05)

⁹⁵² TS meşiyyeti : YA meşiyyetini (536b/05)

⁹⁵³ TS olça bile ayturlar : YA olça ayturlar (536b/06)

⁹⁵⁴ TS hiç bilmegi : YA bilmegi (536b/06)

⁹⁵⁵ YA إِنَّهُمْ āyetin üstü çizilmemiştir. (536b/08)

⁹⁵⁶ YA إِلَّا يَخْرُصُونَ āyetin üstü çizilmemiştir. (536b/08)

⁹⁵⁷ TS tapınmağığa : YA tapınmağı (536b/09)

⁹⁵⁸ TS فَهُمْ āyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

⁹⁵⁹ TS بِهِ āyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir. : YA بِهِ āyetin üstü çizilmemiştir. (536b/12)

biz alarga kitābı (06) bérmezdür biz *Kurān*'dın burun tā naqli ve hücceti keltürgeyler ve 'aql yolu bile dağı hücceti yokdur.

22. *Bel-kim* (07) ayturlar⁹⁶⁰: *إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا* “Durustluk bile kim biz tapıp biz öz atalarımızı *عَلَىٰ تَارِيْقًا* ve *سِرَتِيْغًا*⁹⁶¹ *وَإِنَّا*⁹⁶² (08) *عَلَىٰ أَثَارِهِمْ* ve biz alarınġ eŝerlerige *مُهْتَدُونَ* yol tapkanlar biz ya'ni alarınġ müstedeli bilmes biz ataları (09) nınġ taqlididür.”

23. *قَرِيْبَةٍ*⁹⁶³ (10) *فِي* biz séndin burun *مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ* Ve munınġ dégdür *وَكَذَلِكَ* kenti ve mecma'idin *مِنْ نَذِيرٍ* hiç peygamberi kórütücü kim aları 'azāb bile kórütme kórsetti ve şirkdin (11) *تَهْدِيْكَ* da'vet kıldı. *إِلَّا قَالَ* Meger ayttılar *مُنْتَرِفُوْهَا* ol kenti mütena'imleri ve serdārları kim: *وَإِنَّا* (12) “Durustluk bile kim biz tapıp biz öz atalarımızı *عَلَىٰ* kişi ve *آيَاتِهِمْ* ve biz alar (13) nınġ *سَوْغِيْغًا* iktidā' kılguçılar biz alarga.”

24. *أَوْكُوْ* (14) Aytqıl ay Muhammed ve hafş-ı kāl oğur ya'ni ayttı ol Peyğamber kim: *جِئْتُمْكُمْ* “*آيَا* öz cāhil atalarınġızınġ mütāba'atın kılur sizler ve egerçi keltürüp mēn sizler için *بَاهْدَى* (15) tüzrek dīni. *مِمَّا وَجَدْتُمْ* Olçadın tapıp sizler *عَلَيْهِ* ol dinge *أَبَاءَكُمْ* öz atalarınġızını. Alar taqlidde andağ (16) berk érdiler⁹⁶⁴ kim 'inād-ı mağzadın *قَالُوا* ayttılar *بِهِ* biz ol némege kim sizler yiberilip sizler (17) *أَنْغَا* imān keltürmegenler biz pes taqlid-i ŝumluğdın alarınġ işi mükābere ve mu'ānedeğā tarttı.

25. *فَانْتَقَمْنَا* (18) Pes biz intikām tartduğ biz *مِنْهُمْ*⁹⁶⁵ ol baş tartquçı muğallidlerin alarınġ tüpi kumarmaklığı bile. *فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ* (19) Pes baqqıl kim néteg érđi *عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِيْنَ* tekzib kılguçı işininġ songı bu sözde ol Hāzret'ning⁹⁶⁶ ŝallallāhu 'aleyhi ve's-sellem⁹⁶⁷ (20) tesliyesidür. Pes buyurur kim eger atalar taqlidin kılur sizler bārī İbrāhim 'aleyhi's-selām taqlidin kılınġız kim sizlerninġ atalarınġızınġ (21) ŝerīfragıdır.

⁹⁶⁰ YA kâfirler yazılıp üstü çizilmiştir. (536b/15)

⁹⁶¹ TS ŝiretiğā : YA sireti (536b/16)

⁹⁶² TS *وَإِنَّا* āyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

⁹⁶³ TS *فِي قَرِيْبَةٍ* āyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

⁹⁶⁴ TS érdiler : YA édiler (536b/25)

⁹⁶⁵ TS *مِنْهُمْ* āyet satır üstüne yazılmış ve üstü siyah mürekkeple çizilmiştir. YA *مِنْهُمْ* Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasında āyetin bu bölümüne yer verilmemiştir. (536b/28)

⁹⁶⁶ TS hāzretning (“-ning” eki satır altına yazılmıştır.) : YA hāzret (536b/29)

⁹⁶⁷ TS ŝallallāhu 'aleyhi ve's-sellem : YA ŝallallāhu <'aleyhi ve's-sellem> (536b/29)

26. وَأَذَقْنَا لِكَلِيمِكُمْ لَذَّةَ الْمَنَافِقِ وَالْحُلُمِ وَأَذَقْنَا لِكَلِيمِكُمْ لَذَّةَ الْمَنَافِقِ وَالْحُلُمِ Ve yād kılıngızlar anı kim ayttı İbrāhim⁹⁶⁸ gārdın çıkıp kélgendin song و وَأَذَقْنَا لِكَلِيمِكُمْ لَذَّةَ الْمَنَافِقِ وَالْحُلُمِ (22) öz atası ve kavmıga çün kördi kim büt tapınurlar: إِنَّنِي بَرَاءٌ لِّأَيِّمَنِ مَنَافِقٌ مِّنْ دُونِ اللَّهِ وَمَنْ يَتَّبِعْهُ فَإِنَّهُ سَيُجْزَىٰ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ (23) olçadın sizler tapınırsızlar andın

27. فَإِنَّهُ سَيُجْزَىٰ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ (24) pes durustluk (24) bile kim ol mēni sābit kıılır hidāyetde.”

28. وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً لِّقَوْمِهِمْ فَذَكَرَهَا إِلَىٰ نِسْوَةٍ لِّرَبِّهَا وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً لِّقَوْمِهِمْ فَذَكَرَهَا إِلَىٰ نِسْوَةٍ لِّرَبِّهَا Ve kııldı İbrāhim ‘aleyhi’s-selām⁹⁶⁹ tevḥid kelimesini كَلِمَةً بَاقِيَةً pāyende kelime (25) فِي عَقِبِهِ öz zūriyetidin ve mundındur kim hemīşe Ḥalilü’rraḥman aleyhi’s-sellem⁹⁷⁰ evlādınıng arasında muvaḥḥidi bar érđi (26) ve kışı kim ḥalknı tevḥidka oқuptur ve aytıpdurlar murād İbrāhim ‘uqbādın Muḥammed ālidür şallallāhu ‘aleyhi ve sellem ve ‘aleyhim ecma’in⁹⁷¹ yā anıng (27) merḥūme ümmeti ve ba’zı anğadurlar kim Ḥudāy tevḥid kelimesini bākī koydı İbrāhim neslide لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ yā şāyed kim [196b/1] kāfirler şirkdin қaytқaylar ve anıng dīnige ingeyler.

29. بَلْ مَتَّعْتُهُمْ مَّتَاعًا غَيْرًا وَذَرْتَهُمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَنبَاءَهُمْ وَذَرْتَهُمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَنبَاءَهُمْ وَذَرْتَهُمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَنبَاءَهُمْ Bel-kim ber-ḥūrdārlıg bérđim هُوَ الَّذِي كَفَرَكَ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِمْ وَأَنبَاءَهُمْ وَذَرْتَهُمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَنبَاءَهُمْ bu gürūhga Қureys (02) kāfirleridin kim Peyğamber mu‘āşırıdurlar şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem وَأَنبَاءَهُمْ ve alarınıng atalarıga uzun ‘ōmrde endāzesiz (03) ni‘met. حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْحَقُّ Tā vaқti kim kéldi alarğa Ḥaқ söz ya‘ni *Kurān* yā İslām dīni مُبِينٌ وَرَسُولٌ مُّبِينٌ ve Peyğamberi (04) āşikāre deliller ve mu‘cizeler bile yā tevḥidni beyān kılguçısı ḥüccetler āyetler bile.

30. وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَذَرْتَهُمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَنبَاءَهُمْ وَذَرْتَهُمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَنبَاءَهُمْ Ve ol vaқt (05) kim kéldi alarğa rāst ve durust söz kérek érđi bu ni‘metning şükr aytnağlıgıda fermān kötermeqlik kılgay (06) érdiler. Alar inkārda arturup هَذَا قَالُوا ayttılar: “Bu kim kéltürüp sén ya‘ni *Kurān* سِحْرٌ CADULUĞIDUR⁹⁷². (07) وَإِنَّا بِهِ Durustluk bile kim biz anğa كَافِرُونَ imān kéltürmegenler biz ve inanmas biz kim ol min ‘indillāh⁹⁷³ bolğay.

31. (08) وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ مِنَّا وَذَرْتَهُمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَنبَاءَهُمْ وَذَرْتَهُمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَنبَاءَهُمْ Ve taқı ayttılar: لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ bu *Kurān*’nı eger Ḥudāy alıdındur عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ الْأَقْرَبِينَ (09) ékki kéntning biridin kim Mekke ve Ṭāif’dür uluğ kışı kim māl ve cāh igesi bolğay (10) Mekke’din Velid bin Muğire⁹⁷⁴ yā ‘Utbe bin Rebi‘a yā Aḥnes bin Şerik ve Ṭāif’din ‘Urve Şaḳafi yā Ḥabib bin ‘Ömer yā Kināne ‘abd (11) yā Bābil kāfirlerning müdde‘ası ol érđi kim risālet uluğ manşıbidur kérek érđi kim uluğ kışıge

⁹⁶⁸ YA “‘aleyhi’s-selām taklīdin kılıngız kim sizlerning atalarınıgızning şerifrağıdır وَأَذَقْنَا لِكَلِيمِكُمْ لَذَّةَ الْمَنَافِقِ وَالْحُلُمِ ve yād kılıngızlar anı kim ayttı İbrāhim” Bu bölüm Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasında sayfanın üstüne, derkenara yazılmıştır.

⁹⁶⁹ TS ‘aleyhi’s-selām : YA ‘al<eyhi’>s-s<el>ām (537a/05)

⁹⁷⁰ TS ‘aleyhi’s-selām : YS ‘al<eyhi’>s-s<el>ām (537a/06)

⁹⁷¹ TS şallallāhu ‘aleyhi ve sellem ve ‘aleyhim ecma’in : YA şallallāhu ‘aleyhi ve sellem (537a/08)

⁹⁷² TS sözcük yanlışlıkla “caduyluğıdır” şeklinde yazılmıştır.

⁹⁷³ TS min ‘indillāh (“Allāh tarafından” anlamına gelen Arapça ifade.)

⁹⁷⁴ TS Velid bin Muğire : YA Velid Muğire (537a/19)

bergey (12) érdiler ve uluğluk alar қаşıda münħaşır érди ve nebeviyye zehārifining yıgmaққа ve buyruğı ötmekge ve ħayl (13) ve ħıřm köplügi ve bilmediler kim risālet binġ rütbedür ve anıġ istiħķāķı tecelli bolğay redd-i ħāniye fezāyili bile ve (14) qudsiyye kemālātı ve bu barça iħtiřāř bile kérek ħāř fazl bile ħāzret-i vāhibü'l ‘atıyātdın lācerem. Ĥāķ subħāne alar (15) niġ cevābıda ayttı:

32. “Āyā alar üleştürler رَبِّكَ séning Āferidegār’ıniġ (16) raħmetini kim nübüvvedür ya’ni āyā risālet kilidleri alarınıġ tařarrufiniġ éligidedür tā her kimge tilemeler (17) nübüvvet eşikin açarlar. نَحْنُ قَسَمْنَا Biz üleştürüp biz بَيْنَهُمْ alar ara مَعِيشَتَهُمْ alarınıġ (18) ma’işetini ya’ni olça anıġ bile zindegānlıġ kılğaylar فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا dünyā tirigligide alar anıġ tedbiri (19) ve anıġ tağayyüride ‘ācizdürler. Pes қaydın risālet işide kim insāniyet mertebesiniġ a’lā’sıdur daħl (20) körsetürler? وَرَفَعْنَا Ve köterip biz بَعْضُهُمْ berħi alardın ya’ni Ādemileri بَعْضٍ فَوقُ ba’zınıġ üstige (21) دَرَجَاتٍ dereceler rüzida tā biri baydur ve yine biri derviş yā ħürriyetde kim biri āzāddür ve yine biri bende (22) yā fezāilde kim biri fāzıldür ve biri mefzül.” *Ĥāķāyık-ı Sülemī* aytıpdür kim: “Dereceleriniġ tefāvüti ħasene aħlāķı bile (23) dür kiřiniġ kılıġı yaħřıraķ anıġ mertebesi biyikrek ve tefāvüt.” Anıġ için peydā kıldıķ biz kim (24) لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ tā tutqaylar ba’zı Ādemiler بَعْضاً özge ba’zını سُخْرِيًّا iş kılğuçı ya’ni cem’ini iş (25) buyururlar tā alarınıġ mühimmi yasalğay ve bularınıġ ma’āřı müheyyā bolğay biri māl bile yine biriniġ yāri bérğüci (26) si bolğay ve biri ‘ameller bile yine biriniġ müsā’adat körsetkey tā bu şuret ve nebeviyye işleriniġ intizāmınıġ (27) mūcibi⁹⁷⁵ bolğay وَرَحْمَتُ رَبِّكَ ve séning Perverdigār’ıniġ baġıřladı ya’ni nübüvvet خَيْرٌ yaħřıraķdur. [197a/1] يَجْمَعُونَ Olçadın yığarlar⁹⁷⁶ kāfirler dünyā ħuřāmıdın ve anı uluğluġınıġ sebebi bilürler.

33. وَوَلَا أَنْ يَكُونَ (02) Ve eger ne oldur kim bolur érdiler Ādemiler أُمَّةً وَاحِدَةً bir yıġın gürüh ħırřğa yā dünyā iħtiyāriġa, (03) āħiretķa. لَجَعَلْنَا Her-āyine kılur érdük biz بِالرَّحْمَنِ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ (04) alarını évlerige مِنْ فَضْلَةٍ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ (04) alarını évlerige مِنْ فَضْلَةٍ saķflar kümişdin وَمَعَارِجَ ve řātular kim anıġ bile عَلَيْهَا (05) ol évleriniġ üstige يَظْهَرُونَ çıķqaylar ve özini körsetkeyler .

34. Ve yasar érdük (06) biz alarınıġ évlerige أَبْوَاباً eşikler وَسُرُرًا عَلَيْهَا ve taħtlar kim anġa تَكُونُ tekye kılğaylar⁹⁷⁸ (07) barça kümişdin. Bu āyetde işāretdür dünyā ħāķāretige ya’ni

⁹⁷⁵ YA “-niġ mūcibi” kısmı satırın üstüne yazılmıştır. (537b/09)

⁹⁷⁶ TS “yığarlar” sözcüġündeki “-lar” eki satır üstüne yazılmıştır.

⁹⁷⁷ YA يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لَمَنْ āyetin üstü çizilmemiştir. (537b/13)

⁹⁷⁸ “kılğaylar” sözcüġünden sonra “barça” yazılıp üstü karalanmıştır.

dünyāğa méning alımda qadr ve kıymeti yoqtur ve eger ne (08) ol bolsa érdi kim kişiler dünyā tilegi bile ve anıng yıgmağığa meşğül bolsalar érdi kim ta'bi'lerning köpregi (09) mecbuldurlar dünyā muhabbetiğa ve anıng sebebi bile 'ibadet ve fermān kötermeğlikdin qayta turup meyli küfr ve sipās (10) sız tarıqığa éterler érdi ve eger ne mén évlerning saqların ve şatuların ve évning eşiklerin (11) ve kâfirlerning tahtların barçasın kümişdin qılır érdim.

35. ⁹⁷⁹وَزُخْرُفًا Ve bā-vücūd bular alarğa altun hem bérür (12) érdim tā andağ kim qılır érdim kim bularnı altundın yasağaylar érdi. وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ Ve yoqtur anıng (13) barçası kim yād qılıldı لَمَّا مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا meger bu serāyning zindegānlıgının ber-hürdārlıǵı ya'ni⁹⁸⁰ zevāl ve intikāl (14) şadırdadır⁹⁸¹ وَالْآخِرَةُ ve āhiret ni'meti ve aytıpdurlar⁹⁸² عِنْدَ رَبِّكَ séning Perverdigār'ing qaşıda ya'ni (15) anıng hükmide لِلْمُتَّقِينَ perhizkārlarğadır kim şirk bolğanmağı ve yazuq çerigidin ihtirāz qılıpdurlar (16) yā fānī müstelezzāt ve bu cihānī temeteu'laridin⁹⁸³ ictināb körsetipdürler⁹⁸⁴.

36. وَمَنْ يَعِشْ Ve her kim köz yapsa (17) ya'ni yüz évirse عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ Hudāy yād qılmağıdın ya'ni helāl ve harām aḥkāmının zikrini ilāhī 'azābıdın (18) qorqmağay ve anıng rahmetidin ümīd-vār bolmağay, نُفَيْضٌ koyar biz لَهُ أَنَا شَيْطَانًا dīvi. فَهُوَ Pes (19) ol dīv قَرِيْنٌ أَنَا hem-nişin ve demsāz ve muşāhib ve hem-rāz bolğay dünyāda ve dāyim anıng aǵvā ve vesvesesiğa⁹⁸⁵ (20) iştiğāl körsetkey. *Nefāhatü'l Üns*'de keltürüptür kim: “Şeyḡ Ebu'l Qāsım Qaşrī qaddese sirruh birige cin mü'minleri (21) din dostluǵı bar érdi. Vaqtī mescidde oturup érdiler cinnī ayttı: ‘Ay Şeyḡ bu kişilerni néteg körer sēn? (22) Ayttı: ‘Ba'zını uykusız ve ba'zını uyquda.’ Ayttı: ‘Olça alarnıng başlarıdadur körer sēn?’ Ayttı: ‘Yok, méning (23) közlerim né şūreti kördüm kim her kişining başıda qarğa oluruptur. Ba'zıǵa qanatlar közige salıpdur (24) ve ba'zıǵa gāhī ANA tüben qopar ve gāhī yuqarı iltür. Ayttım: ‘Bu nedür?’ Ayttı: ‘Oqumay mu sēn? وَمَنْ يَعِشْ عَنْ⁹⁸⁶ (25) ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُفَيْضٌ لَهُ شَيْطَانًا⁹⁸⁷ Bular şeytānlardurlar. Alarnıng başlarıǵa qonupdur ve her biri anıng (26) gāfletıǵa⁹⁸⁸ köre istilā tapıpdur.’”

⁹⁷⁹ TS ^{وَزُخْرُفًا} āyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

⁹⁸⁰ TS “ya'ni” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.

⁹⁸¹ TS şadırdadır (“-da” eki satır üstüne yazılmıştır.) : YA şadırdur (537b/25)

⁹⁸² TS aytıpdurlar (“aytıp” yazdıktan sonra satır üstüne “-lar” eki yazılmış ve üstü karalanmış ve sözcüğün sonunda satır üstüne “-lar” eki yazılmıştır.) : YA aytıpdur (537b/26)

⁹⁸³ TS temeteu'laridin : temettu'atıdın (537b/28)

⁹⁸⁴ TS ^{نصف الجوز} “cüzün yarısı” anlamına gelen Arapça bir ifade. Her iki nüshada da derkenara kırmızı mürekkeple yazılmıştır. TS (197b/16) : YA (537b/28)

⁹⁸⁵ TS “vesvesesidin” yazılıp “-sidin” kısmının üstü karalanmış ve satır üstüne “-siğa” yazılmıştır.

⁹⁸⁶ TS وَمَنْ يَعِشْ عَنْ āyetin üstü çizilmemiştir.

⁹⁸⁷ YA لَهُ شَيْطَانًا نُفَيْضٌ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ āyetin bu kısmının üstü çizilmemiştir. (538a/09)

⁹⁸⁸ TS “gāfletıǵa” sözcüğünden önce “anıng” yazılıp üstü karalanmıştır.

37. **وَأَنَّهُمْ** Ve durustluk bile kim dīvler **لَيَصُدُّونَهُمْ** her-āyine kaytarılır (27) lar özining hem-nişinlerin **عَنِ السَّبِيلِ** Haq yolıdın **وَيَحْسَبُونَ** ve sağınurlar Benī Ādemning kāfirleri [197b/1] **مُهْتَدُونَ** ol-kim alar şeytānlar mütāba‘atı sebebi bile yol tapqanlardurlar yā alarning pindarı oldur (02) kim dīvler hidāyet ehlidürler ve bu mekānda bolurlar.

38. **حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا** Tā vaqti kim kélgeyler bizge ol ma‘rız ve (03) aning hem-nişini ve haşş vāhid şığası bile oqur ya‘ni kélgey bizge ma‘rız ve bıkır qaraqı azherdür kim haberde kélipdür (04) kim ma‘rız ve aning qurbını bir silsilede maşşergā keltürürler ve tamuqqa⁹⁸⁹ salgaylar ve *Me‘ālim*‘de Ebu Sa‘īd Hudrī rađiyallāhu (05) ‘anhđın naql aytıpdur⁹⁹⁰ kim kāfir né çün qoparğaylar ve maşşergā keltürgeyler dīvī kim aning qarını bolğan bolğay (06) dünyāda. Ol sāt aning bile bolğay ve ayrıлмаğay andın tā vaqti kim tamuqqa bargay. El-qışsa kim maşşer⁹⁹¹ ‘arşasığa (07) kélgeyler. **قَالَ**⁹⁹² Aytqay ‘āşī ya‘ni köz yumğucu Haqđın⁹⁹³, ‘āşī şeytānga: **الْمَشْرِقَيْنِ**⁹⁹⁴ **بُعْدَ** (08) “Ay kāşki méning ve séning ara bolğay édi **يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ**” yıraklığ maşrıq ve mağrib ara⁹⁹⁵ tağlib kılıpdur maşrıq lağtıda.” *Muvażzaħ*‘da keltürüptür kim: “Murād yaz maşrıqı (09) ve qış maşrıqıdır ve bu ékki maşrıq ara dağı yıraklığ köptür.” ‘Arz ol-kim kāfir dīvge aytur kim: “Kāş sēn méndin ve mén (10) séndin yırak bolğay érdim. **الْقَرِينِ** **فَبِئْسَ** pes yaman yerge oltuğucu sēn.” Pes aytquçı alarğa aytqay:

39. **وَ** **إِذْ ظَلَمْتُمْ** çün **لَنْ يَنْفَعَكُمْ** (11) “Ve asığ kılmaz sizlerge āhiretde bu arzū ve temennā **مُشْتَرِكُونَ** Aning üçün kim sizler bar sizler **الْعَذَابِ** tamuğ ‘azābıda (13) şerikler ya‘ni kérek kim ‘azābda şerik bolğay sizler. Andaq kim aning sebebide⁹⁹⁷ şerik édingizler ve ba‘zı (14) aytıpdurlar sūd kılmaz sizlerge ol-kim şerik bolğay sizler ya‘ni sizlarning iştirakingiz ‘azābda, (15) ‘azāb taħfifining sebebi hiç qaysıdın yoqtur.” Keltürüptürler kim hażret-i Peyğamber şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem kavmining imānığa (16) tükel meyl bar érđi ança kim da‘vet şartlarında köprek iķāmet kıılır édi alarning ‘inādı ve inkarı artuğ (17) bolur édi. Haq subhāne ayttı kim:

40. **أَفَأَنْتَ** Āyā sēn ay Muħammed, **تُسْمِعُ الصَّمَّ** boldura alğay sēn kim eşittürgey (18) sēn sağırlarğa ya‘ni alarğa köngül qulağı ağırdur. Haq sözün eşitüre alğay sēn **أَوْ تَهْدِي الْعُمْيَ** (19) yā

⁹⁸⁹ TS tamuqqa : YA tamuqqa (538a/16)

⁹⁹⁰ TS naql aytıpdur : YA naql kıılır (538a/17)

⁹⁹¹ YA “maşşergā” yazılıp -ğa ekinin üstü karalanmıştır. (538a/19)

⁹⁹² TS **قَالَ** āyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

⁹⁹³ TS aytqay ‘āşī ya‘ni köz yumğucu Haqđın (derkenara yazılmıştır. TS 197b/07) : YA aytqay ‘āşī şeytānga (538a/20)

⁹⁹⁴ YA **بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ** āyetin üstü çizilmemiştir. (538a/21)

⁹⁹⁵ TS maşrıq ve mağrib ara : YA maşrıq ara (538a/21)

⁹⁹⁶ YA **لَنْ يَنْفَعَكُمْ** āyetin üstü çizilmemiştir. (538a/25)

⁹⁹⁷ TS sebebide (“sebebi bile” yazılıp “bile” sözcüğünün üstü karalanmış ve satır üstüne “-de” eki yazılmıştır.) : YA sebebi bile (538a/27)

ol kıtınġ bardur kim yol körsetkey s n soġurlarġa ya'ni soġur⁹⁹⁸ k ng ll klerle. Haġ yolın körse (20) alur s n كَانَ وَمَنْ كَانَ ve anġa kim bardur فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ h veyd  yol azmaġlıġda ya'ni s n k dir  mes s n (21) yol azġanlarınġ hid yeteġa. Pes k p  mgek öz nefsiġe koymay.

41. فِيمَا نَذَبْنَا بِكَ Pes eger biz iltsek (22) s ni öz raġmetimizinġ civ rına andın burun kim alarnınġ 'az bın saġa körsetkey m n, köngül hoġ tut. (23) فَإِنَّا مِنْهُمْ Pes durustluġ bile kim biz alardın مُتَّقِمُونَ intik m tartkuġı biz 'az b ile

42. أَوْ نُرِيَنَّكَ Y  eger (24) k rsetsek biz saġa الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ olġa va'de b rip biz alarġa 'az bdın فَإِنَّا عَلَيْهِمْ pes taġkik (25) bile kim biz alarnınġ 'az bına مُقْتَدِرُونَ tuv n  biz ya'ni her h l bile alar mu'azzeb bolġusıdurlar s ning h y tınġ (26) zam nıda y  s ning vef tınġ songıda.

43. فَاسْتَمْسِكْ Pes s n  lig urġıl بِالَّذِي أُوحِيَ ol n me kim vaġy kılıp (27) dur إِلَيْكَ s ning sarıġa  yetler ve h kmlerdin. إِنَّكَ Durustluġ bile kim s n عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ r st yolıda [198a/1] s n kim bat anınġ bile t zlikke y tse bolur

44. وَآئِهِ⁹⁹⁹ taġkik bile kim *Kur n* لَذِكْرِكَ her- yine Őrefi ve 'izzetid r (02) saġa وَلَقَوْمِكَ ve s ning¹⁰⁰⁰ g r hınġ  ureyŐ'din¹⁰⁰¹. Ve *Muc hid* aytıpdur kim: "Mur d kavmdin tükel 'Arab'dur ve alarnınġ Őrefi (03) oldur kim *Kur n* alarnınġ luġatı bile d r ve huŐuŐiyeti bar  ureyŐ'ġa kim s n alardın s n ve h ŐŐ-ı 'iz Ben  H Őim'ġa (04) dur alardın." Ve aytıpdurlar mur d kavmdin  mmetd r وَسَوْفَ يُسْأَلُونَ ve bat bolġay kim sorulġay (05) sizler bu ni'metdin ve kıyam anınġ sip sd rlıġıġa¹⁰⁰².

45. Ve sorgıl ay Muġammed مِّنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ (06) kişilerni kim s ndin burun yiberip biz ya'ni alarnınġ h llerini sorgıl مِّنْ رُّسُلِنَا bizing yiberenlerimiz (07) din¹⁰⁰³ kim feriŐtelerd rler y   tken peyġamberlerdin su l kılı¹⁰⁰⁴ kim أَجَعَلْنَا  y  buyurduġ biz kim الرِّحْمٰنِ (08) H d y'dın  zge  l h   عبُدُونَ H d lar tapınılġaylar ya'ni sorgıl kim hiġ hükm kılıp biz b tlerinġ 'ib det (09) leriġa ve hiġ milletlerde¹⁰⁰⁵ alarnınġ milletleridin kiŐininġ tapınmaġın H d y'dın  zge muġarrer  rdi mur d bu kel m (10) bile iŐtih ddur enbiy 

⁹⁹⁸ YA "soġurlarġa" yazılıp "-larga" kısmının üstü karalanmıştır. (538b/05)

⁹⁹⁹ TS وَآئِهِ  yetin üstü çizilmemiştir.

¹⁰⁰⁰ TS "s ning" s zc ġu satır üstüne yazılmıştır.

¹⁰⁰¹ TS ve s ning g r hınġ  ureyŐ'din (" ureyŐ'ġa" yazılıp "-ġa" ekinin üstü karalanmış ve satır üstüne "-din" eki yazılmıştır.) : YA ve g r hınġ  ureyŐ'ġa (538b/16)

¹⁰⁰² TS sip sd rlıġıġa : YA sip sd rlıġıġa (538b/19)

¹⁰⁰³ TS yiberenlerimizdin : YA yiberenlerdin (538b/19)

¹⁰⁰⁴ TS su l kılı : YA su l kılıġıl (538b/22)

¹⁰⁰⁵ TS milletlerde : YA milletde (538b/24)

icmā'ığa tevḥidde¹⁰⁰⁶. *Me'ālim*'de ayıptır kim “İsrā keçesi peygamberlerini ḥazret-i Resūl şallallāhu (11) ‘aleyhi ve's-sellem için yıgdılar ve ayttılar sorgıl alardın ol Ḥazret sözning mazmūnıda şek keltürmedi ve sormadı¹⁰⁰⁷.” (12) Şāhib-i¹⁰⁰⁸ *Aynü'l Ma'āni* keltürüptür kim āsārda kēlipdür kim Cebrāyil, Mikāyil ‘aleyhi’s-selāmdın sordı Seyyid-i ‘ālem şallallāhu (13) ‘aleyhi ve's-sellem bu suāl kıldı enbiyādın. Mikāyil ayttı kim: “Anıng yaqini andın kāmılrağ ve anıng imāni andın muḥkemrağ (14) dur kim bu suālni kılgay.”

46. *وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ* Ve her-āyine¹⁰⁰⁹ biz yiberdük Musā'nı aleyhi's-sellem¹⁰¹⁰ *بِآيَاتِنَا* bizing (15) mu‘cizelerimiz bile kim rüşen ‘alāmetler érdi anıng nübüvvetiğe *فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ* Fir‘avn ve anıng gürühı sarığa. (16) *فَقَالَ*¹⁰¹¹ Pes ayttı Musā aleyhi's-sellem¹⁰¹² alarğa: *رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ* “Durustluğ bile kim mēn ‘Ālemiler Perverdigār’ınıng (17) yibergeni mēn.”

47. *فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا* Pes ol vaqt kim keltürdi Musā alarğa bizing nişānelerimizni ‘İsā dēg (18) ve yed-i beyzā ve ṭams ve tūfān ve anıng emşāli. *إِذَا هُمْ*¹⁰¹³ Hem-ol vaqt alarğa *يَصْحَكُونَ* andın küler érdiler ya‘ni (19) efsūs kıılır érdiler. İstihzā körsetür érdiler ol körgende te'emmülsiz anda.

48. *وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ آيَةٍ* Ve biz (20) körsetmes érdük alarğa hiç mu‘cize *أَلَا هِيَ* meger ol-kim ol *أَكْبَرُ* uluğrağ érdi *مِنْ أُخْتِهَا* ol ilgeri (21) din kim anıng mişāli ve oḥşaşı¹⁰¹⁴ bolğay ya‘ni her kişi muhtaş édi¹⁰¹⁵ nevi‘i bile¹⁰¹⁶ i‘cāzdın kim ol ḥāşşanıng ciheti bile (22) mufazżal érdi ol birige murād barçanıng vaşfidur uluğluğğa *بِالْعَذَابِ* ve tuttuğ (23) biz alarnı açlığ ve çökürge ve qaml ‘azābı bile ve andın özge *لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ* şāyed bolğay kim qaytğaylar bāṭıl (24) kişidin ve qaytğaylar Ḥağ dīniğa. Alar qaytmadılar ve ‘azābnı kim mu‘āyene kördiler, istiğāse maqāmığa kēldiler.

49. *وَقَالُوا* (25) Ve ayttılar¹⁰¹⁷ alar Musā'ğa: *يَا أَيُّهَا السَّاحِرُ* “Ay cadu kişi.” Ya‘ni kāhil ‘ālem bu nidā' ta‘zīm yüzidin érdi kim siḥr (26) alar alıda uluğ ‘ilmi ve pesendide şıfatı érdi ya‘ni oldur kim ay muqdim siḥr ‘ilmide ve gālib tükel siḥrğa yā dāyim Musā (27) ‘aleyhi’s-

¹⁰⁰⁶ TS “tevḥidde” sözcüğündeki “-de” eki satır üstüne yazılmıştır.

¹⁰⁰⁷ TS “ve sormadı” derkenara yazılmıştır. (TS 198a/18)

¹⁰⁰⁸ YA āyet olmamasına rağmen “şāhib” sözcüğünün üstü kırmızı mürekkeple çizilmiştir. (538b/27)

¹⁰⁰⁹ TS “her-āyine” satır üstüne yazılmıştır.

¹⁰¹⁰ TS ‘aleyhi’s-selām : YA ‘al<eyhi>s-s<el>ām (539a/01)

¹⁰¹¹ TS *فَقَالَ* āyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

¹⁰¹² TS ‘aleyhi’s-selām : YA ‘al<eyhi>s-s<el>ām (539a/03)

¹⁰¹³ TS *إِذَا هُمْ* āyetin üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

¹⁰¹⁴ TS oḥşaşı (“oḥşaşı dēg” yazılıp “dēg” sözcüğünün üstü karalanmıştır.) : YA oḥşaşı dēg (539a/08)

¹⁰¹⁵ TS édi : YA érdi (539a/08)

¹⁰¹⁶ TS nevi‘i bile (“nevi‘iğa” yazılıp “-ğa” ekinin üstü çizilmiş satır üstüne “bile” yazılmıştır.) : YA nevi‘iğa (539a/08)

¹⁰¹⁷ TS “ayttılar” sözcüğündeki “-lar” eki satır üstüne yazılmıştır.

selāmni¹⁰¹⁸ bu ‘adet bile oqur érdiler bu vaqtda dağı ‘adet tarīkı bile ayttılar: “Ay sāhīr اُدْعُ لَنَا oğul [198b/1] bizing için رَبِّكَ öz Perverdigār’ıngni بِمَا عَهْدٍ olça bile ‘ahd kılıpdur ya’ni ‘ahdi bile kim anğa bardur (02) سَينِغْ کاşینغدا ol séning du‘ānıng isticābetidür ya’ni çün séning Hudāy’ıng her du‘āni kim (03) kıılır sén¹⁰¹⁹ müstecābdur kıılır¹⁰²⁰ ‘azāb kötermekte bizdin. Anı oğul اِنَّا لَمُهْتَدُونَ durustluk bile kim biz yol tapkanlar biz (04) ya’ni eger ‘azāb bizdin kitse saᅅga imān keltürelıng ve yol tapalıng biz.”

50. فَلَمَّا كَشَفْنَا Pes ol vaqt kim ilttük biz عَنْهُمْ (05) الْعَدَابِ alardın ‘azābnı Musā aleyhi's-sellem¹⁰²¹ du‘āsı bile. اِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ Hem-ol zamān alar sindurdılar ‘ahdni (06) ve Fir‘avn Musā aleyhi's-sellem¹⁰²² du‘āsıng icābetidin mütereddid boldı kim bolmağay kim kişiler anğa imān keltürgeyler. Pes (07) özıng barça kavmini yıgdı çün yığıldılar biyiklik yerge¹⁰²³ çıktı

51. وَنَادَى فِرْعَوْنُ ve nidā kııldı Fir‘avn öz nefsi (08) bile فِي قَوْمِهِ öz kavminıng arasında ‘azābnı iltkendin song alardın ‘azımetlıg yüzıdın. قَالَ Ayttı: (09) يَا قَوْمِ “Ay méning gürühım ya’ni Kıbtıler لِي آيَا يَؤقتur maᅅga مِصْرَ مَلِكِ مِصْرٍ Mısır memleketi İskenderiyye’din Şām serħaddi (10) gāça الْاِنهَارُ وَهَذِهِ ve bu Nil suyıng arıgları مِنْ نَحْبِيْ barur méning köşkimning astıdın.” Nil (11) suyu üç yüz altmış arıgka üleştürüglük édi ve dört uluğ arıg andın Nehrü’l Mülk ve Nehr-i Tulun ve (12) Nehr-i Miyāᅇ ve Nehr-i Tennis anıng bağıda barur érdi ve anıng köşklerıng astıdın öter érdi. (13) Pes ol bu arıglar bile maqtandı ve Ayttı: “Méning bustānlarımدا barur أَفَلَا تُبْصِرُونَ. Āyā körmes sizler (14) méning ‘azamet ve haşmetimni ve Musā’ga bular yóqtur.

52. مِنْ هَذَا الَّذِي مَن يَؤşıraq mén اَنَا خَيْرٌ Bel-kim mén yaşıraq mén اَنَا خَيْرٌ kim ol hor ve miğdārsızdur وَلَا يَكَادُ يُبِينُ ve boldura almas (16) kim rüşen kılgay sözni ya’ni mefhüm beyān kılgay kim anıng tilide tügün bardur.” Ol mel‘ün yalğan ayttı kim Haᅇ (17) subhāne وَاخْلَلْ عُنُقَهُ مِنْ لِسَانِي¹⁰²⁴ bile ol tügünni anıng tilidin köterip érdi amma kavmga yaptı (18) kim kişiler risāletdin burun ol vech bile körüp ve bilip érdiler.

53. فَلَوْلَا اَلْقِيَ عَلَيْهِ “Pes nége salmaydurlar¹⁰²⁵ (19) anğa مِنْ ذَهَبٍ bilerzükler altındın?” Ol zamāning resmi andaᅇ érdi kim kimge¹⁰²⁶ uluğluk (20) pişvālıg bērseler érdi altun bilerzük

¹⁰¹⁸TS ‘aleyhi’s-selāmni : YA ‘al<eyhi>’s-s<el>āmni (539a/14)

¹⁰¹⁹ TS sén : YA séni (539a/17)

¹⁰²⁰ TS müstecābdur kıılır (“kıılır” satır üstüne yazılmıştır.) : YA müstecābdur (539a/17)

¹⁰²¹ TS ‘aleyhi’s-selām : YA ‘al<eyhi>’s-s<el>ām (539a/20)

¹⁰²² TS ‘aleyhi’s-selām : YA ‘al<eyhi>’s-s<el>ām (539a/21)

¹⁰²³ TS biyiklik yerge : YA biyiklikge (539a/22)

¹⁰²⁴ وَاخْلَلْ عُنُقَهُ مِنْ لِسَانِي (Dilimden düğümü çöz.) Tā-hā suresi 27. āyet.

¹⁰²⁵ TS “salmadıla” yazılıp “-dıla” kısmının üstü karalanmış ve satır üstüne “-ydurlar” yazılmıştır.

éligide ve altun tavk anıᅡ boynıda kıılır érdiler. Fir‘avn (21) ayttı: “Eger Musā rāst aytur kim kıavmning siyādeti ve riyāsetiᅡa atalıpdur Ĥudāy nége anᅡa altun bilerzük bérmedi? (22) جَاءَ أَوْ Yā nége kélmeydürler مَعَ الْمَلَائِكَةِ anıᅡᅡ bile ferışteler? مُقْتَرِبِينَ Ulařkanlar anıᅡᅡ bile anıᅡᅡ (23) yarlıᅡı ve hevā-dārılıᅡı üçün kim her mülki kim élçi yiberür yérige cem‘ini öz ĥařlarıdın anıᅡᅡ bile atar tā anıᅡᅡ (24) ĥaylı köp bolᅡay ve barçası ĥâlde¹⁰²⁷ anıᅡᅡ mümiddi ve mu‘ini bolᅡaylar. Pes bu néteg bolᅡay kim kıışısız ve derviş (25) éri ni öz alıdın risāletķa yibergey?

54. فَاسْتَخَفَّ Pes yengil ‘aklıᅡı Fir‘avn bu mekr bile قَوْمُهُ özi niᅡᅡ (26) gürühini ya‘ni yārī bérnek alarᅡa eşer kııldı. فَاطَاعُوهُ Pes anıᅡᅡ fermānını ilttiler ve tükel köngül Musā (27) ‘aleyhi’s-selām¹⁰²⁸ mutāba‘atıdın köterdiler. إِنَّهُمْ كَانُوا Durustluᅡ bile kim alar ya‘ni Fir‘avniler érdiler, قَوْمًا فَاسِقِينَ [199a/1] gürühī çıkıp bargan Ĥudāy bendeliginiᅡᅡ dāyiresidin ve anıᅡᅡ fermānı kötermeklikdin. Bel-kim ‘aql tarīķidin (02) tařķarı kim fānī māl ve cāĥᅡa i‘tiķād kıılıp Musā aleyhi's-sellemni¹⁰²⁹ ĥaķāret közi bile baķtılar ve bildiler.

55. فَلَمَّا أَسْفُونَا (03) pes çün ᅡazabda kııldılar bizni ifrāᅡ bile mükāberede ve isrāf bile kebāyırde yā açıķķa kéltürdiler biziᅡᅡ (04) resūlimizni اِنْتَقَمْنَا مِنْهُمْ intiķām tarttuᅡ biz alardıñ فَاعْرِفْنَا هُمْ أَجْمَعِينَ pes alarıñᅡᅡ barça (05) sını ᅡarķ kııldıᅡ biz deryāda

56. فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا Pes kııldıᅡ biz alarıñ kāfirleriñᅡ başlıᅡı¹⁰³⁰ tā ‘uķūbet istiĥķākıda¹⁰³¹ alarıñᅡ (06) ‘amelleriᅡa iķtidā’ kıılᅡaylar وَمَثَلًا لِلْآخِرِينَ ve ilttük biz alarıñ pendī ve ‘ibretī songı kélgüçiler üçün kim i‘tibār (07) maķāmıda bolᅡaylar kim alarıñᅡ ‘acībe kıışsasınıᅡᅡ mülāĥazası ‘ibret alᅡuçıᅡa ĥāller taķallübide kifāyetdür ve cümledin (08) ol-kim çün Fir‘avn su bile maķtandı anı hem suᅡa ᅡarķa kııldılar ve olça bile maķtanur érdi anıᅡᅡ feryādiᅡa yétmedi. (09) *Esbāb-ı Nüzūl*’de kéltürüptür kim ĥazret-i Peyᅡamber řallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem Kıreyş’niᅡᅡ řanādidiᅡa ayttı kim: “Ĥiç néme¹⁰³² yoķtur (10) anda kim anᅡa Ĥudā’dın özgeni tapınurlar cem‘i ayttılar ne kim ‘İsā Tersāleriñᅡ ma‘būdıdur مِنْ دُونِ اللَّهِ¹⁰³³ ve sén (11) gümān iltür sén kim ol řāliĥ bendedür pes anda ĥiç néme¹⁰³⁴ bolmaᅡay.” Kıreyş bu sözdin feryād tarttiler ve gümān ilttiler (12) kim Ĥazret-i Resūl řallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem mülzem boldı āyet kéldi.

¹⁰²⁶ TS kimge : YA her kimge (539b/06)

¹⁰²⁷ TS barçası ĥâlde : YA barçası barça ĥâlde (539b/06)

¹⁰²⁸ TS ‘aleyhi’s-selām : YA ‘al<eyhi>s-s<el>ām (539b/14)

¹⁰²⁹ TS ‘aleyhi’s-selāmni YA ‘al<eyhi>s-s<el>āmni (539b/16)

¹⁰³⁰ TS kāfirleriñ başlıᅡı (derkenara yazılıdır. TS 199a/05) : YA kāfirleriñ baş merdūmi (539b/21)

¹⁰³¹ TS başlıᅡı tā ‘uķūbet istiĥķākıda : YA baş merdūmi kim alardıñ songı kélgüçiler ya‘ni kélgüçü müřikliñᅡ kıdvesi kııldıᅡ biz alarıñ tā ‘uķūbet istiĥķākıda (539b/21-22)

¹⁰³² TS “néme” sözcüᅡü satır üstüne yazılıdır.

¹⁰³³ مِنْ دُونِ اللَّهِ (Allāh’tan başķa.) Ankebut suresi 17. āyetten bir bölüm.

¹⁰³⁴ TS néme (satır üstüne yazılıdır.) : YA ĥayr (539b/29)

57. وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا Ve çün uruldu (13) Meryem oğlğa meşel, إِذَا قَوْمُكَ ol vaqt kim séning kavming مَنْه يَصُدُّونَ ol meşeldin feza' kılğaylar (14) ve on bing kılğaylar kavli¹⁰³⁵. Āyet nüzülining sebebidde oldur kim ayttılar: “İsā maḥlūḳdur ve Naşārāning ma'būdı (15) pes revā bolğay kim bizing Allāh'ımız dağı maḥlūḳ bolğaylar yā teşbīḥ kılur érdiler kim çün revādur kim 'İsā ibnullāh (16) bolğay. Nége bola almağay kim feriştelere benātullāh bolğaylar?” Ve eşaḥ oldur kim: إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ¹⁰³⁶ (17) ayttı aning nüzülidin song. İbn-i Zeba'rī ayttı kim: “Ḥudāy'dın özge 'İsā'nı dağı tapınur érdiler her gāh kim (18) 'İsā otda bolğay biz ve bizing Ḥudāylarımız dağı bolğay biz bu kavlning mu'zīdūr olça aytur.

58. وَقَالُوا Ve ayttılar (19) müşrikler: أَلِهَتُنَا خَيْرٌ “Āyā bizing Ḥudālarımız yaḥşıraqdurlar.” مَا ضَرَبُوهُ مَا ضَرَبُوهُ Yā 'İsā her kaçan kim ol ḥaşb-ı cehennem bolğay (20) alar dağı bolğaylar. Urmadılar ol meşelni إِلَّا جَدَلًا meger cedel ve kū ḥuşūmet üçün (21) ne ḥaḳnı¹⁰³⁷ bātıldın ayırmaḳ üçün. بَلْ هُمْ قَوْمٌ Bel-kim alar barça işlerde gürūhīdürler ḥuşūmet kılğuçılar (22) ve leccāc étküçiler.

59. يَٰ هُوَ Yoktur 'İsā أَنْعَمْنَا إِلَّا meger bende kim minnet ḳoyup biz عَلَيْهِ anğa nübüvvet ve risālet bile (23) وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا ve kılıp biz anı 'acīb āyeti ve emri لِئِنِّي إِسْرَائِيلَ Benī İsrā'il üçün ya'ni aning toğmağı (24) atasız kışşadur ġarāyibde çün özgening meşeli dēg.

60. وَلَوْ نَشَاءُ Ve eger tilesek biz لَجَعَلْنَا her-āyine kılur biz مِنْكُمْ (25) bedelsizlerdin feriştelerni ya'ni sizlerni helāk kılur biz ve sizlerning bedelingizge feriştelerni keltürür (26) biz kim alar فِي الْأَرْضِ يَخْلُفُونَ yerde sizlerning songınızın kélgeyler.

61. وَأَنَّهُ Durustluḳ bile kim 'İsā لَعَلَّمُ (27) لِلسَّاعَةِ 'ilmdür sā'atğa ya'ni aning bile bilürler kıyāmetning kelmegining yā vaqtı kim kıyāmet 'alāmetleri [199b/1] ning biri 'İsā aleyhi's-sellem¹⁰³⁸ nüzülidür kim Deccāl tasalluḳdın song kökdin inip kélür menāre-i beyzā yavuḳıda kim Dımeşḳ (02) şarḳīsining ṭarafıdır, ékki rengī ton kélgen bolğay ve özining her éligining ayasını ékki feriştening (03) ḳanatlarığa ḳoyup ve mübārek ruḥsāresi térlep çün baş tüben salsa ḳatrelere aning yüzidin tōkülür (04) ve çün başını yuḳarı kılsa ol ḳatrelere aning yüzide mürvārīd dēg revān bolğay. Aning nefesi her kāfirge kim yétse (05) ölgey ve her yerge aning közi tüşse aning nefesi yétkey. Pes Deccāl tilegide revān bolğay Lüdü bābıda kim mevzi'dür

¹⁰³⁵ TS kavli : YA kavli bile (540a/03)

¹⁰³⁶ إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ (Hiç şüpheşiz siz ve Allāh'tan başka taptıklarınız cehennem odunusunuz.) Enbiyā suresi 98. āyetten bir bölüm.)

¹⁰³⁷ TS ḥaḳnı (“-nı” eki satır üstüne yazılmıştır.) : YA ḥaḳḳ (540a/10)

¹⁰³⁸ TS 'aleyhi's-selām : YA 'al<eyhi>s-s<el>āmı (540a/19)

(06) Şām vilāyetidin¹⁰³⁹ anġa yétkey ve anı öltürgey ve andın soġ Yecüc ve Mecüc çıkıp kélgey ve ‘İsā aleyhi's-sellem¹⁰⁴⁰ mü'minlerni (07) Tūr taġıġa iltkey ve anda biyikleney. El-kışşa çün ma'lüm boldı kim ‘İsā aleyhi's-sellem¹⁰⁴¹ kıyāmet yavukluġınıġ bilgüsüdür. (08) وَأَتَّبِعُونَ ve égreşingizler méniġ (09) resülimniġ şer‘iġa هَذَا budur صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ tüz yol kim kişi anda yol azmaġay.

62. وَلَا يَصُدُّكُمْ الشَّيْطَانُ (10) Ve kérek yétmeġay sizlerni şeytān şırāṭ-ül müstaķim sülükıdın öziniġ vesvesesi bile. Pes anıġ mütāba‘atın (11) kılmaġızlar ve qadem anıġ muhālefetin yolıdın¹⁰⁴² taşkarı koymaġızlar¹⁰⁴³. إِنَّهُ لَكُمْ Durustluġ bile kim ol sizlergedür عَدُوٌّ مُبِينٌ (12) aşikāre düşmeni.

63. وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى Ve ol vaġt kim kélđi ‘İsā بِالْبَيِّنَاتِ rüşen hüccetler bile yā İncil āyetleri (13) yā vāzih mu‘cizeler قَالَ¹⁰⁴⁴ ayttı Benī İsrā'il'ġa: قَدْ جِئْتُكُمْ¹⁰⁴⁵ “Durustluġ bile kim kélip mén sizlerge بِالْحِكْمَةِ müştemil (14) qavli ve fi‘li hikmetke. وَلَا يُبَيِّنُ لَكُمْ Ve anıġ üçün kim beyān kıldı ve rüşen étey sizler üçün بَعْضَ الَّذِي فِيهِ andın işleridin yā Tevrāt hükmleri. فَاتَّقُوا اللَّهَ Pes (16) qorqungızlar Hudāy ‘azābıdın وَأَطِيعُوا ve fermān iltiġizler maġa her nede buyursam.

64. إِنَّ اللَّهَ Ol Durustluġ bile kim (17) Hudāy kim anıġ hükmi bile buyurur mén. هُوَ رَبِّي Ol méniġ Āferideġār’ımdur وَرَبُّكُمْ ve sizlerniġ Āferideġār’ıġız. (18) فَاعْبُدُوهُ Pes anı tapıġızlar birlik bile هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ budur tüz yol éġri ve inhirāfsız.”

65. فَاخْتَلَفَ (19) الْأَحْزَابُ Pes muhtelif boldılar fırqalar مِنْ بَيْنِهِمْ tersālar arasın Ya‘kūbiyye déġ Nasṭuriyye ve Melkaiyye (20) ve Marķūniyye ve Şem‘uniyye. فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا Pes vāy ol kişilerge kim ġor kıldılar bu eġzābdın. مِنْ عَذَابٍ (21) يَوْمَ Kündüziniġ ‘azābıdın¹⁰⁴⁶ kim derdlikdür anıġ ‘azābı.

¹⁰³⁹ TS vilāyetidin : YA vilāyetide (540a/25)

¹⁰⁴⁰ TS ‘aleyhi's-selām : YA ‘al<eyhi>s-s<el>ām (540a/26)

¹⁰⁴¹ “mü'minlerni Tūr taġıġa iltkey ve anda biyikleney el-kışşa çün ma'lüm boldı kim ‘İsā ‘aleyhi's-selām” (Bu bölüm Yusuf Aġa Kütüphanesi nüshasında yoktur.)

¹⁰⁴² TS “yoliniġ” yazılıp “-niġ” ekinin üstü karalanmış ve satır üstüne “-dın” eki yazılmıştır.

¹⁰⁴³ TS koymaġızlar (“-lar” eki satır üstüne yazılmıştır.) : YA koymaġız (540b/01)

¹⁰⁴⁴ YA قَالَ āyetin üstü çizilmemiştir. (540b/03)

¹⁰⁴⁵ YA قَدْ جِئْتُكُمْ āyetin üstü çizilmemiştir. (540b/03)

¹⁰⁴⁶ TS “‘azābınıġ” yazılıp “-niġ” ekinin üstü karalanmış ve satır üstüne “-dın” eki yazılmıştır.

66. هَلْ يَنْظُرُونَ Āyā köz tutarlar eḫzāb (22) ya'ni munzar émeštürler إِلَّا السَّاعَةَ meger kıyāmetni تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً أَنْ ol-kim kélgey alarğa kineten وَهُمْ (23) لَا يَشْعُرُونَ ve alar bilmegeyler anıñ kélgenini ğaflet sebebi bile ve dünyā işlerinin iştiğali bile.

67. الْأَحْيَاءُ (24) Dostlar يَوْمَئِذٍ ol künde لِيَعُضُّهُمْ بَعْضُهُمْ بَعْضًا ba'zı alardın ba'zığa düşmen bolğaylar إِلَّا الْمُتَّقِينَ (25) meger (25) perhiz étküçiler imān ehlidin ya'ni kâfirler kim alarның dostluğı mu'āvenet üçün küfr ve mu'shibetka biri birige (26) düşmen bolğaylar بَعْضُكُمْ بَعْضًا¹⁰⁴⁷ ve mü'minler kim alarның muḫabbeti Ĥudāy üçün érmes¹⁰⁴⁸ alarның dostluğı yéride (27) bolğay tā biri birini şefā'at kılğaylar. Ve Te'vilāt-ı Kāşī'de mezkürdür kim ħullet tört túrlükdür ħullet-i tamme-i ḫaḫikīyye [200a/1] kim muḫabbet-i rūḫāniyyedür ve ol müstefid bolğay ervāḫnıñ tenāsübi ve anıñ te'ārüfiğa enbiyā ve evliyā ve şühedā ve (02) aşfiyā muḫabbeti déğ biribirige ve ékkinçi muḫabbet-i ḫalbiyye ve mü'minning istinādı kāmil vaşflar ve fazl aḫlāk tenāsübi bile (03) dür şuleḫā ve ebrār muḫabbeti déğ biribiri bile dāyim dostluğı enbiyā bile ve mürīdler irādeti meşāyiḫ bile ve bu ékki nev' (04) muḫabbet ḫalel pezir yoqtur ne dünyāda ve ne āḫiretde ve şuveri ve ma'nevī fevāyidi ve netāiciniñ müşmiridür. Üçünçi (05) muḫabbet-i 'alaḫiye kim müsteniddür ma'āş esbābınıñ taḫşili ve dünyevīyye muşāliḫiniñ teyessürige, tüccār ve şina'ī muḫabbeti (06) déğ ḫādimleriniñ dostluğı maḫādimler bile ve ḫacāt erbābi aḡniyā bile. Törtünçi muḫabbet-i nefsanīyye ve anıñ (07) istinādı ḫasibü'l zātı ve nefsiyye müşteheyātıdır. Pes kıyāmetde kim bu ékki nev'ning sebepleri muḫabbetdin (08) fānī ve zāyil bolğay. Ol muḫabbet dağı zevāl tapar bel-kim çün mütemennā vüçüd tapmas ve ğaraż ve ğāyet ḫuşulğa ulaşmas (09) ol dostluğ düşmenliğka évirülür¹⁰⁴⁹.

68. يَا عِبَادِ Nidā' kılğuçı ol künde nidā' kılur muttaḫilerğa kim Ĥudāy buyurur: (10) “Ay méniñ bendelerim! لَا خَوْفَ Qorqunç fārī émeštür عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ sizlerge bu kün mekrūhlar liḫāsıdın (11) وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ve ne sizler endūh-ğın bolur sizler maḫāşid fevti bile.” Pes münādī şıfatın kılur kim

69. الَّذِينَ (12) آمَنُوا بِآيَاتِنَا bendeler alardurlar kim imān kéltürdiler biziñ kelāmımızniñ āyetleriğa. وَكَانُوا مُسْلِمِينَ (13) Ve bar érdiler boyun qoyğuçılar Ĥudāy'ning fermāniğa andın song nidā' kılğuçı aytur:

¹⁰⁴⁷ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا (Ve lanetlersiniz birbirinizi.) Ankebüt suresi 25. Āyetten bir bölüm. Topkapı Sarayı Kütüphanesi nüshasında kırmızı mürekkeple daire içine alınmıştır.

¹⁰⁴⁸ TS Ĥudāy üçün érmes (“érmes” satır üstüne yazılmıştır.): YA Ĥudāy üçün (540b/17)

¹⁰⁴⁹ TS 199b/27-200a/09 arasındaki bölüm Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasında yoktur.

70. *أَدْخَلُوا الْجَنَّةَ* “Kiringiz (14) ler uçmağğa *أَنْتُمْ* sizler *وَأَزْوَاجُكُمْ* ve sizlerniñ ħātunlarıñız¹⁰⁵⁰! *تُخْبِرُونَ*¹⁰⁵¹ Şād kılılğan yā kirāmī (15) tutulğan yā ārāyış tapқан.”

71. *مِنْ ذَهَبٍ* (16) Évirgeyler cennetke kirgen bendelerge *بِصِحَافٍ* yassı kāseler altundım. Anda türlük türlük *تَأْمٍ وَأَكْوَابٍ* Ve küzeler ve destisiz ve kulaqsız türlük türlük (17) tola şarābdın *وَفِيهَا* uçmağda bolğay alarğa. *مَا تَسْتَهْجِيهِ الْأَنْفُسُ* Olça arzū bolğay nefslerge ve anıñ (18) bile hoş çıқaylar *وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ* ve olça nazarğa hoş kélgey közlerge ve andın lezzet tapқaylar. *Vasif*’da (19) kéltürüptür kim bu ékki kelime bile ħaber bérdi uçmağ ehli na’iminiñ cümlesidin kim uçmağlar rüzeleriniñ ni’metler (20) yā nefis naşibidür yā köz behresi. Derviş aytıpdur kim nazār ehli bilürler köz lezzetini nemedede bular alur¹⁰⁵² cem’iğā kim (21) i’tizāl ğışāvesi alarıñ başiretiniñ nazarığa *فَارِي* bolup *تَا* cemāl envārınıñ li’ānı *وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ*¹⁰⁵⁴ (22) alarğa yaşurun qalıpdur ve alarğa aytkıl kim *إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبَّكُمْ*¹⁰⁵³ ‘ibāretnidindür her şāhib başiretiğā (23) rüşendür kim şevk ehliğā köz lezzeti maĥbūb cemāliniñ müşāhedesidin özge mutaşavvir émeştür. İmām Kūşeyrī (24) qaddese sirruh aytıpdur kim: “Dīdār lezzeti iştiyākka köredür ‘aşqka her néçe şevk köprek ve dīdār lezzeti artuqraq (25) bolur.” *Zü’nnūn* Mışrī raĥmullāhdın naql kılıpdurlar: “Şevk muĥabbetniñ şemeresidür. Her kimgе dostluq (26) köprek, anıñ şevki dost dīdārığa artuqraq. Ve *Zebūr*’da kélipdür kim: “Ay Dāvud! Méniñ uçmağım (27) fermān iltgüçiler üçündür ve méniñ kifāyetim tükel kılıguçılar ciheti üçün ve méniñ arturmağım şükr kılıguçılar [200b/1] naşibi ve méniñ emānim tālibler behresi ve méniñ raĥmetim muĥsinleriñdür ve méniñ mağfiretim tevbe kılıguçılar (02) üçün ve mén ħāşşa-i müştāklarıñdır mén.” “İlā tāle şevku’l-ebrāri ilā liqai, ve ene ileyhim eşeddü şevқан.”¹⁰⁵⁵ (03) Andın song uçmağlığlar lezzetiniñ tamāmı üçün aytur kim: *وَأَنْتُمْ فِيهَا* “Ve sizler cennetde *خَالِدُونَ* (04) cāvīd turğuçılar siz¹⁰⁵⁶ ve ni’met kemāli andadur kim anğā zevāl bīmi bolmağay

72. *وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي* ve ol uçmağ kim (05) bu kün *أُورِثْتُمُوهَا* mirās bérildiñiz aları. Ol va’de étilgen uçmağdur kim *تُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ*¹⁰⁵⁷. (06) *وَتَقِيًّا* Ve sizlerge mirās bérduk biz *كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ* olça bile bar érđingizler kim ‘amel kılır érđingizler dünyāda (07) türlük türlük tā’atlar ħayrlardıñ cezā’nı mirās luḫfi bile yād kıldı kim ħālişdür ve istiĥkāk bile qavliğā kirer.

¹⁰⁵⁰ TS sizlerniñ ħātunlarıñız : YA sizlerniñ mü’mine ħātunlarıñız (540b/24)

¹⁰⁵¹ YA *تُخْبِرُونَ* āyetin üstü çizilmemiştir. (540b/24)

¹⁰⁵² TS bular alur : YA bula alur (541a/02)

¹⁰⁵³ *إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبَّكُمْ* (Rabbinizi göreceksiniz.) Hadis.

¹⁰⁵⁴ *وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ* (Zuhuf suresi 71. Ayetinin bu kısmı tekrar yazılmıştır.)

¹⁰⁵⁵ TS “İlā tāle şevku’l-ebrāri ilā liqai, ve ene ileyhim eşeddü şevқан.” (İyiler (ebrar) beni çokça görmek ister. Bilin ki ben onları daha çok istiyorum.) (Arapça bir söz.) Bu bölüm Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshasında yoktur.

¹⁰⁵⁶ TS siz : YA sizler (541a/12)

¹⁰⁵⁷ *تُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا* (Takva sahibi olanlara vereceğimiz.) Meryem Suresi 63. Ayetten bir bölüm.

73. مِنْهَا تَأْكُلُونَ فَكَيْفَةً كَثِيرَةً köp mīve alardın yér sizler Sizlergedür cennetde لَكُمْ فِيهَا (08) dāyim.” *Me‘ālim*’de (09) ayıptıdur kim: “Hadişde vāqı’dür kim uçmağlıg¹⁰⁵⁸ yığaçdın mīve üzmegey meger fi’l-hāl anıng dég hem-ol (10) yığaçdın üzgey.”

74. دُرُوسٌ لِّمَنْ كَفَرَ فِي عَذَابٍ مُّهِينٍ 1059 Durustluğ bile kim kāfirler خَالِدُونَ tamuğ ‘azābıda (11) durlar cāvīd qalğanlar.

75. وَهُمْ فِيهِ وَهُمْ فِيهِ (12) ve alar Bevş kıılmağaylar ve yengil étmegeyler ‘azāb alardın فِيهِ عَنُومٌ لَا يُفْتَرُ عَنْهُمْ ‘azābda مُبْلِسُونَ ümīdsizlerdürler rāhat ve necātdın ‘uqūbetler hıffetidin.

76. وَلَكِنْ كَانُوا وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ (13) Ve biz sitem kıılmağduğ alarğa bu ‘azāb kıılmağ bile وَلَكِنْ كَانُوا velīkin bar érdiler هُم الظَّالِمِينَ alar sitemkārılar (14) kim şirk keltürdiler ve ‘ibādet kıoymağın kııldılar anıng yéridin özgege.

77. وَنَادُوا يَا مَالِكُ Ve ümīd kim (15) kélgeyler kıutulmağdın, nidā’ kıılğaylar tamuğ haziniğa kim: “Ay Mālik! Tile Hūdāy’dın لِيَقْضِ عَلَيْنَا tā hüküm kıılğay (16) bizge ya’ni öltürgey bizni رَبُّكَ séning Perverdīgār’ıng tā kıutulğay biz ‘azāb tartmağdın.” قَالَ Aytur (17) Mālik alarıng cevābıda miñg yıldın song ve *Tibyān*’da keltürüptür kim: “Kırk yıl kündin¹⁰⁶⁰ ol serāyning künderidin (18) kim.” إِنَّكُمْ مَا كُنتُمْ Durustluğ bile kim sizler tohtağuçılar siz tamuğda ne öler sizler ve ne ‘azāb sizlerge (19) yengil bolğusıdur. Pes Hāğ subhāne Mālik’ning cevābıdın song alarğa aytğay:

78. لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ “Durustluğ bile (20) kim biz keltürdük¹⁰⁶¹ sizlerge ya’ni yiberdük biz rāst ve durust söz peygamberler tili bile وَلَكِنْ أَكْثَرَكُمْ velīkin sizlerning (21) köpregingiz كَارِهُونَ Hāğ sözini tilemegüçiler¹⁰⁶² érdingizler ve hoşlamadıngızlar.”

79. أَمْ أَمْرًا Bel-kim muhkem (22) kııldılar kāfirler ve ayttılar işi Hāğ reddi ve anıng bātıl kıılmağı yā ātī peygamberler üçün. فَإِنَّا مُبْرَمُونَ (23) Pes durustluğ bile kim biz dağı muhkem kıılğuçılar biz işni alarıng mükāfātı üçün ya’ni kāfirlerning keydining (24) bātıl kıılmağıda enbiyāğa nuşret bérmeğe.

80. أَلَا لَا نَسْمَعُ ol kim (25) eşitmes biz سِرَّهُمْ yaşurun sözni kim öz könglide ayttılar وَنَجْوَاهُمْ ve olça rāz bile biribirige (26) kengeş kıılurlar. أَلَى آرِي

¹⁰⁵⁸ TS “uçmağdın” yazılıp “-dın” ekinin üstü karalanmış ve “-lıg” eki yazılmıştır.

¹⁰⁵⁹ TS إِنَّ الْمُجْرِمِينَ āyetin üstü çizilmemiştir.

¹⁰⁶⁰ TS yıl kündin (“kün” sözcüğü satır üstüne yazılmıştır.) : YA yıldın (541a/27)

¹⁰⁶¹ TS “keltürdük” sözcüğü derkenara yazılmıştır. (TS 200b/20 dk.)

¹⁰⁶² TS tilemegüçiler : YA tilemegüçi (541b/03)

éşitür biz anı وَرُسُلْنَا ve bizing yibergenlerimiz kim hafazadurlar¹⁰⁶³. لَدَيْهِمْ Alar (27) ning қаşıdadurlar ve mü'ekkil alarga يَكْتُوبُونَ bitürler anı bizing fermānımız bile ve andın song kim alarning¹⁰⁶⁴ yaşurunları¹⁰⁶⁵ bizing ferıştelerge āşikāre bolğay [YA541b/11] bizge kim Hudā'dandur biz. Néteğ yabuqluğ bolğay?

81. أَيْتَقِيلُ أَيُّ مُحَمَّدًا! إِنَّ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ Eger (12) bolsa Hudāy'ğa oğulı andağ kim gümān iltür sizler. فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ Pes mēn ta (13) pinguçılarning evveli mēn Hudāy'ğa, birligige. Kerek érdi kim mēn bilgey mēn ve çün (14) mēn bilür mēn anğa oğul yoğtur sizler oğul işbātın kaydın kılur sizler. Şahib-i (15) Keşşāf āyet ma'nāsıda aytıpdur kim: "Eger Hudāy'ğa oğul bolsa érdi şahihī bürhān ve rüşen (16) hücceti bile şābit bolur érdi. Pes ta'zīm kılguçılarning evveli bolur édim anğa ya'ni mēn kim (17) dāyim Hudāy'ning ta'zimin kılur mēn eger anğa oğul bolsa édi hem ta'zimdür kılur (18) érdim. Sefer temşil yolu biledür mübālağa oğulı nefyide. Zāhid İmām keltürüptür kim: "Bir kün (19) Nađir bin Hāriş la'netullāh özining lāf-gāhıda oturup érdi ve 'Arabning uluğ (20) rağıdın köpreği aning қаşıda érdiler. Kurān'dın āyetide havz körsetip istihzā' kıla başladı. (21) Velid Muğire'ğa ol vağtda İslāmğa meyl bar érdi ve dāyim Kurān'ni öger érdi. Ayttı: 'Ay Nađir! (22) Kurān'ğa istihzā' kılur sēn Hudāy bile kim aytmas Muhammedü'l hağ nuşrātı mēn dağı hağ aytur mēn (23) Muhammed aytur lā ilāhe illallāh mēn hem aytur mēn lā ilāhe illallāh amma izāfe kılur mēn Melāyike benātullāh." (24) Bu sözni Peyğamber şallallāhu 'aleyhi ve's-sellemğa yetti ve ol hazret қаyguluğ boldı. Cebrāyil 'al<eyhi>s-s<el>ām bu āyetni (25) keltürdi ve Nađir, Velid'ning қаşığa kēlip bu āyetni oğudı ve ayttı Muhammed'ning Hudāy'ı mēni (26) taşdığ kılıpdur bu āyet. فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ إِنَّ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ Velid ayttı: Ay ağmağ! Muhammed' (27) ning Hudāy'ı sēni tekzib kılıpdur aning üçün kim en nefy¹⁰⁶⁶ ma'nāsı biledür. Aytur: 'Yoğtur (28) ve yoğ érdi Hudāyğa oğlı andın song buyurupdur kim aytqıl kim mēn muvağhidlerning (29) evveli mēn'."

82. رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ سُبْحَانَ Pākdur ve 'aybsız Olça vaşfdın vaşf kılurlar kāfirler anı ya'ni zū (02) veled ayturlar.

¹⁰⁶³TS hafazadurlar ("lar" eki satır üstüne yazılmıştır.) : YA hafazadur(Her iki nüshada da حفظه şeklinde yazılmıştır.) (541b/09)

¹⁰⁶⁴ Topkapı Sarayı Kütüphanesi nüshasında, Zuhrūf suresi burada yarım bırakılarak Cāsiye suresine geçilmiştir.

¹⁰⁶⁵ YA Bu noktadan sonraki kısım Topkapı Sarayı Kütüphanesi nüshasında bulunmadığı için Yusuf Ağa Kütüphanesi nüshası esas alınarak devam edilmiştir. (541b/10)

¹⁰⁶⁶ en nefy : "yasaklaması" anlamında Arapça ibare.

83. وَيَلْعَبُوا وَيَلْعَبُوا 1067 tē baġy qılurlar bātılda Pes qılğıl alarnı فَذَرَهُمْ (03) dünyāda تَا حَتَّى يَلْفُوا tā vaḳtī kim körgeyler الَّذِي يُوعِدُونَ kündüzni kim va‘de bérilip (04) dürler anıġ körüşmegige ya‘ni kıyāmet künige.

84. وَهُوَ الَّذِي Ve Hudāy oldur kim istiḥkāk bile فِي السَّمَاءِ 1068 kökde feriştelerniġ ma‘būdıdır وَفِي الْأَرْضِ اللَّهُ ve yérde tapınguçılarınġ ma‘būdı cin (06) ve insdin وَهُوَ الْحَكِيمُ ve oldur rāst işlik ḥalk tedbiride الدَّانِ الْعَلِيمُ alarnıġ meşāliḥiġa

85. وَ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ve büzürg-vārdur ol-kim anġadur الَّذِي لَهُ (07) وَ yérniġ pād-şāhlıġı (08) وَمَا بَيْنَهُمَا ve olça kökler ve yér aradur ya‘ni anıġ ḥükmi barça mükevveniyāt icrāsıġa (09) revāndur وَعِنْدَهُ ve anıġ qaşıdadur السَّاعَةَ sātiniġ bilmegi kim kıyāmet anda (10) كَايِمٌ بَلَدٌ وَاللَّيْلُ تُرْجَعُونَ ve anıġ sarıġa qaytarılġunġızdurlar barça ḥalāyık ol künde.

86. وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ (11) Ve ol künde mālik bolmaġaylar alar kim يَدْعُونَ tapınurlar kāfirler alarnı مِنْ دُونِهِ (12) Hudāy’dın özge der-ḥ^vāst kıılmaġını ya‘ni kāfirlerniġ ma‘būdları feriştelere ve cin (13) ve ins ve bütlerdin kim müşrikler alarnıġ şefā‘atiġa ümīd-vārdurlar. Ol kün boldura almaslar (14) şefā‘at kıılmaġı إِلَّا مَنْ شَهِدَ meger kişi kim tanuġluġ bérġen bolġay 1069 بِالْحَقِّ rāstlıġ bile ferişte (15) ler déġ ve ‘İsā ve ‘Üzeyr déġ ‘aleyhi’s-selām. Alarġa şefā‘at rütbesi bardur kim alar şehādet Ḥaġ‘ka (16) edā kıılıpdurlar وَعَلَّمُونَ ve alar bilürler öz köngli bile anı kim til bile tanuġluġ bérıpdür (17) ler ve alar şefā‘at kıılmaġısındurlar meger tanuġluġ mü'minlerni.

87. وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ Ve eger sorsaġ sēn: “Abīdler (18) yā ma‘būdlarnı kim مَن خَلَقَهُمْ kim yarattı alarnı?” لَيَقُولُنَّ اللَّهُ Her-āyine ayturlar kim Hudāy bu cevāb (19) zuhūrınıġ farḫıdın mükābere kııla almas. فَاتَى يُؤْفَكُونَ Pes néteġ öġürdiler müşriklerniġ (20) ‘ibādetidin anıġ tapınmaġıġa?

88. وَقِيلَ Ve Hudāy qaşıdadur bilmek resūl şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem kavli (21) né anda kim ayttı: يَا رَبِّ 1070 Ay meniġ Perverdigār‘ım! إِنَّ هَؤُلَاءِ Durustluġ bile kim bu gürūh ya‘ni Kıreys’niġ (22) baş tartkuçıları قَوْمٌ 1071 gürūhdurlar hem ‘inād ve mükābere yüzidin لَا يُؤْمِنُونَ imān keltür (23) meyler.”

1067 YA بَخُوضُوا āyetin üstü çizilmemiştir. (542a/02)

1068 YA اللَّهُ āyetin bu bölümünün üstü çizilmemiştir. (542a/05)

1069 YA بِالْحَقِّ āyetin üstü çizilmemiştir. (542a/14)

1070 YA يَا رَبِّ āyetin üstü çizilmemiştir. (542a/21)

1071 YA قَوْمٌ āyetin üstü çizilmemiştir. (542a/22)

89 . فَاصْفَحْ Pes yüz évirgil عَنْهُمْ alarنىڭ da‘vetidin yā yüz évirgil alarنىڭ mükāfātudin. (24)
وَقُلْ سَلَامٌ Aytqıl teslīm ve mütāreke sizlerdin méning maţlūbım yoktur bu ħūkm ve rüşen āyeti
bile (25) mensūĥ boluptur. فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ Pes bat bolġay kim bilgeyler öz küfrining ‘āķıbetin
vaķtı (26) kim ‘azāb alarġa inip kélgey dünyāda Bedr küni bile ve ‘uķbāda otķa içekse vallāhu
a‘lem.

3. DİZİN

- ‘**abīd** <Ar. kul, köle.
‘a.+ ler 175a/03, YA542a/17
- ‘**acāib** <Ar. tuhaf, anlaşılmaz.
‘a.+ idür 187b/23
- ‘**Acemī** <Ar. Farsça, Arapça dışındaki herhangi bir lisan.
‘a. 186b/07, 186b/10
- ‘**acīb** <Ar. tuhaf.
‘a. 187a/20, 199a/23
- ‘**acībe** <Ar. şaşılacak şey.
‘a. 199a/07
- ‘**ācilen** <Ar. (z.) z. sonradan, geç, vadesi geldiğinde yapılmak üzere.
‘a. 176b/01
- ‘**āciz** <Ar. gücü yetmeyen, beceriksiz.
‘ā. 194b/26
‘ā.+ dürler 196b/19
‘ā. émes 174a/14, 192a/12
‘ā. étmedi 194b/21
‘ā. kılguçılar 192a/20
‘ā. + ler 182b/11
- ‘**āciziyet** <Ar. beceriksizlik, kabiliyetsizlik.
‘ā.+ leri 188b/24
- ‘**acz** <Ar. beceriksizlik.
‘a. 182b/12
‘a.+ din 193b/27
- aç** - I. engeli kaldırmak
a.- arlar 196b/17
a.- saķ 187a/25
II. genişletmek
a.- sa édi 191b/22
III. yardımcı fiil
melāmet tilin a.- kaylar 174a/21
suāl tilin a.- tı 179b/23
- melāmet tilin a.- tılar 177b/16
- açık** kızgınlık, öfke.
a.+ da 192b/12
a.+ қа 199a/03
- açıklan** - öfkelenmek
a.- salar 192b/10
- açlıg** aç olma durumu
a. 198a/23
a.+ dın 181a/12
- a ‘dā’** <Ar. en zalim, pek gaddar.
a. 178b/26, 181a/07
- ‘**adālet** <Ar. doğruluk, hakka uyma, eşitlik
‘a. 190a/10
- ‘**ad** <Ar. (‘add) sayma, sayılma.
‘a.+ i 189b/26
- ‘**adem** <Ar. yokluk.
‘a.+ din 184a/11
- ādemi(I)** <Ar. İnsanoğlu.
ā. 179a/20, 179a/22, 179b/02, 182a/22, 194a/06
ā.+ ler 180a/11, 183b/04, 196b/24, 197a/02
ā.+ lerdin 179a/22, 184b/02, 184b/22
ā.+ lergā 180a/03, 187b/21
ā.+ lerni 196b/20
ā.+ lerning 179a/13, 179b/14
- ādemi(II)** <Ar.+Far. bir insan, herhangi bir insan.
ā.+ ga 194a/04
- ‘**ādet** <Ar. görenek, alışkanlık.
‘ā. 198a/27
hārık-ı ‘ā. 175b/23
‘ā.+ ni 185b/15

‘adīm <Ar. yok olan. ‘a.-ü’l nezīr 186a/22	‘a. 187a/14, 187a/25
‘adl <Ar. doğruluk. ‘a. 190a/09, 190a/10, 190a/11 ‘a.+ dūr 190a/09 ‘a.+ ining 177b/11 ‘a. kılgay 189b/20	‘afv <Ar. suçunu bağışlama. ‘a. 185b/09 ‘a. kıldı 192a/19 ‘a. kılgan bolğay 192b/28 ‘a. kılsa 192b/25 ‘a. kıllur 192a/15, 192a/18 ‘a. kıllurlar 192b/11
‘adüv < A. (‘adüvv) düşman, hasım ‘a.+ i 181a/20	‘ağır ağır, zor. a.+ dur 197b/18
āfāk <Ar. ufuklar, gökle yerin birleşir gibi görüldüğü yerler. ā. 187b/09, 187b/25 ā.+ da 187b/22 ā.+ қа 187b/10	‘ağırlıg hastalık a. 182b/15, 187a/10 a.+ dur 182a/16, 186b/12 a.+ lar 182b/11 a.+ lardın 186b/11
āfākī <Ar. İnsanın dışındaki aleme dair. ā. 187b/16, 187b/21, 187b/23 187b/18, 187b/19	‘ağızmağ yerden su kaynatıp akıtma, tefcir. a. 181a/14
Āferidgār <Far. Tanrı. ā.+ ı YA541b/29 ā.+ ıdur 177a/27 ā.+ ığa 192b/08 ā.+ ım 189a/01 ā.+ ımdur 199b/17 ā.+ ımız 174a/25 ā.+ ing 186b/04, 186b/24 hazret-i ā.+ ing 187b/15 ā.+ ingiz 180a/17, 199b/17 ā.+ ingizdur 189b/22 ā.+ ingning 196b/15	‘ağleb <Ar. çok kuvvetli. a.+ de 195b/14 tıbā‘-i a.+ i 191b/26
āfet <Ar. felaket, bela. ā.+ lerdin 183a/17, 185a/12	‘ağniyā <Ar. zenginler. a. 200a/06
āfetī < A.+F. bir afet, herhangi bir afet. ā.+ din 192a/13	‘ağrı - hasta olmak. a.- gay 182b/14
‘afiyet <Ar. sağlık, esenlik.	‘ağrıg hastalık a. 193b/14
	‘ağvā <Ar. delalete en çok sapan. a. 197a/19
	‘ağyār <Ar. yabancılar. a.+ nı 185a/21
	‘ağyer <Ar. gayretli. a. 189a/22
	‘ahd <Ar. ant, yemin, anlaşma. ‘a.+ i 198b/01

- ‘a. kılpdur 198b/01
- ‘a.+ ni 198b/05
- āhir** <Ar. son, en son.
 ā. 195a/16
 ā.+ ğaça 175a/16, 195a/20
 ā.+ ida 186a/05
 ā.+ idin 184a/27
 ā.+ idür 189b/07
 ā.+ iğaç 183b/17
 ā.+ ining 183b/16
- āhiret** <Ar. İslam inancına göre ölümden sonra tekrar yaşanılacak olan yer.
 ā. 176b/01, 190b/05, 190b/12, 192b/06, 197a/14
 ā.+ de 174a/17, 174b/02, 180b/27, 184a/20, 185a/15, 194a/24, 197b/11, 200a/04
 ā.+ ing 182a/21
 ā.+ қа 197a/03
- āhirin** <Ar. sonrakiler, sonlar.
 evvelin ü ā. 175a/03, 188b/14
- Aḥkāf** <Ar. Kur’ân’da yer alan bir sure.
 a. 183b/07
 a.+ da 187b/24
- aḥkām** <Ar. emirler, hükümler.
 a. 180b/15
 a.+ ining 188b/08, 189a/20, 197a/17
- aḥlāk** <Ar. insandaki ruhî ve zihnî haller.
 a. 200a/02
 a.+ dın 185b/16
 a.+ ı 196b/22
- aḥmak** <Ar. akılsız, sersem.
 a. YA541b/26
- aḥrā** <Ar. uygun, münasip
 a. 187b/09
- aḥvāl** <Ar. durumlar, haller.
 a. 182a/27
 a.+ ığa 177a/26
 a.+ idin 175a/05
 a.+ iğ 194b/25
- aḥ -** akmak.
 a.- tı 183a/04
- aḥ** ak, beyaz.
 a. 194a/09
- ‘aḥd <Ar. sözleşme.
 ‘a.+ ingde 189b/15
- ‘āḥibet <Ar. son, nihayet.
 ‘a.+ in YA542a/25
 ‘a.+ ining 173b/10, 180b/16
- ‘aḥide <Ar. dinî inanış.
 ‘a.+ leri 181b/15
- ‘ākil <Ar. bilge.
 ‘a. 179b/07
- ‘aḥl <Ar. akıl, us.
 ‘a. 179a/08, 196a/06, 199a/01
 ‘a.+ lar 178b/25
 ‘a.+ lıg 198b/25
- ‘aks <Ar. çarpıp geri dönme.
 ‘a.+ ı 187a/24
- aḥşām** <So. akşam
 a.+ da 178a/18
- aḥvāl** <Ar. sözler.
 a. 182a/27
- al** ön
 a.+ ıda 173a/21, 184b/13, 198a/26
 a.+ ıdadur 184a/26
 a.+ ıdın 183a/26, 186a/25, 198b/25

a.+ ıdındur 196b/08	boldura a.- ur 182a/20
a.+ ımda 197a/07	fāyide a.- ur 192b/06
a.+ ını 173a/23	ķıla a.- ur 182a/21, 188a/04
a.+ ıngızda 185a/08	körse a.- ur 197b/20
al - I. almak	köz lezzetini a.- ur 200a/20
a.- ur 179a/25	inşāfin a.- urlar 192b/21
a.- urlar 179a/26	ķayta a.- urlar 175a/20
II. kendine yaklaştırmak	pend a.- ursızlar 179b/11
a.- ğay 192b/28	āl <Ar. aile, soy, hanedan
III. fethetmek	ā.+ ı 177b/04, 177b/16
a.- ğay 179b/04	ā.+ ıdın 178a/15
III. yardımcı fiil	ā.+ ını 178a/17
boldura a.- ğay 176b/27, 197b/17	ā.+ ınıng 191a/23, 177a/09
éşittüre a.- ğay 197b/18	ā.+ idür 196a/26
yal a.- ğay 175a/20, 178b/08	a'ālā' <Ar. rütbece yükseklik, büyüklük.
asığ a.- ğaylar 186b/07	a.+ sıdur 196b/19
asığ a.- ğuçu bolğaylar 180b/26	'alak <Ar. pıhtılaşmış kan.
'ibret a.- ğuçuğa 199a/07	'a.+ dın 180b/02
arada a.- ıp 173b/26	'alakıye <Ar. sevgi, dostluk.
boldura a.- madı 181a/21	muħabbet-i 'a. 200a/05
boldura a.- madıngızlar 184a/15	'alāmet <Ar. bir şeyin olacağına dair işaret.
bola a.- mağay 199a/16	'a.+ ler érdi 198a/15
'ibret a.- mağay 174b/14	'a.+ lerining 179a/23, 199a/27
pend a.- mağay 174b/14	alar (zamid.) III. çokluk kişi zamiri,
bola a.- mağusıdur 194b/26	onlar.
intikām a.- mağ 192b/22	a. 173b/08, 173b/20, 173b/25,
boldura a.- mas 193b/02, 198b/15	173b/26, 174a/03, 174a/11,
def'in ķıla a.- mas 191b/06	174a/19, 174b/09, 174b/18,
mükābere ķıla a.- mas YA542a/19	175a/04, 175b/03, 175b/22,
münkir bola a.- mas 193b/08	177a/18, 178a/11, 178b/02,
yéte a.- mas 188a/19	178b/13, 178b/19, 178b/24,
boldura a.- maslar YA542a/13	179a/07, 179a/18, 179b/08,
mu'āraza ķıla a.- may 176a/07	180a/08, 180b/12, 180b/21,
bola a.- ur 193b/16	182a/13, 182b/10, 183b/08,

184a/25, 184b/11, 184b/20, 191b/14, 191b/25, 192b/02,
 184b/26, 185b/14, 185b/22, 192b/21, 193b/02, 193b/03,
 185b/27, 186a/02, 186a/12, 195b/20, 196b/20, 197b/23,
 186a/19, 186a/20, 186b/12, 198a/03, 198a/04, 198a/11,
 188b/04, 189b/04, 189b/08, 198b/05, 198b/08, 199a/04,
 189b/10, 189b/26, 190a/14, 199b/24, 200b/08, 200b/11
 190a/16, 190a/19, 190b/15, a.+ durlar 178a/03, 180b/14,
 190b/19, 190b/22, 190b/23, 181a/16, 181a/17, 193a/23,
 191a/14, 192b/03, 192b/08, 195b/17, 200a/12
 192b/11, 192b/15, 192b/18, a.+ ğa 173b/09, 173b/13, 173b/17,
 192b/20, 192b/21, 192b/22, 173b/19, 174a/11, 174a/21,
 194b/22, 195b/08, 195b/17, 175b/03, 175b/13, 175b/14,
 195b/27, 196a/02, 196a/03, 175b/24, 176a/05, 177a/09,
 196a/04, 196b/12, 196b/15, 177a/17, 178a/18, 178a/20,
 196b/17, 196b/18, 197b/01, 178a/21, 178a/25, 178b/05,
 197b/25, 198a/25, 198a/26, 178b/09, 178b/11, 178b/15,
 198b/05, 198b/27, 199a/20, 178b/18, 179a/08, 179a/10,
 199a/21, 199a/26, 199b/23, 180b/20, 180b/23, 180b/24,
 200b/12, 200b/13, YA542a/11, 180b/27, 181a/08, 181a/20,
 YA542a/15, YA542a/16, 181b/13, 181b/17, 181b/22,
 YA542a/17, 173b/23, 174a/04, 182b/12, 183a/25, 183b/08,
 175b/10, 176a/03, 177a/15, 183b/16, 183b/18, 183b/20,
 179b/18, 180b/23, 182b/03, 183b/22, 184a/03, 184a/22,
 182b/08, 183a/25, 183a/27, 184a/23, 184a/25, 184a/27,
 191a/02, 195a/20, 196a/15, 184b/14, 184b/16, 185a/07,
 196b/06, 198a/24 185a/08, 185a/18, 185a/27,
 a.+ da 195b/19 186a/14, 186a/20, 186b/13,
 a.+ dın 174a/15, 174b/01, 175a/23, 187a/08, 187a/22, 187a/23,
 175b/08, 175b/13, 176b/05, 187a/24, 187b/11, 187b/13,
 181a/16, 181a/17, 181b/09, 187b/18, 188a/18, 188b/03,
 181b/10, 181b/12, 183b/13, 188b/05, 188b/06, 188b/07,
 183b/21, 184a/05, 184b/01, 188b/20, 189b/02, 189b/10,
 184b/24, 185a/08, 187a/05, 190a/16, 190a/17, 190b/14,
 187a/07, 188b/21, 189b/12, 190b/23, 191a/21, 191b/11,

191b/18,	191b/23,	191b/27,	a.+ nīng	173b/10,	173b/22,
192b/04,	192b/10,	192b/19,	173b/27,	174a/12,	174a/13,
192b/20,	193a/03,	193a/04,	174b/19,	175a/05,	175a/15,
193b/02,	193b/10,	193b/14,	175a/18,	175a/20,	175b/06,
194b/22,	195a/13,	195b/19,	175b/07,	175b/09,	175b/10,
195b/26,	196a/03,	196a/05,	175b/11,	175b/12,	175b/14,
196a/13,	196b/03,	196b/05,	175b/26,	176a/02,	176a/03,
197a/11,	197b/10,	197b/18,	176b/14,	176b/17,	176b/18,
197b/24,	198a/16,	198a/17,	177a/08,	177a/17,	177a/18,
198a/18,	198a/20,	198b/26,	178a/16,	178a/18,	178a/20,
199b/22,	200a/17,	200a/22,	178b/16,	178b/17,	178b/20,
200b/13,	200b/19,	200b/27,	179a/09,	179a/10,	179a/11,
YA542a/26			179a/12,	180a/04,	180b/17,
a.+ ġa	175b/04,	YA542a/15	181a/12,	181a/14,	181a/17,
a.+ ġadur	178b/21,	186b/10,	181a/18,	181b/09,	181b/11,
190a/05,	190a/06,	190b/20,	181b/13,	181b/14,	181b/15,
190b/24,	191b/19,	193a/07	181b/16,	181b/22,	181b/26,
a.+ ġadur	182b/10		182a/23,	182b/06,	183a/08,
a.+ nī	173b/17,	174a/07,	174a/08,	183a/26,	183b/01,
174b/06,	175a/18,	175b/12,	183b/06,	184a/03,	184a/04,
175b/16,	175b/22,	176b/19,	184a/05,	184a/06,	184a/09,
180a/24,	180b/18,	180b/20,	184a/26,	184a/27,	184b/19,
180b/21,	180b/22,	180b/25,	185a/09,	185a/25,	185a/26,
181a/11,	181b/03,	181b/17,	185b/02,	185b/03,	185b/07,
182a/12,	183b/08,	183b/12,	186b/05,	186b/12,	186b/15,
183b/21,	183b/23,	183b/24,	187a/05,	187b/05,	187b/13,
183b/26,	184b/23,	188b/15,	188a/26,	188a/27,	188b/06,
189a/23,	192b/16,	193a/18,	188b/07,	188b/21,	188b/22,
193a/21,	193a/25,	193b/21,	188b/24,	188b/25,	189b/06,
194b/25,	196a/10,	198a/23,	189b/17,	190a/04,	190a/06,
199a/05,	199a/06,	200b/05,	190b/11,	190b/14,	190b/15,
YA542a/02,		YA542a/11,	190b/18,	190b/22,	191a/03,
YA542a/18			191a/19,	191b/02,	191b/07,
a.+ nīn	197a/04		191b/09,	191b/14,	191b/16,

191b/18,	191b/21,	192a/07,	ā.+ idür 190a/10
192b/18,	193a/08,	193a/22,	alğuçı satın alan, alıcı.
193a/26,	193b/11,	193b/15,	a. 190a/08
193b/16,	194b/17,	194b/20,	‘ ālim <Ar. bilgin.
194b/21,	194b/26,	195b/01,	‘ā. 179b/08
195b/16,	195b/22,	196a/01,	‘ā. émes érding 194a/17
196a/08,	196a/12,	196a/17,	‘ā.+ lerdürler 185a/24
196a/18,	196b/02,	196b/14,	‘ ālīm <Ar. el-Alim, esmaü’l hünsadan bir
196b/16,	196b/17,	196b/25,	ad.
197a/06,	197a/22,	197a/25,	‘ā. 188a/11
197b/01,	197b/16,	197b/22,	‘ ālirak <Ar.+T. en yüce.
197b/25,	198a/02,	198a/03,	‘ā. 185a/20
198a/06,	198a/09,	199a/04,	Allāh <Ar. Tanrı.
199a/05,	199a/07,	199b/25,	a. 182a/11, 185b/19
199b/26,	200a/21,	200b/17,	a.+ dur 184b/26
200b/23,	200b/27,	YA542a/06,	a.+ ımız 199a/15
YA542a/13,	YA542a/23		a.+ nı 185a/05
a.+ ning 174b/05,	179a/19,		a.+ ning 182a/01
190a/04,	190b/25,	192a/03,	altun altın.
200b/26			a. 197a/11, 198b/20, 198b/21
‘ ālem <Ar. dünya, cihan.			a.+ dın 194a/09, 197a/12, 198b/19,
‘ā. 187b/25, 187b/27, 188a/01,			200a/16
198a/25			‘ amā ’ <Ar. kör.
seyyid-i ‘ā. 198a/12			‘a. 179b/09
‘ā.+ de 187b/25, 187b/26			āmāde <Far. hazır.
‘ā.+ dedür 187b/26			ā. 190b/25
‘ā.+ dür 187b/25, 187b/27, 188a/01			āmāl <Ar. dilekler, istekler.
‘ā.+ ide 185a/06			ā. 179b/22
‘ā.+ lerning 182b/19			‘ amel <Ar. iş, niyet.
‘ ālemī <Ar. cihana mensup, insan.			‘a. 177b/12, 177b/15, 177b/20,
‘ā.+ ler 198a/16			190b/17
‘ā.+ lerin 180a/22			‘a.+ ğa 175a/06, 186b/24
‘ā.+ lerning 180a/18			
ālet <Ar. vasıta.			

‘a.+ i 175a/05, 182b/15, 185a/25, 185a/26, 185b/03, 190b/04, 190b/07, 191a/03	a. 176a/09, 181a/17, 183b/07, 187b/27, 190b/19, 192a/14, 194a/03, 198b/17, YA541b/23
‘a.+ i kılsa 177b/11	A. 183b/21
‘a.+ idin 193b/11	‘ammāl <Ar. devlet idarecileri.
‘a.+ iğa 175a/04, 191a/05	‘a.+ ni 188b/14
‘a. kıl 182a/19	ana anne.
‘a. kılğaylar 194b/15	a. 180b/03
‘a. kılğuç 175a/03	a.+ ğa 193b/23, 193b/25
‘a. kılğuçılar 182a/20	a.+ nġnı 179b/02
‘a. kılğumuzdur 182a/22	a.+ sı 179b/03
‘a. kılsa 177b/10	a.+ sınıġ 188b/10
‘a. kıılır érdiler 184a/06	anga (zamid) III. teklik kişi zamirinin yönelme durumu, ona.
‘a. kıılır érdingizler 200b/06	a. 173a/22, 173a/26, 173b/14, 174a/01, 174a/17, 174a/18, 174b/05, 174b/09, 174b/10, 175a/02, 175a/13, 175b/04, 175b/15, 176a/15, 176a/26, 177a/01, 177a/04, 177a/08, 177a/09, 177a/27, 177b/01, 177b/09, 177b/20, 177b/22, 177b/24, 177b/27, 178a/06, 178a/09, 178a/11, 178b/26, 179a/10, 179a/19, 179b/03, 179b/26, 180b/13, 181b/04, 182a/03, 182a/07, 182a/15, 182b/07, 183a/02, 183a/04, 183a/05, 183b/09, 184a/17, 184a/18, 184a/27, 184b/04, 184b/05, 184b/08, 185a/17, 185b/15, 185b/24, 186a/01, 186a/19, 186a/26, 186b/04, 186b/16, 186b/23, 186b/24,
‘a. kıılurlar 182a/11	
‘a. körmek 182b/01	
‘a.+ ler 191a/22, 191b/17, 196b/26	
‘a.+ ler kııldılar 182b/10, 190b/23	
‘a.+ ler kıılıpdurlar 179b/08	
‘a.+ lerdin 182b/06, 193b/15	
‘a.+ leriġa 188b/06, 199a/06	
‘a.+ lerimizni 184a/20	
‘a.+ leriniġ 188b/07, 190b/22	
‘a.+ leriġgiz 174b/19	
‘a.+ leriġgizge 193b/08	
‘a.+ leriġgizniġ 189b/23	
‘a.+ lerni 185a/01	
‘a.+ lerni kıılıp érdiler 184b/02	
‘ ameli <Ar.+Far. bir amel.	
‘a. 186b/22	
‘ ām <Ar. (‘amm) umumî, genel.	
‘ā.+ dur 194a/21	
amma <Ar. ama, lakin.	

187a/10, 187a/13, 187a/27,
188a/20, 189a/01, 189a/02,
189a/27, 190a/10, 190a/15,
190a/16, 190a/24, 190b/05,
190b/09, 190b/10, 190b/12,
191a/24, 191b/07, 191b/13,
193a/11, 193b/04, 193b/06,
193b/09, 194a/04, 194a/06,
194b/10, 194b/15, 195a/10,
195a/12, 195a/22, 195b/12,
196a/02, 196a/17, 196b/07,
197a/06, 197a/18, 197a/19,
197a/24, 197b/20, 198b/01,
198b/06, 198b/19, 198b/21,
199a/10, 199a/22, 199b/06,
200b/04, YA541b/14, YA541b/16,
YA541b/17
a.+ dur 188a/21, 188a/22, 194a/23,
YA542a/07
a.+ dur 188a/20, 189a/10
a.+ durlar 178a/16, 181a/18,
187b/16, 190a/09, 193a/19, 196a/27

ana öylece.

a. 197b/16

anda III. teklik kişi işaret zamirinin
bulunma durumu, orada.

a. 173b/14, 174b/06, 175b/24,
176b/10, 177a/27, 177b/14,
178a/23, 179b/12, 179b/27,
180a/11, 180b/17, 181a/05,
181a/26, 182a/26, 182b/20,
182b/21, 183a/03, 183a/04,
184a/05, 184b/13, 184b/26,
186a/13, 186b/18, 187b/03,

188b/05, 188b/27, 189a/21,
190a/13, 191b/02, 192a/12,
193b/23, 194a/02, 194b/01,
194b/08, 194b/10, 198a/19,
199a/10, 199a/11, 200a/16
199b/07, 199b/09, YA542a/09,
YA542a/21
a.+ dur 180a/15, 182b/26, 200b/04

andağ öylece, o şekilde.

a. 173b/18, 176b/23, 177b/02,
179b/09, 184b/02, 186b/18,
187a/01, 188b/08, 189a/08,
190b/06, 192a/01, 192b/24,
193a/20, 194a/13, 194b/19,
196a/15, 197a/12,
YA541b/12, 173a/25, 174b/19,
175a/26, 176b/12, 178b/17,
180b/25, 181a/14, 184b/06,
189b/13, 193b/22, 194a/02,
194a/07, 194a/15, 197b/13
a.+ dur 190b/13
a. érdi 198b/19

andın III. teklik kişi işaret zamirinin
ayrılma durumu, ondan.

a. 174a/16, 174b/10, 174b/11,
176a/07, 176a/11, 176a/12,
176b/07, 177a/09, 177a/12,
177b/09, 177b/15, 177b/23,
178a/16, 178b/06, 179a/02,
179a/25, 179a/27, 180a/08,
180a/19, 180a/24, 180b/26,
181a/12, 181a/17, 181b/01,
181b/02, 181b/03, 181b/04,
182a/24, 182b/01, 183a/02,

183a/03,	183a/15,	183b/06,	194a/04,	194a/16,	194a/20,	
183b/14,	184a/02,	184a/13,	195b/07,	195b/15,	196a/21,	
185a/19,	185b/13,	185b/26,	197a/01,	199a/08,	199a/23,	
186a/09,	186b/07,	186b/25,	199b/06,	199b/18,	200b/26,	
186b/26,	187b/12,	187b/18,	200b/27,	YA542a/01,		
187b/24,	188a/13,	188a/23,	YA542a/16	176a/06,	192a/01,	
188a/25,	189a/01,	189a/03,	198b/03			
189b/01,	189b/02,	189b/03,	anınĝ	III. teklik kişi işaret zamirinin ilgi		
190a/02,	190b/06,	191a/22,		durumu, onun.		
191b/09,	191b/15,	191b/26,	a.	173a/18,	173a/26,	173b/02,
192a/12,	192a/18,	192b/06,	173b/06,	173b/07,	173b/16,	
192b/25,	193a/03,	193a/09,	173b/17,	173b/21,	173b/22,	
194b/27,	195b/23,	196a/23,	173b/25,	174a/27,	174b/08,	
197b/06,	197b/22,	198a/13,	174b/11,	174b/16,	174b/18,	
198a/18,	198a/23,	198b/11,	174b/26,	175a/23,	175a/24,	
199b/06,	199b/15,	200a/13,	175a/26,	175a/27,	175b/15,	
200a/18,	200b/27,	YA541b/28	175b/19,	175b/20,	175b/21,	
173b/07,	176a/12,	176b/15,	175b/22,	175b/24,	175b/27,	
180b/19,	189b/27,	192a/05,	176a/05,	176a/07,	176a/08,	
193b/05,	200b/03		176a/13,	176a/14,	176a/18,	
anı	III. teklik kişi işaret zamirinin		176a/21,	176a/26,	176b/08,	
	yükleme durumu, onu.		176b/09,	176b/13,	177a/04,	
a.	173b/11,	173b/14,	175a/15,	177a/07,	177a/13,	177a/16,
175b/13,	175b/20,	176a/08,	177a/19,	177a/21,	177a/26,	
176a/09,	176a/26,	177b/01,	177b/03,	177b/07,	177b/08,	
177b/21,	178a/04,	178a/08,	177b/11,	177b/20,	177b/22,	
178a/10,	178a/13,	179a/18,	177b/23,	177b/26,	177b/27,	
179b/04,	180a/20,	181b/15,	178a/04,	178a/09,	178a/11,	
182b/15,	183a/02,	183a/12,	178a/13,	178a/14,	178b/05,	
183a/13,	183b/12,	185a/05,	178b/22,	179a/07,	179a/13,	
186b/16,	188a/19,	188b/13,	179a/17,	179a/20,	179a/21,	
189a/25,	189a/27,	192b/11,	179a/23,	179a/24,	179a/27,	
192b/12,	193a/11,	193a/24,	179b/01,	179b/03,	179b/06,	
193b/05,	194a/02,	194a/03,	179b/13,	179b/22,	179b/23,	

180a/04,	180a/09,	180a/16,	190b/17,	190b/24,	190b/27,
180a/21,	180a/26,	180b/01,	191a/01,	191a/05,	191b/06,
180b/11,	181a/22,	181a/23,	191b/18,	192a/02,	192a/05,
181a/24,	181b/16,	181b/18,	192a/08,	192a/17,	192a/22,
181b/20,	181b/22,	181b/24,	192a/28,	192b/17,	192b/22,
182a/01,	182a/03,	182a/10,	192b/23,	192b/26,	193a/18,
182a/11,	182a/12,	182a/26,	193a/25,	193a/26,	193b/06,
182b/01,	182b/05,	182b/15,	193b/13,	193b/23,	193b/25,
182b/18,	182b/21,	182b/24,	193b/27,	194a/14,	194a/17,
183a/13,	183a/14,	183b/03,	194a/19,	194a/25,	194b/03,
184a/12,	184a/26,	184b/04,	194b/07,	194b/12,	194b/13,
184b/13,	184b/14,	185a/06,	194b/15,	194b/18,	194b/23,
185a/07,	185a/11,	185a/25,	195a/07,	195a/09,	195a/11,
185b/10,	185b/18,	186a/01,	195a/22,	195a/23,	195a/24,
186a/07,	186a/11,	186a/22,	195a/25,	195a/27,	195b/09,
186a/25,	186a/26,	186b/12,	196a/02,	196a/04,	196a/05,
186b/13,	186b/14,	186b/16,	196a/26,	196b/01,	196b/13,
186b/22,	186b/23,	186b/26,	196b/18,	196b/19,	196b/23,
187a/02,	187a/09,	187a/14,	197a/04,	197a/08,	197a/09,
187b/01,	187b/03,	187b/10,	197a/12,	197a/15,	197a/18,
187b/25,	188a/10,	188a/13,	197a/19,	197a/25,	197b/03,
188a/14,	188a/15,	188a/16,	197b/04,	197b/05,	197b/06,
188a/22,	188b/03,	188b/09,	197b/13,	198a/01,	198a/05,
188b/10,	188b/11,	188b/12,	198a/13,	198a/15,	198a/18,
188b/13,	188b/15,	188b/27,	198a/21,	198b/12,	198b/16,
189a/01,	189a/02,	189a/03,	198b/17,	198b/20,	198b/22,
189a/07,	189a/09,	189a/18,	198b/23,	198b/24,	198b/26,
189a/20,	189a/23,	189a/26,	199a/01,	199a/08,	199a/17,
189b/03,	189b/13,	189b/20,	199a/23,	199a/27,	199b/03,
189b/25,	190a/01,	190a/03,	199b/04,	199b/05,	199b/10,
190a/08,	190a/11,	190a/14,	199b/11,	199b/14,	199b/17,
190a/17,	190a/23,	190a/25,	199b/21,	199b/23,	200a/01,
190a/27,	190b/01,	190b/04,	200a/06,	200a/17,	200a/26,
190b/08,	190b/09,	190b/16,	200b/09,	200b/14,	200b/22,

YA541b/20, YA541b/27,	‘a.-ü’l kūrān 173a/23
YA542a/04, YA542a/08,	ārām <Far. durma, eğlenme, dinlenme.
YA542a/09, YA542a/10,	ā. 177b/09
YA542a/20, 173b/22, 175b/04,	ārāmgāh <Far. dinlenme yeri veya
176a/23, 178b/20, 182a/08,	bekleme yeri.
183b/01, 183b/15, 185a/06,	ā.+ ıdur 181a/05
185b/12, 186b/26, 190a/22,	ārāyiş <Far. süs, bezek.
194b/11, 196b/23, 197b/12,	ā. 185b/20
198a/13, 199b/04	ā. bérildi 177b/02
ant ant, yemin.	ā. tapkan 200a/15
a. 194b/03, 194b/05	arıġ(I) temiz
a. ier 182a/05,173a/27	a. étmesler 182b/04
ara ara, arasında.	a. kılğanlar bolġay 180a/20
a. 174b/18, 178b/05, 178b/24,	a. kılguılar bolġay 174b/16
182a/17, 182a/19, 185b/03,	a.+ lar 179a/17
185b/10, 186b/21, 187b/17,	arıġ(2) nehir
189a/17, 189b/04, 189b/08,	a. 198b/11
189b/20, 189b/23, 189b/25,	a.+ a 198b/11
190b/18, 190b/19, 192b/18,	a.+ lar 182b/22, 187b/23, 198b/13
192b/26, 194a/09, 196b/17,	a.+ ları 198b/10
197b/07, 197b/08, 197b/09,	a.+ larıngnı 183a/09
a.+ da alıp 173b/26	arıġ(3) el-Kuddüs, esmaü’l hüsnadan bir
a.+ dur 182a/03, YA542a/08	ad.
a. érdi 194a/08	A.+ dur 195a/12
a.+ sıda 194b/16, 196a/25, 198b/08	arıġrak en temiz.
a.+ sıda érdi 177a/08	a.+ ı 190b/24
a.+ sıdın 194a/08, 199b/19	ārī <Far. (ed.) evet.
‘Arabī <Ar. Arapa.	ā. 178b/10, 179b/03, 200b/26
‘a. 182a/09, 186b/10, 194b/06	ara arka, art.
‘a. émes édi 186b/07	a.+ larıġa 195a/11
a‘rāf <Ar. Cennet ile Cehennem arasında	a.+ sıda 195a/17
var olduġuna inanılan yer.	a.+ sıdın 174a/27, 194a/06
a.+ da 176b/23	a.+ sıġa 192a/25
‘arā’is <Ar. gelinler.	arpa arpa.

- a. 182b/23
- arşa** <Ar. yer, toprak.
 'a.+ sıda 186b/20, 192a/11
 'a.+ sığa 197b/06
- arş** <Ar. göğün en yüksek katı.
 'a. 173b/23, 173b/24, 174b/26,
 YA542a/01
 'a.+ dur 188a/25
 'a.+ ka 193a/19
 'a.+ mı 173b/23, 173b/26
 'a.+ nıng 173b/25, 174a/01,
 188a/26
- artmak** artmak, fazlalaşmak.
 a.+ nıng 187b/06
- artuk** fazla.
 a. 177b/15, 186a/09, 190a/22,
 190b/13
 a. bolur édi 197b/16
 a. bolur 190b/07
 a.+ dın 190b/13
 a. kılmak 191a/03
 a. kıılır 191a/24, 191b/17
 A. kıılır 191a/24
- artukluk** çokluk, fazlalık.
 a. 186a/26, 190b/27, 193a/06
 a.+ nıng 192a/16
 a.+ nıng 179a/02
- artukrak** daha fazla.
 a. 181b/11, 200a/26
 a. bolur 200a/24
- artuksız** fazla olmayan.
 a. 182b/27
- artur** - arttırmak.
 a.- ğaylar 191a/04
- a.- up 196b/06
 a.- ur 190b/05, 190b/06
 a.- urlar 175a/11
- arturmak** arttırmak.
 a.+ ım 200a/27
- arz** <Ar. sunma.
 'a. 197b/09
 'a.+ ı 193a/16
 'a. kıılırlar 178a/17, 178a/20,
 193a/14
- arzū** <Far. istek, dilek.
 a. 197b/11
 a. bolğay 200a/17
 a.+ dın 187a/21
 a. iltgeyler 190b/25
 a. kıılığay 185a/15
 a.+ larını 189b/17
 a.+ sı bolğay 193b/24
 a.+ sıdur 185a/18
- aşā** <Ar. değnek, sopa.
 'a.+ dur 175b/19
- aşabiyet** <Ar. sinirlilik, öfkeliilik.
 'a. 184b/16
- āsān** <Far. kolay.
 ā. bolğusıdur 185a/09
 ā.+ dur 179a/15
- āsānlıg** <Far.+T. kolaylık.
 ā. 182a/09
- āşār** <Ar. eserler.
 ā.+ da 198a/12
 ā.+ ı 180a/16
 ā.+ ıdın 194b/08
 ā.+ ların 183a/24
- āsāyiş** <Far. rahat, huzur.

	ā. 185b/21		a.+ ını 178a/11
aşfiyā	<Ar. azizler, dostlar. a. 200a/02	asru	çok, fazla. a. 190b/27
aşhāb	<Ar. sahipler a.+ ı bolğaylar 175a/21	ast	alt, aşağı. a.+ ıda 184b/24
asığ	yarar, fayda. a. alğaylar 186b/07 a. alğucu bolğaylar 180b/26 a. étgey 181b/21 a.+ ı 186b/23 a. kılmaz 197b/11 a. yétgey 186b/17	astın	alt, alçak a. kıldı 195a/13 ▪ astın ve üstün bol- : alt üst olmak. 176b/18
asığlığ	yararlı. a. 186a/22	astınrak	daha aşağı, en aşağı a. 184b/25
aşl	<Ar. asıl, kök, öz. a. 177b/12, 179a/14 a.+ da 189a/21 a.+ ı 188b/12, 189a/17 a.+ ıda 194b/09 a.+ ıdın 189a/16	aşakrak	daha aşağı, en aşağı. a.+ lardın 184b/25
aşsız	<Ar.+T. köksüz, özü olmadan. a. 179a/14	‘āşī	<Ar. gidip uzaklaşan kimse. ‘ā. 197b/07
āsmānī	<Far. göğe dair. ā. 180b/14	āşikār	<Far. belli, açık, meydanda. ā. kılgucusı bolğay 195b/14 ā. kıılır 191b/05
asra -	korumak. a.- dı 178a/13 a.- ğaylar 179b/04, 184a/02 a.- ğıl 174a/08 a.- r érdük 185a/12	āşikāre	<Far. → āşikār ā. 182a/27, 195a/27, 196b/04, 199b/12 ā. bolğay 176a/13, 200b/27 ā. bolğaylar 175a/04 ā. kılgucu 194b/05 ā. kıılır 184a/18
asrağucu	koruyucu. a. 175b/13	‘aşk	<Ar. sevgi, muhabbet. ‘a.+ ka 200a/24
asramak	korumak. a.+ ın 174a/17	aşuk -	acele etmek. a.- urlar 190a/14
asramaklığ	koruma.	aşukmak	acele etmek. a.+ ı 190a/15
		at(I)	isim a. étilgen 180b/07, 189b/07

a.+ ın 181a/17, 181a/18	ā. 200b/22
a.+ ını 176a/18	‘aṭā’ <Ar. bağışlama.
a. koyarlar 195b/18	‘a. kılip 192b/19
a. koyup érdiler 181b/15	‘a. kılur 175a/01
a. koyuurlar 195b/16	‘aṭf’ <Ar. meylettirme
a.+ ları 181a/20	‘a.-ı beyāndur 184b/18
at(II) binek hayvanı	‘āṭıl’ <Ar. tembel, boş, faydasız.
a.+ ını 177a/04	‘a. bolurlar 195b/15
a.+ ning 177a/06	‘āṭır’ <Ar. güzel kokulu.
ata baba, ata.	▪ ḥāṭır-ı ‘āṭır: hatır sorarken
a. 179b/02, 179b/03, 193b/23,	kullanılan nezaket sözü.
193b/25	191a/11
a.+ ğa 195b/08	‘aṭıyyāt’ <Ar. hediyeler.
a.+ lar 189b/15, 196a/20	ḥazret-i vāhib-ü’l ‘a.+ dın 196b/14
a.+ larıdın 174a/12	‘avāyīd’ <Ar. gelirler.
a.+ larığa 196b/02	‘a.+ iğa 190b/01
a.+ larımız 195b/21	‘avām’ <Ar. herkes, halk.
a.+ larımızdın 195b/21	‘a. 182a/06
a.+ larımıznı 196a/07, 196a/12	āvāz <Far. ses, bağırma.
a.+ larınıĝ 196a/08	ā. 183b/16
a.+ larınıĝız 180a/23	ā.+ ın 186b/16
a.+ larınıĝıznı 196a/15	ay - : söylemek
a.+ larınıĝıznıĝ 196a/14, 196a/20	a.- dım 176b/09
a.+ nĝız 180b/01	ay(I) : ay, kamer.
a.+ sı 196a/22	a. 181b/07, 183a/09, 185b/21
ata - tayin etmek.	a.+ ğa 185b/22
a.- r 198b/23	a.+ nı 185b/23, 187b/07
atal - tayin edilmek.	a.+ ning 187b/12
a.- ıpdur 198b/21	ay(II) : ünlem, ey.
atasız babası olmayan.	a. 176b/20, 177a/23, 177b/05,
a. 199a/24	177b/18, 178a/21, 178b/25,
‘atebe’ <Ar. eşik, basamak.	179b/03, 180a/11, 180a/23,
‘a.+ ning 191a/11	180b/01, 181a/06, 184b/21,
ātī <Ar. gelecek zaman.	186b/01, 187b/02, 187b/07,

188b/07,	188b/26,	192a/12,	‘a. YA541b/29
192a/20,	196a/13,	197a/21,	āyet <Ar. Kur’an sözleri, ayet, delil.
197b/07,	197b/17,	198a/05,	ā. 175b/19, 179a/06, 181a/15,
198a/25,	198a/26,	198a/27,	182b/11, 185b/03, 186b/07,
200a/26,	200b/15,	YA541b/11,	187b/11, 189b/16, 191a/06,
YA541b/21,	YA541b/26,		191a/12, 191b/11, 192b/11,
YA542a/21	174a/05,	174a/09,	199a/12, YA541b/15, YA541b/26
174a/25,	176b/04,	176b/13,	184b/10, 191b/12, 191b/22,
198b/09,	200a/10		194a/03, 199a/14
aya	avuç içi.		ā.+ de 179b/17, 185a/27, 189a/09,
	a.+ sı 184a/05		190b/11, 194b/26, 197a/07
	a.+ sığa 179b/23		ā.+ din 186a/06
	a.+ sını 199b/02		ā.+ dür 187b/09, 192a/17
āyā	<Far. (ed.) şüphe, tereddüt ve soru anlamı veren edat.		ā.+ i 191b/08, 199a/23, YA542a/24
	ā. 174b/04, 178b/01, 182b/16,		ā.+ ler 174b/15, 180a/25, 181a/25,
	186b/10, 195b/02, 195b/12,		187b/17, 187b/22, 190a/04,
	195b/15, 196a/03, 196b/16,		196b/04, 197b/27
	198a/07, 198b/09, 175b/06,		ā.+ ler érdi 175b/18
	176a/23, 178b/09, 180b/11,		ā.+ lerdin 189b/03
	181b/08, 183b/11, 186a/15,		ā.+ leri 181b/07, 182a/08, 182a/10,
	187b/14, 190b/14, 193a/13,		186b/09, 199b/12
	194b/11, 195a/21, 195b/11,		ā.+ leride 173b/07, 186a/13
	195b/18, 196a/14, 196b/15,		ā.+ leridin 179a/18, 186a/07
	197b/17, 198b/13, 199a/19,		ā.+ leriga 180a/09, 181b/17,
	199b/21		184b/20, 200a/12
ayağ	ayak.		ā.+ lerimizga 183b/15
	a.+ ın 195a/17		ā.+ lerining 177a/16, 179a/07,
	a.+ larımızning 184b/24		180b/12, 181a/13
ā`yān	<Ar. memleketin ileri gelenleri.		ā.+ ni 175a/16, 179a/18, 181b/06,
	ā.+ ınıning 176a/18		185b/01, YA541b/24, YA541b/25
‘aybla	<Ar.+T. ayıplamak.		ā.+ ning 186a/05, 191a/18
	‘a.- mangızlar 184a/09		
‘aybsız	<Ar.+T. ayıbı olmayan.		āyetī : <Ar.+Far. herhangi bir ayet
			ā. 187b/07, 191b/11
			ā.+ de YA541b/20

	ā.+ dūr 179a/18				a.- ıpdurlar 175b/18, 177a/07,
ayıl -	ayılmak.				178a/15, 179b/24, 181b/16,
	a.- ğaylar 177b/18				182a/01, 182b/07, 183a/08,
ayır -	ayırmak.				184a/06, 185a/03, 185a/27,
	a.- dı 180a/14				185b/06, 186a/17, 186b/02,
ayırmağ	ayırmak.				186b/04, 188a/06, 191a/16,
	a. 199a/21				191b/25, 192b/01, 196a/26,
‘ āyid	<Ar. ilgili, ilişkili.				197a/14, 197b/14, 198a/04
	‘a. 187b/21				a.- ıpdurlar 177a/03
āyîn	<Far. dinî ritüel.				a.- ıpturlar 176a/22
	ā.+ iğa 196a/12				a.- kıy 173b/03, 179b/02, 180b/10,
āyine	<Far. ayna.				185a/23, 187a/03, 187a/14,
	ā.+ sığa 180a/17				194a/06, 195a/19, 197b/10,
‘ ayn	<Ar. bir Arap harfi.				200b/19
	‘a. 188a/06, 188a/07, 188a/14				a.- kıy 179b/03, 182b/14, 197b/07
ayrıl -	ayrılmak.				a.- kıyalar 174a/21, 176a/07,
	a.- madılar 189b/01				178a/21, 178a/26, 179b/03,
	a.- mağay 197b/06				180b/20, 180b/27, 184a/07,
‘ ayş	<Ar. yaşamak.				185a/08, 193a/22 174a/25,
	‘a.+ nıng 177b/08				178b/02, 178b/08, 178b/10,
ayt -	I. söylemek				180b/22, 184a/09
	a.- ğay 194a/04				a.- kııl 176a/11, 179a/05, 183a/21,
	a.- ıngızlar 180a/21, 195a/12				189b/17, 191a/12, 200a/22,
	a.- ıp 174b/06				YA541b/28
	a.- ıp ékendür 191b/09				a.- kııl 180a/22, 182a/22, 182b/16,
	a.- ıp kélmedi 186b/07				186b/10, 187b/02, 191a/06,
	a.- ıpdur 173a/22, 174b/23,				196a/13, YA541b/11, YA542a/24
	174b/25, 175a/14, 175a/25,				a.- kıısıdur 187a/21
	178a/18, 178a/19, 184b/27,				a.- madı 176a/18
	185a/19, 185a/20, 185a/24,				a.- madım 179b/24
	185a/27, 186a/22, 190a/13,				a.- mas 194a/01, YA541b/22
	190a/22, 193b/17, 194b/02,				a.- maslar 186b/01
	200a/20, 200a/24, YA541b/15				

a.- tı 173a/18, 173a/20, 176a/06,
176a/10, 176a/15, 176a/20,
176a/23, 176b/12, 177a/05,
177a/23, 177b/05, 177b/18,
178a/04, 179a/20, 179b/15,
182a/19, 182b/14, 183a/05,
183a/08, 183a/11, 184b/06,
184b/27, 187b/07, 187b/10,
188b/14, 189b/14, 190a/08,
190b/11, 192a/17, 194a/02,
194a/07, 194a/08, 195a/21,
195b/22, 195b/25, 196a/13,
196a/21, 196b/15, 197a/21,
197b/17, 198a/13, 198a/16,
198b/21, 199a/09, 199a/17,
199b/13, YA541b/25, YA541b/26,
YA542a/21
a.- tı 176b/07, 188a/09, 191a/19,
195a/21, 195a/22, 197a/22,
197a/24, 198b/08, 198b/13,
YA541b/21
a.- tılar 175b/23, 176a/01, 178a/12,
179a/16, 182a/14, 183b/09,
183b/22, 184b/11, 184b/26,
186b/06, 191a/05, 191a/08,
191a/18, 191b/11, 194a/01,
194a/02, 195a/20, 196a/11,
196a/16, 196b/06, 196b/08,
198a/11, 198a/25, 198a/27,
199a/10, 199a/14, 199a/18, 200b/22
a.- tılar 175b/25, 176a/06, 181b/19,
183a/10, 183b/01, 195b/21,
195b/23
a.- tım 197a/24

a.- tıngızlar 177a/11
a.- tuğ 187a/04
a.- ur 175a/14, 175b/24, 176a/23,
176a/27, 176b/12, 177a/15,
179b/17, 183b/06, 185b/12,
185b/13, 186a/18, 187a/20,
193a/09, 194b/27, 195b/02,
195b/15, 197b/09, 198b/21,
199a/18, 200a/13, 200b/03,
YA541b/22, YA541b/23
200b/16, YA541b/27
a.- ur édi 195a/17
a.- ur érdi 195a/18
a.- ur érdiler 179a/20, 184a/18,
185b/02, 186b/08, 195b/24
a.- ur érdim 178a/05
a.- ur érdingiz 174b/08
a.- urlar 174a/01, 174a/02, 174a/04,
174a/05, 174b/02, 174b/06,
178a/24, 178b/05, 179b/20,
180a/23, 185b/16, 186b/04,
188a/27, 189a/08, 191a/26,
193a/21, 194b/25, 195a/24,
195b/26, 196a/03, 196a/07,
200b/25, YA542a/02, YA542a/18
A.- urlar 178b/11, 184b/20,
187a/04, 193a/13
a.- urlar érdi 184b/10
II. belirtmek
a.- ıpdur 174a/27, 179a/03,
180a/15, 182a/02, 182a/21,
183a/02, 184a/17, 185a/04,
186a/05, 190a/27, 193a/18,

194b/03,	194b/14,	196b/22,	az - : sapmak, ayrılmak.
198a/02,	198a/10,	200b/09,	▪ yol az- : doğru yoldan çıkmak.
ayt - : yardımcı fiil			yol a.- ğanlarning 187a/11, 197b/21
naql a.- ıpdur 197b/05			yol a.- ğanraq 187b/03, 187b/04
yalĝan a.- kay 175a/27			yol a.- maĝay 199b/09
teşbih a.- kıl 179a/04			yol a.- maq 180b/26
yalĝan a.- kuçı 177a/26			yol a.- maqlıĝda 197b/20
yalĝan a.- kuçı bolĝay 176a/25			yol a.- maqlıĝdadurlar 190a/20
yalĝan a.- kuçı émes érdiler	a'zā	<Ar. organlar.	
195b/21		a. 193b/09	
a.- kuçıdur 176b/03	'azāb	<Ar. azap, işkence.	
yalĝan a.- kuçıdur 175b/24		'a. 173b/18, 175a/23, 178b/12,	
a.- kuçısı 173b/22		180b/20, 183a/24, 183b/08,	
kelime a.- kuçısıdın 173b/03		184b/02, 187a/08, 188a/07,	
şükr a.- maĝlıĝıda 196b/05		188b/21, 193b/01, 193b/02,	
a.- maqđın 173b/04		193b/03, 196a/10, 197b/15,	
rüşen a.- tı 189a/15		197b/23, 198b/04, 200b/11,	
yalĝan a.- tı 198b/16		200b/18, YA542a/26	
söz a.- ur 184a/11		'a.+ da 197b/13, 197b/14, 200b/12	
yalĝan a.- ur érdiler 196a/02		'a.+ dın 178b/08, 187a/24, 197b/24	
teşbih a.- urlar 173b/26, 186a/01		'a.+ ı 176b/01, 176b/21, 183a/22,	
yalĝan a.- urlar 195b/27		183a/23, 183b/20, 190b/20,	
aytıł söylenmek		191b/19, 193a/07, 198a/23,	
a.- dı 182b/27		199b/21	
a.- ıpdur 186b/01		'a.+ ı bolĝay 176b/01	
aytkuçı söyleyici.		'a.+ ıda 197b/12	
a. 176a/27, 191b/11, 197b/10		'a.+ ıdadurlar 193a/27, 200b/10	
aytmak söylemek		'a.+ ıdın 174a/09, 175b/13,	
a.+ ı 194a/05		176b/06, 176b/27, 177b/19,	
az az.		181a/11, 183a/22, 197a/17,	
a. 177b/08, 191a/10, 192b/24,		199b/16, 199b/21	
195a/05, 179b/11		'a.+ ıdur 178a/22	
a. émes 182b/11		'a.+ ıĝa 176b/18, 178a/23, 181a/25,	
a. kılurlar 175a/11		189b/08, 197b/25	

- ‘a.+ ımızını 181b/22
- ‘a.+ ımızınıḡ 181b/19
- ‘a.+ ın 197b/22
- ‘a.+ ını 183b/18
- ‘a.+ ınıḡ 173b/21, 186b/20
- ‘a. kaytarḡay 192a/22
- ‘a. kélmesi 184b/01
- ‘a. kılmadı 192a/20
- ‘a. kılmak 200b/13
- ‘a. kılmak 176b/20
- ‘a. kitermekke 183b/21
- ‘a. körgen 178a/05, 181b/23
- ‘a. kötermekte 198b/03
- ‘a. müsteḡıki boldılar 184b/06
- ‘a.+ nı 178b/03, 181b/11, 184a/08, 193a/12, 198a/24, 198b/05, 198b/08
- ‘a.+ nıḡ 178a/15, 178a/22, 181a/09, 182b/02, 183b/24
- ‘a.+ nınıḡ 184b/03
- ‘a. tartmaḡdın 200b/16
- ‘a.+ ıdın 175a/17
- ‘azābī < A.+F. I. bir azap.
‘a. 184b/15
II. öyle bir azap
‘a. 190a/06
- āzād <Far. serbest, hür.
ā.+ dur 196b/21
- a‘zam <Ar. pek büyük.
▪ ism-i a‘zam: Allah’ın yüce isimler. 182a/01
- ‘azamet <Ar. büyüklük.
‘a. 179a/14, 198b/14
‘a.+ i 179a/10
- ‘a.+ ınıḡ 188a/25
- ‘azametliḡ <Ar.+T. büyüklük.
‘a. 188a/22, 192a/23
‘a.+ ıdın 188a/22
‘a.+ ıḡa 192b/27
- āzār <Ar. incitme.
ā.+ ıḡa 178b/25, 193a/08
- azḡur - azdırmak, saptırmak.
a.- dılar 184b/22
a.- sa 193b/03
a.- ur 177a/13
- azher <Ar. apaçık.
a.+ dür 197b/03
- ‘azīm <Ar. büyük, ulu.
tenbīh-i ‘a. kıılır 194b/02
‘a. 182b/02, 188a/24
Ḥazḡ-ı ‘a. 185b/16
- ‘azimetliḡ <Ar.+T. büyüklük, ululuk.
‘a. 198b/08
- ‘aziz <Ar. muhterem, sayın.
‘a. 186a/23
‘a.+ dür 186a/22, 186a/24
- ‘azizrak <Ar.+T. en saygın.
‘a.+ ı 188a/15
- azrak daha az.
a. 190a/22
- bāb <Ar. I. konu.
b.+ ıda 179a/05, 179a/18, b.+ larda 191b/27
II. kapı.
199b/05
- bādiye <Far. çöl.
b.+ leride 177a/14
- baḡ <Far. baḡ, bahçe

- b.+ ıda 198b/12
- bağış** bağış, ihsan.
b.+ lar 173b/04, 180a/03
- bağışla** affetmek
b.- dîng 174a/17
- bağışla** - ihsan etmek
b.- dı 187a/12, 196b/27
b.- r 193b/20, 193b/21
193b/19
- bağışlaguçı** ihsan edici
b. 179b/22
II. er-Rahman, esmaü'l hüsnadan
bir isim.
b. 195b/06
- bağışlamak** ihsan etmek
b. 174a/06
- bağışlavçı** : I. er-Rahim, esmaü'l hüsnadan
bir isim.
b. 185a/17
II. er-Rahman, esmaü'l hüsnadan
bir isim.
B. 182a/06
- bağla** - I. bağlamak.
b.- dı 193b/24
b.- madı 193b/22
II. isnad etmek.
b.- r 191a/27
- bağy** <Ar. ileri gitme, azgınlık.
b. 191b/25, 193a/07
b. bolur érdiler 192a/01
b. kıllurlar YA542a/02
- bahadurluk** Bahadırılık, yiğitlik,
kahramanlık.
b. 195b/14
- baħr** : <Ar. deniz
b. 195a/14
- baħt** <Far. talih, kader.
b.+ nı tapmağay 176b/25
- baħtlıg** <Far.+T. talihli, kaderli.
b. 176b/24, 176b/25
- baķ** - bakmak.
b.- ar 173a/22
b.- arlar 193a/17
b.- aylar 193a/19
b.- ıp 182b/20
b.- kay 177a/25, 194a/02
b.- kaylar 181b/08
b.- kıll 196a/19
b.- mas 180b/11
b.- tı 183a/04
b.- tılar 199a/02
- bākī** <Ar. kalıcı, daimî.
b. 173a/27, 185a/03, 193b/01
b. koydı 196a/27
b. koyduķ 178b/24
b. tutar 180b/03
- baķmak** bakmak.
b.+ dın 193a/17
- bang** <Far. haykırma.
▪ bang.-ı namāz : ezan 185b/01
- bar** var.
b. 184a/11, 197b/12, 198a/03
b.+ dur 173b/10, 174b/04, 175b/24,
177a/27, 179b/01, 183b/13,
187b/01, 187b/25, 187b/26,
188a/07, 189b/14, 189b/19,
190a/21, 191a/14, 191a/15,
192b/05, 192b/27, 192b/28,

193a/13, 197b/19, 197b/20, 198b/01, 198b/16, YA542a/15	b. 173b/06, 173b/24, 173b/27, 174a/05, 174a/06, 174a/10, 178a/15, 178b/03, 179b/04, 179b/13, 180a/15, 180a/22, 181a/18, 181b/26, 183a/27, 184b/15, 184b/25, 185a/05, 185a/27, 186a/11, 186a/12, 187b/09, 187b/10, 187b/15, 187b/26, 188a/02, 188a/14, 188b/11, 188b/12, 188b/17, 188b/25, 189a/02, 189a/03, 189a/10, 189a/14, 189b/18, 189b/19, 191b/26, 192a/07, 194a/25, 194b/09, 195a/26, 196b/14, 197a/07, 198b/07, 199a/21, 199b/15, YA542a/08, YA542a/10 175a/07, 180a/06
b.+ durlar 173b/21, 180a/09, 181b/02, 185a/08, 185b/21, 190b/14	b.+ dın 189a/27
b. édiler 188a/18	b.+ mızning 178a/01
b. érđi 176a/22, 182b/15, 184b/03, 186b/03, 196a/25, 197a/21, YA541b/21	b.+ ning 175b/01, 189b/25, 198a/22
meyl b. érđi 197b/16	b.+ sı 188a/26, 197a/13, 198b/24
b. érdiler 175b/08, 178a/23, 181b/12, 181b/18, 183b/14, 183b/27, 184a/06, 184b/19, 187a/06, 189b/05, 194b/18, 200a/13, 200b/13	b.+ sın 197a/11
b. érdiler 175b/09, 181b/09, 183b/25	b.+ sın 175a/06, 178a/12, 183b/19, 184a/01, 184a/02, 186a/14, 195a/09, 199a/04
b. érdingizler 177a/10, 180b/21, 181a/01, 181a/03, 185a/11, 200b/06	bäre <Far. defa, kez. b.+ side 176a/05, 190a/09
b. érdük 178a/26, 181b/20	bāri <Far. hiç olmazsa, en azından. b. 196a/20
bar - I. varmak, gitmek.	barsız yok. b. 178b/01, 185b/24 b.+ lar 194b/12
b.- ğay 175b/01, 176b/26, 179a/17, 193a/13, 197b/06	ba's <Ar. ölümden sonra dirilme
b.- salar 186a/06	
b.- ur 180a/11, 198b/10, 198b/13	
b.- ur érđi 198b/12	
b.- urlar 184b/07, 192b/09	
II. yardımcı fiil	
çıkıp b.- ğan 199a/01	
kaşdığa b.- ip érdiler 178a/14	
ilgeri b.- mağay 176a/05	
barça bütün, tüm.	

b. 174b/03, 179a/05, 179a/06,
187a/16, 188a/02, 190b/16
b.+ da 174a/27
başır <Ar. görme kabiliyeti olan
b. 179b/09
başiret <Ar. önden görüş, sezgi.
b.+ iğa 200a/22
b.+ ining 200a/21
baş <Ar. yayma, açma.
b. 189a/14
başat <Ar. genişlik.
b.+ ı 179a/14
baş baş, kafa.
b. 199b/03
b.+ ıda 177b/08, 197a/23
b.+ ını 199b/04
b. kötermekge 193a/18
b.+ larıdadur 197a/22
b.+ larığa 197a/25
b. tartar 177a/20
b. tartğuçı 178a/25
b. tartğuçı 196a/18
b. tartğuçılar érdiler 178b/02
b. tartğuçuları 194b/18, YA542a/22
b. tartmaqlıg körsetgeyler 179b/18
b. tartmaqlıg 179a/09
▪ baş bur- : inkar etmek
b. burgay 173b/04
b. burğuçılarğa 181a/06
b. tartsalar 185b/26
başka başka, farklı.
b. 181a/24
başla - I. başlamak.
b.- dılar 177a/27

b.- p 174a/20
b.- sa édi 185b/02
II. yardımcı fiil
istihzā' kıla b.- dı YA541b/20
kıla b.- dılar 178a/09
korkuta b.- dılar 178a/04
kaynay b.- p 176b/11
başlık önder.
b.+ ı 199a/05
bat (zarf) çabuk, hemen.
b. 177b/07, 178a/09, 179b/19,
180b/16, 198a/01
b. bolgay 187b/11
b. bolğay 195b/22, 198a/04,
YA542a/25
b. kélgeyler 194b/15
b. sanağuçıdur 175a/12
batlıg çabukluk.
b. 178a/04
bātı <Ar. hakikatsiz, hurafe.
b. 178b/20, 181b/15, 186a/13,
186a/25, 186a/26, 198a/23
b. bolmas 193b/06
b.+ da YA542a/02
b.+ dın 199a/21
b.+ dur 190a/04
b. kıлмаğı 200b/22
b. kıлмаğıda 200b/24
bātıla <Ar. → bātı
b. 189b/17
bātıllıg <Ar.+T. batıllık, hurafe olma
durumu.
b.+ ı 173b/16
bātınen <Ar. içle ilgili.

b. 182a/27
baṭnī <Ar.+Far. bir nesil.
b.+ ğa 191a/14
bāvücūd <Far. bununla beraber.
b. 175a/05, 179a/13, 183a/21,
197a/11
bay zengin.
b. 182b/07
b. bolğay 191b/21
b.+ dur 196b/21
baylıĝ zenginlik.
b. 187a/13, 193b/13
bāzergānlıĝ <Far.+T. tüccarlık
b. 175b/07
b.+ қа 173b/09
b.+ larınıĝ 175b/09
ba'zı <Far. kimi, bazı.
b. 173a/23, 173a/24, 176a/27,
176b/01, 176b/22, 177a/07,
178a/16, 181a/11, 181a/17,
181a/18, 186b/07, 186b/18,
196a/27, 196b/24, 197b/13,
199b/24, 179a/15, 181a/16,
187b/16, 192a/18
b.+ ğa 173a/25, 197a/24, 199b/24
197a/23
b.+ nı 176b/22, 181b/01, 181b/02,
196b/24, 197a/22
197a/22
b.+ nıĝ 189b/26, 191a/21, 196b/20
bedāyi' <Ar. eşi benzeri olmayan
mükemmel şeyler.
b. 187b/24
b.+ din 183a/18

bedel <Ar. karşılık.
b. 178a/16
b.+ inĝizge 199a/25
bedelsiz <Ar.+T. karşılıksız.
b.+ lerdin 199a/25
beden <Ar. vücut, beden.
b.+ ler 187b/22
b.+ lerge 175a/02
b.+ leriĝe 178a/21
bed'i <Ar. eşi benzeri olmayan.
b.+ leriniĝ 175a/08
bedr <Ar. I. ayın on dördü
b. YA542a/26
II. Bedr savaşı.
B. 187b/19
bég bey.
b.+ leri 176a/01
behimī <Ar.+Far. hayvanlık, hayvanca.
b. 191b/27
behre <Far. hisse, pay, nasip.
b. 190b/10
b.-i otdın 178b/01
b.+ niĝ 185b/15
b.+ si 200a/20, 200b/01
b.+ sin 182b/20
behrelıĝ <Ar.+T. nasipli.
b.+ dur 185b/15
behresiz <Far.+T. nasipsiz.
b. 190b/12
beķā <Ar. devamlılık.
b. 174b/25, 174b/26
b. bérür 180b/07
belā <Ar. bela, felaket.

- b. 187a/27, 192b/03
b.+ da 180b/23
- belāgat** <Ar. güzel söz söyleme.
b. 194b/08
- beled** <Ar. yer, mekan.
b.+ ide 183b/07
- belkim** <Far.+T. I. hatta
b. 177b/15, 195b/26
b. 188b/22, 199a/01
II. doğrusu
b. 179a/16, 184a/10, 188b/07
b. 180b/23, 196b/01, 198b/14, 199a/21
III. yoksa
b. 191a/26, 200a/08, 200b/21
IV. bilakis
b. 180b/24, 182a/24, 194b/13
V. hayır
B. 196a/06
- bend** <Far. bağ.
b.+ idin 182b/15
- bende** <Far. kul.
b. 196b/21, 199a/22, 182b/14
b.+ dür 199a/11
b.+ ge 184b/04, 184b/05, 189a/03
b.+ ler 175a/04, 175a/07, 178b/04, 189a/22, 195b/04, 200a/12
b.+ lerga 186b/24
b.+ lerge 190b/27, 200a/15
b.+ leri 191b/23, 195b/17
b.+ leride 181b/24
b.+ leridin 175a/01, 191b/13, 195a/24
- b.+ lerige 176b/19, 190a/21, 191a/01, 192a/03
b.+ lerim 200a/10
b.+ lerimizdin 194a/20
b.+ lerining 178a/07
b.+ lerni 190a/23
b.+ lerning 173b/06, 174b/20, 175a/05, 175b/05, 188b/03, 194b/25
b.+ ning 190b/02
- bendelig** <Far.+T. kulluk.
b.+ ining 199a/01
- bér -** I. vermek
b.- di 193b/25
b.- diler 189b/10
b.- dük 178b/22
b.- gey 193b/23, 193b/24
b.- gey érdiler 196b/11
b.- ipdür 173a/20
b.- medi 198b/21
b.- megeyler 185b/13
b.- ür 175a/06, 193b/24
II. yollamak
b.- ip 196a/03
b.- meydür 196a/06
III. ihsan etmek
b.- di 190b/02
b.- dim 196b/01
b.- eyim 179b/21
b.- gey 190b/12
b.- sek 193b/13
b.- ür 182b/12, 186b/02, 190a/22, 190b/09, 191b/18, 193b/27
b.- ür érdim 197a/11

IV. himayesine vermek

b.- eyin 189b/15

V. vahy etmek

b.- dük 186b/17

VI. yardımcı fiil

bereket b.- di 182b/22

haber b.- di 177a/09, 187b/10,

190b/06, 191a/01, 191b/10,

192a/18, 200a/19

rūzī b.- di 180a/13

haber b.- diler 187b/18, 188a/09

tanuqluq b.- dingizler 184a/08

mīrās b.- dük 178b/23, 200b/06

sevāb b.- eyim 179b/16

tanuqluq b.- gen bolğay YA542a/14

rūzī b.- gey 190b/03

tanuqluq b.- gey 184a/03, 184a/06,

184a/13

yārī b.- gey 176b/06

cevāb b.- geyler 175a/07

tanuqluq b.- geyler 184a/16,

193b/09

yārī b.- geyler 191a/15

teskīn b.- gil 185b/09

cezā' b.- güçi 175a/14

pend b.- güçi 178b/24

şifā' b.- güçi 186b/11

tanuqluq b.- güçi 187a/05

müjde b.- güçilerğa 182a/11

yārī b.- güçisi bolğay 184b/04,

196b/25

cezā' b.- güsidür 178a/02, 186a/19,

188b/06

ārāyiş b.- ildi 177b/02

haber b.- ilgey 195b/05

haber b.- ingizler 187b/02

teşviş b.- ingizler 184b/08

va' de b.- ip 174a/11, 181a/08,

197b/24

tanuqluq b.- ipdürler YA542a/16

va' de b.- ipdürler 179b/14

yārī b.- megey 173b/08

yol b.- megey 185a/21

yārī b.- megeyler 176a/02

mühlet b.- megide 189b/07

haber b.- mek 181b/07

yārī b.- mek 198b/26

nuşret b.- mekde 200b/24

mīve b.- mes 182b/08

tevfikīn b.- mes 176b/02

zekātın b.- mesler 182b/04

zekātın b.- mesler 182b/03

düstürī b.- meydür 190b/16

haber b.- seler 195b/08

pīşvālıg b.- seler érđi 198b/20

beğā b.- ür 180b/07

haber b.- ür 178a/13

rūzī b.- ürler 177b/14

halāşlıg b.- ür 192b/02

müjde b.- ür 191a/01

necāt b.- ür 192b/01

nuşret b.- ür 178b/16

pādāş b.- ür 184b/16

rūzī b.- ür 190b/02

tanuqluq b.- ür 191b/11, 195b/21

va' de b.- ür 176a/27

yārī b.- ür 178b/14

ilhām b.- ür érđük 185a/13

- pādāşın b.- ürler 175a/12
temhîd b.- ürler 185a/26
- bereket** <Ar. bolluk.
b. bérđi 182b/21
b. kıldı 182b/21
- berĥ** <Far. pay, hisse.
b.+ i 181a/08
- berĥî** <Far. I. o pay, o hisse.
b. 181b/02
b.+ ġa 181b/04
II. herhangi bir pay, herhangi bir hisse.
b. 196b/20
- berĥürđarlġ** <Far.+T. muradına ermiş, mutlu.
b. 196b/01
b.+ ı 197a/13
b.+ ıdur 192b/06
b.+ dur 177b/07
- béril** - I. verilmek
b.- ip 192b/04
b.- ipdürler 189b/09
II. yardımcı fiil
mīrās b.- dīngiz 200b/05
pādāş b.- gey 175a/10
pādāş b.- geyler 184b/19
va' de b.- ip érdīngizler 185a/11
va' de b.- ipdürler YA542a/03
pādāş b.- megey 177b/10
yārî b.- megüsüdürler 183b/20
pādāş b.- mek 184b/19
- berk** güçlü.
b. érdiler 196a/16
- bérmek** vermek
- b. 193b/22
b.+ de 193b/23
- be's** <Ar. zarar, ziyan.
b. 181b/23, 181b/25
- beşer** <Ar. insan.
b.+ ġa 194a/05, 194a/12
- bevār** <Ar. yok olma.
b.+ ġa 173b/10
- bevş** <Far. gösteriş.
B. kıлмаġaylar 200b/11
- beyābān** <Far. çöl.
b.+ ınīng 188b/20
- beyān** <Ar. açıklama.
b. 183a/21
'atf-ı b.+ dur 184b/18
b. kıldı 199b/14
b. kıldı 189a/15
b. kılgay 198b/16
b. kılguçısı 196b/04
b. kılıpdur 179a/24
b. kılır 195b/16
- beyhūde** <Far. boş, faydasız.
b. 173b/15
- beyhūdelik** <Far.+T. faydasızlık.
b.+ de 176a/05
- beyzā** <Ar. parlak, beyaz.
▪ menāre-i beyzā : Şam Emevi Camii'nin minarelerinden biri.
199b/01
▪ yed-i beyzā : Musa'nın elini mucize olarak beyaz ve parlak hale getirmesi.
198a/18
- beze** - süslemek.

b.- duḡ 183a/16
bezl <Ar. bol bol vermek, saçmak.
b.+ i 182b/05
bikār <Far. işsiz kimse.
b. 178a/24
bikr <Ar. dokunulmamış.
b. 197b/03
bil - I. bilmek
b.- diler 199a/02
b.- gey 190a/26, 194a/15,
YA541b/13
b.- geyler 180b/16, 182a/10,
185a/25, 187a/07, 191a/03,
192b/03, YA542a/25
b.- ip 181a/17, 181a/18, 190a/24,
194b/15
b.- ip érdiler 198b/18
b.- mediler 183b/11, 196b/13
b.- meding 194a/17
b.- megey 184a/17
b.- megeyler 199b/23
b.- mes 186b/26, 196a/08
b.- mesdür 184a/20
b.- mesler 179a/15, 186a/14,
190a/17, 195a/25
b.- meslerdürler 179a/21
b.- ür 175a/06, 175b/01, 175b/02,
184a/18, 186a/14, 187a/02,
188a/03, 190a/12, 191b/15,
191b/16, 192a/04, 195b/20,
YA541b/14
b.- ür 175a/24
b.- ür érdiler 183b/15
b.- ürlər 190a/18, 199a/27, 200a/20

II. anlamak
b.- gey 186b/10
III.haberdar olmak
b- ingizler 188a/01, 188a/02,
188b/02, 190a/19, 193a/27, 194a/24
IV. tanımak
b.- diler 189b/03
b.- gey 185a/05
b.- meding 194a/16
b.- mes 177b/24
V. kabul etmek,zannetmek
b.- ür 177a/21
VI. hissetmek
b.- ür érđi 176a/09
b.- ürlər YA542a/16, 179a/19,
197a/01
bile ile.
b. 173a/18, 173a/22, 173a/24,
173a/27, 173b/02, 173b/03,
173b/15, 173b/16, 173b/19,
173b/20, 173b/27, 174a/03,
174a/11, 174a/13, 174a/14,
174a/17, 174a/19, 174a/20,
174b/02, 174b/11, 174b/12,
174b/15, 174b/21, 174b/22,
174b/23, 174b/24, 174b/25,
174b/27, 175a/05, 175a/06,
175a/07, 175a/09, 175a/11,
175a/12, 175b/05, 175b/12,
175b/14, 175b/15, 175b/16,
175b/17, 175b/18, 175b/20,
175b/25, 175b/26, 176a/06,
176a/07, 176a/08, 176a/10,
176a/11, 176a/13, 176a/14,

176a/15,	176a/16,	176a/17,	183a/03,	183a/10,	183a/12,
176a/18,	176a/21,	176b/02,	183a/15,	183a/16,	183a/19,
176b/13,	176b/14,	176b/16,	183a/27,	183b/01,	183b/03,
176b/21,	176b/22,	177a/02,	183b/04,	183b/08,	183b/11,
177a/03,	177a/04,	177a/06,	183b/15,	183b/16,	183b/25,
177a/08,	177a/15,	177a/20,	184a/03,	184a/06,	184a/09,
177a/26,	177b/09,	177b/13,	184a/10,	184b/01,	184b/06,
177b/15,	177b/20,	177b/21,	184b/08,	184b/19,	184b/26,
178a/01,	178a/02,	178a/04,	185a/06,	185a/07,	185a/10,
178a/07,	178a/22,	178a/26,	185a/11,	185a/14,	185a/18,
178b/03,	178b/04,	178b/08,	185a/23,	185a/25,	185b/03,
178b/10,	178b/14,	178b/16,	185b/08,	185b/09,	185b/18,
178b/17,	178b/22,	178b/23,	185b/21,	186a/01,	186a/04,
178b/25,	179a/02,	179a/04,	186a/09,	186a/10,	186a/11,
179a/07,	179a/11,	179a/14,	186a/12,	186a/15,	186a/18,
179a/17,	179a/27,	179b/01,	186a/19,	186a/21,	186a/25,
179b/02,	179b/03,	179b/06,	186b/04,	186b/06,	186b/09,
179b/13,	179b/15,	179b/19,	186b/12,	186b/13,	186b/17,
179b/20,	179b/21,	179b/23,	186b/21,	187a/01,	187a/03,
179b/24,	179b/25,	179b/27,	187a/17,	187a/22,	187a/26,
180a/01,	180a/02,	180a/03,	187b/03,	187b/13,	188a/02,
180a/04,	180a/07,	180a/19,	188a/03,	188a/27,	188b/02,
180a/23,	180a/26,	180b/02,	188b/03,	188b/05,	188b/09,
180b/15,	180b/18,	180b/20,	188b/10,	188b/13,	188b/14,
181a/02,	181a/03,	181a/06,	188b/15,	188b/24,	188b/26,
181a/11,	181a/15,	181a/21,	188b/27,	189a/13,	189a/14,
181a/22,	181a/25,	181b/04,	189a/18,	189a/20,	189a/26,
181b/13,	181b/14,	181b/15,	189b/03,	189b/05,	189b/08,
181b/16,	181b/18,	181b/20,	189b/12,	189b/13,	189b/18,
181b/21,	181b/25,	182a/02,	189b/20,	190a/03,	190a/06,
182a/05,	182a/09,	182a/11,	190a/08,	190a/11,	190a/18,
182a/13,	182a/26,	182b/04,	190a/19,	190a/23,	190a/26,
182b/08,	182b/09,	182b/13,	190a/27,	190b/01,	190b/02,
182b/14,	182b/18,	182b/21,	190b/04,	190b/05,	190b/08,

190b/09,	190b/11,	190b/16,	196b/26,	197a/04,	197a/08,
190b/20,	190b/27,	191a/01,	197a/09,	197a/26,	197b/01,
191a/02,	191a/10,	191b/02,	197b/03,	197b/06,	197b/23,
191b/05,	191b/06,	191b/11,	197b/25,	197b/27,	198a/01,
191b/12,	191b/15,	191b/20,	198a/10,	198a/15,	198a/16,
191b/23,	192a/01,	192a/02,	198a/21,	198a/23,	198a/27,
192a/03,	192a/07,	192a/18,	198b/01,	198b/03,	198b/05,
192a/26,	192a/28,	192b/10,	198b/08,	198b/13,	198b/17,
192b/16,	192b/17,	192b/19,	198b/18,	198b/22,	198b/23,
192b/22,	192b/24,	193a/01,	198b/25,	198b/27,	199a/02,
193a/02,	193a/04,	193a/07,	199a/03,	199a/08,	199a/22,
193a/08,	193a/17,	193a/20,	199a/26,	199a/27,	199b/10,
193a/21,	193a/23,	193a/25,	199b/11,	199b/12,	199b/13,
193a/26,	193a/27,	193b/12,	199b/16,	199b/17,	199b/18,
193b/13,	193b/14,	193b/15,	199b/23,	200a/03,	200a/06,
193b/26,	194a/05,	194a/06,	200a/11,	200a/18,	200a/19,
194a/11,	194a/12,	194a/14,	200b/06,	200b/07,	200b/10,
194a/15,	194a/19,	194a/20,	200b/13,	200b/18,	200b/19,
194a/21,	194a/26,	194b/02,	200b/20,	200b/23,	200b/25,
194b/03,	194b/04,	194b/05,	200b/27,		YA541b/16,
194b/06,	194b/07,	194b/08,	YA541b/22,		YA542a/04,
194b/11,	194b/12,	194b/14,	YA542a/14,		YA542a/16,
194b/15,	194b/19,	194b/20,	YA542a/21,		YA542a/24,
194b/23,	195a/03,	195a/04,	YA542a/26		
195a/06,	195a/13,	195a/14,	b.+ dür 174b/07, 177b/11, 179b/20,		
195a/15,	195a/22,	195a/26,	179b/24, 180a/04, 180b/27,		
195b/06,	195b/10,	195b/12,	182a/07, 183a/24, 189a/08,		
195b/14,	195b/24,	195b/25,	192a/13, 192a/14, 192b/18,		
195b/26,	196a/04,	196a/05,	192b/24, 196b/22, 198a/03,		
196a/06,	196a/07,	196a/10,	200a/02, YA541b/18, YA541b/27		
196a/12,	196a/18,	196a/22,	bilerzük bilezik.		
196a/24,	196b/04,	196b/07,	b. 198b/20, 198b/21		
196b/13,	196b/14,	196b/18,	b.+ ler 198b/19		
196b/25,			bilgü bilgi.		

	b.+ leridin 179a/24		II. herhangi bir
	b.+ sidür 199b/07		b. 173b/04, 176b/16, 179a/17,
bilgüçi	I. el-Hakim, esmaü'l hüsnadan bir		181a/04, 182b/07, 187a/27,
	ad.		192b/09, 197a/02, 197b/04
	b. 174a/14		her b. 173b/13
	II. el-Alim, esmaü'l hüsnadan bir		b.+ i 179a/23, 179b/10, 185b/05,
	ad.		187a/21, 187b/12, 188b/01,
	b. 190a/24		190b/06, 195a/27, 195b/05,
bilig	bilgi.		196b/21, 196b/22, 196b/25,
	b.+ din 181b/14		196b/26, 199b/01
	b.+ i 177b/23		b.+ i 187a/20
bilmegi	herhangi bir bilmek.		her b.+ i 182b/24, 190b/19, 197a/25
	b. 195b/26		b.+ idin 196b/09
bilmek	bilmek.		b.+ ining 196b/25
	b. 174a/06, 179a/22, 189b/02,		her b.+ ining 182b/23
	195b/26, YA542a/20		b. kün 191b/21, YA541b/18
	b.+ i 186b/25, 187a/01, YA542a/09		III. aynı
	b.+ idin 182a/15		b. 182b/01, 188b/18
bim	<Far. korku.		b.+ dür 175a/08, 186a/12
	zevāl b.+ i bolmağay 200b/04		IV. yegane
bin	<Ar. evlat.		b. 185a/05
	b. 195a/21		b.+ ge 188a/27
bing	bin sayısı.		b.+ iğa 182a/03
	b. 196b/13		birād <Far. ihtiyar.
binā	<Ar. bina, yapı.		b.+ nı 180b/03
	b. 177a/23		bir bir teker teker
	b.+ sını 185b/17		b. 188a/24
	II. yapma		biri (zamir) biri, birisi
	b. 179a/14		b.+ dür 178b/02
bir	I. bir sayısı.		b.+ ge 179b/02, 195b/08, 197a/20,
	b. 179a/23, 182b/24, 190b/07,		198a/22
	192a/19		b.+ ning 196b/26
	b.+ i 182a/05		biribiri (zamir) birbirini.
	Üçdin b.+ in 179a/25, 179a/26		b. 200a/03

b.+ din 178b/06	b. 198b/07
b.+ ge 178b/05, 180a/13, 184b/07, 184b/11, 191a/05, 199b/25, 200a/02, 200b/25	b.+ ige 188a/16
b.+ ni 175a/02, 176b/22, 199b/27	biyikrek daha büyük.
b.+ ning 175a/07, 185b/20, 188a/23, 192b/18, 194b/13	b. 176b/05, 177a/21, 179a/22, 188a/21, 188a/23, 196b/23,
b.+ ngiz 176b/21	b.+ dür 180a/18, 194a/11
birlik birlik.	biz (zamir) I. çokluk kişi zamiri, biz.
b. 185b/24, 199b/18	b. 174b/03, 174b/05, 175b/17, 175b/20, 177a/12, 178a/26, 178b/03, 178b/04, 178b/08, 178b/11, 178b/14, 178b/16, 178b/22, 178b/23, 178b/24, 180b/15, 180b/22, 180b/23, 180b/24, 180b/25, 181a/08, 181a/09, 181a/15, 181a/16, 181a/17, 181b/19, 181b/20, 181b/21, 182a/15, 182a/16, 182a/17, 182a/19, 182a/20, 182a/21, 183a/10, 183a/16, 183a/17, 183b/03, 183b/04, 183b/16, 183b/18, 183b/19, 183b/21, 183b/22, 183b/26, 184a/08, 184a/10, 184a/18, 184a/24, 184a/25, 184b/14, 184b/16, 184b/23, 184b/24, 185a/12, 185a/13, 185a/14, 185b/01, 186a/08, 186a/14, 186a/15, 186b/08, 186b/09, 186b/10, 186b/17, 187a/04, 187a/05, 187a/12, 187a/22, 187a/23, 187a/25, 187b/11, 187b/21, 188b/08, 188b/09, 189a/17, 189a/18, 190b/05, 190b/09, 190b/12, 191a/09,
birlik birlik.	
b. 185b/24, 199b/18	
b.+ ige 174b/08, 181b/20, 185a/06, YA541b/13	
biryan <Far. yanık.	
b. kılğaylar 180b/19	
bisat <Ar. kilim, minder.	
b.+ ı 195a/01	
b.+ ını 177b/08	
bisyarlıg <Far.+T. çokluk.	
b.+ ıdın 186a/02	
biti - yazmak.	
b.- gen bolsalar 193b/09	
b.- geni 194a/17	
bitil - yazılmak.	
b.- gey 195b/22	
bitmek çıkmak, filizlenmek.	
b. 186a/09	
bitü - → biti-	
b.- rler 200b/27	
biyik büyük.	
b. 175b/11, 177a/23, 182b/20, 191a/11	
biyiklen - büyüklenmek.	
b.- gey 199b/07	
biyiklik büyüklük.	

191a/11,	191a/24,	191b/10,	196a/02,	197b/02,	197b/03,
191b/11,	191b/21,	191b/22,	200b/16,	YA541b/11	
192b/19,	193a/13,	193a/14,	b.+ gedür	189b/22	
193b/10,	193b/12,	193b/13,	b.+ ing	174a/05, 174a/09, 174a/25,	
194a/13,	194a/18,	194a/19,	174b/04,	175b/18, 175b/25,	
194b/05,	194b/11,	194b/13,	178a/01, 178a/27, 179a/16,		
194b/15,	194b/16,	194b/20,	181a/10,	181b/19, 181b/22,	
194b/21,	194b/22,	194b/23,	182a/14,	182a/16, 182a/17,	
195a/06,	195a/14,	195a/15,	182a/20,	183b/04, 183b/15,	
195b/21,	195b/24,	196a/03,	184a/20,	184b/20, 184b/21,	
196a/05,	196a/06,	196a/07,	186a/13,	187a/12, 187b/14,	
196a/08,	196a/09,	196a/12,	189b/21,	189b/22, 189b/23,	
196a/13,	196a/16,	196a/17,	189b/25,	191a/09, 192b/03,	
196a/18,	196b/07,	196b/17,	193b/22,	194a/07, 194a/14,	
196b/20,	196b/23,	197a/03,	194a/20,	194a/21, 194b/09,	
197a/06,	197a/18,	197b/21,	194b/18,	195a/13, 195b/21,	
197b/23,	197b/24,	197b/25,	198a/06,	198a/14, 198a/17,	
198a/06,	198a/07,	198a/08,	198b/01,	199a/03, 199a/15,	
198a/14,	198a/19,	198a/23,	199a/18,	199a/19, 200a/12,	
198b/03,	198b/04,	199a/04,	200b/26,	200b/27	
199a/05,	199a/06,	199a/18,	b.+ ing	178b/06, 184b/26	
199a/22,	199a/23,	199a/24,	b.+ lerni	174a/26	
199a/25,	199a/26,	200b/06,	b.+ ni	174a/26, 178a/27, 180b/23,	
200b/13,	200b/16,	200b/20,	182a/15,	182a/18, 184a/10,	
200b/23,	200b/25,	200b/26,	184b/22,	191b/09, 194b/17,	
YA541b/11	185a/12,	196b/17,	194b/21,	195a/21, 199a/03,	
b.+ din	178b/01, 178b/07, 180b/22,		200b/16		
183b/09,	184a/18, 187a/04,		B.+ ni	184a/09	
198b/03, 198b/04			bizār	<Far. bıkmış, usanmış.	
b.+ ge	175b/23, 176b/06, 178a/02,		b.	196a/22	
178b/03,	179a/17, 180b/24,		boğuz	boğaz.	
183b/05, 184a/08, 184a/24,			b.+ larğa	175a/19	
184b/21,	184b/23, 186a/14,		b.+ larınıḡ	175a/18	
187b/07,	191b/10, 196a/01,		boğuzla	- boğazlamak.	

b.- ğandin 176b/23
bol - I. olmak
b.- a almağay 199a/16
b.- a almağusıdur 194b/26
b.- a alur 193b/16
b.- dı 176b/18, 176b/24, 176b/25,
183a/12
b.- dũngızlar 184a/21
b.- ğan 189a/09
b.- ğan bolur 195b/09
b.- ğay 174b/14, 175a/15, 176a/26,
179a/02, 179a/08, 179a/27,
179b/01, 179b/10, 179b/19,
179b/26, 180b/05, 180b/06,
180b/17, 180b/19, 181a/22,
182b/01, 182b/13, 182b/14,
182b/25, 183a/20, 183b/17,
184a/05, 184b/19, 185b/10,
186a/05, 186a/06, 187b/16,
190a/06, 190a/16, 190a/18,
190a/27, 190b/21, 191a/24,
191b/21, 193b/23, 194a/07,
194b/06, 195a/02, 195a/05,
195b/04, 195b/15, 196b/07,
196b/09, 197b/06, 198a/21,
198a/23, 198b/24, 199a/16,
199a/18, 199a/19
b.- ğay édi 197b/07
b.- ğaydur 179a/23
b.- ğaylar 178b/19, 179b/06,
184b/25, 185b/03, 193b/16,
198b/24, 199a/07, 199a/16, 199a/20
b.- ğıl 180b/10
işaret b.- ğuıdur 188a/05

b.- ğusıdur 193a/16
b.- ğusıdur 179b/12, 181a/13,
187a/14, 187a/21, 187a/23, 189b/24
b.- mağay 176b/25, 193b/01,
194a/05, 195b/13, 198b/06,
199a/11
b.- mağay 176a/06, 176b/26
b.- mağaylar 179b/10, 191b/18
b.- mağıl 177b/01
b.- mas 193a/10
b.- sa 176a/26, 187b/02, 190b/04,
190b/08, YA541b/12
b.- sa édi 178b/03, 189b/06,
YA541b/17
b.- sa érdi 186b/19, 197a/08,
YA541b/15
b.- uptur 193a/14
b.- ur 180b/02, 180b/10, 186a/09,
189a/22, 190b/07
b.- ur édi 192b/12
b.- ur édim YA541b/16
b.- ur érdiler 197a/02
II. gerıekleşmek
b.- ğay 173b/17
III. bulunmak
b.- dũngızlar 178a/27
b.- ğay 175a/15, 175a/18, 180b/17,
187b/04, 188b/11, 199a/18,
199b/27, 200a/17
b.- ğaylar 184b/21
b.- ğusıdur 174a/19
b.- mağınıĝ 178a/18
IV. yardımcı fiil
mütedeyyin b. 180a/23

münkir b.- a almas 193b/08
qayguluq b.- dı YA541b/24
ma'lūm b.- dı 199b/07
meşgūl b.- dı 178a/08
muḥaqqāq b.- dı 173b/07
mūlzem b.- dı 199a/12
mūrtefi' b.- dı 183a/02
mūtereddīd b.- dı 198b/06
nāzil b.- dı 184b/10, 185b/03,
189b/16, 191a/12, 191b/12
peydā b.- dı 183a/04
rūşen b.- dı 180b/24
şābit b.- dı 179b/11
Tēng b.- dı 182b/26
vācib b.- dı 184a/27
vāqi' b.- dı 187b/17
zāhir b.- dı 181b/26, 188a/08,
189b/24
'azāb mūsteḥiḳı b.- dılar 184b/06
helāk b.- dılar 176b/16
kāfir b.- dılar 173b/19, 174a/19,
175b/15, 184b/15, 184b/21,
186a/20
mağrūr b.- dılar 183b/10
muḥtelif b.- dılar 199b/19
münkir b.- dılar 183b/15, 184a/27
mūsteḥiḳı b.- dılar 183a/25
rāğıb b.- dılar 185a/03
şādman b.- dılar 176a/20
tutqun b.- dılar 176b/18
ziyānlıq b.- dılar 181b/25
kāfir b.- duk 181b/20
kāfir b.- duq 181b/21

kāfir b.- duḡızlar 174a/24,
187b/03
rāst b.- duḡızlar 195a/12
ḥāzır b.- ğan 187a/15
muḥkem b.- ğan 194b/10
mūbīn b.- ğan 182a/08
mūheyyā b.- ğan 185a/16
ḥāşıl b.- ğan bolğay 175a/09
qarīni b.- ğan bolğay 197b/05
vāqi' b.- ğan bolğay 178b/27
mağrūr b.- ğanlar 183b/12
şirk b.- ğanmağı 197a/15
mūşrik b.- ğanmağıdın 182b/04
b.- ğay 198b/24
'afv qılğan b.- ğay 193a/01
arığ qılğanlar b.- ğay 180a/20
arığ qılguçılar b.- ğay 174b/16
arzū b.- ğay 200a/17
arzūsı b.- ğay 193b/24
āşikār qılguçısı b.- ğay 195b/14
āşikāre b.- ğay 176a/13, 200b/27
'azābı b.- ğay 176b/01
bat b.- ğay 187b/11
bat b.- ğay 195b/22, 198a/04,
YA542a/25
bay b.- ğay 191b/21
cevr qılğan b.- ğay 193a/03
dost b.- ğay 185b/10
ēşitgen b.- ğay 184a/04
fāriğ b.- ğay 191b/04
ferāğatı b.- ğay 191a/12
ḥāşıl bolğan b.- ğay 175a/09
hemrāz b.- ğay 197a/19
ḥoş b.- ğay 193b/13

‘ibāret b.- ğay 190a/10
intikām tartқан b.- ğay 192b/02
qābili b.- ğay 186a/16
qādir b.- ğay 179a/13, 179a/14
kāfir b.- ğay 177b/22
qarīni bolğan b.- ğay 197b/05
qatıkraq b.- ğay 182b/06
qāvī b.- ğay 180a/02
qāyim b.- ğay 178a/20, 187a/17,
190a/14
qaytar b.- ğay 179b/05
kélgen b.- ğay 177a/17, 199b/02
kélgüçi b.- ğay 175a/17
körgeñ b.- ğay 184a/04
körgüçi b.- ğay 177a/25, 185a/06
lāyıqı b.- ğay 180a/20
mūcibi b.- ğay 196b/27
muqīm b.- ğay 182a/26
mū‘min b.- ğay 177b/12
mūheyyā b.- ğay 196b/25
mūselmān b.- ğay 192b/25
mūstefīd b.- ğay 200a/01
mūsteħiḳ b.- ğay 173b/05
mūşāhede qılğan b.- ğay 195b/19
mūşerref b.- ğay 177a/25
mūşteñil b.- ğay 190b/01
mūtevellisi b.- ğay 188b/21
nefret b.- ğay 182a/24
oħşaş b.- ğay 195b/08
oqıuğan b.- ğay 180b/24
ot müstevcibi b.- ğay 177b/21
rāst b.- ğay 195a/10
revā b.- ğay 199a/15
revān b.- ğay 199b/04, 199b/05

rūşen b.- ğay 187b/13
şābit b.- ğay 177a/15
sākin b.- ğay 179b/27, 192a/24
sihr qılğan b.- ğay 176a/06
şāmili b.- ğay 176a/19
şerik b.- ğay 197b/13, 197b/14
tamām b.- ğay 174a/13
tanuqluq bérgeñ b.- ğay YA542a/14
tecellī b.- ğay 196b/13
téng b.- ğay 190a/23
tübenrek b.- ğay 195b/04
vācib b.- ğay 173b/16, 189a/20
vāqi‘ bolğan b.- ğay 178b/27
yabuqluq b.- ğay YA541b/11
yaħşıraḳ b.- ğay 187a/18
yalğan aytquçı b.- ğay 176a/25
yārī bérgeñçisi b.- ğay 184b/04,
196b/26
yavuq b.- ğay 185b/25, 190a/13
yétgeñ b.- ğay 187a/13
yıraḳ b.- ğay 187a/26
zāyil b.- ğay 200a/08
rāst b.- ğay édi 190b/17
bile tapқан b.- ğay érdiler 190b/19
yıraḳ b.- ğay érdim 197b/10
aşhābı b.- ğaylar 175a/21
asıg alquçı b.- ğaylar 180b/26
āşikāre b.- ğaylar 175a/04
diraħşān b.- ğaylar 183a/17
düşmeñ b.- ğaylar 199b/24,
199b/26
firūtan b.- ğaylar 193a/16
ħor b.- ğaylar 179b/20
qāyim b.- ğaylar 178b/18

kélgen b.- ğaylar 179a/08
 ılğan b.- ğaylar 190b/22
 k p b.- ğaylar 176a/15
 mal k b.- ğaylar 199a/15
 mu'arız b.- ğaylar 176a/08
 mu'azzeb b.- ğaylar 180b/20
 mutt şıl b.- ğaylar 179b/06
 m 'min b.- ğaylar 175a/09
 m teşekkil b.- ğaylar 179b/03
 nevm d b.- ğaylar 178b/06
 t benrek b.- ğaylar 184b/25
 yol tapan b.- ğaylar 178b/23
 m staım b.- ğıl 189b/12, 189b/16
  s n b.- ğusıdur 185a/09
 mezk r b.- ğusıdur 179b/07
 m cibi b.- ğusıdur 192a/16
 n zil b.- ğusıdur 188a/09
 v i' b.- ğusıdur 181a/07
 yegil b.- ğusıdur 200b/19
 maş r b.- ğusıdurlar 193a/20
 mu'azzeb b.- ğusıdurlar 197b/25
 z hir b.- madı 191b/25
 Per kende b.- madılar 189a/27
 s zleg ci b.- madu 184a/09
 civ nmerdli b.- maay 182b/07
 k c b.- maay 190a/09
 mu'azzeb b.- maay 176b/20
 muta arrır b.- maay 191b/02
  m dv r b.- maay 197a/18
 zev l b mi b.- maay 200b/04
 m lik b.- maaylar YA542a/11
 t ng b.- maaylar 179b/08
 t ng b.- maı 182b/26
 v i' b.- maıda 188b/13
 ğar b.- maıdur 178a/16
 v i' b.- maıga 179b/14
 aygulu b.- maıl 186b/03
 z yi' b.- mada 178b/14
 ğara b.- madın 192b/01
 ğara b.- manıng 195a/05
 m teferri b.- maızlar 189a/21
 b tıl b.- mas 193b/07
 Mel l b.- mas 187a/08
 muta arri b.- mas 186a/26
 m te'arız b.- mas  rdi 192b/14
 mel l b.- maslar 186a/02
 m tekellim b.- maslar 182b/03
 r st b.- sa  di 195a/18
 bitigen b.- salar 193b/09
 meşg l b.- salar  rdi 197a/08
 ş d b.- unızlar 185a/10
 m tezahhir b.- up 181b/16
 t ri b.- up 200a/21
 v cib b.- up  di 173b/18
 mens h b.- uptur YA542a/25
 mezk r b.- uptur 185b/07
 muarrer b.- uptur 190b/25
 r zı b.- uptur 196a/02
 tam m b.- uptur 186a/03
 v cib b.- uptur 173b/18
 v i' b.- uptur 173a/22, 189b/12
 yavu b.- uptur 188a/22
 artu b.- ur 190b/07
 arturaq b.- ur 200a/25
 bolan b.- ur 195b/09
 end hg n b.- ur 200a/11
 h şıl b.- ur 194a/26
 istidl l ılsa b.- ur 182a/07

kāfir b.- ur 182b/16
ķāyim b.- ur YA542a/10
kōp b.- ur 190b/06
mu‘azzeb b.- ur 181a/26
mūlāķi b.- ur 175a/03
şādır b.- ur 184a/18
uluĝ b.- ur 195b/11
yétse b.- ur 198a/01
zāyid b.- ur 189a/07
artuķ b.- ur édi 197b/17
şābit b.- ur érđi YA541b/16
baĝy b.- ur érdiler 192a/01
muttāşıl b.- ur érdiler 186b/21
kāfir b.- ur érdingizler 174b/07
şādman b.- ur érdingizler 181a/01
‘āţıl b.- urlar 195b/15
égri b.- urlar 186a/12
mūbtelā b.- urlar 179a/25
nevmīd b.- urlar 192a/05
temşil b.- urlar 179b/02
turĝuķılar b.- urlar 192a/25
b.- urlar 197b/02

boldur - oldurmak.

b.- a alĝay 176b/27, 197b/17
b.- a almadı 181a/21
b.- a almadingizlar 184a/15
b.- a almas 193b/02, 198b/15
b.- a almaslar YA542a/13
b.- a alur 182a/20

bolĝuķı olacak olan, olması gereken.

b. 187b/16

bolma - olmamak.

ĝāfil b.- mek 195a/23

bolmaķ olmak

b.+ ıĝa 193b/06

boy boy, uzunluk.

b.+ ĝa 179a/22

boyun boyun

b. 176a/17

b.+ ıda 198b/20

b.+ larıda 180b/17

▪ boyun ķoy- : teslim olmak.

b. ķoyĝanlardın 185a/24

b. ķoyĝay 180a/26

b. ķoyĝuķılar 200a/13

▪ boyun tart- inatçılık etmek.

b. tarttılar 183b/07

boyunluķ boyunlu.

b. 183b/10

bozuķluk bozukluk.

b. 176a/13, 177b/04

bu I. (zamir) işaret zamiri, bu.

b. 176a/26, 177b/19, 182a/07,
186a/03, 191b/24, 195b/04,
196b/14, 198b/24

b. 178b/02, 180b/27, 187b/10,
196b/06, 197a/24

b.+ lar 197a/11, 198b/14, 200a/20

b.+ lar 197a/25

b.+ lardadır 182a/14

b.+ lardın 173b/13, 175b/10,
182b/24

b.+ larnı 197a/12

b.+ larning 174a/13, 192a/11,
196b/25

II. (sıfat) işaret sıfatı, bu.

b. 174a/16, 174b/15, 175a/09,
175a/16, 176a/03, 176a/08,

176a/15,	176b/10,	177a/12,	YA542a/18,	YA542a/21,
177b/07,	177b/11,	177b/15,	YA542a/24	
178a/01,	178b/11,	178b/16,	174a/04,	175a/09, 175b/13,
179a/01,	179a/15,	179a/18,	183a/23,	185b/03, 187a/14,
179b/17,	180a/05,	180a/08,	187b/08,	189a/09, 189b/14,
180a/23,	180b/04,	181a/11,	189b/16,	191a/12, 191a/16,
182a/05,	182a/07,	182a/19,	192a/17,	194b/26, 197a/07,
182b/06,	182b/11,	182b/24,	YA541b/24	
183a/12,	183a/21,	183a/24,	b.+ dur 199b/09, 199b/18	
184b/03,	184b/12,	184b/15,	▪ bu kün : bugün.	
184b/23,	185a/27,	185b/01,	b. 174a/16, 174a/18, 175a/06,	
185b/13,	185b/15,	185b/17,	175a/10, 176b/04, 180b/27,	
185b/25,	186a/07,	186b/08,	200a/10, 200b/05	
186b/10,	187a/09,	187a/21,	buğday buğday.	
188a/07,	188a/10,	188a/12,	b. 182b/23	
188a/17,	188a/24,	189a/06,	buḥār <Ar. buhar, gaz.	
189b/04,	189b/11,	190b/01,	b.+ dın 183a/05	
190b/11,	191a/02,	191a/18,	b.+ ını 183a/01	
191b/11,	191b/27,	192b/05,	buḥārī <Ar.+Far. bir buhar.	
193a/08,	193a/21,	193b/01,	b.+ 183a/02, 183a/04	
194a/26,	194b/01,	194b/06,	buḳ'a <Ar. yer, toprak, ülke.	
194b/26,	195a/07,	195a/13,	b.+ larning 190b/24	
195a/14,	195a/24,	195b/14,	bulak pınar.	
195b/26,	196a/19,	196b/01,	b.+ lar 181a/14, 182b/21	
196b/05,	196b/08,	196b/26,	bur - : çevirmek döndürmek.	
197a/13,	197a/16,	197a/21,	▪ baş bur- : reddetmek.	
197b/02,	197b/09,	197b/11,	baş b.- gay 173b/04	
198a/05,	198a/09,	198a/13,	baş b.- güçlarga 181a/06	
198a/14,	198a/25,	198a/27,	burun son, sonra.	
198b/10,	198b/13,	198b/15,	b. 173b/11, 175b/08, 175b/27,	
198b/25,	199a/11,	199a/18,	177a/03, 177a/06, 179a/24,	
199b/20,	200a/03,	200a/07,	180b/06, 180b/24, 181a/09,	
200a/19,	200b/13,	YA541b/24,	181a/16, 184b/01, 186b/02,	
YA541b/25,	YA541b/26,		186b/03, 187a/06, 188a/18,	

- 193b/05, 194a/16, 196a/04,
196a/06, 196a/09, 197b/22,
198a/06, 198b/18,
b. érdiler 181b/09
b.+ ğı 181b/09, 189b/18, 194a/13
b.+ ğılar 175b/09
b.+ ğıların 184a/02
b.+ ğılarınġ 194b/16, 194b/22
- bustān** <Far. bostan, bahçe.
b.+ lar 181a/14
b.+ larıda 173a/21, 174a/10
b.+ larımda 198b/13
b.+ larını 174a/10
- but** bacak.
b. 184a/05
- buṭlān** <Ar. batıllık.
b. 178b/14
b.+ ıda 179a/07
- buyruḡ** emir.
b.+ ı 196b/12
b.+ ımdın 181a/23
- buyur** - I. emretmek.
b.- dı 178a/08, 183a/09, 192a/01
b.- duḡ 198a/07
b.- duḡ 183a/10
b.- maydur 190b/16
b.- sam 199b/16
b.- saḡ 191a/10
b.- ulup 180a/26, 189b/13, 189b/19
b.- up érđi 189a/16
b.- up érđük 189a/18
b.- updur YA541b/28
b.- uptur 186a/05, 188b/04,
190b/27, 193b/05
- b.- upturlar 195a/21
b.- ur 173b/24, 178a/23, 183a/06,
191b/09, 196a/20, 199b/17,
200a/09
II. yardımcı fiil
mükāfāt b.- maḡay 186b/25
iṣ b.- ur 190a/23
iṣ b.- urlar 196b/25
- buyurmak** emir vermek.
b.+ dın 190a/10
- bülüg** <Ar. erginlik.
eṣedd-i b.+ ıdın 180b/06
- bünyān** <Ar. yapı, bina.
b. 187b/21
- bürhān** <Ar.+T. delil, ispat.
b. YA541b/15
b.+ sız 177a/16
- büt** <Far. put.
b. 196a/22
b.+ ler 188b/22
b.+ lergā 187a/06
b.+ ler 193a/25
b.+ lerdin YA542a/13
b.+ lergā 181b/21
b.+ leriġā 188b/25
b.+ lerniġ 198a/08
- büzürgvār** <Far. saygıdeġer, ulu.
b.+ dur 194b/10, YA542a/07
- cadu** <Far. sihirbaz.
c. 198a/25
c.+ mıdur 175b/23
- caduluġ** <Far.+T. sihirbazlık.
c.+ dur 187b/10
c.+ ıdur 196b/06

- cāh** <Far. makam, mevki.
c. 189b/04, 196b/09
c.+ ğa 199a/02
- cāhil** <Ar. bilgisiz, cahil.
c. 179b/08, 194b/26, 196a/14
- cāhiliyyet** <Ar. cahillik.
c. 190b/15
- cāmi**^ʿ <Ar. içinde bulunduran.
c.+ dūr 180a/16
- cāmi**^ʿa <Ar. topluluk.
c.-i ḥaḳīḳining 180a/16
- cān** <Far. can.
c.+ ı 182b/07
c.+ inġızdın 182a/23
- cānver** <Far. canavar.
c.+ ni 195a/13
- carla** - çağırmaq.
c.- rlar 176b/23
- cāvīd** <Far. kalıcı.
c. 184b/18
c. ḳalġanlar 181a/05, 200b/11
c. turġuġılar 200b/04
- cebbārliġ** <Ar.+T. zalimlik.
c. 189b/04
- Cebrāyil** <Ar. Cebrail.
c. 174b/27, 183a/23, 183b/24,
191b/10, 198a/12, YA541b/24
- ced** <Ar. (cedd) atalar.
c.+ leringizdin 180a/23
- cedel** <Ar. sert tartışma.
c. 199a/20
- cefā** <Ar. eziyet.
c.+ sıdın 191b/02
c. tartġay 193a/10
- cehālet** <Ar. cahillik.
c.+ ining 195b/01
- cehennem** <Ar. cehennem.
c. 178a/22, 178b/22
ḥaṣb-ı c. 199a/19
c.+ ler 178b/09
- cehl** <Ar. bilmezlik.
c. 181b/15, 183b/23, 184b/16
c.+ din 193b/27
c.+ dūr 185b/06
c.+ idin 195a/25
c.+ ining 194b/26, 195b/16
- celīdliġ** <Far.+T. bahadırlık.
c. 176a/09
- cem**^ʿ <Ar. topluluk.
c. 188b/13
c.+ i 178b/18, 187b/21, 199a/10
c.+ i 193a/19
c.+ iġa 200a/20
c.+ ini 178a/10, 196b/24, 198b/23
c.+ inġin 179b/21
c. ḳılġaylar 188b/14
c.+ ning 191b/10
- cemād** <Ar. cansız şey.
c.+ durlar 175b/04
- cemāl** <Ar. yüz güzelliġi.
c. 200a/21
c.+ ini 182a/17
c.+ ining 186b/14, 200a/23
- cemī**^ʿ <Ar. bütün, hepsi.
c. 186b/18
- cem**^ʿi <Ar.+Far. I. öyle bir topluluk.
c. 181a/18
II. bir topluluk

- c. 184b/09
- cemî'î** <Ar.+Far. o bütün, o topluluk.
c.+ ni 176b/08
- cenāze** <Ar. insan ölüsü.
c. 195a/16
- cennet** <Ar. cennet.
c. 176b/22, 187a/20, 192b/07,
197a/14
c.+ de 190b/25, 200b/03, 200b/08
c.+ dür 185b/16
c.+ ge 174a/11, 174b/05, 200a/15
- cerā** <Ar. koşmak, seyr halinde olmak
c. kılgay 173a/18
- cevāb** <Ar. yanıt.
c. 182b/26, YA542a/18
c. bergeyler 175a/07
c.+ da 175a/09
c.+ ı 182b/27
kısm-i c.+ ı 173a/27
c.+ ıda 183b/01, 196b/15, 200b/17
c.+ ıdın 200b/19
c.+ ınıdur 194b/05
- cevānib** <Ar. yanlar, taraflar.
c.+ iğā 187b/08
- cevāriḥ** <Ar. organlar.
c.+ i 184a/05
c.+ ingiz 193b/09
- cevherī** <Ar.+Far. bir cevher.
c.+ i 183a/03
- cevr** <Ar. zulm, haksızlık.
c. 193a/02
c. kılgan bolğay 193a/03
c. kılguçılarga 175a/22
- cezā'** <Ar. I. ceza
- c. 179b/12, 190b/19
c. bérğüsüdür 186a/19
c.+ dın 184b/18
c.+ sı 181b/18
c.+ sıdın 190b/22
c.+ sın 186a/14
c.+ sını 181a/10
II. karşılık
c. 184a/12, 188a/02
c. bérğüçi 175a/14
c. bérğüsüdür 188b/06
c.+ sı 189b/22
c.+ sıda 175b/02
c.+ sın 175a/10
III. mükafat
c. bérğüsüdür 178a/02
c.+ nı 200b/07
- cezālet** <Ar. kusursuz ifade etme.
c. 194b/08
- cezm** <Ar. kesin karar.
c. 176a/21
- cezu'** <Ar. sabırsızlık.
c. körsetseler 184a/22
- cidāl** <Ar. sözlü mücadele.
c. 173b/27, 180b/12, 181a/13,
188a/24, 190a/19
c. étgeyler 189b/27
c.+ ı 177a/17
c.+ ini 177a/19
c. kılgaylar 179a/07
c. kılguçılar 179a/15
c. kıлмақ 186b/26
c. kılmaslar 173b/06
c. kılurlar 177a/15

- cihād** <Ar. düşman ile din yolunda mücadele.
c. kılmak 192b/22
- cihān** <Far. dünya.
c. 187b/12
c.+ da 174a/16, 184b/07, 187a/09
c.+ ğa 192b/05
c.+ nıng 173b/21, 190b/05
- cihānī** <Far. dünyada yaşayanlar.
c. 197a/16
c.+ lerning 180a/27
- cihānnümā** <Far. dünyayı gösteren harita.
c. 180a/15
- cihet** <Ar. taraf, yan.
c. 181a/03, 182b/09, 183a/12, 183a/23, 185a/06
c.+ din 183a/27, 185a/05, 186a/25
c.+ i 176b/14, 191a/14, 198a/21, 200a/27
c.+ idin 175b/10, 175b/11, 177a/17, 181b/11, 183b/10, 185a/22, 193a/15, 194b/20
c.+ idindür 175b/19
c.+ idür 191a/03, 195a/07
c.+ ige 179a/02, 185a/19, 185b/20, 186a/09, 189a/25
c.+ ining 194a/25
- cilve** <Ar. görünme.
c.+ sini 186b/14
- cin** <Ar. (cinn) cin.
c. 180a/18, 192a/10, 197a/20, YA542a/05, YA542a/12
c.+ din 182a/23
- cinnī** <Ar. cinli.
- c. 197a/21
- cins** <Ar. tür.
c.+ i 193b/16
c.+ ingizdin 189a/05
c.+ iga 180b/14
- cism** <Ar. cisim.
c.+ ler 195a/26
c.+ lerning 195a/26
- civānmerdlig** <Far.+T. temizlik, asillik, cömertlik.
c. bolmağay 182b/07
- civār** <Ar. çevre, yöre.
c.+ iga 197b/22
- cum'a** <Ar. Cuma günü.
c. 183a/14
- cumhur** <Ar. halk.
c.+ nıng 190a/26
- cür'et** <Ar. cesaret.
c.+ ide 191b/18
- cürm** <Ar. kabahat, hata, suç.
c.+ lerini 190a/26
- cüşse** <Ar. cüsse, kalıp.
c.+ ge 179a/22
c.+ si 179a/20
c.+ sidin 179a/20
- cüzv** : <Ar. parça
c.+ lerdin 183a/12
c.+ leridin 183a/11
c.+ leringiz 184a/16
- çağır** - çağırmaq.
ç.- ğaylar 176b/23, 186b/16
- çağırğucu** çağırıcı.
ç. 176b/24
- çakır** - → çağır-

ç.- ur 175a/06, 176b/24, 185b/02
çakırmak çağırmaq.
ç.+ dın 186b/16
çaķıruçı → çağırğuçı.
ç. 175a/06
çamur çamur.
ç.+ ı 188a/13
çāre <Far. çare.
ç. 193a/13
ç.+ n̄giz 183a/07
çāresiz <Far.+T. çaresiz.
Ç.+ ler 179b/19
ç.+ leri 178a/24
çe <Far.niçin, ne diye, sebep.
ç. 190a/25
çehar-şenbe <Far. Çarşamba günü.
ç. 182b/25, 183b/17
ç.+ ning 183b/17
çerāğ ışık, kandil.
ç. 183a/16
ç.+ lar 183a/16
çerig asker.
ç.+ idin 197a/15
çık - I. ayrılmak
ç.- ar 192a/27
ç.- aylar 200a/18
ç.- ıp 174b/04, 175a/04, 191b/24,
196a/21
ç.- ıp bargan 199a/01
ç.- ıp kélmes 186b/26
ç.- kay 175a/20
II. ortaya çıkmak
ç.- ıp 179a/27, 199b/06
III. tırmanmak

ç.- kaylar 197a/05
ç.- tı 198b/07
çıkār - ortaya çıkarmak
ç.- ğıl 183a/09
ç.- ıpdur 174b/01
ç.- ur 180b/03
çıkārıl - çıkarılmak.
ç.- ğungızdurlar 195a/07
çıkarmağ çıkarmak.
ç.+ ı 195a/06
çıkarmağ → çıkarmağ
ç.+ ıda 182a/01
çıkmaq I. ayrılmak
ç. 185a/07
ç.+ ka 175a/19
II. ortaya çıkmak
ç. 181a/14
ç.+ ı 188a/10
ç.+ ıdın 179a/24
çın <Ç. doğru.
ç. 176a/27, 191b/11
çınlık <Ç.+T. doğruluk.
ç.+ ığa 190a/03
çökürge çekirge.
ç. 198a/23
çüft <Far. çift.
ç. kıllur 193b/21
çün <Far. I. çünkü, sebep
ç.+ ning 190a/25
ç. 177a/12, 178b/11, 197b/11,
YA541b/13
Ç. 173a/21
II. -dığı için

- ç. 174a/23, 174b/07, 175b/24, 179b/11, 191a/14, 191b/26, 193b/22, 194a/16, 195a/12, 198b/02, 199a/08, 199a/15, 199a/24, 199b/07, 200a/08
- III. -dığı zaman
- ç. 178a/24, 179b/05, 180b/09, 181a/24, 183a/02, 183a/12, 184b/03, 185b/09, 186a/08, 187a/25, 187a/27, 188a/08, 192a/24, 192b/10, 192b/20, 193a/21, 193a/22, 193b/12, 195b/05, 195b/08, 196a/22, 197b/05, 198b/07, 199a/03, 199a/12, 199b/03, 199b/04, 184b/08, 185b/12
- dağı** de/da, dahi.
d. 173b/21, 177a/13, 177a/19, 180b/17, 182a/04, 182a/05, 182a/20, 184b/03, 187a/02, 191a/06, 193b/09, 196a/06, 197b/09, 198a/27, 199a/15, 199a/17, 199a/18, 199a/20, 200a/08, 200b/23, YA541b/22
- dāhil** <Ar. girmiş.
d.+ dürler 185a/27
- dahl** <Ar. girme.
d.+ i 190a/26
d. körsetürler 196b/19
- dā' iye** <Ar. içten gelen bir duyguyu teşvik edici hal.
d. 193b/23
d.+ sini kıllur érdiler 183a/18
- dāl** <Ar. bir Arap harfi.
d. 176a/14
- đalāl** <Ar. doğru yoldan sapma.
đ.+ dür 189b/04
đ.+ ining 187b/05
- đalālet** <Ar. doğru yoldan sapma durumu.
đ. 188b/18
- dānā** <Far. bilen, haberdar.
d. 184a/18, 185b/19, 186a/27, 194a/12, 194b/25, 194b/27, YA542a/06
d. 173b/02, 183a/20, 188a/19
d.+ dur 189a/14, 190a/20, 191b/06, 192a/03, 193b/26
d. kıldı 190a/12
- dānālıđ** <Far.+T. bilgili, bilen, haberdar.
d.+ ı 193b/27
- dāne** <Far. tane, tohum.
d.+ ni 190b/06
- dāniş** <Far. bilgi, ilim.
d. 182a/10
- dār** <Ar. yer, mekan.
d.+ ı 179b/12
d.+ ıdur 179b/11
- đarb** <Ar. darbe, vurma.
đ.+ ı 183b/11
- đarbü'l meşel** <Ar. atasözü
đ. kıllurlar 195b/08
- da'vā** <Ar. dava, iddia.
d.+ sıda 176b/04
d.+ sıdın 177a/26
d.+ sığa 191a/27
d.+ sın kıldı 176a/01
d.+ sın kılgay 175a/27
d.+ sın kıllur érđi 175b/21

dāverlġ <Far.+T. insafllı yōneticilik.

d. kılur ērdük 184a/08

da`vet <Ar. çağırma, davet.

d. 174b/22, 175b/20, 188b/08,
191a/05, 194a/21, 197b/16

d.+ dūr 175b/19

d.+ i 180b/11

d.+ idin 189b/14, YA542a/23

d.+ ingde 189b/16

d.+ ining 176a/13, 193b/10

d.+ ka 189b/13

d. kıldı 196a/11

d. kıldılar 178b/10, 183a/27

d. kıldingizlar 178a/27

d. kılip 175b/22

d. kıлмаk 191a/07, 194a/17

d. kılmas 182a/24

da`veti <Ar.+Far. bir davet.

d. 177b/27

dāyim <Ar. (dā'im) sūrrekli, daim.

d. 177a/10, 179a/04, 184b/16,
184b/20, 186a/01, 187a/14,
187b/05, 190b/20, 197a/19,
198a/26, 200a/03, 200b/08,
YA541b/17, YA541b/21

dāyire <Ar. (dā'ire) daire.

d.+ sidin 199a/01

dé - sōylemek, demek

d.- gey 185a/05

d.- r ērdiler 173a/23

d.- rler 195a/16

Deccāl <Ar. Deccal.

d. 179a/17, 179a/18, 179a/20,
179a/22, 179a/27, 188a/10,
199b/01, 199b/05, 199b/08

d.+ ni 179b/05

def <Ar. uzaklaştırma.

d.+ ide 177a/16, 179a/07

d.+ in kıla almas 191b/06

d. kıl 185b/08

d. kılguçılar 178b/01

dég gibi.

d. 173b/13, 175a/21, 175b/09,

175b/11, 176b/15, 176b/18,

177a/13, 177a/19, 177b/02,

180a/08, 180a/17, 181a/17,

181b/01, 181b/02, 181b/03,

181b/07, 182a/23, 182b/08,

182b/15, 182b/24, 183a/16,

183a/22, 183b/04, 185b/09,

185b/22, 187a/09, 187a/10,

187a/13, 187b/17, 188a/17,

188b/22, 189a/07, 189b/01,

190b/06, 190b/16, 192a/10,

192a/23, 192b/05, 192b/23,

193b/14, 193b/20, 193b/21,

193b/26, 195a/05, 195a/07,

195b/15, 198a/17, 199a/24,

199b/04, 199b/19, 200a/02,

200a/03, 200a/06, 200b/09,

YA542a/15

d.+ dūr 185a/18, 186b/15, 191b/26,

196a/09

d.+ ler 178b/12

d.+ lerning 188a/10

delālet <Ar. iz, işaret.

- d.+ dūr 192a/26
d.+ i 192b/27
d. kılduğ 183b/21
d. kılguçı 174b/12, 190a/03
d. kıllur 181a/27
d. körsetür érdük 185a/13
d.+ ler 181b/13
- delāyil** <Ar. (delā'il) deliller.
d.+ i 192a/08
- delīl** <Ar. delil, belge.
d. 179a/08
d.+ dūr 188a/25
d.+ ler 187b/16, 196b/04
d.+ lerdin 187b/25
d.+ leri 194b/04
d.+ leride 192b/03
d.+ leridin 179a/08, 181b/07
d.+ lerni 187b/21
- demsāz** <Far. arkadaş, sırdaş.
d. 197a/19
- derdlik** F.+T. dertli.
d. 186b/05, 190b/20, 193a/07
d.+ dūr 199b/21
- derecāt** <Ar. dereceler, makamlar.
d. 179b/10, 185b/05
- derece** <Ar. makam, derece.
d. 179a/02, 185a/20
d.+ din 180b/05, 180b/08
d.+ ge 180b/08
d.+ ler 196b/21
d.+ leriniġ 174b/21, 174b/24
d.+ lerniġ 196b/22
d.+ si 188a/16
d.+ sini 174b/20, 174b/21, 174b/23
- derekāt** <Ar. en aşağı katlar.
d. 179b/10
d.+ ge 181a/05
d.+ niġ 185b/05
- dereke** <Ar. en aşağı kat.
d.+ de 184b/25
- dergāh** <Far. makam, kapı.
d.+ iniġ 176a/18
- derh^Vāst** <Far. talep, istek.
d. 185a/14
d.+ ını 191b/17
d. kılguçı 175a/23
d. kılmaknı YA542a/12
- dermāndeliġ** <Far.+T. biçarelik, zavallılık.
d. 179b/20
- dervīř** <Far. fakir, yoksul.
d. 196b/21, 198b/24, 200a/20
- deryā** <Far. deniz, su.
d.+ da 181b/05, 192a/23, 195a/10,
199a/05
d.+ sı 176b/11
- destisiz** <Far.+T. testisiz.
d. 200a/16
- devām** <Ar. devam.
d.+ ıdur 191b/20
- devlet** <Ar. talih, şans.
řāhib-i d. 174a/18
- dibāc** <Ar. dallı, çiçekli bir kumaş türü.
d.-ü'l Kūrān 173a/23
- dīdār** <Far. yüz, çehre.
d. 200a/24
d. 200a/24
d.+ ı 174a/13
d.+ ıdn 193a/26

	d.+ ığa 200a/26	diyārī <Far.o diyar.
dīn	<Ar. din.	d. 195a/03
	d. 174a/09, 177a/05, 177a/09, 177a/11, 185a/25, 189a/18, 189b/14, 189b/16, 190a/06, 190b/17, 191a/09, 194a/20	dost <Far. dost, arkadaş.
	d.+ din 189b/01, 189b/02, 189b/11	d. 186a/24, 200a/26
	d.+ ğa 189a/24, 189a/26	d. bolğay 185b/10
	d.+ ge 196a/15	d.+ lar 176a/19, 184a/24, 188b/05, 188b/22, 193b/01
	d.+ i 196a/15, 196b/03	d.+ lar 199b/24
	d.+ idür 174a/08, 194a/22	d.+ larğa 188b/23
	d.+ ığa 198a/24	d.+ ları 192a/06
	d.+ ige 189b/15, 196b/01	d.+ larıngız 185a/14
	d.+ imiz 182a/22	d.+ larıngız érdük 185a/12
	d.+ ingde 182a/19	d.+ larıng 186a/24
	d.+ ingizge 177b/21	d.+ nıng 186a/23, 186a/24
	d.+ ingizni 180a/21	d. tutqaylar 191a/13
	d.+ ni 189a/19	d. tutmas 193a/01
		d. tutuñgızlar 191a/17, 191a/22
diraḥṣān	<Far. parlak, parlayan.	dostī <Far. I. o dost.
	d. bolğaylar 183a/17	d. 188b/21, 188b/23, 192a/21, 193a/11
dīv	<Far. şeytan, cin, zebani.	II. bir dost
	d. 197a/19	d. 185b/11
	d.+ din 185b/17	dostluq <Far.+T. dostluk.
	d.+ ge 197b/09	d. 188b/05, 191a/13, 200a/09, 200a/25
	d.+ i 197a/18	d.+ ı 189a/25, 197a/21, 199b/25, 199b/26, 200a/03, 200a/06
	d.+ ler 179b/03, 184a/25, 184b/02, 184b/22, 190b/14, 197a/26, 197b/02	d.+ ıdur 185b/07
	d.+ leri 179b/01	d.+ ığa 191b/09
dīvī	<Far. o şeytan.	d.+ ınıng 188b/23
	d. 197b/05	du‘ā <Ar. dua.
diyār	<Ar. yer, yurt, ülke.	d. 177a/04, 179b/20, 179b/24, 187b/01
	d.+ ı 175b/11	d.+ dın 179b/21, 179b/25
	d.+ ıda 175b/09	

d. kılğaylar 178b/13	192a/03,	192a/26,	193a/01,
d. kılmak 178b/12	193b/12,	193b/26,	194a/11,
d.+ nı 179b/17, 187b/01, 198b/02	194a/20,	194b/05,	195a/15,
d.+ n̄ngn̄ng 198b/02	195a/26,	196a/07,	196a/12,
d.+ sı 178b/13, 198b/05	196a/22,	196b/07,	197b/27,
d.+ sın 190a/03	198a/16,	198b/27,	199a/26,
d.+ sını̄ng 198b/06	199b/11,	199b/13,	199b/16,
duhān <Ar. duman.	200b/10,	200b/18,	200b/19,
d.+ ğa 183a/01	YA542a/21		
durust <Far. dürüst, doğru.	d.+ ığa 196a/04		
d. 175b/25, 181a/07, 189a/24,	düşenbe <Far. Pazartesi günü.		
196b/05, 200b/20	d.+ de 182b/18		
d.+ dur 178b/26	dünyā <Ar. dünya.		
durustluk <Far.+T. doğruluk.	d. 176a/27, 176b/01, 178b/08,		
d. 193a/08, 193a/23, 193a/27,	178b/15, 179b/11, 182a/07,		
193b/15, 196a/23, 197a/26,	183b/19, 184a/26, 185a/12,		
197b/23, 198b/03, 200b/23	188b/26, 190b/11, 191b/27,		
174a/13, 174a/16, 174a/19,	192b/05, 193a/13, 195a/16,		
175a/12, 175b/05, 175b/16,	196b/18, 197a/01, 197a/02,		
175b/17, 176a/11, 176a/16,	197a/07, 197a/08, 197a/09,		
176b/02, 176b/13, 176b/20,	199b/23, 191b/26		
177a/02, 177a/26, 177b/09,	d.+ da 174a/15, 174a/26, 174b/02,		
178a/01, 178a/02, 178a/26,	174b/07, 174b/20, 178b/09,		
178b/02, 178b/04, 178b/14,	179b/09, 180b/24, 181a/02,		
178b/22, 178b/25, 179a/06,	181a/11, 181b/19, 184a/19,		
179a/11, 179b/12, 180a/02,	184b/22, 185a/10, 187a/07,		
180a/23, 181a/06, 182b/09,	187a/19, 187a/20, 189b/27,		
183b/03, 184b/06, 184b/26,	192a/19, 192a/22, 194a/04,		
185a/23, 185b/18, 186a/10,	197a/19, 197b/06, 197b/12,		
186a/11, 186a/12, 186a/18,	200a/04, 200b/06, YA542a/03,		
186a/21, 186b/04, 186b/21,	YA542a/26		
187a/17, 187b/13, 188b/02,	d.+ da 174b/21		
189a/14, 189b/08, 190a/08,	d.+ dın 185a/03, 190b/09, 190b/12		
190b/20, 191a/25, 191b/06,	d.+ ğa 197a/07		

- d.+ nı 190b/10
d.+ nıng 177b/07, 187b/19,
190b/08, 193a/20
- dünyevî** <Ar. dünya ile ilgili.
d. 182a/07, 190b/27
- dünyevîyye** <Ar. dünya ile ilgili şeyler.
d. 200a/05
- düstür** <Ar. kaide, kural.
d.+ ı 194a/11
d.+ ı bérmeýdür 190b/16
- düşmen** <Far. düşman.
d. bolğaylar 199b/24, 199b/26
d.+ din 192b/21
d.+ i 199b/12
d.+ idürler 177a/19
d.+ ler 176a/19, 178b/16
d.+ lerga 191a/15
d.+ leri 184a/01
d.+ leriğa 194b/23
d.+ leriniġ 184b/17
d. tutar 177a/18
d. tuttı 174a/23
- düşmenliġ** <Far.+T. düşmanlık.
d. 174a/20, 185b/10
d.+ ı 174a/22, 177a/17, 185b/07
d.+ ınıġızdın 174a/23
d.+ ığa 200a/09
d. kıılmaġaylar 191a/16
- düşvâr** <Far. güç, zor.
d. 189a/22
- é-** imek yardımcı fiili
é.- di 184a/27
açsa é.- di 191b/22
`Arabî émes é.- di 186b/07
- artuġ bolur é.- di 197b/17
aytur é.- di 195a/17
başlasa é.- di 185b/02
bolğay é.- di 197b/07
bolsa é.- di 178b/03, 189b/06,
YA541b/17
bolur é.- di 192b/12
haġġ émes é.- di 181a/02
ikâmet kıılır é.- di 197b/16
imân kéltürüp é.- di 176b/12
kéng kıılsa é.- di 191b/23, 192a/01
kıoysa é.- di 195a/17
kormes é.- di 194a/03
ma`luminġ émes é.- di 194a/17
muhtaşş é.- di 198a/21
münezzel émes é.- di 194a/16
oġur é.- di 184b/09
râst bolğay é.- di 190b/17
râst bolsa é.- di 195a/18
tilese é.- di 188b/17
üleştürüġlük é.- di 198b/11
vâcib bolup é.- di 173b/18
yoġ é.- di 175b/13, 177b/04,
178b/09, 181a/21, 181b/21,
194a/18
bar é.- diler 188a/18
bolur é.- dim YA541b/16
tanımas é.- diniġ 194a/18
yoġ é.- diniġ 194a/15
şerik é.- diniġizler 197b/13
yoġ é.- diniġizler 184a/12
yoġ é.- dük 180b/23
tapmas é.- ken 180b/24
aytıp é.- kendür 191b/09

ķarındaŝ é.- kendür 185b/11	e. 174b/06
ħāzır é.- kendürler 195b/18	e.+ ĝaça 176b/25
néme émes é.- kendürler 180b/25	ebrār <Ar. hayır sahipleri, iyiler.
peygamber é.- kendürler 181a/20	e. 200a/03
sékkizming é.- kendürler 181a/19	ecel <Ar. ölüm vakti.
‘āciz é.- mes 174a/14, 192a/12	e. 174a/26
az é.- mes 182b/11	ecnās <Ar. cinsler.
ķādir é.- mes 197b/20	e.+ ı 195a/08
revā é.- mes 189a/09, 194a/03	ecr <Ar. ücret.
ŝāhibimiz é.- mes 179a/16	e.+ ining 192a/16
şart é.- mes 181a/21	edā' <Ar. yerine getirme.
‘arabī é.- mes édi 186b/07	e. ķıldılar 192b/17
ħaķķ é.- mes édi 181a/02	e. ķılıpdurlar YA542a/16
ma‘lūming é.- mes édi 194a/17	e. ķörsettiler 185a/02
münezzel é.- mes édi 194a/16	‘ibādet e.+ sıdın ķılurlar 182b/12
néme é.- mes ékendürler 180b/25	ednā <Ar.en aŝaĝı
yalĝan aytkuķı é.- mes érdiler	e.+ dur 188a/16
195b/21	ef‘āl <Ar. işler, fiiller.
‘ālim é.- mes érding 194a/17	e. 182a/27
mīm é.- mesdür 173a/26	efrād <Far. tek olanlar, fertler.
ħālī é.- mestür 174a/15	e.+ ı 175b/19
ķādir é.- mestür 182a/01	efsūs <Far. feryad sözcüĝü, eyvah.
maħbūbı é.- mestür 174b/19	e. ķılur érdiler 198a/19
mutaşavvir é.- mestür 200a/23	eger <Far. eĝer.
rāzı é.- mestür 196a/03	e. 173b/21, 175b/04, 176a/25,
sözi é.- mestür 179a/06	176a/26, 176b/01, 178b/03,
téng é.- mestür 185b/04	178b/16, 181a/08, 181a/09,
ķārī é.- mestür 200a/10	181b/26, 183a/07, 183a/20,
yaşurun é.- mestür 191b/07	184a/21, 184a/22, 185b/17,
żāyi‘ é.- mestür 191a/03	185b/26, 186b/08, 186b/19,
munzar é.- mestürler 199b/22	187a/10, 187a/12, 187a/16,
téng é.- mestürler 179b/07,	187b/02, 187b/09, 188b/17,
179b/09, 179b/11, 185b/05	189b/24, 190b/17, 191a/27,
ebed <Ar. sonu olmayan gelecek zaman.	191b/01, 191b/22, 192a/01,

192a/15,	192a/27,	192b/01,	e.+ iġa 200a/23
192b/02,	193a/25,	193a/26,	e.+ iġe 175b/17
193b/09,	193b/14,	194b/24,	e.+ ini 194a/18
196a/20,	196b/08,	197a/02,	e.+ ining 177a/15, 185a/18
197a/07,	197a/10,	197b/21,	e.+ larde 193a/25
197b/23,	198b/04,	199a/24,	II. oturan
YA541b/17, YA542a/17,	176b/06,		e.+ i 175a/03, 176b/22, 182b/23,
179b/02,	183b/02,	185b/24,	187b/09, 192a/25, 200a/19
186a/05,	186a/06,	187b/09,	e.+ iġe 183a/15
189b/06,	189b/15,	191a/10,	e.+ ining 182b/22, 192b/01
192a/23,	195b/24,	198b/21,	e.+ lerini 192a/28
YA541b/11, YA541b/15			III. halk.
eġerċi <Far. her ne kadar , ... olsa da.			e.+ i 187b/17
e. 174b/17, 196a/14			e.+ idin 175b/08, 176b/17
éġreŝ - uymak			e.+ ini 188b/10
é.- inġizler 177b/06, 199b/08			e.+ lerini 188b/11
é.- ipdürler 174a/08			IV. aile
é.- meġil 189b/16			e. 185a/09
éġreŝġüċi uyan, tabî			eġzāb <Ar. insan kümeleri.
é.+ ler 178a/26			e. 199b/21
é.+ leri 178b/16			e.+ dın 199b/20
é.+ lerni 174a/10, 186b/05			e'imme <Ar. imamlar.
éġreŝmek itaat etmek, uymak.			e. 185a/27
é.+ ini ġılġaylar 179b/01			ekber <Ar. yüce, büyük, ulu.
éġri eġri.			e.+ idür 182b/07
é. 199b/18			ékin ekin.
é. bolurlar 186a/12			é. 190b/06, 195a/05
éġrilik eġrilik.			é.+ ide 190b/05
é. 191b/04			é.+ ini 190b/04
ehl <Ar. I. sahip.			é.+ ler 182b/22
e.-i 'iyāl 192a/13			ékki iki sayısı.
e.+ i 182a/14, 186b/21, 200a/20			é. 174a/26, 176a/13, 179a/26,
e.+ idin 182a/10, 188b/20, 199b/25			182a/04, 182a/05, 182a/07,
e.+ idürler 197b/02			182b/17, 182b/25, 183a/06,

183a/14,	183a/23,	183a/24,	é. kıoymay 197b/21
184b/07,	184b/21,	184b/23,	emîn <Ar. güvenilen şey.
185b/03,	186b/07,	187a/20,	e. 186a/16
187a/21,	187b/07,	191a/19,	e.+ dūr 194b/09
193b/25,	194a/08,	194a/09,	e.+ im 200b/01
195b/14,	196b/09,	197b/09,	emir <Ar. önde gelen kişi.
199b/02, 200a/03, 200a/07, 200a/19			ħazret-i seyyid-ü'l e. 188a/08
ékkinçi (sf.) sıra sayı sıfatı, ikinci.			emr <Ar. emir, buyruk.
é. 174a/27, 179a/26, 186a/06,			e. 182a/08, 184b/27
192b/23, 200a/02			e.-i ma'rūf 185a/26
é. 190a/23			e.+ din 179a/01
éksüklük eksiklik.			e.+ ğa 185b/25
é. 186a/26			e.+ i 181a/24, 199a/23
éksüksiz eksiksiz.			e.+ idin 177a/11
é. 182b/27			e.+ idür 186a/18
élçi I. haber getirip götüren, ulak.			e. ötkermekdin 192a/20
é.+ ler 187b/09			emsāl <Ar. örnekler.
é. yiberür 198b/23			e.+ i 182b/24, 187a/09, 190b/17,
II. peygamber.			198a/18
é.+ ge 194a/10			enām <Ar.halk, insanlar
élig el.			e. 183a/12
é. 176b/07, 183b/11			enbiyā <Ar. peygamberler.
é.+ ide 198b/20			e. 174b/21, 177a/15, 178b/26,
é.+ idedür 196b/16			198a/10, 200a/01, 200a/03
é.+ in 179b/22			e.+ dın 198a/13
é.+ ining 199b/02			e.+ ğa 181b/16, 189b/18, 200b/24
é.+ leringiz 192a/14			endām <Far. vücut, boy, endam.
é.+ ning 184a/05			e.+ larığa 184a/07
é. tartıp érdiler 175b/27			endāze <Far. ölçü
é. urğanlardurlar 196a/05			e. 185b/21
é. urğıl 197b/26			e. kıлмаğıdur 183a/19
emānet <Ar. emanet.			e.+ si 195a/04
e.+ dūr 187b/24			endāzesiz <Far.+T. ölçüsüz.
émgek eziyet, zahmet, çile, emek.			e. 196b/02

- endişe** <Far. endiše.
e.+ din 191b/11
- endüh** <Far. gam, keder.
e. 195b/09
- endühgîn** <Far. kederli.
e. bolur 200a/11
- endühî** <Far. herhangi bir keder.
e.+ niŋg 188a/07
- enfüs** <Ar. nefsler.
e. 187b/19, 187b/25
- enfüsî** <Ar. içle, maneviyatla ilgili.
e. 187b/17, 187b/20, 187b/22,
187b/24
e.+ de 187b/22, 187b/24
- envâ** <Ar. çeşitler.
e.+ mı 195a/08
- envâr** <Ar. ışıklar.
e.+ ı 180a/16
e.+ ınıŋg 200a/21
- ér -** imek yardımcı fiili.
é.- di 175b/14, 176a/22, 183a/23,
188a/15, 189a/17
‘alâmetler é.- di 198a/15
andağ é.- di 198b/19
ara é.- di 194a/08
arasıda é.- di 177a/08
âyetler é.- di 175b/18
aytur é.- di 195a/18
ayturlar é.- di 184b/10
bar é.- di 176a/22, 182b/15,
184b/03, 186b/03, 196a/25,
197a/21, YA541b/21
barur é.- di 198b/12
bilür é.- di 176a/09
bolsa é.- di 186b/19, 197a/08,
YA541b/15
buyurup é.- di 189a/16
da‘vâsın kıılır é.- di 175b/21
êşitir é.- di 194a/03
evlâdının é.- di 177a/07
fir‘avnı é.- di 177a/03
hüküm kıılılsa é.- di 186b/20
hüküm kıılıur é.- di 190b/18
îmân keltürüp é.- di 177b/05
kaşıda é.- di 181b/14
keltürüp é.- di 177a/10
kérek é.- di 196b/05, 196b/11
kérek é.- di YA541b/13
kıılır é.- di 188b/17
kıorğar é.- di 176a/09
körer é.- di 194a/02
koterip é.- di 198b/17
mağtanmağ é.- di 195b/14
mağtanur é.- di 199a/08
meşğül bolsalar é.- di 197a/08
meyl bar é.- di 197b/16
mufažžal é.- di 198a/22
muğarrer é.- di 198a/09
müddetî é.- di 176a/21
münhaşır é.- di 196b/12
müşiri é.- di 175b/22
müte‘arrız bolmas é.- di 192b/14
néteg é.- di 175b/07, 181b/08,
196a/19
ol é.- di 196a/01, 196b/11
olça é.- di 190b/11
olturup é.- di YA541b/19
öğer é.- di YA541b/21

ölüp é.- di 177a/04
öner é.- di 179a/26
öter é.- di 185b/02, 198b/12
ötrüside é.- di 183a/11
pīšvāliġ bérseler é.- di 198b/20
resūl yibergey é.- di 183b/02
šābit bolur é.- di YA541b/16
şıfatı é.- di 198a/26
sonġıda é.- di 194a/07
taħammül kılır é.- di 192b/14
tanur é.- di 188a/06
ta‘rizin kıılması é.- di 192b/13
tekzībi é.- di 174b/03
tilese é.- di 183b/02, 195b/24
tirgüzmeġi é.- di 177a/06
tütünī é.- di 183a/01
tarīkıġa éterler é.- di 197a/10
uluġraġı é.- di 175b/21
uluġraq é.- di 198a/20
vaġtıda é.- di 187b/20
vezīri é.- di 175b/21
yaġdurur é.- di 179a/25
yapar é.- di 176a/21
yasaġaylar é.- di 197a/12
yaşurur é.- di 176a/22
yér é.- di 192b/12
yéter é.- di 176b/08
yiberür é.- di 183b/02
yoġ é.- di 183b/08, YA541b/28
yüzidin é.- di 189b/04, 198a/25
é.- diler 174b/01
‘amel kılır é.- diler 184a/07
‘amellerni kılıp é.- diler 184b/02
at kıoyup é.- diler 181b/15

aytur é.- diler 179a/20, 184a/18,
185b/02, 186b/08, 195b/24
baġy bolur é.- diler 192a/01
bar é.- diler 175b/08, 178a/23,
181b/12, 181b/18, 183b/14,
183b/27, 184a/06, 184b/19,
187a/06,
189b/05, 194b/18, 200a/13,
200b/13
bar é.- diler 175b/09, 181b/09,
183b/25
baş tartkıuçılar é.- diler 178b/02
bérgéy é.- diler 196b/12
berk é.- diler 196a/16
bile tapķan bolġay é.- diler 190b/19
bilip é.- diler 198b/18
bilür é.- diler 183b/15
bolur é.- diler 197a/02
burun é.- diler 181b/09
dā‘iyesini kılır é.- diler 183a/18
dér é.- diler 173a/23
efsūs kılır é.- diler 198a/19
élig tartıp é.- diler 175b/27
fermān kötermeglik kılıġay é.- diler
196b/06
fesād éter é.- diler 191b/24
Fir‘avnīler é.- diler 198b/27
ġāfil é.- diler 183b/06
hāzır é.- diler 176b/08
hūsrandā é.- diler 181b/26
iķtirāhın kılır é.- diler 181a/14
īmān kéltürüp é.- diler 183b/26
inkār éter é.- diler 184b/20
istiġfār kılır é.- diler 179a/03

istihzā' kılur é.- diler 181b/17,
181b/18
istihzā' körsetür é.- diler 194b/19
İstihzā körsetür é.- diler 198a/19
i'tikād kılıp é.- diler 187a/24
ittifāk körsetür é.- diler 190b/11
ķars urar é.- diler 184b/10
ķaşdıġa barıp é.- diler 178a/14
ķaşıda é.- diler YA541b/20
kélür é.- diler 191b/24
kesb kılur é.- diler 183b/25
kılur é.- diler 181b/12, 184b/17,
198b/20
kişiler é.- diler 183b/11
ķoşar é.- diler 174b/09
küler é.- diler 198a/18
māllıġraġı é.- diler 191b/25
mu'azzam é.- diler 178a/25
muttāşıl bolur é.- diler 186b/21
mücādele kılur é.- diler 179a/05
müşāhede kılurlar é.- diler 183a/25
müşrik é.- diler 194b/17
nāţık é.- diler 196a/04
oķur é.- diler 174b/07, 184b/10,
198a/27
olturup é.- diler 197a/21
öltürür é.- diler 175b/27
ötkerür é.- diler 191b/21
perhiz kılur é.- diler 183b/27
sitem kılur é.- diler 191b/23
songıdın é.- diler 176b/17
söġer é.- diler 192b/12
şirk keltürür é.- diler 174b/09
tapınur é.- diler 187a/07, 199a/17

tartar é.- diler 173b/12
tekebbür kılur é.- diler 191b/24
teşbîh kılur é.- diler 199a/15
ümmeť é.- diler 188a/13
üzer é.- diler 183b/11
vaşiyet kılur é.- diler 184b/08
yalġan aytķuķı émes é.- diler
195b/22
yalġan aytur é.- diler 196a/02
yehüd é.- diler 179a/16
aytur é.- dim 178a/05
bérür é.- dim 197a/12
kılur é.- dim 197a/11, 197a/12,
YA541b/18
yıraķ bolġay é.- dim 197b/10
'ālim émes é.- ding 194a/17
aytur é.- dingiz 174b/08
'amel kılur é.- dingizler 200b/06
bar é.- dingizler 177a/10, 180b/21,
181a/01, 181a/03, 185a/11, 200b/06
gümān iltür é.- dingizler 184a/19
gümānlıġ é.- dingizler 184a/16
imān keltürür é.- dingizler 174b/09
kāfir bolur é.- dingizler 174b/08
öġünür é.- dingizler 181a/03
şādlıġ kılur é.- dingizler 181a/01
şādman bolur é.- dingizler 181a/01
şerik tutar é.- dingizler 180b/21
tilemegüçiler é.- dingizler 200b/21
va'de bérilip é.- dingizler 185a/11
yürür é.- dingizler 181a/03
asrar é.- dük 185a/12
bar é.- dük 178a/26, 181b/20
buyurup é.- dük 189a/18

- dāverlīg̃ kıılır é.- dük 184a/08
delālet körsetür é.- dük 185a/13
dostlarınġız é.- dük 185a/12
'ibādet kıılır é.- dük 180b/25
ilhām bérür é.- dük 185a/13
ķaytarur é.- dük 184a/09
ķılır é.- dük 197a/03
körsetmes é.- dük 198a/20
mu'āvenet éter é.- dük 185a/13
saġınur é.- dük 180b/25
şirk kēltürgüçiler é.- dük 181b/21
tapınmas é.- dük 195b/24
tevķı'ın tutar é.- dük 180b/23
yasar é.- dük 197a/05
yéter é.- dük 178b/04
yibersek é.- dük 186b/08
é.- mes 199b/26
- ér** erkek, adam.
é. 177b/12, 193b/19, 193b/20,
195b/01, 195b/03
é.+ ini 198b/25
é.+ ning̃ 193a/09
- erbāb** <Ar. sahip.
e.+ ı 175b/08, 200a/06
- ercümend** <Far. muhterem, şerefli.
e. 186a/21
- éren** erkekler, adamlar.
é.+ lerining̃ 193a/09
- éri** - erimek.
é.- di 183a/04
- éri(I)** <T.+Far. o erkek.
é. 176a/20
é.+ ni 176a/23
- éri(II)** <T.+FAR. bir erkek, herhangi bir
kişi.
é.+ ge 196b/08
- erkān** <Ar. kurallar
e.+ ı 192b/17
- ervāh** <Ar. ruhlar, canlar.
e.+ nı 188b/14
e.+ ning̃ 200a/01
- erzāl** <Ar. reziller, alçaklar.
e.+ ni 189b/20
- erzānī** <Far. layık görme.
e. tutuptur 188a/12
- eşah** <Ar. (eşahh) daha doğru.
e. 199a/16
- esbāb** <Ar. vasıtalar.
e.+ ınġ 200a/05
- eşer** meydana getirilen şey.
e.+ i 188a/08, 191b/25
e. kııldı 198b/26
e. kıılmadı 177a/22
e.+ leride 188a/26
e.+ leridin 195b/01
e.+ lerige 196a/08
- esir** <Ar. tutsak.
e.+ din 181a/09
e. kıılmaķ 181a/12
- eşnā'** <Ar. ara, vakit, aralık
e.+ sıda 177a/21
- eşnāf** <Ar. sınıflar.
e.+ ı 195a/08
- eşbāh** <Ar. şahıslar.
e. 188b/14
- eşed** <Ar. (eşedd) şiddetli, sert.
e.-i bülügıdın 180b/06

<p>éşik eşik, kapı. é.+ in 187a/25, 196b/17 é.+ ler 177a/24, 197a/06 é.+ leri 177a/24 é.+ leriğe 181a/04 é.+ lerin 197a/10</p> <p>éşit - I. duymak, işitmek. é.- gen bolğay 184a/04 é.- gey 186b/16 é.- ip 181a/18 é.- ir érđi 194a/03 é.- medük 177a/12 é.- mes 182a/16, 200b/25 é.- mesler 186b/13 é.- ti 176a/23, 176b/10, 194a/08 é.- türgey 197b/17 é.- ür 200b/26 é.- ürdük 187a/04 II. dinlemek. é.- ip 195b/21 é.- menğizler 184b/12 é.- mesler 182a/13, 186b/13</p> <p>éşitküçi I. dinleyen, duyan. é.+ leriğe 177a/21 é.+ ni 194b/01 II. el-Sami, esmaü'l hüsnadan bir ad. é. 175b/05, 185b/19 é.+ dür 179a/11, 189a/10</p> <p>éşitmek duymak, işitmek. é. 183a/18 é.+ ge 184b/12 é.+ i 186b/14 é.+ ige 194b/02</p>	<p>éşittür - İştirmek. é.- e alğay 197b/18</p> <p>eşrâf <Ar. ileri gelenler. e. 189b/20</p> <p>eşref <Ar. şerefli, onurlu. e.+ idürler 173b/23</p> <p>ét - I. yapmak é.- er 183a/20 é.- erler 192b/19 II. yardımcı fiil fesâd é.- er érdiler 191b/24 inkâr é.- er érdiler 184b/20 mu'âvenet é.- er érdük 185a/13 hüccet é.- erler 195b/27 muğarrer é.- erler 195a/23 tarîkığa é.- erler érđi 197a/10 rüşen é.- ey 199b/14 asığ é.- gey 181b/21 cidâl é.- geyleyler 189b/27 têng é.- geyleyler 174b/11 yoğ é.- geyleyler 173b/15 mağv é.- güçi 177b/25 şükr é.- güçi 192a/27 leccâc é.- güçiler 199a/22 perhîz é.- güçiler 199b/25 zûlm é.- güçilerğa 193a/27 şükr é.- güçilerinġ 192a/08 yaman é.- güçininiġ 175b/02 yâd é.- ildi 185b/18, 190b/26 'âciz é.- medi 194b/21 ğabûl é.- medim 179b/25 yenġil é.- megeyleyler 200b/11 yâd é.- mekge 175b/19 gümân é.- mes 187a/15</p>
---	--

pāy é.- mes 182a/03	é.- ür 200a/09
arığ é.- mesler 182b/04	evkāt <Ar. zamanlar.
taşdıķ é.- mesler 179b/15	e.+ ıda 192b/17
perde é.- ti 182a/19	evlād <Ar. çocuklar.
rūh é.- ti 194a/14	e.+ ıdın érđi 177a/07
yavaş é.- ti 195a/13	e.+ ınıĝ 196a/25
ictināb é.- tiler 185a/03	evliyā <Ar. evliya, veliler.
ét et.	e. 181a/07, 200a/01
é. 182b/23	evvel <Ar. ilk, önce.
etem <Ar. (etemm) tam, eksikiz.	e. 184a/05, 184a/11
e.+ dür 188a/24	e.-i terkidin 178b/27
étıl - : edilmek, yardımcı fiil.	e.+ idür 188a/11
Yād é.- di 183a/18	e.+ i YA541b/13, YA541b/16,
at é.- gen 180b/07, 189b/07	YA541b/29
va‘de é.- gen 200b/05	▪ avvalĝı : birinci, ilk.
eṭrāf <Ar. taraflar, çevre.	a.+ ĝı 173a/17, 174a/26,
e. 187b/08	174b/01, 174a/26, 186a/05, 179a/25,
eṭvār <Ar. hal ve hareketler.	190a/21
e.+ ıdın 194b/08	evvelīn <Ar. eskiler
év ev.	▪ evvelīn ü āhırīn : eskiler ve
é.+ lerige 197a/04, 197a/06	yeniler
é.+ lerniĝ 197a/05, 197a/10	175a/03, 188b/14
é.+ niĝ 197a/10	ezā <Ar. incitme
évir - I. dolaştırılmak.	e. 191b/02
é.- geyler 200a/15	e.+ sıĝa 181a/06
II. yardımcı fiil.	ezān <Ar. ezan.
yüz é.- diler 182a/12, 185a/03	e. 185b/03
yüz é.- gey 189a/27, 194b/12	ezel <Ar. başlangıcı olmayan geçmiş
yüz é.- geyler 183a/20	zaman.
yüz é.- gil YA542a/23	e.+ niĝ 194a/16
yüz é.- se 193b/10, 197a/17	ezelī <Ar. başlangıçsız, öncesiz.
yüz é.- seler 173b/21	e. 180a/19, 190b/09, 192a/02
yüz é.- ür 187a/26	E. 191b/03
évirül - çevrilmek, evrilmek.	ezmine <Ar. vakitler, çağlar.

e. 187b/22	f.+ ıdın 191b/18
fācir <Ar. günahkar.	f.+ ım 179b/24
f. 184b/05	fazlı <Ar.+Far. erdemlilik.
fāka <Ar. yoksulluk.	f. 183b/04
faqr ü f. 191b/20	feh̄m <Ar. anlama, idrak.
faqr <Ar. yoksulluk.	f. kıldılar 177b/16
f. 193b/14	f. kılğay 194b/07
f. ü fāka 191b/20	f. kılmağay 182a/23
fānī <Ar. ölümlü, sonu olan.	f. kılurlar 193a/21
f. 185a/03, 190b/27, 197a/16,	feh̄mle - A.+T. anlamak.
199a/02, 200a/08	f.- mes 182a/15
fāriğ <Ar. vazgeçmiş.	felān <Ar. (zâmir) söylenmesi
f. bolğay 191b/04	istenmeyen veya gerekli
fartı <Ar. aşırılık.	görülme ^{yen} şeylerin yerini tutan
f.+ ıdın YA542a/19	zâmir.
farz <Ar. mutlaka yapılması gereken.	f. 176b/24, 176b/25
f.+ dur 192b/22	f. 191b/21
farziyet <Ar. yapılma gerekliliği.	f.+ ğa 191b/21
f.+ i 180b/11	felekī <Ar.+Far. bir gök, bir sema.
faşāhat <Ar. güzel ve açık konuşma.	f.+ ninḡ 183a/15
f. 194b/08, 195b/14	fenā' <Ar. I. kötü
faşl <Ar. bölüm.	f.+ ninḡ 173a/26
f. 190b/19	II. yokluk
f.+ ı 186b/20	f. 174b/25
fāyide <Ar. (fā'ide) fayda, yarar.	f. 174b/25
f. alur 192b/06	ferāğat <Ar. vazgeçme.
fāzıl <Ar. erdemli.	f.+ ı bolğay 191a/12
f.+ dur 196b/22	ferāiz <Ar. farzlar.
fazihāt <Ar. rezillik.	F.+ ğa 185a/02
f. 183a/27	ferc <Ar. avret yeri.
fazl <Ar. erdem.	f.+ leri 184a/06
f. 177b/15, 190b/26, 196b/14,	ferişte <Far. melek.
200a/02	f. 182a/23, 186a/23
hurūf-ı f. 174a/11	f.+ ge 182b/14

- f.+ ler 174a/19, 178a/21, 178b/19,
179b/04, 183b/02, 185a/07,
188a/25, 188a/26, 192a/10,
195a/24, 195b/20, 198b/22,
199a/16, YA542a/12, YA542a/14
- f.+ ler 174a/21, 174b/06
- f.+ lerdin 185b/27, 194a/10
- f.+ lerdürler 198a/07
- f.+ lerge 173b/24, 178a/23,
193a/19, 195b/16, 200b/27
- f.+ lerni 174b/14, 188b/04,
195b/17, 195b/24, 199a/25
- f.+ lerning 173b/23, YA542a/05
- f.+ ning 199b/02
- fermān** <Ar. buyruk, ferman.
f. 175b/04, 178a/26
f.+ da 194b/25
f.+ ı 174b/27, 181a/22
f.+ ığa 200a/13
f.+ ımız 194a/14, 200b/27
f.+ ın 175a/23
f.+ ın iltgey 191b/09
f.+ ını 183a/14
f.+ ını ilttiler 198b/26
f.+ ınıng 195b/27
f. iltgüçiler 200a/27
f. iltıngizler 199b/16
▪ fermān köter- : emretmek.
f.+ ın kötermekligidür 189a/20
f.+ ın kötermeklikdin 199a/01
f. kötergüçiler 195a/14
f. kötergüçilerinġ 191a/26
f. kötermeġlik kılġay érdiler
196b/05
- f. kötermeġlik 183a/06
f. kötermeġlikdin 197a/09
f. kötermekligde 177a/20
- fermānsızlıġ** <Far.+T. başına buyrukluk.
f.+ nı 184b/22
- feryād** <Far. feryat, haykırış.
f. 179b/20
f.+ ığa 176b/22
f.+ ığa yétmedi 199a/08
f.+ ıngızga 179b/21
f. kılıngızlar 184b/13
f. tarttılar 199a/11
- ferzend** <Far. oġul, çocuk.
f. 179b/03
- fesād** <Ar. bozukluk.
f. éter érdiler 191b/24
f.+ nı 176a/14
- feth** <Ar. fetih.
f.+ i 178a/22, 187b/17, 187b/20
- fevāyid** <Ar. (fevā'id) faydalar, kazançlar.
f.+ i 200a/04
- fevr** <Ar. acele.
f.+ idin 187b/21
- fevt** <Ar. elden çıkarma, kaybetme.
f.+ i 200a/11
- feyz** <Ar. ilim, irfan.
f. tapsa 190b/13
- feza** <Ar. gökyüzü
f.+ dın 195b/10
f.+ ıdın 175a/19
f. kılġaylar 199a/13
- fezayil** <Ar. (fezā'il) üstün özellikler.
f.+ de 196b/22
f.+ i 196b/13

- fırka** <Ar. insan gurubu. f.+ lar 199b/19
- fiṭrat** <Ar. yaradılış, mizaç. f.+ ınıṅ 192a/08
- fi'l** <Ar. fiil, eylem. f.+ ğa 195a/07
f.+ lerini 179a/12
- fi'li** <Ar.+Far. bir fiil. f. 199b/14
- Fir'avn** <Ar. Firavun, eski Mısır hükümdarlarının ünvanı. f. 175b/20, 176a/05, 176a/07, 176a/10, 176a/21, 176b/07, 177a/04, 177a/21, 177a/23, 177b/03, 177b/16, 178a/08, 178a/10, 178a/11, 178a/14, 178a/15, 178a/17, 178b/27, 198a/15, 198b/06, 198b/07, 198b/20, 198b/25, 199a/08
f.-ı ālınıṅ 177a/09
f.+ dın 177a/05
f.+ ğa 176a/08
f.+ ı 177a/03, 177a/07
f.+ ı érđi 177a/03
f.+ ınıṅ 177a/07
f.+ larını 178a/23
f.+ nıṅ 176a/01, 176a/18, 176a/20, 176a/22, 177b/04, 177b/17, 177b/21, 178a/21
- firūtan** <F mütevazi. f. bolğaylar 193a/16
- firūzluk** <Far.+T. sevinçlilik, mutluluk f.+ dur 174a/17
- fitne** <Ar. fesat, ara bozma. f.+ ler 188a/05
f.+ lerni 188a/06
f.+ sınıṅ 179a/20
- furşat** <Ar. uygun zaman. f.+ ıda 177b/08
- furşatı** <Ar.+Far. hergangi bir uygun zaman. f. 173b/10
- fürü'** <Ar. aşağı. f.+ ıda 189a/21
- fürümāye** <Far. soysuz, aşağılık kimse. f.+ dür 190b/27
- ğāfil** <Ar. düşünmeyen, uyanık olmayan, gafil. ğ. 179b/07
ğ. bolmamek 195a/23
ğ. érdiler 183b/06
- ğaflet** <Ar. gafillik, boş bulunma, dalgınlık. ğ. 177b/17, 194b/01, 199b/23
ğ.+ iğa 197a/26
- ğāh** <Far. (e.) zaman bildiren edat. g. 199a/17
- ğāhī** <Far. (e.) bazen. g. 193a/19, 197a/24
- ğālā'** <Ar. pahalılık. ▪ kaḥṭ ü ğālā' : kıtlık ve pahalılık. 179a/25
- ğalebe** <Ar. yenme, üstün gelme. ğ. kılğay 184b/13
- ğalebelik** <Ar.+T. üstünlük, galibiyet. ğ.+ ı 195b/25
ğ.+ ıdur 187b/20
- ğālib** <Ar. üstün gelen.

- ğ. 174a/14, 176b/05, 183a/19,
190b/03, 194b/25, 198a/26
173b/01, 188a/19
ğ.+ dedür 191b/24
ğ.+ dür 177b/25, 191b/27, 194a/12
ğ.+ idür 182b/24
- gāmgin** <Ar.+Far. kederli.
g.+ ler 175a/21
- gam** <Ar. (gamm) keder.
ğ. 195b/09, 195b/10
- gammaz** <Ar. iftira eden, fitneci.
ğ. kılmağ 175a/25
- gār** <Far. mağara.
ğ.+ dın 196a/21
- garāib** <Ar. tuhaf şeyler.
ğ.+ de 199a/24
ğ.+ i 187b/24
- garaz** <Ar. hedef, gaye.
ğ. 200a/08
ğ.+ ı 190b/11
- garğ** <Ar. suya batma, boğulma.
ğ. bolmağıdur 178a/16
ğ. kıldığ 199a/05
- garğa** <Ar. suya batmış, batık.
ğ. bolmağdın 192b/01
ğ. bolmağnınğ 195a/05
ğ. kıldılar 199a/08
- gavāmız** <Ar. anlaşılmaz şeyler.
ğ.+ ınınğ 190a/27
- gavāyet** <Ar. azgınlık.
ğ. 188b/20
- gayb** <Ar. bilinmeyen, görülmeyen.
ğ.+ dın 181b/07
- gāyet** <Ar. nihayet, uç, son.
- ğ. 200a/08
ğ.+ idin 194b/26, 195b/09
ğ.+ iğa 180b/04
- gayr** <Ar. başka.
ğ.-ı mağtū‘ 182b/13
ğ.-ı memnūn 182b/13
ğ.-ı mezkūrning 193a/15
- gāzab** <Ar. hiddet, öfke.
ğ. 173b/19
ğ.+ da kıldılar 199a/03
ğ.+ ı 190a/05
ğ. körmek 175a/25
ğ. körmemekde 175a/25
ğ.+ nı 185b/08
- gāzv** <Ar. cenk, savaş.
ğ.+ larda 190b/11
- gedā** <Far. dilenci.
g. 179b/22
- gencine** <Far. hazine.
g.+ si 189a/12
- ğışāve** <Ar. örtü, perde.
ğ.+ si 200a/21
- girdāb** <Far. girdap.
g.+ ıda 192a/25
- girdār** <Far. iş, meşguliyet.
g.+ ı 190b/08
g.+ ını 175b/06, 177b/03
g.+ larımız 189b/22
g.+ nınğ 192b/23
- girdārī** <Far. bir meşguliyet.
g.+ dür 192b/23
- gubār** <Ar. toz, zerre.
ğ.+ ı 173a/26
- gufrān** <Ar. affetme

- ğ. 193a/08
ğ.+ ı 188b/03
- gül** <Ar. zebani.
g.+ lar 180b/17
- gür** <Far. mezar.
g. 175a/06
g.+ da 174a/27, 185a/07
g.+ dın 185a/07
g.+ lardın 175a/04, 195a/07
- gümān** <Far. şüphe.
g.+ da 177a/10
g.+ dadurlar 186b/21
g. étmes 187a/15
g.+ ı 181b/15, 191b/07
g.+ ینگız 183b/04, 184a/19,
187a/03
g. iltmedingizler 184a/15
g. ilttiler 199a/11
g. iltür érdingizler 184a/19
g. iltür 177a/26, 199a/11,
YA541b/12
- gümānī** <Far.+T. bir şüphe.
g. 186b/22
- gümānlıg** <Far.+T. şüpheli, bir şeyden şüphesi olan.
g. érdingizler 184a/16
- gürūh** <Far. cemaat, topluluk.
g. 173b/13, 176b/20, 184b/03,
186b/14, 188b/18, 193a/06,
197a/02, YA542a/21
g.-ı müşriklerdin 191a/04
g.-ı şâyeste işlikler 177b/12
g.-ı şirk keltürgüçiler 194b/12
g.-i kīne tartçuçılar 193a/03
- g.+ ğa 196b/01
g.+ ı 176a/14, 176b/16,
183b/07, 183b/21, 198a/15
g.+ ıdur 184b/15
g.+ ıdurlar YA542a/22
g.+ ım 176b/04, 176b/13, 177b/18,
198b/09
g.+ ینگ 198a/02
g.+ ını 198b/26
g.+ ینگ 176b/15
g.+ ning 183a/24
- gürūhī** <Far. I. o gürūh
g. 173b/11
g.+ ni 188b/15, 188b/16
g.+ ning 191b/08
II. bir gürūh, herhangi bir gürūh.
g. 182a/10, 199a/01
g.+ dürler 199a/21
- güyā** <Far. sanki.
g. 185b/11, 173a/21, 174a/03
- güzāf** <Far. boş, gereksiz.
g. 178a/02
- hā** <Ar. bir Arap harfi.
h. 182a/02, 182a/03, 194b/02,
188a/06, 194b/03, 176a/14
- hā** <Ar. bir Arap harfi.
h. 178a/22
- haber** <Ar. haber.
h. 176a/15, 191a/02
h. bérđi 177a/09, 187b/10, 190b/06,
191a/01, 191b/10, 192a/18, 200a/19
h. bérđiler 187b/18, 188a/09
h. bérilgey 195b/05
h. beringizler 187b/02

- h. bérnek 181b/07
h. bérseler 195b/08
h. bérür 178a/13
h.+ de 197b/03
h.+ de 195a/16
h.+ i 176a/19, 194b/22
h.+ leri 187b/16
h.+ leride 186a/26
h.+ leridin 189b/02
h. tapar 185b/13
- h̄abīb** <Ar. sevgili, dost.
h.+ iġa 186b/03
h. 182a/03, 196b/10
- h̄abs** <Ar. hapis.
h.+ idin 174b/06
- h̄acāt** <Ar. istekler.
h. 200a/06
- h̄acet** <Ar. ihtiyaç.
h. 195a/04
h.+ ining 179b/23
- h̄acetī** <Ar.+Far. o ihtiyaç.
h.+ ġa 181b/04
- h̄ad** <Ar. (h̄add) sınır.
h.+ in 176b/03, 177a/14, 178a/03
h.+ in öterler 193a/06
h.+ in ötgeyler 193a/02
h.+ ining 189b/05
- h̄addī** <Ar.+Far. o sınır.
h. 190b/07
- h̄ādim** <Ar. hizmet eden.
h.+ leriġa 191a/11
h.+ lerining 200a/06 olay.
- h̄adiş** <Ar. İslam peygamberine ait sözler.
H.+ de 188a/07, 200b/09
- h̄ādise** <Ar. olay.
h.+ ler 187b/16, 188a/05
- h̄afaza** <Ar. insanların yaptığı işleri yazdıklarına inanılan melekler.
h.+ durlar 200b/26
- h̄afi** <Ar.gizli, saklı.
taraf-ı h.+ din 193a/19
- h̄afş** <Ar. biriktirme.
h. 176a/14, 191b/15, 197b/03
h.-ı kāl 196a/13
h.-ı ma'lūm 179b/19
h. oğur 195b/11
- h̄afş-ı hemeze** <Ar. kuruntu biriktirme.
h. 178a/22
- h̄akāret** <Ar. incitme.
h. 199a/02
h.+ iġa 197a/07
- h̄akāyık** <Ar. hakikatler
h. 174b/24, 180a/15
h.+ ġa 180a/16
- h̄akīk** <Ar. haklı.
h.+ iġa 189a/09
h.+ ining 186b/14
cāmi'a-i h.+ ining 180a/16
- h̄akīkiyye** <Ar. gerçək.
hullet-i tamme-i h. 199b/27
- h̄akīm** <Ar. el-Hakim (esmaü'l hüsnadan bir ad.)
h. 188a/11
- h̄akḳ** <Ar. I. doğruluk, hak.
h. 188b/27, 189a/26, 196b/03, YA541b/22
h. 188a/15, 189b/24
muḥammed-ü'l h. YA541b/22

h.+ dur 183b/15, 187b/14
h. émes édi 181a/02
h.+ nı 173b/08, 191b/05, 199a/21
II. pay
h.+ ıda 178a/14
h.+ ıdadur 192b/13
h.+ ımızda 182a/20
III. el-Hakk, esmaü'l hüsnadan bir ad.
h. 173a/26, 173b/16, 173b/21, 173b/24, 176b/12, 177b/01, 178a/08, 178a/12, 179a/06, 179a/09, 179a/18, 179a/20, 179b/05, 179b/26, 181a/11, 181a/15, 181a/27, 181b/17, 182a/02, 182a/03, 182b/12, 182b/14, 183a/02, 183a/03, 184a/22, 184b/05, 185a/09, 187a/26, 188a/12, 188a/27, 188b/23, 189a/01, 189a/27, 189b/19, 190a/07, 190b/26, 192a/01, 194b/03, 194b/27, 195a/27, 195b/02, 195b/15, 195b/22, 195b/25, 196a/02, 196b/14, 197a/27, 197b/17, 197b/18, 197b/19, 198a/24, 198b/16, 200b/19, 200b/21, 200b/22
h.+ dın 185a/21, 197b/07
h.+ ka 175b/19, 175b/22, 186b/11, 189a/26, 189b/21, 195b/01, 195b/07, YA542a/15
h.+ nıng 194a/03

haksız <Ar.+T. haksız, gerçek olmayan.

h. 184b/23, 193a/06

hāl <Ar. durum, vaziyet.

h. 176a/24, 177b/12, 177b/24, 183a/01, 184a/11, 188a/24, 193a/21, 197b/25

h. 178b/11

h.-i şüretin 178a/12

h.+ de 198b/24

h.+ ığa 178b/27

h.+ i 176b/15

h.+ idin 178a/12

h.+ ığa 176b/17, 188a/19

h.+ in 193a/20

h.+ ining 187b/05

h.+ ler 187b/23, 199a/07

h.+ lerde 189a/03, 194a/25

h.+ leriga 192a/03

h.+ lerini 198a/06

halāş <Ar. kurtuluş.

h.+ ığa 189b/08

halāşlıg <Ar.+T. özgürlük, hürriyet.

h. bérür 192b/02

h. tapkaylar 175a/20

halāyık <Ar. yaratılmışlar.

h. YA542a/10

h.+ nı 188b/17

h.+ nıng 194a/24

halel <Ar. bozukluk.

h.+ i 176a/07

halelpezir <Ar.+Far. hanel bulan, bozuk.

h. 200a/04

hālet <Ar. durum.

h.+ ide 182b/12

h.+ lerni 193a/21

- hāletī** <Ar.+Far. o durum.
 h.+ de 174b/16, 176b/05, 180a/20,
 182a/09, 193a/16
- hālīk** <Ar. yaratıcı
 h.+ ı 174b/26
 h.+ ıdur 195a/26
- hālīk** <Ar. el-Halīk, esmaü'l hüsnadan bir
 ad.
 h.+ ka 185b/25
- hālīkıyyet** <Ar. yaratıcılık.
 h.+ i 195a/25
- hālī** <Ar. boş.
 h. émetür 174a/15
- hālīş** <Ar. hilesiz, katkısız.
 h. 185a/01
 h.+ dür 200b/07
- hālķ** <Ar. I. yaratmak
 h. 180a/03, YA542a/06
 II. mahluk
 h.+ ıda 179a/13
 III. topluluk
 h.+ ıġa 179a/14
 IV. insan topluluġu
 h. 191b/26
 h.+ dın 181a/19
 h.+ ka 182b/06, 192a/01, 194a/22
 h.+ nı 185a/22, 189b/12, 196a/26
 h.+ nıng 179a/27, 191b/04
- hālvethāne** <Ar.+Far. dinlenme yeri.
 h.+ side 185a/21
- hāmd** <Ar. şükran.
 h.+ dın 195a/23
 h.+ ı 188a/27
 h.+ nı 188a/27
- hā-mīm** <Ar. Kur'anda ha ve mim ile
 başlayan sureler.
 h. 173a/21, 173a/23, 182a/03
 h.+ lerdin 173a/17
 h.+ lerni 173a/19
- hāniye** <Ar. şarap.
 redd-i h. 196b/13
- hārāb** <Ar. harap olmuş, yıkık.
 h. kıldı 177b/02
- hārām** <Ar. haram.
 h. 197a/17
 h.+ dur 175a/25
 H.
- hārc** <Ar. gider.
 h.+ larıng 191a/09
- hārekāt** <Ar. hareketler.
 h. 180a/01
- hāreket** <Ar. hareket.
 h.+ de 176b/11
 h.+ ingiz 180a/02
- hārem** <Ar. harem.
 h.+ ide 185a/21
- hārf** <Ar. harf.
 h. 182a/04
 h.+ i 173a/25
 h.+ lernıng 188a/07
 h.+ nıng 182a/05
- hārīķ** <Ar. yakıcı.
 h.+ dur 188a/06
- hārīķ** <Ar. tırtan.
 hārīķ-ı 'ādet : adeti bozan.
 175b/23
- hārs** <Ar. tarla sürme.
 h. 190b/05

- hāş** <A I. özgü, has.
 h. 196b/14
 h.-ı 'izz 198a/03
 h.+ dur 194a/22
 h. kıldı 195b/03
 II. seçkin
 h.+ ları 176a/06
 h.+ larının 198b/23
- hasār** <Ar. zarar, ziyan.
 h. 173b/10
- haşb** <Ar. (z.) gereğince.
 h.-ı cehennem 199a/19
- hasene** <Ar. iyilik.
 h. 185b/06, 185b/07, 185b/16,
 191a/23, 191a/25, 196b/22
 h.+ de 191a/24
 h.+ ning 191a/24
- hasf** <Ar. yere batma.
 h. 188a/09
- hāşıl** <Ar. çıkan, türeyen.
 h. bolğan bolğay 175a/09
 h. bolur 194a/26
- haşım** <Ar. düşman.
 h.+ lar 190a/05
- hasīb** <Ar. hayır sahibi.
 h.-ü'l zātı 200a/07
- hasīn** <Ar. sağlam.
 hışn-ı h. 173a/19
- haşlet** <Ar. mizaç.
 h. 185b/13
- haşrak** <Ar.+T. en özel.
 h.+ ıdur 185b/24
- hāşşa** <Ar. ileri gelenler.
 h.-i müştāklarınığdur 200b/02
- h.+ ning 198a/21
 h.+ sıdur 187a/02
- haşmet** <Ar. görkem.
 h.+ imni 198b/14
- haşr** <Ar. ölenlerin tekrar dirilmesi.
 h. 187a/16
 h. kılingay 183b/27
- haşv** <Ar. fazladan söz.
 h. 184b/12
- hata** <Ar. yanlış.
 h. 182b/02
- hatun** <So. I. kadın.
 h.+ dın 177b/12
 h.+ lar 189a/05, 195b/14
 h.+ larınığ 176a/03
 II. eş
 h.+ larının 174a/12
 h.+ larınığız 200a/14
- hātır** <Ar. zihin.
 h.+ ıda 191b/08, 191b/21
 ▪ hātır-ı 'ātır : hatır sorarken
 kullanılan nezaket sözü.
 h.-ı 'ātırige 191a/11
- haṭ** <Ar. (haṭṭ) sınır.
 h.+ ın 173a/26
- havāmim** <Ar. Kuran'daki ha-mim ile
 başlayan sureler
 h. 173a/20
- havār** <Far.hor, hakir
 h. kılguçı 183b/24
- havāş** <Ar. (havāşş) duygular.
 h. 180a/01, 182a/06
 h.+ ıdın 173b/22, 178a/10
- havāyic** <Ar. ihtiyaçlar.

	h.+ ingda 191a/11		h. ekendürler 195b/18
havf	<Ar. korku		h. érdiler 176b/08
	h.+ da 187b/17	hazin	<Ar. hazine bekçisi
havz	<Ar. havuz		h.+ iga 200b/15
	h.+ ı 188a/13		h.+ ler 178b/11
	h.+ ıdur 188a/13		h.+ lerin 178b/06
havz	<Ar.sakınılacak işe girmek	hazine	<Ar. hazine
	h. körsetip YA541b/20		h.+ leri 178b/09
hayāt	<Ar. hayat, ömür.		h.+ lerining 189a/11
	h. 180a/19		h.+ sidür 189a/12
	h.+ ı 194b/03	hazret	<Ar. saygı sözü.
	h.+ ıgādur 194b/03		h. 187b/07, 198a/11, YA541b/24
	h.+ ing 197b/25		h. 186b/02, 189b/09, 189b/14,
	h. tapar 194a/15		194a/02
hayr	<Ar. hayır, faydalı iş.		h.-i āferidgāring 187b/15
	h. 183b/22, 185b/16, 187a/14,		h.-i ‘İzzet 187b/10
	190b/05		h.-i peygamber 179a/01
	h.+ ğa 185a/13		h.-i peygamber 192b/16, 197b/15,
	h.+ ığa 190b/18		199a/09
	h.+ ıning 190b/04		h.-i peygamber 186a/17
	h. kılalıng 187a/22		h.-i peygamberğa 179a/16
	h.+ lardın 200b/07		h.-i Peygamberimiz 193b/22
hays	<Ar. itibar, saygı.		h.-i resül 175a/13, 179a/02,
	h. 195b/03		181a/11, 184b/09
hayvān	<Ar. I. canlı.		h.-i resül 191a/08, 191b/11,
	h.+ durlar 175b/04		194a/08, 195a/16, 195b/20, 198a/10
	h.+ lar 192a/10		h.-i resül 173a/18, 173a/20,
	II. hayvan		182b/13, 187b/06, 191a/07,
	h.+ lar 180a/14, 187a/01		191a/20, 199a/12
hazar	<Ar. sabit meskeni olanların		h.-i risālet 190a/11
	oturdukları memleket		h.-i seyyid-ü'l emir 188a/08
	h.+ ı 185a/18		h.-i vāhib-ü'l ‘aṭıyyātdın 196b/14
hāzır	<Ar. hazır.		h.+ ğa 188a/12
	h. bolğan 187a/15		h.+ ğa 191b/10

- h.+ iġa 186b/26
h.+ iġadur 194a/25
h.+ imġa 182b/16
h.+ inġizġa 179a/04
h.+ ning 187b/16
h.+ ning 196a/19
- haz** <Ar. (hazz) hoşlanma, haz.
h.-ı 'azim 185b/16
- helak** <Ar. helak.
h. boldılar 176b/16
h.+ idür 187b/22
h.+ iġa 181a/07
h.+ ining 176b/15
h. kıldı 181b/17, 183b/24
h. kıldı 184a/20
h. kıldım 173b/17
h. kılduġ 194b/20, 194b/21
h. kılgay 176a/26
h. kılguçı 183a/22
h. kıllur 192a/27, 192b/02, 199a/25
- helakat** <Ar. helak olmak.
h.+ i 178b/26
- helal** <Ar. helal.
h. 197a/17
- hem** <Far. (e.) hem.
h. 174b/20, 176a/05, 176b/20,
177a/03, 178b/16, 182b/12,
185b/13, 193b/21, 193b/22,
197a/11, 199a/08, YA541b/17,
YA541b/23, YA542a/22
- hemin** <Far. işte bu.
h. 190b/10
- hemişe** <Far. (z.) her zaman.
h. 196a/25
- hemnişin** <Far. yakın arkadaş.
h. 197a/19
h.+ i 184b/04, 184b/06, 197b/03
h.+ lerin 197a/27
- hem-ol** <Far.+T. (z.) derhal, hemen.
h. 175a/20, 200b/09
h. 198a/18, 198b/05
- hemrâz** <Far. yakın arkadaş.
h. bolġay 197a/19
- hemtâ** <Far. benzer, eş, denk.
h.+ lar 182b/18
- hemvâre** <Far. (z.)daima.
h. 182a/14
- her** <Far. (sf.) bütün, hep, tamamen,
her.
h. 173a/25, 173b/02, 173b/14,
174a/11, 174a/14, 174a/16,
174a/18, 174b/02, 174b/27,
175a/01, 175a/03, 175a/10,
175a/17, 175a/27, 175b/16,
176a/17, 176b/27, 177a/14,
177a/20, 177b/11, 178b/05,
179a/02, 180b/03, 182a/01,
182b/26, 183a/10, 183a/14,
183a/15, 183a/19, 183a/20,
184b/07, 185a/25, 186a/18,
186b/03, 186b/07, 186b/23,
186b/24, 187b/09, 187b/25,
188a/03, 188b/08, 188b/11,
188b/15, 188b/19, 188b/26,
189a/13, 189a/25, 189a/27,
190b/03, 190b/08, 190b/12,
191a/22, 191a/23, 191b/06,
191b/26, 192a/04, 192a/11,

192a/12,	192a/14,	192a/26,	hesābsız <Ar.+T. sonsuz, sayısız.
192b/18,	192b/24,	192b/28,	h. 182b/11
193a/02,	193a/07,	193a/10,	hevā <Ar. arzu, istek.
193b/19,	193b/20,	193b/25,	h. 184a/26, 191b/26
193b/26,	194a/09,	194a/19,	h.+ sı 179a/19
194a/22,	196b/16,	197a/16,	hevādārlıġ <Far.+T. dostluk.
197a/23,	197b/25,	198a/21,	h.+ ı 198b/23
198b/02,	198b/23,	199a/17,	heves <Ar. arzu, istek.
199a/19,	199b/02,	199b/04,	h. 191b/26
199b/05,	199b/16,	200a/22,	hevl <Ar. korku.
200a/24	173a/18,	174b/23,	h. 193a/18
177b/10,	183a/06,	184a/11,	heybet <Ar. korku ve saygı uyandıran hal
184a/18,	186b/22,	189a/26,	veya gösteriş.
190b/04,	190b/11,	193b/03,	h. 183a/03
193b/24, 200a/25			h.+ din 193a/18
h. bir 173b/13			hayl <Ar. düşman sürüsü.
h. biri 182b/24, 190b/19, 197a/25			h. 196b/12
h. biriniġ 182b/23			haylī <Ar.+Far. (z.) oldukça.
her-āyine <Far. (z.) elbette, mutlaka.			h. 198b/24
h. 175a/17, 179b/13, 180a/03,			hırş <Ar. sonu gelmeyen arzu.
183b/02, 183b/19, 185b/10,			h.+ ġa 197a/02
186a/21, 186b/05, 186b/08,			hışn <Ar. sağlam.
187a/23, 188b/17, 189b/10,			h.-ı hasīn 173a/19
191b/23, 192a/26, 194b/10,			hışm <Ar. öfke.
197a/26, 198a/01, 198a/14,			h. 196b/13
199a/24 174a/22, 177b/26,			hıyānet <Ar. hainlikler.
179a/12, 179a/14, 186a/10,			h.+ i 175a/26
186b/20, 187a/14, 189b/08,			h.+ ini 175a/24
190a/20, 190b/18, 194b/25,			hızlān <Ar. rezil olma.
197a/03, YA542a/18			h. 188b/20
hergiz <Far. (z.) asla.			h.+ ingız 180b/27
h. 176b/24, 179a/10, 191b/25			hicāb <Ar. perde, örtü.
hesāb <Ar. hesap.			h. 191b/19, 191b/20, 194a/06,
h. 175a/13, 176b/26			194a/08, 194a/09

- h.+ da 194a/06
h.+ in 194a/08
h.+ ınıḡ 194a/07
- hicābī** <Ar.+Far. herhangi bir örtü.
h. 194a/09
- hicāc** <Ar. delil, senet.
h.+ nıḡ 189b/26
- hiç** <Far. (z.) olmayan, hiç.
h. 174a/14, 174b/04, 175a/15,
175a/22, 175b/13, 176b/22,
176b/27, 177a/01, 180a/06,
180b/25, 181a/11, 181a/21,
181b/25, 182a/03, 183b/04,
186a/25, 186b/27, 187a/05,
187a/08, 187a/21, 188a/15,
188a/19, 188b/13, 188b/21,
190b/10, 190b/16, 191a/06,
191a/14, 191b/05, 191b/20,
192a/21, 192b/04, 192b/28,
193a/04, 193a/11, 193a/13,
193b/01, 193b/07, 193b/08,
194b/18, 195b/26, 196a/03,
196a/10, 197b/15, 198a/08,
198a/09, 198a/20, 199a/09,
199a/11 173b/05, 189b/23
- hidāyet** <Ar. doğruluk, doğru yol.
h. 183b/23, 188b/18, 194a/22,
194b/05, 197b/02
h.+ de 196a/24
h.+ i 177b/06
h.+ ığa 182a/06, 197b/21
- hiddet** <Ar. öfke.
h.+ ığa 174b/13
- hidmet** <Ar. hizmet.
- h.+ ığa 191a/08
h.+ in kılğaylar 176a/03
- hiffet** <Ar. hafiflik.
h.+ idin 200b/12
- hikmet** <Ar. I. bilgelik
h. 183a/20, 192a/01, 194a/12
h.+ idin 174a/15
II. sır
h. 181a/24, 187b/24
h.+ ge 199b/14
h.+ i 190b/01
III.hakikat ve ahlaka dair kısa söz
h. 182a/02
h.+ kadur 182a/02
- hilāf** <Far. yalan.
h. 178b/26
h.+ ıda 187b/04
h. kılsa 189b/24
- hil'at** <Ar. değerli kaftan.
h.+ in 174b/26
- hile** <Ar. hile.
h. 187b/05
- hilkat** <Ar. yaratılma.
h.+ dın 189a/07
- hilm** <Ar. yumuşaklık.
h. 185b/08
- hilye** <Ar. süs.
h.+ din 195b/14
- himāyet** <Ar. koruma.
h. kılğay 176b/06
- hiṭām** <Ar. son, nihayet.
h.+ idür 182b/02
- hizāne** <Ar. hazine.
h.+ si 179b/21

hor <Far. (sf.) ehemmiyetsiz, değersiz.	h.+ iga 175a/09
h. 198b/15	
h. bolğaylar 179b/20	
h. kıldılar 199b/20	
horluk <Far.+T. değersizlik.	
h. 176a/10, 183b/18, 193a/16	
hoş <Far. (sf.) iyi, güzel.	
h. 200a/18	
h. bolğay 193b/13	
h. kélgey 200a/18	
h. tut 197b/22	
hoşgüvār <Far. hazmı kolay, lezzetli.	
h. 177b/14	
hoşla - <Far.+T. sevmek, hoşlanmak.	
h.- madıngızlar 200b/21	
h.- mas 195b/10	
hoşnūdluk <Far.+T. hoşnutluk, beğenme.	
h. 184a/24	
h.+ ı 191a/10	
h.+ ımı 184a/23	
hūbluk <Far.+T hoşluk, güzellik.	
h. 185a/10	
hūbraḳ <Far.+T.	
h.+ ı 190b/24	
Ḥudā <Far. Tanrı.	
h. 177a/16, 187a/04, 196a/01	
h.+ dandur YA541b/11	
h.+ dın 185a/17, 199a/10	
h.+ dur 176a/24	
h.+ ğa 178b/10, 191a/22	
h.+ lar 198a/08	
h.+ larımız 199a/19	
h.+ ngızğa 184a/20	
ḥudāniyet <Far.+Ar. Tanrılık.	
	Ḥudāvend <Far. Tanrı.
	h. 194b/25
	h.+ din 182a/06, 186a/27
	h.+ ğa 195b/04
	Ḥudāvendi <Far. → Ḥudāvend
	h. 174b/12, 182b/19
	h.+ ning 183a/19
	Ḥudāy <Far. → Ḥudāy.
	h. 173b/01, 173b/05, 173b/07,
	174a/23, 174a/24, 174b/10,
	175a/12, 175a/14, 175a/24,
	175b/01, 175b/02, 175b/05,
	175b/12, 175b/13, 175b/16,
	175b/24, 176b/02, 176b/06,
	176b/19, 176b/27, 177a/01,
	177a/07, 177a/12, 177a/13,
	177a/18, 177a/19, 177a/27,
	177b/19, 178a/02, 178a/07,
	178a/13, 178a/22, 178b/04,
	178b/21, 179a/07, 179a/18,
	179b/17, 179b/26, 180a/02,
	180a/10, 180a/18, 180b/12,
	180b/26, 181a/22, 181a/24,
	181a/27, 181b/06, 181b/24,
	183a/05, 183b/02, 183b/12,
	184a/10, 184a/17, 184a/18,
	184b/03, 185a/23, 185a/24,
	185b/18, 185b/23, 186a/18,
	186a/21, 186b/25, 187a/01,
	187a/02, 187a/18, 187b/02,
	188a/19, 188b/02, 188b/06,
	188b/17, 188b/23, 188b/24,
	189a/15, 189a/20, 189a/24,

189b/18, 189b/21, 189b/25,
189b/27, 190a/01, 190a/03,
190a/07, 190a/17, 190a/20,
190b/16, 191a/01, 191a/25,
191b/01, 191b/04, 191b/15,
191b/16, 191b/22, 192a/17,
192b/06, 192b/20, 192b/28,
193a/01, 193a/10, 193b/03,
193b/06, 193b/26, 194a/04,
194a/07, 194a/08, 194a/10,
194a/11, 194a/23, 194a/24,
195a/01, 195a/08, 195a/13,
195b/02, 195b/06, 195b/08,
195b/15, 195b/24, 196a/27,
196b/08, 197a/17, 198b/21,
199a/01, 199b/16, 199b/17,
199b/26, 200a/09, YA541b/22,
YA542a/04, YA542a/18,
YA542a/20
h. + dın 174a/04, 175b/03, 180a/25,
180b/22, 187b/04, 188b/05,
188b/22, 192a/21, 193b/02,
193b/03, 198a/08, 198a/09,
199a/17, 200b/15, YA542a/12
h. + dındur 173b/01
h. + dur 180a/06, 180a/17, 182a/25,
189a/01, 195a/04
h. + ğa 173b/27, 174b/15, 174b/16,
175a/05, 175a/07, 177b/22,
177b/25, 178a/06, 179a/01,
179a/10, 179a/19, 181b/20,
183b/01, 185b/18, 185b/23,
185b/26, 188b/27, 190a/17,
191a/21, 191a/27, 195a/23,

195b/05, 195b/07, 195b/11,
197a/03, YA541b/12, YA541b/13,
YA541b/15, YA541b/28
h. + ğadur 174b/10, 180a/22,
192b/26
h. + ı 177a/25, YA541b/25,
YA541b/27
h. + ıng 194a/01, 198b/02
h. + ıngız 182a/25
h. + larımız 199a/18
h. + nı 174b/07, 176a/11, 177b/23,
178b/12, 179b/25, 192a/20
h. + ning 174a/22, 177a/17,
178b/26, 179a/06, 180a/09,
181a/07, 184a/01, 184b/17,
190a/01, 190a/05, 190b/07,
193a/11, 194a/04, 194a/23,
195b/17, 195b/19, 200a/13,
YA541b/17

hullet <Ar. dostluk.

h. 174b/22, 199b/27

h.-i tamme-i haqikīyye 199b/27

hums <Ar. beşte bir

h. 191a/21

hurma <Far. hurma.

h. 182b/23

hurūf <Ar. harfler.

h. 188a/11

h.-ı fazl 174a/11

h. + dur 182a/04

▪ hurūf-ı muqatta‘ā : Kur’an’da bazı surelerin başlarında yer alan, anlamı tam olarak belli olmayan harfler.

- h.-ı muḳaṭṭa‘ā 188a/05, 194a/27
h.-ı muḳaṭṭa‘āda 182a/01
h.-u muḳaṭṭa‘ā 173a/24
- ḥuṣūl** <Ar. üreme, türeme.
h.+ ğa 200a/08
h.+ ıda 190b/09
- ḥuṣūmet** <Ar. düşmanlık, husumet.
h. 186b/20, 199a/20
h. ḳıldılar 173b/14
h. ḳılğaylar 189b/26
h. ḳılğuçılar 199a/21
h. ḳılurlar 192b/03
h. körsetürler 190a/19
- ḥuṣūmetī** <Ar.+Far. öyle bir düşmanlık.
h. 189b/23
- ḥuṣūşiyet** <Ar. özellik.
h.+ i 198a/03
- hūṣ** <Far. can
h. 186b/13
- ḥuṭām** <Ar. geçici şeyler, dünya malı.
h.+ ıdın 197a/01
- ḥuṭūr** <Ar. akla gelme.
h. 191b/08
- ḥuṣūr** <Ar. hürmet edilen kişinin yanı.
h.+ ıda 181a/14
- hübūṭ** <Ar. batıl olma.
h. 185b/05
- ḥüccet** <Ar. delil, belge.
h. 189b/24, 190a/16, 194b/14
h.-i hüveydā 175b/18
h. éterler 195b/27
h.+ i 190a/04, 196a/06, YA541b/16
h.+ ler 175b/15, 177a/03, 178b/10, 180a/25, 196b/04, 199b/12
- h.+ ler 175a/26
h.+ leriga 180b/13
h.+ lerining 190a/05
h.+ ning 195b/13
h.+ siz 177a/16, 179a/08, 193a/06
- ḥükm** <Ar. hüküm, karar.
h. 173a/27, 175b/04, 188a/11, 188b/27, 190a/27, 190b/03, 193b/06, 194b/25, YA542a/24
h.+ de 175a/08
h.+ i 173b/19, 177b/11, 181a/22, 191b/05, 199b/17, YA542a/08
h.+ ide 197a/15
h.+ iğa 185a/24
h.+ iğadur 173a/26
h. ḳılğay 200b/15
h. ḳılğaylar 191b/10
h. ḳılğusıdur 188b/27
h. ḳılılsa érdi 186b/20
h. ḳılılıur érdi 190b/18
h. ḳılılıur 181a/25, 189b/08
h. ḳılıp 198a/08
h. ḳılıpdur 178b/04, 189b/19, 193b/06
h. ḳılmaslar 175b/03
h. ḳılssa 180b/09
h. ḳılıur 175b/02
h. ḳılurlar 195a/23
h.+ ler 193b/11
h.+ ler yétgürmekige 191a/12
h.+ lerdin 197b/27
h.+ leri 194b/15, 199b/15
h.+ lerin 194b/05
- ḥükümet** <Ar. idare, yönetim.

h. 179a/09, 179a/19	‘. 195b/25
h.+ ler 189b/21	‘ ibādet <Ar. ibadet, tapınma.
hürriyet <Ar. özgürlük.	‘i.180a/19, 185a/04, 186a/02,
h.+ de 196b/21	188b/19, 189a/15, 191a/04,
hüsn <Ar. güzellik.	195b/17, 197a/09
h.+ i 180a/15	‘i.+ din 182b/14
hüsran <Ar. zarar, zıyan.	‘i. edā’sıdın kıllurlar 182b/12
h.+ da érdiler 181b/26	‘i.+ i 193a/25
h.+ ı 181b/26	‘i.+ idin 173b/21, 180a/07,
hüveydā <Far. açık, aşikar, belli.	YA542a/20
h. 175b/15, 176a/24, 177a/03,	‘i.+ iğa 180a/08
178b/10, 194b/04, 197b/20	‘i.+ imni tapğay 176a/12
hüccet-i h. 175b/18	‘i.+ in kıllurlar 194b/27
h. kılmadılar 186b/09	‘i.+ ini 177b/21
h^vāh <Far. ister, isteyen anlamında.	‘i.+ қа 179b/17
h. 187a/19	‘i. kıllur érdük 180b/24
h^vāher <Far. kız kardeş.	‘i. koymağın kıldılar 200b/14
h.+ imizning 191a/09	‘i.+ leriğa 198a/08
ısığ ısı, sıcaklık.	‘i.+ lering 185b/24
ı.+ lığ 180b/19	‘i.+ ni 183a/15
ısıқ → ısığ	‘ ibāret <Ar. meydana gelmiş.
ı. 180a/01	‘i. bolğay 190a/10
ışlah <Ar. düzeltme, iyileştirme.	‘i.+ nidindür 200a/22
ı.+ ğa 192b/25	iblāğ <Ar. bildirme.
‘ iyāl <Ar. bir kimsenin geçindirmek	i.+ dın 191a/05
zorunda olduğu kişiler.	iblis <Ar. Şeytan.
▪ ehl-i ‘iyāl: aile fertleri.	i. 184b/22, 186a/03
192a/13	‘ ibret <Ar. ibret.
ıztırāb <Ar. acı, elem, keder.	‘i. alğuçığa 199a/07
ı. 192a/25	‘i. almağay 174b/14
ı.+ қа 186b/22	‘ ibretī <Ar.+Far. ibretlik.
ibā’ <Ar. tikslenme	‘i. 199a/06
i.+ sıdın 191b/04	ibtidā’ <Ar. başlama, başlangıç.
‘ ibād <Ar. kullar.	i. 193a/05

	i. kılğaylar 193a/02	secde-i i. 186a/04
	i.+ sı 188a/25	
ibtāl	<Ar. boş, hükümsüz bırakma.	ictināb <Ar. sakınma, çekinme.
	i. 177b/08	i. éttiler 185a/03
	i.+ ide 177a/16, 190a/06	i. körsetipdürler 197a/16
icābet	<Ar. kabul etme.	iç - I. içmek.
	i. 191b/04	i.- er 177b/14
	i.-i tevķı' i 179b/23	i.- meseng̃ 174b/25
	i.+ i 179b/26	II. yardımcı fiil.
	i.+ idin 193b/10, 198b/06	ant i.- er 182a/05
	i.+ ka 177b/27, 178b/13, 178b/14	Ant i.- er 173a/27
	i. kılayın 179b/16	iç iç.
	i. kıldı 190a/03	i.+ idedür 178a/19
	i. kıldılar 190a/02, 192b/15	içek- içine girmek, duhul etmek.
	i. kılğanlardın 184a/23	i. + se
	i. kılğay 191b/16	içre içine.
	İ. kılınğızlar 193b/04	i. 175a/06
	i. kılıpdurlar 189b/27	ifrāt <Ar. aşırı gitme.
i'cāz	<Ar. aciz bırakma	i. 199a/03
	i.+ dın 198a/21	ifsād <Ar. fesada uğratma, bozma.
i'cāz	<Ar. az sözle çok mana anlatma.	i. 187b/05
	i. 194b/04	iftihār <Ar. övünme.
icāzet	<Ar. izin.	i. kılurlar 191a/14
	i. 178b/12	iftirā <Ar. iftira.
	i.+ i 181a/22	i. kılsang̃ 191b/01
iclāl	<Ar. ikram.	i.+ sınıng̃ 191b/07
	i. ü ikrām 173b/24	ige sahip
icmā'	<Ar. toplama.	i.+ lerige 178b/25
	i.+ ıgā 198a/10	i.+ sı 173b/05, 186b/06, 196b/09, YA542a/01
icrā'	<Ar. yapma, yerine getirme.	i.+ sidür 174b/26, 180a/03, 186b/05, 187b/01
	i.+ sı 192a/26	i.+ sige 185b/15
	i.+ sıgā YA542a/08	iḥāta <Ar. sarma, içine alma.
ictihād	<Ar. gücü yettiği kadar, sonuna kadar yapma.	i. kıldı 181b/17

iḥbār <Ar. haber verme.

i. 187a/23

i. kıllur 194b/26

iḥlāk <Ar. helak etme

i.+ i 178b/16

iḥlāṣ <Ar. samimiyet, doğruluk.

i.+ ıngızını 174b/17

iḥsān <Ar. lütuf.

i. 192a/07

iḥşāş <Ar. hisse verme.

i.+ ı 195a/07

iḥticāc <Ar. deliller.

i.+ ğa 189b/24

i. körsetgüçiler 196a/05

iḥtilāf <Ar. anlaşmazlık, ayrılık.

i.+ ı 187b/22

i. kıldılar 186b/18

i. kılmangızlar 189a/21

i. kıllur 188b/26, 199b/15

i.+ lar 189a/22

iḥtimām <Ar. dikkatle, gayretle çalışma.

i. kılgaylar 179a/07

iḥtirāz <Ar. çekinme.

i. kıllıpdurlar 197a/15

iḥtişāş <Ar. uzmanlık.

i. 196b/14

iḥtiyāc <Ar. ihtiyaç.

i. 180b/11

iḥtiyār <Ar. irade.

i. 174a/21, 183b/22

i.+ ıĝa 197a/02

i.+ ımız 184a/09

iḥyā <Ar. diriltme.

i. 174a/27

‘iḳāb <Ar. eziyet.

‘i. 173b/19, 191b/20

‘i.+ da 179b/11

‘i.+ ıda 180b/27, 181a/13

‘i.+ ıĝa 175a/11

‘i.+ ım 173b/17

iḳāmet <Ar. oturma.

i. 174a/10, 185b/03

i.+ in kılgaylar 178b/19

i. kılgay 189a/19

i. kıllur édi 197b/16

iḳrām <Ar. ikram, baĝış.

i. 173b/27

iclāl ü i. 173b/24

iḳrār <Ar. kabul , tasdik.

i. 185a/04, 185a/05

i.+ dın 195a/25

i. kıllıpdurlar 190a/01

i. kıllur 179b/02

i. kıllurlar 174b/02

iḳtidā' <Ar. uyma, tabî olma.

i. kılgaylar 199a/06

i. kıllıgüçılar 196a/13

iḳtirāh <Ar. söylenilme.

i.+ ın kıllur érdiler 181a/13

iḳtisāb <Ar. kazanma, edinme.

i.+ ıda 180a/02

ilāhī <Ar. İlahi, Tanrısal.

i. 174a/03, 174a/18, 175a/09,

177b/11, 180b/11, 195b/27,

197a/17

i‘lām <Ar. bildirme, anlatma.

i. 194a/27

ile ile, birlikte.

	i. 197b/23		i.- megümüzdür 194b/15
ilgeri	ileri.		i.- sek 197b/21
	i. 179b/22, 193b/14, 193b/15		i.- tük 198b/04, 199a/06
	i. barmağay 176a/05		i.- ür 180b/05, 197a/24
	i.+ din 198a/20		II. yardımcı fiil.
ilgerilik	ileride olma, önde olma.		arzū i.- geyler 190b/25
	i. tutupdur 186b/19		fermān i.- güçiler 200a/27
	i. tutuptur 189b/06		fermān i.- ingizler 199b/16
ilhām	<Ar. içine doğma, ilham.		gümān i.- medingizler 184a/15
	i. 194a/05		yol i.- mes 190a/25
	i. bérür érdük 185a/13		yol i.- mesler 180b/26
	i. kıldı 183a/15		fermānını i.- tiler 198b/26
ilqā'	<Ar. bırakma.		gümān i.- tiler 199a/11
	i. 194a/06		gümān i.- ür 177a/26, 199a/11,
illā	<Ar. mutlaka.		YA541b/12
	i. 194b/02		gümān i.- ür érdingizler 184a/19
ilm	<Ar. ilim, bilim, bilme.	iltifāt	<Ar. I. dikkat
	i. 175a/08, 181b/15, 183b/23,		i. kılmadılar 183b/09
	185b/06, 188a/03, 188a/11, 190a/26		II. lütfetmek
	i.-i nefyidin 177b/23		i. 195a/06
	i.+ din 181b/16, 189b/03	ilzām	<Ar. susturma.
	i.+ dür 199a/27		i.+ ığa 194b/14
	i.+ i 181b/16, 187a/02, 190a/27,	imāi	<A gizli işaret.
	198a/26		i. 188a/12
	i.+ ide 198a/26	i'māl	<Ar. yapmak.
	i.+ idür 181b/16		i. 188b/14
	i.+ ığa 195a/25	imān	<Ar. inanç, iman, inanma.
	i.+ in 186b/26		i. 174b/05, 174b/18, 176b/11,
	i.+ ing 174a/06		177b/20, 181b/23, 193b/05,
ilt -	I. ilim, bilim, bilme.		194a/18, 199b/25
	i.- gendin 198b/08		i.+ da 181a/20
	i.- gey 182b/16, 190b/13, 199b/07		i.+ dın 183a/21, 185b/16, 193a/25
	fermānın i.- gey 191b/10		i.+ dındur 195b/25
	i.- geyler 175a/23, 188b/16		i.+ dur 177b/12, 189a/19

ī.+ ğa 183b/23, 192b/16, 194a/17
ī.+ ı 176a/22, 181b/25, 198a/13
ī.+ ıġa 197b/15
ī.+ ım 189b/19
ī. keltürdi 177a/04
ī. keltürdiler 182b/10, 190a/02,
190b/23, 192b/07, 200a/12
ī. keltürdük 181b/19
ī. keltüreling 198b/04
ī. keltürgen 176a/20
ī. keltürgenini 176a/22
ī. keltürgeyler 194b/15, 198b/06
ī. keltürmediler 177a/09, 180b/14,
184b/11, 187a/22
ī. keltürmedingizler 174a/21,
174a/25
ī. keltürmegenler 181b/26, 183b/04,
191b/19, 196a/17, 196b/07
ī. keltürmegenlerdür 182b/08
ī. keltürmegenlerinin 176a/04
ī. keltürmegenlerning 178b/13
ī. keltürmegi 181b/22
ī. keltürmegüçi 193b/16
ī. keltürmek 174a/24
ī. keltürmes 176a/17, 182b/16,
197a/03
ī. keltürmesler 179b/14, 182a/12,
186b/12, 190a/14
ī. keltürmeyler YA542a/22
ī. keltürüp édi 176b/12
ī. keltürüp érdi 177b/05
ī. keltürüp érdiler 183b/26
ī. keltürüp 189b/17
ī. keltürüpdürler 175b/26

ī. keltürüptür 177b/16
ī. keltürüptürler 174a/04, 177a/18,
178b/15, 179b/08, 186b/10,
190a/16, 191a/02, 191b/17, 193a/22
ī. keltürür érdingizler 174b/09
ī. keltürür 194a/18
ī. keltürürler 174a/01
ī.+ nı 194a/19
ī.+ ning 194a/17

imāte <Ar. öldürme.

i. 174a/26, 174a/27, 174b/01

imdād <Ar. yardım.

i. 180b/23

in - I. inmek.

i.- ip 199b/01, YA542a/26

II. girmek

i.- erler 177b/14

i.- geyleyler 174a/20, 196b/01

III. nüzul, vahy gelmesi.

i.- genidin 191b/08

inād <Ar. ısrar, inat.

ī. 180a/09, 187b/05, 189b/24,
YA542a/22

ī.-ı maḥzadın 196a/16

ī.+ dur 190a/05

ī.+ ı 197b/16

in'ām <Ar. nimet verme.

i. kılsaḳ 187a/25

inan - inanmak.

i.- dılar 186b/18

i.- mas 196b/07

i.- maslar 182b/09

İ. 189b/03, 199b/12

inçge ince.

- i. 190a/24
- indür** - indirmek.
- i.- eyin 189b/16
- i.- gil 174a/11
- i.- üngüzler 178a/23
- i.- ür 188b/18
- indürül** - indirilmek.
- i.- geyler 179b/19
- i.- ürler 177b/13
- infāk** <Ar. geçindirme.
- i.+ ı 175a/07
- infiṭār** <Ar. yarılma, açılma.
- i. 188a/25
- inḥirāfsız** <Ar.+T. değışmemiş,
- bozulmamış.
- i. 199b/18
- inkār** <Ar. inkar, tanımama.
- i. 180b/16, 187b/05
- i.+ da 177a/14, 196b/06
- i. éter érdiler 184b/20
- i.+ ı 174b/03, 190b/16, 197b/16
- i.+ ıdur 187a/16
- i.+ ın kılsalar 187b/15
- i. kıldılar 175b/15, 175b/23
- i. kıılır 181b/07
- i. kıılurlar 180a/09
- inkāri** <Ar.+Far. bir inkar.
- i. kıılıp 193b/08
- inḳıṭā'sız** <Ar.+T. kesilmeden, sürekli.
- i. 193b/01
- inḳıyād** <Ar. teslim olma.
- i. kılgay 180a/26
- inmek** inmek.
- i.+ i 182a/11, 188a/10
- i.+ idin 179b/06
- ins** <Ar. insan.
- i. 192a/10, YA542a/13
- i.+ din 180a/18, YA542a/06
- inşāf** <Ar. insaf.
- i.+ ın alurlar 192b/21
- insān** <Ar. insan.
- i. 179a/14, 187b/24, 187b/26, 187b/27, 188a/01, 193b/15
- i.+ dın 187a/01, 187b/27, 193b/16
- i.+ ning 182b/05
- insāni** <Ar. insana ait, insana dair.
- i. 180a/15
- insāniyet** <Ar. insanlık.
- i. 196b/19
- inşirāh** <Ar. açılma.
- i.+ ı 191a/10
- intikāl** <Ar. bir yerden başka yere geçme.
- i. 177b/09, 180b/08, 197a/13
- intikām** <Ar. intikam, öç.
- i. 178b/17
- i. almak 192b/22
- i.+ da 193a/02
- i.+ dın 185b/14
- i.+ ığa 178b/17
- i. koymaḳnı 192b/25
- i. tartarlar 192b/21
- i. tartduḳ 196a/18
- i. tartḳan bolḳay 192b/02
- i. tartḳay 184b/24
- i. tartḳuḳı 197b/23
- i. tartmasa 193a/08
- i. tarttuḳ 199a/04
- intizām** <Ar. düzen.

	i.+ mîng 196b/26		i. 174a/08, 183a/12, 187b/19, 189b/12, 194a/22, 196b/03
inzāl	<Ar. indirilme. i.+ i 190a/10, 190a/11 i.+ idin 188a/19		i.+ dın 182b/01 i.+ ğa YA541b/21
irād	<Ar. getirme, söyleme. i.+ i 190a/05	ism	<Ar. isim, ad. i. 182a/05 i.-i a'zamı 182a/01 i.+ de 182a/07 i.+ inîng 182a/04, 188a/11 i.+ nîng 182a/04
irāde	<Ar. emir, ferman, buyruk. i. kılsa 193b/20 i. kıılır 189a/25 i.+ si 179a/09	isnād	<Ar. I. iftira etme. i.+ ın 195b/05 i. körsetürler 195b/07 II. İslām peygamberinin sözlerinin sırası ile kimlerden nakledildiğini bildirmek i.+ ı 173a/18
irādet	<Ar. dileme. i. 189a/13 i.+ de 190b/03 i.+ i 200a/03		isrā
i'rāz	<Ar. sakınma. i. kılgaylar 183a/20		<Ar. Miraç gecesi. İ. 198a/10
irsāl	<Ar. yollama. i.+ idür 190a/12		isrāf
irşād	<Ar. doğru yolu göstermek. i. 189a/26		<Ar. gereksiz yere harcama. i. 177a/15, 199a/03 i. kılgaylar 191a/11
irtifā'	<Ar. yükselme. i.+ ı 194a/26		iste -
irtikāb	<Ar. bekleme. i.+ m kııldılar 185a/02		istemek. i.- gil 185b/18 i.- rler 193a/06 i.- seler 184a/23
irtiyāb	<Ar. şüphelenme. i. 177a/15		isti'āze
işbāt	<Ar. ispat, kanıtlama. i.+ ı 188b/01 i.+ ıda 183a/08 i.+ ıdur 189a/09 i.+ m YA541b/14 i.+ m kıılırlar 195a/25		<Ar. sığınma i.+ ngni 185b/19
İslām	<Ar. İslam dini.		isticābet
			<Ar. kabul olunma. i. 179b/24 i.+ idür 198b/02
			istidlāl
			<Ar. delil ile anlama. i. kılsa bolur 182a/07 i.+ ler 176a/25

istiğāse <Ar. yardım isteme.

i. 176b/22, 179b/20, 198a/24

istiğfār <Ar. Allah'tan af dileme.

i. 179a/01

i.+ ıġa 188b/04

i. ılınġızlar 182b/01

i. ılur rdiler 179a/03

istiħkāk <Ar. hakkı olma.

i. 200b/07, YA542a/04

i.+ ı 183b/08, 184b/03, 196b/13

i.+ ıda 199a/05

i.+ ım 187a/18

i.+ ınıġ 189a/14

istihzā' <Ar. alay etme.

i. 190a/15, 194b/20

i. ıla başladı YA541b/20

i. ılur rdiler 181b/17, 181b/18

i. ılur YA541b/22

i. krsetr rdiler 194b/19, 198a/19

istiķāmet <Ar. doġrultu.

i. 182a/27, 182b/01, 185a/17,
185a/19, 186a/12

. 185a/20

istikbār <Ar. bbrlenme, byklenme.

i. 183b/09

istilā' <Ar. zor kullanarak ele geçirme.

i. 191b/23

i. tapıpdur 197a/26

isti'lā' <A stn gelme.

i. 191b/23

istinād <Ar. dayanma.

i.+ ı 200a/02, 200a/07

istirāk <Ar. alma.

i.+ ını 183a/18

istiřhād <Ar. şahit gsterme.

i.+ dur 198a/10

i. ıl 178b/26

iş iş, yapılan şey.

i. 179b/05, 190a/25

i. buyurur 190a/23

i. buyururlar 196b/24

i.+ i 173b/10, 174b/19, 185a/23,

192a/07, 192b/18, 194b/26,

196a/17, 200b/22

i.+ ide 190a/25, 196b/19

i.+ idr 193a/09

i.+ iġe 184b/16

i.+ imni 178a/06

i.+ in 185a/10

i.+ ini 178a/07, 180b/10

i.+ ınıġ 175b/08, 181b/09,

188b/21, 196a/19

i. ıl 182a/21

i. ılġanını 193a/22

i. ılġaylar 185a/25

i. ılġuı 179b/09

i. ılġuı 196b/24

i. ılurlar 192b/18

i.+ ler 184a/27, 189a/02

i.+ ler ılıp 191a/02

i.+ lerde 199a/21

i.+ lerdin 185a/08, 192b/09

i.+ leri 194a/24

i.+ leridin 188b/26, 199b/15

i.+ lerin 183a/13

i.+ leriniġ 180a/04, 190a/26,

196b/26, 199b/23

i.+ lerni 180a/05

- i.+ lerning 190a/24, 193a/09,
194a/25
- i.+ ni 200b/23
- i. yasağay 192a/22, 193a/11
- i. yasamağlığı 175a/07
- i. yasamağlığı 174b/10
- iş'ār** <Ar. yazı ile bildirme.
i.+ ıdur 185a/17
- işāret** <Ar. işaret, iz.
i. 173a/25, 182a/02, 185a/04,
188a/11, 194b/03
i. bolğuçıdur 188a/05
i.+ dür 182a/03, 197a/07, 195a/22
- işāretī** <Ar. bir işaret.
i. + dür 182b/06
- işhād** <Ar. şahit getirme.
i. körsetgeyler 191a/04
- işlik** işli.
i. 173b/04, 190a/21, YA542a/06
i.+ ler 178a/02, 193a/23
gürüh-ı şāyeste i.+ ler 177b/13
- iştigāl** <Ar. meşgul olma, uğraşma.
i.+ i 199b/23
i. körsetgey 197a/20
- iştirāk** <Ar. ortak olma.
i.+ ıngız 197b/14
- iştıyāk** <Ar. şevklenme.
i.+ ka 200a/24
- itāb** <Ar. azarlama.
i. 174a/20, 193a/04
- i'tibār** <Ar. ehemmiyet verme.
i. 182b/20, 199a/06
i.+ ı 177b/27
- i'tibārsız** <Ar.+T. değersiz.
- i. 181b/15
- i'tikād** <Ar. inanma.
i. 195b/25
i. kılıp érdiler 187a/24
i. kılıp 199a/02
- i'tirāf** <Ar. hakkı teslim etme, suçunu kabul etme.
i. kılduğ 174b/03
- i'tizāl** <Ar. bir tarafa çekilme.
i. 200a/21
- ittibā'** <Ar. uyma.
i.+ ıdın 176a/21
- ittifāk** <Ar. ortaklık.
i. 189b/12
i.+ ı 186a/04, 186a/15
i. körsetür érdiler 190b/11
- ittizāh** <Ar. meydana çıkma.
i.+ ın kılur 181a/23
- i'tā'** <Ar. verme.
i. kılığusıdur 185a/18
i. kılmağaylar 185b/15
i.+ larğa 188a/12
- izāfe** <Ar. katma.
i. kılur YA541b/23
- izāfet** <Ar. iki şey arasındaki bağ.
i.+ idin 182a/07
i. kılur 195b/01
- izāfiyyet** <Ar. bağlılık.
i. kıldı 190a/23
- izhār** <Ar. gösterme.
i.+ ı 181a/14, 190a/03
i.+ ıdur 183a/08
i.+ ın kıldı 176a/09
mu'cize-i i.+ ın kıldı 175b/22

'iz	<Ar. ('izz) değer, kıymet. ḥāş-ı 'i. 198a/03	ķ.- ar 187a/08, 192b/04 ķ.- ıp 178a/08
'izzet	<Ar. değer, kıymet, yücelik, ululuk. 'i. 186b/02 Ḥazret-i 'i. 187b/10 'i.+ i 188a/14, 195a/25 'i.+ ining 174a/18	ķaçan ne zaman. ķ. 192a/04, 192a/11, 199a/19
'izzetî	<Ar. değerli, kıymetli. 'i.+ dür 198a/01	ķaçar (sf.) kaçacak, kaçılacak. ķ. 193b/07
ķābil	<Ar. mümkün. ķ.+ i bolğay 186a/15	ķaçkuçı kaçan. ķ. 190b/21
ķābiliyet	<Ar. anlama. ķ.+ i 181b/02	ķadem <Ar. adım. ķ. 199b/11
ķabūl	<Ar. kabul. ķ. 175a/24, 179b/24, 182a/13, 193b/05 ķ. étmedim 179b/25 ķ.+ ı 188b/03 ķ.+ ıda 177b/12 ķ.+ ıdın 182a/12 ķ.+ ıdur 174b/05 ķ. kıla 179b/26 ķ. kıldılar 192b/16 ķ. kılgaylar 194a/20 ķ. kılguçı 191a/26 ķ. kılguçısı 173b/03 ķ. kıлмаğı 179b/26 ķ. kıлмаğıdın 180a/09 ķ. kılmaslar 182a/13 ķ. kılır 191b/12, 191b/13 ķ.+ ning 178b/20	ķadır <Ar. güçlü, gücü yeten. ķ. 177b/25 ķ. bolğay 179a/13, 179a/14 ķ.+ dür 173b/01 ķ. émes 197b/20 ķ. émestür 182a/01 II. el-Kadir, esmaü'l hüsnadan bir ad. ķ. 188a/11
ķabz	<Ar. tutma, kavrama. ķ. 189a/14	ķadr <Ar. değer. ķ. 197a/07 ķ.+ i 190b/02, ķ.+ iğa 190b/02 ķ.+ ining 190a/25
ķaç - kaçmak.		ķadrî <Ar.+Far. bir miktar. k. 191a/10 ķāf <Ar. bir Arap harfi. ķ. 188a/07, 188a/16 ķ.+ dın 188a/06 ķāfir <Ar. inanmayan. k. 179b/09, 187a/09, 190b/18, 193b/15, 195a/27, 197b/05, 197b/09

k. boldılar 173b/19, 174a/19,
175b/15, 184b/15, 184b/20,
186a/20
k. bolduk 181b/20
k. bolduğ 181b/21
k. boldungızlar 174a/24, 187b/03
k. bolğay 177b/22
k. bolur érdingizler 174b/07
k. bolur 182b/16
k.+ dürler 174b/18
k.+ ğa 187a/20, 187a/26
k.+ ge 199b/04
k.+ ler 174a/20, 174a/25, 174b/02,
174b/17, 178b/25, 179a/05,
181a/11, 183b/01, 184a/07,
184a/17, 184a/21, 184b/06,
186b/02, 187a/11, 187b/15,
188a/01, 188b/22, 188b/26,
190b/13, 190b/20, 191a/26,
192a/20, 193a/20, 195a/23,
195a/24, 196b/01, 197a/01,
199b/25, 200b/10, 200b/22,
200b/24, YA542a/01, YA542a/11
k.+ lerdin 189b/26, 192b/20,
192b/22
k.+ lerdürler 190b/10
k.+ lerğa 175a/08, 175a/22,
184b/15, 184b/18, 187a/12,
193b/01, 193b/12, 194b/17
k.+ lerge 186a/18
k.+ leri 181a/13, 183a/20, 184b/07,
186b/01, 186b/06, 186b/09,
197a/27
k.+ leridin 196b/02

k.+ leridürler 189b/10
k.+ leriga 187b/11
k.+ lerni 175a/16, 180b/26,
192b/02, 193a/12, 193a/14
k.+ lerning 173b/09, 184b/06,
193a/15, 196b/11, 197a/11,
199a/05, 200b/23, YA542a/12
K.+ lerning 186b/03
k.+ ning 179b/10, 196a/03

kāhil <Ar. durgun.

k. 198a/25

kaht <Ar. kıtlık.

ķ. 187b/17

▪ kaht ü ğalā' : kıtlık ve pahalılık.

ķ. ü ğalā'ğa 179a/24

kā'ide <Ar. esas, temel

ķ.+ leriga 185a/26

kal - I. olduğı yeri ve durumu korumak

ķ.- ıp 183b/05

yaşam sürdürmek

ķ.- ğaylar 175a/20

II.geriye kalmak

ķ.- ğan 181a/12, 182b/25

ķ.- ğanları 181b/11

III. bir hale gelmek

ķ.- ğan 190b/12

ķ.- ğay 184a/13

ķ.- madı 193b/25

IV. yardımcı fiil

cāvid ķ.- ğanlar 181a/05, 200b/11

yaşurun ķ.- ıpdur 200a/22

maḥāll ķ.- madı 189b/24

yaşurun ķ.- mas 190a/25

maḥrūm ķ.- urlar 193a/26

ķāl <Ar. söz ħafş-ı ķ. 196a/13	ķ. 179b/27
ķal´a <Ar. kale ķ.+ lar 175b/11 ķ.+ lardın 181b/11	ķarga karga. ķ. 185b/02, 197a/23
ķalbiyye <Ar. kalbe dair. muħabbet-i ķ. 200a/02	ķarı yaşlı, ihtiyar. ķ.+ lar 180b/05
ķāmet <Ar. boy, boy pos. ķ.+ leringizni 180a/12	ķarılığ yaşlılık. ķ.+ dın 180b/06
ķāmil <Ar. bütün, tam , eksiksiz. k. 179b/24, 200a/02	ķarındaş kardeş. ķ. ékendür 185b/11 ķ.+ ı 175a/22 ķ.+ ları 191a/20 ķ.+ larıdın 176a/20 ķ.+ larımın 191a/17 ķ.+ larımınġ 191b/09 ķ.+ larımınġız 191a/18
ķāmilen <Ar. tam olarak. k. 184a/10	ķarındaşlığ kardeşlik ķ. 191a/14 ķ.+ da 191a/13 ķ.+ nınġ 191a/15
ķāmilraķ <Ar.+T. daha bütün, daha olgun. k. 198a/13 ķ.+ durlar 195b/04	ķarın <Ar. yakın ķ.+ i 184b/04 ķ.+ i bolğan bolğay 197b/05
ķaml <Ar. bit, pire. ķ. 198a/23	ķars çimdiklemek. ķ. urar érdiler 184b/10
ķān <Far. kuyu. ķ.+ lar 182b/21	ķār-sāz <Far. becerikli. k. 185b/11
ķan kan. ķ. 176b/03, 184b/23	ķaşaş <Ar. Kasas suresi. Süre-tü´l ķ.+ da 177b/02
ķanat kanat. ķ.+ lar 197a/23 ķ.+ larığa 199b/03	ķaşd <Ar.I. niyet. ķ.+ ını 176a/23 ķ. ķıldı 182b/27 ķ. ķıldılar 178a/04 II. öldürme ķ.+ ığa barıp érdiler 178a/14
ķandur - susuzluğunu gidermek. ķ.- ur 188a/13	
ķānūn <Ar. kanun, yasa. ķ.+ ı 190a/11	
ķara siyah, kara. ķ. 178a/19, 195b/09	
ķarak <Mo. bakış ķ.+ ı 193a/17, 197b/03	
ķarangġu karanlık	

. + ın ılmangızlar 176b/07
 . ıldılar 173b/13
kāse <Far. kase.
 k. + ler 200a/15
kāş <Far. (e.) keşke.
 k. 197b/09
aş huzur, kat.
 . + ıda 175a/15, 176a/09, 176b/08,
 177a/18, 186a/22, 186a/24,
 188a/15, 189b/26, 190a/04,
 190b/07, 190b/26, 191a/21,
 194a/25, 196b/12, 197a/14
 . + ıda érđi 181b/14
 . + ıda érdiler YA541b/20
 . + ıdadur 192b/06, YA542a/09,
 YA542a/20
 . + ıdadurlar 185b/27, 200b/27
 . + ıdın 180a/26, 187a/18, 187b/02,
 193b/06
 . + ıdındur 182a/11
 . + ıgā 178a/12, YA541b/25
 . + ımızda 194b/10
 . + ımızdın 175b/25, 187a/12,
 193b/13, 194b/18
 . + ıngda 198b/02
 . + ıngızda 179a/13
atı katı, sert, şiddetli.
 . 175b/17, 177a/18, 184b/15,
 187a/24, 190a/06, 191b/19,
 193b/15
 . 173b/04
 . + lıgını 181b/19
atıqlıg sertlik.
 . + dın 187a/13

atıqlı → katıqlıg
 . + ı 182b/02
atıqlı daha sert.
 . 175b/10, 178a/23, 181b/10,
 183b/09, 183b/13
 . bolgāy 182b/05
 . + dur 183b/20
 . + ıda 178a/22
 . + ını 194b/20
atlı <Ar. öldürme.
 . 181a/09
atla defa, kez.
 . 174a/26, 176b/11, 179a/03,
 192a/19
at'ā <Ar. asla.
 . + da 191b/26
at'ı <Ar. kesin.
 . + n ılur 195a/14
atre <Ar. damla.
 . 179a/26
 . + ler 199b/03, 199b/04
avām <Ar. adalet.
 . + ı 180a/04
āvı <Ar. saqlam.
 . bolgāy 180a/02
avıraq <Ar.+T. daha saqlam, en saqlam.
 . + ıdur 191b/27
 . + larını 194b/21
avlı <Ar. söz, anlaşma.
 . + i 173a/24, 179a/15, 179b/21,
 185a/02, 188a/10, 199a/14,
 YA542a/20
 . + ıgā 200b/07
 . + ining 191a/16, 196a/04

- q.+ ning 199a/18
- qavli** <.A+F. bir anlasma.
q. 199b/14
- qavm** <Ar. kavim, millet.
q. 173b/21, 176a/09, 177b/05,
180a/08, 186b/07
q.+ din 198a/02, 198a/04
q.+ ga 198b/17
q.+ i 173b/11, 173b/13, 176b/16,
183b/14, 194b/15, 194b/27,
195b/23
q.+ idin 173b/12
q.+ iga 176a/15, 177b/04, 196a/22
q.+ ing 199a/13
q.+ indin 194b/24
q.+ ingdin 173b/11, 173b/20
q.+ ini 198b/07
q.+ ining 183a/22, 183a/23,
186b/03, 188b/09, 197b/15,
198b/08
q.+ inging 186b/01
q.+ ning 176b/11, 178a/24,
181a/06, 183a/23, 194b/18,
198b/21
- qayd** <Ar. baglama.
q.+ in qilur YA541b/14
- qayda** nerede.
Q.+ durlar 180b/21, 187a/03
- qaydin** nereden.
q. 196b/19
- qaygu** gam, tasa, kaygi.
q.+ din 175a/21
q.+ ni 195b/10
- qayguluk** kaygili.
- q. 176a/19, 177b/01
q. boldi YA541b/24
q. bolmagil 186b/03
- qayil** <Ar. soyleyen.
q.+ larning 184b/15
- qayim** <Ar. ayakta duran.
q. bolgay 178a/20, 187a/17,
190a/13
q. bolgaylar 178b/18
q. bolur YA542a/10
q. tuttular 192b/17
- qaykur** - kaygilanmak.
Q.- mangizlar 185a/09
- qayna** - kaynamak.
q.- y baslap 176b/11
q.- y turgan 180b/18
- qaynamak** kaynamak.
q.+ qa keldi 183a/04
- qaysi** hangi, hangisi.
q. 179b/23, 181b/06, 187a/21,
190a/23, 194a/18. 179b/22
q.+ din 197b/15
- qayt** - I. donmek
q.- a alurlar 175a/20
q.- a kelseng 189b/15
q.- a tutmas 175a/13
q.- ar 179a/25, 194a/24
q.- ar bolgay 179b/05
q.- gay 176a/05, 179a/17
q.- ip 174b/15
q.- ipdurlar 174a/07
q.- qanlar 176b/26
q.- qay 174b/15, 189a/26

- .- aylar 191b/13, 196b/01,
 198a/24
 .- ıl 189b/14
 .- madılar 189b/02
 .- ma 193a/13, 189b/04
 .- tılar 180b/22
 .- ur 186b/24, 189a/03
 II. geri döndürmek
 .- argay 188b/21
 III. vazgemek
 .- a turup 197a/09
 .- aylar 198a/23
 .- madılar 198a/24
 IV. deitirmek
 .- tı 177a/05
aytar - I. döndürmek
 .- mas 193b/03
 .- ur 194b/11
 II. evirmek
 .- salar 187a/16
 .- urlar 186a/14
 III. geri çevirmek
 .- ay 177a/13
 .- ur rdk 184a/08
 IV. yardımcı fiil
 ‘azb .- ay 192a/22
aytarıl - dndrlmek
 .- dı 177b/03
 .- dılar 180a/08
 .- ay 186b/25
 .- ungızdurlar 184a/12,
 YA542a/10
 .- usıdurlar 181a/10
 .- ur 180a/07
 .- urlar 180a/10, 180b/13, 197a/26
 .- urlar 180a/08
aytarılmak dndrlmek
 . 193b/06
aytuı dnen.
 .+ lar 195a/15
aytmak dnmek.
 . 173b/06, 179b/25
 .+ ı 178a/02, 189b/26
 .+ ıdur 194a/25
 .+ nı 191b/13
az <Ar. olacaı belli olan, tayin edilen
 iler
 . 190a/25, 190b/18, 191b/05
 .+ mdur 192a/14
azf <Ar. atma
 . 188a/09
 .-ı merf‘ 188a/07
ebyr <Ar.(eb‘ir) byk gnahlar.
 k.+ de 199a/03
ee gece.
 k. 175a/27, 179a/05, 180a/03,
 183b/17, 185b/20, 185b/23,
 186a/01
 k.+ ni 179b/27
 k.+ si 198a/10
 mi‘rc k.+ side 188a/16
el - I. gelmek
 k.- di 175b/24, 176a/01, 177a/02,
 177a/06, 177a/10, 179a/27,
 186a/20, 189b/02, 191a/08,
 196b/05, 199b/12
 k.- dik 183a/10

k.- diler 175b/14, 178b/09,
178b/10, 181b/13, 183a/25,
198a/24

k.- gen bolğay 177a/17, 199b/02

k.- gen bolğaylar 179a/08

k.- gendin 196a/21

k.- gey 178a/21, 183a/15, 193b/05,
197b/03, 199b/06, YA542a/26

k.- geyler 175a/19, 184a/03,
197b/02, 197b/07, 199a/26,
200b/15

k.- ingizler 183a/06

k.- ip 176b/11, 178a/09, 178a/12,
191a/08, 199b/13, YA541b/25

k.- ipde 184b/09

k.- medi 194b/17

k.- megüsidür 177a/12

k.- meydürler 198b/22

k.- se 176b/06

k.- ür 199b/01

k.- ür érdiler 191b/24

II. gelip çatmak.

k.- genini 199b/23

k.- gey 175a/17, 199b/22

k.- mese 190a/16

III. yaklaşmak.

k.- gey 190a/16

IV. olmak

k.- gey 186a/16

V. meydana gelmek.

k.- megey 179a/26

k.- ür 194b/02

VI. nüzul olmak.

k.- di 177b/01, 186b/07, 191a/06,
191b/22, 194a/03, 196b/03,
199a/12

k.- ipdür 175a/02, 180a/25

k.- megey 186a/24

k.- se 181a/24

VII. bulunmak.

k.- ipdür 182a/05

VIII. belirtilmek.

k.- ipdür 175a/27, 198a/12, 200a/26

IX. söylenmek

k.- ipdür 195a/16, 197b/03

X. yardımcı fiil.

ğaynamakğa k.- di 183a/04

hoş k.- gey 200a/18

yād k.- gey 178a/05

bat k.- geyler 194b/15

aytıp k.- medi 186b/07

çıkıp k.- mes 186b/27

‘azāb k.- mesi 184b/01

ğayta k.- seng 189b/15

īmān k.- türdi 177a/04

īmān k.- türmek 174a/24

tüben k.- ürler 185a/06

kelām <Ar. söz.

k. 186b/10, 192b/24, 198a/09

k.+ ıda 189a/07

k.+ ıdur 186a/23, 194a/05

k.+ ığa 173a/25

k.+ ımızning 200a/12

k.+ ning 194b/02

kélgüçi gelecek olan.

k. 187b/16

k. bolğay 175a/17

- k.+ din 186a/26
k.+ dür 179b/13
k.+ ler 199a/06
- kelime** <Ar. I. sözcük, söz.
k. 185a/18, 186b/19, 189b/06,
190b/17, 196a/24, 200a/19
k.+ gedür 173a/25
k.+ lerga 186a/07
k.+ lerni 174a/04
k.+ sige 182b/03
k.+ sin 195a/19
k.+ sini 196a/24, 196a/27
II. kelime-i tevhid
k. 173b/04
k. aytkuçıısdın 173b/03
- kélmek** gelmek.
k.+ din 183a/07
k.+ i 190a/18
k.+ ide 179b/13, 199b/08
k.+ idin 190a/19, 192a/05
k.+ ige 190a/14
k.+ imiz 174b/04
k.+ ining 199a/27
k.+ ke 175a/17
- kéltür** - I. getirmek
k.- di 179b/22, 183a/02, 198a/17,
YA541b/25
k.- diler 199a/03
k.- dük 200b/20
k.- gey 174b/15, 181a/21, 192b/26
k.- geyler 178a/10, 196a/06,
197b/05
k.- me 173b/09
k.- üp 196a/14, 196b/06
- k.- üp érđi 177a/10
k.- üptür 176a/24, 178a/16,
186a/23, 186b/06, 198a/12
k.- ür 199a/25
k.- ürler 197b/04
II. belirtmek
k.- üp 191a/23
k.- üpdür 192b/13
k.- üptür 173b/24, 174b/24,
175a/13, 178a/10, 179a/01,
182a/18, 182a/27, 182b/11,
183a/03, 184b/03, 185b/01,
187b/18, 187b/24, 188a/12,
188a/24, 189b/13, 190a/10,
190a/21, 190a/26, 190b/01,
191a/20, 192a/16, 192b/11,
194a/07, 195a/19, 195b/20,
196a/01, 197a/20, 197b/08,
199a/09, 200a/19, 200b/17,
YA541b/18
III. çevirmek
k.- ür 177b/17
IV. söylenmek
k.- üptürler 178a/08, 179a/05,
181a/13, 184b/07, 197b/15
k.- üpürler 194a/01
V. söylemek.
k.- üptür 182b/17
k.- üptürler 183a/10
VI. yardımcı fiil.
sözge k.- di 184a/10
vücüdka k.- di 184a/11
imān k.- diler 182b/10, 190a/02,
190b/23, 192b/07, 200a/12

şirk k.- diler 200b/14
îmān k.- dük 181b/19
îmān k.- eling 198b/04
yığıp k.- eling 191a/10
îmān k.- gen 176a/20
îmān k.- genini 176a/22
yüz k.- gey 189a/26
îmān k.- geyley 194b/15, 198b/06
şerik k.- geyley 174b/11
gürüh-ı şirk k.- güçiler 194b/12
şirk k.- güçiler érdük 181b/21
şirk k.- güçilerge 189a/23
şirk k.- güçilergedür 182b/02
şekk k.- medi 198a/11
îmān k.- mediler 177a/09, 180b/14,
184b/11, 187a/22
şirk k.- mediler 184b/27
îmān k.- medingizler 174a/21,
174a/25
îmān k.- megenler 181b/26,
183b/04, 191b/19, 196a/17,
196b/07
îmān k.- megenlerdür 182b/08
îmān k.- megenlerinin 176a/04
îmān k.- megenlerning 178b/13
îmān k.- megi 181b/22
özr k.- megi 178b/20
îmān k.- megüçi 193b/16
îmān k.- mes 176a/17, 182b/16,
197a/03
îmān k.- mesler 179b/14, 182a/12,
186b/12, 190a/15
îmān k.- meyley YA542a/22
secde k.- üngizler 185b/23

îmān k.- üp 189b/17
îmān k.- üp édi 176b/12
îmān k.- üp érdi 177b/05
îmān k.- üp érdiler 183b/26
îmān k.- üpdürler 175b/26
îmān k.- üptür 177b/16
sözge k.- üptür 184a/10
îmān k.- üptürler 174a/05, 177a/18,
178b/15, 179b/08, 186b/11,
190a/16, 191a/02, 191b/17, 193a/22
îmān k.- ür 194a/18
şirk k.- ür érdiler 174b/09
îmān k.- ür érdingizler 174b/09
îmān k.- ürler 174a/01

kéltürgüçi getiren.

k. 186b/22

kéltürmek getirmek.

k.+ ide 182b/06

kemāl <Ar. olgunluk

k.+ i 174b/12, 186b/14, 200b/04

k.+ idin 185b/16

k.+ imizning 184b/20

ķudret-i k.+ ining 183a/07

kemālāt <Ar. olgunluk.

k.+ ı 196b/14

kéme gemi.

k. 192a/25, 192b/01, 195a/13

k.+ de 192a/27

k.+ din 192a/27

k.+ ler 192a/25, 192a/26

k.+ lerdé 181b/05

k.+ lerdin 195a/09

k.+ lerdür 192a/23

k.+ lerni 192a/27

- k.+ niᅇg 192a/24
kéng geniş.
 k. kılsa édi 191b/23, 192a/01
 k. kıılır 189a/12
- kénges** fikir alışverişi.
 k. 192b/18
 k. kııldı 176a/06
 k. kıılırlar 200b/26
- kéneten** <Mo. (z.) ansızın.
 k. 199b/22
- kénglik** genişlik.
 k.+ i 187b/01
- ként** <So. şehir.
 k.+ niᅇg 196a/11, 196b/09
- kénti** <So.+F. herhangi bir kent
 k. 196a/10
- kerāhiyyet** <Ar. iĝrençlik.
 k.+ ining 183a/08
- kerāmet** <Ar. ikramlar, baĝıřlar.
 k. 182a/24, 185a/19
 k.+ din 187a/25
 k.+ idin 190b/26
 k.+ şa 187a/18
 k. kıılır 184b/04
 k.+ ler 191a/02
 k.+ lerdin 185a/16
- kérek** gerek.
 k. 173a/19, 173b/08, 176a/06,
 179a/22, 182a/27, 185a/21,
 185b/25, 186b/26, 191a/13,
 191a/15, 191a/19, 191a/21,
 192a/04, 192b/28, 193b/25,
 194a/12, 195a/19, 195a/23,
- 196b/14, 197b/13,
 199b/10
 k. érdi 196b/05, 196b/11érđi
 YA541b/13
- kérek** - gerekmek, lazım olmak.
 k.- mes 193b/15
- kerem** <Ar. cömertlik.
 k.-i maᅇz 191b/12
 k.+ iĝe 189a/02
 k.+ im 179b/22
 k.+ ining 174a/03
- kerih** <Ar. iĝrenç, çirkin.
 k.+ dürler 174b/17
- kerimraᅇ** <Ar.+T. daha cömert.
 k.+ dur 192a/19
- Kerrübi** <Ar. Göĝü tařıdıĝına
 inanılan melekler.
 k.+ lerdin 173b/25
- kés** - kesmek
 ▪ ümíd kes- : bir şeyin olacaĝına
 dair inancı kalmamak.
 ümíd k.- gücü 187a/11
- kesb** <Ar. kazanma.
 k. kııldı 192a/13
 k. kılsa 191a/22
 k. kıılır érdiler 183b/25
- késmeklik** kesmek.
 k. 187a/11
- kesr** <Ar. kırma, parçalama.
 k.+ i 176a/14, 178a/22
- keşki** <Far. keşke
 k. 197b/07
- kevşer** <Ar. cennette var olduĝuna inanılan
 bir havuz.

k. 188a/13	ķ.- ur 177b/01, 178a/06, 180a/06,
ķey - giymek.	183a/19, 184a/17, 186a/19,
k.- mes 174b/26	190a/17, 193b/25, 198b/03,
ķeyd <Ar. hile.	199a/24
k.+ i 176a/04	ķ.- ur ěrdi 188b/17
k.+ ining 200b/23	ķ.- ur ěrdiler 181b/12, 184b/17,
ķez - gezmek.	198b/20
k.- mediler 181b/08	ķ.- ur ěrdim 197a/11, 197a/12,
k.- mesler 175b/06	YA541b/17
ķible <Ar. kible.	ķ.- ur ěrdük 197a/03
ķ.+ sining 183a/12	ķ.- urlar 191b/15, 195b/06
ķidve <Ar. ilimde ěnde olan kimse.	ķ.- ursızlar 191b/16
ķ.+ dūr 194b/01	II. yaratmak
ķıl - I. yapmak.	ķ.- ur 182b/18
ķ.- a alur 182a/21, 188a/04	III. gūvenmek, tevekkūl etmek
ķ.- a başladılar 178a/09	ķ.- urlar 192b/08
ķ.- dı 196a/24	IV. kaldırmak
ķ.- dılar 192a/28, 193a/25, 194b/22	ķ.- sa 199b/04
ķ.- duķ 194a/19, 194b/23, 199a/05	V. yardımcı fiil
ķ.- ğan bolğaylar 190b/22	ķ. 178a/24
ķ.- ğay 176a/12, 182b/01, 185a/23,	‘amel ķ. 182a/19
188a/04, 193b/25	def‘ ķ. 185b/08
ķ.- ğaylar 183a/15, 199a/14	istıřhād ķ. 178b/26
ķ.- ğıl 182a/20, YA542a/02	iş ķ. 182a/21
ķ.- ingızlar 193b/05	luş ķ. 174a/09
ķ.- ingızlar 186a/18	şabr ķ. 178b/25
ķ.- ip 199a/23	suāl ķ. 198a/07
ķ.- ipdur 175a/10	yād ķ. 183b/27
ķ.- ipdurlar 187a/22	ķabūl ķ.- a 179b/26
ķ.- madılar 185a/01	def‘ in ķ.- a almas 191b/06
ķ.- sa 186b/23	mūkābere ķ.- a almas YA542a/19
ķ.- saing 174a/14, 185b/10	mu‘āraza ķ.- a almay 176a/07
	istihzā' ķ.- a başladı YA541b/20
	ħayr ķ.- aling 187a/22

icābet kı.- ayın 179b/16
 ŧerik kı.- ayın 177b/24
 ‘afv kı.- dı 192a/19
 astın kı.- dı 195a/13
 bereket kı.- dı 182b/21
 beyān kı.- dı 199b/14
 beyān kı.- dı 189a/15
 dānā kı.- dı 190a/12
 da‘vāsın kı.- dı 176a/01
 da‘vet kı.- dı 196a/11
 eŧer kı.- dı 198b/26
 ħarāb kı.- dı 177b/02
 ħāŧ kı.- dı 195b/03
 helāk kı.- dı 181b/17, 183b/24
 Helāk kı.- dı 184a/20
 icābet kı.- dı 190a/03
 ihāta kı.- dı 181b/17
 ilhām kı.- dı 183a/15
 izāfiyyet kı.- dı 190a/23
 izhārın kı.- dı 176a/09
 kaŧd kı.- dı 182b/27
 kéngéŧ kı.- dı 176a/06
 kesb kı.- dı 192a/13
 kināyet kı.- dı 190a/10
 meŧgūl kı.- dı 177a/22
 mu‘ākāb kı.- dı 175b/16
 mu‘cize-i izhārın kı.- dı 175b/22
 muķarrer kı.- dı 182b/23, 183a/15
 musāllaŧ kı.- dı 183a/04
 naķŧ kı.- dı 180a/11
 nāzil kı.- dı 179a/18
 nidā' kı.- dı 198b/07
 nidā' tekrārın kı.- dı 177b/17
 peydā kı.- dı 184b/23
 sađıŧ kı.- dı 177a/21
 sihr kı.- dı 187b/07
 siyāset kı.- dı 178a/12
 suāl kı.- dı 198a/13
 taķdīr kı.- dı 182b/22
 taķdīrin kı.- dı 182b/25
 taŧvīr kı.- dı 180a/17
 tefsīr kı.- dı 185a/01
 tevcīh kı.- dı 185a/02
 tūkel kı.- dı 183a/13
 ‘uķūbet kı.- dı 175b/12
 va‘de kı.- dı 189b/15
 vaħy kı.- dı 183a/14
 yād kı.- dı 176a/18, 200b/07
 yarım kı.- dı 187b/07
 zāhir kı.- dı 183a/09, 195a/02
 kı.- dılar 191b/17
 ‘ameller kı.- dılar 182b/10, 190b/23
 da‘vet kı.- dılar 178b/10, 183a/27
 edā' kı.- dılar 192b/17
 fehmi kı.- dılar 177b/16
 ħarķa kı.- dılar 199a/08
 ħāzabda kı.- dılar 199a/03
 ħor kı.- dılar 199b/20
 ħuŧūmet kı.- dılar 173b/14
 ‘ibādet koymağın kı.- dılar 200b/14
 icābet kı.- dılar 190a/02, 192b/15
 ihtilāf kı.- dılar 186b/18
 inkār kı.- dılar 175b/15, 175b/23
 irtikābın kı.- dılar 185a/02
 ķabūl kı.- dılar 192b/16
 kaŧd kı.- dılar 173b/13, 178a/04
 mekr kı.- dılar 176a/03
 melāmet kı.- dılar 192b/14

muhkem k.- dılar 200b/22
 pākize k.- dılar 185a/01
 sağış k.- dılar 178a/13
 tekzīb k.- dılar 173b/11, 180b/14,
 186b/18
 tekzībın k.- dılar 176b/14
 yādın k.- dılar 188a/10
 ziyān k.- dılar 193a/23
 helāk k.- dım 173b/17
 da‘vet k.- dıngızlar 178a/27
 delālet k.- duķ 183b/21
 ğarķ k.- duķ 199a/05
 helāk k.- duķ 194b/20, 194b/21
 i‘tirāf k.- duķ 174b/03
 musāllat k.- duķ 184a/25
 peydā k.- duķ 196b/23
 teberrā k.- duķ 187a/05
 tekzīb k.- duķ 178b/11
 tevbe k.- duķ 191b/12
 Vaħy k.- duk 194a/13
 vaħy k.- duķ 188b/08, 189a/17,
 194a/13
 vaħy k.- duķ 188b/09
 Tekzīb k.- dular 173b/11
 ‘afv k.- ğan bolğay 193a/01
 cevr k.- ğan bolğay 193a/03
 müşāhede k.- ğan bolğay 195b/19
 siħr k.- ğan bolğay 176a/06
 iş k.- ğanını 193a/22
 arıĝ k.- ğanlar bolğay 180a/20
 icābet k.- ğanlardın 184a/23
 ‘adl k.- ğay 189b/20
 arzū k.- ğay 185a/15
 beyān k.- ğay 198b/16
 cerā k.- ğay 173a/19
 da‘vāsın k.- ğay 175a/27
 fehm k.- ğay 194b/07
 ğalebe k.- ğay 184b/14
 helāk k.- ğay 176a/26
 ħimāyet k.- ğay 176b/06
 ħükm k.- ğay 200b/15
 icābet k.- ğay 191b/16
 ikāmet k.- ğay 189a/19
 inķıyād k.- ğay 180a/27
 kifāyet k.- ğay 195a/05
 meded k.- ğay 188b/24
 mu‘ayyen k.- ğay 190a/15
 muttāşıl k.- ğay 183b/19
 müşāhede k.- ğay 194b/07
 rūşen k.- ğay 198b/16
 sākın k.- ğay 192a/24
 saklamaĝın k.- ğay 188b/07
 şarf k.- ğay 191b/22
 suālını k.- ğay 198a/14
 sülük k.- ğay 174b/05
 şerik k.- ğay 177b/22
 ta‘aķķul k.- ğay 180b/08
 taħfif k.- ğay 178b/07
 tedārükın k.- ğay 193a/14
 ‘uķūbet k.- ğay 192a/19
 vefā k.- ğay 193a/10
 yād k.- ğay 195a/22
 fermān kötermeĝlik k.- ğay érdiler
 196b/05
 ‘amel k.- ğaylar 194b/15
 biryān k.- ğaylar 180b/19
 cem‘ k.- ğaylar 188b/14
 cidāl k.- ğaylar 179a/07

du‘ā kı.- ğaylar 178b/13
  greşmegini kı.- ğaylar 179b/01
 feza‘ kı.- ğaylar 199a/13
 hidmetin kı.- ğaylar 176a/03
 huş met kı.- ğaylar 189b/27
 h km kı.- ğaylar 191b/10
 ibtid ' kı.- ğaylar 193a/02
 ihtim m kı.- ğaylar 179a/07
 iķ metin kı.- ğaylar 178b/19
 iķtid ' kı.- ğaylar 199a/06
 i‘r z kı.- ğaylar 183a/21
 isr f kı.- ğaylar 191a/11
 iş kı.- ğaylar 185a/25
 ķab l kı.- ğaylar 194a/20
 muh sebe kı.- ğaylar 178a/24
 m l kat kı.- ğaylar 175a/03
 nid ' kı.- ğaylar 174a/21, 200b/15
 şabr kı.- ğaylar 185b/14
 siy set kı.- ğaylar 178a/11
 su l kı.- ğaylar 186b/26, 187b/08
 şef ‘at kı.- ğaylar 199b/27
 tekye kı.- ğaylar 197a/06
 tert b kı.- ğaylar 185a/19
 y r  kı.- ğaylar 193b/02
 z yil kı.- ğaylar 173b/15
 zindeġanlıġ kı.- ğaylar 196b/18
 m t ba‘atın kı.- ġil 179b/04
 şabr kı.- ġil 181a/06
 yok kı.- ġil 185b/09
 ‘amel kı.- ġuı 175a/03
  şik re kı.- ġuı 194b/05
 del let kı.- ġuı 174b/12, 190a/03
 derh V st kı.- ġuı 175a/23
 hav r kı.- ġuı 183b/24
 hel k kı.- ġuı 183a/22
 iş kı.- ġuı 179b/09
 iş kı.- ġuı 196b/24
 ķab l kı.- ġuı 191a/26
 nid ' kı.- ġuı 200a/09, 200a/13
 r şen kı.- ġuı 194b/04
 sitem kı.- ġuı 186b/24
 tekz b kı.- ġuı 196a/19
 yaşşı kı.- ġuı 175b/02
 zabt kı.- ġuı 195a/14
 arıġ kı.- ġuı.lar bolġay 174b/16
 mel met kı.- ġuıġa 192b/14
 şabr kı.- ġuıġa 192a/27
 ‘ ciz kı.- ġuılar 192a/20
 ‘amel kı.- ġuılar 182a/20
 cid l kı.- ġuılar 179a/16
 def‘ kı.- ġuılar 178b/01
 huş met kı.- ġuılar 199a/21
 iķtid ' kı.- ġuılar 196a/13
 k  kı.- ġuılar 188b/20
 muhkem kı.- ġuılar 200b/23
 ş kr kı.- ġuılar 200a/27
 tevbe kı.- ġuılar 200b/01
 şav f kı.- ġuılar 173b/25
 sitize kı.- ġuılardurlar 186a/21
 cevr kı.- ġuılarġa 175a/22
 ta‘z m kı.- ġuılarınġ YA541b/16
 bey n kı.- ġuısı 196b/04
 ķab l kı.- ġuısı 173b/03
 peyd  kı.- ġuısı 189a/04
  şik r kı.- ġuısı bolġay 195b/14
 ‘amel kı.- ġumızdur 182a/22
 y r  kı.- ġumızdurlar 178b/18
 y d kı.- ġunġızdurlar 178a/04

hüküm kı.- gıusıdur 188b/27
 i'tā' kı.- gıusıdur 185a/18
 nehy kı.- ılıp 180a/24
 sitāyiş kı.- ıngız 179b/24
 taqlīdin kı.- ıngız 196a/20
 feryād kı.- ıngızlar 184b/13
 icābet kı.- ıngızlar 193b/04
 istiğfār kı.- ıngızlar 182b/01
 taqarrüb kı.- ıngızlar 191a/22
 tevbe kı.- ıngızlar 179b/26
 tevcih kı.- ıngızlar 182a/26
 yād kı.- ıngızlar 195a/11, 196a/21
 'atā' kı.- ıp 192b/19
 da'vet kı.- ıp 175b/22
 hüküm kı.- ıp 198a/08
 inkārī kı.- ıp 193b/08
 işler kı.- ıp 191a/02
 i'tikād kı.- ıp 199a/02
 müşāhede kı.- ıp 178a/11
 taqdīr kı.- ıp 190b/12
 tefvīz kı.- ıp 189a/02
 tevekkül kı.- ıp 189a/02
 zulm kı.- ıp 197b/11
 'amellerni kı.- ıp érdiler 184b/02
 i'tikād kı.- ıp érdiler 187a/24
 'ahd kı.- ıpdur 198b/01
 beyān kı.- ıpdur 179a/24
 hüküm kı.- ıpdur 178b/04, 189b/19,
 193b/06
 naql kı.- ıpdur 187b/19
 tağlīb kı.- ıpdur 197b/08
 taqdīr kı.- ıpdur 196a/01
 taşdıķ kı.- ıpdur YA541b/26
 tekzīb kı.- ıpdur YA541b/27
 teşbīh kı.- ıpdur 187b/01
 vaḥy kı.- ıpdur 188a/18, 197b/26
 'ameller kı.- ıpdurlar 179b/08
 edā' kı.- ıpdurlar YA542a/16
 icābet kı.- ıpdurlar 189b/27
 ihtirāz kı.- ıpdurlar 197a/15
 ikrār kı.- ıpdurlar 190a/01
 müşāhede kı.- ıpdurlar 187b/09
 naql kı.- ıpdurlar 200a/25
 taşavvur kı.- ıpdurlar 190b/13
 tevbe kı.- ıpdurlar 174a/07
 tevehhüm kı.- ıpdurlar 187a/17
 nafaķa kı.- kıanıġa 192b/13
 eşer kı.- madı 177a/22
 hüveydā kı.- madılar 186b/09
 iltifāt kı.- madılar 183b/09
 sitem kı.- maduķ 200b/13
 fehmi kı.- maġay 182a/23
 kışāş kı.- maġay 175a/15
 meyl kı.- maġay 189b/21
 sūd kı.- maġay 178b/20
 bevş kı.- maġaylar 200b/11
 düşmenliġ kı.- maġaylar 191a/16
 i'tā' kı.- maġaylar 185b/15
 bāṭıl kı.- maġı 200b/22
 kıabül kı.- maġı 179b/26
 bāṭıl kı.- maġıda 200b/24
 zāyi' kı.- maġıda 195b/27
 'azāb kı.- maġıdın 192a/20
 kıabül kı.- maġıdın 180a/09
 yād kı.- maġıdın 197a/17
 endāze kı.- maġıdur 183a/19
 taķşīr kı.- maġumuzdur 182a/21
 'uķūbet kı.- maġusıdur 196a/02

şefâ'at kı.- mağusıdurlar YA542a/17
artuķ kı.- maķ 191a/03
'azāb kı.- maķ 200b/13
cidāl kı.- maķ 186b/26
cihād kı.- maķ 192b/22
da'vet kı.- maķ 191a/07, 194a/17
du'ā kı.- maķ 178b/12
esir kı.- maķ 181a/12
ğammaz kı.- maķ 175a/25
şefâ'at kı.- maķ YA542a/14
tertīb kı.- maķ 181b/12
secde kı.- maķdın 185b/26
sipās kı.- maķlığdın 187a/27
derḥVāst kı.- maķnı YA542a/12
yād kı.- maķnıng 186a/20
iḥtilāf kı.- maṅızlar 189a/21
ķaşdın kı.- maṅızlar 176b/07
mütāba'atın kı.- maṅızlar 199b/11
Secde kı.- maṅızlar 185b/22
şekk kı.- maṅızlar 199b/08
zılm kı.- maṅızlar 176b/20
asığ kı.- mas 197b/11
'azāb kı.- mas 176b/20
da'vet kı.- mas 182a/24
sūd kı.- mas 197b/14
ta'rizin kı.- mas érdi 192b/13
cidāl kı.- maslar 173b/06
ḥükm kı.- maslar 175b/03
ķabül kı.- maslar 182a/14
nafaķa kı.- maslar 182b/09
sefer kı.- maslar 175b/06
sipāsdārılığ kı.- maslar 180a/05
'afv kı.- sa 192b/25
'amel kı.- sa 177b/10

'ameli kı.- sa 177b/11, 186b/22
ḥilāf kı.- sa 189b/24
ḥükm kı.- sa 180b/09
irāde kı.- sa 193b/20
kesb kı.- sa 191a/23
şabr kı.- sa 193a/07
vüs' kı.- sa 190b/08
istidlāl kı.- sa bolur 182a/07
kéng kı.- sa édi 191b/23, 192a/01
in'ām kı.- saķ 187a/25
inkārın kı.- salar 187b/15
secde kı.- salar 186a/05
iftirā kı.- sang 191b/01
'afv kı.- ur 192a/15, 192a/18
artuķ kı.- ur 191a/24, 191b/17
artuķ kı.- ur 191a/24
āşikār kı.- ur 191b/05
āşikāre kı.- ur 184a/18
'aṭā' kı.- ur 175a/01
beyān kı.- ur 195b/16
çüft kı.- ur 193b/21
delālet kı.- ur 181a/27
helāk kı.- ur 192a/27, 192b/02,
199a/25
ḥükm kı.- ur 175b/02
iḥbār kı.- ur 194b/26
iḥtilāf kı.- ur 188b/26, 199b/15
iķrār kı.- ur 179b/02
inkār kı.- ur 181b/07
irāde kı.- ur 189a/25
istihzā' kı.- ur YA541b/22
ittizāhın kı.- ur 181a/23
izāfe kı.- ur YA541b/23
izāfet kı.- ur 195b/01

ķabŭl ķ.- ur 191b/12, 191b/13
ķaṭ'ın ķ.- ur 195a/14
ķaydın ķ.- ur YA541b/14
keng ķ.- ur 189a/12
kerāmet ķ.- ur 184b/04
maḥv ķ.- ur 191b/04
mŭbtelā ķ.- ur 184b/05
mŭṭāba'atın ķ.- ur 196a/14
naķl ķ.- ur 173a/19, 173a/21,
174a/01, 182b/13, 185b/12,
187a/20, 188a/06, 191a/04,
191a/07,
191b/03, 192b/27
nidā' ķ.- ur 200a/09
nisbetin ķ.- ur 195a/27
rivāyet ķ.- ur 191b/08
sābit ķ.- ur 196a/24
secde ķ.- ur 185b/25
şıfatın ķ.- ur 200a/11
tafşıl ķ.- ur 176b/15
tafşılın ķ.- ur 183b/06
taķlīdin ķ.- ur 196a/20
tar ķ.- ur 189a/13
ta'zīmin ķ.- ur YA541b/17
tenbīh-i 'azīm ķ.- ur 194b/02
teyīdin ķ.- ur 194b/01
vaḥy ķ.- ur 194a/10
Vaḥy ķ.- ur 188a/17
yād ķ.- ur 194b/03
zāhir ķ.- ur 176a/14
iķāmet ķ.- ur édi 197b/16
da'vāsın ķ.- ur érđi 175b/21
taḥammŭl ķ.- ur érđi 192b/14
'amel ķ.- ur érdiler 184a/06

dā'ıyesini ķ.- ur érdiler 183a/18
efsŭs ķ.- ur érdiler 198a/19
iķtirāhın ķ.- ur érdiler 181a/14
istiġfār ķ.- ur érdiler 179a/03
istihzā' ķ.- ur érdiler 181b/17,
181b/18
kesb ķ.- ur érdiler 183b/25
mŭcādele ķ.- ur érdiler 179a/05
perhīz ķ.- ur érdiler 183b/27
sitem ķ.- ur érdiler 191b/23
tekebbŭr ķ.- ur érdiler 191b/24
teşbīḥ ķ.- ur érdiler 199a/15
vaşıyet ķ.- ur érdiler 184b/08
'amel ķ.- ur érdingizler 200b/06
şādılıġ ķ.- ur érdingizler 181a/01
dāverlıġ ķ.- ur érdŭk 184a/08
'ibādet ķ.- ur érdŭk 180b/25
'afv ķ.- urlar 192b/11
'amel ķ.- urlar 182a/11
'arz ķ.- urlar 178a/17, 178a/20,
193a/15
az ķ.- urlar 175a/11
baġy ķ.- urlar YA542a/02
cidāl ķ.- urlar 177a/15
ķarbŭ'lmeşel ķ.- urlar 195b/08
fehm ķ.- urlar 193a/21
ḥuşŭmet ķ.- urlar 192b/03
ḥŭkm ķ.- urlar 195a/23
'ibādet edā'sıdın ķ.- urlar 182b/12
'ibādetin ķ.- urlar 194b/27
iftihār ķ.- urlar 191a/14
iķrār ķ.- urlar 174b/02
inkār ķ.- urlar 180a/09
işbātın ķ.- urlar 195a/25

- iş kı.- urlar 192b/18
- kéngeş kı.- urlar 200b/26
- meyl kı.- urlar 186a/12
- mücādele kı.- urlar 190a/02
- nafağa kı.- urlar 192b/20
- Nidā' kı.- urlar 174a/19
- nisbet kı.- urlar 194b/19
- nizā' kı.- urlar 180b/12
- perhiz kı.- urlar 192b/09
- secde kı.- urlar 186a/03
- selām kı.- urlar 173b/25
- sitem kı.- urlar 193a/05
- ta'bir kı.- urlar 173a/25
- tādil kı.- urlar 186a/13
- telāş kı.- urlar 179a/18
- tenzih kı.- urlar 188a/26
- vaşf kı.- urlar YA542a/01
- ziyān kı.- urlar 181a/26
- müşāhede kı.- urlar érdiler 183a/25
- kılguçı** yapan.
kı.+ lar 200a/27
- kılık** karakter, mizaç.
kı.+ ı 196b/23
- kılul** - kılınmak, yardımcı fiil.
yād kı.- dı 197a/13
peydā kı.- ğan 182a/08
Şād kı.- ğan 200a/14
hüküm kı.- sa érđi 186b/20
hüküm kı.- ur 181a/25, 189b/08
vaḥy kı.- ur 182a/25
hüküm kı.- ur érđi 190b/18
- kılm** - kılınmak, yardımcı fiil.
ḥaşr kı.- ğay 183b/27
- kılmak** kılmak.
- kı.+ ın 178b/12
- kılul** - → kılınmak, yardımcı fiil.
Nidā' kı.- urlar 186b/15
- kıraq** kenar, kıyı.
kı.+ larıda 187b/12
- kırk** kırk sayısı.
kı. 180b/02
Kı. 200b/17
- kısāş** <Ar. bir işe aynı şekilde karşılık vermek.
kı. kıılmağay 175a/15
- kısm** <Ar. parça.
kı.-i cevābı 173a/27
- kısmet** <Ar. talih, kısmet.
kı. 190b/09
- kıssa** <Ar. hikaye, kıssa.
kı.+ dur 199a/24
kı.+ sı 194b/22
kı.+ sını 181a/17, 181a/18
kı.+ sınığ 183b/06, 199a/07
- kış** kış mevsimi.
kı. 197b/09
- kıyām** <Ar. başlama.
kı. 198a/05
kı.+ ınığ 190a/12
- kıyāmet** <Ar. kıyamet.
kı. 175a/17, 176b/21, 178a/20,
179a/23, 179b/10, 179b/13,
181a/10, 186a/16, 186b/19,
186b/25, 187a/17, 188a/16,
188b/13, 188b/27, 189b/07,
190a/12, 190a/13, 190a/16,
190a/19, 193a/12, 193a/24,

195b/23, 199a/27, 199b/07, 199b/08, YA542a/04, YA542a/09 ķ. 192b/27 ķ.+ de 179b/12, 189b/25, 190b/21, 200a/07 ķ.+ de 187a/20 ķ.+ dedür 190b/19 ķ.+ din 187a/06, 190a/17 ķ.+ ğa 179b/15 ķ.+ ğaça 178a/20 ķ.+ ni 187a/02, 187a/15, 199b/22 ķ.+ ning 199a/27	ķ. 182b/07 kibr <Ar. kibir. ķ. 188a/24 ķ.+ idür 179a/19 kiçik küçük. ķ. 187b/25, 187b/26, 187b/27, 188a/01, 190b/27 ķ.+ ler 193a/16 kifayet <Ar. yetişme, elverme. ķ.+ din 190a/22 ķ.+ dür 199a/07 ķ.+ im 200a/27 ķ. kılğay 195a/05
ķiymet <Ar. değer. ķ.+ i 197a/07	ķilid <Far. kilit. ķ.+ leri 189a/11, 196b/16
ķiymetliĝ <Ar.+T. değerli. ķ. 177a/04	ķim I. (e.) Farsça bağlama edatı “ki”nin yerine kullanılan Türkçe soru edatı. ķ. 173a/18, 173a/19, 173a/20, 173a/21, 173a/22, 173a/25, 173a/26, 173a/27, 173b/01, 173b/03, 173b/04, 173b/05, 173b/07, 173b/08, 173b/09, 173b/10, 173b/12, 173b/14, 173b/16, 173b/18, 173b/19, 173b/20, 173b/22, 173b/23, 173b/24, 173b/25, 174a/01, 174a/03, 174a/04, 174a/07, 174a/08, 174a/10, 174a/11, 174a/14, 174a/18, 174a/19, 174a/20, 174a/25, 174a/27, 174b/01, 174b/03, 174b/05, 174b/07, 174b/08, 174b/10, 174b/11, 174b/12, 174b/15, 174b/16, 174b/18, 174b/19,
ķız kız çocuĝu. ķ. 193b/22, 193b/23, 193b/24, 195b/09 ķ.+ ımnı 189b/15 ķ.+ lar 193b/19, 193b/21, 195b/03, 195b/05, 195b/07, 195b/17, 195b/18 ķ.+ lardurlar 195b/20 ķ.+ larıdurlar 195a/24 ķ.+ larmı 176a/03, 195b/01, 195b/08, 195b/10 ķ.+ larsız 193b/20	
ķızgançliĝ kıskançlık. ķ. 182b/06 ķ.+ ıĝa 182b/06	
ķızıl kırmızı, kızıl, al. ķ. 194a/09	
ķi <Far. (e.) ki edatı.	

174b/23,	174b/24,	174b/25,	177b/20,	177b/22,	177b/23,
175a/01,	175a/02,	175a/04,	177b/24,	177b/25,	178a/01,
175a/06,	175a/07,	175a/08,	178a/02,	178a/05,	178a/08,
175a/12,	175a/13,	175a/14,	178a/10,	178a/13,	178a/14,
175a/15,	175a/16,	175a/18,	178a/15,	178a/16,	178a/17,
175a/22,	175a/23,	175a/26,	178a/19,	178a/20,	178a/22,
175a/27,	175b/02,	175b/03,	178a/23,	178a/25,	178a/26,
175b/04,	175b/05,	175b/07,	178b/02,	178b/03,	178b/04,
175b/08,	175b/09,	175b/13,	178b/05,	178b/06,	178b/09,
175b/14,	175b/16,	175b/17,	178b/11,	178b/12,	178b/14,
175b/18,	175b/20,	175b/22,	178b/15,	178b/17,	178b/18,
175b/23,	175b/24,	175b/26,	178b/20,	178b/22,	178b/26,
176a/06,	176a/07,	176a/08,	179a/01,	179a/03,	179a/04,
176a/09,	176a/11,	176a/12,	179a/05,	179a/06,	179a/07,
176a/13,	176a/15,	176a/16,	179a/08,	179a/10,	179a/11,
176a/17,	176a/18,	176a/19,	179a/13,	179a/15,	179a/16,
176a/21,	176a/22,	176a/23,	179a/17,	179a/18,	179a/19,
176a/24,	176b/01,	176b/02,	179a/20,	179a/21,	179a/22,
176b/03,	176b/05,	176b/06,	179a/24,	179b/01,	179b/03,
176b/07,	176b/08,	176b/09,	179b/04,	179b/08,	179b/09,
176b/10,	176b/12,	176b/13,	179b/11,	179b/12,	179b/13,
176b/14,	176b/15,	176b/16,	179b/17,	179b/18,	179b/21,
176b/17,	176b/18,	176b/19,	179b/22,	179b/23,	179b/25,
176b/21,	176b/22,	176b/23,	179b/27,	180a/02,	180a/04,
176b/24,	176b/25,	176b/27,	180a/05,	180a/08,	180a/09,
177a/01,	177a/02,	177a/04,	180a/10,	180a/15,	180a/17,
177a/05,	177a/06,	177a/09,	180a/19,	180a/20,	180a/22,
177a/10,	177a/11,	177a/13,	180a/23,	180a/24,	180a/25,
177a/15,	177a/17,	177a/18,	180a/26,	180a/27,	180b/02,
177a/20,	177a/21,	177a/26,	180b/04,	180b/06,	180b/07,
177a/27,	177b/01,	177b/02,	180b/09,	180b/10,	180b/12,
177b/05,	177b/07,	177b/09,	180b/14,	180b/17,	180b/18,
177b/10,	177b/11,	177b/12,	180b/21,	180b/22,	180b/23,
177b/16,	177b/17,	177b/19,	180b/24,	180b/25,	180b/26,

181a/01,	181a/02,	181a/03,	184a/11,	184a/13,	184a/15,
181a/04,	181a/07,	181a/13,	184a/16,	184a/17,	184a/19,
181a/14,	181a/15,	181a/16,	184a/20,	184b/01,	184b/02,
181a/17,	181a/18,	181a/20,	184b/03,	184b/05,	184b/06,
181a/21,	181a/22,	181a/27,	184b/07,	184b/08,	184b/09,
181b/01,	181b/02,	181b/04,	184b/11,	184b/12,	184b/15,
181b/08,	181b/09,	181b/12,	184b/16,	184b/19,	184b/20,
181b/13,	181b/15,	181b/16,	184b/21,	184b/22,	184b/23,
181b/18,	181b/19,	181b/20,	184b/26,	184b/27,	185a/01,
181b/21,	181b/22,	181b/23,	185a/02,	185a/04,	185a/05,
181b/24,	182a/03,	182a/05,	185a/06,	185a/08,	185a/09,
182a/07,	182a/09,	182a/10,	185a/10,	185a/11,	185a/17,
182a/11,	182a/12,	182a/14,	185a/18,	185a/19,	185a/21,
182a/15,	182a/17,	182a/18,	185a/22,	185a/23,	185a/24,
182a/20,	182a/21,	182a/22,	185a/25,	185a/26,	185a/27,
182a/23,	182a/24,	182a/25,	185b/01,	185b/03,	185b/08,
182a/27,	182b/01,	182b/03,	185b/10,	185b/12,	185b/13,
182b/04,	182b/05,	182b/07,	185b/14,	185b/15,	185b/17,
182b/08,	182b/09,	182b/10,	185b/18,	185b/20,	185b/21,
182b/11,	182b/12,	182b/13,	185b/22,	185b/23,	185b/24,
182b/14,	182b/15,	182b/17,	185b/27,	186a/03,	186a/05,
182b/18,	182b/19,	182b/21,	186a/07,	186a/08,	186a/11,
182b/24,	182b/25,	183a/01,	186a/12,	186a/15,	186a/16,
183a/02,	183a/03,	183a/06,	186a/18,	186a/19,	186a/20,
183a/09,	183a/10,	183a/11,	186a/21,	186a/22,	186a/23,
183a/15,	183a/16,	183a/19,	186b/03,	186b/04,	186b/06,
183a/20,	183a/21,	183a/22,	186b/09,	186b/10,	186b/12,
183a/24,	183a/25,	183b/01,	186b/14,	186b/15,	186b/17,
183b/02,	183b/03,	183b/04,	186b/18,	186b/19,	186b/21,
183b/10,	183b/12,	183b/13,	186b/22,	186b/23,	186b/24,
183b/14,	183b/15,	183b/17,	186b/25,	186b/26,	187a/01,
183b/25,	183b/26,	183b/27,	187a/02,	187a/05,	187a/06,
184a/03,	184a/05,	184a/06,	187a/07,	187a/08,	187a/13,
184a/08,	184a/09,	184a/10,	187a/17,	187a/20,	187a/21,

187a/22,	187b/01,	187b/02,	190b/03,	190b/04,	190b/06,
187b/04,	187b/05,	187b/06,	190b/07,	190b/08,	190b/10,
187b/07,	187b/08,	187b/11,	190b/11,	190b/12,	190b/13,
187b/12,	187b/13,	187b/14,	190b/14,	190b/20,	190b/22,
187b/16,	187b/18,	187b/19,	190b/23,	190b/26,	191a/01,
187b/21,	187b/22,	187b/24,	191a/02,	191a/03,	191a/04,
187b/25,	188a/01,	188a/02,	191a/05,	191a/07,	191a/09,
188a/03,	188a/06,	188a/07,	191a/12,	191a/13,	191a/14,
188a/09,	188a/10,	188a/12,	191a/15,	191a/18,	191a/19,
188a/13,	188a/14,	188a/15,	191a/20,	191a/21,	191a/22,
188a/16,	188a/17,	188a/18,	191a/23,	191a/25,	191a/26,
188a/19,	188a/21,	188a/22,	191b/03,	191b/05,	191b/06,
188a/24,	188b/01,	188b/02,	191b/09,	191b/11,	191b/12,
188b/04,	188b/05,	188b/08,	191b/13,	191b/17,	191b/19,
188b/10,	188b/11,	188b/14,	191b/21,	191b/22,	191b/24,
188b/16,	188b/21,	188b/23,	191b/26,	192a/01,	192a/02,
188b/27,	189a/03,	189a/08,	192a/03,	192a/04,	192a/05,
189a/09,	189a/11,	189a/13,	192a/13,	192a/16,	192a/17,
189a/14,	189a/17,	189a/19,	192a/18,	192a/19,	192a/21,
189a/21,	189a/24,	189a/25,	192a/22,	192a/24,	192a/26,
189a/26,	189a/27,	189b/02,	192a/28,	192b/03,	192b/05,
189b/03,	189b/04,	189b/05,	192b/07,	192b/08,	192b/10,
189b/06,	189b/07,	189b/08,	192b/11,	192b/12,	192b/13,
189b/10,	189b/12,	189b/13,	192b/15,	192b/16,	192b/18,
189b/14,	189b/15,	189b/16,	192b/20,	192b/22,	192b/24,
189b/20,	189b/26,	189b/27,	192b/25,	192b/27,	192b/28,
190a/01,	190a/02,	190a/03,	193a/01,	193a/02,	193a/03,
190a/04,	190a/06,	190a/07,	193a/04,	193a/05,	193a/07,
190a/09,	190a/10,	190a/11,	193a/08,	193a/10,	193a/11,
190a/12,	190a/13,	190a/14,	193a/12,	193a/15,	193a/16,
190a/15,	190a/16,	190a/17,	193a/18,	193a/19,	193a/20,
190a/18,	190a/19,	190a/21,	193a/22,	193a/23,	193a/24,
190a/22,	190a/23,	190a/24,	193a/25,	193a/27,	193b/01,
190a/26,	190a/27,	190b/02,	193b/02,	193b/05,	193b/06,

193b/08,	193b/11,	193b/12,	196a/26,	196a/27,	196b/02,
193b/15,	193b/16,	193b/17,	196b/03,	196b/05,	196b/06,
193b/18,	193b/22,	193b/23,	196b/07,	196b/09,	196b/11,
193b/25,	193b/26,	194a/01,	196b/13,	196b/16,	196b/19,
194a/02,	194a/04,	194a/05,	196b/21,	196b/22,	196b/23,
194a/07,	194a/08,	194a/11,	197a/02,	197a/04,	197a/06,
194a/12,	194a/13,	194a/14,	197a/08,	197a/12,	197a/13,
194a/15,	194a/16,	194a/17,	197a/15,	197a/16,	197a/20,
194a/18,	194a/19,	194a/20,	197a/23,	197a/26,	197b/01,
194a/21,	194a/22,	194a/23,	197b/02,	197b/03,	197b/04,
194a/24,	194b/01,	194b/03,	197b/05,	197b/06,	197b/08,
194b/05,	194b/06,	194b/08,	197b/09,	197b/12,	197b/13,
194b/09,	194b/10,	194b/11,	197b/14,	197b/15,	197b/16,
194b/12,	194b/14,	194b/15,	197b/17,	197b/19,	197b/20,
194b/16,	194b/18,	194b/19,	197b/22,	197b/23,	197b/25,
194b/22,	194b/24,	194b/26,	197b/26,	197b/27,	198a/01,
194b/27,	195a/01,	195a/03,	198a/02,	198a/03,	198a/04,
195a/04,	195a/05,	195a/08,	198a/06,	198a/07,	198a/08,
195a/13,	195a/15,	195a/16,	198a/10,	198a/12,	198a/13,
195a/17,	195a/19,	195a/20,	198a/14,	198a/15,	198a/16,
195a/21,	195a/22,	195a/23,	198a/17,	198a/20,	198a/21,
195a/25,	195a/26,	195a/27,	198a/23,	198a/24,	198a/25,
195b/01,	195b/03,	195b/04,	198a/26,	198b/01,	198b/02,
195b/05,	195b/06,	195b/07,	198b/03,	198b/04,	198b/06,
195b/08,	195b/09,	195b/10,	198b/15,	198b/16,	198b/18,
195b/11,	195b/12,	195b/15,	198b/19,	198b/21,	198b/23,
195b/17,	195b/20,	195b/21,	198b/24,	198b/27,	199a/02,
195b/22,	195b/25,	195b/27,	199a/06,	199a/07,	199a/08,
196a/01,	196a/02,	196a/03,	199a/09,	199a/10,	199a/11,
196a/04,	196a/05,	196a/07,	199a/12,	199a/13,	199a/14,
196a/10,	196a/11,	196a/12,	199a/15,	199a/16,	199a/17,
196a/13,	196a/16,	196a/19,	199a/19,	199a/22,	199a/26,
196a/20,	196a/21,	196a/22,	199a/27,	199b/01,	199b/04,
196a/23,	196a/24,	196a/25,	199b/05,	199b/07,	199b/09,

199b/11,	199b/12,	199b/13,	k.+ ke 174b/27, 175a/01, 189a/13,
199b/14,	199b/15,	199b/16,	190b/03, 191a/23, 193a/10,
199b/17,	199b/20,	199b/21,	193b/19, 193b/20, 194a/19,
199b/22,	199b/25,	199b/26,	194a/22, 196b/16, 198b/19,
199b/27,	200a/01,	200a/05,	200a/25
200a/07,	200a/09,	200a/11,	k.+ kedür 175a/06
200a/12,	200a/19,	200a/20,	k.+ ni 176b/27, 177a/14, 189a/25,
200a/22,	200a/23,	200a/24,	188b/19, 193a/10, 193b/03,
200a/26,	200b/03,	200b/04,	193b/26
200b/05,	200b/06,	200b/07,	k.+ ning 174b/23
200b/09,	200b/10,	200b/14,	kināye <Ar. dolaylı olarak anlatma.
200b/15,	200b/17,	200b/18,	k.+ sidür 193a/15
200b/20,	200b/23,	200b/24,	kināyet <Ar. sözü gerçek manası dışında
200b/25,	200b/26,	200b/27,	kullanma.
YA541b/11,	YA541b/12,		k. kıldı 190a/10
YA541b/13,	YA541b/15,		kīne <Far. gönülde gizli düşmanlık.
YA541b/16,	YA541b/18,		gürūh-i k. tartkuçılar 193a/03
YA541b/22,	YA541b/27,		k. tartsa 193a/02
YA541b/28,	YA542a/03,		kir - I. girmek.
YA542a/04,	YA542a/07,		k.- diler 183a/27
YA542a/09,	YA542a/11,		k.- er 200b/07
YA542a/13,	YA542a/14,		k.- gen 200a/15
YA542a/15,	YA542a/16,		k.- gey 175a/14, 188a/14
YA542a/18,	YA542a/21,		k.- geyleyler 179b/19
YA542a/25,	YA542a/26		k.- ingizler 178a/21, 181a/05
K. 194b/24			K.- ingizler 181a/04, 200a/13
II. (e.) kimse			k.- ür 186a/09
k. 173a/18, 187b/04, 188b/11,			II. uykuya dalmak.
190b/04, 190b/08, 192b/28,			k.- gey 175a/27
YA542a/18			Kirāme'î Kātibîn <Ar. insanların sağ ve
k.+ din 174a/16			solunda olup işledikleri günah ve
k.+ dür 176b/06, 185a/22, 191a/19			sevapları yazdıklarına inanılan
k.+ dür 183b/09, 187b/03			melekler.
			K. 193b/08

kirāmi <Ar. cömertlere özgü.

k. 186a/21

k. tutulğan 200a/14

kirgüz - girdirmek.

k. 174a/09

kirmek girmek.

k.+ imizning 178a/27

kīš

<Far. din .

k.+ i 196a/12

k.+ idin 190b/15

k.+ imizde 182a/20

k.+ ingizni 176a/12

kiši

kişi, insan.

k. 173b/04, 174b/15, 176b/12,

176b/22, 177b/05, 178b/17,

180a/27, 180b/06, 182a/01,

185b/10, 186a/15, 186a/16,

186b/15, 186b/26, 187b/08,

188a/19, 188b/27, 189b/24,

190a/25, 191b/12, 192a/04,

192b/28, 193b/02, 194a/04,

194a/18, 195b/12, 195b/15,

196a/23, 196a/26, 196b/09,

197a/03, 198a/21, 198a/25,

199b/09, YA542a/14

k.+ din 185a/22, 185b/12, 187b/04,

191a/12, 198a/24, 198b/15

k.+ dür 190a/07

k.+ ge 173b/02, 173b/03, 175a/10,

182b/17, 192a/04, 194a/10,

196b/11

k.+ ler 176a/07, 179a/24, 192b/07,

193a/22, 197a/08, 198b/06,

198b/18

k.+ ler érdiler 183b/11

k.+ lerdin 187b/08

k.+ lerge 178b/19, 185a/25,

187b/21, 192b/10, 193a/05,

199b/20

k.+ lergedür 193a/05

k.+ leri 178a/21, 188b/02

k.+ leride 193a/24

k.+ lerining 193b/16

k.+ lerni 175a/02, 177a/22,

188b/13, 193a/02, 194a/21,

197a/21, 198a/06

k.+ lerning 175a/25, 178a/14,

179a/15, 179a/21, 180a/05,

191b/25, 193a/07

k.+ ni 175a/11, 176b/03, 184b/21,

184b/23, 188b/15, 190b/16,

195a/20

k.+ ning 175a/10, 175a/11,

176b/22, 177a/20, 188a/15,

188a/19, 196b/23, 197a/23,

198a/09

kişisiz kimsesiz.

k. 198b/24

kit - gitmek.

k.- se 198b/04

kitāb <Ar. kitap, kutsal kitap.

k. 186a/25, 186b/10, 186b/13,

189b/09, 194a/19, 196a/04

k.+ dın 189b/18

k.+ ı 196a/04, 196a/05

k.+ ımızning 186a/13

k.+ ınıg 173b/07

k.+ lar 180b/14

k.+ larda 189b/19
k.+ larğa 189b/19
k.+ larınıñ 194b/09
k.+ nı 186b/08, 190a/07, 194b/06
k.+ nıñ 186b/09
kitābī <Ar.+Far. bir kitap.
k.+ dür 182a/08, 186a/21
kiter - I. gidermek.
k.- gey 175a/23, 175b/13
k.- medi 181b/11
II. yardımcı fiil
azāb k.- mekke 183b/21
kitergüçi gideren.
k. 183a/22
kitermek gidermek.
k. 178b/03
kon - konmak.
k.- updur 197a/25
kop - I. gerçekleşmek.
k.- kay 192b/28
k.- kuçı 187a/15
II. yardımcı fiil.
tüben k.- ar 197a/24
kopar - I. göndermek .
k.- mağusıdur 177a/11
II. sevk etmek
k.- dı 178a/09
III. uyandırmak
k.- ğay 194b/01
IV. inşa etmek.
k.- ğıl 177a/23
V. diriltmek.
k.- ğaylar 187a/17, 197b/05
VI. Musāllat etmek

k.- duķ 184a/24
koparıl : inşa edilmek
k.+ ğan 177a/23
korķ - korkmak.
k.- ar 176a/12, 176b/13, 176b/21
k.- ar érđi 176a/09
k.- kan 190b/21
k.- mağay 197a/18
k.- mañızlar 185a/08
k.- tılar 178a/11
k.- unğızlar 199b/16
korķuçı korkan
k.+ lardurlar 190a/17
korķunç korkunç.
K. 200a/10
k.+ ıdın 177a/13
korķut - korkutmak.
k. 175a/16
k.- a başladılar 178a/04
k.- kay 175a/01, 188b/10, 188b/12
k.- kıl 175a/16
k.- kıl 175a/18
k.- tı 183b/08
k.- tum 183a/21
k.- ur 183a/21
korķutķuçı korkutucu.
k. 182a/12, 196a/10
korķutmaķ korkutmak.
k. 186a/18
k.+ ığa 176b/11
k. körsetti 196a/10
koş - birlikte bir iş görmesi için bir kimseyi başka birinin yanına katmak

ķ.- ar  rdiler 174b/09
ķoy - I. koymak.
ķ.- ar 191b/03
ķ.- dı 178a/08
ķ.- ğaylar 175a/26
ķ.- madım 179b/23
ķ.- maķ 189a/09
ķ.- maņgızlar 199b/11
ķ.- sa  di 195a/17
ķ.- up 185a/09, 199b/03
II. bırakmak.
ķ.- ğay 193b/18
ķ.- mağaylar 185a/22
ķ.- sa 177a/01
III. yalnız bırakmak .
ķ.- ar 180b/26
ķ.- dı 180b/25
ķ.- dılar 180b/23
ķ.- ğanídın 193a/11
ķ.- sa 193a/10
IV. bırakmak, m saade etmek
ķ.- unğızlar 176a/10
V. serbest bırakmak.
ķ.- mağısudurlar 181a/11
VI. affetmek.
ķ.- ar 191b/14
ķ.- mağay 192b/28
VII.  st ne yollamak
ķ.- dı 183a/02
VIII. tayin etmek
ķ.- ar 197a/18
IX. meşru kılmak
ķ.- upturlar 190b/15
X. tevekk l etmek

ķ.- ar 178a/06
XI. doğurmak
ķ.- mas 187a/01
XII. yardımcı fiil
m hr ķ.- ar 177a/19, 191b/01,
191b/02
at ķ.- arlar 195b/18
b ķi ķ.- dı 196a/27
s nnet ķ.- dı 181b/24
b ķi ķ.- duķ 178b/24
boyun ķ.- ğanlardın 185a/24
boyun ķ.- ğay 180a/26
boyun ķ.- ğuķılar 200a/13
s nnet ķ.- mağı 181b/24
t hmet ķ.- mağídın 191b/10
 b det ķ.- mağın kıldılar 200b/14
intik m ķ.- maķnı 192b/25
ķulaķ ķ.- maņgızlar 184b/12
 mgek ķ.- may 197b/21
tirig ķ.- unğızlar 176a/03
minnet ķ.- up 199a/22
at ķ.- up  rdiler 181b/15
at ķ.- upturlar 195b/16
ķoy koyun.
ķ. 181b/01, 181b/02
ķoyul - : g revlendirilmek
ķ.- ğan 188b/07
k k g k, sema.
k. 175a/03, 179a/12, 179a/13,
179a/25, 181a/14, 183a/05,
183a/10, 183a/11, 183a/12,
183a/13, 183a/17, 187b/23,
188a/23, 192a/10, YA542a/07
k.+ de YA542a/05

k.+ din 174b/13, 177a/24, 179a/08,
179a/26, 179b/05, 190a/07,
195a/04, 199b/01
k.+ ge 177a/24, 194b/14
k.+ ke 183a/08
k.+ ler 188a/22, 189a/11, 192a/09,
193b/18, 194a/24, 194b/24,
YA541b/29, YA542a/08
k.+ ler 177a/24, 189a/04
k.+ leredür 188a/20
k.+ lering 177a/27, 190a/24
k.+ ni 183a/03, 183a/05, 183a/16
k.+ ning 179a/21, 182b/27,
188a/24, 189a/11
kökî < T.+Far. bir gök.
k. + de 183a/14
kökrek göğüs.
k.+ lerede 175b/01
k.+ leride 179a/09
kölege gölge.
k.+ side 174a/18
köngül gönül.
k. 193a/19, 193a/20, 194a/14,
197b/18, 197b/22, 198b/26
k.+ i 195b/10, YA542a/16
k.+ ide 190b/15, 200b/25
k.+ ige 177a/20
k.+ ke 173b/09
k.+ ler 175a/19
k.+ leredür 191b/06
k.+ leri 175a/18, 176a/02
k.+ leride 179a/19
k.+ lerimiz 182a/14
k.+ lering 182a/06

k.+ leringizdedür 181b/04
k.+ lering 175a/21
k.+ lüklerge 197b/19
k.+ üngge 191b/01, 191b/02,
191b/03
köp çok.
k. 177b/15, 179a/27, 180a/03,
181b/03, 184b/15, 186a/22,
187b/01, 191a/16, 194b/16,
195a/04, 197b/21, 198b/24,
200b/08
k. bolğaylar 176a/15
k. bolur 190b/06
k.+ dür 191a/09
k.+ dürler 173b/22
k.+ idin 192a/15, 192a/18, 192b/01
k.+ iga 192b/01
k.+ ini 184a/17
k.+ tür 197b/09
köplük çokluk.
k.+ i 175a/05, 186a/02, 187b/01
k.+ ige 196b/13
köprek daha çok.
k. 175b/10, 179a/03, 181b/10,
197b/16, 200a/24, 200a/26
k.+ dür 183b/13
k.+ i 179a/15, 179a/21, 179b/01,
179b/06, 179b/14, 179b/17,
180a/05, 182a/13, 192a/01,
193b/16, 197a/08, YA541b/20
k.+ ingiz 200b/21
köpük köpük.
K. 183a/04
k.+ din 183a/05

kör - I. görmek
k.- di 195a/20, 196a/22
k.- diler 181b/19, 181b/22
k.- düm 197a/23
k.- er 175a/02, 176b/09, 181a/24,
184b/08, 186a/08, 191a/09,
192a/04, 197a/21, 197a/22
k.- er érdi 194a/02
k.- erler 193a/12
k.- gen 195b/19
k.- gen bolğay 184a/04
k.- gende 198a/19
k.- gendin 181a/27
k.- genidin 187b/10
k.- gey 180a/01, 186b/16, 193a/12,
193a/14, 194a/04
k.- gey 190b/21
k.- geyleyler 175b/07, YA542a/03
k.- gil 177b/01
k.- megeyleyler 187a/07
k.- mes 182a/17, 198b/13
k.- mes 185b/01
k.- mes édi 194a/03
k.- mesler 186b/14
k.- se alur 197b/19
k.- seler 193a/21, 193a/22
k.- üp 176b/09, 187b/08, 198b/18
II. yardımcı fiil
mu‘âyene k.- diler 198a/24
revā k.- er 195b/11
‘azāb k.- gen 178a/05, 181b/23
şevāb k.- megi 192b/19
‘amel k.- mek 182b/01
ğazab k.- mek 175a/25

ğazab k.- memekde 175a/25

köre (e.) göre.

k. 186b/25, 188b/06, 189a/22,
190b/02, 197a/26
k.+ dür 200a/24

körgüçi I. gören.

k. 179b/07, 190a/24
k. bolğay 177a/25, 185a/06
k.+ ler 182b/20
II. el-Basir, esmaü'l hüsnadan bir
ad.
k. 175b/05, 192a/03
k.+ dür 178a/07, 179a/11, 186a/19,
189a/10

körmegüçi görmeyen.

k. 179b/07

körmek görmek.

k.+ idin 182b/01
k.+ ige 186b/14

körmeslik görmezlik.

k.+ ni 183b/22

körset - I. göstermek .

k. 187b/07
k.- eyim 177b/06
k.- gey 187b/11, 189a/27, 192b/25,
197b/22
k.- geyleyler 197a/05
k.- gil 184b/21, 184b/23
k.- medim 176b/08
k.- mengizler 199b/08
k.- mes 176b/10
k.- mes érdük 198a/20
k.- sek 181a/08, 197b/24
k.- ti 177a/09, 181a/12

k.- tim 176b/09
k.- tük 183b/22
k.- ür 174b/12, 175b/23, 181b/06,
187b/21
k.- ürlər 178a/18
II. yardımcı fiil
iştiğāl k.- gey 197a/20
müsā'adat k.- gey 196b/26
ta'abbüd k.- gey 179a/01
tekzībin k.- gey 194b/13
yol k.- gey 194a/19, 197b/19
baş tartmaqlıg k.- geyler 179b/18
işhād k.- geyler 191a/04
yol k.- güci 178b/24
Yol k.- gücüdür 186b/11
ihticāc k.- güçiler 196a/05
havz k.- ip YA541b/20
meyl k.- ip 175a/19
ictināb k.- ipdürlər 197a/16
k.- mek 176a/17
yol k.- mek 178b/22, 188b/19
yol k.- mes 176b/02
şabrlıg k.- se 184a/21
cezu' k.- seler 184a/22
qorqutmaq k.- ti 196a/10
meşgüllük k.- ti 176b/12
edā' k.- tiler 185a/02
tahrış k.- ür 184b/05
yol k.- ür 189a/26
istihzā' k.- ür érdiler 194b/19
istihzā k.- ür érdiler 198a/19
ittifāq k.- ür érdiler 190b/11
delālet k.- ür érdük 185a/13
dahl k.- ürlər 196b/20

huşümet k.- ürlər 190a/19
isnād k.- ürlər 195b/07
ta'n k.- ürlər 186a/13
körsetküci El-Hadi, esmaü'l hüsnadan bir
ad.
yol k. 177a/01
körsetmek göstermek.
k.+ ide 181a/23
körüsmek görüşmek.
k.+ ige YA542a/04
köşk <Far. köşk, saray.
k.+ imning 198b/10
k.+ ler 181b/11
k.+ lerining 198b/12
köter - I. götürmek.
k.- gey 178b/07
k.- geyler 182b/21
k.- ip 196b/20
II. yükseltmek, kaldırmak.
k.- di 174b/22
k.- ip 184b/09
k.- ür 174b/24
k.- ürlər 173b/23
III. çözmek.
k.- ip érdi 198b/17
IV. yardımcı fiil
mutāba'atıdın k.- diler 198b/27
k.- güçiler 178a/26
fermān k.- güçiler 195a/14
fermān k.- güçilerinġ 191a/26
fermān k.- meglik 183a/06
fermān k.- meglik qılğay érdiler
196b/05
fermān k.- meglikdin 197a/09

‘azāb k.- mekde 198b/03
baş k.- mekge 193a/18
fermān k.- mekligde 177a/20
fermānın k.- mekligidür 189a/20
fermānın k.- meklikdin 199a/01
kötergüçi kaldıran.
k. 174b/20
k.+ ler 183a/10
k.+ leri 188a/26
k.+ si 173b/23
k.+ sidür 174b/21, 174b/24
köteril - : götürülmek, yardımcı fiil.
teklîf k.- ür 181b/23
köterül - götürülmek.
k.- ür 181b/05
köydür - yandırmak.
k.- üp 180b/19
köymek yanmak.
k. 186a/15
köz göz.
k. 200a/20, 200a/23
k.+ i 175a/27, 199a/02, 199b/05
k.+ idür 193a/19
k.+ ige 197a/23
k.+ lerge 200a/18
k.+ leri 184a/04
k.+ lerim 197a/23
k.+ leriniġ 175a/26
k.+ leringiz 184a/14
k.+ lerniġ 175a/24
k. lezzetini alur 200a/20
k.+ niġ 193a/17
k. tutarlar 199b/21
k. yapsa 197a/16

k. yumġuĉı 197b/07
közlüg gözlü.
k.+ dür 179a/23
kū <Far. nerede, nereye
k. 199a/20
ķudret <Ar. kudret, güç.
ķ. 174b/12, 175b/04, 175b/10,
181b/07, 183a/19, 187b/25,
188a/03, 188a/11, 188b/24,
192a/08
ķ.-i kemāliniġ 183a/07
ķ.+ i 175b/05, 184a/10, 186a/11
ķ.+ imizniġ 187b/12, 192b/03
ķ.+ iniġ 181b/06, 185b/19,
186a/07
ķ.+ niġ 181b/06
ķudsiyye <Ar. mukaddeslik, kutsallık.
ķ. 196b/14
ķul mukaddeslik.
ķ.+ ıġa 186a/06
ķulak kulak.
ķ.+ ı 182a/13, 186b/13, 197b/18
ķ.+ ġa 182a/24
ķ. ķoymanġızlar 184b/12
ķ.+ ları 184a/03
ķ.+ larıda 186b/12
ķ.+ larımızda 182a/16
ķ.+ lariniġız 184a/14
ķulaksız kulaġı olmadan.
ķ. 200a/16
ķumarmaklık kökünü kurutma.
ķ.+ ı 196a/18
ķunūt <Ar. ümitsizlik.
ķ. 187a/11

Ḳurānī <Ar.+Far. Kur'ana dair. ḳ.+ dūr 182a/09	ḳ. 183b/13, 193a/14, 194b/20 ḳ.+ din 190a/22
ḳurb <Ar. yakın olma. ḳ.+ ımı 197b/04	ḳ.+ i 178b/03, 183b/10, 193a/10, 195b/13
ḳurba <Ar.yakınlık ḳ.+ dın 191a/21	ḳ.+ iğa 183b/12 ḳ.+ lerining 182b/24
ḳurbet <Ar. yakınlık. ḳ. 174b/22	ḳuyaş güneş. ḳ. 183a/08, 185b/21, 185b/23 ḳ.+ қа 185b/22
ḳursak kursak. ḳ.+ ıdın 180b/03	kūze <Far. testi. k.+ ler 200a/16
ḳuru - kurumak. ḳ.- ğan 186a/08	kūbrā <Ar. en büyük olan. k. 188a/17
ḳuruḳ kurak yer ḳ. 195a/06 ḳ.+ da 181b/05	kūç güç, kudret. k. 176b/19 K. 175a/10 k. bolmağay 190a/09 k. kılğuçılar 188b/19
ḳuşūr <Ar. eksiklik ḳ.+ ıdın 179b/15	kūçlüg güçlü. k. 175b/10
ḳuş kuş. ḳ.+ larning 178a/19	kūfr <Ar. küfür, Tanrıyı inkar. k. 175b/12, 187a/23, 188b/20, 197a/09, 199b/25 k.+ ge 174a/22 k.+ i 194b/17, 195a/27 k.+ ige 190a/06, 196a/03 k.+ ining YA542a/25 k.+ ni 183b/23
ḳut kut, baht. ḳ.+ ımız 195a/14 ḳ.+ ing 197b/19 ḳ.+ ingiz 180b/04	kūfrān <Ar. nankörlük. k.+ ı 193b/18
ḳutḳar - kurtarmak. ḳ.- duḳ 183b/26 ḳ.- ğay 182b/15	kül - gülmek. k.- er érdiler 198a/18
ḳutul - kurtulmak. ḳ.- ğay 174b/05, 200b/16	külfet <Ar. zahmet. k.+ iğa 180b/11
ḳutulmaḳ kurtulmak. ḳ.+ dın 200b/15 ḳ.+ ı 182b/15	
ḳutulmaḳlıg kurtuluş. ḳ. 177b/19	
ḳuvvet <Ar. kuvvet, güç.	

küllî <Ar. bütün. k. 187b/22	k.+ dür 185b/20 k.+ ining 178b/08, 199b/21
kümiş gümüş. k.+ din 197a/04, 197a/07, 197a/11	k.+ ni 180a/01, 180a/03, YA542a/03
kün gün. k. 175a/09, 179a/02, 183b/17, YA542a/13 Bir k. 191b/21, YA541b/18 k.+ de 175a/22, 176b/24, 182b/17, 182b/25, 183a/14, 183b/21, 187a/07, 188b/14, 190b/20, 193a/14, 193b/07, 199b/24, 200a/09, YA542a/10, YA542a/11 k.+ din 175a/02, 180b/02, 190b/07, 200b/17 k.+ ge 190b/07 k.+ i 175a/17, 176b/22, 179b/10, 181a/10, 183b/17, 186a/16, 188b/13, 188b/27, 189b/07, 192b/28, 193a/12, 195b/23, YA542a/26 k.+ ide 182b/18, 188a/17, 190a/01, 193a/24 sanamak k.+ ide 176a/18 k.+ idür 176b/15 k.+ ige YA542a/04 k.+ ining 187b/19 k.+ lerde 183b/16 k.+ leridin 178b/08, 200b/17 k.+ ni 183b/27 k.+ ning 175a/16, 175a/19	künî <T.+FAR. I. bir gün. k. 175a/02 II. o gün, öyle bir gün. k. 175a/04, 176b/25, 178b/18, 178b/ 21, 187a/02, 193b/06 k.+ de 176b/14, 178a/20
	kürsî <Ar. makam. k. 188a/25
	la'alle <Ar. belki. L. 190a/13
	lâbüdd <Ar. lazım, gerek. I. 179b/12
	lâ cerem <Ar. şüphesiz. I. 180b/17, 195b/25, 196b/14
	lâf <Far. söz. I.+ ın urarlar 188b/23
	lâf-gâh <Far. sohbet yeri. I.+ ıda YA541b/19
	lafz <Ar. söz. nüzl-i I.+ ıda 185a/17
	lağt <Ar. ses çıkarma. I.+ ı 189a/07 I.+ ıda 192b/23, 197b/08
	lağv <Far. çirkin söz. I. 184b/12 I.+ dın 185b/09
	lâmi' <Ar. parlayan I. 180a/17
kündüz gündüz. k. 185b/20, 185b/23 k.+ de 186a/01	Latîf <Ar. el-Latif, esmaü'l hüsnadan bir ad.

1. 190a/26, 190a/27
 l.+ ning 190b/01
 L.+ ning 190a/21
- lāyık** <Ar. yakışır.
 l.+ ı bolğay 180a/20
 l.+ ıdur 178b/05
- lāzım** <Ar. gerekli.
 l. 192b/22
- leccāc** <Ar. inatçılık.
 l. étgüçiler 199a/22
- lemyezeli** <Ar. bakilik, kalıcılık.
 l. 191b/03
- leşker** <Far. asker.
 l. 173b/12, 181b/12
 l.+ ini 178a/09
 l.+ ining 179b/06
 l.+ lerning 176b/14
- levh** <Ar. levha, yazılı şey.
 l.+ larıdır 173a/20
- leziz** <Ar. hoş giden şey, tatlı.
 l. 177b/14
- lezzet** <Ar. tat.
 l.+ i 200a/23, 200a/24
 köz l.+ ini alur 200a/20
 l.+ ining 200b/03
 l.+ lerdin 185a/15
 l. tapkaylar 200a/18
- li'ān** <Ar. lanetleşme.
 l.+ ı 200a/21
- liqā** <Ar. kavuşma.
 l.+ sının 188a/02, 200a/10
- likin** <Far. lakin, ancak
 l. 191a/13, 191a/17, 196a/23
- luğat** <Ar. sözcükler.
 l.+ ı 182a/09, 188b/09, 194b/06,
 198a/03
 l.+ ıdın 186b/08
 l.+ i 186b/06
 II. lugat ilmi.
 l.+ da 194b/01
- luğ** <Ar. lütuf, ihsan.
 l. 190b/03
 l.+ ı 190b/02, 200b/07
 l.+ ıdır 190a/22
 l. kıll 174a/09
- ma'āşī** <Ar. asilikler.
 m.+ din 192a/28
- ma'āş** <Ar. geçinecek şey.
 m. 180a/02, 200a/05
 m.+ ı 196b/25
- ma'āyib** <Ar. ayıplar, kusurlar.
 m.+ iğā 175a/25
- mabgūz** <Ar. nefret edilmiş.
 m.+ dur 174b/20
- ma'būd** <Ar. tapılan şey.
 m.+ ı 180a/07, 199a/14,
 YA542a/05
 m.+ ıdur 199a/10, YA542a/05
 m.+ lar 175a/03
 m.+ ları YA542a/12
 m.+ larını YA542a/18
- ma'būdī** <Ar.+Far. öyle bir ma'bud.
 m.+ 179b/19
- madde** <Ar. madde.
 m.+ din 179a/14
- māddesiz** <Ar.+T. madde olmadan.
 m. 179a/14
- mağfiret** <Ar. Allah'ın affı.

- m.+ im 200b/01
- mağrib** <Ar. batı.
m. 197b/08
m.+ ğaça 188a/14
- mağrūr** <Ar. büyüklük taslayan.
m. boldılar 183b/10
m. bolğanlar 183b/11
- mağādīm** <Ar. oğullar.
m.+ ler 200a/06
- maḥāl** <Ar. (maḥāll) yerler.
m.+ de 185b/25
m.+ i 178b/21, 183a/12
m.+ ide 192b/04
m.+ iġa 175a/24
m. qalmadı 189b/24
- maḥbūb** <Ar. sevilen.
m. 200a/23
m.+ ı émetūr 174b/19
m.+ idur 182b/05
- maḥbūbiyet** <Ar. sevimlik.
m. 174b/25
- maḥdūd** <Ar. sınırlanmış.
m. 188a/13
- maḥlūk** <Ar. yaratılmış.
m. 194a/11
m.+ ātnıġ 195a/08
m. bolğaylar 199a/15
m.+ dur 199a/14
m.+ durlar 175b/04, 185b/22
m.+ qa 185b/25
m.+ lar 173b/22
m.+ larımdın 179a/22
- maḥmūd** <Ar. övülmeye değer.
m. 188a/16
- maḥrūm** <Ar. yoksun.
m. qalurlar 193a/26
- maḥsūs** <Ar. hissedilen.
m.+ larıda 179b/15
- maḥşer** <Ar. mahşer.
m. 186b/20, 192a/11, 197b/06
m.+ ğa 197b/04, 197b/05
- maḥşūr** <Ar. kuşatılmış.
m. bolğusıdurlar 193a/20
- maḥv** <Ar. yok etme.
m. étgüçi 177b/25
m. kıılır 191b/04
- maḥz** <Ar. halis.
kerem-i m. 191b/12
- maḥza** <Ar. tam, gerçek.
‘inād-ı m.+ dın 196a/16
- maḥzen** <Ar. içinde saklanılan yer.
m.+ leridin 188a/20
- ma‘işet** <Ar. geçinme.
m.+ ini 196b/18
- maḥām** <Ar. makam.
m.+ ı 184b/19, 188a/16
m.+ ıda 187b/05, 199a/07
m.+ iġa 184b/09, 198a/24
m.+ lar 174b/21
- maḥāşid** <Ar. niyetler, arzular.
m. 200a/11
- maḥbūl** <Ar. kabul edilebilir.
m. 181b/25
m.+ dur 181b/23
m. tüşti 176a/08
- maḥdūr** <Ar. güç , kudret.
m.+ dın 174a/14
m.+ larğa 186a/12

mākir <Ar. hile yapan.

m.+ leri 200b/24

makrūn <Ar. yakınlaştırılmış.

m.+ dur 186a/07

makşūd <Ar. istek.

m. 179a/01, 194a/22

maktan - <Mo. övünmek.

m.- dı 198b/13, 199a/08

m.- ur érđi 199a/08

maktanmak <Mo. övünmek.

m. érđi 195b/14

maqtū ^ʿ <Ar. değeri biçilmiş.

ğayr-ı m. 182b/13

māl <Ar. mal, mülk.

m. 182b/04, 182b/05, 189a/03,

192b/05, 196b/09, 196b/25,

199a/02

m.+ da 180a/04

m.+ ğa 192a/13

m.+ ı 191b/26, 191b/27

m.+ ımıznı 191b/21

m.+ lardın 192b/19

m.+ larımdın 189b/14

m.+ larımızdın 191a/10

m.+ nı 192b/13

m. yığmak 181b/12

mālāmāl <Far. dopdolu.

m.+ dur 179b/21

mālik(I) <Ar. sahip.

m. bolmağaylar YA542a/11

m.+ i 174b/26

mālik(II) <Ar. cehennem kapıcısı melek.

m. 200b/15, 200b/17

m.+ ning 200b/19

māliğrağ <Ar.+T. çok mallı, en çok malı

olan.

m.+ ı érdiler 191b/25

ma'lūm <Ar. bilinen.

m. 177b/13, 177b/23

ħafş-ı m. 179b/19

m. boldı 199b/07

m.+ dur 193a/15

m.+ ing 194a/18

m.+ ing émes édi 194a/17

manğa (zahir) I. teklik kişi zahirinin

yönelme durumu, bana.

m. 177b/06, 177b/19, 177b/23,

180a/25, 185b/12, 187a/14,

187a/20, 187b/02, 189b/18,

191a/14, 191a/15, 198b/09,

199b/16 173a/20, 188a/09

m.+ dur 187a/17

ma'nā <Ar. anlam.

m. 179a/03, 191a/16

m.+ lardın 188a/17

m.+ larını 194b/07

m.+ ning 194a/26

m.+ sı 179b/20, 179b/24, 182b/13,

189a/08, 190a/21, YA541b/27

m.+ sıda YA541b/15

m.+ sını 190b/01

m.+ sınıng 183b/05

ma'nāsız <Ar.+T. anlamsız.

m. 184b/10, 185b/02

m.+ dur 177b/27

ma'nevī <Ar. anlamsız.

m. 180a/16, 200a/04

māni ^ʿ <Ar. engel.

- m.+ dūr 182a/17
- maṅḡlay** <Mo. alın.
m.+ ıdın 188a/08
- maṅşıb** <Ar. görevlilik.
m.+ ıdur 196b/11
- maṅşūr** <Ar. galip.
m. é mestūr 177b/10
- ma' rız** <Ar. hasta.
m. 197b/02, 197b/03, 197b/04
- ma' rifet** <Ar. beceri.
m. 185a/04
m. 185a/05
m.+ i 174b/24
m.+ ining 181a/20
zāt-ı m.+ ining 180a/16
- ma' rūf** <Ar. bilinen.
emr-i m. 185a/26
- masbuḡ** <Ar. boyalı.
m.+ larınıḡ 187b/23
- māsivāullāh** <Ar. Allah dışındaki şeyler.
m.+ dın 185a/20
- ma' şıyyet** <Ar. asilik.
m.+ de 190b/14
- maşlahat** <Ar. iş.
m. 195a/04
m.+ larınıḡ 180a/04
- maşrıḡ** <Ar. doğu.
m. 197b/08, 197b/09
m.+ dın 188a/14
m.+ ı 197b/08
m.+ ıdur 197b/09
- maṭlūb** <Ar. istenen şey.
m.+ ım YA542a/24
- māyide** <Ar. yemek, ziyafet.
m.+ lerga 185a/18
- māyil** <Ar. istekli.
m.+ dūr 191b/27
- ma' zeret** <Ar. özür, bahane.
m.+ dūr 178b/20
- mazlūm** <Ar. zulme uğrayan.
m.+ lar 175a/03
- mazmūn** <Ar. anlam, kavram.
m.+ ıda 198a/11
- mecāmi'** <Ar. toplanılacak yer.
m.+ ning 195b/18
- mecbūl** <Ar. yaratılmış.
m.+ durlar 197a/09
- mecd** <Ar. şan, şeref, büyüklük.
m. 188a/11
- mechūl** <Ar. bilinmeyen, meçhul.
m. 195b/11
- Mecid** <Ar. el-Mecid, esmaü'l hüsnadan
bir ad.
m. 188a/11
- mecma' i** <Ar.+Far. herhangi bir
toplanılacak
yer.
m.+ dın 196a/10
- meded** <Ar. yardım.
m.+ i 195a/13
m. kılgay 188b/23
m. tapmaslar 187a/07
- meded-kār** <Ar.+Far. yardımcı.
m.+ lar 193b/01
- mededkārsız** <Ar.+Far.+T. yardımcısız.
m. 195a/09
- mefātih** <Ar. anahtarlar.
m.+ i 189a/11

mefhūm <Ar. anlaşılması.

m. 198b/16

mefzūl <Ar. anlaşılması.

m. 196b/22

meger <Far. (e.) meğer, oysa ki.

m. 176b/09, 176b/10, 177b/04,
177b/10, 178b/14, 179a/09,
179b/04, 180a/07, 180a/20,
181a/22, 183b/01, 185b/01,
185b/14, 185b/15, 186b/01,
187a/01, 189b/01, 189b/03,
192b/28, 193b/11, 194a/05,
195b/27, 197a/13, 198a/20,
199a/20, 199a/22, 199b/22,
199b/24, 200b/09, YA542a/14,
YA542a/17, 173b/05, 173b/08,
174b/15, 176a/04, 191a/15,
194b/18, 196a/11

mehleke <Ar. helak olacak yer.

m. 188a/06

mehr <Ar. nikah bedeli.

m.+ din 191a/12

mekān <Ar. mekan, yer.

m.+ da 197b/02

m.+ lar 187b/22

mekātīb <Ar. mektuplar.

m. 181b/16

mekr <Ar. hile.

m. 198b/25

m. kıldılar 176a/03

mekrī <Ar.+Far. herhangi bir mekr.

m. 185b/12

mekrūh <Ar. iğrenç.

m. 174b/20

m.+ lar 200a/10

m.+ larğa 185b/14

mekrūhī <Ar.+Far. o mekrūh.

m.+ ning 192b/10

mekzūb <Ar. yalan.

m.+ lar 186b/20

m.+ larğa 186b/06

melāmet <Ar. kınama.

m. 193a/04

m. kıldılar 192b/14

m. kılguçığa 192b/14

m. tilin açkaylar 174a/20

M. tilin açtılar 177b/16

melāyike <Ar. melekler.

M. YA541b/23

melek <Ar. melek.

m. 182a/03, 194a/10

melūl <Ar. bezgin.

M. bolmas 187a/08

m. bolmaslar 186a/02

mel'ūn <Ar. lanetli.

m. 198b/16

memleket <Ar. memleket, yurt.

m.+ i 198b/09

memlūk <Ar. birinin malı olan.

m.+ durlar 175b/04

m.+ ge 175b/04

memnūn <Ar. memnun, sevinçli.

ğayr-ı m. 182b/13

men' <Ar. yasak etme, durdurma.

m. 173a/26

mén (zahir) I. teklik kişi zamiri, ben.

m. 173a/21, 173a/22, 173b/16,
175a/14, 175a/15, 175b/24,

176a/10,	176a/11,	176a/12,	m.+ ing̃ 173b/17, 175a/27, 176a/11,
176a/16,	176b/09,	176b/10,	176a/12, 176a/16, 176a/24,
176b/13,	176b/21,	177a/23,	176b/04, 176b/13, 177a/23,
177a/24,	177a/25,	177a/26,	177b/18, 179a/22, 179b/02,
177b/01,	177b/10,	177b/19,	179b/18, 179b/20, 179b/22,
177b/21,	177b/22,	177b/23,	180a/26, 181a/23, 182a/25,
177b/24,	178a/06,	179b/20,	185b/13, 187a/03, 187a/14,
179b/26,	180a/24,	180a/26,	187a/16, 187a/18, 188a/09,
180a/27,	181a/24,	182a/22,	189a/01, 191a/15, 197a/07,
182a/24,	182b/15,	182b/16,	197a/22, 197b/07, 198b/09,
183a/06,	183a/21,	185a/24,	198b/10, 198b/14, 198b/15,
185b/12,	185b/13,	187a/14,	199b/08, 199b/17, 200a/10,
187a/15,	189a/02,	189a/03,	200a/27, 200b/01, YA542a/21,
189b/14,	189b/17,	189b/20,	YA542a/24
189b/21,	191a/06,	191a/12,	M.+ ing̃ 198b/13, 200a/26
191a/13,	191a/17,	192a/18,	menāfi <Ar. çıkarlar.
193b/24,	196a/14,	196a/22,	m. 190b/01
197a/10,	197b/09,	197b/22,	menāre <Ar. minare.
198a/16,	198a/17,	198b/14,	▪ menāre-i beyzā : Şam Emevi
199b/13,	199b/17,	200b/02,	Camii'nin minarelerinden biri.
YA541b/12,	YA541b/13,		199b/01
YA541b/14,	YA541b/16,		menfa'at <Ar. çıkar.
YA541b/17,	YA541b/22,		m. 181b/03
YA541b/23,	YA541b/28,		meni <Ar. döl, sperm.
YA541b/29	185a/23		m. 180b/02
m.+ din	189b/18, 194a/22, 197b/09		m. 180b/02
m.+ i	176a/10, 177b/20, 177b/21,		menkūl <Ar. nakledilmiş.
	177b/26, 179b/16, 179b/24,		m.+ dūr 191a/18
	185b/12, 187a/16, 187a/17,		mensūh <Ar. hükmü kaldırılmış.
	191a/13, 196a/23, 196a/24,		m. boluptur YA542a/25
	YA541b/25		m.+ dur 189b/26
m.+ im	192a/14		menzil <Ar. yol, mesafe.
			m.+ ge 177a/01
			m.+ iġa 194a/22

- m.+ niḡ 185a/21
- merāsīm** <Ar. resmi tören.
m.+ ide 191a/03
- merci**´ <Ar. dönülecek yer.
m. 189a/03
- merdüme** <Ar. insan.
m.+ si 179b/11
- merfü**´ <Ar. kaldırılmış.
ḡazf-ı m. 188a/07
- merḡüb** <Ar. beḡenilmiş.
m.+ ı 174b/19
- merḡzār** <Far. çimenli sulak yer.
m.+ larıdadurlar 190b/24
- merḡüme** <Ar. ölmüş.
m. 196a/27
- merkeb** <Ar. binek.
m.+ ge 195a/20
m.+ i 195a/16
m.+ iḡa 195a/16
m.+ leridin 195a/16
- merküb** <Ar. üzerine binilmiş.
m.+ ḡa 195a/14
- merrāt** <Ar. defalar.
m.+ dur 180a/15
- mertebe** <Ar. derece.
m. 187b/27
m.+ ler 174b/21
m.+ si 188a/15, 196b/23
m.+ siḡa 182b/01
m.+ siniḡ 196b/19
- meşālih** <Ar. işler.
m.+ i 182a/07
m.+ iḡa YA542a/06
- mescid** <Ar. küçük cami.
m.+ de 197a/21
- meşel** <Ar. örnek.
m. 189a/07, 189a/09, 195b/07,
199a/13
m.+ din 199a/13
m.+ i 188b/15, 199a/24
m.+ ni 189a/09, 199a/20
- meşḡ** <Ar. çirkin bir hale getirmek.
m. 188a/07
- mesire** <Ar. gezilecek yer.
m. 194a/09
- mesmu**´āt <Ar. işitilen şeyler.
m.+ nı 189a/10
- mesrūk** <Ar. çalınmış.
m. 185b/25
- mes'ül** <Ar. sorumlu
m.+ ini 191b/18
- meşāyih** <Ar. şeyhler.
m. 185a/27, 200a/03
- meşḡül** <A bir işle uğraşan.
m. boldı 178a/08
m. bolsalar érdi 197a/08
m.+ dürler 186a/01
m. ḡıldı 177a/22
- meşḡül luḡ** <Ar.+T. meşḡul olmak.
m.+ luḡ körsetti 176b/11
- meşhüd** <Ar. görülmüş.
m.+ ınıḡ 188a/15
- meşhür** <Ar. şöhretli.
m. 181a/19
- meşiyet** <Ar. irade, istek.
m. 189a/13
m.+ i 193b/25, 195b/25
m.+ iḡa 193b/24, 195b/25

- m.+ a 193b/22
m.+ ni 195b/26
- metā** <Ar. satılacak mal, eşya.
m.+ ınıġ 190b/09
- metbu** <Ar. kendisine uyulan.
m.+ larġa 178a/25
- mevcūd** <Ar. var olan.
m.+ ınıġ 188a/14
- meveddet** <Ar. sevme.
m.+ dūr 191a/16
m.+ i 191a/19
- mevhūm** <Ar. kuruntuya dayanan.
m. 179a/09
- mev'ize** <Ar. öġüt.
m.+ lerniġ 177a/21
- mevķif** <Ar. durak.
m.+ ıdın 176b/26
- mevrī** <Ar. alkanarak herket etme.
m. 176b/11
- mevşūf** <Ar.
m. 193a/06
- mevşūl** <Ar. vasıflanmıř.
m. 187b/05
- mev'ūd** <Ar. söz verilmiř.
m.+ dın 176b/01
m.+ niġ 192b/27
- mevzi** <Far. yer.
m.+ dūr 199b/05
- mevzūn** <Ar. tartılmıř.
m.+ larnı 190a/08
- meyāmin** <Ar. bereketler, uġurlar.
m.+ idindūr 188b/03
- meydān** <Ar. alan, meydan.
m. tutmaķ 195b/12
- meyl** <Ar. yönelme.
m. YA541b/21
m. bar érdi 197b/16
m.+ i 197a/09
m. ķılmaġay 189b/21
m. ķılurlar 186a/12
m. kōrsetip 175a/19
- mezālim** <Ar. zulūmler.
m.+ idin 193a/08
- mezkūr** <Ar. adı gemiř, zikredilmiř.
m. bolġusıdur 179b/07
m. boluptur 185b/07
m.+ dur 187b/06
m.+ dūr 173a/18, 199b/27
ġayr-ı m.+ niġ 193a/15
- mihnet** <Ar. zahmeti eziyet.
m. 187a/27, 193b/14
m.+ ni 193b/17
- mihrbān** <Far. I. şefkatli, merhametli.
m. 175a/22, 182a/06, 185b/11
II. er-Rahim, esmaü'l hüsnadan bir ad.
m. 185a/17, 190a/21
m. 188b/03
- Mikāyil** <Ar. tabiat olaylarına nezaret ettiġine inanılan melek.
m. 198a/12, 198a/13
- miķdār** <Ar. miktar.
m.+ ı 178b/08
- miķdārsız** <Ar.+T. miktarsız.
m.+ dur 198b/15
- millet** <Ar. din, bir dinde bulunanlar.
m.+ iġa 189b/12
m.+ iġde 189b/16

- m.+ lerde 198a/09
m.+ leridin 198a/09
- mīm** bir Arap harfi.
m. 182a/02, 182a/03, 182a/04,
188a/06, 188a/13, 194b/02,
194b/03
M. 188a/06
m. émesdür 173a/26
- min** - binmek.
m.- er 181b/01, 195a/10
- ming** bin sayısı.
m. 200b/17
- mingüçi** binici.
m. 195a/19, 195a/21
- minmek** binmek.
m. 181b/02, 195a/13
m.+ de 195a/11
- minmeklik** binmiş olmak.
m.+ de 195a/22
- minnet** <Ar. şükür, teşekkür.
m.+ dür 182a/02
m.+ i 178a/06
m.+ ka 182a/02
m. koyup 199a/22
- mi' rāc** <Ar. göğe çıkma.
•mi' rāc kéçesi : İslam
peygamberinin göğe yükselip Tanrı
ile görüştüğüne inanılan gece.
m. kéçesinde 188a/16
- mīrāş** <Ar. birinden geriye kalan mal
mülk.
m. 200b/07
m. bérduk 178b/23, 200b/06
m. bérildingiz 200b/05
- mişāk** <Ar. sözleşme.
m. 174b/01, 190a/01
- mişāl** <Ar. örnek.
m. 189a/08
m.+ i 186b/15, 198a/21
- mīve** <Far. meyve.
m. 186b/27, 200b/08, 200b/09
m. bérmes 182b/08
m.+ ler 177b/14, 187a/02, 187b/23
m.+ leringni 183a/09
- mizāc** <Ar. karakter, yaratılış.
m. 179b/27, 180a/01
m.+ larda 187b/23
- mizān** <Ar. terazi, ölçü.
m.+ dın 190a/09, 190a/11
m.+ ğa 190a/09
- mu** (e.) soru edatı.
m. 197a/24
m.+ n̄ga 195a/21
m.+ nda 186a/02, 186a/03, 191a/23,
193b/22, 193b/24, 194b/02,
194b/23
m.+ ndaça 173a/25
m.+ ndağ.dur 196a/03
m.+ ndındur 196a/25
m.+ nı 186a/04, 195b/24
m.+ ning 175a/20, 177a/13,
177a/19, 177b/02, 179b/17,
180a/08, 180a/17, 185b/09,
190b/06, 193a/10, 195a/07,
195b/15, 196a/09,
- mu' ākab** <Ar. cezalandırılmış.
m. kıldı 175b/16
- mu' ākabe** <Ar. cezalandırma.

m. 193a/05
mu'āllim <Ar. öğretene
m.+ i 185a/25
mu'āmele <Ar. davranma.
m.+ din 181b/05
m.+ lerde 190a/09
mu'ānede <Ar. inatçılık.
m.+ ğa 196a/17
mu'ānid <Ar. inatçı.
m.+ ler 181a/27, 186a/20
mu'āraza <Ar. karşı gelme, çekişme.
m. kıla almay 176a/07
mu'ārız <Ar. karşı gelen.
m. bolğaylar 176a/08
mu'arrā <Ar. çıplak.
m.+ dur 194a/01
mu'arrız <Ar. dokunaklı söz söyleyen.
m.+ da 194b/02
mu'āşır <Ar. aynı asırda yaşayanlar.
m.+ ıdurlar 196b/02
mu'āşeret <Ar. birlikte yaşayıp iyi
geçinme.
m.+ i 177b/08
mu'ātebe <Ar. azarlama.
m. 193a/05
mu'āvenet <Ar. yardım etme.
m. 199b/25
m. éter érdük 185a/13
mu'āyene <Ar. gözden geçirme.
m. kördiler 198a/24
mu'ayyen <Ar. kararlaştırılan.
m. kılğay 190a/15
mu'azzam <Ar. ulu, muazzam.
m. érdiler 178a/25

mu'azzama <Ar. → mu'azzam
Ka'be-i m. 183a/11
mu'azzeb <Ar. azap gören, eziyet çeken.
m. bolğaylar 180b/20
m. bolğusıdurlar 197b/25
m. bolmağay 176b/20
m. bolur 181a/26
mubşırāt <Ar. görünenler.
m.+ nı 189a/10
mūcib <Ar. lazım gelmiş.
m.+ i 185b/05
m.+ i bolğay 196b/27
m.+ i bolğusıdur 192a/16
mu'cize <Ar. Peygamberlerin yaptığına
inanılan olağanüstü işler.
m. 177a/15, 181a/22, 181a/27,
198a/20
m.-i izhārın kıldı 175b/22
m.+ ler 175b/15, 176a/24, 177a/06,
177a/08, 181a/23, 181a/24,
181b/13, 190a/03, 196b/04,
199b/13
m.+ lerdin 178b/23
m.+ lerimiz 175b/18, 198a/15
m.+ leringning 187b/15
m.+ ni 181a/27
m.+ si 175b/20
mufaşşalan <Ar. uzun uzun söyleme.
m. 187b/26
mufaşşıl <Ar. uzun uzun anlatan.
m. 187b/27
mufazzal <Ar. diğerlerine üstün tutulmuş
olan.
m. érdi 198a/22

muḥabbet <Ar. sevgi.

m. 175b/20, 186a/06, 200a/04,
200a/08

m.-i 'alaḳıye 200a/05

m.-i ḳalbiyye 200a/02

m.-i nefṣāniyye 200a/06

m.-i rūḫāniyyedür 200a/01

m.+ din 174b/25, 200a/07

m.+ i 191b/03, 199b/26, 200a/02,
200a/03, 200a/05

m.+ idür 191a/23

m.+ iḡa 197a/09

m.+ ining 176b/11

m.+ ning 200a/25

muḥakḳak <Ar. doğru.

m. boldı 173b/07

m.+ lar 194a/25

muḥakḳik <Ar. gerçeḡi arayıp meydana
çıkaran.

m.+ lar 190a/09

muḥāl <Ar. mümkün olmayan.

m.+ dür 179a/06

muḥālefet <Ar. aykırılık.

m.+ iḡa 184b/05

m.+ in 199b/11

muḥammil <Ar. üzerine yüklenen.

m. 187b/27

muḥāsebe <Ar. hesap işi.

m. 190a/18

m. ḳılḡaylar 178a/24

muḥatṭab <Ar. hitap olunan.

m. 186b/10

muḥāzāt <Ar. yüz yüze gelme.

m. 185b/04

muḥibb <Ar. seven.

m.+ ler 174b/24

muḥikḳ <Ar. haklı, doğru.

m. 181a/26, 189b/08

muḥit <Ar. çevre.

m.+ i 190a/27

muḥkem <Ar. sağlam kılınmış.

M. bolḡan 194b/10

m. ḳıldılar 200b/21

m. ḳılḡuçılar 200b/23

muḥkemrak <Ar.+T. daha sağlam
kılınmış.

m.+ dur 198a/13

muḥsin <Ar. ihsan eden, iyilikte bulunan.

m. 179b/11

m.+ lerningdür 200b/01

muḥtāç <Ar. ihtiyaç sahibi.

m. 179b/23

muḥtaş <Ar. (muḥtaş) bir şeye mahsus.

m. édi 198a/21

muḥtelif <Ar. çeşitli, türlü

m. 193a/21

m. boldılar 199b/19

muḥtesib <Ar. hesap yapan.

m.+ imning 175a/27

m.+ lerdürler 185a/26

mu'in <Ar. yardımcı.

m.+ i 198b/24

muḳābele <Ar. karşılık.

m.+ sidedür 185b/13

muḳadder <Ar. tayin olunmuş

m. 185b/21

muḳaddes <Ar. kutsal.

m. 193b/27

mukallid <Ar. taklitçi
m.+ lerdin 196a/18

mukarreb <Ar. yaklaşmış.
m. 182a/03
m.+ i 175b/22

mukarrer <Ar. kararlaştırmış, şüphesiz,
sağlam.
m. 185b/21
m. boluptur 190b/25
m.+ dür 188b/11, 196a/05
m.+ dürler 194b/26
m. érdi 198a/09
m. éterler 195a/23
m. kıldı 182b/23, 183a/15

mukasseem <Ar. bölünmüş.
m. 173a/24

mukatta'ā <Ar. kesişmek.
▪ ħurūf-ı mukatta'ā : Kur'an'da bazı
surelerin başlarında yer alan,
anlamı tam olarak belli olmayan
harfler.
ħurūf-ı m. 188a/05, 194a/27
ħurūf-u m. 173a/24
ħurūf-ı m.+ da 182a/01

mukdim <Ar. devamlılıkla çalışan.
m. 198a/26

mükil <Ar. hataları affeden.
m.+ dür 182b/14

mukim <Ar. ikamet eden, oturan.
m. 184b/18, 189b/16
m. bolğay 182a/26
m.+ i 179b/10

mukterih <Ar. düşünmeden söyleyen.
m.+ lerining 181a/25

mukterin <Ar. yakın gelen, yaklaştıran.
m. 188a/27
teşbih-i m. 173b/26

muktezā <Ar. lazım gelmiş
m.+ sı 189a/13

mundın (zamir) işaret zamirinin ayrılma
durumu, bundan.
m. 177a/05, 177b/07, 180b/10,
180b/24, 182a/22, 182a/25,
185a/19, 186b/03,
193a/04

munzar <Ar.
m. émetürler 199b/22

murād <Ar. geciktirilmiş.
m. 176b/14, 177a/01, 177b/23,
178a/15, 179b/22, 181b/15,
181b/16, 184b/15, 185a/24,
185b/06, 186a/15, 187a/16,
189b/09, 190a/01, 190a/09,
190a/11, 190b/10, 191a/16,
191a/19, 191a/21, 192b/15,
193a/19, 193b/16, 196a/26,
198a/02, 198a/04, 198a/09, 198a/22
175b/19, 179b/09, 182b/04,
183a/07, 197b/08
m.+ ı 174b/05, 177a/20, 179b/21,
179b/25
m.+ қа 180b/10

muşāhib <Ar. sohbet arkadaşı.
m. 197a/19
m.+ iğa 184b/05

muşālih <Ar. barışan.
m. 190a/27
m.+ iğa 189a/22

m.+ ining 200a/05
musallaḫ <Ar. sataşmış, ilişmiş.
m. kıldı 183a/04
m. kılduk 184a/25
muşibet <Ar. ansızın gelen bela.
m.+ din 174b/15, 192a/12
m.+ ka 199b/25
m. yétkürür 192a/18
mutābaʿat <Ar. anlaşma.
m.+ ı 173b/16
m.+ ıdın köterdiler 198b/27
m.+ ın 184a/26
mutaşavvir <Ar. tasarlayan.
m. é mestür 177b/10, 200a/23
mutaḫarrik <Ar. yol bulan, geçen.
m. bolmas 186a/26
mutazarrır <Ar. zarar gören.
m. bolmağay 191b/02
muttaḳi <Ar. Allah'tan korkan.
m.+ lerga 200a/09
muttāşıl <Ar. aralıksız, durmadan.
m. 176b/16
m. bolğaylar 179b/06
m. bolur érdiler 186b/21
m. kılgay 183b/19
muvāceheten <Ar. yüzyüze gelerek.
m. 194a/04
muvaffak <Ar. başaran.
m. 175a/09
muvaḫhid <Ar. Allahın birliğine inanan.
m.+ i 196a/25
m.+ lerning YA541b/28
muvaşşah <Ar. süslü.
m. 179b/23

mu'zî <Ar. eziyet eden, hilekar
m. 189a/09
m.+ dür 199a/18
mü'min <Ar. inanan.
m. 181a/26, 190b/18, 192b/10
m. 179b/10
m. bolğay 177b/12
m.+ ge 176b/07
m.+ i 177a/09
m.+ ler 176a/04, 177a/19, 188b/26,
190b/11, 192a/12, 199b/26
m.+ ler.ning 191a/02
m.+ lerdin 188b/02
m.+ lerge 179b/05, 182a/02,
185a/07, 192b/02
m.+ leridin 197a/20
m.+ lerni 199b/06, YA542a/17
m.+ lerning 177b/25, 192a/06
m.+ ning 190b/06, 200a/02
m.+ ning 193b/17
m. 177a/05
m. bolğaylar 175a/09
m.+ ler 175a/09, 188b/16
m.+ lerini 174a/10
▪ Süre-tü'l Mü'min : Mümin suresi.
173a/17.
mübāhî <Ar. övünen.
m. 181b/16
mübālağa <Ar. bir işi çok büyütme.
m. YA541b/18
mübārek <Ar. hayırlı, kutlu.
m. 188a/08, 195a/17, 199b/03
m.+ ning 195a/17
mübāşir <Ar. bir işe başlayan.

- m.+ idür 191a/05
- müberra** <Ar. aklandı. m. 193b/27
- mübhem** <Ar. belirsiz. m. 192b/26
- mübîn** <Ar. iyiyi kötüyü ayıran. sultân-ı m. 175b/19
m. bolğan 182a/08
- mübtelâ** <Ar. tutkun. m. bolurlar 179a/25
m. kıılır 184b/05
- mübtel** <Ar. hükümsüz bırakılmış, bozulmuş. m. 181a/25, 189b/08
- mücâdele** <Ar. çekişme. m. 190a/05, 195b/13, 195b/24
m. kıılır érdiler 179a/05
m. kıılırlar 190a/02
- mücâdil** <Ar. çekişen. m.+ ler 180b/14
m.+ lerni 180b/25
- mücâhid** <Ar. savaşan, uğraşan. m. 198a/02
- mücâvir** <Ar. komşu. m.+ leri 195b/18
- mücâzât** <Ar. ceza. m.+ ı 173b/06
m.+ nı 190a/18
- mücid** <Ar. (mücid) çok çalışın. m.+ lerdürler 188b/16
- mücmelen** <Ar. kısaltarak, az ve öz sözle. m. 187b/27
- müdâhil** <Ar. dahil olan, karışın. m.+ ing 191a/10
- müdde'â** <Ar. iddia olunan şey. m.+ sı 196a/01, 196b/11
- müddet** <Ar. muayyen vakit. m.+ ining 182b/26
- müddetî** <Ar.+Far. o müddet. m. 180b/07
m. érdi 176a/21
- mü'ekkil** <Ar. vekil tayin eden. m. 200b/27
- mü'eyyid** <Ar. doğrulayan. m.+ idür 179b/17
- mü'ezzin** <Ar. ezan okyan. m.+ ler 185b/01, 185b/03
- müfessir** <Ar. tefsir eden. m.+ ler 186a/15
m.+ lerning 179a/15
- müfevviz** <Ar. sipariş eden. m.+ dur 188b/27
- müheyyâ** <Ar. hazırlamış. m. bolğan 185a/16
m. bolğay 196b/25
- mühîb** <Ar. heybetli. m. 183b/16
- mühim** <Ar. gerekli. m.+ i 196b/25
m.+ lerimni 189a/02
- mühimmât** <Ar. gerekli şeyler. m.+ ığa 195a/05
- mühlet** <A bir işin yapılması için verilen zaman. m. bérmeğide 189b/07
m.+ siz 180b/10
- mühletî** <Ar.+Far. herhangi bir mühlet.

- m. 173b/09
- mühr** <Far. mühür.
m.+ in 191b/03
m. koyar 177a/19, 191b/01
- müjde** <Far. müjde.
m. bérgüçilerğa 182a/11
m. bérür 191a/01
- mükābere** <Ar. büyüklük taslayıp doğruyu kabul etmemek.
m. 196a/17, YA542a/22
m.+ de 199a/03
m. kıla almas YA542a/19
- mükāfāt** <Ar. ödül.
m. buyurmağay 186b/25
m.+ da 185b/05
m.+ ı 200b/23
m.+ ıdın 190b/18, YA542a/23
m.+ ığa 173b/17, 182b/09
- mükevveniyāt** <Ar. yaratmalar.
m. YA542a/08
- mükezzib** <Ar. yalanlayan.
m. 184b/02
m.+ leriğa 173b/18
- mülāhaza** <Ar. düşünce.
m.+ sı 199a/07
- mülākāt** <Ar. görüşme.
m. kılğaylar 175a/02
- mülāki** <Ar. görüşen, yüz yüze gelen.
m. bolur 175a/03
- mülāzım** <Ar. bir yere sarılıp kalan, ayrılamayan.
m.+ ları 178a/03
m.+ larıdır 195b/18
m.+ larıdırlar 173b/20
- mülk** <Ar. mülk, mal.
m. 174b/26, 175a/08
m.+ i 173a/27, 188a/13, 194b/04, 198b/23
m.+ ide 183a/19, 188a/03
m.+ ığa 194b/03
m.+ ige 173a/26, 173b/21
m.+ imdedür 198b/15
- mülzem** <Ar. lüzumlu görülmüş.
m. boldı 199a/12
- mümüid** <Ar. (mümidd), yardım eden.
m.+ i 198b/24
- münācāt** <Ar. yalvarma.
m. 175a/26
- münādī** <Ar. nida eden.
m. 200a/11
- münāferet** <Ar. nefret etme.
m.+ dür 174b/18
- münāfık** <Ar. inanmadığı halde Müslüman gibi gözüken.
m. 188b/16
m.+ lar 190b/10
- münāsib** <Ar. uygun, yerinde.
m. 180a/13
- münāzi** <Ar. kavgacı.
m.+ leri 175a/08
- münderic** <Ar. içinde bulunan.
m.+ dür 187b/27
- münezzeh** <Ar. temiz, arı.
m. 193b/27
- münezzel** <Ar. indirilmiş.
m. émes édi 194a/16
- münezzil** <Ar. indiren.
m. 189b/18, 190a/08

münhaşır <Ar. ait, mahsus.

m. érdi 196b/12

münkir <Ar. kabul etmeyen.

nehy-i m. 185a/26

m. bola almas 193b/08

m. boldılar 183b/15, 184a/27

m.+ dürler 180b/13

m.+ leri 186b/04, 194b/19

mürîd <Ar. bir şeyhe bağlı kimse.

m.+ ler 200a/03

mürsil <Ar. gönderen .

m. 182a/03, 194a/10

mürtefi [‘]<Ar. yükselen.

m. boldı 183a/02

mürvārîd <Far. inci.

m. 199b/04

m.+ din 194a/09

müsā‘adat <Ar. yardımlar.

m. körsetgey 196b/26

müsāferet <Ar. seyahat.

m. 181b/04

müşmir <Ar. netice veren.

m.+ idür 200a/04

müsrif <Ar. israf eden.

m. 194b/16

müstaķil <Ar. kendi başına

m. 181a/23

müstaķîm <Ar. doğru, düz.

m. 185a/07

m. bolģil 189b/12, 189b/16

müstecāb <Ar. kabul edilmiş.

m.+ dur 198b/03

müstedel <Ar. delille ispat edilmiş.

m.+ i 196a/08

müstefid <Ar. faydalanan.

m. bolģay 200a/01

müsteħik <Ar. bir şeyi hak etmiş.

m. bolģay 173b/05

m.+ ı 187a/14

m.+ ı boldılar 183a/25

‘azāb m.+ ı boldılar 184b/06

m.+ nıng 192a/20

müstelezzāt <Ar. lezzet alınan şeyler.

m. 197a/16

müstenid <Ar. dayanan.

m.+ dür 200a/05

müstevcib <Ar. layık.

m.+ i 173b/21, 193a/25

ot m.+ i bolģay 177b/21

müşāhede <Ar. gözle görme.

m. kılğan bolģay 195b/19

m. kılğay 194b/07

m. kılıp 178a/11

m. kılıpdurlar 187b/09

m. kılurlar érdiler 183a/25

m.+ si 194a/26

m.+ sidin 183b/06, 200a/23

müşerref <Ar. şeref verilmiş.

m. bolģay 177a/25

müşfik <Ar. şefkatli.

m. 175a/22

müşîr <Ar. emir veren.

m.+ i érdi 175b/22

müşrik <Ar. ortak koşan.

m. 181a/26

m. bolğanmağıdın 182b/04

m. érdiler 194b/16

- m.+ ler 175b/03, 177b/25, 182b/08,
183b/05, 184a/24, 186b/06,
190b/18, 193a/27, 193b/10,
199a/19, YA542a/13
gürüh-ı m.+ ler.din 191a/04
m.+ lerdin 187a/05, 195b/05
m.+ lerdürler 188b/17
m.+ lerge 180a/23
m.+ leri 175b/06, 184b/11, 186b/21
m.+ lerni 187a/03, 190b/21
m.+ lerning 182a/13, 182b/05,
YA542a/19
- müştaḳ** <Ar. can atan.
ḥaṣṣa-i m.+ larningdur 200b/02
- müşteheyāt** <Ar. iştah veren şeyler.
m.+ idur 200a/07
- müştemil** <Ar. içine alan.
m. 199b/13
m. bolğay 190b/01
- müşterek** <Ar. ortaklaşa.
m.+ din 189a/17
- mütābaʿat** <Ar. uyma, tabî olma.
m.+ ı 197b/01
m.+ in 177b/20
m.+ in kılğıl 179b/04
m.+ in kılmaṅızlar 199b/10
m.+ in kılur 196a/14
- mütāreke** <Ar. anlaşma.
m. YA542a/24
- müteahḥir** <Ar. geciken.
m. 180a/19
- müteʿarrız** <Ar. saldıran.
m. bolmas érdi 192b/14
- mütedeyyin** <Ar. dindar.
m. bol 180a/23
- müteferriḳ** <Ar. daḡınık.
m. bolmaṅızlar 189a/21
- mütekebbir** <Ar. kibirlenen.
m. 177a/20
- mütekellim** <Ar. söyleyen.
m. bolmaslar 182b/03
- mütekeṣṣire** <Ar. çoḡalan.
m. 181a/13
- mütemekkin** <Ar. yerleşmiş.
m. 175b/10, 175b/16, 192a/12
- mütemennā** <Ar. istenilen.
m. 200a/08
- mütenaʿim** <Ar. nimet içinde büyüyen.
m.+ leri 196a/11
- mütereddid** <Ar. kararsız.
m. boldı 198b/06
- müteṣekkil** <Ar. şekillenmiş.
m. bolğaylar 179b/03
- mütevelli** <Ar. birinin yerine geçen.
m.+ si bolğay 188b/21
- mütezahhir** <Ar. yardım edilen, taraflısı
olan.
m. bolup 181b/16
- müzd** <Far. ücret, karşılık.
m.+ i 182b/10, 192b/26, 192b/28
m.+ in 182b/12, 191a/17
- müzdî** <Far. herhangi bir karşılık veya
ücret.
m. 19.1a/05, 191a/06, 191a/07,
191a/12
- nafaḳa** <Ar. geçimlik.
n. kılkanığa 192b/13
n. kılmaslar 182b/09

- n. kıllurlar 192b/20
- nāfız** <Ar. sözü geçen, tesir eden.
n. 173a/27
- nāgāh** <Far. ansızın.
n. 177a/21
- na'im** <Ar. bollukta yaşayan.
n. 190b/27
n.+ i 187a/20
n.+ idin 192b/07
n.+ ining 200a/19
- nāka** <Ar. dişi deve.
n. 183b/25
- naqd** <Ar. seçme
n. 195a/14
- nākış** <Ar. eksik.
n. 179b/25
- nākışrak** <Ar.+T. daha eksik
n.+ durlar 195b/03
- naql** <Ar. aktarma.
n. aytıpdur 197b/05
n.+ i 196a/06
n. kıllıpdur 187b/19
n. kıllıpdurlar 200a/25
n. kıllur 173a/19, 173a/21, 174a/01,
182b/13, 185b/11, 187a/20,
188a/06, 191a/04, 191a/07,
191b/03, 192b/27
- naqş** <Ar. işlemek.
n. kıldı 180a/11
- namāz** <Far. namaz.
bang-ı n. 185b/01
n.+ ğa 178a/08
n.+ ını 178a/11
n.+ nı 192b/17
- n. oğugaylar 185b/04
n. oğurlar 185b/27
n. ünder 185b/02
- nāme** <Far. mektup, yazılı şey.
n.+ si 186a/24
n.+ sidür 186a/24
n.+ sini 177b/08
- naşb** <Ar. saplama, dikme.
n.+ ı 176a/14
- nāsezā** <Far. uygun olmayan.
n. 183b/08
- naşīb** <Ar. pay ,hisse.
n.+ i 200b/01
n.+ idür 190b/09, 200a/20
n.+ ini 190b/12
- naşībī** <Ar.+Far. bir nasip.
n. 195a/24
- naşihat** <Ar. öğüt.
n. 183a/27
- nāsihī** <Ar.+Far. o hükümsüz bırakan.
n.+ dür 194b/10
- nātuvān** <Far. güçsüz, zayıf.
n.+ lar 182b/11
- nātıq** <Ar. söyleyen.
n. érdiler 196a/04
- nāz** <Far. işve, cilve.
n. 195b/12
- nazar** <Ar. bakma.
n. 175a/24, 179b/15, 200a/20
n.+ ğa 200a/18
n.+ ı 183a/03
n.+ ığa 200a/21
- nāzil** <Ar. inen, inici.

n. boldı 184b/10, 185b/03, 189b/16, 191a/12, 191b/12	n.+ dür 177b/19, 197a/24 n. yanglıg 180b/13
n. bolgusıdur 188a/09	nebeviyye <Ar. peygamberlik. n. 196b/12, 196b/26
n. kıldı 179a/18	nebi <Ar. peygamber. n. 182a/03 n.+ ler 176a/04, 178b/19, 186b/05
ne <Far. (e.) olumsuzluk edatı. n. 174b/11, 175a/10, 175a/11, 175a/12, 175a/15, 175a/20, 177b/15, 178a/01, 179a/27, 179b/09, 179b/12, 181a/18, 181b/23, 182a/23, 183a/07, 183a/08, 183a/15, 184a/14, 184a/15, 185b/22, 185b/25, 186a/25, 186b/16, 186b/19, 187b/09, 188b/21, 188b/24, 189a/01, 189b/06, 190b/13, 190b/17, 192a/22, 192b/24, 195a/04, 195a/05, 195b/13, 195b/25, 195b/26, 196a/03, 197a/02, 197a/07, 197a/10, 199a/10, 199a/21, 200a/04, 200a/11, 200b/18	necāh <Ar. isteğine ulaşma. n.+ ga 193b/04 necāt <Ar. kurtulma. n. 193b/04 n. bérür 192b/01 n.+ dın 200b/12 n.+ ı 178b/16 n. tapar 181a/26 néçe nasıl. n. 173b/11, 192a/04, 192a/14, 194b/22, 200a/24 nefes <Ar. nefes. n.+ i 199b/04, 199b/05 nefret <Ar. nefret, kin. n. bolğay 182a/24 nefs <Ar. can, öz, varlık. n. 180a/04, 184a/26, 185b/16, 191a/10, 200a/20 n.+ i 186b/23, 198b/07 n.+ ige 182b/05, 197b/21 n.+ igedür 186b/23 n.+ imizni 178b/04 n.+ ler 182b/03 n.+ lerde 193a/24 n.+ lerge 200a/17 n.+ leri 174a/20 n.+ leride 187b/13, 193a/23
né (e.) soru edatı, ne. n. 174a/14, 175a/17, 177b/01, 178b/02, 180a/07, 182b/26, 183a/19, 183a/20, 184a/18, 185a/25, 185b/26, 186a/18, 186b/17, 187b/25, 188a/03, 190a/12, 190a/17, 192a/04, 192a/12, 193b/24, 194a/16, 194b/16, 194b/22, 194b/23, 195b/20, 197a/23, 197b/05, YA542a/21 191b/21 n.+ de 175b/16, 199b/16	

- n.+ leringiz 185a/15
n.+ leringizge 174a/23, 197b/12
n.+ ni 185b/14
- nefsāniyye** <Ar. nefse ait olan.
▪ muḥabbet-i nefsāniyye : nefse olan sevgi.
200a/06
- nefsiyye** <Ar. nefse ait olan.
n. 200a/07
- nefy** <Ar. sürme, sürgün etme.
ʿilm-i n.+ din 177b/23
n.+ dür 177b/23
n.+ ide YA541b/18
n.+ idin 189a/24
n.+ idür 188b/01
n.+ ini 193b/25
n.+ ining 189a/09
- nége** niye, neden.
n. 186b/07, 195a/21, 198b/18, 198b/21, 198b/22
N. 174a/21, 184a/08, 186b/06, 186b/09, 194a/01, 196b/08, 199a/16
- nehy** <Ar. yasak etme.
n. 182a/08
n.-i münkir 185a/26
n.+ ge 184b/27
n. kıılıp 180a/24
- nekret** <Ar. belirsiz şeyler.
n. 177b/18
- néme** şey.
n. 180b/15, 180b/25, 183a/10, 183b/03, 184a/11, 185b/08, 189a/17, 190a/12, 195b/06, 197b/26, 199a/09, 199a/11
- n. 175a/06, 181a/02, 189a/07
n.+ de 188b/26, 200a/20
n.+ din 188b/26, 192b/05
n.+ dür 194a/16
n. émes ékendürler 180b/25
n.+ ge 175b/03, 177b/23, 180b/26, 182a/24, 183b/13, 187b/01, 187b/15, 188b/25, 189a/14, 189a/16, 191b/06, 196a/16
n.+ lerdin 177b/14
n.+ lerge 174a/06, 186a/11, 188a/02
n.+ leridin 188a/21
n.+ lerige 188a/09
n.+ lerni 180a/02
n.+ lerning 180a/06, 188a/03, 188a/14
n.+ ni 178b/08, 180b/24
n.+ ning 182a/15
- neseb** <Ar. nesil soy.
n.+ leri 181a/20
- nesh** <Ar. hükümsüz bırakma.
n. 194b/10
- nesl** <Ar. nesil.
n.+ ide 196a/27
- neşā'** <Ar.yetişme, gelişme hayat bulma
n.+ da 187b/27
- neşāt** <Ar. sevinç.
n. 186a/06
- neşāyed** <Far. layık değil, yakışmaz
n. 175a/14
- neşr** <Ar. yayma, dağıtma.
n.+ i 192a/07

- netāic** <Ar. sonuçlar.
n.+ ining 200a/04
- néteg** nasıl.
n. 173b/17, 177b/24, 180a/07,
195b/04, 195b/11, 197a/21,
198b/24, YA542a/19 178b/03,
180b/13, YA541b/11
n.+ dür 177b/19
n. érdi 175b/07, 181b/08, 196a/19
- netāice** <Ar. sonuç
n.+ si 178a/09, 185a/19
- nev^ç** <Ar. çeşit, tür.
n. 200a/03
n.+ i 198a/21
n.+ ning 200a/07
- nev^ı** <Ar. cinsle ilgili.
n. 184b/08
- nevmīd** <Far. ümitsiz.
n. 174b/06
n. bolğaylar 178b/06
n. bolurlar 192a/05
- nevmīdlik** <Far.+T. ümitsizlik
n. 187a/11
- nevmīdsiz** <Far. ümitsiz.
n.+ dür 187a/10
- nidā'** <Ar. çağırma, bapırma, seslenme.
n. 198a/25
n. kıldı 198b/07
n. kılğaylar 174a/21, 200b/15
n. kılğuçı 200a/09, 200a/13
n. kılulurlar 186b/15
n. kılur 200a/09
n. kılurlar 174a/19
n. tekrārın kıldı 177b/17
- nifāk** <Ar. münafıklık, iki yüzlülük.
n. 188b/20
- nihān** <Far. gizli, saklı.
n. 182a/27
- nihāyet** <Ar. son.
n.+ i 177b/15
n.+ ide 180b/19
n.+ idür 180b/04, 185a/19
n.+ ini 195b/16
- nihāyetsiz** <Ar.+T. sonsuz.
n. 174a/18
- ni^ç met** <Ar. lütuf, bağış, nimet.
n. 187a/09, 187a/18, 187a/25,
196b/03, 200b/04
n. 190b/02
n.+ din 198a/05
n.+ ğa 174b/18
n.+ i 197a/14
n.+ idin 190b/12
n.+ iğa 174b/18
n.+ ini 195a/11, 195a/22
n.+ ler 200a/19
n.+ ni 193b/17
n.+ ning 196b/05
- nisbet** <Ar. bağlılık ilgi.
n. 185a/18, 186a/11
n.+ i 174a/03, 191a/16
n.+ iğa 176a/04
n.+ in kılur 195a/27
n. kılurlar 194b/19
- nişāne** <Ar. alamet, belirti.
n.+ ler 174b/12
n.+ leri 175b/11

- n.+ leridin 181b/06, 185b/20,
192a/08, 192a/23
n.+ lerimizni 198a/17
n.+ lerini 187b/12
n.+ si 181a/22
- nitāc** <Ar. yavru doğurma.
n. 187a/02
- niyāz** <Far. yalvarma, dua.
n. 179b/22
- niyyet** <Ar. niyet.
n.+ ingge 185b/19
- nizā^c** <Ar. çekişme, kavga.
n. kılurlar 180b/12
- nūr** <Ar. aydınlık.
n. 194a/07
- nuşrāt** <Ar. üstünlük vermek.
n.+ ı YA541b/22
- nuşret** <Ar. yardım.
n. 194b/23
n. bérnekde 200b/24
n. bérür 178b/16
n.+ i 178b/26, 181a/07
n.+ in 179b/22
- nuṭfe** <Ar. döl suyu.
n. 174b/01
- nuzūl** <Ar. aşağı inme.
n.+ idin 191a/18
- nübüvvet** <Ar. peygamberlik.
n. 175a/01, 176a/01, 191a/27,
196b/17, 196b/27, 199a/22
n.+ dür 196b/16
n.+ iğa 198a/15
n.+ ining 181a/22, 194b/07
n.+ қа 181a/27
- n.+ ning 182a/17
- nūfūs** <Ar. ruhlar, canlar.
n.+ ıdın 182a/06
- nūmūdār** <Far. görünen şey, örnek.
n.+ ı 187b/25
- nūzl** <Ar. konak yeri.
n.-i lafzıda 185a/17
- nūzūl** <Ar. aşağı inme.
n.+ iğa 191a/27
n.+ i 185a/17, 188a/20, 192b/03
n.+ idin 188a/07, 199a/17
n.+ idür 199b/01
n.+ ining 199a/14
- oğlan** erkek çocuk.
o. 180b/03
o.+ lar 193b/20, 195b/01, 195b/03
o.+ ları 180b/01
o.+ larıdın 174a/13, 195b/05
o.+ larını 175b/26, 175b/27,
176a/01
o.+ larını 176b/03
o.+ larsız 193b/19
- oğul** erkek çocuk.
o. 192b/05, 193b/21, 193b/23,
195a/27, YA541b/14, YA541b/15,
YA541b/17
o.+ dın 185a/09
o.+ ı 191a/09, 191a/19, 195b/04,
YA541b/28
o.+ iğa 199a/13
o.+ ining 177a/06
o.+ lar 193b/21
o.+ larğa 193b/23
o.+ sız 193b/26

oğulı <T.+Far. I. bir oğul.

o. YA541b/12

II. oğulluk

o. YA541b/18

oğulla - oğul vermek.

o.- pdur 195b/07

oğulluk oğulluk.

o.+ қа 195b/15

oğşaş benzer.

o. 176b/17, 183a/01, 189a/07,
195b/06

o. bolğay 195b/08

o.+ ға 195b/07

o.+ ı 177b/11, 198a/21

oķı - → oķu-.

o. 177b/02

oķu - I. okumak.

o.- dı 175a/16, YA541b/25

o.- ğay 173a/19

o.- ğaylar 182a/09

o.- r 176a/14, 184b/08, 184b/12,
196a/13

o.- r édi 184b/09

o.- r érdiler 184b/10

II. çağırmaq.

o.- dı 192b/16

o.- ğay 176a/11, 185a/22, 187a/02,
189b/21

o.- ğıl 198a/27, 198b/03

o.- ğıl 189b/12

o.- ŋızlar 178b/07, 178b/11

o.- ptur 196a/26

o.- r 176b/21, 177b/13, 177b/19,
177b/20, 177b/24, 177b/26,

178a/22, 179b/19, 182a/15,

189a/23, 191b/15, 197b/03

o.- r 177b/21

o.- r érdiler 174b/07

o.- rlar 176b/22

o.- rsın 189a/24, 194a/21

III. görmek, bilmek.

o.- r érdiler 198a/27

o.- may 197a/24

IV. anlatmak.

o.- maydur 181a/17

o.- p 181a/16

o.- r 182a/16

V. dua etmek

o.- dı 195a/20

VI. ibadet etmek...

o.- ğan bolğay 180b/23

o.- ŋızlar 179b/16

o.- r 179b/25

VII. yardımcı fiil.

namāz o.- ğaylar 185b/04

ħafş o.- r 195b/11

namāz o.- rlar 185b/27

oķuģuķı çağıran.

o.+ nı 186b/16

okul - çağırılmak

o.- duŋızlar 174a/23

oķumağ okumak

o.+ dın 184b/14

okut - okutmak.

o.- turur 191b/01

ol	(zamir) III. teklik kişi zamiri ve işaret zamiri, o.	185a/10,	185a/14,	185a/22,
		185b/08,	185b/10,	185b/11,
	o. 173b/01, 173b/05, 173b/20,	185b/13,	186a/09,	186a/10,
	174a/17, 174b/06, 174b/12,	186a/11,	186a/15,	186a/16,
	174b/18, 175a/01, 175a/19,	186a/23,	186a/25,	186b/13,
	175a/22, 175b/14, 175b/22,	186b/16,	187a/02,	187a/12,
	176a/06, 176a/07, 176a/09,	187b/04,	187b/13,	187b/14,
	176a/11, 176a/12, 176a/13,	187b/16,	188a/02,	188a/12,
	176a/24, 176a/25, 176a/26,	188a/15,	188a/23,	188b/14,
	176b/01, 176b/07, 176b/12,	188b/24,	188b/26,	188b/27,
	176b/14, 176b/24, 176b/26,	189a/10,	189a/14,	189a/16,
	177a/03, 177a/11, 177a/13,	189a/17,	189a/21,	189b/09,
	177a/14, 177b/05, 177b/12,	189b/13,	190a/02,	190a/06,
	177b/23, 177b/24, 178a/01,	190a/07,	190a/16,	190a/18,
	178a/04, 178a/08, 178a/12,	190b/04,	190b/05,	190b/10,
	179a/11, 179a/13, 179a/16,	190b/20,	191a/03,	191a/12,
	179a/18, 179a/22, 179b/12,	191a/24,	191a/25,	191b/10,
	180a/07, 180a/15, 180a/20,	191b/12,	191b/13,	192a/03,
	180a/27, 180b/02, 180b/09,	192a/04,	192a/13,	192a/18,
	180b/10, 180b/15, 180b/16,	192a/24,	192b/05,	192b/07,
	180b/18, 180b/27, 181a/03,	192b/14,	193a/03,	193a/06,
	181a/08, 181a/09, 181a/17,	193a/12,	193a/14,	193a/21,
	181a/23, 181b/09, 181b/13,	193b/06,	193b/07,	194a/04,
	181b/18, 181b/22, 181b/25,	194a/05,	194a/07,	194a/10,
	181b/26, 182a/15, 182a/19,	194b/18,	195a/03,	195a/06,
	182b/04, 182b/09, 182b/12,	195a/12,	195b/07,	195b/10,
	182b/17, 183a/01, 183a/04,	195b/11,	195b/13,	195b/27,
	183a/05, 183a/11, 183a/12,	196a/04,	196a/11,	196a/13,
	183a/23, 183b/03, 183b/11,	196a/15,	196a/16,	196a/18,
	183b/12, 183b/13, 183b/14,	196a/19,	196a/23,	196a/24,
	183b/19, 183b/20, 183b/26,	196b/04,	196b/07,	197a/05,
	183b/27, 184a/10, 184a/11,	197a/08,	197a/19,	197b/01,
	184a/19, 184b/14, 184b/21,	197b/02,	197b/09,	197b/14,
	184b/22, 184b/23, 185a/05,	197b/19,	197b/26,	198a/11,

198a/17,	198a/19,	198a/20,	190b/03,	191a/01,	191b/12,
198a/21,	198a/22,	198b/02,	192a/04,	192a/06,	193a/24,
198b/04,	198b/13,	198b/15,	193b/18,	195a/01,	195a/16,
198b/17,	198b/18,	199a/08,	195b/01,	197a/02,	197b/01,
199a/11,	199a/13,	199a/19,	198a/03,	198a/26,	199a/14,
199a/20,	199b/04,	199b/11,	199a/16,	YA542a/04,	YA542a/06
199b/12,	199b/20,	199b/22,	o.+ dur	174b/11,	174b/20,
199b/24,	200a/01,	200a/09,	180a/19,	180a/27,	180b/09,
200b/04,	200b/17,	200b/24,	189a/19,	190b/26	
YA541b/21,		YA541b/24,	o. érdi	196a/01,	196b/11
YA542a/07,		YA542a/10,	ölça	öylece, öyle,	o şekilde.
YA542a/11			o.	173b/02,	174b/14,
173b/20,	174a/10,	175b/23,	175b/01,	176b/09,	177b/26,
179b/17,	180a/05,	180a/10,	178a/13,	178b/22,	178b/27,
180a/17,	180a/25,	180b/22,	180b/15,	181b/20,	182a/16,
181a/21,	181b/24,	182b/19,	182a/20,	182a/21,	183a/15,
184a/19,	184b/17,	185b/23,	184a/03,	184a/06,	184a/18,
185b/25,	186a/20,	186a/27,	184a/26,	184a/27,	185a/15,
186b/14,	187a/07,	187b/07,	185a/16,	185a/17,	185a/18,
187b/14,	188b/27,	190b/27,	186a/19,	186b/01,	187a/06,
192a/11,	194a/23,	195a/08,	187a/18,	187b/17,	187b/26,
195a/26,	195b/06,	197b/06,	188a/20,	188a/21,	188b/25,
198b/16,	198b/19,	199b/17,	189a/16,	189a/18,	189b/18,
200a/08,	200b/05,	YA542a/13	189b/18,	190b/09,	190b/12,
o.+ dur	174b/01,	175a/26,	190b/26,	191b/15,	191b/16,
175b/05,	176a/08,	177b/09,	191b/18,	192a/02,	192b/04,
179a/01,	179a/03,	179a/15,	192b/06,	193a/14,	193b/26,
179b/09,	179a/03,	179a/15,	194a/11,	194a/24,	194b/07,
179b/27,	181a/09,	181a/18,	195a/10,	195b/26,	196b/18,
181a/19,	181b/01,	181b/02,	197b/24,	198b/01,	199a/08,
182b/04,	182b/05,	185a/02,	199a/18,	199b/15,	200a/18,
185a/05,	185a/25,	185b/03,	200b/06,	200b/25,	YA542a/08
185b/19,	186a/08,	188a/10,	174b/06,	175a/10,	181b/12,
188a/21,	188b/02,	188b/12,	181b/14,	187a/22,	188a/17,
188b/23,	190a/26,	190a/27,	189a/20,	189a/23,	190b/16,

190b/25, 193b/14, 197a/22, 200a/17, YA542a/01	orta orta.
o.+ da 177a/14, 193b/08 178a/26	o.+ sıda 182a/04
o.+ dın 176a/27, 178a/23, 179a/25, 181a/08, 184a/17, 192b/19, 195b/02, 196a/23	orun taht, yer.
o.+ dın 196a/15, 197a/01	o.+ unğızğa 183b/03
o. érdi 190b/11	ot(I) ateş, cehennem ateşi.
o.+ ga 177a/10	o. 178a/17, 178a/20, 180b/20, 184b/18, 186a/09, 189a/12, 193a/17, 195a/06
o.+ ğa 175a/24, 183a/06, 185a/26, 193b/27	o.+ da 178a/24, 180b/19, 184b/18, 184b/21, 186a/15, 199a/18
o.+ ge 185a/09	o.+ dadur 178b/03
o.+ nı 183a/18, 184a/04, 193b/19	o.+ dadurlar 178b/05
o.+ nıng 178a/05, 181b/18, 183a/11, 183b/25, 184b/19, 187a/24, 189a/24, 190b/22, 192a/09	o.+ dadur i o.+ dın 178b/01
o.+ nıng 192a/28	o.+ dur 178a/16
oltur - oturmak.	o.+ ı 184a/01, 184a/22, 190a/06, 191b/26
o.- dı 195a/20	o.+ ığa 178a/17, 193a/15
o.- dılar 181b/14	o.+ ınıng 178a/03, 193a/25
o.- up érdi YA541b/19	o.+ ka 184a/03, 193a/16, YA542a/26
o.- up érdiler 197a/21	o. müstevcibi bolğay 177b/21
o.- uptur 197a/23	o.+ nı 183a/04
o.- ur 180a/11	ot(II) bitki, ot.
olturğucu oturan.	179a/27.
o. 197b/10	otluğ ateşli.
o.+ lar 184a/24	o. 180b/17
ong sağ taraf.	oyna - oyalanmak.
o. 184a/05	o.- rlar YA542a/02
on bing on bin sayısı.	ög - övmek.
o. 199a/14	ö.- er érdi YA541b/21
on birinçi on birinci.	ö.- erler 186a/01
o. 186a/04	ögret - öğretmek.
	ö.- ürler 185a/25
	ögrülme döndürülmek, dolaştırılmak.

ö.+ i 173b/09	ö.+ dür 178a/15
ögül - övülmek.	ö.+ ge 186a/11
ö.- gen 186a/27, 192a/07	ö.+ ide 176b/09
öğün - övünmek.	ö.+ ige 178a/04
ö.- geyler 191b/13	ö.+ imni 176a/11
ö.- ür érdingizler 181a/03	ö.+ ining 176a/19
ögür - döndürmek.	öltürül - öldürülmek.
ö.- diler YA542a/19	ö.- diler 178b/17
öl - ölmek.	ö.- gey 180b/06
ö.- diler 176b/16	ö.- seler 178b/16
ö.- er 200b/18	ölük I. ölü.
ö.- genlerning 186a/10	ö.+ lerni 188b/24
ö.- gey 199b/05	II. donuk, soluk
ö.- üp érdi 177a/04	ö. yérni 186a/10
ölgen donuk, soluk	ölüm ölüm
ö. yérni 195a/06	ö. 180b/07, 185a/07
öltür - öldürmek.	ö.+ ni 176b/23
ö.- di 174b/01, 174b/02, 176a/08	ömr <Ar. ömür.
ö.- düng 174a/25	‘ö. 181b/26
ö.- e 176a/10	‘ö.+ de 196b/02
ö.- gey 179b/05, 180b/09, 199b/06, 200b/16	‘ö.+ imizning 195a/15
ö.- geyler 178a/08	‘ö.+ ning 189b/07
ö.- sek 181a/09	‘ö. taptı 177a/05
ö.- üngizler 176a/02, 175b/25	ön - yerden bitmek.
ö.- ür 176a/23	ö.- er 186a/09, 191b/26
ö.- ür érdiler 175b/27	ö.- er érdi 179a/26
öltürgüçi öldüren, katil.	ö.- gey 179a/27
ö.+ leridin 178b/17	ön ön taraf.
ö.+ sige 176a/07	ö.+ ide 183b/17
öltürmek öldürmek.	ösrüklük sarhoşluk, sersemlik.
ö. 174b/02, 176a/06, 181a/12, 187b/17	e.+ idin 177b/18
ö.+ din 176a/09, 176b/07	öt - I. geçmek.
	ö.- er 175b/09, 192a/15
	ö.- er érdi 185b/02, 198b/12

ö.- gey 195b/11	ö. 173b/15, 174b/12, 174b/17,
ö.- gil 185b/09	175a/19, 176a/11, 177b/21,
ö.- ken 173b/18, 181b/24, 187b/18,	178a/06, 178a/07, 178b/03,
189b/01, 189b/09, 194b/17,	178b/07, 178b/15, 179a/04,
198a/07	179b/24, 180a/21, 180a/23,
ö.- se 193a/08	180b/04, 180b/15, 181b/06,
ö.- ti 176b/23, 177a/05, 177a/11,	182a/19, 182a/20, 182a/21,
181a/15, 191b/21	182a/22, 182b/16, 183a/09,
ö.- üp 183a/24	183a/19, 183b/04, 184a/09,
ö.- üpdür 181b/24	184b/24, 185a/21, 186b/27,
ö.- üpdürler 184b/01	187a/01, 187b/11, 188a/02,
ö.- üptür 194b/21	188a/03, 189a/02, 189b/14,
II. yardımcı fiil	189b/15, 189b/16, 190a/03,
haddin ö.- erler 193a/06	190b/02, 190b/04, 190b/12,
haddin ö.- geyler 193a/02	191a/10, 191b/09, 191b/13,
ö.- kenler 178a/03	191b/18, 191b/21, 192a/03,
ötken geçmiş.	192a/06, 192a/16, 192b/25,
ö. 186a/26	193b/04, 193b/08, 193b/13,
ötker - I. geçirmek.	194b/13, 194b/24, 195a/11,
ö.- gey 190a/27	195a/14, 195a/15, 195a/22,
ö.- mek 195b/13	196a/07, 196a/12, 196a/14,
ö.- ür 191b/14, 192a/28	196a/15, 196a/22, 196a/25,
ö.- ür érdiler 191b/21	197b/21, 197b/22, 198b/01,
ö.- ürler 192b/11	198b/07, 198b/08, 198b/23,
II. yardımcı fiil	198b/25, 200b/25, YA542a/16,
ö.- küçidür 176b/03	YA542a/25
emr ö.- mekdin 192a/20	ö. 183a/09, 185a/01
ötküçi geçici.	ö.+ i 182a/18, 187a/26, 195b/01,
ö.+ dür 177a/14	195b/02
ötmek geçmek.	ö.+ ide 192b/26
ö.+ ge 196b/12	ö.+ idin 183a/22
ötrü karşı.	ö.+ ige 190a/23
ö.+ side érdi 183a/11	ö.+ ini 177a/20, 177a/22, 182b/04,
öz öz, asıl, kendi.	187a/26, , 197a/05

ö.+ ining	173a/27,	173b/12,	192a/21,	193a/04,	193b/02,
	173b/15,	173b/16,	193b/03,	196b/24,	198a/08,
	174b/27,	175a/03,	176a/06,	198a/09,	198a/23,
	176a/15,	176a/21,	176b/19,	200a/23,	YA542a/12
	177a/20,	178a/10,	181a/10,	ö.+ ge	175b/03, 177b/17, 183b/14,
	183b/10,	183b/12,	186b/02,	189a/01,	200b/14
	188b/19,	189a/25,	190a/21,	ö.+ lerdin	177a/20
	190b/02,	190b/08,	191a/01,	ö.+ ni	177b/24, 185a/21, 199a/10
	191b/05,	191b/22,	192b/08,	ö.+ ning	180a/08, 194b/27, 199a/24
	192b/15,	192b/21,	192b/26,	özr	<Ar. özür.
	193a/23,	193a/24,	193b/24,	ö. kéltürmegi	178b/20
	194b/27,	197a/27,	198b/07,	pādāş	<Far. mükafat.
	198b/25,	199b/02,	199b/10,	p.	184b/16
YA541b/19				p. bérilgey	175a/09
ö.+ ining	177a/22			P. bérilgeyler	184b/19
ö.+ lerining	184a/07			p. bérilmegey	177b/10
ö.+ ümning	189a/02			P. bérilmek	184b/19
ö.+ üng	195b/10			p. bérür	184b/16
ö.+ üngiznin	180b/08			p.+ ı	189b/23, 192b/23
ö.+ üngning	183a/08			p.+ ıdur	184b/18
özge	başka.			p.+ ın bérürler	175a/12
ö.	174b/11,	176a/12,	176b/08,	p.+ ını	190b/05
	177a/12,	177a/22,	177b/07,	p. tapqaylar	179b/12
	177b/09,	177b/23,	178a/01,	pād-şāh	<Far. padişah, hükümdar.
	179a/22,	179b/12,	180a/19,	p.	175a/14
	180a/25,	180b/10,	180b/22,	pād-şāhlıg	<Far+.T. hükümdarlık.
	181a/12,	181a/17,	181a/19,	p.	175a/06, 176b/04, 179a/17
	181a/27,	181b/03,	182a/22,	p.+ ı	193b/18, YA542a/07
	182a/25,	182b/05,	182b/06,	pāk	<Far. temiz, pak.
	182b/08,	182b/25,	183a/07,	p.+ dur	YA541b/29
	183b/17,	184b/01,	186b/08,	pākize	<Far. temiz olan.
	186b/26,	187a/01,	187b/24,	p.	177b/14, 180a/12
	188b/05,	188b/22,	189a/03,	p. kıldılar	185a/01
	189b/01,	191b/26,	192a/10,	p.+ lerdin	180a/14

pāklik <Far+.T. temizlik.

p.+ ige 177a/07

pāsbānlıg <Fat+.T. nöbetçilik.

p. 178a/09

pāy <Far. pay, hisse.

p. étmes 182a/03

pāyende <Far. duran, sürekli.

p. 196a/24

pāyenderak <F+.T. daha fazla duran, daha sürekli.

p. 192b/07

pāyidār <Far. kalıcı.

p. 182b/20

penāh <Far. sığınma, sığınacak yer.

p. 185b/18

p.+ ı 188a/15

p.+ ıdadur 174a/18

p. tutkıl 179a/10

p. tuttum 176a/16

penāhī <Far. bir sığınacak yer.

p. 193b/07

pençsenbe <Far. perşembe.

p. 183a/14

pend <Far. öğüt.

p. almağay 174b/14

p. alursızlar 179b/11

p. bérgüçi 178b/24

p.+ ide 183b/05

pendī <Far. öğüte dair.

p. 199a/06

perākende <Far. dağınık.

p. bolmadılar 189a/27

perde <Far. perde, örtü.

p.+ dür 182a/17

p. étti 182a/19

perhiz <Far. sakinma.

p. étgüçiler 199b/25

p. kıllur érdiler 183b/27

p. kıllurlar 192b/08

perhizkār <Far. sakınan.

p.+ largadur 197a/15

perverdigār <Far. Tanrı.

p.+ ı 190a/04, 190b/25

p.+ ıdur 180a/22, 182b/19

p.+ ıgā 192b/15

p.+ ım 176a/16, 180a/26, 187a/16,
189a/01, YA542a/21

p.+ ımız 174a/09, 184b/21

p.+ ımız 184b/26, 195a/15

p.+ ıng̃ 187b/14, 197a/14, 200b/16

p.+ ındın 189b/06

p.+ ıng̃dın 186b/19

p.+ ıning̃ 173b/27, 198a/16

p.+ ıning̃ 179a/04, 188a/27

p.+ ıng̃ing̃ 173b/19

p.+ ıng̃ız 179b/15

p.+ ıng̃ız 176a/16, 180a/06

p.+ ıng̃ızdın 176a/25

p.+ ıng̃ızgā 193b/04

p.+ ıng̃ıznı 178b/07

p.+ ıng̃ızning̃ 195a/11, 195a/22

p.+ ıng̃nı 198b/01

p.+ ıng̃ning̃ 185b/27, 188a/02,
196b/27

p.+ ning̃ 186a/23, 188a/25

Perverende <Ar. Tanrı.

p.+ si 180a/18

perveriş <Far. beslenme

	p.+ i 191b/27		181b/18,	181b/21,	181b/22,
pes	<Far. sonra, artik.		182a/05,	182a/12,	182a/13,
	p. 174a/16, 176a/26, 176b/01,		182a/19,	182a/26,	182b/06,
	176b/07, 177a/01, 177a/15,		182b/13,	182b/27,	183a/05,
	177a/27, 177b/10, 177b/18,		183a/13,	183a/20,	183a/21,
	178a/13, 178b/11, 179b/12,		183b/03,	183b/08,	183b/15,
	180b/11, 181a/05, 181b/06,		183b/22,	183b/23,	184a/01,
	183a/11, 183b/07, 183b/21,		184a/21,	184a/25,	184b/09,
	184a/22, 184a/23, 186b/22,		184b/14,	184b/26,	185b/09,
	186b/23, 187b/01, 187b/27,		185b/18,	185b/26,	185b/27,
	188a/13, 188b/08, 190b/10,		186a/08	186b/16,	186b/18,
	190b/11, 191a/15, 193a/03,		187a/10,	187a/22,	187b/09,
	193a/10, 193b/04, 196a/02,		187b/11,	188a/09,	188a/25,
	196a/17, 196a/23, 197b/10,		188b/12,	188b/23,	188b/27,
	197b/24, 199a/03, 199a/04,		189b/11,	191a/03,	191a/27,
	199a/11, 199a/15 173a/25,		192a/01,	192a/13,	192a/25,
	173b/08, 173b/16, 173b/17,		192b/01,	192b/04,	192b/05,
	174a/07, 174a/24, 174b/03,		192b/24,	192b/26,	193a/20,
	174b/04, 174b/10, 174b/16,		193b/09,	193b/10,	193b/15,
	174b/18, 175b/07, 175b/11,		193b/24,	194a/04,	194a/10,
	175b/15, 175b/16, 175b/23,		194b/02,	194b/20,	194b/27,
	175b/24, 176a/05, 176b/06,		195a/05,	195a/11,	195b/02,
	176b/20, 177a/05, 177a/09,		195b/08,	195b/10,	196a/04,
	177a/10, 177a/21, 177a/25,		196a/18,	196a/19,	196a/20,
	177b/01, 177b/12, 177b/24,		196b/19,	197a/18,	197b/10,
	178a/04, 178a/24, 178b/01,		197b/21,	197b/23,	197b/26,
	178b/13, 178b/25, 179a/10,		198a/16,	198a/17,	198b/04,
	179a/13, 179a/19, 179a/27,		198b/06,	198b/13,	198b/18,
	179b/02, 180a/07, 180a/11,		198b/24,	198b/25,	198b/26,
	180a/18, 180a/20, 180b/01,		199a/05,	199b/05,	199b/08,
	180b/03, 180b/04, 180b/09,		199b/10,	199b/15,	199b/18,
	180b/10, 180b/16, 180b/20,		199b/19,	199b/20,	200a/07,
	181a/06, 181a/08, 181a/10,		200a/11,	200b/19,	200b/23,
	181a/24, 181b/11, 181b/13,		YA541b/12,		YA541b/16,

- YA542a/02, YA542a/19,
YA542a/23, YA542a/25
- pesendide** <Far. beğenilmiş, seçilmiş.
p. 198a/26
- peydā** <Far. meydana, açıktā.
p. 186b/09
p. boldı 183a/04
p. kıldı 184b/23
p. kılduğ 196b/23
p. kılguçısı 189a/04
p. kılılgān 182a/08
- peygām** <Far. haber.
p. 175b/25
p. yétkürmekge 191a/06
- peygamber** <Far. peygamber.
p. 185a/11, 191a/06
p. 179a/23, 187b/20, 189b/05,
189b/11, 190a/15, 191a/23,
191b/09, 194b/23, 196a/13,
196b/02, YA541b/24
hāzret-i p. 179a/01
hāzret-i P. 192b/16, 197b/15,
199a/09
hāzret-i P. 186a/17
p.+ dūr 176a/09
p.+ dūrler 181a/17
p. ékendūrler 181a/20
p.+ ğa 173b/13, 188b/08
p.+ ğa 192a/17, 194a/01
hāzret-i p.+ ğa 179a/16
p.+ i 186b/03, 194b/16
p.+ iğa 181a/21
p.+ imdin 181a/23
hāzret-i P.+ imiz 193b/22
- p.+ imizğa 194a/08
p.+ ining 177b/20
p.+ larğa 194a/13, 194b/22
p.+ ler 173b/12, 178b/10, 179b/13,
181a/18, 183a/25, 188a/18,
189b/02, 194b/17, 200b/20,
200b/22
p.+ lerdin 198a/07
p.+ lergā 189a/18
p.+ leri 173b/15, 175b/14, 181b/13
p.+ leriğā 173b/12
p.+ lerimizğa 178b/15
p.+ lerimizni 180b/15
p.+ lerni 181a/16, 198a/10
p.+ lerning 176b/14, 183b/05
p.+ ni 189b/03
- peygamberī** <Far. I. bir peygamber.
p. 196b/03, 196a/10
II. öyle bir peygamber.
p. 186b/03
- pindār** <Far. sanma, sanış.
p.+ ı 197b/01
- pirāye** <Far. süs.
p.+ de 195b/12
- pirinç** <Far. pirinç.
p. 182b/23
- pışvālīg** <Far.+T. reislik, başkanlık.
p. bērseler érđi 198b/20
- ragbet** <Ar. istekle karşılama.
r. 192b/16
- ragbetlıgsız** <Ar.+T. isteksizce
karşılama.
r. 183a/07
- rāğīb** <Ar. istekli.

- r. boldılar 185a/03
- rāḥat** <Ar. tasasız, kedersiz.
r. 200b/12
r.+ dın 187a/10
- rahm** <Ar. döl yatağı.
r.+ de 174b/01
r. şılası 191a/14
- rahmān** <Ar. merhamet eden.
r. 182a/04
- rahmet** <Ar. acıma, esirgeme, koruma.
r. 179b/21, 192a/07
r.+ de 190b/03
r.+ dın 187a/11
r.+ i 188b/03
r.+ idin 178b/21, 197a/18
r.+ im 200b/01
r.+ imizning 197b/22
r.+ ing 174a/06
r.+ ini 192a/06, 196b/16
r.+ ining 174a/18
- rahmullāh** <Ar. Allah rehmet etsin.
r. 182b/17, 185a/02, 185a/24,
186a/02, 187a/19, 187b/06,
193b/17
r. 192a/16, 193a/09
r.+ dın 185b/11, 187b/19, 191a/04,
192b/27, 200a/25
- rahşān** <Far. parlak.
r. 183a/17
- raqm** <Ar. yazı
r.+ in 177b/08, 194b/10
- rām** <Far. itaat eden.
r. 195a/13
- rāst** <Far. doğru.
- r. 175b/25, 176b/10, 178b/26,
180a/12, 183b/21, 185a/13,
189a/24, 196b/05, 197b/27,
198b/21, 200b/20, YA542a/06
- r. boldungızlar 195a/12
- r. bolğay édi 190b/17
- r. bolğay 195a/10
- r. bolsa édi 195a/17
- r.+ dur 181a/07, 190a/18
- rāstlıg** <Far.+T. doğruluk.
r. 175b/02, 181a/25, 190a/07,
YA542a/14
r.+ dın 190a/09
r.+ ı 178a/05
r.+ ing 191b/07
- rāstsız** <Far.+T. doğrusuz, yanlış.
r.+ lar 181a/26
- ravza** <Ar.sulu yer, bahçe, bustān
r.+ leride 173a/19
- rāz** <Far.sır
r. 200b/25
- rāzi** <Ar. rıza gösteren.
r. boluptur 196a/02
r. émetür 196a/03
- red** <Ar. (redd) kabul etmeme.
r. 173a/26
r.-i ḥāniye 196b/13
r.+ i 200b/22
r.+ iğa 180b/12
- ref** <Ar. kaldırma.
r.+ ining 185b/05
- rehber** <Far. yol gösteren.
r.+ imiz 191a/09
- rek'at** <Ar. namazın bir kısmı.

- r. 185b/04
- renci** <Far.o ağrı, o sızı.
r. 192b/10
- rengi** <Far. renkli.
r. 199b/02
- resm** <Ar. adet, usul.
r.+ i 198b/19
- resul** <Ar. peygamber.
r. 182a/18, 185b/07, 194a/10,
YA542a/20 190a/02
hazret-i r. 175a/13, 179a/02,
181a/11, 184b/09
hazret-i r. 191a/08, 191b/11,
194a/08, 195a/16, 195b/20, 198a/10
hazret-i r. 173a/18, 173a/20,
182b/13, 187b/06, 191a/07,
191a/20, 199a/12
r.+ ğa 186a/23
r.+ iĝa 174a/24, 190a/17
r.+ i 175b/24
r.+ imizni 199a/04
r.+ imning 199b/09
r.+ ining 190a/03
r.+ ning 177a/12
R.+ ümiz 187b/14
r. yibergey érđi 183b/02
- revā** <Far. yakışır, uygun.
r. bolĝay 199a/15
r.+ dur 199a/15
r. émes 189a/09, 194a/03
r. körer 195b/11
- revān** <Far. yürüyen giden.
r. bolĝay 199b/04, 199b/05
r.+ dur YA542a/09
- reviş** <Far. gidiş, yürüyüş.
r.+ ide 185a/19
- reviyyet** <Ar. bir işin her yanını düşünme.
r. 191b/19
- rifk** <Ar. yumuşaklık.
r. 183a/27
r.+ dur 185b/06
- rızk** <Ar. Allahın verdiği kısmet.
r.+ ning 174b/14, 189a/11
- ri'āyet** <Ar. gütme, gözetme.
r.+ iĝa 182a/06
- rif at** <Ar. yükseklik.
r.+ ı 188a/21
- risālet** <Ar. peygamberlik.
r. 177a/08, 177a/26, 189a/25,
191a/17, 196b/11, 196b/13,
196b/16, 196b/19, 199a/22
hazret-i r. 190a/11
r.+ din 198b/18
r.+ ka 198b/25
- rivāyet** <Ar. peygamberlik.
r.+ idür 185b/25, 186a/03
r. kıılır 191b/08
- riyā'** <Ar. iki yüzlülük.
r.+ dın 174b/17, 180a/21
- riyāset** <Ar. baş olma, reislik.
r. 189b/04
r.+ iĝa 198b/21
- rubūbiyet** <Ar. ilahlık.
r. 175b/21
r.+ iĝa 177b/23, 190a/01
r.+ imĝa 179b/03
- rūh** <Ar. ruh.
r. 194a/15

- r. étti 194a/14
r.+ lar 175a/02
r.+ ları 178a/19, 178a/21
- rūhāniyye** <Ar. ruha dair olanlar.
muḥabbet-i r.+ dūr 200a/01
- ruḥsāre** <Far. yüz, çehre.
r.+ si 199b/03
- rukʿa** <Ar. dilekçe
r.+ sını 179b/23
- rūšen** <Far. açık.
r. 175b/15, 176a/24, 177a/06,
194b/04, 198a/15, 199b/12,
YA541b/15, YA542a/24
r. ayttı 189a/15
r. boldı 180b/24
r. bolğay 187b/13
r.+ dūr 191a/16, 200a/23
r. étey 199b/14
r. kılğay 198b/16
r. kılğuçı 194b/04
- rūze** <Far. oruç.
r.+ lerining 200a/19
- rūzi** <Far. rızık.
r. 174b/13, 180a/03, 182b/23,
185a/16, 189a/12
r. bérđi 180a/13
r. bérgey 190b/03
r. bérür 190b/02
r. bérürler 177b/14
r.+ da 196b/21
r.+ lerning 182b/24
r.+ ni 191b/22, 192a/01, 192a/02
r.+ ngizni 180a/14
r.+ sidin 180a/14
- r.+ sini 182b/23
- rüsvālīg** <Far.+T. rezillik.
r. 183b/18, 183b/20
r.+ dın 193a/16
- rütbe** <Ar. rütbe, derece.
r.+ dūr 196b/13
r.+ si YA542a/15
r.+ sin 175a/01
- rüzgār** <Far. vakit.
r.+ ining 173b/10
- saʿadet** <Ar. mutluluk, saadet.
s. 194a/17
- sāʿat** <Ar. zaman, saat.
s. 197b/06
s.+ ğa 199a/27
s.+ i 179b/13
s.+ ining YA542a/09
s.+ ka 190a/14
s.+ ning 190a/18
- sāʿatī** <Ar.+Far. o saat.
s. 190a/13
- şabāḥ** <Ar. sabah.
ş. 178a/19
- şābit** <Ar. sabit, durağan.
ş. 190b/18
ş. boldı 179b/11
ş. bolğay 177a/15
ş. bolur érđi YA541b/16
ş.+ dūr 187a/18
ş. kılur 196a/24
- şābite** <Ar.durağan, seyyar olmayan
ş. 191a/16
- şabr** <Ar. sabır, tahammül.

- ş. 185a/26, 191b/02, 193a/08
ş. kıl 178b/25
ş. kılğaylar 185b/14
ş. kılğıl 181a/06
ş. kılğuçığa 192a/26
ş. kılsa 193a/07
- şabrlıg** <Ar.+T. sabırlı olma.
ş. körsetse 184a/21
- şadık** <Ar. sadık, bağlılığı olan, gerçek.
ş. 179b/27
ş.+ dur 176b/01
- şadır** <Ar. çıkan.
ş. bolur 184a/18
- şadr** <Ar. yürek, göğüs.
ş. 191a/10
ş.+ idadur 197a/14
- şaf** <Ar. sıra, saf.
ş.+ ları 188a/25
ş.+ durlar 173b/26
- şaffet** <Ar. temizlik, paklık.
ş. 185b/15, 185b/17
ş.+ ide 177a/15, 194b/27
ş.+ idür 187a/11
ş.+ iğa 188a/11
ş.+ leridin 173b/27
- şafir** <Ar. ıslık.
ş. urup 184b/10
- şafvet** <Ar. saflık temizlik.
ş. 174b/22
- şağın** - I.düşünmek
s.- urlar 197a/27, 200b/24
II. sanmak, öyle olarak düşünmek,
zannetmek.
s.- ur érdük 180b/25
- şağır** şağır.
s. 186b/14
s.+ larğa 197b/18
- şağış** düşünce, fikir, tefekkür.
s. kıldı 177a/21
s. kıldılar 178a/13
- şahābe** <Ar. sahabe.
ş. 173a/23, 191a/18
- şahib** <Ar. sahip.
ş.+ i 175a/20
ş. 200a/22
ş.-i 'aynü'lMa'āni 185b/01
ş.-i devlet 174a/18
ş.-i keşfü'lEsrār 185a/03
ş.-i keşşāf YA541b/14
ş.-i keşşāf 195a/19
ş.+ imiz émes 179a/16
Ş.-i bahrü'lHakāyıkda 182a/02
Ş.-i keltürüptür 198a/12
- şahife** <Ar. sayfa.
ş.+ lerde 193b/08
- şahihī** <Ar. gerçek.
ş. YA541b/15
- sāhir** <Ar. büyücü.
s. 198a/27
s.+ lerni 176a/08
- şai'ka** <Ar. yıldırım.
ş. 183a/25
ş.+ dın 183b/26
ş.+ sı 183b/24
- sā'ime** <Ar.otlak hayvanlarıyla ilgili bir
fıkıh terimi
s. 190b/17
- sakf** <Ar. tavan, çatı.

s.+ lar 197a/04
s.+ ların 197a/10
sākin <Ar. oturan.
s. bolğay 179b/27, 192a/24
s.+ i 179b/10
s. kılğay 192a/24
sakla - saklamak.
s.- duğ 183a/17
s.- ğay 178a/07, 189b/20, 193b/11
s.- r 179a/26
saklağucu saklayan.
s. 176b/27, 193b/11
s.+ dur 188b/06
saklamağ saklamak
s.+ ıdur 185a/20
s.+ in kılğay 188b/07
saklamak → saklamağ
s.+ ı 183a/17
sal - : I. bırakmak
s.- ğaylar 180b/18, 197b/04
s.- ıdur 197a/23
II. göndermek
s.- ıngızlar 184b/13
s.- maydurlar 198b/18
III. yardımcı fiil
tüben s.- sa 199b/03
şalāh <Ar. iyilik.
ş. 176a/08
ş.+ ı 176b/09
ş. 174b/23
salğucu salan.
s. 189b/11
salıl - salınmak.
s.- ğay 186a/15

şālih <Ar. dinin emrettiği şeylere uygun.
ş. 184b/04, 185a/25, 185a/26,
185b/03, 191a/22, 199a/11
salṭanat <Ar. saltanat, hükümranlık.
s. 179a/19
s.+ ı 179a/17
saluruç Atıcı, düşürücü
s.+ nı 174b/27
san sayı
s. 181b/10
san - zannetmek.
s.- arlar 193b/17
sana - : hesaplamak.
▪ bat sana- : çabuk hesaplamak.
bat s.- ğuçıdur 175a/12
sanga (zamir) II. teklik kişi zamirinin
yönelme durumu, sana.
s. 173b/08, 174a/07, 176a/07,
181a/08, 181a/17, 182a/18,
185b/17, 186b/01, 186b/04,
187a/04, 188a/18, 188b/08,
188b/09, 189a/17, 189b/15,
191b/01, 191b/07, 193b/11,
194a/01, 194a/18, 194b/19,
195b/09, 197b/22, 197b/24,
198a/02, 198b/04
şanādīd <Ar. başkanlar, ileri gelenler.
ş.+ iğā 199a/09
sanamak hesap.
▪ sanamak küni: hesap günü
s. küni 176a/18
sansız sayısız.
s. 177b/15
şarf <Ar. harcama.

- ş.+ ı 189b/03
ş. kılgay 191b/22
- şarh** <Ar. köşk.
ş.+ nı 177b/04
- sarı** taraf, cihet, yan.
s. 184a/12, 192b/09
s.+ dın 182a/19
s.+ ğa 174a/24, 174b/04, 175b/20,
176b/26, 177a/25, 177b/19,
177b/20, 177b/26, 180b/12,
181a/10, 182a/25, 182a/26,
184a/01, 186b/25, 187a/16,
187a/27, 189a/03, 189a/23,
189a/24, 189a/26, 190a/25,
191b/27, 193a/13, 193a/17,
194a/13, 194a/24, 195a/03,
195a/15, 197b/27, 198a/15,
YA542a/10
s.+ ğadur 173b/06, 178a/02,
189b/25
- şarşar** <Ar. şiddetli rüzgar.
ş. 176b/16, 183a/22, 183b/17
- sat -** satmak
s.- ıp 190a/08
- satkuçı** satıcı.
s. 190a/08
- şavāb** <Ar. doğruluk, dürüstlük.
ş. 176b/09
- şavāmi** ^ı <Ar. tapınaklar.
ş.+ ning 195b/17
- savuk** soğuk.
s. 183b/16
- şayha** <Ar. şiddetli ses.
ş. 176b/16, 183a/25
- ş.+ sı 183a/23, 183b/24
- sayla -** seçmek.
s.- r 189a/25
- sebeb** <Ar. sebep, neden.
s. 173b/20, 174b/07, 175b/14,
180b/27, 192a/13
s.+ i 174b/14, 175b/12, 176a/13,
176a/17, 178a/27, 183b/25,
184b/19, 185b/06, 189b/05,
190a/05, 192a/18, 192a/28,
192b/10, 194b/14, 194b/20,
195a/05, 197a/01, 197a/09,
197b/01, 197b/15, 199b/23,
s.+ ide 197b/13, 199a/14
s.+ idür 192a/24
s.+ leri 200a/07
s.+ lerini 174b/13
s.+ lerning 191b/27
s.+ ni 188a/08
- seb' i** <Ar. açgözlüce, gözü doymazca.
s. 191b/27
- secde** <Ar. secde, eğilme.
s. 185b/24, 185b/25
s.-i ictihād 186a/04
s.+ ka 186a/06
s. keltürüngizler 185b/22
s. kılmakdın 185b/26
s. kılmangızlar 185b/22
s. kılsalar 186a/05
s. kıllur 185b/25
s. kıllurlar 186a/03
s.+ leridin 186a/04
s.+ ning 186a/03
s.+ si 186a/05, 186a/06

	s.+ sidür 186a/04	188b/13,	189a/23,	189a/24,
sefer	<Ar. seyahat, sefer. s. YA541b/18 s.+ ide 183a/24 s. kılmalar 175b/06	189b/13,	190a/12,	190b/21,
		191a/09,	191b/02,	191b/04,
		191b/11,	193a/12,	193a/14,
		193b/11,	193b/12,	194a/02,
sehere	<Ar. sihirbazlar s. 190b/17	194a/15,	194a/21,	194b/24,
		196b/06,	197a/21,	197a/22,
sékkiz	sekiz sayısı. s. 183b/17 s.+ dürler 174a/01	197a/24,	197b/09,	197b/10,
		197b/17,	197b/18,	197b/19,
		197b/20,	197b/26,	197b/27,
sékkizming	sekiz bin sayısı. s. ékendürler 181a/19	198a/01,	198a/03,	198b/03,
		199a/10,	199a/11,	YA541b/22,
selâm	<Ar. selam. s.+ dın 191b/19 s. kıllar 173b/25	YA542a/17	179a/16,	182a/19,
		182a/21,	191a/08	
		s.+ dın 181a/16,	186b/02,	188a/18,
selâset	<Ar. sözün akıcılığı. s. 194b/08	194a/13,	194a/21,	196a/09,
		197b/10,	198a/06	
selime	<Ar. sağlam, doğru. s. 178b/25	s.+ i 181a/09,	190a/12,	193b/10,
		197b/22,	YA541b/27	
semâvî	<Ar. gökten inen. s. 194b/09	s.+ ing 173b/11,	173b/19,	173b/20,
		174a/06,	174a/08,	174a/17,
şemere	<Ar. fayda, netice. ş.+ sidür 200a/25	179a/04,	179b/04,	182a/17,
		185b/10,	185b/19,	185b/27,
semî	<Ar. el-Semi, esmaü'l hüsnadan bir ad. s. 188a/11	186b/01,	186b/04,	186b/19,
		186b/24,	187b/14,	187b/15,
		188b/09,	189a/17,	189b/06,
sén	(zamir) II. teklik kişi zamiri, sen. s. 174a/05, 174a/11, 174a/14, 174b/26, 177b/16, 177b/17, 179a/16, 179a/19, 179b/02, 180b/11, 181a/17, 181a/18, 182a/15, 182a/16, 182a/20, 185a/05, 185a/06, 186a/08, 188a/15, 188b/07, 188b/10,	189b/15,	191a/09,	191a/11,
		191b/01,	191b/02,	191b/03,
		191b/07,	194a/01,	194a/13,
		194a/17,	196b/15,	196b/27,
		197a/14,	197b/07,	197b/25,
		197b/26,	197b/27,	198a/02,
		198b/02,	199a/13,	199a/20,
		200b/16		

- şenā** <Ar. övgü
 ş. 173b/22, 173b/27, 179b/24,
 188a/11
 ş.+ inġizni 179b/25
- serāperde** <Far. otaġ, padişah çadırı.
 s.+ lerining 173a/27
- serāy** <Far. konak.
 s. 177b/09, 178b/21, 182b/08,
 184b/18
 s.+ da 178a/01, 178b/16, 185a/14, 1
 90b/10
 s.+ ġa 185a/03
 s.+ nı 179b/12
 s.+ ning 182b/09, 183b/19,
 190b/04, 197a/13, 200b/17
- serdār** <Far. başkan, önder.
 s.+ ları 196a/11
- serencām** <Far. başa gelen olay.
 s.+ ı 175b/08
- sergerdān** <Far. münasip.
 s.+ ları 188b/20
- serħad** <Far.+Ar. (serħadd) sınır, hudut.
 s.+ iġaça 198b/09
- serrişte** <Far. münasip.
 s.+ si 191a/15
- server** <Far. baş, reis.
 s.+ ining 191a/03
- serverī** <Far. serverlik.
 s. 179a/09
- seşenbe** <Far. Salı günü.
 p. 182b/25
- şevāb** <Ar. sevap, hayırlı iş.
 ş. 177b/03, 179b/11, 186a/13,
 191a/01
- ş. béreyim 179b/16
 ş.+ dın 190a/20
 ş.+ ı 192b/06
 ş.+ ıda 190b/05
 ş.+ ıdın 175a/11, 190b/05
 ş.+ mı 191a/25
 ş. körmegi 192b/19
- sevdā** <Far. aşk, sevgi.
 s. 181b/05
- seviyyet** <Ar. eşitlik.
 s. 189b/20
- sévün** - sevinmek.
 s.- gey 193b/13
 s.- üp 181b/14
- seyr** <Ar. gitme, yolculuk.
 s. 185b/21
- seyyi'** <Ar. fena, kötü.
 s. 185b/06, 185b/07
 s.+ dür 192b/24
 s.+ ni 185b/08
 s.+ ning 192b/23
- seyyid** <Ar. ileri gelen, efendi.
 s.-i 'ālem 198a/12
 ġazret-i s.-ü'l emir 188a/08
- sezā** <Far. uygun.
 s. 180a/07, 188b/01
- sezāsızlık** <Far.+T. uygunsuzluk.
 s. 188b/01
- sezāvār** <Far. münasip, uygun.
 s.+ ıdur 188a/20
 s.+ ıdurlar 184b/03
- şıdġ** <Ar. doğruluk.
 ş. 173b/03
- şıfat** <Ar. sıfat.

- ş. 180a/16
 ş.+ dur 195b/07
 ş.+ ı érđi 198a/26
 ş.+ ıdur 189a/01
 ş.+ ın 195b/19
 ş.+ ın kıılur 200a/11
 ş.+ larıdın 194a/11
 ş.+ larıdındur 195a/26
 ş.+ nıng 182b/06
- sığın** - sığınmak.
 s.- ğıl 179a/19
- sığınmak** sığınmak.
 s.+ da 176b/27
- sığır** sığır.
 s. 181b/01, 181b/02
- şığhat** <Ar. sağlık.
 ş. 182b/12, 187a/09, 193b/13
 ş.+ ini 194b/07
- şıla** <Ar. memleketine gitme.
 rağm şılası: ana baba akraba
 ziyareti yapma.
 rağm ş.+ sı 191a/14
- sılağuçı** I. seven, iltifat eden.
 s. 190a/23
 II. el-Mucib, esmaü'l hüsnadan bir
 ad.
 s. 190a/23
- sın** - kırılmak, parçalanmak
 s.- ğay 176a/02
- şına'ı** <Ar. sanatla ilgili.
 ş. 200a/05
- sındur** - kırmak.
 s.- dılar 198b/05
 s.- ğay 185b/18
- sındurđuçı** kahredici, helak edici.
 s.+ sı 175a/08
- sındurmak** kırmak, helak etmek.
 s.+ dın 187b/18
- şınıf** <Ar. sınıf.
 ş.+ lar 189a/06
- şırātü'l müstakim** <Ar. doğruluk yolu.
 ş. 194a/22, 199b/10
- şırf** <Ar. ancak, sadece.
 ş. 190a/05
- sır** <Ar. (sırr) sır.
 s.+ larnı 175b/02
 s.+ nıng 185a/20
- sibā'** <Ar. yırtıcı hayvanlar.
 s. 178a/09
 s.+ nıng 178a/11
- şığa** kip.
 ş.+ sı 177b/13, 179b/19, 195b/12,
 197b/03
- şıhr** <Ar. sihir, büyü.
 s. 175b/23, 179a/27, 198a/25,
 198a/26
 s.+ ğa 198a/26
 s.+ idür 187b/09
 s. kıldı 187b/07
 s. kılgan bolğay 176a/06
- silsile** <Ar. art arda gelen şeyler.
 s.+ de 197b/04
- sin** <Ar. bir Arap harfi.
 s. 188a/06, 188a/07
- şinir** sinir, damar.
 ş.+ leri 175b/01
- singür** - sindirmek.
 s.- ür 192b/12

sipās <Far. şükür. s. kılmaklıgdın 187a/27 s.+ lar 180a/22	s.+ i 198b/21
sipāsdārlıg <Far.+T. şükretmek. s.+ ıka 198a/05 s. kılmalar 180a/05	siyāset <Ar. politika, siyaset. s. kıldı 178a/12 s. kılgaylar 178a/10
sipāssız <Far.+T. nankör, şükretmeyen. s. 197a/09 s.+ dur 193b/16, 195a/27	siz (zamir) III. çokluk kişi zamiri. s. 177a/13, 180b/04, 182b/01, 183b/03, 183b/04, 195b/10, 200b/04, 200b/18 s.+ din 194b/13 s.+ ge 178b/12, 192a/15 s.+ ler 174a/24, 174b/06, 174b/13, 174b/16, 174b/18, 176a/15, 176a/23, 176b/05, 176b/20, 176b/26, 177b/20, 177b/21, 177b/26, 178a/27, 178b/01, 178b/11, 178b/12, 179b/27, 180a/02, 180a/10, 180a/11, 180a/20, 180a/24, 180b/05, 180b/07, 180b/08, 180b/21, 181a/01, 181a/03, 181a/04, 181a/23, 181b/01, 181b/02, 181b/04, 181b/05, 181b/07, 182a/23, 182a/26, 182b/01, 182b/16, 182b/18, 183b/04, 184a/08, 184a/13, 184a/15, 184a/17, 184a/19, 184b/08, 184b/13, 184b/14, 185a/09, 185a/16, 185b/22, 185b/24, 186a/18, 186a/19, 187b/03, 187b/05, 187b/08, 188b/26, 189a/04, 189a/15, 189a/19, 189b/20, 189b/23, 191a/05, 191b/16, 192a/20, 192b/04, 192b/06, 193b/08, 194b/06,
siret <Ar. bir kimenin içi, hali, tavrı. s.+ iğa 196a/07	
sitāyende <Far. öven. s.+ si 192a/08	
sitāyiş <Far. övme. s.+ i 179a/04 s.+ iğa 173b/27 s. kılingız 179b/24 s.+ ler 180a/22	
sitem <Far. eziyet. s. kılguçı 186b/24 s. kılmaduğ 200b/13 s. kıılır érdiler 191b/23 s. kıılurlar 193a/05	
sitemī <Far. bir sitem s. 192b/20	
sitemkār <Far. zulmeden. s.+ ıdın 192b/25 s.+ lar 200b/13	
sitemkārılıg <Far.+T. s. 189b/04, 189b/24	
sitize <Far. kavga çekişme. s. 187b/05 s. kılguçılardurlar 186a/21	
siyādet <Ar. efendilik, beylik.	

194b/07,	194b/08,	194b/12,	s.+ lergedür	174a/22,	176b/04,
194b/13,	195a/01,	195a/02,	181b/03,	185a/14,	185a/16,
195a/03,	195a/09,	195a/10,	189b/22,	199b/11	
195a/22,	195b/11,	195b/20,	s.+ lergedür	200b/08	
196a/14,	196a/15,	196a/16,	s.+ lerni	174a/23,	177b/19,
196a/20,	196a/23,	197b/11,	177b/24,	178b/10,	179b/16,
197b/12,	197b/13,	197b/14,	180a/11,	180b/01,	180b/04,
198a/05,	198b/13,	199b/14,	182a/24,	183a/06,	183a/21,
199b/15,	200a/11,	200a/14,	184a/11,	184a/20,	195b/03,
200b/03,	200b/08,	200b/18,	199a/25,	199b/10	
YA541b/12,	YA541b/14		s.+ lerning	174a/22,	174a/23,
s.+ ler	187b/07,	195b/20	174b/17,	174b/19,	176a/12,
s.+ lerning	180a/07		176a/14,	176a/16,	176a/25,
s.+ lerdin	178b/03,	180b/03,	178a/06,	179a/12,	179b/15,
180b/05,	184a/08,	187b/04,	179b/20,	179b/25,	180a/02,
194b/11,	YA542a/24		180a/06,	180a/12,	180a/13,
s.+ lerge	174b/06,	174b/12,	180a/14,	180a/17,	180b/01,
174b/20,	176a/24,	176a/27,	180b/27,	181b/04,	182a/23,
176b/01,	176b/08,	176b/09,	182a/25,	183b/02,	184a/14,
176b/10,	176b/13,	176b/21,	184a/15,	184a/16,	184a/19,
176b/27,	177a/02,	177a/06,	185a/12,	185a/14,	185a/15,
177a/09,	177a/10,	177b/06,	187a/03,	189a/05,	189b/21,
178a/05,	178a/06,	178a/26,	189b/23,	191a/18,	192a/13,
178b/09,	178b/10,	180a/13,	192a/14,	193b/09,	195a/01,
180b/07,	181b/06,	183b/05,	196a/20,	197b/14,	199a/25,
184a/14,	184a/16,	185a/08,	199a/26,	199b/17,	200a/14,
185a/12,	191a/06,	192a/12,	200b/20		
192a/21,	193b/07,	195a/21,	s.+ lerning	194b/14	
197b/11,	197b/14,	199b/13,	soğur	kör.	
200a/10,	200b/06,	200b/18,	s.	193a/20,	197b/19
200b/20			s.+ durlar	186b/15	
s.+ lerge	176a/27		s.+ larğa	197b/19	
			s.+ ları	193a/21	
			sol	sol taraf.	

s. 184a/05	s.+ ıdındurlar 185b/20
sol - solmak.	s.+ ınızdın 199a/26
s.- ğan 186a/08, 195a/06	sor - sormak.
soluğ kurumuş, solmuş.	s.- dı 195b/20, 198a/12
s. 179a/17	s.- dılar 188a/09
song son, sonra.	s.- ğıl 198a/05, 198a/06, 198a/08,
s. 173b/07, 173b/12, 175b/27,	198a/11
176b/15, 177a/12, 177b/02,	s.- madı 198a/11
178b/06, 179a/02, 179a/27,	s.- sang 194b/24, YA542a/17
180b/01, 180b/02, 180b/03,	sorğuçı sorguya çeken, soran.
180b/05, 180b/19, 181a/25,	s.+ lar 182b/26
181a/27, 182b/01, 182b/14,	sorul - : hesaba çekilmek.
183a/05, 183b/06, 184a/02,	s.- ğay 198a/04
186a/06, 187a/13, 188a/07,	s.- ğaylar 195b/23
188a/23, 188b/15, 189b/02,	sög - sövmek.
189b/03, 189b/09, 189b/27,	s.- er érdiler 192b/12
190a/02, 190a/04, 191a/18,	sögmek sövmek.
191a/22, 191b/08, 191b/09,	s.+ ge 192b/14
191b/14, 191b/15, 192a/05,	sögüçi söven, sövücü.
193a/03, 193a/11, 195a/08,	s.+ lerning 192b/12
195a/25, 196a/21, 198b/08,	söz söz, laf.
199a/17, 199b/01, 199b/06,	s. 176a/08, 178a/12, 183a/11,
200a/13, 200b/03, 200b/17,	184a/27, 184b/12, 185a/22,
200b/19, 200b/27,	194a/01, 194a/02, 194a/04,
YA541b/28	194a/05, 194a/06, 194a/07,
s. 174b/01, 175a/15, 180b/27	194a/08, 195b/13, 196b/03,
s.+ ğığa 196a/13	196b/05, 200b/20
s.+ ğılar 184a/02	s. aytur 184a/11
s.+ ı 181b/09, 196a/19, 199a/06	s.+ de 196a/19
s.+ ıda 195a/15, 197b/26	s.+ din 199a/11
s.+ ıda érđi 194a/07	s.+ ge kéltürđi 184a/10
s.+ ıdın 183a/27, 186a/25, 194b/13	s.+ ge kéltürüptür 184a/10
s.+ ıdın érdiler 176b/17	s.+ i 174b/19, 177a/21, 177b/27,
s.+ ıdındur 184a/27	186a/03

s.+ i éemestür 179a/06	s. kılgaylar 186b/26, 187b/08
s.+ idin 179a/09	s.+ ni kılgay 198a/14
s.+ in 175b/05, 177a/12, 182a/23, 194a/08, 197b/18	s. tilin açtı 179b/23
s.+ ini 173b/16, 177a/13, 190a/01, 190a/02, 194a/03, 200b/21	şubh <Ar. sabah. ş.-u şām 173b/24
s.+ ler 184b/10, 185b/02, 185b/12	sūd <Far. yarar, kazanç. s. kıлмаğay 178b/20 s. kılmas 197b/14
s.+ leri 173b/15, 188b/06, 191b/05	şuhuf <Ar. sayfalar. ş.-ı şerāyi' de 178b/23
s.+ leridin 177b/16, 186b/03	şulehā <Ar. salihler, iyiler. ş. 200a/03
s.+ lerini 179a/11	sultān <Ar. sultan, hükümdar. s. 174b/26 s.-ı mübīn 175b/19
s.+ leringiz 174b/19	sultānlıg <Ar.+T. hükümdarlık. s. 188a/22
s.+ lerni 184b/13	şun'ī <Ar. yapma, yapılmış, suni. ş. 187b/05, 187b/24
s.+ ni 176b/10, 195b/26, 198b/16, 200b/25, YA541b/24	süre <Ar. Sure, Kur'an bölümleri. s.-i Benī İsrā'ilde 181a/15 s.-tü'l Kıaşada 177b/02 s.tü'l Fussilet 181b/27 s.-tü'l Mü'min 173a/17 s.-tü'l Zuhrūf 194a/26 s.-tü'l Zuhrūfda 179b/06 s.-tü'ş Şūrā 188a/04 s.+ dedür 188a/17 s.+ dūr 173a/17
s.+ ning 178b/02, 194b/01, 198a/11	şüret <Ar. I. görünüş. ş.+ i 197a/23 ş.+ leri 179b/02 ş.+ leringizni 180a/12 ş.+ ni 187b/08
sözle - söylemek. s.- gey 184a/05	
sözlegüçi söyleyici. s. bolmaduğ 184a/09	
su su. s. 192a/25, 195a/06, 199a/08 s.+ da 180b/18 s.+ dın 180b/20 s.+ ğa 199a/08 s.+ nı 183a/02, 195a/04 s.+ ning 183a/01 s.+ yı 198b/11 s.+ yıdın 180b/02 s.+ yını 186a/09 s.+ yining 198b/10	
suāl <Ar. soru. s.+ dur 179b/21 s. kııl 198a/07 s. kııldı 198a/13	

II. hal.	s. 181b/03
ş. 187b/27, 196b/26	şād <Far. sevinçli, memnun.
hāl-i ş.+ in 178a/12	ş. bolunğızlar 185a/10
ş.+ ining 180a/15, 183b/05	ş. kılılğan 200a/14
şūrī <Ar. gösterişten ibaret.	şādliġ <Far.+T. memnunluk.
ş. 180a/15	ş. kılır érdingizler 181a/01
susa - susamak.	şādman <Far. sevinçli.
s.- ġan 188a/13	ş. boldılar 176a/19
şuver <Ar. suretler.	ş. bolur érdingizler 181a/01
ş.+ i 200a/04	şadmanlıġ <Far.+T. sevinçlilik,
süfli <Ar. alçak.	memnunluk.
s. 180a/15	ş.+ ı 174a/13
süfliyyet <Ar. alçaklık.	şāfi <Ar. şefaata eden.
s.+ ke 188a/21	ş. 175a/13, 175a/23
sükün <Ar. durma, durgunluk.	ş.+ din 175a/13
s.+ ı 180a/01	şahādet <Ar. şahitlik.
sülük <Ar. bir yola girme.	ş. 178b/18
s. 195a/03	şākir <Ar. şükreden.
s.+ ıdın 199b/10	ş. 174b/18
s. kılgay 174b/05	şām <Ar. akşam.
şümme <Ar. sonra.	ş. 178a/19
ş. 179b/06	ş. 175b/06, 198b/09, 199b/06
şunnet <Ar. Peygamberin yaptıġı işler.	şubħ-u ş. 173b/24
s. 181b/24	şāmil <Ar. içine alan, kaplayan.
s.+ i 179a/02	ş. 190a/27
s. kıoydı 181b/24	ş.+ i bolğay 176a/19
s. kıoymaġı 181b/24	şān <Ar. şan, şöhet.
sür - indirmek	ş.+ ı 183a/15
s.- geyleler 184a/02, 193a/18	ş.+ ıda 185b/01, 185b/12
sür^{at} <Ar. çabukluk.	ş.+ ıdadur 182b/11, 192b/12
s. 194a/05	ş.+ ning 188a/21
sürül - sürülmek	şarāb <Ar. şarap.
s.- geyleler 184a/01	ş.+ dın 200a/17
süt süt.	şarkī <Ar. doġu tarafı.

	ş.+ sining 199b/02		ş.+ ingizde 176a/14
şart	<Ar. mutlak gerekli. ş. 186a/05 ş. émes 181a/21 ş.+ ları 192b/17 ş.+ larında 197b/16		ş.+ ler 175b/11, 188b/10, 195a/03 ş.+ leride 173b/09 ş.+ lerni 179b/04 ş.+ lerning 188b/11, 188b/12
şātū	[?] basamak, merdiven. ş.+ lar 197a/04 ş.+ ların 197a/10		şekāvet <Ar. uğursuzluk. ş.+ ğa 194a/17
şāyed	<Ar. eğer, olur ki ş. 177b/17, 180b/08, 190a/12, 193b/23, 195a/02, 196a/27, 198a/23 ş. 177a/23, 184b/13		şekībālīg <Far.+T. sabırlılık. ş. 191b/02
şāyeste	<Far. uygun, yakışır. ş. 177b/11, 179b/08, 191a/02 ş.+ dür 174a/11 gürüh-ı ş. işlikler 177b/13		şek <Ar. (şekk) şüphe. ş. 186b/11, 188b/13 Ş. 179b/13 ş.+ dedürler 188a/01, 189b/10 ş. keltürmedi 198a/11 ş. kılmangızlar 199b/08 ş. tutquçı 177a/14
şefā'at	<Ar. birinin affedilmesi için edilen aracılık. ş. 174b/23, 188a/17, YA542a/15 ş.+ dür 188a/17 ş.+ i 175a/24 ş.+ iĝa YA542a/13 ş. kılgaylar 199b/27 ş. kıлмаğusıdurlar YA542a/17 ş. kıлмақ YA542a/14		şekki <Ar.+Far. bir şüphe. ş. 189b/11
şefkat	<Ar. merhamet. ş. 182b/06		şeksiz <Ar.+T. şüphesiz. ş. 181a/07
şehādet	<Ar. şahitlik ş. YA542a/15		şekl <Ar. şekil, biçim. ş. 180b/02 ş.+ i 179b/03
şehr	<Ar. şehir, kent. ş.+ i 176b/18 ş.+ ide 175b/07 ş.+ ining 182b/24		şerāyi' <Ar. hükümler. ş. 189a/21, 189b/21 şuhuf-ı ş.+ de 178b/23 ş.+ din 180b/15 ş.+ ğa 194a/17
			şerbet <Ar. içecek, şerbet. ş.+ in 174b/25
			şeref <Ar. şeref. ş.+ i 198a/02
			şerefen <Ar. şereflik. ş. 183a/11

- şerefi** <Ar.+Far. I. şerefli.
ş. 183b/05
- şerefi** II. şerefle ilgili.
ş. 198a/01
- şerh** <Ar. açıklama.
ş.+ i 187b/05
- şerî** <Ar. şeriata dair.
ş. 194b/05
ş.+ ğa 199b/09
- şerîat** <Ar. hükümler, din kuralları.
ş. 188b/08
- şerîfrak** <Ar.+T. daha şerefli , en şerefli.
ş. 195b/04
ş.+ idur 196a/21
- şerîk** <Ar. ortak.
ş. 174b/09
ş. bolğay 197b/13, 197b/14
ş. édingizler 197b/13
ş.+ idür.ler 190b/14
ş.+ ige 187a/05
ş.+ ingizdin 178a/07
ş. keltürgeyler 174b/11
ş. kılayın 177b/24
ş. kılgay 177b/22
ş.+ ler 180b/22, 188b/05, 189a/24,
190b/19, 197b/13
ş.+ lerdürler 190b/14
ş.+ lerge 174b/10
ş.+ lerim 187a/03
ş. tutar édingizler 180b/21
- şer** <Ar. (şerr) kötülük.
ş. 183b/22
ş.+ idin 176a/17, 179a/11, 179a/20,
185b/18
- ş.+ idür 179a/22
ş.+ ni 192b/27
- şevk** <Ar. çok isteme.
ş. 191b/03, 200a/23, 200a/24
Ş. 200a/25
ş.+ i 200a/26
- şevket** <Ar. ululuk, kudretlilik.
ş.+ i 194b/21
ş.+ iğa 183b/10
- Şevval** <Ar. Hicrî ayların onuncusu.
ş. 183b/16
- şeytân** <Ar. şeytan, iblis.
ş. 185b/17, 199b/10
ş.+ lar 197b/01
ş.+ lardın 183a/17, 184a/25
ş.+ lardurlar 197a/25
ş.+ larnı 184b/06
ş.+ ğa 197b/07
- şibh** <Ar. benzer.
ş. 195b/06
- şiddet** <Ar. sertlik, katılık, sıklık.
ş. 194b/21
- şifâ'** <Ar. şifa, iyileştirme.
ş. bérgüçi 186b/11
- şi'ir** <Ar. şiir.
ş.+ ler 184b/10
- şirk** <Ar. Allah'a ortak koşma.
ş. 174b/17, 175b/17, 178a/27,
181a/02, 182a/14, 185b/05,
190b/16
ş. bolğanmağı 197a/15
ş.+ din 180a/21, 183b/27, 196a/10,
196b/01
ş.+ ingizning 194b/14

	ş. kéltürdiler 200b/14	176b/11,	176b/20,	177a/25,
	ş. kéltürgüçiler érdük 181b/21	177b/06,	177b/17,	177b/22,
	gürüh-ı ş. kéltürgüçiler 194b/12	178a/06,	178a/08,	178a/09,
	ş. kéltürgüçilerge 189a/23	178a/10,	178a/12,	178a/20,
	ş. kéltürgüçilergedür 182b/02	178b/07,	178b/08,	179a/01,
	ş. kéltürmediler 184b/27	179a/02,	179a/14,	179b/05,
	ş. kéltürür érdiler 174b/08	179b/16,	179b/21,	179b/24,
şüm	<Far. şom, uğursuz.	179b/26,	179b/27,	180a/01,
	ş. 183b/16	180a/10,	180b/04,	180b/05,
şümlüg	<Far.+T. uğursuzluk.	180b/07,	180b/18,	180b/26,
	taqlid-i ş.+ dın 196a/17	181b/01,	181b/04,	181b/08,
	ş.+ ı 192a/14	182a/09,	182a/10,	182b/15,
Şürā	<Ar. Şura suresi.	182b/20,	183a/02,	183a/04,
	Süre-tü'ş Ş. 188a/04	183b/17,	183b/18,	184a/02,
şūriş	<Far .kargaşa	184a/03,	184a/26,	184a/27,
	ş.+ de 183a/02	184b/04,	184b/05,	184b/23,
şübhe	<Ar. şüphe.	184b/24,	185b/12,	185b/25,
	ş. 186b/11	186a/14,	186b/13,	187b/13,
	ş.+ leridür 181b/15	188a/10,	188a/14,	188b/07,
şühedā	<Ar. şehitler.	188b/10,	189b/07,	189b/14,
	ş. 200a/01	190a/08,	190a/16,	190b/06,
şükr	<Ar. minnet, şükür.	190b/07,	190b/18,	191a/11,
	ş. aytnağlığında 196b/05	191b/02,	191b/03,	191b/09,
	ş.+ din 187a/26	191b/15,	192b/02,	192b/06,
	ş. étgüçi 192a/27	193a/13,	194a/02,	194b/01,
	ş. étgüçilerniġ 192a/08	194b/06,	195a/01,	195a/02,
	ş. kılguçılar 200a/27	195a/13,	196a/06,	196b/16,
	ş.+ ni 190b/02, 193b/18	196b/21,	196b/24,	196b/25,
tā	<Far. (e.) kadar, dek, deġin.	196b/26,	197a/12,	197b/06,
	t. 173a/18, 173b/14, 173b/15,	198b/23,	199a/05,	199b/27,
	173b/24, 174a/13, 174a/18,	200a/21,	200b/15,	200b/16,
	175a/15, 175a/16, 175a/20,	YA542a/02, YA542a/03	174b/25,	
	175b/07, 176a/02, 176a/03,	175a/01,	177a/11,	187b/08,
	176a/08, 176a/10, 176a/11,			

- 192b/03, 195a/10, 196b/03,
197b/02
- ta'abbüd** <Ar. kulluk etme, tapınma.
t. körsetgey 179a/01
- ta'accüb** <Ar. şaşakalma.
t. 184a/07
t. 173a/22
t.+ idür 195a/24
- ta'aqqul** <Ar. akıl erdirmeye.
t. kılğay 180b/08
- ta'alluk** <Ar. ilişkisi olma.
t.+ ı 192b/05
- ta'arruz** <Ar. saldırma.
t.+ ı 176b/13
- ta'aşşub** <Ar. taraftarlık etme.
t. 183b/14
- ta'ât** <Ar. ibadet.
T.+ ler 185a/02
- tâbi'** <Ar. takip eden, uyan.
t.+ ler 178a/25
t.+ leri 176a/14
- tâbi'in** <Ar. peygamberden hadis dinlemiş
olanlar.
t.+ din 173a/23
- ta'bir** <Ar. ifade, anlatma.
t. kılurlar 173a/25
- tādīl** <Ar. düzeltme.
t. kılurlar 186a/13
- tafşīl** <Ar. uzun uzun anlatma.
t. 182a/10
t.+ in kılur 183b/06
t. kılur 176b/15
t.+ lerini 188a/03
- tağ** dağ.
- t. 192a/06
t.+ dın 183b/11
t.+ ığa 199b/07
t.+ ınıḡ 190b/07
t.+ lar 182b/20, 192a/23
t.+ larda 182b/21
- tağayyür** <Ar. değışme.
t.+ din 194b/09
t.+ ide 196b/19
- tağlīb** <Ar. gelip getirme.
t. kılıpdur 197b/08
- taḡammül** <Ar. katlanma.
t.+ dür 185a/26
t. kılur érđi 192b/14
- taḡfīf** <Ar. hafifletilme.
t.+ ınıḡ 197b/15
t. kılğay 178b/07
- taḡkīk** <Ar. doğru olup olmayanı
araştırma veya ortaya çıkarma.
t. 178a/07, 178b/04, 181a/15,
186b/01, 186b/17, 190a/13,
190a/19, 194b/08, 197b/24,
198a/01, 186a/19
- taḡrīm** <Ar. haram kılma.
t.+ i 190b/17
- taḡrīş** <Ar. hırslandırma.
t. körsetür 184b/05
- taḡşīl** <Ar. hasıl etme, ele geçirme.
t.+ i 200a/05
- taḡşīş** <Ar. mahsus kılma.
t.+ i 183a/23
t.+ ınıḡ 182b/04
- taḡt** <Far. taht.
t.+ lar 197a/06

t.+ ların 197a/11	t. boluptur 186a/03
tağ → tağ.	t.+ dın 173a/25
t.+ қа 178a/08	t.+ ı 200b/03
tağallüb <Ar. dönme, çevrilme.	tamme <Ar. tam.
t.+ ide 199a/07	hullet-i t.-i haqıkiyye 199b/27
tağarrüb <Ar. yaklaşma.	tamuğ cehennem.
t.+ dür 191a/21	t. 174a/09, 176b/26, 178a/03,
t. kılnğızlar 191a/22	178a/17, 178b/06, 179b/01,
tağdım <Ar. ileri sürme, öne alma.	181a/06, 184a/22, 190a/06,
t. 185a/14	193a/07, 193a/15, 193a/25,
t.+ i 191a/02	197b/12, 200b/10, 200b/15
tağdır <Ar. beğenme, değer verme.	t.+ da 175a/15, 178a/27, 188b/16,
t. 174b/02, 192a/02	200b/18
t.+ in kıldı 182b/25	t.+ dın 174b/04, 174b/05, 186a/16
t. kıldı 182b/22	t.+ dur 178a/18
t. kılp 190b/12	t.+ қа 174a/20, 179b/19, 193a/17,
t. kılpdur 196a/01	193a/18
tağdır <Ar.+Far. bir takdir.	t.+ luğlar 180b/22
t. 185b/03	t.+ mng 173b/20, 181a/04, 184a/01,
tağı dahi.	193a/20
t. 179a/20, 185b/21, 195a/27,	tamuğluğ cehennemlik.
195b/15, 196b/08	t.+ durlar 193a/25
tağlíd <Ar. benzetmeye çalışma.	t.+ ığa 175a/15
t.-i şümlügdın 196a/17	t.+ lar 178a/24
t.+ de 196a/15	tamuğ → tamuğ
t.+ idür 196a/09	t.+ қа 184a/02, 193a/19, 197b/04,
t.+ in kılnğız 196a/20	197b/06
t.+ in kılpur 196a/20	tanğ akşam, tan.
tağşir <Ar. eksiltme.	t.+ da 178a/18, 179a/05
t. kılnğızımızdur 182a/21	t.+ dın 183b/17
ta'lıl <Ar. sebep gösterme.	tanı - tanımak.
t.+ idür 187b/06	t.- ğaylar 182a/11, 193a/20
tamām <Ar. tamam, tam, eksiksiz.	t.- mas éding 194a/17
t. bolğay 174a/13	tanımak tanımak.

- t.+ inġ 180a/16
- tanla** - seçmek
- t.- dı 189a/15
- t.- dılar 183b/22
- tanġla** - → tanlamak.
- t.- dı 195b/03
- tanu** - → tanı-.
- t.- r érdi 188a/06
- tanuġluġ** tanıklık
- t.+ ı 177a/06
- tanuġ** tanık, şahit.
- t.+ dur 187b/15
- t.+ ġa 187b/16
- t.+ lar 178b/18
- tanuġluġ** → tanuġluġ
- t.+ ını 195b/22
- tanuġluġ** → tanuġluġ
- t. YA542a/17
- t. bérđingizler 184a/08
- t. bérġen bolġay YA542a/14
- t. bérġey 184a/03, 184a/06, 184a/13
- t. bérġeyler 184a/16, 193b/09
- t. bérġüġi 187a/05
- t. bérıpdürler YA542a/16
- t. bérür 191b/11, 195b/21
- tap** - I. bulmak
- t.- ar 179b/20
- ġayāt t.- ar 194a/15
- t.- arlar 194a/05
- bile t.- ġan bolġay érdiler 190b/19
- t.- ġusıdur 181a/11
- t.- mas 178b/26
- II. ibadet etmek.
- t.- inġızlar 174b/16, 179b/16, 180a/20, 199b/18
- t.- inmaġ 173b/05
- t.- ıp 191a/05, 196a/07, 196a/12, 196a/15
- t.- mas 180b/22
- III. anlamak.
- T.- ġay 194b/07
- IV. yardımcı fiil.
- yol t.- alıġ 198b/04
- ġaber t.- ar 185b/13
- necāt t.- ar 181a/26
- temhıd t.- ar 190a/11
- zevāl t.- ar 200a/08
- istilā t.- ıpdur 197a/26
- ārāyış t.- ġan 200a/15
- yol t.- ġan bolġaylar 178b/23
- yol t.- ġanlar 196a/08, 198b/03
- yol t.- ġanlardurlar 197b/01
- yol t.- ġay 195a/03
- ġalāşlıġ t.- ġaylar 175a/20
- lezzet t.- ġaylar 200a/18
- pādāş t.- ġaylar 179b/12
- yol t.- ġaylar 194a/20
- baġtını t.- maġay 176b/25
- vücüd t.- maġusıdur 187a/21
- zevāl t.- maġusıdur 187a/15
- yol t.- maġ 176b/02
- vücüd t.- mas 200a/08
- yol t.- mas 173a/27, 186a/26
- meded t.- maslar 187a/07
- feyz t.- sa 190b/13
- ‘ömr t.- tı 177a/05
- t.- mas éken 180b/24

tapıl - I. bulunmak

t.- mas 177b/04

II. yardımcı fiil.

yalğan t.- mağay 186a/27

tapın - tapınmak, ibadet etmek.

t.- dılar 187a/06

t.- mağay 180a/24

t.- mañızlar 183b/01

t.- mas érdük 195b/24

t.- ur 180a/24, 185b/24

t.- ur érdiler 187a/07, 199a/17

t.- urlar 175b/03, 188b/05, 196a/22,

199a/10, YA542a/11

t.- ursızlar 196a/23

tapınguçı ibadet eden.

t.+ larning YA541b/12, YA542a/05

t.+ sı 173b/22

tapınıl - tapınılmak.

t.- ğaylar 198a/08

tapınmak tapınmak.

t.+ ı 174b/24

t.+ ıdın 177b/17

t.+ ığa 177b/26, 185a/23, 196a/01,

YA542a/20

t.+ ımdın 179b/18

t.+ ın 198a/09

tapınmaqlıg ibadet etme.

t. 186a/02

tapşur - teslim etmek.

t.- alıñ 191a/11

tar dar, az.

t. kıılır 189a/13

tarıq darı.

t. 182b/23

ta'riz <Ar. dokundurma, taşlama.

t. 184b/09

t.+ in kıılmas érdi 192b/13

tart - I. çekmek.

t.- ar 189a/24

t.- arlar 177b/08

t.- ıñızlar 176b/07

t.- kıay 187a/27

t.- tı 196a/17

II. ölçmek.

t.- kıaylar 190a/08

III. uğramak, bulmak.

t.- kıusıdur 173b/10

IV. sevk etmek.

t.- ar érdiler 173b/12

V. yardımcı fiil

baş t.- ar 177a/20

intikām t.- arlar 192b/21

intikām t.- duq 196a/18

baş t.- ğuçı 178a/25

élig t.- ıp érdiler 175b/27

intikām t.- kıan bolğay 192b/02

cefā t.- kıay 193a/10

intikām t.- kıay 184b/24

baş t.- kıuçı 196a/18

intikām t.- kıuçı 197b/23

gürūh-i kīne t.- kıuçılar 193a/03

baş t.- kıuçılar érdiler 178b/02

baş t.- kıuçıları 194b/18, YA542a/22

t.- kıuçıñıñ 176a/17

'azāb t.- maqđın 200b/16

baş t.- maqlıg 179a/09

baş t.- maqlıg kōrsetgeyler 179b/18

intikām t.- masa 193a/08

kīne t.- sa 193a/02	t.- ğay 183b/18
baş t.- salar 185b/26	t.- saḡ 187a/12, 193b/12
boyun t.- tılar 183b/07	t.- ur 184b/14
feryād t.- tılar 199a/11	tavar davar, binilen veya yenilen hayvanlar.
intikām t.- tuḡ 199a/04	t.+ lar 181b/01, 182b/22
tartıl - I. çekilmek.	t.+ larda 181b/03
t.- urlar 180b/18	t.+ lardın 195a/10
II. isnat edilmek.	t.+ larnı 189a/05
t.- maḡay 194b/10	tavḡ <Ar. gerdanlık.
t.- mas 173a/26	t. 198b/20
tasalluḡ <Ar. musallat olma, sataşma.	ta'yin <Ar. ayırma, belli etme.
t.+ ıdın 199b/01	t.+ i 181a/20
taşarruf <Ar. irade ile kullanma.	tayyib <Ar. temiz, iyi, hoş.
t.+ iḡa 188a/14	t. 179b/25
t.+ ınıḡ 196b/16	t.+ ler 174a/09
taşavvur <Ar. zihinde şekillendirme.	ta'zib <Ar. eziyet etme.
t. kılpdurlar 190b/13	t.+ iḡa 177b/25
taşdıḡ <Ar. onaylama.	ta'zīm <Ar. büyükleme, ululama, büyük sayma.
t.+ din 180b/13	t. 175b/19, 185a/14, 198a/25
t. étmesler 179b/15	t.+ dür YA541b/17
t.+ in 189a/20	t.+ in kılrur YA541b/17
t. kılpdur YA541b/26	t. kılguçılarnıḡ YA541b/16
taşvır <Ar. şekillendirme, tarif etme.	te'aruf <Ar. birbirini tanıma.
t. kıldı 180a/17	t.+ iḡa 200a/01
taş taş.	tebāh <Far. bozuk, çürük.
t.+ nı 183b/11	t.+ iḡa 185b/17
taşkarı dışarı.	tebāyün <Ar. ayrılık.
t. 199a/02, 199b/11	t.+ i 174b/21
taşla - taşlamak.	teberrā <Ar. uzak durma.
t.- ğaylar 188b/16	t. kılduḡ 187a/05
tatlıḡ tatlı, lezzetli.	teblīḡ <Ar. ilahi emirleri insanlara aktarma.
t. 180a/14	
tattur - tattırmak.	
t.- alıḡ 187a/23	

- t.+ de 189b/21
t.+ idür 188b/08
tecellî <Ar. görünme, belirme.
t. bolğay 196b/13
tedārik <Ar. elde etme.
t. 178b/27
tedārük <Ar. edinmek.
t.+ in kılğay 193a/14
tedbîr <Ar. bir şeyi önleme yolu.
t.+ i 196b/18
t.+ ide YA542a/06
t.+ ige 174b/14
te'emmülsiz <Ar.+T.iyice düşünölmüş.
t. 187b/03, 198a/19
tefvüt <Ar. iki şey arasındaki fark.
t. 187b/22, 196b/23
t.+ i 174b/21, 196b/22
tefhîm <Ar. büyük sayma.
t. 175b/19
tefrîk <Ar. ayırma, seçme.
t. 189b/03, 189b/11
tefsîr <Ar. tefsir.
t.+ ide 173a/18, 185b/06, 187b/06,
192a/16
t. kıldı 185a/01
tefvîz <Ar. dağıtım.
t. 178a/09
t. kılıp 189a/02
teğāfül <Ar. bilmezden gelmek.
t. 185b/09
tégre çevre, kenar.
t.+ leride 188b/11
t.+ leridedür 173b/25
t.+ leridedürler 188b/12
t.+ sığa 173a/27, 178a/09
t.+ sini 178a/14
tégür - ulaştırmak
t.- geyler 173b/14
t.- üp 193b/12
tégürmek ulaştırmak
t.+ ke 193b/11
teheccî <Ar. heceleme
t. 194b/02
te'hîr <Ar. geciktirme, sonraya bırakma.
t.+ i 186b/20
tekebbür <Ar. büyükleme, kibirlenme.
t. 181a/03
t. kıılır érdiler 191b/24
t.+ ning 183b/08
tekellüm <Ar. konuşma.
t. 194a/12
t.+ ğa 195a/06
teklîf <Ar. zor bir iş isteme, vazife
verme.
t. 179b/11, 181b/23
t. köterilür 181b/23
tekrār bir şeyi birden fazla yapma.
nidā' t.+ ın kııldı 177b/17
tekvîn <Ar. var etmek.
t.+ iğa 180b/11
tekye <Far. yaslanacak şey.
t. kılğaylar 197a/06
tekzîb <Ar. yalanlama.
t. 175b/08, 175b/12, 175b/22,
180b/16, 186b/20, 190a/15
t.+ din 178a/27, 187a/23
t.+ ğa 187a/23
t.+ i 176b/13, 183b/25

- t.+ i érdi 174b/03
t.+ in kıldılar 176b/14
t.+ in körsetgey 194b/13
t. kıldılar 173b/11, 180b/14,
186b/18
t. kılduğ 178b/11
t. kıldular 173b/10
t. kılguı 196a/19
t. kılpdur YA541b/27
- telāş** <Ar. kaygıdan doğan heyecan.
t. kılurlar 179a/18
- temennā** <Ar. dilek, isteme.
t. 197b/11
t.+ dur 187a/20
- temeteu'** <Ar. kar etme.
t.+ larıdın 197a/16
- temhīd** <Ar. yayma.
t. bérürler 185a/26
t. tapar 190a/11
- temsīl** <Ar. benzetme
t. 190b/06, YA541b/18
t. bolurlar 179b/02
- temvīh** <Ar. haksız bir Şeyi haklı
gösterme.
t. 179a/27
- ten** <Far. vücut, beden.
t. 192a/13
t.+ ler 194a/15
- téng** denk, eşit.
t. boldı 182b/26
t. bolđay 190a/23
t. bolmağaylar 179b/08
t. bolmağı 182b/26
t. émeštür 185b/04
- t. émeštürler 179b/07, 179b/09,
179b/11, 185b/05
t. étgeyler 174b/11
t.+ i 177b/15
t.+ iıe 190b/07
- tenākuş** <Ar. azaltma.
t. 194b/10
t.+ ğa 189a/09
- tenāsüb** <Ar. uygunluk.
t.+ i 200a/01, 200a/02
- tenāsül** <Ar. türeme
t.+ de 189a/06
- tenbīh** <Ar. uyarma.
t. 177b/17, 194a/27, 194b/02.
t.-i 'azīm kıılır 194b/02
- tencīm** <Ar. yıldız ilmi ile uğraşma
t. 181b/16
- tendurustluğ** <Far.+T. sağlam
vücutluluk.
t. 187a/12
- tenelik** <Far.+T. cüsseli.
t. 183b/10
- tenī** <Far.o beden.
t.+ dür 182b/07
- ténglik** eşitlik, denklik.
t.+ idür 182a/27
- Téngri** Tanrı.
t. 186a/06, 191b/06, 192a/11
- Téngrilik** Tanrılık.
t. 176b/03
- tenzih** <Ar. kusur kondurmama.
t.+ i 188a/27
t. kıılurlar 188a/26
- tenzīl** <Ar. indirme.

- t. 182a/07
t.+ i 173b/07, 182a/02
teprengüçi hareket eden.
t.+ lerdin 192a/10
teprenmek hareket etmek.
t.+ ke 186a/09
tepril - sarsılmak.
t.- ür 194a/14
terāzū <Far. terazi
t.+ nı 190a/08
terbiyet <Far. terbiye
t.+ i 180a/04
téri deri.
t.+ leri 184a/04
t.+ leridin 186b/27
terk <Ar. terk, bırakma.
evvel-i t.+ idin 178b/27
térle - terlemek.
t.- p 199b/03
tertīb <Ar. düzene koyma.
t. kılğaylar 185a/19
t. kılmağ 181b/12
teşbīh <Ar. Allah'ı yücelterek anma.
t. 188a/27
t.-i muğterin 173b/26
t. aytkıl 179a/04
t. ayturlar 173b/26, 186a/01
t. kılıpdur 187b/01
t. kılur érdiler 199a/15
teselli <A teselli, avuntu.
t. 186b/02
teşhīr <Ar. gösterme.
t.+ i 192a/26
teskīn <Ar. sakinleştirme.
t. bérgil 185b/09
teslīm <Ar. bir şeyi sahibine verme.
t. YA542a/24
tesliye <Ar. teselli verme
t.+ sidür 196a/20
teşvīş <Ar. karıştırma.
t. béringizler 184b/08
tevbe <Ar. tövbe.
t. 173b/03, 174b/05, 188b/03
t.+ din 191b/14, 191b/16
t.+ dür 179b/25
t. kıldığ 191b/12
t. kılğuçılar 200b/01
t. kılınğızlar 179b/26
t. kılıpdurlar 174a/07
t.+ ni 191b/12
t.+ ning 179b/26
tevbīh <Ar. azarlama.
t. 184a/07, 187a/03
tevcīh <Ar. I. döndürme, çevirme.
t. kılınğızlar 182a/26
II. yorumlama .
t. kıldı 185a/02
téve <Ar. deve.
t. 181b/01
t.+ lerge 181b/05
tevehhüm <Ar. kuruntu yapma.
t. kılıpdurlar 187a/17
tevekkül <Ar. İşi Allah'a bırakma.
t. 178a/06
t. kılıp 189a/02
tevellā <Ar. birini dost tutmak, birine
yanaşma.
t.+ durlar 195b/10

tevfik <Ar. Allah'ın yardımına ulaşma.

t. 189a/26

t.+ iğa 188b/19

t.+ in bérmes 176b/02

tevhid <Ar. Allah'ın birliğine inanma.

t. 182a/26, 182b/04, 185b/05,

189a/15, 189a/21, 189a/23,

196a/24, 196a/27

t.+ de 198a/10

t.+ din 193b/05

t.+ i 185a/05

t.+ ide 174b/18

t.+ idindür 185a/04

t.+ қа 185a/04, 189b/19, 196a/11,

196a/26

t.+ ni 196b/04

tevkı <Ar. padişahın nişanlı buyruğu.

t.+ in tutar érdük 180b/23

icābet-i t.+ i 179b/23

teyessür <Ar. kolaylaşma.

t.+ iğa 200a/05

teyid <Ar. destekleme.

t.+ in kıılır 194b/01

tezevvüc <Ar. evlenme.

t. 189a/06

ty - engellemek.

t. - ğay 176a/11, 176a/12

t. - ğaylar 185b/14

ticāret <Ar. ticaret, alım-satım.

t. 181b/16

til dil.

t. 182b/18, YA542a/16

t.+ i 174a/19, 185a/11, 188b/09,

200b/20

t.+ ide 198b/16

t.+ idin 198b/17

t.+ ige 185b/02

melāmet t.+ in açqaylar 174a/21

suāl t.+ in açtı 179b/23

melāmet t.+ in açtılar 177b/16

t.+ ler 192a/07

tili < T.+FAR. bir dil.

t. 186b/09

tilāvet <Ar. Kuran okuma.

t.+ iğa 184b/14

tile - dilemek.

t. 179a/03, 200b/15

t.- di 177a/22, 190b/02

t.- dingizler 184a/15

t.- gey 176b/19, 185a/15, 189a/27

t.- gil 178b/27

t.- ling 176a/08

t.- mek 189b/05

t.- mes 191a/17

T.- mes 191a/06

t.- meydür 191a/07

t.- ngiz 182b/01

t.- ngizler 178b/12, 179b/20,

179b/21

t.- r 174a/04, 181a/27, 185a/16,

186a/18, 190b/10, 191a/05,

191a/13, 192a/02, 195a/03

t.- rler 173b/14, 188b/01, 190a/15,

190b/25, 195b/02

t.- se 173a/18, 174b/24, 175a/01,

175b/16, 180b/09, 183a/19,

184b/04, 184b/05, 185b/17,

187a/10,	188a/03,	188b/19,	t.- megi érdi 177a/06
189a/13,	189a/25,	190b/03,	t.- sem 179b/02
190b/04,	190b/08,	190b/12,	t.- ür 188b/24
191b/01,	192a/02,	192a/11,	tirgüzgüci el-Bais, esmaü'l hüsnadan bir
192a/23,	192a/27,	192b/01,	ad.
192b/02,	192b/20,	193b/14,	t.+ sidür 186a/10
193b/19,	193b/26,	194a/11	tirgüzmek diriltmek.
t.- se édi 188b/17			t. 186a/11, 195a/07
t.- se érdi 183b/02, 195b/24			t.+ ke 174b/02
t.- sek 194a/19, 199a/24			tirig diri.
t.- seler 196b/16			t. 180a/19, 192b/06
t.- sem 193b/24, 194a/22			t. koyungızlar 176a/02
t.- sengizler 183a/07			t.+ ler 192a/10
tilegüci dileyen.			tiriglik dirilik.
t.+ lering 182b/27			t.+ ide 183b/19, 196b/18
tilek dilek.			tiril - dirilmek.
t.+ i 197a/08			t.- gendin 195a/08
t.+ ide 199b/05			tişi dişi.
tileksiz isteksiz.			t. 186b/27
t. 183a/07			tofrağ toprak.
tilemegüci dilemeyen.			t.+ dın 180b/01
t.+ ler érdingizler 200b/21			toğ - doğmak.
tilemek dilemek.			t.- dı 195b/09
t.+ de 184a/24, 184a/26			toğmak doğmak.
t.+ dın 187a/09			t.+ ı 199a/23
t.+ ining 191b/18			toğmaklıg doğma durumu.
tilik dilli, lisanlı.			t. 195a/26
t. 194b/06			tohtağücü durduran.
tirgüz - diriltmek.			t.+ lar 200b/18
t.- di 174b/01, 174b/02, 177a/04,			tohtat - durdurmak.
186a/10			t.- ğay 194b/11
t.- dük 195a/06			toğ - → toğ-.
t.- düng 174a/26			t.- anıdın 175b/27
t.- gey 180b/09			toğkuz dokuz sayısı.

t. 175b/18	t.- dılar 184a/26, 184b/27
toķu - dokumak, baēlamak.	t.- ēay 184b/14
T.- r 191a/27	II. yardımcı fiil.
tol - dolmak.	ķaynay t.- ēan 180b/18
t.- ēanlar 175a/21	cāvīd t.- ēuēilar 200b/04
tola dolu.	ķayta t.- up 197a/09
t. 200a/17	turēuēu duran.
ton don, kıyafet.	t.+ lar bolurlar 192a/25
t. 199b/02	turmaē durmak.
t.+ ını 182a/18	t. 180a/10
tozdur - yaymak, daēıtmak	tut - I. yakalamak.
t.- ēaylar 188b/15	t.- ķay 184b/23
t.- ūr 192a/06	t.- ķaylar 173b/14
tōhmet <Ar. birine isnat edilen suē.	t.- tı 174b/01, 175b/12, 175b/16,
t.+ de 189b/11	178a/14, 178a/17, 183b/23
t. ķoymaēıdın 191b/10	t.- tuē 198a/22
tōkmek dōkmek.	t.- tum 173b/16
t.+ de 176b/03	II. edinmek.
tōkūl - dōkūlmek.	t.- ar 177b/09
t.- ūr 199b/03	t.- ķaylar 196b/24
tōrt dōrt sayısı.	t.- tılar 188b/04
t. 174a/01, 182b/25, 190a/21,	t.- uptur 195b/02
198b/11, 199b/27	t.- upturlar 188b/22
t.+ i 174a/02	III. kabul etmek.
tōrt ming dōrt bin sayısı.	t.- ar 177a/21, 195b/15
t. 181a/19	t.- arlar 175a/11, 187b/21
t. 181a/19	t.- ķay 189a/19
tōrtūnēi dōrdūncū.	IV. yardımcı fiil.
t. 190a/25, 200a/06	ēoē t. 197b/22
tōēel - dōēeli hale gelmek.	bāķī t.- ar 180b/04
t.- gen 195a/01	dūēmen t.- ar 177a/18
tur - I. beklemek.	ēerīk t.- ar ērdingizler 180b/21
t.- ar 195a/01	tevķı'ın t.- ar ērdūk 180b/23
t.- arlar 177b/08	kōz t.- arlar 199b/21

- dost t.- kaylar 191a/13
penāh t.- kıl 179a/10
şekk t.- kuçı 177a/14
meydān t.- maḡ 195b/13
dost t.- mas 193a/01
kayta t.- mas 175a/13
yük t.- mas 186b/27
düşmen t.- tı 174a/23
kayim t.- tılar 192b/17
penāh t.- tum 176a/16
dost t.- unġızlar 191a/17, 191a/22
ilgerilik t.- updur 186b/19
erzānī t.- uptur 188a/13
ilgerilik t.- uptur 189b/06
- tutkun** tutkun, müptela.
t. boldılar 176b/18
- tutmaq** tutmak.
t. 175b/13
- tutul** - : tutulmak, yardımcı fiil.
kirāmī t.- ġan 200a/15
- tutuş** ulaşmış, bitişik
t. 188a/18, 193a/27
- tuvānā** <Far. güçlü, kuvvetli.
t. 190b/03, 193b/27, 197b/25
t.+ dur 175b/16, 186a/11, 188b/25,
192a/11
- tuvānālġ** <Far.+T. güçlülük.
t. 175b/10, 181b/10, 183b/10,
183b/14, 188b/25
t.+ ı 183b/13, 193b/27
t.+ ining 192a/22
- tuvar** <Far. duvar.
t.+ imızdur 184a/22
- tüben** aşıġı, aşıġı doġru.
t. 173b/01
t. kélürler 185a/06
t. kopar 197a/24
t. salsa 199b/03
t. yiberdi 190a/07, 195a/04
t. yiberdük 180b/15
t. yibergey 179b/05
t. yiberilgen 182a/07
t. yiberilgendür 182a/05
t. yiberipdür 189b/18
t. yibersek 186a/08
t. yiberür 174b/13, 192a/02,
192a/05
- tübenrek** daha aşıġı.
t. bolġay 195b/04
t. bolġaylar 184b/25
t.+ din 184b/25
- tüccār** <Ar. tüccar, ticaret yapan.
t. 200a/05
- tügün** düġüm.
t. 198b/16
t.+ ni 198b/17
- tükel** tamamen, bütün.
t. 174a/05, 178a/14, 178a/17,
179a/17, 181b/26, 183b/23,
185b/15, 188a/03,
188b/11, 189a/19, 192b/08,
192b/13, 197b/16, 198a/02,
198a/26, 198b/26, 200a/27
T.+ i 179b/06
t. kıldı 183a/13
- tüken** - bitmek, tükenmek.
t.- gendin 177b/01
t.- geni 174a/26

tüket - bitirmek.		. 177b/14, 200a/16
t.- ti 184b/23		
tüp dip		ā'at <Ar. ibadet.
t.+ i 196a/18		. 182a/26, 182b/12, 189a/15
türlük türlü.		.+ de 184b/04
t. 180b/20, 184b/27, 189a/06,		.+ dur 189a/21
200a/16, 200b/07		.+ i 186a/01
t.+ din 193b/25		.+ ini 191a/26
t.+ dür 199b/27		.+ ingizni 174b/17, 180a/21
tüş - I. düşmek.		.+ қа 174b/15
t.- er 173a/21		.+ lar 200b/07
t.- erler 192a/25		.+ ni 191a/23
t.- se 199b/05		ab' <Ar. huy, tabiat.
t.- üp 173a/21		.+ ga 182a/24
II. yardımcı fiil.		abaqa <Ar. katman, tabaka.
mabül t.- ti 176a/08		.+ lar 174b/21
tüşür - yorumlamak.		abāyi' <Ar. tabiatlar.
t.- üptürler 179b/17		. 181b/16
tütünü <Far.+T. herhangi bir duman.		abi' <Ar. uyan, tabî.
t. érdi 183a/01		.+ lerning 197a/08
tüz I. doğru.		āhā <Ar. Kuran'daki huruf-u
t. 177b/03, 177b/06, 189a/27,		mukataadan biri
194a/21, 199b/09, 199b/18		. 173a/20
II. düz, yeryüzü.		āleb <Ar. istek
t.+ de 192a/06, 195a/10		.+ ni 194a/22
tüzdür - : düzenletmek		ālib <Ar. isteyen.
t.- di 192a/09		.+ ler 200b/01
tüzlük düzlük		ama' <Ar. açgözlülük.
t.+ ke 198a/01		.+ ım 191a/12
tüzrek daha düz.		ams <Ar. yok etme, belirsizleştirme.
t. 196a/15		. 198a/18
tüzsizlik düz olmama, yamukluk.		a'n <Ar. sövme, yerme.
t.+ ni 191b/04		. körsetürler 186a/13
ā'm <Ar. yemek.		. urmaslar 173b/06
		araf <Ar. cihet, yan.

- ʔ.-ı ʔafidin 193a/19
 ʔ.+ dın 182a/19
 ʔ.+ ğa 187b/09
 ʔ.+ ıdur 199b/02
- ʔārī** <Ar. taze.
 ʔ. bolup 200a/21
 ʔ. émetür 200a/10
- ʔarīk** <Ar. yol.
 ʔ.+ ı 194a/06, 194a/20, 198a/27
 ʔ.+ ıda 188b/18
 ʔ.+ ığa éterler érđi 197a/10
 ʔ.+ idin 177b/03, 186a/13, 199a/01
 ʔ.+ ıka 182b/14, 196a/07
- ʔarīkat** <Ar. Allah'a ulaşmak arzusuyla tutulan yol.
 ʔ. 174b/04, 185a/19
- ʔav** <Ar. istek.
 ʔ. 192b/16
- ʔavāf** <Ar. etrafında dönme.
 ʔ. kılguçılar 173b/25
- ʔavā'ıyyet** <Ar. boyun eğme
 ʔ.+ i 183a/08
- ʔavāsım** <Ar. Kuran'daki ta-sin ve ta-sin-mim ile başlayan sureler
 ʔ. 173a/20
- ʔāyīfe** <Ar. bölük, takım.
 ʔ. 181a/05
- ʔıbā** <Ar. yaratılışlar.
 ʔ.-i ağlebi 191b/26
- ʔūfān** <Ar. çok şiddetli yağmur.
 ʔ. 176b/15, 198a/18
 ʔ.+ ı 195a/05
- ʔuğyān** <Ar. azgınlık.
 ʔ. 177a/14, 181a/02, 191b/25
- ʔ.+ da 178a/03
- ʔubūdiyyet** <Ar. kulluk.
 ʔu. 191a/03, 195b/18
- uç** uç.
 u.+ ı 193a/17
- uçmağ** <So. cennet.
 u. 173a/19, 179b/01, 185a/10, 200a/19, 200b/04
 u.+ da 200a/17
 u.+ dur 200b/05
 u.+ ğa 175a/14, 177b/13, 177b/14, 188b/16, 200a/14
 u.+ ıda 188b/19
 u.+ ım 200a/26
 u.+ lar 200a/19
 u.+ larınğ 190b/24
- uçmağlığ** <So.+T. cennetlik.
 u. 200b/09
 u.+ durlar 193a/26
 u.+ ığa 175a/14
 u.+ lar 200b/03
 u.+ larınğ 190b/26
- uğrın** gizlice
 u. 193a/19
- uğrevī** <A ahrete dair..
 u. 185a/08
- ʔukbā** <Ar. ahret, öbür dünya.
 ʔu.+ da 174b/20, 174b/21, 185a/16, 187a/19, 187a/21, 190b/13, 192a/19, 192a/22, YA542a/26
 ʔu.+ dın 196a/26
- ʔukr** <Ar. kısırlık.
 ʔu.+ idin 183b/25
- ʔukūbet** <Ar. ceza, eziyet.

- ‘u. 175b/17, 184b/17, 186b/06,
194b/23, 199a/05
‘u.+ din 187a/08
‘u.+ idür 192a/15
‘u. kıldı 175b/12
‘u. kılgay 192a/19
‘u. kıлмаğusıdur 196a/02
‘u.+ ler 200b/12
‘u.+ leri 181a/12
‘u.+ lıg 173b/04
- ulaş** - ulaşmak.
u.- kanlar 198b/22
u.- mas 200a/08
- ulaşmak** ulaşmak.
u.+ dın 182a/18
- ulaştırul** - ulaştırılmak.
u.- upturlar 181a/04
- ‘**ulemā** <Ar. alimler.
‘u. 173a/24, 186a/04
‘u.+ ning 179b/16
- uluğ** ulu, yüce.
u. 175b/11, 180a/03, 182b/02,
185b/15, 187a/24, 187b/01,
187b/25, 187b/27, 188a/01,
188a/25, 190b/26, 192b/09,
193b/17, 196b/09, 196b/11,
198a/26, 198b/11
u. bolur 195b/11
u.+ dur 177a/17
u.+ dur 189a/22
u.+ ları 191a/08
- uluğluk** ululuk, yücelik.
u. 176a/17, 196b/12, 198b/19
u.+ ning 173b/05, 197a/01
- uluğrak** daha yüce, en yüce.
u. 174b/11, 179a/23, 180a/18
u. 188a/22
u.+ dur 179a/12, 179a/20
u.+ dur 174a/22, 174b/10
u. érdi 198a/20
u.+ ı 182b/07
u.+ ı érdi 175b/20
u.+ ıdın YA541b/19
- uluk** → uluğ.
u. 174a/17
- ulukluk** → uluğluk.
u.+ ka 198a/22
- ulukrak** → uluğrak.
u.+ dur 179a/21
- ‘**ulvī** <Ar. yüksek, yüce.
‘u. 180a/15
- ‘**ulviyyet** <Ar. yücelik.
‘u. 188a/20
- ‘**unf** <Ar. şiddet, sertlik.
‘u. 183a/27, 185b/06
- unut** - unutmak.
u.- urlar 193b/17
- ur** - I. uğramak.
u.- ğanlardın 184a/21
II. misal vermek.
U.- madılar 199a/20
u.- uldu 199a/12
III. yardımcı fiil.
ğars u.- ar érdiler 184b/10
lāfın u.- arlar 188b/23
ta‘n u.- maslar 173b/07
şafir u.- up 184b/10
▪ élig ur- : el çekmek.

	élig u.- ğanlardurlar 196a/05		ķaķt ü. ğalā'ğa 179a/24
	élig u.- ğıl 197b/26		iclāl ü. ikrām 173b/24
uruş -	dövüşmek, savaşmak.	üç	üç sayısı.
	u.- kanı 176a/15		ü. 179a/24
uruş	dövüş, savaş.		ü.+ din birin 179a/25, 179a/26
	u. 195b/12	üçün	(e.) için
uşül	<Ar. yol, yöntem.		ü. 173b/06, 173b/22, 174a/04,
	u.+ idin 189a/18		174b/13, 174b/16, 174b/18,
uşbu	işte bu.		175b/04, 175b/07, 176a/23,
	u. 182a/04, 184b/02		177a/23, 177b/03, 177b/22,
	u.+ nı 186b/04		178b/06, 178b/12, 178b/20,
uyal -	utanmak.		178b/27, 179b/27, 180a/01,
	u.- mas 177b/16		180a/10, 180a/21, 181a/04,
uyğan -	uyanmak.		181b/01, 181b/23, 182a/10,
	u.- ğaylar 177b/18		182a/21, 182a/22, 182b/01,
uyķu	uyku.		182b/15, 182b/18, 182b/23,
	u.+ da 194a/06, 197a/22		184a/08, 184a/12, 184a/24,
	u.+ ğa 175b/01		184a/25, 185b/21, 186a/01,
	u.+ nı 175a/26		186a/22, 186a/23, 187b/02,
	u.+ sıdın 177b/18, 194b/01		188b/02, 189a/05, 189a/13,
uyķusız	uyumayan, uyanık.		189a/15, 189a/25, 189b/05,
	u. 197a/22		189b/11, 190b/06, 190b/15,
uzun	uzun.		190b/17, 191a/07, 191a/25,
	u. 183b/10, 186b/16, 196b/02		191b/23, 192a/02, 192a/18,
‘uzv	<Ar. vücudun parçası, organ.		192b/07, 192b/08, 192b/15,
	‘u.+ ları 184a/09		192b/20, 192b/22, 193b/23,
	‘u.+ larığız 184a/15		194a/14, 194b/02, 195a/01,
	‘u.+ larığıznı 180a/13		195a/02, 195a/09, 195a/13,
‘uzvī	<Ar.+Far. bir organ.		195a/25, 195b/01, 195b/02,
	u.+ 184a/05		195b/08, 195b/10, 196a/02,
ü	<Ar. (e.) ve.		196a/14, 196b/23, 197a/03,
	ü. 190a/25		197b/12, 198a/11, 198b/01,
	evvelīn ü. āħirīn 175a/03, 188b/14		198b/23, 199a/06, 199a/20,
	faķr ü. faķa 191b/20		199a/21, 199a/23, 199b/14,

- 199b/25, 199b/26, 200a/27,
200b/02, 200b/03, 200b/22,
200b/23, YA541b/27
ü.+ dür 186b/23, 187a/14, 190a/13,
194a/27, 200a/27
- üçüncü** üçüncü.
ü. 179a/26
Ü. 190a/24, 200a/04
- üç yüz altmış** üç yüz altmış sayısı.
ü. 198b/11
- üleştirmek** bölüştürmek.
ü. 191a/21
- üleştür** - bölüştürmek.
ü.- di 192a/01
ü.- üp 196b/17
ü.- ürler 196b/15
- üleştürürlük** paylaştırılmış.
ü. édi 198b/11
- ülfet** <Ar. alışkanlık.
ü. 179b/15
- ülüş** pay, hisse.
ü.+ ni 179a/26
- ümîd** <Far. ümit.
ü. 187a/11, 200b/14
ü.+ ining 179b/22
ü. késgüçi 187a/10
- ümîdsiz** <Far.+T. ümitsiz.
ü.+ lerdürler 200b/12
- ümîdvār** <Far. ümitli.
ü. bolmağay 197a/18
ü.+ durlar 179a/04, YA542a/13
- ümîdvārrak** <Far.+T. daha ümitli.
ü. 192a/17
- ümmet** <Ar. bir peygambere inanan topluluk.
ü. 186a/23
ü.+ dür 198a/04
ü. érdiler 188a/13
ü.+ ge 179a/02
ü.+ i 178b/19, 196a/27
ü.+ ining 188a/14
ü.+ ler 181b/09, 184b/01, 189b/01
ü.+ lerdin 181b/25, 189b/09
ü.+ lerga 184b/02
ü.+ lerimğa 188a/09
ü.+ lerning 173b/18, 187b/18
ü.+ ni 191a/07
ü.+ ning 179a/03
- ün** ses.
ü.+ ler 184b/09
- ünde** - : çağırmaq, yardımcı fiil.
namāz ü.- r 185b/02
- ünüşet** <Ar. dişilik.
ü. 195b/19
- üs** - yetişmek.
ü.- gey 195b/12
- üst** üst.
ü.+ ide 188a/24
ü.+ idin 182b/20, 188a/23
ü.+ ige 196b/20, 197a/05
- üstün** üstün.
ü. 176b/18
- üstürül** - yetiştirilmek.
ü.- gey 195b/12
- üz** - kesmek, koparmak.
ü.- er érdiler 183b/11
ü.- gey 200b/10

ü.- megey 200b/09	v. 197b/03
üzengü üzengi	vaḥy <Ar. Vahiy.
ü.+ de 195a/17	v. 175a/02, 177b/01, 188a/19,
üzüksiz kesintisiz.	191b/05, 194a/05
ü. 190b/20	v.+ din 194a/16
üzül - kesilmek.	v.+ imiz 194a/21
ü.- ür 177b/07	v.+ imizni 194b/13
vābeste <Far. bağı.	v. kıldı 183a/14
v. 182a/07	v. kılduk 194a/13
vācib <Ar. icab eden, gerekli.	v. kılduḡ 188b/08, 189a/17,
v. boldı 184a/27	194a/13
v. bolḡay 173b/16, 189a/20	v. kılduḡ 188b/09
v. bolup édi 173b/18	v. kılılur 182a/25
v. boluptur 173b/18	v. kılıpdur 188a/18, 197b/26
va‘d <Ar. söz verme.	v. kılır 194a/10
v. 184a/27	v. kılır 188a/17
va‘de <Ar. bir iş için önceden belirlenen	v.+ ning 192b/24
zaman, ecel.	v. yétkürmekde 194a/12
v. 182a/08, 189b/06, 192b/26	va‘id <Ar. iyiliḡe sevk için korkutmak.
v. bérilip érdingizler 185a/11	v. 184a/27, 194b/23
v. bérilipdürler YA542a/03	v.+ i 182a/09
v. bérip 174a/11, 181a/08, 197b/24	vaḡ‘a <Ar. olay, hadise.
v. bérilipdürler 179b/14	v.+ lardın 187b/17
v. bérür 176a/27	v.+ larḡa 188a/05
v. étilgen 200b/05	v.+ larıdur 187b/18
v. kıldı 189b/15	v.+ sıdur 187b/19
v.+ si 178b/26, 181a/07, 186b/19,	vaḡāyī <Ar. olaylar.
190b/19	v.+ dın 189a/14
v.+ sidür 194b/23	vāḡī <Ar. olan, gerçekleşen.
vaḡdet <Ar. birlik.	v. 193b/06
v. 185a/06	v. boldı 187b/17
vāhib <Ar. bağışlayan.	v. bolḡan bolḡay 178b/27
ḡazret-i v.-ü‘l ‘atıyyātdın 196b/14	v. bolḡusıdur 181a/07
vāhid <Ar. yalnız, tek.	v. bolmaḡıda 188b/13

	v. bolmağığa 179b/13		v.+ dın YA542a/01
	v. boluptur 173a/22, 189b/12		v.+ ı 194b/22
	v.+ dür 189b/04, 200b/09		v.+ ıdur 198a/22
vaqt	<Ar. zaman, vakit.		v. kıllurlar YA542a/01
	v. 177a/11, 180a/25, 180b/16,		v.+ lar 200a/02
	181b/13, 181b/19, 181b/22,		v.+ larıdın 182b/05
	186a/20, 190a/16, 193a/12,	vāsıtasız	<Ar.+T. aracısız.
	196b/04, 198a/17, 198a/18,		v. 194a/01
	198b/04, 199a/13, 199b/12	vaşiyet	<Ar. bir kişinin kendi ölümünden
	v.+ da 181b/23, 192a/27,		sonra yapılmasını istediği şeyler.
	YA541b/21		v. kıllur érdiler 184b/08
	v.+ de 181b/26, 198a/27	vāy	<Far. (e.) eyvah.
	v.+ ı 182b/15		v. 199b/20
	v.+ ıda 174a/26, 175a/13, 179b/20,	vāzıh	<Ar. açık, maydanda, belli.
	179b/25, 185a/07, 193b/01,		v. 199b/13
	195b/13	ve	<Ar. (e.) ve.
	v.+ ıda érđi 187b/20		v. 173a/17, 173a/20, 173a/23,
	v.+ i 182b/15, 190a/13, 196b/03,		173a/26, 173b/02, 173b/04,
	197b/02		173b/05, 173b/06, 173b/09,
	v.+ idür 180b/07		173b/10, 173b/11, 173b/12,
	v.+ қа 173b/02		173b/14, 173b/15, 173b/17,
	v.+ lar 189a/22, 194a/25		173b/19, 173b/22, 173b/23,
	v.+ larıda 175a/26		173b/26, 173b/27, 174a/01,
vaqtı	<Ar.+Far. I. o vakit		174a/02, 174a/04, 174a/05,
	v. 174a/20, 183a/25, 184a/03,		174a/06, 174a/07, 174a/08,
	184b/21, 185b/12, 193a/18,		174a/09, 174a/12, 174a/14,
	197b/06, 199a/27, YA542a/03,		174a/20, 174a/21, 174a/23,
	YA542a/25		174a/24, 174a/25, 174a/26,
	II. herhangi bir vakit.		174a/27, 174b/01, 174b/02,
	v. 178a/05, 190a/15, 197a/21		174b/03, 174b/05, 174b/07,
vaşat	<Ar. iki şeyin arası.		174b/08, 174b/17, 174b/18,
	v.+ ıda 182a/04		174b/19, 174b/20, 174b/21,
vaşf	<Ar. özellik.		174b/22, 174b/23, 174b/24,
	v. 176a/18		174b/25, 174b/26, 175a/03,

175a/05,	175a/06,	175a/07,	177b/24,	177b/25,	177b/27,
175a/08,	175a/09,	175a/11,	178a/01,	178a/02,	178a/03,
175a/12,	175a/15,	175a/16,	178a/04,	178a/06,	178a/08,
175a/17,	175a/20,	175a/21,	178a/09,	178a/10,	178a/11,
175a/23,	175a/25,	175a/27,	178a/12,	178a/14,	178a/15,
175b/01,	175b/02,	175b/03,	178a/16,	178a/18,	178a/19,
175b/04,	175b/06,	175b/08,	178a/20,	178a/22,	178a/24,
175b/10,	175b/11,	175b/12,	178a/25,	178a/26,	178a/27,
175b/13,	175b/15,	175b/16,	178b/05,	178b/07,	178b/10,
175b/18,	175b/19,	175b/20,	178b/12,	178b/13,	178b/14,
175b/21,	175b/22,	175b/23,	178b/15,	178b/16,	178b/18,
175b/24,	175b/25,	175b/27,	178b/19,	178b/20,	178b/21,
176a/01,	176a/02,	176a/04,	178b/23,	178b/24,	178b/26,
176a/05,	176a/06,	176a/07,	178b/27,	179a/02,	179a/04,
176a/09,	176a/10,	176a/11,	179a/05,	179a/07,	179a/09,
176a/12,	176a/13,	176a/14,	179a/12,	179a/13,	179a/14,
176a/16,	176a/18,	176a/19,	179a/17,	179a/18,	179a/19,
176a/21,	176a/22,	176a/24,	179a/20,	179a/21,	179a/22,
176a/25,	176a/26,	176a/27,	179a/23,	179a/25,	179a/26,
176b/05,	176b/06,	176b/07,	179a/27,	179b/01,	179b/03,
176b/08,	176b/09,	176b/10,	179b/04,	179b/05,	179b/06,
176b/11,	176b/13,	176b/16,	179b/07,	179b/08,	179b/09,
176b/17,	176b/18,	176b/19,	179b/10,	179b/11,	179b/15,
176b/22,	176b/25,	176b/26,	179b/17,	179b/20,	179b/21,
176b/27,	177a/04,	177a/05,	179b/22,	179b/23,	179b/24,
177a/06,	177a/07,	177a/08,	179b/26,	180a/01,	180a/02,
177a/09,	177a/15,	177a/16,	180a/03,	180a/04,	180a/07,
177a/18,	177a/19,	177a/21,	180a/09,	180a/11,	180a/12,
177a/22,	177a/27,	177b/02,	180a/13,	180a/14,	180a/15,
177b/03,	177b/04,	177b/05,	180a/16,	180a/18,	180a/19,
177b/06,	177b/08,	177b/09,	180a/21,	180a/22,	180a/23,
177b/11,	177b/12,	177b/13,	180a/25,	180a/26,	180b/05,
177b/14,	177b/15,	177b/18,	180b/07,	180b/08,	180b/09,
177b/19,	177b/20,	177b/22,	180b/11,	180b/12,	180b/13,

180b/14,	180b/15,	180b/16,	183a/27,	183b/05,	183b/06,
180b/17,	180b/19,	180b/20,	183b/09,	183b/10,	183b/11,
180b/22,	180b/25,	181a/01,	183b/13,	183b/14,	183b/17,
181a/02,	181a/03,	181a/07,	183b/18,	183b/19,	183b/20,
181a/09,	181a/10,	181a/11,	183b/22,	183b/23,	183b/25,
181a/12,	181a/14,	181a/17,	183b/26,	183b/27,	184a/04,
181a/18,	181a/19,	181a/20,	184a/05,	184a/06,	184a/07,
181a/21,	181a/22,	181a/23,	184a/08,	184a/11,	184a/12,
181a/24,	181a/26,	181a/27,	184a/14,	184a/15,	184a/18,
181b/01,	181b/02,	181b/03,	184a/22,	184a/24,	184a/25,
181b/05,	181b/06,	181b/07,	184a/26,	184a/27,	184b/02,
181b/08,	181b/10,	181b/11,	184b/04,	184b/05,	184b/06,
181b/12,	181b/13,	181b/15,	184b/09,	184b/10,	184b/11,
181b/16,	181b/17,	181b/20,	184b/12,	184b/14,	184b/16,
181b/23,	181b/25,	182a/01,	184b/22,	184b/23,	184b/24,
182a/02,	182a/03,	182a/04,	184b/27,	185a/01,	185a/02,
182a/07,	182a/08,	182a/10,	185a/03,	185a/09,	185a/10,
182a/11,	182a/12,	182a/14,	185a/13,	185a/14,	185a/15,
182a/16,	182a/17,	182a/18,	185a/16,	185a/17,	185a/19,
182a/19,	182a/23,	182a/24,	185a/21,	185a/23,	185a/25,
182a/26,	182a/27,	182b/01,	185a/26,	185a/27,	185b/02,
182b/02,	182b/05,	182b/06,	185b/03,	185b/04,	185b/05,
182b/07,	182b/08,	182b/09,	185b/06,	185b/07,	185b/09,
182b/10,	182b/11,	182b/12,	185b/10,	185b/11,	185b/14,
182b/16,	182b/18,	182b/19,	185b/15,	185b/16,	185b/19,
182b/21,	182b/22,	182b/23,	185b/20,	185b/21,	185b/22,
182b/24,	182b/25,	182b/26,	185b/23,	185b/25,	186a/01,
182b/27,	183a/01,	183a/02,	186a/02,	186a/03,	186a/04,
183a/04,	183a/05,	183a/06,	186a/05,	186a/06,	186a/08,
183a/07,	183a/08,	183a/09,	186a/09,	186a/11,	186a/14,
183a/10,	183a/12,	183a/13,	186a/17,	186a/19,	186a/21,
183a/14,	183a/16,	183a/17,	186a/24,	186a/25,	186a/26,
183a/19,	183a/21,	183a/22,	186b/05,	186b/06,	186b/07,
183a/23,	183a/25,	183a/26,	186b/08,	186b/10,	186b/11,

186b/12,	186b/13,	186b/14,	189a/11,	189a/12,	189a/13,
186b/15,	186b/16,	186b/17,	189a/14,	189a/15,	189a/17,
186b/18,	186b/19,	186b/20,	189a/18,	189a/19,	189a/20,
186b/21,	186b/23,	186b/24,	189a/21,	189a/22,	189a/23,
186b/26,	186b/27,	187a/01,	189a/24,	189a/26,	189a/27,
187a/02,	187a/03,	187a/04,	189b/01,	189b/02,	189b/03,
187a/07,	187a/08,	187a/09,	189b/04,	189b/08,	189b/10,
187a/10,	187a/11,	187a/13,	189b/12,	189b/14,	189b/16,
187a/14,	187a/15,	187a/16,	189b/17,	189b/18,	189b/19,
187a/17,	187a/18,	187a/19,	189b/20,	189b/21,	189b/22,
187a/21,	187a/23,	187a/24,	189b/23,	189b/24,	189b/25,
187a/25,	187a/26,	187a/27,	189b/27,	190a/02,	190a/05,
187b/01,	187b/03,	187b/05,	190a/06,	190a/08,	190a/09,
187b/08,	187b/09,	187b/13,	190a/10,	190a/12,	190a/15,
187b/16,	187b/17,	187b/18,	190a/16,	190a/17,	190a/18,
187b/19,	187b/20,	187b/21,	190a/19,	190a/22,	190a/23,
187b/22,	187b/23,	187b/24,	190a/24,	190a/25,	190a/26,
187b/25,	187b/27,	188a/01,	190b/01,	190b/02,	190b/03,
188a/02,	188a/03,	188a/05,	190b/08,	190b/09,	190b/10,
188a/07,	188a/08,	188a/09,	190b/11,	190b/12,	190b/13,
188a/10,	188a/11,	188a/12,	190b/16,	190b/17,	190b/18,
188a/13,	188a/14,	188a/15,	190b/19,	190b/20,	190b/21,
188a/16,	188a/18,	188a/21,	190b/22,	190b/23,	190b/24,
188a/22,	188a/24,	188a/25,	190b/25,	190b/27,	191a/02,
188a/26,	188a/27,	188b/01,	191a/03,	191a/04,	191a/05,
188b/03,	188b/04,	188b/05,	191a/09,	191a/10,	191a/11,
188b/06,	188b/07,	188b/08,	191a/14,	191a/15,	191a/16,
188b/11,	188b/12,	188b/13,	191a/19,	191a/20,	191a/22,
188b/15,	188b/16,	188b/17,	191a/27,	191b/01,	191b/02,
188b/19,	188b/20,	188b/21,	191b/03,	191b/04,	191b/05,
188b/22,	188b/24,	188b/25,	191b/07,	191b/10,	191b/11,
188b/27,	189a/01,	189a/02,	191b/12,	191b/14,	191b/15,
189a/03,	189a/04,	189a/05,	191b/16,	191b/17,	191b/19,
189a/06,	189a/09,	189a/10,			

191b/20,	191b/21,	191b/22,	194b/23,	194b/24,	194b/25,
191b/23,	191b/24,	191b/25,	194b/26,	194b/27,	195a/02,
191b/26,	191b/27,	192a/01,	195a/03,	195a/04,	195a/05,
192a/04,	192a/06,	192a/07,	195a/08,	195a/09,	195a/10,
192a/08,	192a/09,	192a/10,	195a/12,	195a/13,	195a/14,
192a/12,	192a/14,	192a/15,	195a/16,	195a/17,	195a/20,
192a/18,	192a/21,	192a/22,	195a/23,	195a/24,	195a/25,
192a/24,	192a/25,	192a/26,	195a/27,	195b/01,	195b/03,
192a/28,	192b/01,	192b/02,	195b/04,	195b/05,	195b/06,
192b/05,	192b/06,	192b/07,	195b/07,	195b/08,	195b/09,
192b/08,	192b/09,	192b/10,	195b/10,	195b/11,	195b/12,
192b/11,	192b/12,	192b/14,	195b/13,	195b/14,	195b/15,
192b/16,	192b/17,	192b/18,	195b/18,	195b/19,	195b/21,
192b/19,	192b/22,	192b/24,	195b/23,	196a/02,	196a/05,
192b/25,	192b/26,	192b/27,	196a/06,	196a/07,	196a/08,
192b/28,	193a/04,	193a/05,	196a/10,	196a/11,	196a/12,
193a/06,	193a/08,	193a/10,	196a/13,	196a/14,	196a/17,
193a/12,	193a/14,	193a/15,	196a/22,	196a/25,	196a/26,
193a/16,	193a/18,	193a/19,	196a/27,	196b/01,	196b/02,
193a/21,	193a/24,	193a/25,	196b/03,	196b/04,	196b/05,
193a/26,	193b/01,	193b/03,	196b/07,	196b/09,	196b/10,
193b/04,	193b/07,	193b/09,	196b/12,	196b/13,	196b/14,
193b/12,	193b/13,	193b/14,	196b/19,	196b/21,	196b/22,
193b/16,	193b/17,	193b/18,	196b/23,	196b/25,	196b/26,
193b/20,	193b/21,	193b/22,	196b/27,	197a/01,	197a/04,
193b/23,	193b/25,	193b/27,	197a/05,	197a/06,	197a/07,
194a/01,	194a/02,	194a/03,	197a/08,	197a/09,	197a/10,
194a/04,	194a/07,	194a/09,	197a/11,	197a/13,	197a/14,
194a/12,	194a/17,	194a/22,	197a/15,	197a/16,	197a/17,
194a/24,	194a/25,	194a/27,	197a/18,	197a/19,	197a/22,
194b/01,	194b/02,	194b/03,	197a/24,	197a/25,	197a/27,
194b/04,	194b/05,	194b/08,	197b/02,	197b/03,	197b/04,
194b/13,	194b/15,	194b/16,	197b/05,	197b/06,	197b/07,
194b/17,	194b/21,	194b/22,	197b/08,	197b/09,	197b/11,

197b/13,	197b/16,	197b/20,	YA541b/24,	YA541b/25,
197b/27,	198a/01,	198a/02,	YA541b/28,	YA541b/29,
198a/03,	198a/04,	198a/05,	YA542a/02,	YA542a/05,
198a/09,	198a/11,	198a/13,	YA542a/06,	YA542a/07,
198a/15,	198a/18,	198a/21,	YA542a/08,	YA542a/09,
198a/22,	198a/23,	198a/24,	YA542a/10,	YA542a/12,
198a/26,	198b/04,	198b/06,	YA542a/13,	YA542a/15,
198b/07,	198b/10,	198b/11,	YA542a/16,	YA542a/17,
198b/12,	198b/13,	198b/14,	YA542a/22,	YA542a/24,
198b/15,	198b/18,	198b/20,	YA542a/26	173a/19, 173a/21,
198b/21,	198b/23,	198b/24,	173a/22,	173a/23, 173b/03,
198b/26,	199a/01,	199a/02,	173b/13,	173b/14, 173b/18,
199a/03,	199a/06,	199a/07,	173b/21,	173b/25, 174a/11,
199a/08,	199a/10,	199a/11,	174a/16,	174a/17, 174a/27,
199a/14,	199a/18,	199a/20,	174b/13,	174b/14, 174b/17,
199a/22,	199a/23,	199a/25,	174b/24,	175a/16, 175b/02,
199b/02,	199b/03,	199b/04,	176a/15,	176a/20, 176b/12,
199b/05,	199b/06,	199b/07,	176b/20,	177a/07, 177a/23,
199b/08,	199b/11,	199b/14,	177b/05,	177b/18, 178a/20,
199b/16,	199b/17,	199b/18,	178a/22,	178b/03, 178b/05,
199b/19,	199b/20,	199b/23,	179a/23,	179b/01, 179b/07,
199b/25,	199b/26,	200a/01,	179b/15,	181a/15, 182b/18,
200a/02,	200a/03,	200a/04,	183a/03,	183a/14, 184a/07,
200a/05,	200a/06,	200a/07,	185a/03,	185a/22, 185b/04,
200a/08,	200a/11,	200a/14,	185b/13,	186a/07, 186a/24,
200a/16,	200a/17,	200a/18,	187a/05,	187a/12, 187a/25,
200a/22,	200a/24,	200a/27,	187b/19,	187b/21, 187b/24,
200b/01,	200b/02,	200b/04,	188b/25,	189b/15, 189b/26,
200b/07,	200b/11,	200b/12,	190b/23,	191a/07, 191a/17,
200b/14,	200b/17,	200b/18,	191a/21,	191a/23, 191b/04,
200b/20,	200b/21,	200b/22,	191b/07,	191b/16, 192a/04,
200b/25,	200b/26,	200b/27,	192a/12,	192a/19, 192a/22,
YA541b/13,	YA541b/15,	192b/08,	192b/13,	192b/15,
YA541b/19,	YA541b/21,	192b/20,	192b/23,	193a/02,

193a/07,	193a/10,	193a/14,	v.+ i 189a/13
193b/01,	194a/13,	194b/04,	vehāmet <Ar. zorluk, güçlük.
194b/08,	194b/16,	194b/24,	v.+ ini 180b/16
195a/03,	195a/23,	195b/16,	veled <Ar. çocuk.
195b/24,	196a/02,	196a/09,	v. 195a/25
196a/21,	196a/24,	196b/04,	zū-l v. YA542a/02
196b/08,	196b/20,	197a/02,	velī <Far. ama, fakat.
197a/05,	197a/11,	197a/12,	v. 178b/11
197a/16,	197a/26,	197b/11,	velīkin <Far. ama, fakat.
198a/02,	198a/04,	198a/05,	179b/14, 180a/05, 184a/16,
198a/14,	198a/19,	198a/25,	200b/13, 200b/20 179a/15,
199a/12,	199a/16,	199a/18,	188b/18, 192a/02, 194a/18
199a/24,	199b/10,	199b/12,	vesāit <Ar. araçlar.
199b/14,	199b/27,	200a/13,	v. 194a/25
200a/16,	200a/26,	200b/03,	vesvese <Ar. şüphe, kuruntu.
200b/06,	200b/13,	200b/14,	v. 185b/17
YA542a/04,	YA542a/11,		v.+ si 199b/10
YA542a/17, YA542a/20			v.+ siğa 197a/19
vebāl <Ar. günah.			vezāyif <Ar. (vezā'if) görevler.
v.+ i 176a/05, 176a/26, 190b/22			v.+ iğa 191a/04
vech <Ar. yüz, yön. taraf.			vezir <Ar. vezir, yüksek rütbeli yönetici.
v. 180a/07, 181a/11, 181b/25,			v.+ i érđi 175b/21
183a/15, 187a/17, 190a/18,			v.+ ini 177a/22
190b/01, 194a/12, 198b/18			vilādet <Ar. doğurma.
v.+ de 189a/07			v.+ idin 175b/26
v.+ ğa 179a/17			vilāyet <Ar. il.
v.+ i 182b/05			v.+ idin 199b/06
vechī <Ar.+ F. o taraf.			virānlıĝ <Far.+T. yıkıklık.
v. 181a/15			v.+ ıdur 187b/22
vefā <Ar. sözünde durma.			vukū <Ar. olma, oluş.
v. kılĝay 193a/10			v.+ ning 181a/24
vefāt <Ar. ölüm.			vuzūh <Ar. açık olma.
v.+ inĝ 197b/26			v. 193a/15
vefk <Ar. uyma, uygunluk.			v.+ ıdin 181a/25

vücūd <Ar. varlık.	189b/02,	189b/03,	189b/04,
v.+ ça keltürdi 184a/11	189b/07,	189b/11,	190a/01,
v. tapmağusıdur 187a/21	190a/02,	190a/15,	190b/04,
v. tapmas 200a/08	190b/05,	190b/18,	191a/06
vürūd <Ar. gelme, geliş.	176a/07,	177a/27	174b/14,
v.+ ı 187b/20	176a/13,	176a/14,	191b/01,
vüs <Ar. genişlik.	191b/24,	192a/08,	193a/02,
v. kılsa 190b/08	193a/04,	194a/06,	194a/17,
yā <Ar. (e.) I. ve.	194a/19,	194a/22,	194b/04,
y. 174a/10, 174b/21, 174b/26,	194b/07,	194b/10,	196a/26,
174b/27, 175a/03, 175a/25,	196a/27,	196b/03,	196b/04,
175b/10, 175b/19, 176a/21,	196b/10,	196b/11,	197a/02,
176b/22, 176b/23, 176b/24,	197a/16,	197b/01,	198a/26,
177a/24, 178b/22, 179a/03,	199a/03,	199a/27,	199b/15,
179a/08, 179a/09, 179b/07,	200b/22, YA542a/18, YA542a/23		
179b/25, 180a/03, 180a/04,	194a/10, 200b/24	191a/18,	
180a/21, 180b/06, 180b/14,	191b/11	195a/21	
181a/09, 181b/07, 181b/16,	II. veya.		
182a/14, 182a/17, 182a/20,	y. 191a/27, 191b/05, 192a/20,		
182b/04, 182b/08, 182b/15,	193a/13, 193b/23, 194a/06,		
182b/21, 183a/07, 183a/15,	196b/21, 196b/22, 197b/19,		
183a/17, 183b/22, 184a/02,	197b/23, 197b/26, 198a/07,		
184a/07, 184b/13, 184b/15,	199a/15		
185a/07, 185a/16, 185a/25,	y. 192a/27, 193b/21, 198b/22		
185b/06, 185b/16, 186a/01,	III. yoksa.		
186a/13, 186a/16, 186a/17,	y. 199a/19		
186a/22, 186a/23, 186a/26,	IV. doğrusu.		
186b/07, 186b/20, 186b/21,	y. 194a/16		
186b/22, 187a/04, 187a/07,	v. ya .. ya, ikisinden birisi.		
187a/14, 187a/26, 187b/08,	y. 192a/13 199b/12, 199b/13,		
187b/22, 187b/23, 188a/11,	200a/14, 200a/15, 200a/20		
188a/24, 188a/26, 188b/14,	yabuqluk örtülü, gizli, örtülmüş.		
188b/15, 188b/18, 189a/06,	y. bolğay YA541b/11		
189a/08, 189a/24, 189a/25,	yād <Far. anma.hatırlama.		

- ve y. 178a/24
y. étildi 185b/17, 190b/26, 183a/18
y. étmekge 175b/19
y.+ ın kıldılar 188a/10
y. kélgey 178a/05
y. kııl 183b/27
y. kııldı 176a/18, 200b/07
y. kılgáy 195a/22
y. kılgúngızdurlar 178a/04
y. kıılıdı 197a/13
y. kıılmgızlar 195a/11, 196a/21
y. kıılmağıdın 197a/17
y. kıılmaķnıng 186a/20
y. kıılur 194b/03
- yağ** - yağmak.
y.- ar 191b/26
- yağdur** - yağdırmak.
y.- ur érđi 179a/25
- yağı** düşman.
y. 192a/01
- yağşı** iyi, hoş.
y. 176b/24, 176b/25, 180a/11,
182b/10, 182b/14, 184b/04,
185a/23, 185b/12, 186b/22,
190a/20, 190b/23, 191b/17
y. 173b/04
y.+ ğa 175a/12
y. kıılğuçı 175b/02
y.+ lıg 184b/04
- yağşılığ** iyilik
y. 187a/09, 191b/15
y.+ ı 191a/24
y.+ ımnı 185b/13
y.+ ın 190b/08
- y.+ nı 191a/23
- yağşılık** → yağşılığ
y. 185b/04
y.+ қа 185b/14
- yağsıraқ** daha iyi.
y. 185a/22, 196b/23, 198b/14
y. bolğay 187a/18
y.+ dur 185b/08, 192b/07, 196b/27
y.+ dur 186a/16
y.+ durlar 199a/19
y.+ ıdındur 193a/09
y.+ ıdur 186a/20
- yaķın** <Ar. sağlam bilgi.
y. 187a/07
y.+ i 198a/13
- yal** ateş, alev.
y. alğay 175a/20, 178b/08
- yalbar** - yalvarmak.
y.- dı 177b/01
- yalğan** yalan.
y. 176b/03, 191a/27
y. aytқay 175a/27
y. aytқuçı bolğay 176a/25
y. aytқuçı émes érdiler 195b/21
y. aytқuçı 177a/26
y. aytқuçıdur 175b/24
y. ayttı 198b/16
y. aytur érdiler 196a/02
y. ayturlar 195b/27
y.+ ınıng 176a/26
y. tapılmağay 186a/27
- yalguz** yalnız.
y. 193b/22, 193b/23
- yaman** kötü, fena, günah.

y.	176b/24, 176b/25, 177b/03, 177b/10, 178b/21, 179b/09, 181a/05, 184b/10, 184b/16, 185b/12, 186b/23, 192b/09, 192b/23, 193b/11, 197b/10	175a/19, 175a/22, 175a/23, 175a/24, 175b/01, 175b/12, 175b/20, 176a/05, 176a/14, 176a/21, 176a/27, 176b/02, 176b/09, 176b/19, 176b/21, 177a/12, 177a/18, 177a/25, 177b/05, 177b/07, 177b/14, 177b/15, 177b/21, 177b/23, 177b/25, 177b/26, 177b/27, 178a/05, 178a/17, 178a/22, 178a/25, 178a/27, 178b/16, 178b/18, 178b/21, 178b/24, 179a/05, 179a/19, 179b/07, 179b/09, 179b/19, 179b/20, 179b/21, 179b/24, 179b/26, 180a/12, 180a/14, 180a/19, 180b/11, 180b/12, 180b/20, 180b/24, 181a/02, 181a/04, 181a/11, 181a/22, 181a/25, 181b/04, 181b/15, 181b/21, 181b/26, 182a/02, 182a/09, 182a/13, 182a/15, 182a/23, 182a/27, 182b/03, 182b/23, 182b/25, 182b/26, 183a/01, 183a/14, 183a/16, 183a/20, 183a/23, 183a/26, 183a/27, 183b/08, 183b/13, 183b/16, 183b/19, 183b/23, 183b/24, 184a/01, 184a/05, 184a/13, 184a/15, 184b/01, 184b/02, 184b/11, 184b/15, 184b/18, 184b/22, 184b/25, 185a/05, 185a/07, 185a/21, 185b/05, 185b/08, 185b/15, 185b/17,
y. étgüçining	175b/02	
y.+ ı	178a/15	
y.+ ning	175a/12	
yamanlıg	kötülük.	
y.	184b/05, 185b/04, 187a/10, 193b/14	
y.+ dın	178a/13, 191b/15	
y.+ larıdın	191b/14	
y.+ larını	174a/15, 174a/16	
y.+ ning	185b/13	
yamanraq	daha kötü, daha fena.	
y.	184b/16, 184b/17, 191b/20	
yamgur	yağmur.	
y.	174b/14, 179a/26, 186a/09, 189a/12, 191b/26	
y.+ nı	192a/05, 192a/06	
y.	yibermegi 192a/07	
yan	yan, taraf.	
y.+ ıda	190b/27	
yandurul	- döndürülmek.	
y.- ğay	176b/25	
yangıl	- yanılmak, yanlış yapmak.	
y.- ğay	184b/08	
ya'ni	<Ar. yani, sözün özü.	
y.	173b/09, 173b/20, 173b/27, 174a/06, 174a/15, 174a/20, 174b/04, 174b/09, 174b/14, 174b/15, 174b/26, 175a/01, 175a/02, 175a/04, 175a/17,	

186a/01,	186a/13,	186a/14,	196b/03,	196b/06,	196b/16,
186a/15,	186a/25,	186b/01,	196b/18,	196b/20,	196b/24,
186b/13,	186b/15,	186b/18,	196b/27,	197a/07,	197a/13,
186b/19,	186b/23,	186b/25,	197a/14,	197a/17,	197b/03,
187a/01,	187a/06,	187a/11,	197b/07,	197b/13,	197b/14,
187a/15,	187a/16,	187a/18,	197b/18,	197b/19,	197b/20,
187b/11,	187b/13,	187b/15,	197b/25,	198a/06,	198a/08,
187b/21,	188a/13,	188a/23,	198a/18,	198a/21,	198a/26,
188a/26,	188a/27,	188b/05,	198b/01,	198b/02,	198b/04,
188b/11,	188b/13,	188b/20,	198b/09,	198b/16,	198b/26,
189a/11,	189a/17,	189a/21,	198b/27,	199a/23,	199a/25,
189a/27,	189b/01,	189b/06,	199a/27,	199b/22,	199b/25,
189b/09,	189b/18,	189b/20,	200b/16,	200b/20,	200b/23,
189b/23,	190a/01,	190a/13,	YA541b/16,		YA542a/01,
190a/14,	190b/06,	190b/14,	YA542a/04,		YA542a/08,
190b/15,	190b/20,	190b/24,	YA542a/12,		YA542a/21
191a/13,	191a/17,	191a/22,	179a/17,	179b/16,	187b/04,
191a/23,	191a/24,	191a/25,	198a/25		
191b/05,	191b/07,	191b/13,	yanğlığ	türlü, Şekilde.	
191b/14,	191b/15,	191b/18,		né yanğlığ : ne Şekilde, ne iĥin.	
192a/03,	192a/06,	192a/10,		. 180b/13	
192a/11,	192a/14,	192a/27,	yap -	I. saklamak, gizlemek.	
192b/17,	192b/18,	192b/21,		y.- ar érdi 176a/21	
193a/01,	193a/07,	193a/12,		y.- ipdurlar 173b/08	
193a/17,	193a/22,	193a/27,		y.- tı 198b/17	
193b/02,	193b/05,	193b/06,		II. yardımcı fiil	
193b/08,	193b/13,	193b/15,		köz y.- sa 197a/16	
193b/21,	193b/24,	194a/06,	yapkuĥı	gizleyen.	
194a/08,	194a/16,	194a/18,		y. 190a/25	
194a/20,	194b/09,	194b/11,	yapuđluguĭ	<T.+Far. saklı bir Şey.	
194b/12,	194b/20,	195a/04,		y.+ dür 186b/13	
195a/06,	195a/24,	195b/07,	yapul -	gizlenmek.	
195b/10,	195b/12,	195b/17,		y.- mağay 175a/05	
195b/26,	196a/08,	196a/13,	yar -	yarmak.	

- y.- dı 183a/13
- y.- ğil 183a/09
- yār** <Far. dost.
- y. 185a/21
- yarat** - yaratmak.
- y.- ıpdur 183b/12
- y.- ıandın 183a/05
- y.- ıanı 179a/21
- y.- ıanın 195b/19
- y.- mağ 180a/03
- y.- tı 179b/27, 180a/01, 180a/13, 180a/27, 180b/01, 181b/01, 181b/04, 182b/17, 182b/18, 182b/19, 183a/02, 183a/03, 183a/05, 184a/11, 185b/23, 189a/04, 189a/05, 194b/24, 194b/25, 195a/02, 195a/08, 196a/23, YA542a/18
- y.- ur 195b/02, 193b/19
- yaratıl** - yaratılmak.
- y.- dı 183a/12
- yaratılmak** yaratılmak.
- y. 183a/18
- yaratkan** yaratan.
- y.+ ıngdur 179b/04
- yaratkuçı** yaratıcı.
- y.+ ğa 194b/27
- y.+ m 176a/24
- y.+ sı 180a/06, 189a/04
- y.+ sığa 180a/27
- yaratkuçu** → yaratkuçı.
- y.+ mız 174a/05
- yaratmağ** yaratmak
- y.+ ı 179a/12
- y.+ ıda 180b/08
- y.+ ıdın 179a/13, 179a/21
- y.+ ıdur 192a/09
- y.+ ını 192a/09, 192a/27
- yaratmak** → yaratmağ
- y. 179a/15
- y.+ da 194b/26
- y.+ ı 183a/01, 183a/19
- y.+ ınıng 182b/26
- yarıl** - yarılmak.
- y.- ğay 188a/23
- y.- ğaylar 188a/23, 188a/24
- yarılkağuçı** → yarılkağuçı
- el-Gaffar, emau'l hüsnadan bir ad.
- y.+ dur 191a/25
- yarılkaamak** → yarılkaamak
- bağışlama, affetme.
- y. 174a/04, 188b/01
- yarım** yarım, eşit iki parçadan her biri.
- y. kıldı 187b/07
- yāri(I)** <Far. yardım.
- y. 188b/21, 192a/22
- y. bergey 176b/06
- y. bergeyler 191a/15
- y. bergeçisi bolğay 184b/04, 196b/25
- y. bérilmegüsidürler 183b/20
- y. bérmegey 173b/08
- y. bérmegeyler 176a/02
- y. bérmeğ 198b/26
- y. bérür 178b/14
- y.+ ğa 184b/05
- y. kılğaylar 193b/02
- y. kılğumızdurlar 178b/18

yārī(II) <Far. herhangi bir dost .	y.- r 193b/27, 195b/06
y. 175a/22	y.- r érdük 197a/05
yarlıg bağışlamak, affetmek.	III. yardımcı fiil
y.+ ı 198b/23	iş y.- ğay 192a/22, 193a/11
yarlıka - bağışlamak, affetmek.	iş y.- mağlıg 175a/07
y. 174a/07	iş y.- mağlıg 174b/10
yarlıkağuçı I. bağışlayan.	yasagauçı yapıcı.
y. 185a/17, 188b/03	y.+ sı 192a/07
II. → yarılkağuçı	yasal - yapılmak.
y.+ dur 177b/25	y.- ğay 196b/25
y.+ sı 173b/02	y.- mağay 178a/12
yarlıkamak bağışlamak, affetmek.	yasamak I. yapmak.
y. 178b/27, 179a/03, 182b/01,	y. 177a/27
186b/05	II. inşa etmek.
yarmak yarmak.	y.+ da 177b/04
y. 181b/07	yaslıg zarar.
y.+ ıdur 187b/12	y.+ ı 187b/01
yārsız <Far.+T. yardımcısız.	yassı yassı.
y. 195a/09	y. 200a/15
yartu yarı.	yaş genç.
y.+ sını 189b/14	y. 177a/06, 180b/03
yaruğluk ışıklı, nurlu, aydınlık.	yaşıl yeşil.
y.+ ı 194a/19	y. 183a/03
yarutkuçı aydınlatıcı.	yaşun - saklanmak.
y. 180a/01	y.- ğay 184a/15
yasa - I.düzenlemek	yaşur - gizlemek.
y.- dı 195a/01	y.- updur 175b/01
y.- dılar 184a/25	y.- ur érdi 176a/22
y.- ğusıdur 185a/10	yaşurul - gizlenilmek.
II. oluşturmak.	y.- ğay 184a/13
y.- dı 180a/10, 180a/12, 182b/21,	yaşurun gizli, örtülü.
183a/13, 195a/09	y. 184a/13, 184a/18, 184a/20,
y.- ğaylar érdi 197a/12	193a/17, 194a/05, 200b/25
y.- pdurlar 190b/15	y.+ dur 182a/01

- y. émeştir 191b/07
y. alıpdur 200a/22
y. almas 190a/24
y.+ ları 200b/27
y.+ larını 190a/24, 190a/26
- yavaş** yumuşak huylu.
y. étti 195a/13
- yavuk** yakın.
y. 175a/16, 191a/06
y. bolğay 185b/25, 190a/13
y. boluptur 188a/22
y.+ dur 175a/17, 186a/05, 190a/14
y.+ ıda 175a/18, 185a/07, 199b/01
y.+ ığa 175a/26
- yavukluk** yakınlık.
y.+ ınığ 199b/07
- yavukrak** daha yakın.
y. 183a/16
- yay** - yaymak, genişletmek.
y.- dı 182b/18
y.- ğay 192a/06
y.- ıldı 176a/19
y.- ıpdurlar 188b/12
- yaz** yaz mevsimi.
y. 197b/08
- yazuk** günah.
y. 191b/16, 192a/15, 197a/15
y.+ dın 185a/02, 191b/13
y.+ ı 175a/11, 182b/02, 192a/19,
193a/04
y.+ ığa 179a/03
y.+ ını 177b/26, 188b/03
y.+ ınığ 192b/01
y.+ lardın 192b/09
- y.+ larığa 174a/03
y.+ larımızğa 174b/03
y.+ larınığ 192a/14
y.+ larınığ 175b/12, 192a/15
y.+ larınığızğa 182b/01
y.+ larınığızınığ 192a/14
y.+ larını 174a/15, 191b/14
y.+ nı 185b/09
y.+ nınığ 192a/18
y.+ nınığ 173b/02
y.+ sız 176b/03, 176b/19
- yazukı** < T.+Far. bir günah.
175a/15,
- yazukluk** günahlı.
y.+ larını 191a/25
y.+ larınığ 188b/04
- yé** - yemek.
y.- r 179a/25, 181b/02, 195b/10,
200b/08
y.- r érdi 192b/12
- yed** <Ar. el.
yed-i beyzā : Musa'nın firavuna
karşı mucize olarak parlayan eli.
y.-i beyzā 198a/18
- yegāne** <Far. tek, yegane.
y. 174b/07, 182a/26
- yégülük** yiyecek şey.
y.+ ler 180a/14
- yekşenbe** <Far. Pazar günü.
Y. 182b/18
- yeqtā** <Far. tek, eşsiz.
y. 174b/07
- yél** rüzgar, yel.
y. 183a/02, 183b/16, 192a/24

- y.+ i 176b/16, 183a/23
y.+ in 183b/18
y.+ ler 192a/26
y.+ ni 192a/24
- yemek** yemek.
y.+ ning 181b/02
- yene** (e.) yine, bir daha.
y. 174a/02, 176b/11, 177a/27,
178a/06, 178a/21, 181a/27,
185b/05, 188b/15, 191b/13,
192a/19, 193b/24, 196b/21,
196b/25, 196b/26
Y. 176a/01, 178a/03
- yengil** hafif.
y. 178b/12, 198b/25
y. bolğusıdur 200b/19
y. étmegeyler 200b/11
- yér** I. toprak.
y. 189a/12
y.+ din 179a/27, 182b/23
y.+ ge 186a/09
y.+ ide 173a/22
y.+ ni 186a/08, 195a/06
ölgen y.+ ni 195a/06
▪ ölük yer : kurumuş toprak.
ölük y.+ ni 186a/10
- II. konum.
y. 194a/22
y.+ de 175a/20, 181a/02, 194b/22
y.+ dedür 188a/21
y.+ din 176b/26, 186b/15, 186b/16
y.+ ge 191b/26, 197b/10, 198b/07,
199b/05
- y.+ i 178a/18, 180a/10, 187a/08,
190a/24, 192b/04
y.+ ide 175b/11, 187b/05, 199b/26
y.+ idin 200b/14
y.+ idür 183a/11
y.+ ige 198b/23
y.+ ining 185a/21
y.+ ingiz 195a/02
y.+ leridin 175a/19
y.+ ni 180a/10
- III. yeryüzü.
y. 175a/03, 179a/13, 182b/20,
182b/22, 182b/26, 183a/05,
183a/10, 187b/23, 195a/14,
YA542a/08
y.+ de 181b/11, 182b/20, 182b/22,
191b/23, 192a/10, 192a/21,
193a/06, 195a/02, 199a/26,
YA542a/05
y.+ dedürler 188b/02
y.+ ge 182b/22, 183a/06, 183a/09
y.+ leredür 194a/24
y.+ lerni 194b/24
y.+ lerning 192a/09, 193b/18,
YA541b/29
y.+ ni 182b/17, 182b/19, 195a/01
y.+ ning 179a/12, 189a/04, 189a/11,
YA542a/07
y.+ ning 179a/21
- IV. diyar.
y.+ ide 176a/13, 176b/05, 181b/08,
183b/07
y.+ idin 188b/11
y.+ idür 175b/09

y.+ lerige 183a/24
y.+ ni 188b/11
yērī <T.+Far. bir yer.
y. 193b/07
ye's <Ar. ümitsizlik.
y. 187a/11
yét - I. ulaşmak.
y.- er 176a/27, 176b/02, 179a/17,
182b/01, 185a/27, 186b/23,
187a/05, 187a/24, 192a/12
y.- gen 177b/27
y.- gen bolğay 187a/13
y.- gey 174b/05, 175a/24, 176a/07,
177a/24, 180b/04, 180b/07,
181b/04, 199b/05, 199b/06
y.- geyle 184a/02
y.- gürür 186a/14
y.- güsidür 176b/01, 192b/28
y.- ipdür 182a/10, 187b/10
y.- mağumızdur 194b/13
y.- megey 178b/13
y.- megüsidürler 179a/19
y.- mekde 178b/14
y.- mes 173b/21, 176b/22, 188a/16
y.-se 185b/17, 187a/27, 192a/16,
199b/04
y.- se bolur 198a/01
y.- ti 176a/15, 177b/19, 178a/10,
YA541b/24
y.- tiler 178a/11
II. ulaştırmak.
Y.- gil 182b/14
III. yetmek, kafi olmak.
y.- er 187b/16

y.- ip 174a/05
y.- ipdür 174a/06
y.- mesdür 187b/14
IV. uzaklaştırmak.
y.- eling 178b/03
y.- er érdük 178b/04
y.- ğay 193b/03
V. engellemek.
y.- er érđi 176b/08
y.- mağı 194b/11
VI. alıkoymak.
y.- diler 193a/26
y.- e almas 188a/19
y.- er 182a/18
y.- medi 194b/17
y.- meğay 199b/10
VII. uzak tutmak
y.- ğıl 174a/15
y.- seňg 174a/16
VIII. karşılık vermek.
y.- eyim 179b/21
IX.. yardımcı fiil.
asığ y.- gey 186b/17
hükmler y.- gürmekige 191a/12
zekât y.- mağınınğ 182b/04
feryadığa y.- medi 199a/08

yétküçi ulaşıcı.

y. 179a/10
y.+ dür 188a/03, 190b/22

yétkür - I. ulaştırmak .

y.- diler 192b/14
y.- gey 177a/01, 194a/23
y.- geyle 192b/10
y.- ürler 185b/12

- II. yardımcı fiil.
 vaḥy y.- mekde 194a/12
 peyḡam y.- mekge 191a/06
 mu'şībet y.- ür 192a/18
- yétmiş** yetmiş sayısı.
 y. 179a/02, 194a/09
- yétmiş ming** yetmiş bin sayısı.
 y. 173b/26, 178b/17
- yétti** yedi sayısı.
 y. 181a/04, 183a/13, 183b/17
- yıḡ** - I. yıḡmak, bir yere toplamak.
 y.- ar 189a/24
 y.- arlar 197a/01
 y.- dı 198b/07
 y.- dılar 198a/11
 y.- ḡaylar 184a/01
 y.- ip kéltüreling 191a/10
 II. yardımcı fiil.
 māl y.- maḡ 181b/12
- yıḡaç** ağaç.
 y. 182b/08
 y.+ dın 200b/10
 y.+ ıdın 200b/09
 y.+ lar 182b/22, 187b/23
- yıḡıl** - toplanılmak, yıḡılmak.
 y.- dılar 198b/07
 y.- ḡandın 188b/15
 y.- ip 191a/05
- yıḡın** toplu, toplanmış.
 y. 197a/02
- yıḡıştur** - toplaştırmak, yıḡıştırmak.
 y.- ur 189b/25
- yıḡmaḡ** yıḡmak, toplamak.
 y.+ ıḡa 197a/08
- yıḡmak** → yıḡmaḡ
 y.+ ıḡa 192a/11
 y.+ ḡa 196b/12
- yıḡıl** - → yıḡılmak.
 y.- ḡusıdurlar 188b/14
- yıl** yıl, sene.
 y. 176a/22, 177a/08, 179a/24,
 179a/25, 179a/26, 200b/17
 y.+ da 179a/26
 y.+ dın 200b/17
 y.+ lıḡ 194a/09
- yırak** uzak.
 y. 186b/15, 187b/04, 190a/20,
 190a/24
 y. bolḡay érdim 197b/10
 y. bolḡay 187a/26
 y.+ da 186b/16
- yıraklıḡ** uzaklık.
 y. 178b/21, 197b/08, 197b/09
- yiber** - I. göndermek, iletmek, yollamak.
 y.- di 177a/08, 178a/10, 179a/06,
 181a/15, 187b/11, 192a/17
 y.- diler 187b/09
 y.- dük 175b/17, 175b/20, 181a/15,
 183b/15, 183b/18, 194b/05,
 194b/16, 198a/14, 200b/20
 y.- geni 198a/17
 y.- genlerimiz 200b/26
 y.- genlerimizdin 198a/06
 y.- gey 198b/25
 y.- gümizdür 194b/14
 y.- ilgen 178b/09
 y.- ingizler 187b/08
 y.- ip 183b/03, 198a/06

y.- ipdür 193b/14	yigirmi yirmi sayısı.
y.- medük 193b/10, 196a/09	y. 177a/08
y.- megige 173b/02	yigirmi tokkuz yirmi dokuz sayısı.
y.- sek érdük 186b/08	y. 181a/17
y.- üpdür 178b/05	yigit yiğit, kahraman.
y.- ür 173b/02, 174b/27, 194a/10	y.+ lik 180b/04
y.- ür érdi 183b/02	yok yok, hayır, mevcut değil.
y.- ürler 173a/24	y. 177b/15, 187b/08, 188b/07,
II. yardımcı fiil.	188b/13
tüben y.- di 190a/07, 195a/04	y. 197a/22
tüben y.- dük 180b/15	y.+ dur 196a/06
tüben y.- gey 179b/05	y. édi 175b/13, 177b/04, 178b/09,
resül y.- gey érdi 183b/02	181a/21, 181b/21, 194a/18
tüben y.- ipdür 189b/18	y. éding 194a/15
y.- megi 173b/01	y. édingizler 184a/12
yamğur y.- megi 192a/07	y. édük 180b/23
tüben y.- sek 186a/08	y. érdi 183b/08, YA541b/28
élçi y.- ür 198b/23	y. étgeyler 173b/15
tüben y.- ür 174b/13, 192a/02,	y.+ ıda 181a/24
192a/05	y.+ ığa 182b/06
yiberil - I. gönderilmek	y. kılgıl 185b/09
y.- gen 173b/13	y.+ tur 173b/05, 175a/10, 175b/04,
y.- geni 177a/12	175b/05, 176a/04, 176b/19,
y.- genidür 186a/27	177a/01, 177b/07, 177b/23,
y.- genlerge 186b/02	177b/27, 178b/12, 178b/13,
y.- ip 196a/16	178b/21, 179b/13, 180a/07,
y.- medi 196b/08	180b/10, 180b/11, 181a/23,
II. yardımcı fiil	181b/25, 182a/22, 182a/25,
tüben y.- gen 182a/08	182b/07, 183a/07, 183b/05,
tüben y.- gendür 182a/05	183b/14, 184a/18, 184a/23,
yiberilgeni <T.+FAR. bir peygamber.	185a/06, 185a/20, 186b/24,
y. 194b/18	187a/04, 187a/08, 188b/25,
yibermek göndermek.	189a/03, 189a/07, 189b/23,
y.+ din 194b/17	190a/26, 190b/09, 191a/12,

191a/15,	191b/20,	192a/21,	y.+ ıda 188b/18, 191a/09, 192b/20,
192b/04,	193a/03,	193a/04,	197b/27
193a/11,	193a/18,	193b/04,	y.+ ıdın 186a/12, 187a/26, 197a/27,
193b/06,	193b/07,	193b/11,	199b/11
194a/03,	194b/10,	195a/14,	y.+ ıdur 194a/23
195b/26,	197a/07,	197a/12,	y.+ ığa 183b/22
197b/15,	198b/09,	198b/14,	y.+ ın 183b/22, 197b/19
199a/09,	200a/04,	YA541b/14,	y. iltmes 190a/25
YA542a/24			y. iltmesler 180b/26
y.+ tur 175a/22, 177b/27, 179a/09,			y. körsetgey 194a/19, 197b/19
180a/19,	188b/20,	193b/07,	y. körsetgüçi 178b/24
199a/22, YA541b/27			Y. körsetgüçidür 186b/11
y.+ turlar 179a/10, 195b/27			y. körsetküçi 177a/01
yokluk olmamak, yokluk.			y. körsetmek 178b/22, 188b/19
y.+ da 177b/05			y. körsetmes 176b/02
yoksız fakir, züğürt.			y. körsetür 189a/26
y. 192a/19			y.+ lar 195a/02
yoksızlıg fakirlik.			y.+ larğa 177a/24
y. 187a/10			y.+ ların 194b/05
yol I. yol, doğru yol.			y. tapalıng 198b/04
y. 177a/24, 177b/03, 178b/26,			y. tapқан bolğaylar 178b/23
189a/27, 194a/09, 199b/09,			y. tapқанlar 196a/08, 198b/03
199b/18			y. tapқанlardurlar 197b/01
y. azğanlarning 187a/11, 197b/21			y. tapқay 195a/03
y. azğanraq 187b/03, 187b/04			y. tapқaylar 194a/20
y. azmağay 199b/09			y. tapмақ 176b/02
y. azmaқ 180b/26			y. tapmas 173a/27, 186a/26
y. azmaқlıgda 197b/20			y.+ unğğa 174a/08
y. azmaқlıgdadurlar 190a/20			II. yöntem.
y. bérmegey 185a/21			y.+ ı 176a/21, 192b/24
y.+ ğa 194a/21, 195a/03			y.+ ın 176b/09
y.+ ı 176b/10, 177b/06, 195b/24,			yolı defa, kere.
196a/06, YA541b/18			y. 193a/04
			yolı <T.+Far. I. bir yol.

y. 174b/04, 193a/13, 193b/04
II. o yol.
y. 194a/22
yolsızlık kötü yola sapma durumu.
y. 176a/04
yosun tarz, yol, suret.
y.+ dur 178b/11
yukarı yukarı.
y. 180b/05, 197a/24, 199b/04
yulduz yıldız.
y.+ lar 183a/16, 187b/23
y.+ larını 183a/09
yum - yummak, kapamak, yardımcı fiil.
köz y.- güçü 197b/07
yumşak yumuşak.
y. 173a/22
yumşaklık yumuşaklık.
y. 185b/06
yük doğacak bebek.
y.+ ini 187a/01
y. tutmas 186b/27
yüng yün.
y. 181b/03
yürü - yürümek.
y.- r érdingizler 181a/03
yürüğü yürüyen, hareket eden.
y. 192a/23
yüz(I) I. çehre
y. 174b/15, 177b/17, 178a/08
y. évirdiler 182a/12, 185a/03
y. évirgey 189a/27, 194b/12
y. évirgeyler 183a/20
y. évirgil YA542a/23
y. évirse 193b/10, 197a/17

y. évirseleler 173b/21
y. évirür 187a/26
y.+ i 180b/18, 195b/09
y.+ ide 199b/04
y.+ ining 183a/26, 184b/13
y. kéltürgey 189a/26
y.+ leringizni 180a/12
II. tarafına,üstüne.
y.+ ige 173b/12
III. sebep.
y.+ idin 173b/24, 174a/06, 175b/23,
177b/17, 180a/09, 181a/13,
181b/10, 183a/06, 183a/07,
183a/20, 183b/09, 183b/13,
183b/14, 183b/20, 184a/07,
184b/17, 185b/24, 187a/03,
187b/27, 189b/24, 194a/12,
195b/25, 195b/26, 198b/08,
199b/03, YA542a/22
y.+ idin érdi 189b/04, 198a/25
y.+ idindür 177b/15, 190a/15
yüz(II) yüz sayısı.
y. 176a/22
yüzmek yüzmek, su üstünde gitmek.
y.+ ining 192a/24
yüz yigirmi dört ming yüz yirmi dört bin
sayısı.
y. 181a/20
zabt <Ar. sıkı tutma.
z. kılguçı 195a/14
za'f <Ar. zayıflık, acizlik.
z. 182b/11
z.+ ı 180a/01
zāhir <Ar. görünen, ortaya çıkan.

- z. boldı 181b/26, 188a/08, 189b/24
z. bolmadı 191b/25
z. kıldı 183a/09, 195a/02
z. kıılır 176a/14
- zāhiren** <Ar. dış görünüş itibariyle.
z. 182a/27
- zākir** <Ar. zikreden, anan.
z.+ dūrler 173b/27
- zālim** <Ar. zulmeden.
z.+ din 193a/01, 193a/02
z.+ i 192b/26
z.+ larğa 178b/20
z.+ ler 175a/03, 190b/20
z.+ lerni 193a/01
- zamān** <Ar. zaman, vakit.
z. 198b/05
z.+ da 181b/25
z.+ ıda 174a/21, 181b/23, 197b/26
z.+ ıdadur 182b/12
z.+ ığa 189b/07
z.+ ığaça 177a/05
z.+ inġ 198b/19
z.+ ininġ 177a/03, 189b/10
z.+ lar 189a/22
- zamir** <Ar. gizli fikir
z.+ ni 187b/21
- zam** <Ar. (zamm) ekleme, katma.
z.+ ı 176a/14
- zannī** <Ar.+Far. zanna dayalı.
z. 184a/19
- zarar** <Ar. ziyan, kayıp.
z.+ ı 186b/24
- zarūrī** <Ar. zorunlu
z. 175a/08
- zāt** <Ar. şahıs, kendi.
ħasīb-ü'l z.+ ı 200a/07
z.+ ını 188a/27
z. 189a/08
z.-ı ma'rifetininġ 180a/16
- zāyi'** <Ar. elden çıkan, kaybolan.
z. bolmağda 178b/14
z. éemestür 191a/03
z. kıılmağıda 195b/27
- zāyid** <Ar. artan, fazla.
z. bolur 189a/07
- zāyil** <Ar. sona eren, yok olan.
z. bolğay 200a/08
z. kıılğaylar 173b/15
z.+ ninġ 182b/06
- zebāni** <Ar. zebani.
z. 193b/10
- zebūn** <Far. zayıf, aciz, tutkun.
z.+ ları 178a/25
- zeħārif** <Ar. süsler, gösterişler.
z.+ ininġ 196b/12
- zekāt** <Ar. zekat.
z.+ ıdur 182b/03
z.+ ın bérmesler 182b/04
z.+ nı bérmesler 182b/03
z. yétmağınınġ 182b/04
- zelālet** <Ar. alçaklık, zillet.
z. 178a/03, 183b/23
z.+ de 177a/01
- zemāim** <Ar. kötü haller.
z.+ ninġ 182b/07
- zencir** <Far. zincir.
z.+ ler 180b/17
z.+ lerde 180b/18

- zerre** <Ar. ufak parça.
z. 190b/07
- zevāl** <Ar. sona erme, yok olma.
z. 173a/26, 177b/09, 197a/13
z. bimi bolmağay 200b/04
z. tapar 200a/08
z. tapmağusudur 187a/15
- zevālsiz** <Far.+T. sonsuz.
z. 194b/03, 194b/04
- zıkr** <Ar. anma.
z.+ i 190b/05
z.+ ini 197a/17
- zillet** <Ar. aşağılanma, hor görülme.
z.+ idin 191b/20
- zindegānlıĝ** <Far.+T. dirilik, hayatta olmak.
z.+ ı 177b/07
z.+ ıda 178b/15, 185a/12
z.+ ınıĝ 192b/05, 197a/13
z. kılğaylar 196b/18
- ziyāfet** <Ar. şölen.
z. 185a/18
- ziyān** <Far. zarar, kayıp.
z. 185b/26, 193a/22, 193a/23,
193a/24, 193a/25
z.+ dalar 184b/07
z.+ ge 184a/21
z.+ ı 192a/15
z. kıldılar 193a/23
z. kılurlar 181a/26
- ziyānī** <Far. I. o zıyan
z. 192b/10
II. bir zıyan.
- z. 173b/21
- ziyānlıĝ** <Far.+T. zarara uğramış.
z. boldılar 181b/25
- ziynet** <Ar. süs.
z.+ idin 184a/26
- zū** <Ar.sahib,malik
z.-l veled YA542a/01
- zū'lķurba** <Ar. akrabalık
z. 191a/17
- Zuħrūf** <Ar. Zuhruf suresi.
Sūre-tü'l Z. 194a/26
Sūre-tü'l Z.+ da 179b/06
- zuhūr** <Ar. ortaya çıkma.
z.+ ı 179a/23
z.+ ıdm 181a/09, 190a/04
z.+ ınıĝ 179a/24, 187b/20
z.+ ıda 188a/24
z.+ ınıĝ YA542a/19
- zulm** <Ar. zulüm, kötü davranma.
z. 193a/06
z. étgüçilerĝa 193a/27
z. kılıp 197b/11
z. 176b/18
z. kılmangızlar 176b/20
- zühdluķ** <Ar.+T. raĝbet etmemek.
z. 174b/22
- zül** <Ar. (züll) hakir olma, zillette oluş.
z.+ i 191b/20
- zümre** <Ar. gurup, toluluk.
z.+ si 193a/18
- zürriyet** <Ar. soy, zürriyet.
z.+ idin 196a/25
z.+ ini 174a/27

4. ARAPÇA DUALAR VE İBARELER DİZİNİ

‘**aleyh efdalü’l şalavätü’l muşallin** <Ar. (Arapça dua) İnanların çokça duaları onun üzerine olsun.

‘a.+ ning 188a/08

‘**aleyhi’sselām** <Ar. (Arapça dua) Allah’ın selamı (onun) üzerine olsun.

‘a. 173a/20, 173b/11, 175b/18, 175b/26, 176a/01, 176a/05, 176b/15, 177a/02, 177a/03, 177a/05, 177a/27, 178b/17, 182a/04, 183a/23, 183b/08, 183b/25, 187b/20, 191b/10, 193b/20, 193b/21, 193b/26, 194a/02, 195a/05, 196a/20, 196a/24, 196a/25, 198a/14, 198a/16, 198b/05, 198b/06, 198b/27, 199b/01, 199b/06, 199b/07, YA541b/24, YA542a/15

‘a.+ dın 177a/02, 198a/12

‘a.+ ğa 194a/02, 194a/07

‘a.+ nı 174b/27, 179b/05, 189a/16, 198a/27

‘a.+ ning 176a/19, 179b/06, 183b/24

‘a.+ ni 199a/02

‘**ālī nebiyyinā ve ‘aleyhi’sselām** <Ar. (Arapça dua) yüce peygamberdir ve Allah’ın selamı (onun) üzerine olsun.

‘ā. 188a/10

āyetullāh <Ar. (Arapça ibare) Allah’ın ayeti.

ā. 179a/18

‘**azzevecelle** <Ar. (Arapça ibare) aziz ve celil olan.

‘a. 189b/27

benātullāh <Ar. (Arapça ibare) Allah’ın kızı.

b. 199a/16, YA541b/23

bi emrihī <Ar. (onun) emri ile. (Arapça ibare)

b. 190b/01

bismi’llāhī’rrahmāni’rrahīm <Ar. esirgeyen ve bağışlayan Tanrı’nın adıyla. (Arapça ibare)

b. 173a/24, 181b/27, 188a/04, 194a/27

bismi’llāh <Ar. Tanrı’nın adıyla. (Arapça ibare)

B. 195a/17

elbette <Ar. mutlaka. (Arapça ibare)

e. 190a/13

elḥamdülillah <Ar. (Arapça dua) Tanrıya hamd olsun.

e. 195a/19

elḥamdülillah ‘ala külli ḥāl <Ar. (Arapça dua) Her halimiz için Allāh’a hamd olsun.

e. 195a/18

el-kıṣṣa <Ar. (Arapça ibare) özetle.

E. 179b/04, 197b/06, 199b/07

en nefy <Ar. (Arapça ibare) (onun) yasaklaması.

e. YA541b/27

evvelā <Ar. (Arapça ibare) ilk olarak.

e. 179a/14

fi’l ḥaḳīka <Ar. (Arapça ibare) doğrusu.

f. 189a/03, 195b/07

fi’l ḥāl <Ar. (Arapça ibare) bu halde.

f. 200b/09

F. 179b/03, 192b/16

fi nefṣü’lemr <Ar. (Arapça ibare) işin aslında.

f. 185b/08, 187b/02

ḥafş yedḥulüne <Ar. (Arapça ibare) toplanmaya girmek.

ḡ. 177b/13

hāzā siḥrun mustemir <Ar. (Arapça ibare) Bu devam edegelen bir sihirdir.

H. 187b/10

ibnullāh <Ar. (Arapça ibare) Tanrı’nın oğlu.

i. 199a/15

ilā tāle şevḳu’l ebrāri ilā liḳai ve ene ileyhim eşeddü şevḳan <Ar. (Arapça ibare) İyiler

(ebrar) beni çokça görmek ister. Bilin ki ben onları daha çok istiyorum.

i. 200b/02

illā men ‘aşımeḥullāh <Ar. (Arapça ibare) Ancak Allah korursa, o başka.

İ. 179b/01

İn tezkurū ni‘mete rabbikum <Ar. (Arapça ibare) Allah’ın nimetini anarak.

İ. 195a/21

ḳable’l vaḥy <Ar. (Arapça ibare) Vahiyden önce.

ḳ. 194a/15

ḳavlihi Te‘ālā <Ar. (Arapça ibare) Allah’ın sözü.

ķ. 189a/08

ķaddese sirruh <Ar. (Arapça dua) Allah (onun) sırrını mukaddes etsin.

ķ. 175a/25, 186a/04, 190a/22, 197a/20, 200a/24

Ķ. 185a/20, 186a/22

ķ.+ dın 191b/03

lā ilāhe illallāh <Ar. (Arapça ibare) Tanrıdan başka ilah yoktur.

l. 182b/03, YA541b/23

lā ilāhe illallāh Muħammeden resūllāh Tanrıdan başka ilah yoktur ve Muhammed onun elçisidir.

<Ar. (Arapça ibare)

l. 173b/03

la netullāh <Ar. (Arapça ibare) Allah'ın laneti.

l. YA541b/19

lā yūcedū'l beķāu illā bi'l fenā <Ar. (Arapça ibare) Fanilik olmadan bakilik bulunmaz

l. 174b/25

levħ-i Maħfūz <Ar. (Arapça ibare) İslam inancında geçmiş ve gelecek tüm olay ve varlıkların yazılı olduğuna inanılan levha.

L.+ da 194b/09

liküllü şey'in libābūn ve libābū'l Ķuranū'l havāmim <Ar. (Arapça ibare) Her şeyin bir özü vardır ve Kur'anın özü de Ha-Mim'lerdir.

l. 173a/22

min 'indillāh <Ar. (Arapça ibare) Allah'ın yanında.

m. 196b/07

mislek lā yef' alü keza <Ar. (Arapça ibare) senin gibi biri böyle yapmaz.

m. 189a/08

rađiyallāhu'anh <Ar. (Arapça dua) Allah ondan razı olsun.

r. 192a/17, 192b/11, 192b/13

r.+ dın 191a/07, 191a/18, 191b/08, 197b/04

r. 173a/22, 178a/19, 182b/13, 184b/27, 185a/01, 185a/27, 185b/01, 186a/17, 188a/06

r.+ dın 173a/21, 185b/26, 188a/05

rađiyallāhu'anhum <Ar. (Arapça dua) Allah onlardan razı olsun.

r. 191b/20

r.+ dın 187a/20

rađiyallāhu'anhumā <Ar. (Arapça dua) Allah onların ikisinden razı olsun.

r. 191b/25, 195a/20

r.+ ning 186a/03

rađıyallāhu ‘anhum ecma‘in <Ar. (Arapça dua) Allah onların hepsinden razı olsun.

r. 186a/17

Resūlullāh <Ar. (Arapça ibare) Allah’ın elçisi.

r. 191a/18, 195a/21, 191b/11

rıđvānullāh ‘aleyhim ecma‘in <Ar. (Arapça dua) Allah onların hepsinden razı olsun.

r. 191a/19

riħlete’ş Őitāi ve’ş Şayf <Ar. (Arapça ibare) kış ve yaz seyahatleri.

r. 183a/24

Őallallāhu ‘aleyhi ve ‘alī ālihi ve sellem <Ar. . (Arapça dua) Allah’ın selamı onun ve ailesinin üzerine olsun.

Ő. 185b/07

Őallallāhu ‘aleyhi ve sellem ve ‘aleyhim ecma‘in <Ar. . (Arapça dua) Allah’ın selamı onun ve hepsinin üzerine olsun.

Ő. 196a/26

Őallallāhu ‘aleyhi ve’ssellem <Ar. . (Arapça dua) Allah’ın selamı onun üzerine olsun.

Ő. 173a/18, 173a/20, 175a/13, 178b/19, 179a/01, 179a/02, 179a/23, 182a/18, 182b/13, 183a/26, 184b/09, 189b/09, 190a/15, 191a/07, 191a/08, 191b/10, 192a/17, 192b/16, 193b/22, 194a/01, 194a/08, 194b/07, 194b/23, 195a/16, 195b/20, 196a/19, 196b/02, 197b/15, 198a/10, 198a/12, 199a/09, 199a/12, YA542a/20

Ő.+ din 189b/11

Ő.+ dūr 186a/17, 190a/11

Ő.+ ğa 181a/12, 187b/06, 189b/05, 189b/14, 190a/02, YA541b/24

Ő.+ ning 191a/20

subħānallāh ve biħamdih <Ar.(Arapça dua) Allah’a hamd ederek onu noksanlıklardan tenzih ederim.

s. 179a/05

subħāne <Ar. (Arapça ibare)

s. 173b/24, 176b/12, 177b/01, 178a/08, 178a/12, 179a/06, 179a/18, 179b/05, 181a/11, 181b/17, 182b/12, 182b/14, 183a/02, 183a/03, 185a/09, 188a/12, 188a/15, 189a/27, 189b/19, 190b/26, 192a/01, 194b/27, 195b/02, 195b/15, 195b/25, 196a/02, 196b/14, 197b/17, 198b/17, 200b/19

s.+ ğa 182a/02, 195a/27

s.+ niġ 184a/23

subhāneke allāhümme ve bihamdike leke'l hamdu 'alā' afvike ba'de kudretik <Ar. (Arapça dua) Allah'ım seni her türlü kusurdan tenzih ederim ve sana hamd ederim. Sonsuz kudretinin yanında sonsuz affından dolayı her türlü övgü sana mahsustur.
s. 174a/02

subhāneke allāhümme ve bihamdike leke'l hamdu 'alā hilmike ba'de 'ilmik <Ar. (Arapça dua) Allah'ım seni her türlü kusurdan tenzih ederim ve sana hamd ederim. Sonsuz ilminin yanında sonsuz hilminden dolayı her türlü övgü sana mahsustur.
s. 174a/02

sūu'l'azāb <Ar. (Arapça ibare) azabın kötüsü.

s. 178a/16

te'ālā <Ar. yüksek olsun anlamında. (Arapça ibare)

t. 175a/14, 179a/20, 181a/15, 181b/17, 182a/03, 186a/06, 188a/15, 188b/17, 195b/22

T. 192a/17

ta'anü'l hadde <Ar. (Arapça ibare) şiddetli sövme.

ş. 186a/14

vallāhu a'lem <Ar. (Arapça ibare) en iyisini Allah bilir.

v. YA542a/26

ve tez'umu enneke cürmün şaġirun ve fike'nṭavi el-a'lemu'l ekber <Ar. (Arapça ibare) Sen cirmini küçük sanırsın, oysaki sende büyük bir alem içkindir.

V. 187b/26

yā ehle'l cenneti hulūdün ve lāmevt ve yā ehle'n-nâri hulūdün vela mevt <Ar. (Arapça ibare)

Ey cennet ehli! Bundan sonra ebediyen burdasınız, size ölüm yok. Ey cehennem ehli!

Siz de sonsuza dek burdasınız, size ölüm yok.

y.- 176b/23

zādhallāh <Ar. Allah arttırsın .(Arapça dua)

z. 183a/11

zehī taşavvur-u bâṭil zehī ḥayāl-ı muḥāl <Far. (Farsça ibare) batıl tasavvur edilmez, imkansız hayal edilmez.

z. 187a/19

5. ÖZEL ADLAR DİZİNİ

5.1. KİŞİ ADLARI DİZİNİ

‘**Abdullāh bin ‘Ömer** <Ar. (k.a.) İkinci İslam halifesi Ömer’in oğlu.

‘a. 182b/13

‘**Abdullāh Mes‘ud** <Ar. (k.a.) İlk Müslümanlardan biri, Kufe tefsir ve fıkıh mekteplerinin kurucusu.

‘a. 185b/25

Ādem <Ar. (k.a.) Kur‘ân’a göre ilk insan.

ā. 174a/27, 174b/21

ā.+ ni 180b/01

Aḥnes bin Şerīk <Ar. (k.a.) Mekke’nin ileri gelenlerinden bir sahabe.

a. 196b/10

‘**Alī** <Ar. (k.a.) İslam peygamberinin damadı ve amcasının oğlu.

‘a. 191a/19

‘**Ammār** <Ar. (k.a.) Bir sahabe.

‘a. 186a/17

‘**Ayşe** <Ar. (k.a.) İslam peygamberinin eşlerinden biri.

‘A. 185a/27

‘**Azīzī** <Ar. (k.a.) Abd’ülaziz bin Hamideddin-i Dehlevî.

‘a. 174b/25

Bilāl <Ar. (k.a.) İlk müslümanlardan Bilal-i Habeşî.

b. 185b/01

Ḍaḥḥāk <Ar. (k.a.) Ebü’l-Kāsim (Ebû Muhammed) Daḥḥāk b. Müzâhim el-Hilâlî el-Horasânî el-Belhî, bir müfessir.

ḍ. 193a/18

Dāvud <Ar. (k.a.) İsrailoğullarına gönderildiğine inanılan bir peygamber.

d. 200a/26

Ebu Bekr <Ar. (k.a.) İlk İslam halifesi.

e. 192b/13

Ebu Cehl <Ar. (k.a.) İslam peygamberinin düşmanlarından biri.

e. 182a/18, 187b/06, 187b/07, 187b/10

e.+ dür 186a/15

Ebu Sa‘īd Ḥudrī <Ar. (k.a.) Bir sahabe.

- e. 197b/04
- Ebu T̄alib** <Ar. (k.a.) İslam peygamberinin amcası.
e. 187a/19
- Ebu Yusuf Mesîh bin Dāvud** <Ar. (k.a.) → ‘İsā.
e.+ dur 179a/16
- Elmiya** ‘ <Ar. (k.a.) bir peygamber.
e. 181a/17
- Fārūk** <A(k.a.) halife Ömer ‘e İslam peygamberi tarafından verilen bir unvan.
f. 184b/27
- Farūk A‘zam** <Ar. (k.a.) → Fārūk.
f. 192b/11
- Fāṭıma** <Ar. (k.a.) İslam peygamberinin kızlarından biri.
f. 191a/19
- Ḥabib bin ‘Ömer** <Ar. (k.a.) el-Câmi ‘u’s-saḥîḥ adlı eseriyle tanınan alim.
ḥ. 196b/10
- Ḥalîlü’r-raḥman** <Ar. (k.a.) İbrahim peygamber.
ḥ. 196a/25
- Hamān** <Ar. (k.a.) Firavun’un baş danışmanı.
h. 177a/23
h.+ ğa 175b/21
- Ḥamza** <Ar. İslam peygamberinin amcası
olan sahabe.
ḥ. 186a/17
- Ḥarbîl** <Ar. (k.a.) Firavun’un amcasının oğlu ve veziri.
ḥ. 176a/21, 176b/10, 177a/21, 177b/05, 177b/17, 178a/12.
ḥ.+ ning 177b/16
- Ḥasan** <Ar. (k.a.) Ali bin Ebu Talib’in oğullarından biri.
ḥ. 191a/19
- Ḥasan Baṣri** <Ar. (k.a.) hadis, fıkıh, tefsir alimi .
ḥ. 185a/02, 192b/27
- Ḥasan bin Muhammed bin ‘Alî ibn-i Ebu T̄alib** : <Ar. (k.a.) → ‘Alî.
ḥ. 187a/19
- Ḥazret-i Şeyḥ** <Ar. (k.a.) İbn-i Arabî.
ḥ. 186a/04

Hüd <Ar. (k.a.) Ad kavmine gönderildiğine inanılan peygamber.

h. 183a/26, 183b/08

Hüseyn <Ar. (k.a.) Ali bin Ebu Talib'in oğullarından biri.

h.+ dür 191a/19

Hüseyn bin 'Alī <Ar. (k.a.) → Hüseyn

h. 195a/19

İbn-i 'Abbas <Ar. (k.a.) İslam peygamberinin amcasının oğlu.

i. 173a/22, 186a/03, 188a/05, 191a/07, 191a/17, 191b/08

İbn-i Mes'ūd <Ar. (k.a.) ilk dönem müfessirlerinden bir sahabe.

i. 173a/21, 178a/19

İbn-i 'Ömer <Ar. (k.a.) ikinci İslam halifesi Ömer'in oğlu.

i. 186a/03

İbn-i Zeba'ri <Ar. (k.a.) İslamın ilk yıllarında peygamberi hicveden bir şair.

i. 199a/17

İbrāhim <Ar. (k.a.) İbrahim peygamber.

i. 193b/20, 196a/20, 196a/21, 196a/24, 196a/26, 196a/27

..+ ni 174b/22

İmām Ebu'l Leys <Ar. (k.a.) Hanefî fıkıh, hadis ve tefsir alimi Ebu Leys Semerkandî.

.. 173a/17, 182b/17, 185a/24, 187b/06, 192a/16

İmām-ı 'Azam <Ar. (k.a.) Hanefî mezhebinin kurucusu, fıkıh ve hadis alimi Ebu Hanife.

.. 185b/11, 186a/02

İmām Kuşeyrî <Ar. (k.a.) Abdülkerim bin Hevazin Kuşeyrî.

i. 175a/25, 186a/22, 190a/22, 200a/23

İmām Mansūr Mātürîdî <Ar. (k.a.) Matüridiyye mezhebinin kurucusu İmam Ebu Mansur.

i. 193b/17

İmām Şa'alibî <Ar. (k.a.) Arapça , tefsir ve fıkıh alimi Ebu İshak Salebî

i. 187a/19, 191a/04

İmām Şāfi' <Ar. (k.a.) Şafî mezhebinin kurucusu.

i. 185b/25

İmām Zahid <Ar. (k.a.) Buharalı Hanefî tefsir alimi Ahmed bin Muhammed Attabî.

i. 193a/09

i. 190a/13

'İsā <Ar. (k.a.) İsa peygamber.

i. 179b/05, 179b/06, 188a/10, 198a/17, 199a/10, 199a/14, 199a/15, 199a/18, 199a/19,

199a/22, 199a/26, 199b/01, 199b/06, 199b/07, 199b/12, YA542a/15

'i.+ nı 174b/22, 199a/17

Ḳābil <Ar. (k.a.) Adem'in oğullarından biri

ḳ. 184b/23

Ḳarun <Ar. (k.a.) Musa'nın amcasının oğlu.

ḳ.+ ğa 175b/22

Ḳatāde <Ar. (k.a.) Katade bin Diame, tefsir uzmanı.

ḳ. 191a/04, 191a/16

Kināne 'Abd <Ar. (k.a.) Abdullah b. Nadr b. Kināne el Kureşî.

k. 196b/10

Lūt <Ar. (k.a.) Lut peygamber.

l. 193b/20

Māverdi <Ar. (k.a.) bir fıkıh alimi.

m. 182a/21, 185b/06

Mehdi <Ar. (k.a.) ahir zamanda ortaya çıkıp insanları doğru inanç etrafında toplayacağına inanılan kişi.

m. 187b/20

Meryem <Ar. (k.a.) İsa peygamberin annesi.

m. 199a/13

Muḥammed <Ar. (k.a.) İslam peygamberi.

m. 178b/25, 180a/23, 181a/06, 182a/04, 184b/12, 186b/01, 187b/02, 187b/07, 187b/09,

188b/07, 191a/05, 191a/27, 194b/07, 196a/13, 196a/26, 197b/17, 198a/05, YA541b/11, YA541b/23

m.-ü'l ḥaḳḳ YA541b/22

m.+ ni 174b/23, 184b/08

m.+ ning YA541b/25, YA541b/26

Muḥammed bin Ka'b <Ar. (k.a.) tabiîn devrinin alimlerinden.

m. 187b/19

Murtaza' Alī <Ar. (k.a.) → 'Alī

m. 185a/01, 188a/06, 192a/16

Musā <Ar. . (k.a.) Musa peygamber.

m. 173a/20, 175b/26, 176a/01, 176a/05, 176a/14, 176a/15, 176a/19, 176b/07, 177a/02, 177a/03, 177a/05, 177a/07, 177a/27, 178b/26, 194a/02, 194a/07, 198a/16, 198a/17, 198a/26, 198b/05, 198b/06, 198b/21, 198b/26, 199a/02

m.+ ğa 176a/02, 176a/22, 186b/17, 198a/25, 198b/14

m.+ nı 174b/22, 175b/17, 176a/10, 176b/07, 177a/26, 198a/14

m.+ niŋ 176b/13, 177a/25

Musā bin 'İmrān <Ar. (k.a.) → Musā.

m.+ ğa 178b/22

Muṣṭafā <Ar. (k.a.) → Muḥammed.

m. 178b/19

Naḍir <Ar. (k.a.) → Naḍir bin Ḥārīṣ

n. YA541b/21

Naḍir bin Ḥārīṣ <Ar. (k.a.) İslam peygamberinin düşmanlarından biri.

n. YA541b/19

Naḍir <Ar. (k.a.) → Naḍir bin Ḥārīṣ

n.+ niŋ YA541b/25

Nezīr <Ar. (k.a.) İslam peygamberinin adlarından.

'adīm -ü'l n. 186a/22

Nuḥ (k.a.) Nuh peygamber.

n. 173b/11, 173b/12, 176b/15, 189a/17, 195a/05

n.+ nı 174b/22

Nuḥ bin Lamek <Ar. → (k.a.) Nuḥ.

n. 189a/16

'Oṣman <Ar. (k.a.) III. İslam halifesi.

'o. 186a/17

'Ömer <Ar. (k.a.) II. İslam halifesi.

'ö. 186a/17

Şa'alibī <Ar. (k.a.) Arap dili ve tefsir alimi.

Ş. 188a/05, 194b/01

Şadīk < Câ'fer-i Sâdık.

Ş. 184b/27

Şalih <Ar. (k.a.) Salih peygamber.

ş. 183b/25

ş.+ қа 183b/26

Sehl bin ‘Abdullāh Tüsterī <Ar. (k.a.) 9. asırda yaşamış bir müfessir.

s. 191b/03

Şem‘ān <Ar.(k.a.) Firavun ailesinden iman

eden biri.

ş. 176a/21

Sülemī <Ar.(k.a.) Horasanlı müfessir Muhammed bin Hüseyin Sülemî.

s. 174b/23

Süleyman <Ar. (k.a.) Süleyman peygamber.

s. 188a/08

Şehr bin Havaşeb <Ar. (k.a.) tabiîndin fıkıh ve kırâat alimi.

ş.+ din 174a/01

Şeybe Utbe bin Rebi‘a <Ar. (k.a.) Mekkeli müşriklerin ileri gelenlerinden biri.

ş. 189b/15

Şeyh <Ar. (k.a.) → Şeyh Ebu’l Kāsım Kaşrî

ş. 197a/21

Şeyh Ebu’l Kāsım Kaşrî <Ar. (k.a.) Cüneyd-i Bağdadî’nin önde gelen öğrencilerinden biri.

ş. 197a/20

Şeyh Ebu ‘Alî Dekkak <Ar. (k.a.) Nişaburlu sufilerden Ebu Ali Dekkak.

ş. 185a/20

‘Urve Sakifi <Ar. (k.a.) İslamın ilk yıllarında Kureyş’in önde gelenlerinden biri.

‘u. 196b/10

‘Utbe bin Rebi‘a <Ar. (k.a.) Mekkeli müşriklerin ileri gelenlerinden biri.

‘u. 196b/10

‘Üzeyr <Ar. (k.a.) Yahudilerin Tanrı’nın oğlu olduğunu iddia ettikleri kişi.

‘ü. YA542a/15

Velid <Ar. (k.a.) İslam peygamberinin düşmanlarından biri.

v.+ niX YA541b/25

v. YA541b/26

Velid bin Muğire <Ar. (k.a.) → Velid

v. 189b/13

v. 196b/10

Velid Muğire <Ar. (k.a.) → Velid

v.+ ga YA541b/21

Yahya <Ar. (k.a.) Yahya peygamber.

y. 178b/17, 193b/26

Yusuf <Ar. (k.a.) Yusuf peygamber

y. 177a/03, 177a/04, 177a/05, 177a/07, 177a/09

Yusuf bin İbrahim bin Yusuf bin Ya'qub <Ar. → (k.a.) Yusuf.

y.+ nı 177a/07

Yusuf bin Ya'qub <Ar. (k.a.) → Yusuf.

y. 177a/02

Zāhid İmām <Ar. (k.a.) Buharalı alim Ahmed bin Muhammed Attabî.

z. YA541b/18

Zu'nureyn <Ar. (k.a.) Osman bin Affan.

z. 185a/01

Zu'lnür bin Abdurrahman bin Avf <Ar. (k.a.) cennetle müjdelenen bir sahabe.

z. 191b/24

Zü'mün Mısrî <Ar. (k.a.) ilk dönem sufilerinden biri.

z. 200a/25

5.2. ESER ADLARI DİZİNİ

‘Aynü’l Ma‘āni <Ar. (e.a.) Muhammed bin Tayfur Secavendî’nin Aynü’l-Meanî Fi

Tefsiri’s-Sebi’l-Mesânî adlı tefsir kitabı.

şâhib-i ‘A. 185b/01

‘a.+ de 183a/03, 185b/07, 190a/10, 191a/23, 191b/07

Bahr <Ar. (e.a.) → Bahrû’l Hâkâyık

b.+ de 174b/24

Bahrû’l Hâkâyık <Ar. (e.a.) Necmeddin Razî’nin yazdığı "Bahr’ul Hakayık ve’l Meanî" adlı

tefsir

kitabı.

b.+ da 180a/14

şâhib-i b.+ da 182a/02

Esbâb-ı Nüzûl <Ar. (e.a.) Ayet veya surelerin iniş sebeplerini araştıran dalı ve bu alanda yazılan eserler.

e. + de 199a/09

Fuşûl <Ar. (e.a.) Abdülvehhab’ın fıkıh kitabı.

f.+ da 187b/19, 190a/21

Fütûhât <Ar. (e.a.) Fütuhât-ı Mekkiye. İbn-i Arabî’nin bir eseri.

f.+ da 186a/04

Hâkâyık-ı Sülemî <Ar. (e.a.) Sülemî’nin “Hakaikü’t-tefsir” adlı tasavvufî eseri.

h. 196b/22

h.+ de 191b/02

İhkāk <Ar. (e.a.) Tüsteri’nin “İhkakü’l Hak” adlı eseri.

i.+ da 185b/11

İncil <Ar. Hristiyanların kutsal kitabı.

Keşfü’l Esrâr <Ar. (e.a.) Reşidüddin Meybüdü’nin “Keşfü’l-Esrar ve Uddetü’l-Ebrar” adlı tefsiri.

şâhib-i k. 185a/03

k.+ da 178a/10, 184b/03, 188a/12, 190b/01, 194b/02

Keşşâf <Ar. (e.a.) Zemahşerî’nin tefsiri.

şâhib-ik. YA541b/15

şâhib-i k. 195a/19

k.+ da 173b/23, 188a/24

Ḳurān İslamın kutsal kitabı.

ḳ. 179a/05, 179a/06, 182a/05, 182a/07, 184b/08, 184b/09, 186a/04, 186a/21, 186a/22, 186b/06, 186b/14, 186b/22, 189b/09, 189b/10, 189b/11, 191a/27, 194a/16, 194b/04, 196b/03, 196b/06, 198a/01, 198a/03

‘arā’is-ü’l ḳ. 173a/23

dibāc-ü’l ḳ. 173a/23

ḳ.+ da 186b/18, 194b/22

ḳ.+ dın 194b/12, 196a/04, 196a/06, YA541b/20

ḳ.+ ğa 180b/14, 186a/20, YA541b/22

ḳ.+ nı 173b/01, 182a/15, 184b/12, 186b/08, 188b/09, 191b/01, 194a/14, 194b/06, 194b/11,

194b/14, 196b/08, YA541b/21

ḳ.+ nıng 180b/12

Lübāb <Ar. (e.a.) Ali bin Muhammed el-Hazin’in “Lübabü’t-tevil” adlı tefsir kitabı.

l.+ da 192b/11

Me‘ālim <Ar. (e.a.) Ferra el-Begavî’nin “Mealimü’t-tenzil” adlı tefsir kitabı.

m.+ de 173a/21, 174a/01, 182b/11, 187b/18, 195b/19, 197b/04, 198a/10, 200b/08

m.+ iġa 194a/17

Muvazzah <Ar. (e.a.) Abdülaziz es-Saydalanî el-Merzebanî’nin “el-Muvazzah Fi Meāni’l-

Kur’ân ve Keşf Müşkilâti’l-Furkân” adlı eseri.

m.+ da 182a/27, 190a/26, 194a/07, 195a/19, 197b/08

Nefahatü’l Üns <Ar. (e.a.) Abdurrahman-ı Câmî’nin eseri.

n.+ de 197a/20

Şahîh-i Müstedrek <Ar. (e.a.) Arapça hadis kitabı.

ş.+ din 173a/19

Tefsir-i İmām Şa‘lebî <Ar. (e.a.) Şa‘lebî’nin “el-Keşf ve’l-Beyan” adlı eseri.

t.+ de 191a/20

Tercüme-i Reşif <Ar. (e.a.) Muinüddin Yezdî’nin “Terceme-i Reşfü’n-nesaih” eseri.

t.+ de 190a/27

Te‘vîlât-ı Kāşî <Ar. (e.a.) Abdürrezzak Kaşanî’nin “Tevilatü’l-Kur’an” adlı tefsir kitabı.

t.+ de 199b/27

Tevrât <Ar. Musevilerin kutsal kitabı, Tevrat.

t. 178b/24, 189b/03, 199b/15

t.+ da 190a/02

t.+ dın 186b/22

t.+ nı 178b/24, 186b/17

Tibyān <Ar. (e.a.) Ebu Cafer Muhammed bin Hasan Tusî'nin "Tefsirü't-tibyan" isimli eseri.

t. 185b/06

t.+ da 174a/27, 179a/03, 189b/13, 191a/07, 192b/13, 192b/27, 194b/14, 200b/17

Vasîṭ <Ar. (e.a.) Ebu'l-Hasan el-Vahidî'nin "el-Vasîṭ" adlı tefsir kitabı.

v.+ da 179a/01, 182a/18, 196a/01, 200a/18

v.+ de 175a/13

Zādü'l Mesîr <Ar. (e.a.) Ebu'l-Ferec ibnü'l-Cevzî'nin "Zadü'l-Mesir" adlı tefsir kitabı.

z.+ de 183a/01, 184a/17

Zebūr <Ar. İslama göre Davut peygambere verilen kutsal kitap, Zebur.

z.+ da 175a/27, 200a/26

5.3. YER ADLARI ve COĞRAFİ ADLAR DİZİNİ

Bābil <Ar. Eski bir şehir.

b. 196b/11

Dımeşk <Ar. Şam.

d. 199b/01

İskenderiyye <Ar. Mısır'da bir şehir.

i.+ din 198b/09

Ka'be <Ar. Müslümanların kutsal saydığı Mekke'deki bir bina.

ķ.-i mu'azzama 183a/11

ķ.+ sining 183a/12

Lüd bābı <Ar.+T. Mescid-i Aksa'ya yakın bir belde.

l. 199b/05

Medīne <Ar. Medine şehri.

m. 179b/04

m.+ ge 191a/08

Mekke <Ar. Mekke şehri.

m. 179b/04, 187b/17, 187b/20, 188b/11, 196b/09

m.+ de 187b/13, 192b/12

m.+ din 196b/10

m.+ dür 188b/10

m.+ ning 175b/06, 181a/13, 183a/20,

187b/08

Mısır <Ar. Mısır.

m. 175b/20, 176a/13, 176b/05, 198b/09

Mü'tefike <Ar. Lut kavminin şehri.

m. 175b/08, 176b/17

Nehr-i Miyāt <Ar. Nil Nehri'nin bir kolu.

n. 198b/12

Nehr-i Tenis <Ar. Nil Nehri'nin bir kolu.

n. 198b/12

Nehr-i Tulun <Ar. Nil Nehri'nin bir kolu.

n. 198b/11

Nehrü'l Mülk <Ar. Nil Nehri'nin bir kolu.

- n. 198b/11
- Nil** <Ar. Nil Nehri.
n. 198b/10
- Rūm** <Ar. Dođu Roma İmparatorluđu.
r. 187b/17
- Şam** <Ar. Şam şehri.
ş. 173b/09
- Ṭāif** <Ar. Taif şehri.
ṭ.+ dīn 196b/10
ṭ.+ dūr 196b/09
- Ṭūr** <Ar. Tur dađı.
ṭ. 199b/07
- Uḥud tağı** <Ar. Uhud dağı.
u. nīng 190b/07
- Yemen** <Ar. Yemen şehri.
y. 173b/09, 175b/06, 183b/07, 187b/17

5.4. KAVİM ve TOPLULUK ADLARI DİZİNİ

‘Acem <Ar. Fars.

‘a. 186b/06

‘Ād <Ar. Kur’ân’a göre gazaba uğrayıp helak olmuş bir Arap kavmi.

‘ā. 173b/12, 175b/08, 176b/16, 181b/08, 183a/22, 183b/14, 189b/01

‘Ādī <Ar. Ad kavmine mensup olanlar.

‘ā.+ ler 183b/07, 183b/10

‘Amālīka <Ar. Eskiden Sina yarımadasında yaşadıkları düşünülen bir kavim.

‘a.+ sınıḡ 175b/20

‘Arab <Ar. Arap.

‘a. 173a/25, 182a/09, 186b/08, 186b/21, 189a/07, 194b/06

‘a.+ dur 198a/02

‘a.+ durlar 188b/10

‘a.+ қа 195b/14

‘a.+ larnıḡ 187b/20

‘a.+ nıḡ 184b/11, 186b/09, YA541b/19

Aşhāb-ı Eyke <Ar. Şuayb peygamberin gönderildiğine inanılan bir kavim.

a. 176b/18, 189b/01

Aşhāb-ı Şuffa <Ar. Medine’de ailesi olmayan; ticaret, sanat, ziraat ve başka

bir mesleği olmayan, İslam’ı öğrenmeye çalışan insanlar.

a. 191b/20

Benī Ādem <Ar. İnsanoğlu

b. 174a/03

b.+ nıḡ 197a/27

Benī Hāşim <Ar. Haşim kabilesi.

b.+ ġadur 198a/03

Benī İsrā’il <Ar. İsrailoğulları

b. 199a/23

sūre-i b.+ de 181a/15

b.+ din 181a/19

b.+ ġa 176b/05, 178b/23, 199b/13

b.+ nıḡ 175b/27, 176a/01

Benī Müleyh <Ar. Cinlere tapan eki bir Arap kavmi.

b. 195b/23

b.+ din 195b/06

Benū el-Muṭṭalib <Ar. Abdūlmuttalib'in soyundan gelenler.

b.+ dūrler 191a/20

Benū Hāşim <Ar. Hāşim soyundan

gelenler.

b. 191a/20

enşār <Ar. Hicret'ten sonra Mekkelileri konuk eden Medineliler.

e.+ durlar 192b/15

e.+ ning 191a/08

Fars <Ar. Fars, Acem.

f. 187b/17

Fir'avnī <Ar. Firavun soyundan olanlar veya yolundan gidenler.

f.+ ler 175b/26, 178a/03

f.+ ler érdiler 198b/27

f.+ lerning 178a/19

Huzā'a <Ar. bir Arap kabilesi.

h.+ dın 195b/23

Ḳıbtī <Ar. eski Mısır halkı.

ḳ. 176a/03

ḳ.+ ler 198b/09

ḳ.+ lerdürler 178a/15

Ḳureş <Ar. İslam peygamberinin mensup olduğu Arap kabilesi.

ḳ. 183a/24, 187b/07, 191a/13, 196b/01, 199a/11

ḳ.+ din 191a/14, 198a/02

ḳ.+ ğa 198a/03

ḳ.+ ning 175b/09, 184b/07, 186b/06, 187b/11, 194b/19, 199a/09, YA542a/21

Marḳūniyye <Ar. bir Hristiyan mezhebi.

m. 199b/20

Mecūc <Ar. İslam inancına göre kıyametten önce ortaya çıkacak bir kavim.

m. 199b/06

Melkaiyye <Ar. bir Hristiyan mezhebi.

m. 199b/19

Müselmān <Ar. Müslüman.

m. bolğay 192b/25

m.+ lar 187a/17

Naşārā <Ar. Hristiyanlar.

n. 189b/02

n.+ nıng 199a/14

Nastūriyye <Ar. bir Hristiyan mezhebi.

n. 199b/19

Şemūd <Ar. Semud kavmi.

ş. 173b/12, 175b/08, 176b/16, 181b/08, 183a/23, 183b/21, 189b/01

Şem‘ūniyye <Ar. bir Hristiyan mezhebi.

Ş. 199b/20

Tersā <Far. Hristiyan.

t.+ lar 199b/19

t.+ larning 199a/10

Ya‘kūbiyye <Ar. bir Hristiyan mezhebi.

y. 199b/19

Yecūc <Ar. Kıyamet zamanı ortaya çıkacağına inanılan bir kavim.

y. 199b/06

Yehūd <Ar. Yahudi.

y. 179b/06, 185b/02, 186b/21, 189b/02

y.+ durlar 190a/01

y. érdiler 179a/16

y.+ lar 194a/01

SONUÇ

Bu çalışmada Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri olarak adlandırılan eserin Mü'min, Fussilet, Şura ve Zuhur sureleri transkripsiyon harflerine aktarılmış ve dil incelemesi yapılmıştır. Eserin Farsça *el-Mevahibü'l-Aliyye* adlı eserden tercüme olduğu, *el-Mevahibü'l-Aliyye* ve *el-Mevahibü'l-Aliyye*'nin Şeyh Ömer Adûlî Niğdevî tarafından yapılan Osmanlı Türkçesi tercümesi ile mukayese edilmek sureti ile gösterilmiştir. Şeyh Ömer Adûlî Niğdevî'nin tercümesinde kullanılan çeviri yöntemi de Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'ndeki gibi kelime kelime tercüme etme yöntemi olduğu için iki metin birbirine çok benzemektedir. Bu benzerlik Doğu ve Batı Türkçeleri arasında söz varlığı ve gramer mukayesesi açısından çokça malzeme vermektedir. Yine bu mukayese neticesinde Doğu Türkçesi ile yapılan tercüme metninin Batı Türkçesi ile yapılan tercüme göre Türkçe söz varlığı açısından daha zengin olduğu ve tamlamalar noktasında Türk dilinin kaidelerine daha bağlı olduğu tespit edilmiştir. Şüphesiz bu noktada Doğu Türkçesinin Eski Uygur edebî geleneği üzerinde şekillenmesinin payı vardır.

Eserin Farsçadan kelime kelime tercüme edilmiş olması Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin söz varlığını anlama noktasında da büyük fayda sağlamıştır. Sözcüklerin Farsçadaki hangi sözcüğün yerine kullanıldığı tespit edilmiş ve bu yolla dizin bölümünde sözcükler doğru anlamlandırılmıştır. Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri'nin söz varlığını Farsça *el-Mevahibü'l-Aliyye* ile karşılaştırıp tüm sözcüklerin anlamlarını tespit edebilme imkanı, Doğu Türkçesi Kur'ân Tefsiri adını verdiğimiz metnin ehemmiyetini bir kat daha arttırmaktadır.

Bunlara ek olarak çalışmamızda Doğu Türkçesinin tarihî ehemmiyeti üzerinde durulmuş ve bu tarihî Türk edebî dilinin Türk tarihi ve Türk dili tarihi içindeki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. Doğu Türkçesinin tabîî tarihî seyrini devam ettiremeyen bir tarihî Türk edebî dili olduğu yine çeşitli örneklerle gösterilmiştir. “Çağatayca” teriminin bu edebî dili tanımlamadaki yetersizliği açıklanmış ve bu edebî dilin bizzat bu dille yazan müelliflerce nasıl tanımlandığı örneklerle izah edilmiştir.

6. KAYNAKÇA

“Kazakhstan is latest Russian neighbour to feel Putin’s chilly nationalist rhetoric.”, <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/01/kazakhstan-russian-neighbour-putin-chilly-nationalist-rhetoric>, 09.10.2017.

Abdulkadir İnan, *Türk Tarih Kurumu-Belleten* (1960), C. XXIV, S. 93-96. (1952).

Abdülhamit Birışık, “Osmanlıca Tefsir Tercümeleeri ve Hüseyin Vâiz-i Kâşifî’nin Mevâhib-i Aliyye’si”, *İslâmî Araştırmalar*, XVII/1, Ankara 2004.

Açık, Fatma, “Nevai Şahsında Sovyet Bakış Açısının Yaş Türkistan Dergisi’nde Eleştirisi”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Prof. Dr. Hüseyin Ayan Özel Sayısı*, C. 15, S. 19.

Açık, Fatma, *Özbek Edebiyatı*, Alp Yayınevi, Ankara 2007.

Ak, Coşkun, *Şair Padişahlar*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.

Alışık, C. Eralp, "Orta Asya Türk-Moğol Tarihçiliğinde Türk Soylu Toplulukların Ortak Tarihi ve Edebî Anlayışı Üzerine Katkılar", *XI. Milli Türkoloji Kongresi Bildirileri C. I*, 11-13 Kasım 2014, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire Başkanlığı Kültürel Etkinlikler Müdürlüğü, İstanbul 2014.

Alışık, Gülşen Seyhan “Yesevî Takipçisi Olarak Ubeydullah Han” , *Türkbilig*, S. 18, Ankara 2009.

Alpay, Gönül, "Yusuf Emiri'nin Beng ü Çağır Adlı Münazarası ", *TDAY-Belleten* (1972).

Altıkulaç, Tayyar, "Secâvendî Muhammed b. Tayfûr", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXXVI , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Anıl, Adile Yılmaz, "Şah İsmâil", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXXVIII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Arat, Reşit Rahmeti, *Yusuf Has Hacip Kutadgu Bilig I Metin*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1947.

Argunşah, Mustafa, *Çağatay Türkçesi* , Kesit Yayınları, İstanbul 20014.

Arpa, Recep, "Tâhirü'l-Mevlevî'nin Tefsîr-i Hüseyinî Tercümesi'nden Bir Numûne", *Usûl*, 21 (2014/1).

Arslan Pekköz, Gülşen, *Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Sebe, Fâtır ve Yasin sureleri)(İnceleme-Tenkritli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Asım, Mohammad Shakib, *Müellifi Meçhul Bir Çağatayca Tefsir ve İsrailiyyat Açısından Değerlendirmesi (Peygamber Kıssaları)*, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

Aslan, Üzeyir, *Ubeydullah Han (ö. 1539) Şairi Sâni ve Türkçe Divanı*, Palet Yayınları, Konya 2009,.

Ata, Aysu, *İlk Kur'an Tercümesi(Rylands Nüshası) Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, TDK Yayınları, Ankara 2004.

Atalay, Besim, *Abuşka Lugati veya Çağatay Sözlüğü*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1970.

Ateş, Süleyman, "Hakâiku't-Tefsir", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XV , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Atsız, Hüseyin Nihal, *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1970.

Avcı, Casim, Yusuf Şevki Yavuz - "İbnü' Cezvî, Ebü'l Ferec", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XX , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Bakırcı, Saffet, "Me'âlimü't-tenzîl", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXVIII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Belhî, Vâhid, *Doğu Türkçesi Taberî Tarihi*.

Bilkan, Ali Fuat, *Hindistan'da Gelişen Türk Edebiyatı*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998.

Birişik, Abdülhamit, *Osmanlıca Tefsir Tercüme ve Hüseyin Vâiz-i Kâşifi'nin Mevâhib-i Aliyye'si, İslâmî Araştırmalar*, XVII/1, Ankara 2004.

Bodroligeti, Andrâs J . E, *A Grammar of Chagatay*, Lincom Europa, Languages of the World/Materials 155, Muenchen 2001.

Bolelli, Nusrettin, *Farsça Kitabı Gramer Metin*, İstanbul 2010.

Boltabayev, Saidbek *Çağatayca Mevahib-i Aliyye(Tefsir-i Hüseyini) Tercümesi (183b-308b Giriş-Gramer-Metin- Dizin)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2017.

Borovkov, A. K., *Zur Geschichte der Wörterbücher des Čagatajische*, Wissenschaftliche Zeitschrift der Martin-Luther Universität Halle-Wittenberg Gesellschaftswissenschaftliche Reihe, X, Leipzig 1961

Buran, Ahmet, *Kurşunlanan Türkoloji*, Akçağ Yayınları, Ankara 2010.

Caferoğlu, Ahmet, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara 2011.

Caferoğlu, Ahmet, *Türk Dili Tarihi I*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984.

Caferoğlu, Ahmet, *Türk Dili Tarihi II*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984.

Ceylan, Emine Yılmaz, "Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü, Türk Dilleri Araştırmaları, Ankara 1991.

Clauson, S. Gerard, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century*, Clarendon Press, Oxford 1972.

Clauson, Sir Gerard, *Sanglax, a Persian Guide to the Turkish Language by Muhammad Mahdī Xān*, London 1960.

Courteille, Pavet d., *A.J.B. Dictionnaire turc-Oriental*, Destine Principalement a Facilitier la Lecture des ouvrages de Baber, d'Aboul-Gazi et de Mir-Ali-Chir-Nevai, Paris 1870.

Çağlar, Dursaliye, *Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Şu'arâ ve Naml Sureleri) (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

Çetin, Abdurrahman, "Vâhidî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXXXII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Çetindağ, Yusuf, *Ali Şir Nevai*, Kaynak Yayınları, İzmir 2011.

D. Lessing, Ferdinand, *Moğolca-Türkçe Sözlük I A-N*, çev. Günay Karağaç, TDK Yayınları, Ankara 2003.

Demirci, Jale, Nevâi'nin Azerbaycan Sahasına Etkisi, DTFC Dergisi, C. 38, S. 1-2, Ankara 1998.

Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal)*, Ankara 1973.

Ebûlgazi Bahadır Han, (*şecere-i terakime*) *Türklerin Soy Kütüğü* , haz. Muharrem Ergin, Kervan Kitapçılık, 1974.

Ebûlgazi Bahadır Han, *Şecere-i Türk*, P. I. Desmaisons (ed.), *Historie des Mogols et des Tatares par Aboul-Ghâzi Béhâdour Khan*, Tome II Traduction, St. Petersburg 1874.

Eckmann, János, "Doğu Türkçesinde Bir Kur'an Çevirisi (Ryland Nüshası)", *TDAY Belleten* (1967).

Eckmann, János, "Kur'ân'ın Doğu Türkçesine Tercümelere", çev. : Ekrem Ural, *TDED*, S. XXI (1975) .

Eckmann, János, "Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920)" *TDAY-Belleten* (1963).

Eckmann, János, "Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, S. XVIII, İstanbul 1970.

Eckmann, János, *Çağatayca El Kitabı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1988.

Eraslan, Kemal, *Mevlâna Sekkâkî Divânı*, TDK Yayınları, Ankara 1999.

Ercilasun, Ahmet Bican, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004.

Ercilasun, Ahmet Bican, *Örneklerle Bugünkü Türk Alfabeleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları,

Ercilasun, Ahmet Bican, *Türk Dünyası Üzerine İncelemeler*, Akçağ Yayınları, Ankara 1993.

Erdoğan, Abdülkadir, "Kur'ân Tercemelerinin Dil Bakımından Değerleri", *Vakıflar Dergisi*, S.1 (1938),

Ergin, Muharrem, "Doğu Türkçesi (Çağatayca)", *Türk Dünyası El Kitabı, Dil-Kültür-Sanat*, C. II (2002).

Ergin, Muharrem, *Kadı Burhaneddin Divanı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1980, s III.

Ergin, Muharrem, *Orhun Abideleri*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2008.

Eroğlu, Ali, "Hâzin, Ali b. Muhammed", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XVII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Ertaylan, İsmail Hakkı, *Türk Edebiyatı Örnekleri II. Risale-i Hüseyin Baykara*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1945.

F. Sema Barutçu, Özönder, "Doğu Türk Yazı Dili Edebî Çevresi ve Timür", *Journal of Turkish Studies*, Volume 24/III. 2000.

Ferruh Efendi, İsmail, *Tercüme-i Tefsir-i Mevakib*, Matbaa-i Amire, İstanbul 1866.

Gabain, A.von, *Eski Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1988

Gharib , B., *Sogdian Dictionary (Sogdian-Persian-English)*, Farhang Publications, Tahran 1995.

Göbekli, Bayram, *Çağatayca Taberî Tarihi(Tarih-Nâme)(120a-181b) İnceleme-Metin-Sözlük*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş 2016.

Gökyay, Orhan Şaik, "Hanname", *Necati Lugal Armağanı*, Ankara 1968.

Güneş, Teoman, "Rylands Nüshası Ku'ran Tercümesine Göre Türkçenin Unutulan Soyut Kelimeleri", *Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 7 (2015).

Hartmann, Angelika, "Muînüddîn Yezdî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXXI , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Hatiboğlu, İbrahim, "el-Müstedrek", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXXII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Hüseyin Vaiz Kaşifi, *El-Mevahibü'l Aliyye*, Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi, nu. 37 Hk 3448.

Hüseyin Vaiz Kaşifi, *Tefsir-i el-Mevahibü'l-Aliyye*, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Amcazâde Hüseyin, nu. 40.

Imber, Colin, "Osmanlı Hanedan Efsanesi", *Söğüt'ten İstanbul'a Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar*, çev. : Fatma Acun, der. : Oktay Özel-Mehmet Öz, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2000.

Işık, Suat, "Kur'an-ı Kerim'in Türkçe'ye Çevrilmesi ve İlk Türkçe Kur'an Tercümelere", *Dini Araştırmalar Dergisi* (2007), C. 9, S. 27.

İnalçık, Halil, "Osmanlı Tarihçiliğinin Doğuşu", *Söğüt'ten İstanbul'a Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar*, der. : Oktay Özel-Mehmet Öz, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2000.

İnan, Abdülkadir, "Eski Kuran Tercümelere Dili Meselesi", *Türk Dili*, C. I, S. 7

İnan, Abdülkadir, "Eski Türkçe Üç Kur'ân Tercümesi", *Türk Dili*, C. I, S. 6 (1952).

İnan, Abdülkadir, "Şeybanlı Özbekler Çağına Ait Bir Kur'ân Tefsiri", *TDAY-Belleten* (1962).

İnan, Abdülkadir, *Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Tercemeleri Üzerinde Bir İnceleme*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1961.

İz, Fahir, "Uygurca Kur'an Tercemesi", İstanbul Üniversitesi Türkoloji Disiplini Vence semestre traval'ı, 1936-1937.

Kafalı, Mustafa, *Çağatay Hanlığı (1227-1345)*, Berikan Yayın Evi, Ankara 2005.

Kanar, Mehmet, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2009.

Kanar, Mehmet, *Farsça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2008.

Kanar, Mehmet, *Türkçe-Farsça Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2008.

Karasoy, Yakup, *Şiban Han Dîvânı (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, TDK Yayınları, Ankara 1998.

Karatay, Fehmi Edhem, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, C. I.

Kaşgarlı Mahmut, *Divanü Lûgat-İt-Türk (Çeviri)*, çev. Besim Atalay, C.I, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2006.

Kılıç, Mahmut Erol, " el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XIII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Konukçu, Enver, "Hümâyun", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XVIII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Konukçu, Enver, "Hümâyun", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XVIII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Korkmaz, Zeynep, "Türkçede Ek Yığılması Olaylarının Meydana Gelişi Üzerine", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara (2005).

Korkmaz, Zeynep, "Türkçede oğ / ök Kuvvetlendirme (İntensivum) Edatı Üzerine", *TDAY-Belleten* (1962)

Korkmaz, Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014.

Köktekin, Kazım, *Yusûf Emirî Dehnâme (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, TDK Yayınları, Ankara 2013.

Köprülü, M. Fuad, "Çağatay Edebiyatı", *İslâm Ansiklopedisi*, C. III, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1977.

Köprülü, M. Fuad, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1980.

Kurnaz, Cemal, Çeltik, Halil, "Hanlık Dönemi Kırım Şairleri Hakkında Bazı Tespit ve Değerlendirmeler", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, S. 51.

Kurtoğlu, Kübranur, *Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Lukmân, Secde ve Ahzâb sureleri) (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

Kurtuluş, Rıza, "Keşfü'l-esrâr", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXV , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Manz, Beatrice Forbes, "Timur ve Hâkimiyetin Sembölü", çev. :Musa Şamil Yüksel, *Tarih İncelemeleri Dergisi* (2000), S. XV.

Mingana, Alphonse, "An Old Turki Manuscript of the Koran", *The Moslem World* , V/5 (1915).

Moğolların Gizli Tarihi (Yazılışı: 1240), çev.: Ahmet Temir, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1948

Nehcü'l-Ferâdis Uştmahlarning Açuq Yolu, Cennetlerin Açık Yolu, I Dizin-Sözlük,III Metin, III Tıpkıbasım, Tıpkıbasım ve Çevriyazı: János ECKMANN, Yayınlayanlar: Semih TEZCAN, Hamza ZÜLFİKAR, Dizin-Sözlük Aysu ATA, TDK Yayınları, Ankara 2014.

Nevâyi, Ali Şir, *Mecâlisü'n Nefâyis*, I (Giriş ve Metin), Haz. Kemal Eraslan, TDK Yayınları, Ankara 2001.

Nevâyi, Ali Şir, *Mîzânu'l Evzân (Vezinlerin Terazisi)*, Haz. Kemal Eraslan, TDK Yayınları, Ankara 1993.

Nevâyi, Ali Şir, *Muhakemetü'l-Lugateyn (İki Dilin Muhakemesi)*, Haz. F. Sema Barutçu Özönder, TDK Yayınları, Ankara 1996.

Okuyan, Mehmet, "Necmeddîn-i Dâye", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXXII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Özek, Ali, "el-Keşşaf", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXV , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Parlatır, İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınları, Ankara 2009.
Press, Oxford 1972.

Rahmeti Arat, Reşit, *Yusuf Has Hacıp Kutadgu Bilig I Metin*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1947.

Ramstedt G. J. *Kalmückisches Wörterbuch*, Suomalais-Ugrilainen, Helsinki 1935.

Räsänen M., *Versucheines etymologisches Wörterbuchs der Türksprachen*, Suomalais - Ugrilainen, Helsinki 1969.

Redhouse, J. W., *Redhouse's Turkish Dictionary*, London 1880.

Roy, Olivier, *Yeni Orta Asya ya da Ulusların İmal Edilişi*, Çev. Mehmet Moralı, Metis Yayınları, İstanbul 2000.

Röhbörn, K, *Uigurisches Wörterbuch Sprachmaterial der Vorislamischen Türkischen Texte aus Zentralasien*, Lieferung 1–6, Wiesbaden 1977–1998.

Sağol, Gülден, *Harezmi Türkçesi Satır Arası Kur'ân Tercümesi: Giriş-Metin-Sözlük III*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1993.

Saray, Mehmet, "Hive Hanlığı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XVIII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Semenov, A. A, "Sobranie vostoçnih rukopisey", *Akademi Nauuk Uzbekskoy* (1957), SSSR, IV.

Semenov, A. A, "Gûr-i Emîr Türbesinde Timur'un ahfadının Mezar Kitabeleri", çev. Abdülkadir İnan, *TTK Belleten*, XXIV/93 (1960)

Sertkaya, Osman F, "Timürlü Şeceresi (Topkapı Sarayı Müzesi, Hazine 2152, v. 32-43)", *Sanat Tarihi Yıllığı*(1979-1980), S. IX-X.

Seyhan, Tanju, *Pādişāh Hōca Külliyyâtı: I Miftahü'l-'Adl*, Kesit Yayınları, İstanbul 2012.

Shahrani, Nazif, "Orta Asya ve Sovyet Dönemi Uygulamalarını Sorgulama" (Çev. Vildan Serin), *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 1993, C. 12, S. 2.

Süleyman Uludağ, "Nefehâtü'l-üns", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXXII , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Steingass, F., *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Çağrı Yayınları, İstanbul Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2007.

Şeyh Ömer Adûlî Niğdevî, *el-Mevahibü'l-Aliyye Tercemesi*, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Pertev Paşa, nu. 23.

Şeyh Süleyman Efendi, *Lugât-ı Çağatayî ve Türkî-i Osmanî*, Mihran Matbaası, İstanbul 1881.

Tahir, "Ali Şir Nevai ve Sovyet Hükümeti III," *Yaş Türkistan*, sayı 112, Mart 1939.

Taş, İbrahim, *Çağatayca Kur'an Tefsiri 21a-41b (Giriş-Metin-Dizin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2001.

Temel, Emine, *Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Nur ve Furkan Sureleri) (İnceleme-Tenkritli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

Togan, A. Zeki Velidi, *Bugünkü Türkili Türkistan ve Yakın Tarihi*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1981.

Togan, A. Zeki Velidi, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1981.

Togan, Zeki Velidi, "Londra ve Tahran'daki İslâmî Yazmalardan Bazılarına Dair", *İTED*, C. III/1-2, 1960.

Togan, Zeki Velidi, *Türk Türkistan*, Toprak Yayınları, İstanbul 1960.

Tursun, İsen, "Türkistan'da Til Siyaseti III," *Yaş Türkistan*, sayı 48 (Noyabr 1933)

Ubeydullah Han, *Terceme-i Kavâ'idü'l-Kur'ân ve Fevâ'idü'l-Furkân*, Ankara Millî Kütüphane nu. 06 Mil Yz A 4690.

Uludağ, Süleyman, "Kâşânî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXV , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Uzunoglu, Hülya Şen, *Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri Kasas, 'Ankebüt ve Rûm sureleri (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

Ünlü, Suat, *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi(TİEM 235v/3-450r7)(Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2004.

Yavuz Erler, Mehmet, "Osmanlıda Asil Kan Aristokrasisinin XIX.yüzyıldaki Yansımalarına Dair Birkaç Örnek: Cengiz Han ve Ramazanoğlu Soyu", *The Journal of International Social Research (Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi)*, Volume 1, Issue: 2, Winter 2008.

Yazır, Elmalılı Hamdi, *Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Meali*, Temel Neşriyat, İstanbul 2000.

Yerinde, Adem, "İlk Bakışta Çelişki Görünümü Veren Müşkil Âyetler ve Etrafında Oluşan Bilimsel Edebiyat" *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16 / 2007.

Yıldırım, Nimet, *Farsça Cümle Bilgisi*, Fenomen Yayınları, Erzurum 2005.

Zülfikar, Hamza, "Çağatayca Bir Kur'ân Tefsiri", *Türkoloji Dergisi*, C. IV, S. 1 (1974).

Усмонов, Иброхимжон; Сандова, Гулноза, *Яъқуб Чархий тафсирининг туркий таржимаси (таржимас тафсири Чархий)*, Тошкент, 2010.

7. ÖZGEÇMİŞ

1989 yılında Kırklareli’de doğdu. İlk öğrenimini Gazi Osman Paşa İlköğretim Okulu’nda, orta öğrenimini Keprtepe Anadolu Öğretmen Lisesi’nde gördü. Lisans eğitimini T.C. Yeditepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği bölümünde YÖK burslu olarak tamamladı. 2014 yılında T.C. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü’nde Türk Dili Bölümü’nde tezli yüksek lisans programına kabul edildi. 2016 yılında Prof. Dr. Gülşen Seyhan ALIŞIK danışmanlığında “Doğu Türkçesi Kur’an Tefsiri (Mü’min, Fussilet, Şūrā ve Zuhuf Sureleri) (İnceleme- Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)” adlı yüksek lisans tezini hazırlamaya başladı.

8. TIPKIBASIM

8.1. TOPKAPI SARAYI MÜZESİ KÜTÜPHANESİ NÜSHASI

الذی

استیدن یکی بولاق جتیب کبوتر پس بر بولاق و اغسل قیلور لار الار نیک تاشی آریغ بولغای و پهرین
ایجار لار آرنیک ایچی منور و مطهر بولور و بوجلدا فرشته لار ایور لار آریغ نیک لار تاش نیک و ایچ نیک
فادخلوها پس کیر نیک لار اوجما غه خالین جاوید قانغا نارا اندا وقالوا و ایور لار مؤمن لار اوجما غه
کیم کیر کار یار الحمد لله بارجه شتا لار و اوکماک لار خدای غه صدق قنا اوکیم راست قیلدی بیزکا و عده اوز
نیک و عده سینی ثواب پله و اوز شتا الارض و میراث پردی بیزکا اوجما سیرین تا بیزکمن بوزکما بقوه
سیر توکما ربیز من الجتة اوجما و احیت نشاء مر فاید ایبار بیز فغعه پس نخشی دور اجن العالمین
ایش قیلغوجی لار نیک مزدی یعنی فرمان ایکنجی لار نیک ثوابی و شری الملائکة و کورکای سین
ای محمد فرشته لارنی یعنی وقتی کیم صدق مقعدی و قرب رتبه سید بولغای سین و هر سار بیدای فای سین
کورکای سین فرشته لارنی حافین توکان لار من حول العرش عرش نیک نیک لارین یعنی طواف
قیلغوجی لار نیک یا لار نیکه کسبون تسبیح ایور لار نیکه هر همه لار نیکه پروردکاری نیک
ستایشی غه مقرر یعنی ایور لار سبحان الله و مجده تسبیح پله سزا سزای نیک نفین قیلور لار آریغ
وین و حد پله سزا صفاقی نیک اثباتین قیلور لار انکا و قفنی و حکم قلیسا بینه من خلق اربالیحی راست
یعنی یعنی هر شیکا اینک مقامی غه توشور کار یار و قیل و ابتیغای یعنی فرشته لار یا مؤمن لار کار ایور لار الحمد
لله مرتب العالمین سپاس و ستایش خدایه کیم عالمی لار نیک یار نقوجی سید و انداق کیم کوک و سیر
یار تاغی نیک ابد اسیدا اوزی نیک ستایشین قیلدی الحمد لله الذی خلق السموات والارض
کوک و سیر اهل نیک استقراری و قیتدا اوز منزل لار بیدای مول ستایش نی قیلدی تا بیلکا یار کیم قانحه و خانه و حمد
و شتا نیک مستحق اول دور **سورة المؤمن** اولنی سوره دور حامیم لار دین و ایم ابو
اللیث تفسیر بیدای نیک اسنادی پله مذکور دور کیم حضرت رسول صلی الله علیه و سلم ایچی هر کیم تیلاسه تا جرا
قیلغای اوجما روضه لار بیدای کبراک کیم حامیم لارنی او قوغای و حصن حصین صحیح مسند ک دین نقل قیلور
کیم حضرت رسول صلی الله علیه و سلم ایچی کیم منکا پریب دور طاما و طواسیم و حوامیم موسی علیه السلام لار دین دور
و معالم دا ابن مسعود رضی الله عنه دین نقل قیلور کیم چون حامیم آلی دا توشا رسین کویا کیم توشوب سیر بوستانا
کیم یوشاق بیدای واقع بولوبور و تجب پله انکا باقا رسین و ابن عباس رضی الله عنهما ایچ دور کیم لکل شی
لباب و لباب القرآن الحوامیم و بعضی صحابه و تابعین ابن حامیم آلی نی عیاس القرآن و دیباج القرآن دیر ایردیلار
بسم الله الرحمن الرحیم **حم** حروف مقطعه بعضی علما قولی پله مقسم دور
لار هر حرفی اشارت کله کا دور انداق کیم عرب کلامی غه تعبیه قیلور لار بعضی غه تام دین پس هوندا احا اشارت
حق حکمی غه دور کیم رو و منع خطین انکا تا تیلاسه و سیم ایما سی دور انیک ملکی کا زوال و فنا نیک غباری نیک
سرا پرده سی لاری نیک نیکرا سبغه بول تا باس آنت ایجار کیم نافذ حکم اوزی نیک باقی ملکی پله کیم قسم جوابی

لوح

ربیع الح

او کیم تَنْزِيلُ الْكِتَابِ توبان مباره کی قرآن فی من الله خدای دین دور العزیز غاب خدای کیم کا در دور
 اینک مباره کی کا العلیه وانا اولی بیده مباره در کیشکا و هر وقت که غافر الذین یا روق نیک یا ریفه عجمی
 کیشی کا کیم صدق بیده استقامی لا آله الا الله محمد رسول الله و قابل التوب و توبه قبول فیلغوچی می کله استغوی سیدین
 شد بیده العقاب فاسین عقوبت بیع بائش بورغای کله ایما قدین ذی الطول نجشی الشبک و غیشلا ر
 و اولوغون نیک ایگاسی لا اله الا هو مسیح خدای بی یمنور کیم ما ینماق مستحق بولغای مکر اول الیه المصیر
 اینک سارینه دور فایماق بارجه بنده لاه لاریک مجاز آئی او چون ما یجاد ل حد ال قیاس لار طعن
 اور ما س لار فی آیات الله خدای کتابی نیک آیه لاریدا انذین سوک کیم اینک تنزیلی محسن بولدی ایله
 الذین کفروا کما لار کیم یا رب دور لار حق فی فلا یغفرهم کس کیراک کیم بازی پر ما کاسی سکا تقبلهم
 کا فر لار نیک او کروتی کانی فی البلاد شام وین شهر لاریدا بازرگان بیغ که یعنی کونول کا کینور کیم لار غه ملتی
 و فرصتی بار دور کیم لار نیک روز کاری نیک عاقبتی نیک ایسی خسار غه مار مقوسید و کذب قبله کذب
 قیلد یار نیک قوم سیکدین بورون قوم نوح علیه سلم قومی آتی و الاجناب و کذب قیلد یار پنجه کروی
 کیم کس پنجه لار نوز بجا مار مار ایردی لار من بقدم نوح قومی دین سوک اوزی نیک پنجه لار بنه عاد و ثمود
 قومی دیک و همتت کل امة و قصد قیلد یار هر پر گروه بولار دین برسولهم لار غه مباره لیکن پنجه
 غه لیاخذوه تا توفغای لار آتی و هر اید کیم سیدار لار ایگاسی نیکوز کار یار و جاد لولوا و خصوصت قیلد یار
 اوز پنجه لاری بیده بالباطل اوزی نیک بهوده سوز لاری بیده لیک حیضوا تا اهل قلیغا یار و یوق ایگاسی یار
 یله الحق اوزی نیک باطل بیغی بده حق سوزینی کیم اینک سابعی واجب بولغای فاخذتم من من تو نوم
 لار فی و هلاک تعلیم اینک سکا فانی غه فکیت کان پس نیک بولغای عقاب نیک عقابیم لار غه و کذالك
 و انذاق کیم واجب بولوب ابدی عذاب او لیکن امت لار نیک کذب لار بنه حقت واجب بولوب تور کله
 مرتبک نیک پروردگار نیک حکمی عذاب و عقاب بیده علی الذین کفروا لار غه کیم کا فر بولدی یار
 سنینک قومینک بن اتم اول سبب بیده کیم لار اصحاب النار تمنغ نیک ملازم لاری دور لار بنی اول
 جهان نیک عذابی مکی سوجی داغی بار دور لار و کمر قوم حق عبادتی دین یوز ایلور سه لار زبان نیک ملک کاس
 اینک او چون کیم اینک ما بیغوی فی و ثنا استغوی سی کوب دور لار مخلوق لار خواصی بن و آلا نیک جمله سیدین
 الذین یحلون العرش لار کیم کونار دور لار عرش فی و عرش کونار کوجی سی فرشته لار نیک اشرفی دور لار کیش
 و اکیلتور و تور کیم حی سجان بارجه فرشته لار کا بو یوزور تا صبح و شام اجلال و اکرام یوز بدین عرش حله سینه
 سلام قیلور لار و من حوله و آلا کیم عرش نیک کیرا لاریدا دور کروی لار دین کیم اینک طواف قیلغوچی لار
 و آلا قیش نیک صف دور لار عرش فی ادا الیب کیشجون بیچ ایور لار بیچ مقدرن محرابهم
 آلا نیک پروردگاری نیک سایشی غه یعنی خدای غه ذکر دور لار بارجه ثنا بیده اجلال و اکرام صفت لار دین و یوزون

وایمان کیستور دور لار انجا معالم داسنربن جو شب دین نقل قیلور کیم عرش منک حمله سی سیکیز دور لار نورت ایستور لار
سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لَكَ الْحَمْدُ عَلَىٰ حَمْدِكَ بَعْدَ عَمَلِكَ وینه نورتی ایستور لار سبحانک اللهم
 و بحمدک لک الحمد علی عفوک بعد قد مرتبات کو یاکیم آلا ر آلهی کر می نیک نیمی پله نبی آدم باز و کلارینه
 بوکله لارنی ایستور لار و کیتغفر و ن و یار یقمان سیدار خدای دین للذین امنوا آلا ر او جون کیم ایمان
 کیستور و ایستور لار و ایستور لار و سنا ای بزینک یار ایتو جو میز و سعت نوکال سبب سین کل شیئی بارجه
 نیه لارکا رحمة و علما باغیشلان و پیلاک یوزا دین بینی سینک رحمتیک و علیک بارجه نیه لارکا سبب
 دور لار فاعفر پس یار یقمان للذین تابوا آلا رنی کیم توبه قلیب دور لار و سنا کای سبب دور لار و استغوا
 و اکرا شیب دور لار سببک سینک یو لو کتفه کیم اسلام دینی دور و قیه و اسرا غیل لارنی عذاب
 الحیم تمنوع عذابی دین سرتنا ای بزینک پروردگار میز لطف قیل و اذ خلیهم و کیر کوز نام لار دین
 اکرا شکوچی لارمی یا بارجه مومن لارنی جنات عدن اقامت بوستانا ریدها الی اول بوستانا لاری کیم
 صرف فضل پله و عدتم و عده پر ب سین الارغه و من صلح و ایندور کبل آلا ر پله جنت کا مر کیم شایسته
 دور مین آبا هم لار مینک آلا ر مین و از واجه و آلا ر مینک خاتون لار دین و ذریه پاتهم و آلا ر
 منیک او غلام لار مین تا آلا ر مینک شادمان یعنی بولار مینک و داری پله تمام بولغانی اَنک کانت العزیز و سکنی
 پله کیم سین غالب سین و سج مقدور دین عاجز ایما سین الحکیم سلکوجی سین و سرنی قیلانک
 حکمی دین خالی ایما سبور و قیهم السیات و یغیل آلا ر دین یا منیع لارنی مینی بازون لارنی دینی دا و مکت
 قیل السیات و مر کیم دین سببک آندین یا منیع لارنی بو مکت بوکون بو جهاندا فقط رحمته بر سنلون
 پله باغیشلان دینک انجا کتفت دا و ذلک سببک اول اسرا ماغیشک هو العوز العظیم اول اولون فیروز
 لوق دور کیم هر صاحب دولت کیم الهی عصمی سببک پناسی دا دور تا نکلا نهایت سبز رحمتی سببک کولا کا سیدا
 بو لغو سیدور ان الذین کفروا در سنلون بیه آلا ر کیم کا فر بولار یشار دین نذا قیلور لار فرشته لار پله
 یعنی وقتی داکیم کا فر لار تمنوع قد ایجا ملار و اوژی نیک نفس لاری پله دشمن یعنی با شتاب عتاب و ملامت
 تکلین اجقای لار ایجا اختیار زمانی دا ایمان کیستور ما و سبب لار فرشته لار الاره نذا قیلغا ملار و ایقا ملار ملقت
 الله مر اینه خدای نیک دشمن یعنی سبب لارکا دور کفر کا اکبر اولوغ ران دور مین مقبک سبب لار نیک
 دشمن یعنی سبب لار نیک نفس لار سبب لار سبب لارنی دشمن توتی اذ تک دعون جو او
 قولد و تمیز لار الی ایمان ایمان کیستور ما ک سارینه خدای و رسوله فتکفر و ن بس سبب لارکا فر بولد و تمیز لار
 و ایمان کیستور ما و سبب لار قالوا مرتبنا ایقا ملارکا فر لار کیم ای بزینک آفرید کار میز امنتنا امنتین اولور کیم
 پزنی ایکن قاتا و احویتنا اثنین و تیر کوز دور کیم ایکی قاتلا اولوغ امامه اجل نوکال کانی وقتی دا دینی و اولوغ
 احیا کورد و ایکنجی امامت کورد و ایکنجی احیا بوشت دا و تبیان دا ای سبب دور کیم آدم فرستی نکی کیم ایکنک اری سیدین

چقاریب دور مشاق الار دین توتی اولتوردی اولغنی امامت اولدور ورحم داکیم نطفه ایردی لاریتیر کوز و سنی کیم
 دینی دا اولتوردی اولغنی و کلفت دایر کوزدی و سر قهر سله کازلار اولتورماک و تیر کوزماک کافزار قیلورلار و ایتور
 لار فَاعْتَرَفْنَا بِسِزَاعْتَرَانِ قِلْدُونِ بِيْزِيْذِ نُوْبِنَا بیز یازوقلار غیر عتیم بعت الخاری و کله پی ایزی
فَهَلْ اِلَى خُرُوجٍ پس آبا بار دور بیز نیک چقیب کیم کیمیز ساریغه توغ دین مِنْ سَبِيْلِ سَجِّ بُولِيْ یعنی طریقه
 کیم انکاسوک قیلغی بیز و توغ دین قتلغای بیز و جنت کاییتکای بیز الار نیک مرادی ایمان و تو بیتیولی
 دور فرشته لار آلارنی نوسید ایتیب ایتورلار ذَلِكُمْ اولجه سیز لار کانداسیز لار ابد حبسی دین بانه اول
 سبب پله دور کیم دینی دا اِذَا دَعَى اللّٰهُ چون او تور ایردی لار خدای نی وَجَدَ كَيْتًا وَ كَيْتًا كَفَرًا کفر نکر کفر بولور
 ایردینکیز لار اینک بیر لیک کای و ایتور ایردینکیز اَجْعَلِ الْاِلَهَةَ الْطَّاوَا حِدًا وَاِنْ كَيْتَرُكَ بِهٖ و شرک کیم
 کیلتورور ایردینکیز لار انکای یعنی شرک لار انکای قوشار ایردی لار تَوَمَّنُوْا ایمان کیلتورور ایردینکیز لار
 شرک لار کای فَالْحُكْمُ لِلّٰهِ پس ایش یا ساقلیغ خدای غنه دور الْعَلِيَّ اولوغ راق دور خدای اندین کیم انکای
 شرک کیلتورور کای الْکَبِيْرَ اولوغ راق اندین کیم اوز کانی اینک پله نیک اینک بلار هُوَ الَّذِيْ اول دور
 اول خدایندی کیم قدرت کمالی پله بُرِيْكَهٖ کورس تور سیز لار کای آيَاتِهٖ دلالت قیلنجی نشانه لار اوز
 وحدتی غنه وَيُنزِّلُ و تو بان مبارور لکر سیز لار وَجْنِ السَّمَاءِ رِزْقًا کورک دین روزی سبب لاری نی
 یا مغور یا فرشته لارنی تدبیر کای اولجه رزق نیک سببی بولغای وَمَا يَتَذَكَّرُ و پند آیلما غای یعنی عبرت آلمایغای
 بو آیه لار بیلد الْاٰمِنِيْنَ کیم کیشی کیم قیقای خدای غنه یعنی معصیت دین قایتیب یوز طاعت کیم کیلتورور
فَادْعُوا اللّٰهَ پس ایتور لار خدای غنه مُخْلِصِيْنَ حالتی داکیم اربغ قیلنجی لار بولغای سیز لار لَهُ الدِّيْنُ اینک اوجون
 اوزطاعتیکیزنی شرک در یادین وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُوْنَ و اگر چه کاره دور لار کافر لار سیز لار نیک اخلاصیکیزنی
 اینک توحیدی دا اینک اوجون کیم لار ایمان نعمتی غنه کافر دور لار و سیز لار اول نیت غنه شرک پس سیز لار امانتور
 دور و سیز لار نیک عمل لار سیز و سوز لار سیز لار اینک مرغوبی و محبوبی ایماستور اندان کیم لار اینک سوزنی ایشی
 سیز لار کمره و مبعوض دور رَفِيْعَ الدَّرَجَاتِ اولدور کوتا کوجی بنده لار اینک درجه سینی هم دینی ادریم عشقی
 دینی دا طبقه لار آفا و تی و عتبی ادرتبه لار و مقام لار تبانی بیلد یا انبیا درجه لاری نیک کوتا کوجی سیدور آدم درجه
 سینی صفوت پد کورادی و نوح فی دعوت پله و ابراهیم فی خلت پله و موسی فی قربت پله و عیسی فی زهد لوق
 بیلد و محمد فی صلوات الله و سلامه علیه و علی سَمِيْعِ الْاَنْبِيَا شفاعت پله سلمی ایتیب دور کیم کیم نیک درجه سینی
 تیاره کوتا رور حقایق معرفتی و تائیم غای پله و جبره داکیلور و بوتور کیم محب لار درجه لاری نیک کوتا کوجی سیدور
 فنا پله محبت دین و بقا محبوبیت پله عزیز می ایتیب دور کیم لَا يُؤْخَذُ الْبَقَاءُ آلا با لغت تا فنا شبتین ایجا نیک
 بقا نعلتین کیم سَمِيْنِ ذُو الْعَرْشِ عرش ایجا سیدور یعنی اینک خالق و مالک و سلطان ایجا سیدور
يَلْفِي السَّمٰوٰتِ ساور وحی فی مِنْ اَمْرِهٖ اوزی نیک فرمانی پله یا مبارور جبره سلم علیه سلم عَلٰی مَنْ دِيْنَا سر کیم کیم

تیسرے مِنْ عِبَادِهِ بندہ لارہین یعنی نبوت رتبہ سین عطا قبول سر کیمکا تیسرا لَيْسَ وَ تا قور قوتقائی او کیمکم
وحی الخ کلیل دور کیشیلارنی يَوْمَ التَّلَاقِ پری پری کورا کور کونین یعنی کونی کیم روح لار بدن لار کا ملاقات
قیلنا یلا یا کوک ویرا ہی یا اولین و کفرین یا معبود لار و عابد لار یا مظلوم لار و ظالم لار یا سر عمل قیلنجوی ملاقی بو لور اوی
مینک عملی غنہ يَوْمَ هَمَّ کونی کیم آلا یعنی بندہ لار بَارِزُونَ آشکارا بولغا یلا کور لار دین چقیب لَا يَخْفَى یلا
یا پولغا ی علی اللَّهِ خدای غنہ مینہم بندہ لار مینک اعیانی و اعمالی و احوالی دین با وجود لار نیک کو بلوکی پلہ شتی
نہ بلیہ با رجب سینی پلو و عمل غنہ کور اجزا پرور و جاقیر و جی جاقیر و کیم لَمِنَ الْمَلِكِ الْيَوْمَ کیم کا دور بو کون پادشاه
بیغ و ایش یا سا قلیغ با رجب بندہ لار پری پری مینک اتقاقی پلہ جواب پر کا یلا کیم لِلَّهِ الْوَاحِدِ خدای غنہ
کیم پر دور حکم دَا الْقَهَّارِ مک منازع لاری و مدعی لاری نیک سیندور غوبی سی و کافر لار غنہ کیم ضروری علم
حاصل بولغا بولغا ی آبی وحدانیتی غنہ تو جواب اٰمُوْنٌ لار بلیہ موافق بولغا یلا الْيَوْمَ بو کون عَجْزِي پادشاه
پر یلا کی كُلِّ نَفْسٍ کیشیک بِمَا كَسَبَتْ اولی قلیب دور جزا سین لَا ظَلَمَ الْيَوْمَ کوچ بو قور بو کون نہ کیشی
مینک ثوابی دین آرز قبول لار و نہ کیشی مینک عقابی غنہ آرزور لار و نہ کیشیتی کیشی نیک یا زوتی پلہ تو تار لار
و نہ نجی غنہ میان نیک پادشاهین برور لار اِنَّ اللّٰهَ دستلوق پلہ کیم خدای سَرِيعَ الْحِسَابِ بات سانا غوبی
دور حساب و فی دای انکاشانی شانی دین کاتا تو تاس و سیط و اکیو رو بو کیم حضرت سول صلی الله علیه وسلم
ایتیب دور کیم خدای تعالی ایور کیم مین جزا پر کوچی پادشاه مین شایدیج اوجاح یعنی غنہ کیم اوجاح غنہ کیم کی
و نہ مسج تو غلغوبی غنہ کیم توغ دا بولغا ی و لار نیک کاشیدا یا زوتی بولغا ی تا آتی قصاص قیلغا ی سرع نیک
بو آیتنی او قودی کیم يَوْمَ تَجْزِي کیم غنہ وَاَنْذَرْتُمْ و قور قوت کا فر لارنی و قور قوت قیل يَوْمَ الْاِزْفَةِ یا و قون
مینک عذابی دین یعنی قیامت کونی مرانہ کیکای و مرانہ کیکلوجی بولغا ی یا و قون دور کیکاک کا اِذَا الْقُلُوبُ
قور قوت قیل آلا رنی کیم لار نیک کو کمنول لاری لَدَى الْجَنَّا حِجْرٍ لار مینک بو غوز لاری نیک یا و قون دا بولغا ی
یعنی اول کون مینک فزعی دین کو کمنول لار اوزیر لار دین جیقاق قہ میل کور ساتب بو غوز لار غنہ کیکاک یلا ر
و معمول بر داق لار یلا رنه قاتا آور لار تا آلا ر نیک صاجی یال آغای و چقایی تا خلاص بیغ تا بقای لار و مو
نیک دیک کو کمنول لار مینک اصحابی بولغا ی لار كَاطْرٍ مِمَّنْ عمکن لار و قایغودین تو لغا نلار مَّا لِلظَّالِمِيْنَ
بو قور جور قیلنجوی لار غنہ یعنی کا فر لار غنہ اَدْلُ كُوْنُهُ مین جَمِيْعٍ مسج مشفق فریندانی و مهربان یاری یاری کیم
عذاب آلا ر دین کیتار کای و لَا شَفِيْعَ يُطَاعُ و دُوْحًا قیلنجوی کیم اینک فرمانین اینکا یلا یعنی شیعنی کیم
اینک شفاعتی قبول محلی غنہ مینکای عِيْلَمُ سلور خدای خَائِضَةً الاعین کوز لار نیک خیانتی فی یعنی نظر اولی غنہ
حرام دور یا غنہ قیقاق کیشی لار نیک معا پنی غنہ یا کذب کورماک و کورماک و امام شیری قدس سره ایتیب
کیم حجت لار کوز لاری مینک خیانتی اولدور کیم مناجات وقت لاریدا او بقونی اینک یا و قون غنہ قونیا یلا رنداق
کیم زبور و اکیب دور کیم یا لغان ایقایی هر کیم مینک مجتیم نیک دعوی سین قیقایی و کچہ کیم کیم کای اینک کیم

او يتوعد بارغای و ما تخفی الصدور و پلور خدای اولجه یا شوروب دور کو کراک لازمی بارجبه نیک صغیر لاری
 و سر لاری پلور و الله یقضی و خدای حکم قیور بلجی راست بیغ و نیشی قیلغوجی دیمان ایگوجی نیک جواسیدا و الذین
 یذعنون و الارغنه کیم تا پلور لا مشرک لار من ذونیه خدای دین اوزکا کا لا یقضون حکم قیاس لار آلا ربشی نیکه کا
 انیکه اوجون کیم اگر جهاد دور لار الارغنه قدرت الحکما یوقور و اگر حیوان دور لار مخلوق و مملوک دور لار و مملوک کا حکم و فغان
 قدرتی یوقور ان الله در سلوک پله کیم خدای هو السميع اولدور و ننده لار نیکه سوزین ایگوجی البصیر کور کوجی
 الاز نیکه کور کورینی اولدور و ایا کیزه ناس لار و سفر قیاس لار که نیک مشرک لاری فی الارض مین و شام
 بری و ابار کالینغ اوجون قینظر و کیف کان پس تا کور کا عیار کیم نیکه اوردی غایبه الذین کانوا آلا نیکه
 ایچی نیکه سرانجامی کیم بار ایدیلار مین قبلهم آلا دین بورون نگذیب اعلی دین عاد و ثمود و مؤمنکه اربابی
 و یک کیم الاز نیکه و یاریدار قریش نیکه بزرگالینغ نیکه و مار بری دور کانوا بار ایدیلار بورون فی لار مملک اشک
 منهدم الار قاتین راق بولار دین قوه کوجلوک و توانا لینغ جهتی دین یا قدرت و تمکن و آثارا و کور برک الاز نیکه
 نش نه لاری جهتی دین فی الارض آلا نیکه و یاری بریدار بیک قلعه لار و اولوغ شهر لار دیک فآخذهم الله پس
 تولى آلا نیکه خدای و عقوبت قیلدی بد قیو بهم الاز نیکه باز و قلاری نیکه سبی پله یعنی کفر و کذب و ماکان لهم
 و یوق ایدی الارغنه من الله خدای عذابی دین مین و اوق مسج اسرا غوجی کیم کینار کای آنی الاز دین ذلک یوق تومان
 یا تمم کانت تأتیم اول سبب پله اوردی کیم کیلدیلار آلا رغه مرسله الاز نیکه پیور لاری بالیقینات
 روشن حجت لار و سوبدا معجزه لار پله فلفرو پس کافر بولدیلار انیکه پله و الحکا ر قیلدیلار کما فآخذهم الله
 پس تولى خدای آلا نیکه و معاقب قیلدی انه قوی در سلوک پله کیم خدای توانا دور و تمکن مرئی دایه سده
 شدید العقاب قاتین عقوبت شرک املی کا ولقد اذ سلنا موسی و در سلوک پله کیم پز بسیار دوک موسی فی غه
 علیه السلام بابایتنا پز نیک معجزه لار بیز پله کیم تو قوز آیات لار اوردی و سلطان مبین و حجی موبدا انیب دور لار
 مراد عصا دور و امیک افرادی یا دایه تاک کا تعظیم و عظیم جهتی دین دور یا آیات دعوت دور حق و سلطان مبین
 امیک معجزی یعنی دعوت و حجت پله بسیار دوک بیز آنی الی فرعون فرعون سارینه کیم مصر عالقه سی نیک اولوغ
 راغی اوردی و ربوبیت و دعوی سین قیلور اوردی وهامان و هامان غه انیکه وزیر اوردی و قادون و
 قارون غه انیکه کیم مغربی و مشیری اوردی و اول آلا نیکه حق و دعوت قیلد معجزه اظهار مین قیلدی و آلا ر کذب
 و الحکا ر قیلدیلار فقا لوا پس ایچی لار ساچن اول جادوی دور کیم خارق عادت پز کا کور سا تور سحر بوز دین کذاب
 یا یغان ایغوجی دور اندا کیم ایور خدای بار دور و مین انیک رسولی مین فلما جاءهم بالحق پس چون کیلدی لار غه
 راست و درست پیغام پله مین عیندنا پز نیکه قاشیمزدین قالوا اقتلوا ایچی لار اول تور و کیمیز لار ابناء الذین
 آتشنا آلا نیکه اوغلانلارینی کیم ایچان کیم تور و دور معصه موسی علیه السلام پله فرعون لار موسی ولادی دین
 بورون بنی اسرائیل نیکه اوغلانلاری نی اول تور و ایدیلار و انیکه تو قانی دین سوک امیک مار تب ایدیلار

موسی علیه السلام کیدی و بنوت دعوی سین قیلدی نه فرعون نیک بیک لاری ایچی لاری اسرائیل نیک او غلاما
اولتور و نیک لار آلا نیک کونول لاری سین غای موسی غه باری بر ماکی یلار و استخیا انشاء علم و تبریک
قوبونیز لار آلا نیک قیز لاری قیظ خاتون لاری نیک خدمتین قلیقا بار آلا بوکر قیلدی یلار و ماکی کید
الکافرین و یوتور ایان کیلتور ماکی ناری نیک کیدی نه لار و موسی لاری نه الا فی حلال مکربول سیز
مویق و سهیوه نیک و ایچی ایکیاری بار ما غای و انیک و بالی تم آلا غه قایغای بس فرعون موسی علیه السلام بار سید
اوزنی نیک خاص لاری پله کینکاش قیلدی و ایچی آنی اولتور ماکی کیراک ایچی لار بولما غای کیم اول سحر قیلان اونی
نیک اولتور کوجی سیکا و اندین خلل سنکا نیکای یا اول کیم کیشیلار ایقا یلار فرعون انیک پله معارضه قیلد آلامی
آنی اولتور وی صلاح اولدور کیم ساحر لاری نیک تیلانک تا انیک پله معارض بولما یلار فرعون غه بوسوز مقبول توشتی
و بیلور ایردی کیم اول پنده دور آنی اولتور ماکی دین قورقار ایردی اما قوم قاشیداجلد لیغ ایلهارین قیلدی و قاتک
فرعون ذرونی و ایچی فرعون قوبونیز لاری نه خور لوق پله آقتل موسی اولتور ابن موسی نی ولیدع
رتبه و ایقتل اول اوفوخیل اوز خدای نی ما نیک اولتور ماکی نی آندین تیغای انی آخاف دستلوق پله کیم
اندین قورقارمین آن نیکل دینیک اندین کیم اول دوزکا قیلغای سیز لاری نیک کیشیکیزنی و نیکک عبا و تیم نی تیغای
او آن یظهرا یا اولکیم آشکارا بولغای انیک دعوتی نیک سینی پله فی الارض الفساد مصر بریدا بوزو قلوب و ایکی
کروسی حفص یا ضعی و ما کسری و دال نصیبی پله او قور یعنی موسی خاطر قیلور سیز لاری نیک شهر نیکه و افسادنی یعنی انیک تابع
لاری کیم کوب بولما یلار سیز لاری پله اوروشقای و قال موسی و ایچی موسی اوزنی نیک قوسینه بوزو کیم انکایتی
ایچی عدت دستلوق پله کیم مین پناه تووم برینی و هر کیم نیک پروردگاریم و سیز نیک پروردگار سیز پله مین
کلن متکبر بر بویون مار تقوی نیک شری دین کیم اولوغلوب کوزس ماکی سینی پله لا یؤمن ایمان کیلتور ما
سیوم الحساب سانا مات کونی و فرعون نیک آنی نی ایتمادی و وصف پله یار قیلدی کیم انیک انیک دکانی
شامی بولغای موسی علیه السلام نیک اولتور ماکی نیک خبری کیم یا سیدی دوست لار کا یقولون و دشمن لار شادان
بولدی یلار و قال رجل مؤمن و ایچی ایمان کیلتور کان ایری من آل فرعون فرعون نیک فرزند شلاری دین
یعنی فریل یا شعان کیم مدتی ایردی کیم جرم بولی پله نیکتیم یا بار ایردی فرعون و انیک استماعی دین ایمان اوزنی نیک
ایمان کیلتور کان نینی یوتور لاری و بیلور کیم بوزیل ایردی کیم ایانی بار ایردی و یا شورور ایردی موسی غه فرعون نیک
و صدنی کیم ایستی اذقتلون رجلا یا اولتور و سیز لاری نینی آن یقول انیک و چون کیم ایستور کرنی الله
نیک یارا تقویم خدا دور و قد جاء کربالینت و حال اولکیم کیلتور و بوز سیز لار کا روشن معجزه لار و موید
استدلال لار مین هر کیم سیز لاری نیک پروردگار سیز دین و ان نیک و اگر اول بولغای کا ذبا یا لغان ایستوجی
فعلیه کذبه پس انکا بولغای انیک یا لغانی نیک و بالی و اول آنی بولماک تیغای و ان نیک صادقاً و اگر بوسه
چین ایستوجی یصلک سیز لار کا سیر بعض الذی یبوی کدر بعضی اولجه دین سیز لار کا رعد برورد یعنی ایستور دینی و

بولغای

ایمانی نیک

آخرت عذابى سيزلاركا يتكوسيدورس اكر صادق دور بعضى اول موعود دين كيم دنى عذابى بولغاى عاجلا سيزلاركا
 يتار ان الله لا يهدي درستلوق پيله كيم خداى بول كورسا تاسمى بول تا بجانى توفيقين پيراس من هو مستر
 كيشى نى كيم حد دين او نكار كوچى دور قان كوكماك دا با زوق سيز او غلارنى كذا اب يا فان ايتقوجى دور نيكىرى
 نيك دعوى سيدا يا قوم اى نيك كرو سيم لكم الملك اليوم سيزلاركا دور پادشاه ليغ بكون ظاهرين
 حالى و اكيه غلب سيزلار بنى اسرائيل غه و بيك راک سيزلار آرادين فى الارض مصر بريدن فمن ينصنا
 پس كيم دور كيم يارى پيركا و حمايت تيفغاى من باس الله خداى عذابى دين ان جاءنا اكر كلسه نيزكا
 پس موسى مقدين قيله نيميزلار و ايك اندين تار نيكيزلار قال فرعون اى فرعون اول مومن كا كيم موسى اولتور
 ماك دين يتار ايردى و اوزكا جمعى كيم انيك فاشيد احضرايد و يار ما ايريكورسا تا دم سيزلاركا الامسا
ارى كرا و ليه كيم كورار مين يعنى سيزلاركا كورساتيم صواب يولين انيك اولتور ماكى دا و كوروب ايدم صلاحى
 اندا وما اهداكم و كورساتاس مين سيزلاركا الاسبيل الرشاد كمر است بولى خربل كيم بوسوزنى ايشيتى
 نه قانما مجبى نيك تامورى حركت و اكيه و ايمان درياسى قاينا بيشلاب قوم نيك قورقونماغى غه مشغول بول
 كورساتى انداق كيم من سجانه ايتور قال الذى امن و ايتى اول كيشى ايمان كيتوروب ايدى يا قوم ان
اخاف اى نيك كرو سيم درستلوق پيله كيم قورقار مين عليكم سيزلاركا موسى نيك كئذى و انيك تعرضى
 جتى پيله ميشل يوم الاختاب اول شكار نيك كولى و اكيه نيميزلار نيك كئذى بين قيله يار مراد آلا نيك
 پياكى نيك كولى دور اندين سوناك تفصيل قيبور ميشل دآب قوم نوح نوح عليه سلم كرو سى نيك حالى و يك كيم طوبى
 بيله پياك بولد يار و عايد و عايد كرو سى كيم صر صر بلى سله متاصل اولد يار و ممود و ممود و ممود قولى كيم پير صر صر بيله اولد يار
والذين من بعدهم و الار نيك حالغه او خشاش كيم الار نيك سوخنى دين ايرد يار سو تفكه اهل دين كيم
 الار نيك شرى استين و اوستون بولدى و اصحاب ايكه و يك كيم ظلمه عذابى غه توقون بولد يار و ما
الله يريك و بو متور خداى كيم تيلكا كى ظلم للعباد كوچ اوزى نيك ننده لار يكا يعنى الارنى با زوق سيز
 عذاب قيكاس پس سيزلارم ظلم قيله نيميزلار تا معذب بولماغى سيزلار ويا قوم اى داى كروه درستلوق
 بيله كيم مين اخاف عليكم قورقار مين سيزلاركا يوم التشاد پيرى پير نيكيز او قور عذابى يعنى قيات
 كولى كيم بعضى بعضى نى او قورلار استغانه پيله و سچ كيشى كيشى نيك فزايدونه تيماس با حجت اهل پيرى پيرى
 جبارلار انداق كيم اعراف دا يا اولوم نى بو غوزلا غاندين جا غير غا يار كيم يا اهل الجنة خلود و لاموت و يا اهل
 ان رخلود و لاموت يا اول كوند اجا غير غوجى جا قيرور كيم فلان نجشى نجت ليغ بولدى كيم مركزان نجت ليغ
 بولماغى و فلان يان نجت ليغ بولدى كيم هم ابد غا ججه نجت ليغ بولماغى يوم تولون كولى كيم يا نجت ليغ
 سيزلار حساب موقفى دين و بارغاى سيزلار مدين قايقا نلار اول بريدن مومغ ساريفه ما لك بولماغى
 سيزلاركا من الله خداى عذابى دين من عاصم سچ سافلا كوچى كيم بولد و الغى سنيقان واومن يضلل الله و كيم نى

خدای قویسه ضلالت فَمَا لَهُ بِسِوَىٰ مَوْجِ الْفَوْزِ مِنْ هَادٍ مِّنْ هَادٍ مِثْلِكَ وَلَقَدْ
جَاءَكَ يُوسُفُ وَرَسُلًا بِهِ كَيْمُكِلْدَىٰ سِيزَارَكَ يُوسُفُ بَنَی عِیْقُوبَ عَلَيْهَا أَسْمُكُم مِّنْ قَبْلِ مُوسَىٰ عَلَيْهِ سَلَامٌ بِیْنِ
بُورُونِ بِالْبَيْتَاتِ مُؤَدَّاتِ مُحْتِ لَارِ سِیَیْه اَتَبِ دُور لَارِ مُوسَىٰ فِرْعَوْنِ مَمُولِ یُوسُفَ عَلَيْهِ سَلَامٌ زَمَانِ نِیْكَ فِرْعَوْنِ دِی
وِیُوسُفَ اَمِیْكَ فِی بَیْعِ آتَمِنِ كَيْمِ اُدُوبِ اِیْرِدِی دَعَا بِیْه تِیْرَكُوزِ دِی فِرْعَوْنِ اِنْكَ اِیْمَانِ كِلْتُورِ دِی یُوسُفَ كَيْمِ
اُدُی فِرْعَوْنِ دِیْنِ قَائِمِ وَقَامُوسَىٰ عَلَيْهِ سَلَامٌ زَمَانِ غَیْه عَمَرِ تَمَاتِی بِسِ مُوسَىٰ اِیْمِنِ كَيْمِ یُوسُفَ عَلَيْهِ سَلَامٌ مُوسِیْنِ
بُورُونِ سِيزَارَكَ رُوشَنِ مَعْجَهِ لَارِ بِیْه كِلْدَىٰ كَيْمِ آتِ نِیْكَ تِیْرَكُوزِ مَکِ اِیْرِدِی دِی بَیْشِ اُدُغَلِ نِیْكَ تَا نُغَلُوقِ
اَمِیْكَ بَیْكَ بِیْكَ كَ وَبَعْضِ اِیْتِبِ دُور لَارِ مُوسَىٰ فِرْعَوْنِ یُوسُفَ فِرْعَوْنِ نِیْكَ اُولَادِی دِیْنِ اِیْرِدِی وَخُدَا یُوسُفَ
بَنِ اِبْرَاهِیْمِ بَنِ یُوسُفَ بَنِ عِیْقُوبَ نِی رَسَالَتِ بِیْه اِنْكَ بِیَارِ بِیْكَیْمِ مِلِ لَارِ نِیْكَ اِرَا سِیْدَا اِیْرِدِی وَمَعْجَهِ لَارِ
اَلَا رُغَهِ كُورَسَاتِی وَ اِنْكَ اِیْمَانِ كِلْتُورِ مَادِیَارِ بِسِ فِرْعَوْنِ آلِی نِیْكَ مُوسِی اِنْدِیْنِ خَبِرِ بِیْرِدِی كَيْمِ یُوسُفَ سِيزَارَكَ
كِلْدَى فَمَا زَلَمْتُمْ بِسِ دِیْمِ بَارِ اِیْرِدِیْنِ لَارِ نِی شَكِّ كَانْدَا تَمَاجَا كُدُوبِ اُدُیْ كَ كَيْمِ كِلْتُورِ وَبِ اِیْرِدِی سِيزَارَكَ
دِیْنِ اِمْرِی بِنِ حِجَّتِی اِذَا اَهْلَكَ تَا اُولِ وَقْتِ كَيْمِ اُولِ اَوْتِی قَلْتُمْ اِنْكَ لَارِ كُنْ يَعْبَثُ اللَّهُ قُورَا غُوسِ بِدُورِ
خُدَا ی مِنِ بَعْدِ اِنْدِیْنِ سُوكَا مَسُوكَا بِیَارِ مِیْكَ نِی بِیْنِ جُونِ بُورِ سُولِ نِیْكَ سُوزِی اِشِیْمَا دُوكِ بِزَاوَزَا كِلْمَا كُ
سِیْدُورِ اُولِ قُورُوقِ دِیْنِ كَيْمِ اَمِیْكَ سُوزِی دَانِی قَائِمِ رَاغِی سِيزَا كَذَلِكْ مُوسِیْكَ بِیْكَ كَيْمِ بِصَحْلِ اللَّهُ خُدَا ی زُغُورِ
طَفِیَانِ بَادِیْه لَارِ دِیْمِنِ هُوَ مُسْتَرَفٌ مُرَكِّمِ نِی اُولِ حَدِیْنِ اُوكُوجِی دُورِ اِنْكَ دَا مُسْتَابٌ نِیْكَ تُوقُوجِی اُولِجِ دَا
مَعْجَهِ بِیْه ثَابِتِ بِسِ اِسْرَافِ وَ اِرِیْطَابِ اَهْلِ نِیْكَ صَفِیْنِ دَا اِیْتُورِ الَّذِیْنِ یُجَادِلُوْنَ اَلَا كَيْمِ حَدِیَالِ قِلْدُورِ لَارِ اِنْبِیَا بِیْه
فِی آیَاتِ اللَّهِ خُدَا آیْه لَارِ بِیْنِ نِیْكَ اِبْطَالِی دَا اِنِیْكَ فِی دَا بَعْدِ سُلْطَانِ اِیْتَهَمَ وَحِجَّتِ سِيزَا وَبِرْدَانِ سِيزَا
كَيْمِ اَلَا رُغَهِ كِلْمَا نِی بُوعَا ی كَبُرَ اُولُوعِ دُورِ اَلَا رِیْكَ حَدِیَالِ مَقْتَا دَشْمَنِ بِیْنِ جِیْهَتِی دِیْنِ عِنْدَ اللَّهِ خُدَا ی نِیْكَ
قَاشِیْدَا وَ عِنْدَ الَّذِیْنِ اُمُتُوا وَ اَلَا رَاقَشِیْدَا كَيْمِ اِیْمَانِ كِلْتُورِ وَبُورِ لَارِ بِیْنِ خُدَا ی قَائِمِ دَشْمَنِ تُوتَا رَا لَارِ نِیْكَ
وَ حَدِیَالِ وَمُوسِیْنِ لَارِ دَانِی اَمِیْكَ دَشْمَنِ دُورِ لَارِ كَذَلِكْ مُوسِیْكَ دِیْكَ لِیْطَبِعَ اللَّهُ مَهْدُوقَا بَارِ خُدَا ی عَلِی كُلِّ قَلْبِ مَنْ كَبُرَ
مَسْکِبِ كِلْمِی نِیْكَ كُوكُجِی كَ كَيْمِ بَیْشِ تَا رَا فَزَانِ كُوتَا رَا كُ لِیْكَ وَ اِحْبَابِ اُوزِی نِیْكَ مَرَادِی بِیْه كَيْمِ اُوزِی اُوزَا لَارِ بِیْه
بِیْكَ رَا كُ بُورِ وَتُوتَا بِسِ خُرِبِلِ مُوعْظِ لَارِ نِیْكَ اِنْشَا سِیْدَا فِرْعَوْنِ سَاغِیْشِ قِلْدِی كَيْمِ نَا كَه اِنِیْكَ سُوزِی اِشِیْمَا كُوجِی
لَارَكَ اِشْرَفِ نَاغُی اُوزِی نِیْكَ وَزِیْرِی تِیْلَا دِی وَ اُوزِیْنِ وَ اُوزَا كَ رِشِیْلَارِ نِی بِشُغُولِ قِلْدِی وَ قَالَ فِرْعَوْنُ
وَ اِبِی فِرْعَوْنِ بَاهَا مَانُ اِبْنِی لِی اِی نَا مَانِ قُورَا غِیْلِ مِثِیْكَ اُو جُونِ صَرَخَا بِیْكَ بِنَا قُورَا بَارِ مِیْنِ لَعَلِی شَا بِی مِیْنِ
اَبْلُغِ اَلَا سَبَابَ نِیْكَ ی مِیْنِ اِشِیْكَ لَارِ بَا یُولِ لَارُغَهِ السَّمَوَاتِ كُوكِ لَارِ اِشِیْكَ لَارِی كَا یُولِ كُوكِ دِیْنِ كُوكِ كَ
فَا طَلَعَ بِسِ كُورُكُوجِی بُوعَا ی مِیْنِ بِیْنِ بَا قَا ی مِیْنِ اِلِی اللَّهِ مُوسَىٰ مُوسَىٰ نِیْكَ خُدَا ی سَارِبَه بِیْشْرَفِ بُوعَا ی مِیْنِ
اَمِیْكَ اِحْوَالِیْغَهِ وَ اِبْنِی لَاظَنَه وَ رَسُلًا بِهِ كَيْمِ مِیْنِ كَانِ اِمُتُورِ مِیْنِ مُوسَىٰ نِی كَذَا بَا اِنْفَانِ اِیْتُوجِی رَسَالَتِ دُوعَا
سِیْدِیْنِ بَا اِنْدَا كَيْمِ اِنْكَ خُدَا ی بَارِ دُورِ كَيْمِ كُوكِ لَارِ نِیْكَ اُوزِیْدِ كَرَا ی دُورِ بِسِ بِنَا یَا سَامَانِ بِشَلَا بَارِ مُوسَىٰ عَلَيْهِ سَلَامٌ

استبابت

یا بارودی وحی کیلدی کیم قایق بولماغیسل و کورکسل مین انجان فیلور مین پس حسی سجانہ آنی توکا کجا بدین
 سونک خراب قیلدی انداق کیم سورہ قصص اوتی و کذلک و مونیک و یک زین لفرعون آرایش پر یلدی
 فرعون او جون سورہ عمالہ انیک یان کردارینی و صد و کایا ریلدی عن السبیل توز یول و صواب طریقین
 و ما کله فرعون و یوق ایدی فرعون نیک آلی صرح فی یاسا ماقده اوقوی غه تمس الای فی تباب مکر یوز و قلوب
 و یوقلوق دا و قال الذی آمن و ایق اول کیشی کیم ایمان کینتوروب ایردی مینی خریل یا قوم اتبعون ای قوم
 اکر ایشیک لار سکا اهد کیم کورس تا یم سیرلا ک سبیل الرشاد توز یولی و هد ایق یا قوم ای سنیک کیم
 انما هذہ الحیوة الدنیا کیم یوقلوق کیم بو دینی بیک زانکا نین متاع بر خوردر اریغ دور کیم بات اوز و لور مینی انیک
 عیشی نیک با طریقی آرزوستی دا توز لور لار و انیک معاشرتی نامه سینی ابطال رقیب با شید امار تار لار و ان
 الاخرة و درستوق پله کیم اور کاس ای غی اول الفرار اولدره تو مار آرام سزای کیم انکا زوال و انذین انتقال
 منصور ایا س تور من عمل سینه کیم قیلدی یان عملی فلا یجزی بس باداش پر یلکا ای الامشله کیم
 انیک او خدایستی و بو الهی عملی نیک حکمی پله دور و من عمل صالحا و کیم قیسا شایسته عملی من ذکرک و انبی
 ایر و خاتون دین و هو مو من و حال او کیم اول مومن بولغای کیم اصل عمل قبولی دا ایمان دور و اولک کیم بس اول کرد
 شایسته انیک لار یکلون الجنة ایدور لار لار اوجام غه و حفص بدخلون معلوم صینه سی پله اوقور
 مینی اوجام غه انبار لار یز قون هیفا روزی چیلور لار اندا پاکیزه مینور لار و لایطعام و خوشکوار ایجا رینلار دین
 بعد چسایب بیان سیز مینی نه عمل نیک پله بلکیم کوب پله آذین آرتوق و بو نه یاقی یوق فضل یوز مین دور
 فرعون آلی خریل نیک سوز لار مین فهم قیلدی یار کیم ایمان کینتور و بوتور ملامت تلین آجی لار کیم او یا لاس مین
 کیم فرعون نیک تا پنما غی دین یوز اوزکا ک کینتور و ر سین خریل نه انکار بن قیلدی تپنه یوز مین ماشا غی غفلت
 او یوق مین او یقانی غایبار و کثرت اوسوک لوکی دین ایله غایبار پس ایق و یا قوم و ای سنیک کیم ممالی
 بو نیدور کیم سکا مینی و نیک دور کیم مین آد عو کور او قور مین سیر لار الی التجرة قوتولما تلین ساریفه خدای عذاب مین
 ایمان پله انکا و انیک سبزی نیک متاع مین و تک عو نینی و سیر لار او قور سیر لار مینی الی الشار علی ساریفه کیم
 انیک پله کیم اوت مستوحی بولغای مین یعنی فرعون نیک عبادتی فی تک عو نینی او قور سیر لار مینی اوز و سنیک کیم
 لا کفر بالله تا ک فر بولغای مین خدای غه و اشتراک ربه و انیک اوجرن کیم شیک تیغای مین انکا ما لیس لی
 اول نید کیم یوقور سکا بیه انیک اوجتی غه علمه بلکی مراد علم یعنی دین معلوم یعنی دور مینی مین اوزکا خدای
 فی بیاس مین پس اوزکا فی نیک انکا شریک قیلار و انا آد عو کور و حال او کیم مین او قور مین سیر لار الی
 العرش خدای غه کیم غالب دور مینی کافر شکر لار تعذیب غه العقاب یار بلقا عو نینی دور و نحو انکوجی مومن لار نیک
 یوز و مینی لاجرم سرائیه انما تک عو نینی الیه اولو سیر لار او قور سیر لار مینی انیک ساریفه مینی انیک تا پنما غی غه
 لیس له دعوة یوقور انکا و عو نینی اجابت نه بیکان مینی انیک سوزی مینی سیر دور و عسباری یوقور فی الدنیا

الدنیا

نصف الحیوة

بوسه ای داد و لَا فِي الْآخِرَةِ و نه او در کما اول سراجی اکیم وَأَنْ مَرَدًا نا و در ستون پله کیم بزینک بار جا میزینیک
 قایتاغی إِلَى اللَّهِ خدای سارینه دور و بزینک جزا هر کوسیدور وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ و در ستون پله کیم کزانی اشبلیک
 و حد دین او ننگ ملامت و طغیان دائم أصحاب النار آلا دور لار توغ او تی ننگ ملازم لاری مینه و زعونی لار
 آتی تور تو تا باشلا دیلار و اینیک او نور ما کیک مَصْدَقِيلِدَارِ اول ایی فَسْتَكْفُرُونَ پس بات لیغ پله یا فَلْيَعْنُوا
 دور لار یعنی عذاب کورکان و قتی دایا دَکَلِکَا سیز لار کما أَقُولُ لَكُمْ اولجه نیک راست یعنی کیم ایستور ابریم
 سیز لار کما وَأَفْوَجُ وینه تو بار مین أَمْرِي اوز ای شیم نی إِلَى اللَّهِ خدای نه و اینکا توکل قیلور مین تا مینی سیز لار
 نینگ شرنیکز دین سا قلاغی إِنَّ اللَّهَ شخصیت پله خدای بَصِيرٌ کور کوجی دور بِالْعِبَادِ اوز بنده لاری نینگ شینی
 کیلتور و ایستور لار کیم فرعون بو پوردی تا آتی او لور کما یلار اول قاجیب یوز تا ق فَوَدَّ نماز غه مشغول بولدی حی سجانه
 سباع شکرینی تو پارودی تا اینیک نیکر اسبغه کیلیب با سبان لیغ قیلا باشلادی لار و توفیض نتیجه سی بات اشکا
 بی کشف الاسرار دَکَلِکَا ایستور کیم فرعون اوزی ننگ خواصی دین جمعی نی مباردی تا آتی کیلتور کما لاری
 قیلا یلار آلا نَجَّيْتِي لار و اینیک نمازینی و سباع ننگ اسراماق یعنی نی مشا به قلب قور قی لار و فرعون
 تا شینه کیلیب حال صور تین ایی لار بارجه سینی سیاست قیلدی تا اول سوز با سماغی و حی سجانه خریل حالی دین
 خیر پرو کیم فَوَقَّاهُ اللَّهُ پس سرادی آتی خدای سَيِّئَاتِ مامکرو ایما تیغ دین اولجه ساغیش قیلدی لار اینیک
 حقی وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ و توکال تو تی فرعون کیش لار نیک نیکر اسپنی کیم اینیک تَصَدَّقْ بار سب ابردی لار
سَوْءَ الْعَذَابِ عذاب نیک یانی کیم او لور کما دور و اینیب دور لار مراد فرعون آلی دین بِرَجْعِ قَبْلِي لار دور لار
 و سوز عذاب الار نیک عرق بولماغی دور و بعضی اشکا دور لار کیم سُورَ الْعَذَابِ اوت دور کیم بل اندین کیلتور و ایستور
 کیم النَّارُ توکال تو تی فرعون آلی نی سُورَ الْعَذَابِ یعنی اوت يَعْرَضُونَ عرض قیلا دور لار عَلَيْهَا توغ او نینه عَذَابٌ
وَعَشِيًّا تا کند او انشام عَيْنِ الْمَعَانِي دا اینیب دور الار نیک بولماغی نیک بیرینی توغ دور و آلا غه کور سوز
 لار و ابن مسعود رضی الله عنه اینیب دور کیم فرعوننی لار نیک بِأَوْحَىٰ لاری قزاقوش لار نیک ایچی دادور و صباح و شام
 اوت نی لار غه عرض قیلور لار تا قیامت غاچه وَيَقَوْمٌ يَقَوْمُ النَّارِ و کونی داکیم قایم بولماغی قیامت و الار نیک
 روح لاری بن لاریک مینه کیلکما فرشته لار آلا غه ایقا یلار أَدْخَلُوا آلَ فِرْعَوْنَ کیر نیکز لاری فرعون نیک کیشیلاری
أَشَدَّ الْعَذَابِ عذاب نیک قایتق راغی داکیم جستم عذابنی دود و حفص حمزه فتحی و خاکسری پله او تور یعنی خدای
 بو یورور فرشته لار کیم ایندور و نیکز لار فرعون لارنی قایتق راق عذابنی غه اولجه دین اهدا بار ابردی لار وَأُدْخِلُوهُمْ
 و یاد قبل چون بکار و مخاصه قیلا یلار توغ لوق لارنی النَّارِ اوت وَيَقُولُ الصَّعْصَعَاءُ پس ایستور لار قوم نیک جاره
 سیز لاری و زبون لاری لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا و لار غه کیم باش بوغوجی و معظم ابردی لار یعنی کماج لار مستبوع لار غه
 ایقا یلار أَنَا دستون پله کیم بزینک لَكُمْ بار ابردی کما بِزِينَتِكُمْ لار کما تَبَعًا ای کور اشکوجی لار و زمان کونار کوجی لار اولجه دا
 بزینی دعوت قیلدی نیکز لار شرک و کذب دین یعنی بزینک کیر ما کیمز نیک سببی فَوَدَّ سیز لار بولدی نیکز لار فَهَلْ أَسْتَمْتَلُ

پس آیا بار سیز سیز لار معنون دفع قیلغوجی لار رعنا پز دین نصیباً من النار بهره اوت بن قال الذین
استکبروا ایقار لار کیم باش تار تقوجی لار ایزد یلار کیم بونی سوز نیک بری دور انا کل منها دستلوق
پله کیم پز بارجه اوت دور پز نیتاک سیز لار دین عذاب نی تیار نیک پز واکر پز کا کیتار مک قوتی بولسه ایدی اوز
نفسیز نی تیار ایزورک پز ان الله دستلوق پله کیم خدای قد حکمه تحقیق پله حکم قلیب دور بین العباد بنده
لار اوز سر پری بر یکا انیک لایقی دور مبارک دور وقال الذین وایتور لار لار غه کیم فی النار اوت دا
دور لار اندین سوک کیم نومید بولغا یلار پری پری دین بخزنده جهنم توغ خازن لارین کیم پز نیک اوجون
اذ عوار کبر او قونیز لار اوز پروردگار یخیز نی یخف عنا تا تخفیف قیلغای و کونار کای پز دین یوماً
کوندوزی نیک مقداری پله دینی کون لاری دین من العذاب عذاب من نیه فی میمال آغای پز قالوا ایقار
جهنم لار غه نه لاری آلا غه کیم دینی دا اولدک تک تأتیکم آیایون ایدی کیم کیلغوی سیز لار کمر سیکل مبارک
پنبر لار سیز لار کابالیتنا ت موبدا حجت لار سیده و سیز لار نی خدا غه دعوت قیلد یلار قالوا ایلی ایقار لار آری کید
ولی پز آلا نی کذب قیلدق قالوا ایتور لار خازن لار کیم حال جون بو بوسون دور قاد عوا پس سیز لار او قونیز
لار خدای نی و عذاب یا تحلیل قما من تیلانیز لار کیم پز کا اجازت یوقور سیز لار دیک لار اوجون دعا قیماق
پس لار اوه دعا قیلغا یلار واجابت قد یتما کای و ما دعاء الکافرین و یوستور ایمان کیتور ما کانا نیک عاسی
الانی ضلال کربطان و ضایع بولماق دا واجابت قد یتماک دا انا لننصر دستلوق پله کیم پز یاری پرورد
رسلنا اوز پنبر لار میز غه و الذین امنوا و آلا غه کیم ایمان کیتور و بتور لار فی الحیوة الدنیا دینی زندگانلیغی دا
یعنی تم بوسرای دانصرت پرورد پز دشمن لار اهلای کیم پله و الاز نیک نجائی ایگر اشکوجی لاری پله و اگر اولتور و لسه
لار اشقام پله الاز نیک اولتور کوجی لار دین انداق کیم بحی علی سلم اشقامی غه تمیش کشی اولتور و ولد یلار
و یوم یقوم الاستهاد و یاری قیلغومیز دور لار آلا غه کونی کیم قایم بولغا یلار تا بوق لار یعنی جمعی کیم شهادت
آقامستین قیلغا یلار کیش یلار کا و آلا ربی لار بونی یلار و فرشته لار و مصطفی صلی الله علیه و سلم امی یوم لا ینفخ الظان
کونی کیم سو قیلغای ظالم لار غه معذرتهم الاز نیک عذر کیتور ما کی انیک اوجون کیم باطله معذرت و قبول نیک
عقی یوستور و لهم اللعنة و آلا غه دور میرا قیلغ خدای رحمتی دین و لهم سوء النار و آلا غه دور ایمان سر ای یعنی
جهنم و لقد آتینا و دستلوق پله کیم پز پروردک موسی الهدی موسی بن عمران غه بول کورس تاک یا اولجه انیک
پله بول با بقان بولغا یلار معجزه لار دین یوصف و شرح دا و اقرشنا و میراث پروردک پز بنی اسرائیل الکتاب بنی
اسرائیل غه توریه یعنی باقی قویون پز آلا آرا توریه نی هدای بول کورس کوجی و ذکر کی و پند پر کوجی لاولی
الالباب سببه عقل لار ایگای کای فاصیلر پس مبرقیل ای محمد کافر لار آلا رینه ان و عد الله دستلوق پله
کیم خدای نیک و عده سی انبیا و اولاد علی هاکئی غه حق راست و درست دور و خلاف بول انکا تا جاس و استشهاده قیل موسی
و فرعون حالی غه و استغض و یار میقام تیلکبل لذ نیک تدارک اوجون اولجه واقع بولغان بولغا ی اولی ترکی دین

وسطی و اکیلمتور و بتور کیم مقصود بو امر دین اولدور کیم ما حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم تعبد کورسا کما ی خدای غه استغفار
 پله درجه ارتوقاقون نیک جهتی کا دناستی بونفا ای مذین سوکام امت کا حضرت رسول صلی الله علیه وسلم هر کون تمیش
 قاعا یاکو بر اک استغفار قبولر ایر دیلار و تبیان دا ایستب دور کیم معنی اولدور کیم یار یلقاق تیلما امت نیک یازوتی غه
 کیم س نیک حضرت نیکمه امیدوار دور لار و سیتخ و سیتخ اسقیل بِحکْمِ رَبِّکَ دایم اوز پرور کار ی نیک سنا بیلی پله بِالْعَشِيِّ
وَالْإِبْکَارِ کچه و تانک دل معنی اسقیل سبحان الله و جمده کیلمتور و بتور لار کیم کا فر لار قرآن و بوشت با بی و اجماد ل قبولر ایر دیلار
 کیم قرآن خدای نیک سوزی ایماستور و بوشت بحال دور حق سبحانه آیه مبارکی کیم إِنَّ الدِّینَ یُحْکِمُ لَوْ نِ دَرَسَلُونَ
 پله آلا کیم جدال قیلن یلار فی آیات الله خدای آیت لاری نیک بطمانی دا و انیک لغنی دا استمام قیلن یلار بِحُکْمِ
سُلْطَانِ آیه حجه سیز کیم کیلکان بونفا یلار آلا رعه کورک وین یادیلی کیم عقل دلیل لار دین بونفا ای إِنَّ فِی حُدُودِ
 یوقور لار نیک کورک لار بِالْآکِبَرِ کمر باش تار تا قلیغ حق سوز دین یلار سر و ملحق و حکومت اراده سی با معلوم
 عظمتی کیم هر کز ما تم بو مقور لار لار بِالْعَبْدِ نیکو چی انکا فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ پس پناه تو قیل خدای غه الا نیک
 شری دین إِنَّهُ هُوَ السَّمِیعُ در سلوک پله کیم اول بِالْحُکْمِ دور لار نیک سوز لار بِالنَّبِیِّ کور کوجی دور
 لار نیک نعل لار بِالنَّبِیِّ الْحَقِیْقِ وَالْأَرْضِ سر اینه کورک ویر نیک یار تا غنی الْکِبَرِ اولوغ راق دور سیز لار نیک
 تا شیکیز دا مِنَ خَلْقِ النَّاسِ آدمی لار نیک یار تا غنی بِالْحُکْمِ اول کیم فادر بونفا ای بر و کورک خلقی دا با وجود انیک
 عظمت و بطلنی پله اول اصل و ماده سیز مر اینه فادر بونفا ای انسان خلقی غه مِنَ الْأَصْلِ و ماده دین وَلَکِنَ الْکَثْرَ النَّاسِ
 و لکن کیشیلار نیک کور کورکی لَا یَعْلَمُونَ پلاس لار کیم یو یار تا قاق آسان دور بعضی مغتبر لار نیک قول اولدور کیم جدال
 قیلنوجی لاری بیو د ایر دیلار کیم حضرت پیغمبر غه ایلی لار سین بِزَیْنِ صاحب سیز ایما س سین بِکَلِمِ ابو یوسف سیح بن داود
 دور یعنی و حال کیم انیک سلطنتی بر و بحر غه تو کال مینار و سولوغ اریغ لار انیک پله بار غای و با و شاه بیغ پر کا قایغای
 و اول آیتی دور خدای آیت لار دین حق سبحانه بو آیت فی نازل قیلدی کیم أَلَمْ یَجْعَلْ لَکُمْ غاشش قبولر لار دجال با بید ا و آتی آیه الله
 قبولر لار لار انیک کور کورک لار بید اکبری دور یعنی حکومت و سلطنت مواسی کیم انکا یقینا کور سیدور لار بسین سنغینیل خدای غه
 و حال فته سی نیک شری دین و ملحق ای تور ایر دیلار کیم انیک حجه سی اولوغ راق دور آدمی حجه سی دین حق تعالی ایلی کیم
 بر نیک و کورک نیک یار تا غنی انیک یار تا غنی دین اولوق راق دور کیشیلار نیک کور کورکی پلاس لار دور لار کیم
 و حال پری دور نیک مخلوق لاریم دین و پلماک کیراک کیم اول آدمی اوز کا آدمی لار دین بوی غه بیک راک و حجه کا
 اولوغ راق و بر کور کورک دور و انیک ظهوری قیامت علامت لاری نیک بیری بولنوسیدور و پیغمبر صلی الله علیه
 وسلم ایلیک ظهوری نیک سیکو لاری دین بیان قلیب دور کیم کیشیلار اوج میل انیک حقیقا غی دین بورون قحط
 و غلغه مبتلا بولور لار اولوغی میل کورک اولج دین یا غدور و ر ایردی اوج دین پیرن قاتا ر آور و پیر اوج دین پیرن
 اوزار ایردی اوج دین پیرن ساقلار و ایکنجی پیل دا ایکی اولوش فی آور لار و اوجونجی میل قطره کورک دین یا غدور کیشیلار
 و نه پیر دین اوت اوکلی پس ایذین سوکام و حال حقیق کیلکای و انیک پله سحر و تمویه کورک بونفا ای و خلق نیک

کو بر اکی اینک ایگرا شکیستی قیلتا یار آلامن عبصه الله و اینک پله اوجاچی و توغ بولغای و دیولاری بار دور کیم
 متشل بولور لاری صورت لاری پله پس بری کا ایقایی اکر اتا و اتا ناک نی تیر کوزام اوزار قیلور سین منینک
 ربو پتم غه ایقایی آری نی الحال دیولار اینک اتا و اتا شکی پله متشل بولغا یار و انکا ایقایی یار کیم ای فرزند اینک
 سناستین قیلغیل کیم سنینک بار اتقا اینک دور القصه باره شهر لاری آغایی کرکه و مدینه کیم فرشته لاری اسراغایی لاری
 و چون ایش مومن لاری کا قیسا و بولغایی حی سجانه عیسی علیه السلام نی کوک دین تو بان مبارکای تا دجال نی اولور کای
 و اینک سگری نینک کو بر اکی بود بولغایی لاری تو کالی پله متاصل بولغا یار و شمه عیسی علیه السلام نینک اینک دین سوره زفر
 دامه کور بولغوسیدر و وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ و نینک ایماستور لاری کور ما کوجی و کور کوجی یعنی غافل و عاقل یا
 جاهل عالم وَالَّذِينَ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ و نینک بولغا یار آلامن کیم ایمان کیلتور و بوتور لاری و شایسته عمل لاری قلیب
 دور لاری وَالْمُسِيءُ و نه بان ایش قیلغوجی یعنی کافر اولدور کیم انداق کیم اعمی و بصیر نینک ایماستور لاری دینی دا
 مومن و کافر نینک بولغا یار قیامت کونی بری درجات ساکنی بولغایی و بری درجات مقیمی قِيلَ لِمَ تَقُولُونَ
أَنْبَدُوا آلِهَةً مِّمَّنْ آوَيْنَا و چون ثابت بولدی کیم حسن و بهیسی نینک ایماستور لاری ثواب و عقاب و دینی تکلیف داری
 دور نه جز اداری پس لابد اوزکا سرای نی کیم اندا پاداش تا بقا یار اول قیامت و ابولغوسیدر إِنَّ السَّاعَةَ كَانَتْ
 پله کیم قیامت ساعتی لَآتِيَةً بر اینه کیلکوجی دور لاری نینک فِيهَا شَكٌّ بولغور اینک کیمای و اکیم باره پیغمبر لاری اینک واقع
 بولغا غی غه و عده هر برب دور لاری وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ و لیکن آدمی لاری نینک کو بر اکی لَا يُؤْمِنُونَ ایمان کیلتور لاری
 قیامت غه و تصدیق ایتماس لاری نظر قصوری دین و الفتح محسوس لاری وَقَالَ رَبُّكُمْ و اینی سیز لاری نینک پروردگار رَبُّكُمْ
أَدْعُونِي او فرمکنیز لاری أَسْتَجِبْ لَكُمْ اجابت قیلا مین سیز لاری یعنی مینا پیغمبر لاری تا ثواب پر ایسم علما
 نینک کو بر اکی بآیت وَادْعَانِي عِبَادَتِي تو شور و بوتور لاری و موبینک مؤیدی دور او کیم خدای ایفور إِنَّ الَّذِينَ
يَشْكُرُونَ اولار کیم باش تا تمام بیغ کورس انکا یار عَنْ عِبَادَتِي منینک تا بهما غنیم دین سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ
 بآیت ایندور و لکا یار توغ قد و حفص معلوم صیفی پله اوقور یعنی بات بولغایی توغ قد کیرکا یار ذَٰلِكَ الْخَيْرُ چاره سیز لاری
 و خور بولغا یار و ایفور لاری دعا استغاثه معنی سی پله دور یعنی فریاد نیلکیز لاری منینک پله در مانده بیغ و قبی ابار سیز لاری
 نینک فریاد کیز کا قیاسیم و جمعی نینک قولی پله مراد دعا دین سوال دور یعنی نیلکیز لاری تا هر ایسم کیم رحمت خدایه سی مال مال
 دور و منینک کیم مال باغیشلا و جمعی قایسی کد اینا زامین ایملاری کیلتور دی کیم مراد نقدین اینک امید نینک
 ایسی غه قویما دیم و قایسی محتاج سوال تیلن آجتی کیم اینک حاجتی نینک رقعده سی نی اجابت تو قیعی پله موشع
 ایما دیم و ایتیب دور لاری عام معنی سی پله دور و استجاب قبول معنی سی پله یعنی منی ستمایش قیلکیز تا اوزکا فضل نصیلم
 پله سیز لاری نینک ناقص شتا نیلکیز نی قبول ایتماسیم یار مراد دعا دین توبه دور کیم تائب خدای نی اوقور قایتماق قتی
 و انکا اجابت توبه نینک قبول قیلتاغی بولغایی یعنی توبه قیلکیز لاری تا قبول قیلا مین اللَّهُ حَقٌّ خَدَىٰ الَّذِي جَعَلَ
 اولدور کیم بار آتی لَكُمْ اللَّيْلُ سیز لاری اوجون کیمجه نی فرامغو و مزاج پله ساقو لِتَسْكُنُوا فِيهَا تا ساکن بولغایی لاری

بند

حرکات ضعیفی و عکس سکونی و چون وَالنَّهَارُ و یارانی کوندوزنی مُبَصَّرًا باره تو قوی و مزاج سله ایست تا کورگای
 سیز لار نیمه لارنی و سیز لار نیک حرکتی کنیز معاش الکسانی قوی بوغای اِن الله دستلوق بیدیم خدای لذ و فضل
 سربینه اولوغ و کوب باغیشلا و باکسی دور علی الناس آدمی لار غه و کچه و کوندوزنی باره اتمام سله با خلق و زوی سله
 یا ایشلاری نیک تربیتی سله کیم لار نیک مصلحت لار نیک قوامی کیم نفس و مال ایشک بیده دور و لیکن اکثر
 الناس لیکن کیشیلار نیک کوبگی لاکشت کَرُونَ سپاس اربنغ قیاس لار ذَلِكُمْ الله او کیم بو ایشلارنی
 قیلور خدای دور سهر تکمه سیز لار نیک پروردگار یکیز خالق كُلِّ شَيْءٍ باره نیمه لار نیک باره تو قوی سی لا اله الا هو سبح
 معبودی سز سله یوقور کمال اول قانی تَوْفِكُونَ پس نیاک ولی وجه سله قایار بلور سیز لار نیک عبادتی دین
 اندین اوزکا نیک عبادتی غه كَذَلِكَ مونسک ایک کیم قایار بیدیلار بو قوم تُؤْتِكُ الدِّينَ قایار بلور لار ارا کیم
 کافرا دور دور لار کیم عبادت یوز مدین بِآيَاتِ اللَّهِ حجت و ن خدای نیک آیه لار نیمه انکار قیلور لار و انیک قبول قیلغانی
 دین قایار لار اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ اول خدای کیم یاسادی لَكُمْ الارض سیز لار اوجون میرنی قرازا تَوْرًا سهری تا
 اندا بارور سیز لار و اول تور و سیز لار وَصَوَّرَكُمْ و نقش قیلدی سیز لارنی ای آدمی لار فَأَحْسَنَ صورته کیم سهری
 یاسادی سیز لار نیک صورت لار نیک نینی سیز لار نیک قامت لار نیک نینی راست و سیز لار نیک یوز لار نیک نینی با کیزه
 و سیز لار نیک عضو لار نیک نینی سهری سهری کیم مناسب یارانی وَمَنْزَلَكُمْ دوروزی سهری سیز لار کیم مِنَ الطَّيِّبَاتِ
 پاکیزه لار دین یعنی تا بیغ سیکو کک لار و اهردی سیز لار نیک روز نیک نینی حیوان لار روزی سیدین بحر الحقایق دا
 ایتیب دورانانی صورتی نیک حسنی اندا دور کیم اول جهان نما مرات دور باره علوی و سفلی حقایقی و با هر صوصی
 و معنوی قوی قیغی غه جامع دور و ذات معرفتی نیک انواری و صفات تا بیغی نیک انواری نیک جامع حقیقی
 نیک آینه سیند لامع ذَلِكُمْ الله مَنْزِلًا بک تصویر سهری قیلدی خدای دور سهری سیز لار نیک آفریدگار نیک سیز
فَتَبَارَكَ الله پس سهرک راک دور خدای اولوغ راق سَرِّبَ الْعَالَمِينَ عالمی لار نیک پرورنده سی جن انس
 دین و اندین اوزکا هُوَ الْحَيُّ اولدور تبریک یعنی مشغول ازل حیات سله لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ بوشتور معبودی کیم عبادت
 لایقی بوغای کمال اول فَادْعُوهُ پس تا پیکیز لار أَنْ يَخْلُصَ بَيْنَ يَدَيْكَ حالنی دَائِمًا اربنغ قیلغان لار بوغای سیز لار
لَهُ الدِّينَ انیک اوجون اوزد نیک نینی شرک دین یا اوزط عینک نینی ریادین و انیک لار لِلْحَمْدِ لِلَّهِ سهریب
الْعَالَمِينَ باره سپاس لار و ستایش لار خدای غه دور کیم عالمی لار نیک پروردگاری دور حوقل و استقل
 ای محمد مشرک لار کیم ایور لار اوزا کما لار نیکیز وجد لار نیکیز دین سله متدین بول إِنِّي نَهَيْتُ دستلوق سله
 کیم نمی قیلدیب مِنْ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ اندین کیم با بیغای مین الْأَسْنَى کیم تَذَعُونَ تا سهر سیز سیز لار مین دَعْوَى
اللَّهِ خدای دین اوزکا لَمَّا جَاءَنِي الْبَيِّنَاتُ اول وقت کیم کلبب دور سکا حجت لار و آیه لار مین سَرِّبَ
 سهریب پروردگاریم فَأَشِدُّهَا وَأْمُرُهَا و بویر ولوب مین أَنْ أَسْأَلَ انیک بید کیم بو یون قویغای مین و انقی د
 قیلغای مین لِرَبِّ الْعَالَمِينَ جهانی لار نیک باره تو قوی سیزه هُوَ الَّذِي اولدور اول کیشی کیم خَلَقَكُمْ یارانی

وَالسَّمَاءِ بَنَاءً

سيزلارنىك اما سيزلارنىك آدمى من ثواب تو فراق دين قدر پس سوئك بار اى سيزلارنى اى و غلاملارنى
 من نطفة منى سوي دين قدر من علفه سوئك علفه دين كيم منى قيرق كوندن سوئك اول شكل سله بولور قدر
 سخر حكيم سوئك جيقار و رهر هر اوني سيزلار دين انا تور ساعنى دين طفلا باش و غلام قدر پس سوئك باقى
 و تا سيزلارنى لتبلغوا اما سيزلارنى سيزلارنى كور اوز قدر سيزلارنى غايى غه كيم سويت لك سنايى دور قدر پس بولور
 و رجه دين سوئك بوقارى المينور ليكنون ايشيوخا تا بولغاى سيزلار قارى لار و هيكه من سوي و سيزلار
 دين كيشى بولغاى كيم اول نوروكاى من قبل اشد بولغى دين بورون بوقارى ليغ دين بورون و لتبلغوا
 و يقار و سيزلار كا تا سيزلار كا سيزلار اكل مسسى آت استيكان مدلى كيم اولوم و قى دور و لعلكر
 تعقلون و تا سيزلار تعقل قيفى سيزلار اوز و سيزلار بار انا غنى و ادا شغال و رجه سيزلار و رجه كا
 هو الذى اولدو او كيم سيجى نيز كوزكاى و يميت و اول نوركاى فاذا قضى امر پس چون سلسه و حكم قلمه
 ايشينى فانما يقول پس سوئك اوز كا بو تور كيم سيقاى كه كن اول مراده كيم بولغى بولور مهلت سيز
 پس انيك كوشنى غه النى و عدتى و فرضتى و كلفتى غه احتياج بو تور الكون اما باها س سين الى
 الذين يجادلون جدال و نزاع قيلور لار فى آيات الله خداى آيه لارنى سيزلارنى غه ميني و ان سيز
 حجت لار نيه سكر دور لار اى انصر فون نيك و نى با نكيجى فانما بولور لار صدق دين انكا الذين كذ بوا
 مجال لار دور لار كيم كذب قيلدار و ايمان كيتور ما ديلدار بالكتاب قرآن غه يا آسمانى كتاب لار حنى غه
 و بما ازلنا و اولج سله سيزلار دو ك سيز سله اول نوب سله سيزلار اوز سيزلار ميني احكام و شرايع دين
 فكون يقولون پس بات نيك بيلار كذب و انكار عاقبتى سيزلار و خاتمى نى اذ الاخذال اول وقت
 كيم اولوغى غول لار بولغاى فى اعنائهم لار سيزلار بولون لار ايد و السلاسل و سيزلار داغى اندا بولغاى
 يسجون تا سيزلور لار بوزى سله اول سيزلار انا سناغا بيلار لار لى فى الحميم قايانكور غان سودا كيم
 لار سيع ليغ سنايى و اواناى قدر فى النار اندين سوئك اوت و ايشيرون كويدور و دهر بان قيفلار لار
 اى ميني تور لو ك تور لو ك عذاب سله اوت و سو دين معذب بولغاى لار قدر قيل لهم پس ايقا بيلار الارغه
 انما كنتم قشر كون فابعدو لار لار كيم بار اير و سيزلار سيزلار كيم سيزلار تو تا اير و سيزلار لار انى من دون الله
 خداى دين اوز كا قالوا ايقا بيلار تو مخلوق لار كيم اول سيزلار لار صلو اعنا سنايى لار سيزلار و تا باها س سيزلارنى و سيز
 لار غه ادا و تو تعين تو تا اير دو ك سيزلار سيزلارنى بلا و اقر بيلار بل كفنكن نكروا بلكيم بوق ايدوك سيزلارنى او قو غان
 بولغاى من قبل سوئك بورون دينى ايشي سنايى ميني سيزلار روشن سله نى تا باها س ايجان سيزلارنى لار غه غا
 قيلور اير دو ك سيزلارنى باها س ايجان سيزلارنى و سيزلارنى نيه ساغينور اير دو ك كذ لك انان كيم مجال لارنى قو غا
 فضيل الله الكافرين بول اذاق تو ما خداى كا فلارنى تا بول ايتا سنايى كا كيم اندين اسيع الفوجى بولغاى لار
 آفقت اسوئك الارغه ايقا بيلار اذ لك بوسيزلار نيك خدايى سيزلار بولون عقى و ايتا كتمه لار چون اول سبب سله

فيكون

ساربعه كيم

و در کیم با برادر دینک لار سیز لار کیم شاد و لیغ قیلور ایر دینک لار و شادمان بولور ایر دینک لار فی الارض
 یرد یعنی دینی و ایضا الحق نینه سله کیم حق ایماس ایدی یعنی شرک و طغیان ده و بماکنم تم چون
 و اول جهت سله کیم با برادر دینک لار سیز لار کیم او کو نور ایر دینک لار و کیم سله بورور ایر دینک لار اذخلوا
 کیر سیز لار ابواب جهنم تمغ نینک یعنی ایشیک لار کیم سیز لار او چون اولاشور و لب تور لار یعنی سر
 طایفه در که کیر سیز لار خالدین فیها جاوید قافلنار اندا فیکس متوی المتکبرین پس ایمان آرا مکافه
 باش بورغوج لار تمغ فاصیر پس صبر قیلنیل ای محمد قوم نینک ایذا سیننه ان و عک الله در ستون سله
 کیم خدای نینک وعده سی او یانرضتی و اعدا هلاکی غه حق درست و راست دور و سنگ سیز واقع بولغوسید و
فانما نوبیک پس کور ساساک بزر سنا بعضی الذی فعدتم بزنجی اولجه دین وعده سیر سیز لار عدا
 قتل و اسردین خود اولدور کیم او سو فیک با کرا و نور ساسک بزر سینی اول عذاب نینک ظهور بدین بو
 رون فالیئا یوجعون پس بزر نینک سار نینه قایتا ر یلغوسید و ر لار قیامت کونی و اوزی نینک جزا سی
 تا بقوسید و بر نینی سچ وجه سله آلانی قویما غوسید و ر لار و حق سبحانه بودینی و بعضی کافر لار عذاب الی دین حضرت رسول
 صلی الله علیه و سلم کور سانی اولور ک و اسیر قیلان و آجلیغ دین و اندین اوزکا و الار نینک قافلان عقوبت لاری
 عقبی و ابولغوسید و کینور و بتور لار کیم مک نینک کافر لاری حدال یوز بدین مستشره آیت لاری نینک آشر احین
 قیلور ایر و یله ر قیلور ایر و یله اندان کیم بولاق لار اغیز مان و بوستان انهار ی و کوک چیقان الار نینک حضور ید
 و جهی سله کیم سوره بنی اسرائیل اونی حق تعالی آیت مباردی کیم و لقد ازلنا و خصین سله بزر مبار دوک
رسلنا من قبلك سینه لاری سندن بورون میهنهم بعضی آردین من قصصت الار دور لار کیم او قوب سیز
 آلا نینک قصه سین او قوما ید و ر بزر علیک سنا اما الار نینک آتین سلب سین الیبع دیک و اندین اوزکا و
 بعضی اولدور کیم نه آلا نینک آتین سلب سین و نه آلا نینک قصه سین ایشیتب سین جمعی انکا دور لار کیم بارجه سینه
 لار سیز نینک ایجا ندور لار تور نینک بنی اسرائیل دین و تور نینک اوزکا خلق دین و مشهور اولدور
 کیم یوز سیکری تور نینک سینه ایجا ندور لار و ایمان و آلا عه عدوی و معرفتی نینک یعنی نسب لاری آلماری
 سله شرط ایماس و ما کان لرسول و یوق ایدی سچ سینه نه بولد و المادی ان یاتی بانیزه او کیم کینور
 معجزه کیم انینک نبوتی نینک نشانه سی بر نهای الایمن باذن الله مکر خدای اجازتی سله و انینک حکمی و فرمانی سله یعنی
 سیز لار نینک سینه نه معجزه لار آله احین قیلور سیز لار و اول مستقل بوقور انینک کور سنا کی و انینک بور و غنیم
 دین باشقه و مین حکمت انینک موعی نینک بونی و اکور امین فاذا اجاء امر الله پس چون کلسه خدای امری معجزه
 لار متفرج لاری نینک عذابی غه آیت لار و ضو جی دین سو نینک قضی حکم قیلور بالحق راست لیغ بدینی مبطل
 مشرک معذب بولور و محن مؤمن نجات تا بار و خیر و زیان قیلور لار هتالک المظنون انذار است سز لار
 و معاند لار کیم معجزه فی کور کاندین سو نینک دلالت نبوت قه قیلور نه اوزکا معجزه تیلار الله حق خدای الذی جعل الکبر الانام

و سینه لار نقص و بعضی لار دین لار دور لار
 کیم الار نینک قصه سین او قوما ید و ر بزر علیک

اولدورکیم یاراتی سیزلار او جون توار لاریه وسینه و قوی کیم لیکر کوا تا سیزلار منهنجا بعضی فی انذین توده کیم
و منهنجا کون و بعضی فی انذین بیه سیزلار قوی دیک و بعضی اولدورکیم سیمک و سیمک فاطمین بار دور لار سفیر دیک
قولکدر سیزلار کا دور فیهما توار لار و امناسه کوب منفعت سوت و یونک و انذین اوزکا دیک و لیلغوا و آتار فی
وراتی تا سیکای سیزلار علیهنجا مسافت بیه انکا یعنی برخی غه انذین حاجه حاجی غه کیم سیزلار سیمک کونول لار کیمیز
دور سودار معادین و علیهنجا و سیه لار کا قوروق دا و علی الفلک و کیم لار و ادر یا دا کونما و لور سیزلار و بریکدر
و کورس تور خدای سیزلار کا آیات اوز قدرتی نیک نشانه لارین فای آیات الله پس قیسی آیه فی قدرت نیک
آیت لاری با بقوت لیل لار دین آیی یاراق و غیب دین خیر بره ک دیک شکر و انکار قیو سیزلار اهل کسیر و
آیا کیزه و یار فی الارض عا دور نمود برین دا فی نظر و اکیف کان تا یا فای لار کیم سیمک ابروی عاقبه الذین من
قبلهم آتار نیک ایسی نیک سوکلی کیم لار دین بورون ابر و یار کا فو ا یار ابر و یار اول بورون فی امت لار
اکثر منهنجا لار دین کور پاک سان یوز دین و اشک قوه و فایق راق توانا یعنی بور دین و آتار فی الارض
و آرتوق راق لار نیک فالغان لاری جیتی دین ابر و کوشک لار و قلعه لار دین فای اعنی پس کیتار مادی عذاب فی
عنه لار دین تا کافو ا یکسبون اولجه ابر ابر و یار کیم قیلور ابر و یار مال سیماق و لیکر ترتیب قیلاق فلک
جاءت پس اول وقت کیم کید یار لار غه رساله لار نیک پنجه لاری بالیقبات معجزه لار و ولالت لار سله
فیچا سیزلار اول لور و یار بیا عینک هم اولجه سله لار نیک فاشید ابروی من العلم سیمک بن لار نیک
کافی سله یعنی جیل سله کیم آتی علم آت قوبوب ابر و یار و مراد لار نیک باطله عقیده لاری و عتسار سیزلار سله لاری دور
و استب دور لار مراد سکا حب و تجارات علمی و دریا طابع و تخیم علی کیم انیک سله ساجی مستغیر بولوب انیا غه و آتار
سیمک آیه لاری غه استیز ایلور ابر و یار لاجرم حن سجان و تعالی لار فی مملک قیلدی و حاق با سله و احاطه قیلدی لار غه
ساکا فو ا بید قیست هر یون اولجه نیک فزاسی سله کیم بار ابر و یار انیک سله استیز ایلور ابر و یار فلک ا فو ا پس اول
وقت کیم کور و یار با سنا پنجه عدا پنجه نیک فایق یعنی فی دینی و اقا فو ا امتنا ای لار ایمان کینور و ک پنجه با الله
و چکده خدا غه انیک هر لیکل کا و کفر نا و کافر بولدون پنجه بناکت ابر و مشرکین اولجه سله بار ابر و ک پنجه انیک سله
شکر کینور کوجی لار ایزدوک یعنی کافر بولدون پنجه نیت لار غه فلک نیک نیقعه هم پس یون ایسی کیم اسبع ایسکای
لار غه ایمان پنجه لار نیک ایمان کینور ماکی لما و ا با سنا پس اول وقت کیم کور و یار پنجه عدا پنجه نیک انیک
نور دین کیم عذاب کور کان وقت لار تکلیف کونما یور و ایمان تکلیف زمانه دا مقبول دور نه باس زمانه دا سننه الله
سنت قوی دینی خدای سنت قوی کا فی التی قد خلقت اول سنت کیم اوتوب ادر فی عبادت ابر و یار سله لار اید اوتوب
ایمت لار دین باس یانی سچ وجه سله مقبول یوقور و خیر و زبان یعنی بول له یار هننا لک الکافرون اول زمانه
ایمان کینور ماکی غار یعنی آتار نیک خسرانی اول وقت دا الحاسر بول له کلمه اکر بارجه نوکال عر خسرانی ابر و یار
سوره السجده

فی صدورک
تجاولن

علم دین

سجده

حمد الہی نیک اسم اعظمی حروف مقطعه دایا شورون دور در کیتی نیک جیفا رمانی دانی در ایاسور و انتیب دور لار
 حاشا ت حکمت کہ دور و نیم منت کہ یعنی جس سجانه خدمت دور مومن لار کا حکمت نینزلی پید صاحب بحر الحقایق صاحب
 دور کہ ہم اشارت دور پر بود حق تعالی دانیک جیبی اراد دور مسج مقرب ملک و مرسل نبی الکاچی ایتماس کیم حا و ہم
 ایکی حرف دور رحمن اسم نیک وسطی دا دم او شہو ایکی حرف محمد صلی اللہ علیہ وسلم اسمی نیک اور تاسیدا داغی
 کسب دور پس ایکی اسم داغی ایکی حرف نیک سری پید انت ایجا کیم بو قرآن تنزیل تو بان مبارک کان دور من
 الرحمن بالغیشلا وجی خداوندین عوام نفوسی بین پد ایتی غہ الرحیمہ مہمان خواص کو نکول لاری نیک رعایتی غہ
 تنزیل اضافتی دین بو ایکی اسم دا استدلال قبیلہ بولور الکا کیم دینی و دنیوی مصالحی وابستہ قرآن پید دور بو تو بان
 مبارک کان کتاب فضیلت کتابی دور پید اقیسغان آیات لار نیک آیت لاری و بسین بولغا فی امر و نہی و وعدہ
 و وعید پید قل انا عربی حاتم دا کیم تر آتی دور عربی یعنی عرب لغتی پید تا آسان بیغ پید او قوغا پید لار
 و بیلا پید لار و نیک آیت لاری تفصیل تایتب دور ایقوم یقولون کروسی و جون کیم بیلا پید لار دانش الہی
 دین و تانیفا پید کیم نیک ایجا کی اسم فاشیدن دور کیش پید مزہ پیر کوچی لار غہ کیم نیک پید عمل قیور لار
 و کدی پید او قور قور قوجی لاری کیم ایمان کینتور ماس لار فاعل اصل پس بوز ایور دملار نیک قبولی دین
 اکثر م شکر لار نیک کو پرا کی فہمہ لایتمعون پس لار اشیتاس لار قبول قول داغی پید یعنی قبول
 قیاس لار و قالوا و ایی لار شکر اسمی کیم موارہ قلوبنا پز نیک کو نکول لاری پز فی اکتافہ یا بولار دا
 دور قرآنک عونا اول نیم نیک پیلما کی دین کیم او قور سین پزنی الیکہ الکا یعنی قرآن فی فہم لاس پز
 و فی اذیننا و پز نیک قولان لار پز دا و قور غیر لغ دور او لجه او قور سین الیتماس پز و من بدیننا
 و بینناک و پز نیک و سنیک ار حجاب و پز پز دور کیم سنیک بنو تینک جمالی فی کور ماس پز یا باغی
 کیم پزنی سخا اولاشما قدین تیار و سبط دا کینتور و بتور کیم ابو جہل تونی فی اوزی و رسول صلی اللہ علیہ وسلم
 ار پز دہ ایی و ایی سین اول ساری دین و پز بو طرف دین فاعل پس عمل قبل اوز و نیک ایتنا عالمو
 کیم پز داغی عمل قیلغوجی لار پز اوز کیشیمہ دایا او لجه بولدور اوز سین پز نیک حقیقہ پز دا قیلغیل کیم پز داغی
 او لجه قیلار اوز پز تعصیر قیلغومیز دور ماوردی الیتماس دور کیم سین ایش قبل اوز آخر نیک او جون کیم پز
 اوز و نیمیز او جون عمل قیلغومیز دور قل استقیل انما انا موندین اوز کا بو تور کیم سین اوزی سین پز نیک
 سیز لار و یک یعنی سیز لار نیک جنسیکیز دین نہ فرستہ و جن دین کیم سیز لار لار نیک سوزین فہم قیلما غای سیز لار
 و سیز لار فی نیمہ کا دعوت قیاس سین کیم قولان کہ اندین کرامت و طبع غہ اندین نفرت بولغا ی بلکیم بوجی
 الی وحی قیلدور سنیک ساریفہ انما الھکد موندین اوز کا بو تور کیم سیز لار نیک خدا کینز اللہ و احد خدا
 دور یکانہ فاستقیموا پس توجہ قیلنک لار الیکہ انیک ساریفہ توحید و طاعت پید و اندا مقیم بولغا ی سیز
 لار و موضع دا کینتور و بتور کیم استقامت افعال و اقوال و احوال تینکی ایکی دور خاطر او باطن یعنی کیر کیم نمان آنگار

هر بولغای تو چون استقامت مرتبه سینه یتار سیر لار استغفار قیلگیز لار انیک کورماکی دین کیم عمل کورماک
 اولوغ یازوتی و عظیم خطایی دور و وکیل و عذاب نیک کاتبین یعنی للمشترکین مشرک کیلتور کوجی لار کا دور
 اللّٰهین الارکیم لایقون الزکوٰۃ برهاس لار زکوٰۃ فی معنی لاله الا الله کله سی کا کیم نفس لار زکوٰۃ دور کیم بولسا
 مراد اولدور اوزنی توحید بولغا غای دین آریغ ایتماس یا اولکیم مال زکوٰۃ نین برهاس لار زکوٰۃ تباعی نیک تخصیص
 نیک وجهی مشرک لار نیک اوزکا وصف لار دین اولدور کیم مال شان نیک مجبوری دور و انیک بنلی نفس کا قایت
 راق بولغای اوزکا عمل لار دین بس بوصف نیک کیلتور ماکی دا اشارتی دور لار نیک قتر غای بیغ رذایل نیک
 اولوغ راغی و ذم کیم نیک ابروی دور و ایتیب دور لار که بر باهی کیم اکل جوار ذریغ بولغا غای تنی دور کیم جانی بوقنور
 بیغای دیک کیم سیوه برهاس و نم و مشرک لار بالآخره اوزکا سزای جمله نیک کافرون لار ایمان کیلتور ماکان لار
 دور و اول جت بیلد نفقه قیاس لار کیم اول سر نیک مکافاتی غه ایما ناس لار ان اللّٰهین آمنق ادرستون بیلد
 لار کیم ایمان کیلتور دمار و علما الصالحات و قیلدی لار بخش عمل لار هکله لار غه دور مزدی غیب ممنون
 آزادی هس حساب بیز معامد کیلتور و بتور کیم بو آیه اغریغ لار و عاجز لار و ناتوان لار شان دا دور کیم ضعف
 و عجز حالتی داعیبات اولدور لار و جن سجانه مومل طاعت مزین کیم صحت زمانی دا دور لار غه برور
 بس غیر ممنون غیر مقطوع معنی سی بیلد بولغای عبد الله عمرو رضی الله عنه نقل قیلور کیم حضرت رسول صلی الله علیه و سلم
 ای کیم نده بیخی طریقه بیلد کیم بولغای عبادت دین سوک آغریغای جن سجانه فرشته کیم سوکل دور ایقایی نیکلیل
 نیک اوجون نیک عملی دیک و قی کیم قوتلما غی بار ایدی اغریغ نده دین تادقی کیم آنی قوتقار غای منین یا
 اوز حضرتیم غه ای کیمای من قل انکم اتعبل آیا سیر لار لتکفر ون کافر بولور سیر لار و ایمان کیلتور هاس سیر
 لار بالذی خلق الارض اولکیشی کیم یاراتی برنی فی یومین ایکی کوندا امام ابوالبیت رحمه الله کیلتور و بتور
 کیم کیش نده کونی و اباراتی و دوشنبه دایا می و یجعلون الله و یقولور سیر لار انیک اوجون نیک بیلد انکاد ایتت لار
 دلت اول خداوندی کیم برنی یاراتی سرت العالمین عالمی لار نیک پروردکاری دور و جعل و یاراتی پهنا
 بر دار قوایی با مدار نیک تا غلامین قو قیها سیر اوستیدین تا کور کوجی لار انده باقیب اعتبار بهره سین
 کورماک لار و با نیک پهنا و برکت قیلدی تا غلامدا انیک بیلد کیم انده بولاق لار و کا غلام یا سادی یا برکت
 پردی سیر کا بیغ لار و امین لار و توار لار و اریغ لار و قدر قیها و تقدیر قیلدی سیردا اقیها سیر ایمان نیک
 روزی غای یعنی هر سیری نیک ایلی اوجون سیر دین روزی مقرر قیلدی بو غدای و اریغ و برنج و خرما و نارین و آب
 دیک و انیک امثالی کیم هر سیری بولار دین هر شیری نیک قوت لاری نیک غالبی دور و بوروزی لار نیک
 تقدیرین قیلدی فی اربعه ایام تورت فالغان کوندا یعنی اوزکا ایکی کوندا کیم هشتنبه و چهارشنبه بولغای سواد
 نیک بولدی جواب نیک بولغای لستائین سور غوجی لار سیر یاراتا غی نیک مدتی نیک دسرانی انده دور عیسی
 نیک کوجی لار نیک جوانی آرتون سیر و ایسوک سیر ایتلیدی قداستوی بس بعد قیلدی الی السماء کورک نیک

واستغفروا
 و انذروا بولغا غای نکلنگز
 یازوتی لار سکر غای کیم اسلام دین
 سوکک قیلور قیلغای سیر

و قرا حکمی و شفق نیک بوقلوی
 حلن

ربع الخیر

یار نامی و حی دُخان و حال او یکم اول تو توئی ایردی یعنی سونیک بخاری نی دُخان غه اوشاش زاده سیردا
 ایستب دور کیم جون حی سجانه سو یاراتی میل لگا قویدی تمانی شورش کیلتور دی داندین بخاری مرتفع بولدی و حق
 سجانه کوک نی آندین یاراتی و عین المعانی و اکیلتور و پور کیم حی سجانه با شیل جو سری یاراتی و سیدت نظری بند
 باقی ایریدی و آقی اوت نی لگا مسلط قیلدی تا قایماق قه کیلدی کوک و بخاری اندا سید بولدی و اول
 کوک دین سیر و اول بخار دین کوک یاراتی فقال پس ایی خدای کوک نی یاراتا ندین سونیک لُها اگا و لا ادر
 و سیر کاکیم هر ایکی انتیا کیلکین لارا اولجه غه سیر لار نی بویر و نور منین طوعاً فرمان کورتاک یوز دین او کرها
 یاتیلدی و کونک در غبت تبع سیر دین اگر تیلک سیر لار و اگر یه کیمک دین اوزکا جا کینک بو قور مراد قدرت کما ایستک
 اظهار می دور نه آلا رینک طراعتی و کرا هیستی سیک اثباتی و ایستب دور لار کوک کا ایی اوزونک نیکت فیش
 و آسوی و یولدوز لار سیک نی ظاهری و سیر کا بو یوردی کیم اوز اربع لار نی یار غیل و اوز میوه لار سیک نی حیقا غریب
قال ایی لار کوک و سیر انتیا کیلک و ک پیر سر نیمه بیک بو یورد و ک طایفین کونمار کوچی لار کیلتور و پور لار
 کیم اول کعبه مغطه زاده اسه شرفا سیری دور پیر جلا و لار دین سوز ایی پس اولجه انیک اوز و سید ایردی کوک
 جزو لار دین حجت بلیه اول اسلام کعبه سی سیک و انام قبله سی سیک محلی بولدی و جون کوک یار تیلدی ایی
 یاردی ففضله پس یاسادی ایی سبع سموات یعنی کوک و توکال قیلدی انیک ایشلار دین فی یومین
 ایکی کوند انچشبه و جمعه و اوجی و وحی قیلدی فی کل سما هر کوک لیک امرها انیک فرمانی یعنی انیک
 اسلیکا الهام قیلدی کیم عبادت نی وجه سله قیلغا یار یا مفر قیلدی هر فلکی نیک شانی اولجه اندین کیلک ای و
زینا السماء الدنيا و پیر اودق پیر اودق دان کوک نی بمصباح چراغ لار بلیه یعنی یولدوز لار کیم چراغ کیم
 رخشان و درخشان بولغا یار و حفظا و سا قلا و ق بیز کوک سا قلاما عی آفت لار دین یا شیطان لار دین
 ایستیکاک استراقینی داعیه سی بیت قبول ایرد یار ذک اولجه نیک یار ایتلدی یار ایتلاق بنای بنی تقدیر
الغزین غالب خداوندی سیک یار نامی و اندازه قیلغی دور کیم اوز ملکی داندیت بلیه مرئی تیلک قیلور العلیم
 دانا کیم مرئی ایتار حکمت یوز دین بونای فان اعرضوا پس اگر یوز ایورکا یار کله نیک کا قولاری یعنی اعراض
 تیلغا یار ایمان دین باوجود بویان فضل انذرناکم پس اسقل کیم قور قور قوم سیر لار نی و قور قور قوم صاعقه
 اوز دین کیم رکوبی و هلاک قیلغوبی عذابی دین مثل صاعقه عادی قومی سیک عذابی دیک کیم صبر
 سلی ایردی و مؤد و مؤد قومی نیک عذابی یعنی جبرئیل علیه سک صیحه سی بو ایکی قوم سیک تخصیصی اول حجت
 بلیه دور کیم قوش رحلت السماء والصیف سفر یازا بو ایکی گروه نینک سیر لار بکا اوتوب عذاب اثر لار دین
 مشاهده قیلور ایرد یار الار صاعقه و صیحه سخی بولغا یار اذ جاءتهم الرسل و می کیم کیلک یار الارعه سیر لار
 مین مود و صالح علیها سک مین بین انید سک لار کیم یوزی سیک ایی دین ومن خلفهم و اار نیک
 سونکی دین مین بارجه حجت دین الار رن و علف و نصیحت و فضیحت بلیه کیم د یار و دعوت قیلد یار الاعتدوا

اینک پله کیم تا پنجاهمیز لار الّا الله مکر خدای غه قالوا ای لارکا فر لار الار نیک جوابی داکیم کوشاء مرتب
 اکر خدای تیلماسه ایردی کیم رسول مبارکای ایردی لا نزل ملامکة سر اینه مبارور ایردیکلله فرشته لار سیز
 لار نیک اور نوکیمیز فانما پس دستلوق پله کیم سیز بما امر سلسله سیز اول نیمه پله کیم مبارک سیز اینک
 پله اوزکا سیز پله کافرون ایمان کیلتورماکانلار سیز کیم سیز لار سیز نیک دیک آدمی لار سیز وسج فضلی
 و شرفی یوقتور سیز لارکا سیز کاشرک لار سیز لار نیک صورتی نیک پندی داقاب الار نیک معنی سیز
 مشاهد سیدین غافل ایردیلار آذین سوک الار نیک قصه سی نیک تفصلین قیلور واپتور فانما عاد
اما عادی لار کروی فاست تکبر واپس بو یون تاری لار فی الارض احقاف سیریداین بلادی ابعد الحوق
 نامسرا جمله معنی تکبر نیک استحقاقی یوق ایردی الار غه پس مود علیه سلم الار فی قور قوتی عذاب سله الار
 استگار یوزدین التفات انجا قیما دیلار وقالوا وایتی لار من اشد متقا کیم دور قاتین راق سیز دین
قوة توانایع حبستی دین عادی لار مغرور بولدیلار اوزی نیک قوتی و شوکتی غه کیم تنه یک و اولون بیلوق
 کیشیلار ایردیلار و تاشنی تمنغ دین ایک ضربی پله اوزار ایردیلار اولکم یروا آیا پله دیلار اول مغرور
 بولغانلار اوزی نیک قوتی غه ان الله آنی کیم خدای الذی خلقکم اول خدای کیم یارائیب دور الار فی
هو اشد مهمهم اول قاتین راق و کوباک دور الار دین قوة قوت یوزدین یعنی توانایعنی بار دور نیمه کاکیم
 اندین اوزکا کا اول توانایع یوقتور و کافوا و بار ایردیلار عاد قومی کیم تعصب یوزدین بابا تا المجدون
 سیز نیک آیت لار سیز غه سکر بولدیلار اینک پله کیم بیلور ایردیلار کیم جن دور فانزلنا علیه س پس مبارک
 سیز الار غه ریحاصرا ساوق میل مهیب آواز سله فی ایام محسات شوم کون لار دایعنی شوال لغزی نیک
 ادنی دانمک دین چهارشنبه کونی تا اوزکا چهارشنبه نیک لغزی غاجه کیم سیکم کون ویتی کچه بولغای صرصر
 ملین مبارک دوک سیز لید یعقوب تا ماقور غای سز الار غه عذاب الحزنی رسوالیغ و خور لوق عذاب فی
الحیوة الدنیا دین سیز یک لیک دایعنی بار حبیبی ستاصل قبلنای سز و لعذاب الاخری و سر اینه اول سرای نیک
 عذابی اختری قاتین راق دور رسوالیغ یوزدین وهما لا یصرون و الار غه یاری سز ما کوسیدور لار اول
 کوند عذاب کیسره کک کار دین و اما ثمود و اما ثود کروی فهد یساعم پس الار فی دلالت قیلوق سز است
 بولنه یا خیر و سز بولین الار غه کور ساتوک سز فاسحقوا العسی بس نالار دیلار و اختیار ایتی لار کور ما سز لیک فی
 یعنی جهل و ضلالت و کفر فی علی الطدی علم و هدایت و ایمان غه فأخذهم بوقول توتی الار فی صاعقة العذاب
الطون خور قیلغوجی عذاب نیک صاعقه سی ابنی جبریل علیه سلم نیک صحیحی الار فی پاک قیلدی بما کالوا
یکسبون اولی نیک سبی پله بار ایردیلار کیم کسب قیلور ایردیلار صالح علیه سلم کمد سبی و ناه عقری بن یحنیا
الذین آمنوا او قوتقاروق سیز اول صاعقه دین الار فی کیم ایمان کیلتور و سز ایردیلار صالح قه و کالوا یتقون
 و بار ایردیلار کیم سز قیلور ایردیلار بشرک دین و یوقم نکشر و یاد قبل اول کون فی کیم شرفنا علاء الله
فصل

ما

خداي نبيك دشمن لاري الى النار تمنوع نبيك اوتي سارانه يعني سينا ي لار بارجه سيني فهم بموتك بس سو روكله يار
 تمنوق قه يا بور ونفي لارني اسراغا يار تا سوكنفي لار ميكا يار اندين سوكنف بارجه سيني تمنوق قه سو ركا يار حتى اذ اجاها
 تا دني كيم كيمكا يار اوت قه شهيد عليكم تا نو فوق پيركاي آلا رغه ستمعتم الار نيك تولات لاري اولجه پيله
 اشيتكان بونفاي و ابصاركم و الار نيك كوز لاري اولجه ني كوركان بونفاي و جلودهم و بيري رايه نيك سكار
 يعني آلا نيك جوارحي و اول عضوي كيم الار دين سو رلا كاي انذا سول بوت و اونك ايليك نيك ياسي بونفاي
 و ايتيب دور لار ار نيك فرج لاري تا نو فوق پيركاي با كما نوايعملون اولجه پيله كيم بار اير ديلار كيم عمل قيلور
 اير ديلار وقالوا و ايتفا يار كا فر لار تعجب يوز مدين و يا تو بهج بخلودهم اور لاري نيك اندام لار نيك شهيد قور
 بيكا تا نو فوق پير ديكين لار علينا پيركاي كيم پير سيز لار او جون دا اور ليغ قيلور اير دوك و عذاب في سيز لار دين قاطر رور
 اير دوك قالوا اي لار آلا نيك عضولاري كيم پير ني عيب لاديكين لار كيم اوزاختيار مي پيله سو رلا كوچي بلما و
 پير نيك انطقنا الله الذي سو ركا كينورد ي پير ني اول خدای كيم كما مده قدر ني عليه الظن كل شئ سو ركا كينورد
 مر ني كيم سو راتور وهوق و حال اولكيم خلقكم يار آي سيز لارني اول كس اول بار و عدم دين وجود قه كينورد ي
 و اليه ترجعون و ايتيك ساري قايتار يلفو نيميز دور لار جزا او جون و ما كنتم تستترون و يوق يار نيك
 لار سيز لار كيم باشور و لغاي سيز لار يعني باشورون قاتلغاي سيز لار ان شهيد آندين كيم تمنوق لوق پيركاي عليكم
 سيز لار كا ستمعتم سيز لار نيك تولات لار نيك ولا ابصاركم و نه سيز لار نيك كوز لار نيك ولا جلودكم كور
 و نه سيز لار نيك عضولار نيك معني سيز لار نيك كيم باشورون غاي سيز لار و بولدور آلا ديكين لار و كان ايها نيك
 لار كيم سيز لار نيك جزولار نيك سيز لار كا تا نو فوق پيركاي لار و لكن ظننتهم و لكن كان ليغ اير ديكين لار ان
الله يعلم انكا كيم خدای بيلما كاي كثيرا مما تعملون كوني اولجه دين قيلور سيز لار والسير و ايتيب و اير كيم كا فر
 ايتور اير ديلار سر ني اشخا را قيلور پير خدای بيلور و اولجه باشورون پير دين صادر بولور انكا دانا بو قور و ذللك و
 اول سيز لار نيك كما نيك ظننتكم الذي اول ظني كيم ديني داظننتهم كان ايتور اير ديكين لار بيريكهم سيز لار
 خدای نيك غه كيم پير نيك باشورون عمل لار مي زني پيلاس دور آن ديكهم هلاك قيله ي سيز لارني لغزت و افا صحتهم
من الحاسدين پس بولد و نيك لار ديان كلسه اورغان لار دين فان يصيروا بس كركا ذلار صبر ليغ كور سانه
 و اكر جزيغ كور سانه لار قالنا بس تمنوع اولي مشوي تو اير سير دور طهم الارغه وان يستعقبوا و اكر حتى
 سبحانه نيك خشود لوغني ني استاسه لار فاهمهم بس بو قور آلا رغه من المعتبين اجابت قيلغا لار دين
 خشود لوق سلا هك داوقضنا و قور بار و وق پير طهم مشرك لار او جون فاناء دوست لار و پيركا اول سور غوچي
 لار شيطان لار دين و آلا رغه مستط قيله وق پير فوقوا پس ياسا ديلار و يولار طهم آلا او جون مابيل انكهم
 اولجه لار نيك آليد اور ديني زيني دين و نفس مو استا بعتين تا انيك سلا هك دا تورد ي لار و ما خلقهم
 و اولجه لار نيك سوكني دين دور و و عدو و عدا ما انكا مسكر بولد يار و وحين عليهم القول و واجب بلدي لار غه سو

ق

یعنی عذاب کلمہ سی فی امس قد حلت اوزکامت لایسہ کیم اوتوب دور لار من قبلہم الاربعون
 من الجن والانس دیولار و آدمی لار دین کیم اوشبو عمل لارنی قلیب ایردی لار یعنی انداق کیم کلمہ امس لار غه عذاب
 استحقاقی بار ایردی بوکروه داعنی عذاب ینک سزاواری دور لار کشف الاسرار داکیلتور و بتور کیم چون خدای
 بنده کا بخشش یعنی تیسلاسه انکا بخشش قرینی و صالح منشی کرامت قبولر تا طاعت دانیک یاری بر کوجی سی بولغای
 و بنده کا کیم باطنی میلکسه انکا یاری غه و فاجسرمصاحبی غه مبتلا قبولر تا حق محالیفتی غه تحریص کورس تور
 انداق کیم شیطان لارنی کار فر لار ینک منشی ابی و عذاب مستحق بولدیلار انهم در ستون پله کیم کار فر لار
 کانوا بار دور لار خاصیر دین زبان زده لار هر ایکی جهاندا کیلتور و بتور لار کیم قریش ینک کار فر لاری بری بریکا
 وصیت قبولر ایردی لار کیم چون محمدی کور رسی لار کیم قرآن او تور انکا نوعی بلیه تشویش بر کیم لار کیم یا کلغای
 پس حضرت رسول صلی الله علیه وسلم کیم قرآن او تور ایدی جمعی برض منافی غه کیلیب و ادنار کور تا ریب
 معنی سیر سوز لار ایتر لار ایردی صغیر لار و رب قصص اور ار ایردی لار و یان شعور او تور ایردی لار آیه نازل بولدی
 وقال الذین کفروا وایتی لار لار کیم ایمان کیلتور ما دیلار یعنی عرب ینک مشرک لاری بری بریکا ایتی لار لا تسمع
 ایشما کیم لار و قولای تو یا کیم لار لهذا القرآن بو قرآن فی الیثمکاک کیم محمد او تور و الغوا فیتمه و لغو و حشو سوز
 سوز لارنی سالیکن لار اندا یا فزید قیلکن لار انیک یوزی ینک الیداعلکم فاعلمون شا بد سوز لار غلبه
 قیلغای سوز لار انیک تلاوتی غه و اول او قوم عدین تور غای فلنذیقن الذین کفروا پس تا تور و بریز آلا غه
 کیم کار بولدیلار اودوقامل لار ینک کروی و یا بارجه یا بارجه کار فر لار غه عذابا شدیدا قانت عذابی یعنی کوب
 و دایم و الخیر ینهم و یاداش بر دوزخ لار غه یا نراق پاداش اسوء الذی یا نراق ایشیکا کیم جل و عصبت
 یوز دین فاعلمون قبولر ایردی لار ذلک اول یا نراق عقوبت جزاء اعداء الله خدای ینک دشمن لار ینک
 پاداشی دور النار یعنی اوت عطف بیان دور جزا دین لهم کار فر لار غه فیها اوت داد اول الخاب جا ویدسرای یعنی مقیم
 لار ینک معافی بولغای جزاء پاداش بر یکای لار پاداش بر یکای بما کانوا اول ینک سببی پله کیم بار ایردی لار
 دایم با یاتنا بر ینک کلایز ینک آیه لار ینک چون انکار ایتار ایردی لار وقال الذین کفروا ایتور لار کیم کار فر
 بولدیلار و قتی کیم اوت بولغای ریبنا ای بر ینک پروردکار ینک اننا اللذین کورس کتیل برکا اول ایکی کیشی فی کیم
 دینی و اصلانا از حور دیلار پزنی من الجن والانس دیولار و آدمی لار دین یعنی اهبس کیم فرما سیر یعنی اول
 سید قیلدی و قایل کیم حق سیر کان اول نو کیتی بو ایکی کیشی نے بیزکا کورس کتیل جعلنا ما تو تعافی بریز آلا رنی
 تحت اقلاننا اوزایاق لار ینک آسید و اول دین اتمام تار تعافی بر لیکونان من الاسبغین تا
 بولغای آشق راق لار دین یعنی درکه داسین راق بولغای بارجه تو مان راک دین تو مان بولغای لار ان
 الذین قالوا در ستون بلیه لار کیم ایتی لار ربنا الله بر ینک پروردکار ینک دور قدر استقاموا پس اندا
 تور دیلار صدیق رضی الله عنه ایتی مشرک کیلتور ما دیلار فاروق رضی الله عنه ایتب و کیم اروغنی کا تور دیلار و نو کتور

کانوا

قیما و یلار ذوالنورین رضی الله عنه تفسیر قیدی کیم اوز عمل لاری خالص و پاکیزه قیلد یلار مرتضی علی رضی الله عنه
توجیه قیلد کیم فواض غه ادا کورسانی لار حسن بصری رحمه الله قوالی اولدور کیم طاعت لار ارنگا بین قیلد یلار و بایر
دین اجشاب اسی لار و ایتیب دور لار فانی دینی یوز ایور دیلار و باقی سر ایغده راغب بولد یلار صاحب کسب
الاسرار ایتیب دور کیم ربنا الله عبادت اقرار توحیدی دین دور ثم استقاموا اشارت معرفت توحید نه
اقرار توحیدی اولدور کیم الله فی پر و یکای سین معرفت توحیدی او کیم آنی پر علیکای سین یعنی بارجه حجت دین
انیک پر لیککا کور کوجی بولغای سین انیک بیلد کیم وحدت عالمی دا حجت یوقور تست نزل نوبان کیلور لار
عليهم السلام آلا رغه یعنی مستقیم مومن لار کا فرشته لار اولوم ^{یا موصلا} یا جهنمات و قبی ا کور دین بکورد ا انیک
کیم الارغه ایقیلار الاتخافوا اقرار قائلیم لار آلا دین کیم الکنیزه دا بار دور لار افر وی ایش لار دین کیم سیز لار
آسان بولغوسیدور و لا تخفوا قایقور مائیزه لار اولجه کا قویوب سیز لار ایل و غول دین کیم حسیجه انه لاریک
ایشین خوب بوق بیلد یاسا غوسیدور و ابشروا و شاد بولونیزه لار بالجنه التي اول اوجام بیلد کیم دینی دا
کنتم توعدون بار ایزد سیز لار کیم انیک بیلد و عده پیلد سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار
سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار
وراست الهام هرور ایزدوک سیز و خیر غه دلالت کورما تور ایزدوک سیز و معاونت ایتار ایزدوک سیز و قی
الآخر وسیز لار سیز دوست لار سیز سیز اول سرای دا کیم تقسیم و در خواست بیلد و لکه وسیز لار کا دور
یهنا اقرت داما تشتهمی انفسکم اولجه آرزو قیلغای و سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار سیز لار
بکرامت لار دین و لکه یهنا و سیز لار کا دور عقبی اما نذعون اولجه تیلار سیز لار نزل لا مینا بولغان روزی
من غفور یار بقی غوچی خدا دین مرحیمه مهربان و بغیر شاد جی نزل لفظی دا شکاری دور انکا کیم اولجه استقامت
ایلی سیز لار سیز دور نسبت اولجه بیلد الارغه عطا قیلغوسیدور کیم محضری دیک و نسبت کلیه مایده لار غه کیم ضیا
جهتی کا ترتیب قیلغایلار و موندین ایتیب دور استقامت نتیجه سی کرامت نیا تی دور کیم طریقت روشنی اندین
عالی راق درجه یوقور شیخ ابو علی دقان قدس سره ایتیب دور استقامت سرنیک سا قدامنی دور ماسوی الله
دین یعنی کیراک کیم جن دین اوزدکانی اوز سرای سیز خلوتخانه سید ابول پر کاکی و اغیارنی بار منزل سیز حریمی دا
تویما غایلار ومن احسن و کیم دور خشی راق قول لا سوز جهتی دین ممن دعا اول کیشی دین کیم او قوغای خلوقی
الی الله خدای نام سیمانغی غه و عمل صالحا و قیلغای خشی ایشی و قال و ایتغای ایچی دستلوق بیلد کیم مین من
المسکین بویون قویغایلار دین مین خدای حکمی غه امام ابوالمیث رحمه الله ایتیب دور کیم مراد عالم لار دور لار
دین معالی کیشیلار کا اوکرا تور لار و الاریک صالح علی اولدور کیم مرنی بیلکا یلار ایتیب بیلد ایش قیلغایلار یا
محتب لار دور لار کیم ام معروف و نسی مسکرتا عده لاریغده تمهید هرور لار و آلا سیز صالح علی صبر و تحمل دور اولجه
غه آلا رغه تیار و ایتیب دور لار بارجه انه و شایخ بو آتیه دا داخل دور لار و عایشه رضی الله عنها ایتیب دور کیم

کور باس خبر بو آیه فی کریم مؤذن لار شایند اصحاب عین المعانی کیلتور و سوز کیم بحال رضی الله عنه کیم باک نماز
 باشلاسه ایدی بیوه ایور ایرد یلار قرغه چه قیور و نماز او ندر و معنی سوز سوز لار لار نیک تیل کا او تار یردی
 بو آیت نازل بولدی و بعد یری پله کیم مؤذن لار بولغا یلار لار نیک صالح عملی اولدور کیم اذان واقامت ارا یکی
 رکعت نماز او قوغا یلار وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ و نیک یا سوز نجشی لبوق و یانینغ محازات
 و مکافات دایمینی تو حید و شرک نیک یا سوز لار بیری درجات رفی نیک موجب وینه پیری سبوط درکات نیک
 سببی او انیب دور لار حسنه رفی دور یوشا قلیغ و سیه علف یار اد علم و جهل دور و ماوردی تفسیر بدار و تیمان و
 عین المعانی دا مکرور بولور حسنه رسول صلی الله علیه وعلی آله و سلم دو سکوخی دور و سیه لار نیک دشمن یعنی
إِدْفَعْ دَفْعَ الْمَسِيئَةِ فی بالقی اول نیمه پله کیم فی نفس الامر حَسَنٌ اول نجشیران دور یعنی غضب فی حلم
 بلیت کین کپریل و یازوق فی عضو بلیه یوق قلیغ و لغو دین تغافل پله اوت کیل فَإِذَا الَّذِي بَسَّ جُودًا نیک
 قیامت اول کیش کیم بولغا بَيْتِكَ و بَيْتِنَا نیک و نیک ارا عداوة دشمن بیغ در اینده دوست بولغا
 کانه کویا اول وَلِيٍّ حَمِيمٍ کار ساز و دوستی و مهربان قریندشی ایکن دور احقات و امام اعظم رحیم الله نقل
 قیلور جو کیشیدن سخا کمری میکور و لار کیم منی ایمان ایور سَيِّئَاتِكُمْ نیک شانی و نجشی سوز لار ایور منی تا وقت کیم
 خیرتا پارسین اندین کیم اول تم نیک نجشی لغیم ایور وَمَا يُلْقِيهَا و هر ما کا یلار بوخصت کیم یانینغ نیک مقابله سیدا
 دور نجشی لیس إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا و کمر آرا کیم صبر قلیغا یلار کمر و لارغه نفس فی اشقام دین تیغا یلار وَمَا يُلْقِيهَا
 و عطا قیغا غایار بو صفت و عادت فی الْأَذَى و حِطَّةٍ عَظِيمَةٍ کمر اولوغ بهره نیک ایکن سبکا منی ایکن کیم تو کال بهره یعنی
 دور ایمان دین یا نفس کما فی دین یا خیر یا حسنه اخلاق دین و ایور لار حِطَّةٍ عَظِيمَةٍ دور وَأَمَّا يَنْزِعُكَ و اگر
 سینه سنکا مِنَ الشَّيْطَانِ و بودین نُزُوعٍ و سوسه تها منی عنده یعنی اگر شیطان و سوسه تهاسه کیم بو صفت بنا سینی کیم یا
 امیلدی سیندور غای فاستعد بالله پس پناه استکبیل خدای غه انیک ستر دین إِنَّهُ دو سکوخی پله کیم خدای هوق
الْمُسْمِعِ اولدور السُّكُوبِ نیک استعا ذانک فی الْعَلِيمِ و انما نیک نیتک کا وَمِنَ آيَاتِهِ و آلهی قدرتی نیک
نُشَارِ لار دین النَّيْلِ وَالنَّهَارِ کچه و کوندوز دور کیم پیری پیری نیک سوکل دین دور لار کوندوز آرایش جهتی کا و کچه
 آرایش او جن وَالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ و نعی تَوْبَاتِهِ و آری کیم مقدر سیری و مقدر اندازه بیلد بارور لار لَا تَسْجُدْ و ا
 سجده قیما کیمیز لار لِلشَّمْسِ تَوْبَاتٍ و لِلْقَمَرِ و آری غه کیم لار مخلوق دور لار سیز لار دَبِكٌ و السُّجُودِ و او سجده
 کیلتور و کیمیز لار لِللَّهِ خدای غه الَّذِي خَلَقَهُنَّ اول خدای کیم یارانی کچه و کوندوز تَوْبَاتِهِ و آری فی إِنْ كُنْتُمْ
 اگر بار سیز سیز لار کیم هر یک یوز دین آيَاتِهِ تَعْتَدُونَ ایکن تا پهنور سیز لار کیم سجود عبادت لار نیک خاص ریغی دور
 اول خالق تَعْتَدُونَ که کیم که مخلوق تَعْتَدُونَ که کیم که مخلوق تَعْتَدُونَ که کیم که مخلوق تَعْتَدُونَ که کیم که مخلوق
 مسعود رضی الله عنه دین فَإِنْ اسْتَكْبَرُوا پس باش اگر تار سا لار سجده قیماق دین خدای غه اندین فی زبان فَالَّذِينَ
عَتَدُوا تبارک پس آرا کیم نیک پروردگار یک نیک فاشیدا دور لار فرشته لار دین سَيُجْزَوْنَ که نماز او قور لار

سجده

اینک او چون یاسنج ایور لار انجا و او کار لار باللیل و النهار کجی و کوندوز و اینی دایم ایستک طاعتی سجد مشغول و لار
 و همد لایک امون و آلامول بولاس لار عبادت کوبلوکی و تا منافع بسیار یعنی دین امام اعظم رحمه الله سوندا
 سجده قبول لار کیم سجده نیک سوزی سوندا تمام بولوبوتوز بوابن عباس و ابن عمر رضی الله عنهما نیک روایتی دور و بو
 اون پرنجی سجده سی دور علما اتفاقاً جمله قرآن سجده لار بدین و حضرت شیخ قدس سره فتوحات امونی سجده اجتهاد
 ایستب دور و بو بورد و بتور کیم اگر اولنی آیت نیک کفرید سجده نیکه لار شرط سجده سی بولغای کیم یاق دور
 نیکدی تعالی قولیفه ان کنتم آیه تعبدون اگر اکتیجی آیه دین سوکنک سجده بارسه لار نشاط و محبت سجده سی بولغای
 کیم مغزین دور بولکه لار نیکه کیم و تم لایک مون و من آیاتید و اینک قدرتی نیکه آیه لار بدین آنک تزی الارض
 اولدور کیم سین کور اسین برنی خاشعته سولغان و تودغان فاذا انزلنا پس چون زبان بسیار ساکنه علیها
 الماء اهتدت تهرانک کاکیر و رات نیکه جنتی کاک آذین و مرتبت و اونار و آرتوق بولور اوت پله ان الذی
 انخاها در ستون پله اول اولوک برنی تیر کوز دی لمیحی الموتی سر اینه اولکلار نیکه تیر کوز کوجی سید و ائله
 علی کل شیئی در ستون پله کیم اول بارجه نیکه لار کاکیر کوزماک و اولسورماک کاکیر یقینا توانادور و اینک قدرتی نسبت
 بارجه معقول لار نیکه دور ان الذین در ستون پله آلام کیم یجدون میل قبول لار استقامت بولیدین ایگری بولور
 لار فی آیاتنا پرنیک کاکیم نیکه آیه لار نیکه یعنی انداطن کور ساتور لار یا باطل تا وین قبول لار و ثواب طاعتین
 قانارور لار لا یحفظون یا سلاسل لار علیتیا بیز کاکیم نیکه بارجه سینی پلور پیز وطن الحاد و جزاسین آلامه سیکور
 بیز اقمین بلیقی فی النار آو کیشی کیم سالیغای اوت و افسر لار اتفاقاً سله مراد ابو جهل دور سینی اول کیم کوباک قابلی
 بولغای خیر نیشی راق دور ام من یأتی یا کیشی کیم کیدکای امثا امین توفیق دین یوم القیامه قنات کونی کیم اول
 حضرت پنهان صلی الله علیه و سلم دور و امیتب دور حمزه رضی الله عنه یا عمر یا عثمان یا عمار رضی الله عنهم اجمعین اعملوا
 نور توتان امری دور کاز لار کاکیر ایور نیکه لار ما شتمتم سرنی تبار سیز لار ائله در ستون پله کیم خدای بجا
 تقملون اولج سیز لار قبول سیز لار بصیرت کور کوجی دور و انجا جزا بر کوسید دور ان الذین کفرؤا احتقین پله آلام
 کاز بولدی لار بالذکر قرآن نیکه کیم یا و نیمان نیکه نیشی زاغی دور لما جاء علم اول قت کیم کیدکی آلامه الایمانه لار
 و سیزه قیلوجی لار دور لار و ائله در ستون پله کیم قرآن لکتاب عزیزین سر اینه کابلی دور ارجمند و کرامی خدای
 فاشید یا کوب اسبع لیغ یا عدیم النذیر امام قشیری قدس سره امیتب دور کیم قرآن عزیز دور اینک او چون کیم
 عزیز پروردگار نیکه کلامی دور کیم عزیز و شتمه عزیز رسولغه عزیز امت او چون کلیلور و بتور یا او کیم دوست نیکه
 نامه سید و دوست فاشید او دوست نیکه نامه سی عزیز دور دوست لار نیکه فاشید لار آیاتیه الباطل و کیدکای
 اول کتاب پله مسج باطل من بین نیکه نیکه آلی دین و لامن خلفه و نه اینک سوکنی دین یعنی مسج جت دین
 باطل انجا منظر بولاس یا ارتوق لون و اسوک لوک انجا بول تا باس یا اینک خبر لار بجا او ککان و کیلوجی
 دین یا لغان تا سلیغای نیکه اول مبارکاتی دور من حکیمه و انا خداوند دین حمید او کولکان ما یقال لک

اول در کجا
یا معقول سولین

ایناس را سخا ای محمد سنیک فومینک کافر لاری الا ما قد قيل كذا و لیه تحقیق اتیب دو یعنی
 کافر لاریتیب دور لاریتیب مبارک غار کافر من قبلک سیندین برون حضرت عزت سلی پرورد اوزی نیک
 حبیبی فدی که کافر لاریتیب سوز لاری دین فایفولوق بولما غیل کیم موندین برون سر پنهانی کیم بار ایدی قوم سنیک
 سکر لاری انکا اوشبونی اتیب دور لاریتیب سنیکا اینور لاری ان مرهاتک در سنوق پله کیم سنیک آفرید کارینک لذو
 مغضبه مرانید بار یقماق انکا سید و ربی لاری و آلا رینک انکا اشکوچی لاری و ذوق عقاب الیچو درد لیک
 عقوبت ای کاسی مشرک لاری و کذب لاری کینتور و پوز کیم توش سنیک کافر لاری اتیب لاری لاری و آن عجم یعنی سید
 اینیب کیمادی یا نیکا بعضی اندین عربی ایاس ایدی و بعضی عجمی تا مر ایکی قوم اندین اسینگ اتفا یار آیه کیدیا
 بوکر بیز مبارک بر دوک بو کتاب نی فلانا انجیلیت قرآن عرب لغتی سنیک اوزکا لقا لاری مرانید ایتور ایدو یار
 عرب نیک کافر لاری لولا فضلت سنیکا پید اوسویدا قیما د یار آیات کتاب نیک آیه لاری نی پله کیم پیز
 بیکی ای بیز انجیلی اباعجمی کلام و عربی و عربی مطب قل هو الیقین بو کتاب للذین امنوا الارغه دور کیم ایمانی
 کینتور و پوز لاری هدگی بول کورس کوجی دور حق قد و شفاء و شفا پر کوجی سنک و شبهه اغرض لاری دین و الذین
 لا یؤمنون آلا کیم ایمان کینتور ماس لاری نیک پله فی اذ انهم حوق آلا رینک قولان لاری ادرغ بیغ دور
 یعنی ایشیتاس لاری و موش قولانغی پله ایشیتاس لاری و هو و اول کتاب علیکم عی الارغه یا بو غلوغی دور تا نیک
 کمالی جمالی نیک جلوه سینی کور ماس لاری اولک اول کرده کیم قرآن ایشیتاسکی و ایشیت حقیقی نیک کور ماسکی کاسافر
 و سوخور دور لاری ایدون ندا قیلور لاری من مکان بعید براق بر دین یعنی لاری نیک منلی کیشی نیک دور کیم
 آتی براق و اوزون بر دین جافیر غار لاری نه او قوعوجی نی کور کای و نه انیک آوازین ایشیتاسکی پس انکا اول جافیر
 و قدین نی اسینگ نیکای و لقد اتینا و تحقیق پله پیز پر دوک موسی غه توریه فاختلف فیله
 پس اختلاف قیلد یار اندا انداق کیم قرآن دایینی بعضی اینانند یار و جمعی کذب قیلد یار و لولا کله سبقت
 و اگر نکلد بولس ایدی کیم ای کاری لیک نوب دور من مرهاتک سنیک پرورد کارینک دین یعنی قیامت عده سی
 و خصوصت فصلی محشره صد سیدین یا کذب لاری عذابی نیک تاخیری لغتی مرانید حکم قلیلیسه ایدی پله کیم کذب
 ای ارا و سناصل بولور ایدو یار و ایشیت دور سنوق پله کیم بیود یا عرب مشرک لاری لغتی مشاک کاندو دور لاری
 منته توریه دین یا قرآن مرهاتک کانی اضطراب قد کینتور کوجی من عمل صالحا مر کیم قیسه عمل بخشی فلنفسیه پیز نیک
 لغتی و چون دور یعنی نیک آسینی انکا مینار و من اساءه و مر کیم یان قیلد فعلیکها پس انیک نفسیک دور یعنی نیک
 ظری انکا قایتور و ما مرهاتک بظلام و یوقنور سنیک آفرید کارینک سم قیلعوجی للعیبک بنده لاری غه کیم مر عمل غه
 کور انکافات بو یور ماغای الیکه خدای ساریغ یورد قایتار یعنی علم الساعه قیامت بیماکی یعنی اندین کیم
 سوال قیوم یار انیک ملین حواله انیک حضرت سید قیماق کیراک کیم اندین اوزکا کیشی بیاس و ما نخرج و حقیق
 کیماس من ممرت بیج سیده من انکماها اوز تیری لاری دین و ما نخرج و یوک تو ماس من انکی بیج بیجی

و لوجعلناه

کاساکور

الخ والخامس والعشرون

انسان دین و او را که سیدان لار و کلا تضرع و قوی باس او را بویکنی الابعلیه مگر خدای بیما کی سله یعنی اندا کیم
قیامت نی اول بیور سیده لار و نتاج علی داغی انیک خاصه سیدور و یوم ینا دیهم و کونی کیم او توغای خدای
مشک لاری و توغی یوزدین ایقای این مشک کانی قایدور لار منیک مشرک لاریم سیز لار منیک کانیکننده
قالوا اذناک ایور لار خدایا ایستور دوک بیز سنکا و ایون بزم ما مینا یوقور بیز دین من ستمید
سج تا نوقور پر کوجی لار منیک مشرکی کاکیم بیز لار دین تبر قیلدونی بیز وصل و بیز عنه مشرک
لار دین ما کانی ایدعون اولجه بار ایردی لار کیم تا میندی لار من قبل قیامت دین بورون یعنی بت لار غه
کیم دینی داتا پنور ایردی لار اول کوند اکور ما کالیار با آلار دین مدد تا باس لار و ظنوا و نقی پلکا یلار
کیم عذاب عقوبت بن ما طعمه یوقور آکار غه من حیض مسج قاچاریری لا یتام الانسان مول بولسا
کافر من دعاء لکثیر حیثی بیغ تیلماک دین بوجها ندامت و صحت دیک و انیک امثالی وان مسته الشر
و اگر سینه انکا یا نغی بوق سیز بیغ و اغریغ بیغ دیک فیقوس پس نوسید سیز دور راحت دین قنوط امید
کیس کوجی رحمت دین و یاس قنوط یعنی نوسید نیک و امید کینماک کیم کاف لار و یولار ذغانلار منیک صفتی
دور والن اذقتاه و اگر تا سوزاق بیز اول کاف لار غه رحمة مینا با غیشلادی بیز نیک فاشیز دین تن
درست بوق و بای بیغ دیک من بعد ضراء مسته قایت بیغ دین سونک کیم انکا یکنان بولغای لیقون
بر اینده ایقای هلما بوخیر و عافیت لی منیک او جون دور و مین انیک مستحق مین یاد ایم منکا بولغوسیدور
و زوال تا با غوسیدور وما اظن الساعة و کمان ایتماس مین قیامت نی قائمة قوبقوجی یعنی حاضر بولغان
مرا چشمه و بشت نگاری دور والن مرجعت و اگر قایتار سه لار مینی الی دبی منیک پروردگاریم سارینه یعنی اگر
وجه سله کیم سما نلار تو هم قلیب دور لار قیامت قایم بولغای مینی قوبار غا یلار ان لی دست بوق سله کیم منکا
عنده خدای فاشیدن لکثیر اولجه حیثی راق بولغای یعنی منیک استحقاقیم نعمت و کرامت و ثواب دور
خواه دینی و او جواه عقبی داه زمی تصور باطل ز سنی خیال محال انام ثعلبی رحمه الله حسن بن محمد بن علی بن ابی طالب
رضی الله عنهم دین نقل قیلور کیم کاف ز غه عجب اکی متناسی دور پیری دینی دکیم ایور قیامت و اجبت یعنی منکا
بولغوسیدور و پیری عقبی دکیم ایستور سیدور یا لیتینی کنت ترا با و مسج قایسی بواکی آرزو دین وجود تا با غوسیدور
فلنبتن الذین کفروا پس خیر قیلد لیک بیز آکار غه کیم ایمان کیستور و ایدیلار بما عملوا اولجه سله قلیب دور لار
کفر و تکذیب دین و اخبار تعذیب غه بولغوسیدور ولنذیقتهم و سارینه تا سوزا لیک بیز آکار غه
من عذاب تخلیط قایت و اولوغ عذاب دین و آکار غه مینار عکسی اولجه منیک اعتقاد قلیب ایردی لار
نعمت و کرامت دین واذا انقمنا و چون انعام قیلد بیز و عافیت ایستکین اجاق بیز علی الانسان
کاف ز غه اعرض یوز ایور و مشرک دین و نأسی بجانیه و یراق بولغای اوزی سله حق بولسیدن یا اوزینی
پرسارینه تارغای سپاس قیلد بیغ دین واذا مسته الشر و چون پسته انکا بلا و محنت فدود دعاء عریض

پس اولونج و کوب دعا ایگاسید و رتبه قلیب دور اولونج دعای نینه کاکیم یا سلیفی بار دور انیک کینک لکی و کوب لکی
 او چون قل ایقل ای محمد آرا سینه خبر بکنیز لار منکاکیم فی نفس لامر کور بوسه قرآن من عبد الله خدای شمدین
 مکر کفر قهریه و سیز لار کافر بولد و کنیز لار انیک پله نامل سیز اندامن احصل کیم دور بول آرا غاراق ممن هو اول
 کیشیدن کیم اول فی شفاق بعید یراق خلانی و ابوغای خدای دین معنی کیم بو لغای سیز لار دین بول آرا غاراق
 کیم دایم سینه و عناد و انکار و افساد مقامی و سیز لار موصول وضعی صلیه یریدا لار انیک عالی نیک شرحی و ضلالی
 نیک آرا معنی نیک تعقلی دور امام ابوالبث رحمه الله تعزیر میا مذکور دور کیم ابو جهل حضرت رسول صلی الله علیه و سلم
 ای کیم آجی بزرگ کور سات اول حضرت آئی فی ایکی یا یریم قیلدی ابو جهل ای ای قریش محمد آئی فی سحر قیلدی سیز
 که نیک اطراف جوابی غه کیشی سبار سکنیز لار تکیشیلار دین سوال قیلغا یلار کیم بو صورت فی کوروب سیز لار یا یوق
 اگر آفاق اهل مشا هده نلیب دور لار آیه دور و اگر نه محمد سحر دور پس ایلی لار هر طرف غه سبار دملار و بارجه
 انیک کورکانی دین خبر پردی ابو جهل ایی هذا سحر مستر بو جا دولوغی دور بارجه آفاق قد سیتب حضرت عزت
 آیه سباروی کیم ستریم هم بات بو لغای کیم کور ساکنای بیز الارغه یعنی قریش نیک کافر لارینه آیاتنا اوز
 قدر تیز نیک نشانه لاری کیم سیری اندین آئی نیک یار ماغی دور فی الاقان جهان فیق لار لاریدا و فی الفسهم
 و الار نیک نفس لاریدا یعنی که دا حنی یتبین هکمه ماروشن بو لغای آلا رغه انله الحنی در ستون پله کیم
 بیز نیک رسولیز حق دور اولدیکلف برنگ آبا میماس دور سنیک پروردگار نیک انله اولکیم اول علی کل شی
 بارجه نیک کاشه نیک ناموق دور یعنی اگر کافر لار سنیک معجزه لار نیک نیک انکار نین قیلسه لار سنیک حضرت آفریدگار
 ناموق قد سبار بعضی انکار دور لار کیم آفاقی دلیل لار اول حضرت نیک خبر لاری بو لغای نیکلوی حادئه لار و بولوغی
 واقع لار دین روم دین و فارس نخی دیک و انفسی آیه لار اولجه که اهل ارا واقع بولدی مخط و خوف اولتورماک
 و سیندور ما قدین معالم و اکیلتور و بتور کیم آفاقی اوکان است لار نیک واقع لاری دور کیم الارغه اندین خبر پردیلا
 و انفسی بزرگونی نیک واقع سی دور و نضول امجد بن کعب رحمه الله دین نقل نلیب دور کیم آفاقی اسلام دینی نیک
 غلبه یعنی دور مهدی ظهوری نیک فی داو انفسی بفر صلی الله علیه و سلم و فی دا ایزدی که نخی و عرب لار نیک دردی
 و قودی دین و جمعی ضمیرنی عاید آدمی لارغه تو کار لار یعنی کور ساتور بیز کنیز لار کاک آفاقی دلیل لارنی کیم بنیان
 ویران یعنی دور و انفسی آیه لار کیم بدن لار پلاکی دور با آفاق و از منده و مکان لار احتلا فی و انفسی و اکل تفاوت
 حال لار و مزاج لاردا و با آفاقی مصنوع لار نیک عجایی دور کورک و سیز بولدوز لار و یفاج لار و آریغ لار و سیه
 لار و اندین اوزکا و انفسی حکمت بدایی و صنع غرایبی کیم انسان انفسی امانت دور و احقاف و اکیلتور و بتور
 کیم آفاقی اولونج عالم دور و انفس کچیک عالم و سرنی قدرت دلیل لار دین اولونج عالم دا بار دور انیک نموداری
 کچیک عالم دا بار دور و نزع انک جرم صغیر و نیک نظوی العالم الاکبر بارجه اولجه نیک عالم دا دور انسان
 نشانی و اندرج دور جملا س نشان محل کچیک عالم دور صورت بوز دین و عالم مفصل اولونج انسان امامت بوزید

کیم پر می سزا سزایین نمی دور و هر می سزا اثباتی و یستغفر لکم و یارب یقماق سبلا لخد اربن لمن فی الارض
 کیشیلاری اوچون کیم بر او دور لار مومن لار دین الاین الله سبکنیز لار دستلوق سله کیم خدای هو العفور اولدو
 یارب یقما غوجی نبده لار نیک یازوغنی فی الرحیمه مهربان لار غه توبه قبولی سله و انیک غفرانی و رحمتی میامنی دین دور
 کیم فرشته لارنی یازوغلوق لار نیک استغفار می غه بو یور و سبور والذین لخدوا و لار کیم توتی لار مین دونه
 خدای دین اوزکا اولیاء دوستلار یعنی شریک داندا لار کیم دوست لوق سله آلا غه تا مینور لار الله حفظ
 خدای قلا غوجی دور علیکم لار نیک سوز لاری و عمل لاری غه و آلا غه کوراجزا پر کوسیدور وما انت علیهم
 و یوق سین ای محمد لار غه بویکیل قویولغان تا لار نیک عمل لاری نیک سا قلاما غین قیلغای سین بلکیم
 سنا دعوت و شریعت احکامی نیک تبلیغی دور و بس و کذلک و انداق کیم وحی قیلدوق پز سر سفیری غه
 اینک قوم نیک تبلی سله أوحینا الیک وحی قیلدوق پز سنا قرآنا عربیا قرآنی سنیک قوم نیک لغنی سله
 کیم عرب دور لار لینشد تا قور قوتق ای سین انیک سله أم القرئی شهر لار انداسی نیک اهلنی کیم مک دور
ومن جهنما و هر کیم اینک سکر لار میا بولغای یعنی بارجه شهر لار نیک اهل لارینی و مقرر دور کیم تو کال سرنی مک سرنی
 دین یایب دور لار پس بارجه شهر لار نیک اصلی اولدور و بارجه اینک سکر لار پیدا دور لار و سند و قور
 قوتق ای سین کیشیلارنی یوم الجمع جمع کونی سله یعنی قیامت لار سب انیک واقع بولما غنی دا و انی جمع کونی
 ای کیم اولین و آخرین اول کوندا پیغمبر سیدور لار یا جمع قیلغای لار ارواح بولغنی اشباح سله یا عمل فی اعمال
 سله یا هر کیشی نیک مثل سین و سین دین سوک سینه آلا رنی تور دور غا ملار فریق فی الجنة کروی نی
 اوجام غه ای نیک ملار کیم مومن و موجد دور لار و فریق فی السعیر و کروی نی توغ دا تا شلا غا ملار کیم منافق
 و مشرک لار دور لار ولو شاء الله و اگر تیلایه ایدی خدای تعالی جعلهم سر اینه قیلور ابردی بارجه خلایق
 فی اتة و احده پر کروی بی ایت بولیدا یا ضلالت طریق دا ولکن یدخل و لیکن ایندورور من کتابة
 هر کیشی تیلایه بول کور سا تاک و عبادت توفیق غه فی مرحمتهم و زنی نیک اوجامی دا والظالمون و کوچ
 قیلغوجی لار یعنی غوا ایت و خذلان بیابانی نیک سرکردان لاری کفر و نفاق اهل دین سا لهم یوقور لار غه
 مین قری مسج دوستی کیم آلا نیک ایشی سنک مسولی سی بولغای والانصیر و نه یاری کیم عذاب آلا دین قایتار
 غای أم لخدوا بلکیم توتور لار کافر لار مین دونه خدای دین اوزکا اولیاء دوستلار لار دیک و آلا
 نیک دوستلوقی نیک لافین اورار لار فان الله پس جن خدای والوئی اولدور دوستی کیم دوست لار غه مدد
 قیلغای و هو یحیی الموتی و اول تیر کوزور اولوک لارنی قدرت سله نه آلا نیک عاجز لاری و هو و خدای
 علی کل شی بارجه نیک قدیر توتان دور و لار نیک بت لاریف توتان یعنی توتور وما اختلکم و اوج
 اختلاف قیلور سزا لاری مومن لار بینهم اول نبه دا کافر لار سله من شی سر نیه دین و دنیا ایشلار دین فکل
 پس اینک حکمی معوض دور الی الله خدای غه و اول حکم قیلغوجی دور اندا قیامت کونی ذکر اول کیشی کیم جن حکم

اسکد کر مسمکام

انیک صفتی دور الله حق خدای دور رَبِّی منیک پروردگاریم و آفریدگاریم عَلَيْهِ انکا نه اندین زکا کا
تَوَكَّلْتُ توکل قلب من او زوم منک بارجه ارشاد و او زوم لاریم فی انکا تقویض قلب من وَ اِلَيْهِ
اُنِيبُ و انیک سارینه قاجتار منین بارجه حال لاردا کیم فی الحقیقه بنده کا اندین او زکا مرجع و مال یوتور
قَاطِعِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ کوک لار ویر نیک یار تقوی سی و پیدا قیلغوجی سی جَعَلَكُمْ یار اتی سیز لار
 او چون من انفسکم سیز لار نیک جنسکزه دین ازواجنا خاتون لار و من الانعام و یار اتی توار لار
 فی ازواجنا تور لوک تور لوک صفت لار يَذُوقُوهُمْ کوب قیلور سیز لار کا فِيهِ تن اوج و تناسل و ایا بو
 وجه داخلت بین لیس یوتور کیشله انیک او ختاشن شیئا نیه مثل لفظی عرب کلامی و از اید بولور
 قوله تعالی فَاِنْ اٰمَنُوا بِمِلَّاتِنَا یا مثل ذاب معنی سی پله دور اندان کیم ایور لار مشکک لایفعل کذا
 بو آیه داروا ایماس مثل فی حقیقی غه قویما کیم بولغانک تاقص غه کیم نیک مثل و ننی نیک اثباتی دور
وَ هُوَ السَّمِيعُ و اول ایشیکوجی دور بارجه سموعات البصیر کور کوجی دور بارجه بصیرات فی لکه انکا دور
مُقَابِلِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ کوک لار ویر نیک خزینه لار نیک کلید لاری یعنی رزق نیک منافع کیم کوک
 نیک خزینه سی دور یا مغور ویر کچینه سی اوت نیک يَبْسُطُ الرِّزْقَ کیم قیلور روزی فی لِمَنْ يَشَاءُ
 هر کیم او چون تیلسه ارادت مفضا سی پله وَيَقْدِرُ و تار قیلور هر کیم تیلسه مَسِيئَةً و ننی غه پله اِنَّهُ
دَرَسْتُ و سلق پله کیم اول بِحُكْمٍ شیخی بارجه نیکا قبض و بسط استحقاقی نیک و قایمی دین عَلِيمٌ و انا دور
شَرَعَ بیان قیلدی و آیتی و تاملادی خدای لکه سیز لار او چون مِنَ الدِّينِ طَاعَتٍ و عبادت و توحید
 اصلی دین مَا وَصَّى اوچه بو یوروب ایردی بِهِ اول نیه کا نُوحًا نوح بن مک علیه سلم فی وَ الذِّكْرَ
اَوْحَيْنَا و اول نیه کیم وحی قیلدق بِزِ الْيَكِّ سنکا یعنی اصل مشرک دین دین کیم نوح و سنیک ارایری
وَ مَا وَصَّيْنَا بِهِ و اوچه بو یوروب ایردوک بِزِ الْيَكِّ بلیه اِبْرٰهِيْمَ و موسی و عیسی بو سغیر لارغه دِينِ
دِينِ اَنْ اَقِيْمُوا الدِّينَ اولدور کیم اقامت قیلغای سیز لار و توکال تو تعالی سیز لار دین نی کیم ایمان دور
 اوچه پله ایک تصدیقین واجب بولغای و خدای احکامی سنک زمان کومار ماکلک دور وَ لَا تَسْفُرُوْا فِيْهِ
 و سفرف بولانکیز لار اید یعنی اختلاف قیلانکیز لار اول اصل داکیم توحید و طاعت دور کیم شرایع فزوعی و ا
 اختلاف لار بولور زمان لار و وقت لار و بنده لار مصالیح غه کور اکبدر اولوغ دور و غیره و دشوار علی
المشركين شرک کیلور کوجی لار کا مَا تَدْعُوْا اوچه سِينِ او قور سین الارنی اِلَيْهِ انیک سارینه توحید و
شُرْكِيْكَ ننی دین اللَّهِ تجبخی خدای تار تار و بنار اِلَيْهِ اوچه نیک سارینه سین او قور سین با درست و راست دین غه
مَنْ يَشَاءُ هر کیمی تیلسه با سیدار اوزی منک دوستوغی او چون با آتی رسالت جنتی کا کیم اراده قیلور و پهنلوی
 و بول کور ساتور توفیق و ارشاد پله اِلَيْهِ حق دین غه مَنْ يَنْبَغِيْ هر کیم قایتغای حق ته و بوز کیلور کا ی انیک سارینه
 یعنی هر کیم بارجه این بوز ایور کا ی و آتی تیلکا ی حق سبحانه تویز بول انکا کورسنگای وَ مَا تَقْرَءُوْا اوچه پله

او نجان امت لار عا دویک و شود و احباب ایکه و اندین اوزکا یعنی ایریلا دیلار دین دین الاکر من بعد
 ما جاء علم العکرم اندین سوکیم کیلیدی الارغه پهاک پیغمبر لار خبر لار دین بو یا دین دین قایما دیلار بیود و نصا
 کمر اندین سوکیم پله دیلار پیغمبر نه نوریه و انجیل و آیت لار دین یا علم دین سوکیم بیکه تم فرق صرف
 ضلال دور بقینا و بو قایماق سکا رینغ و جبار رینغ یوز دین ایردی کیم واقع دور پله آرا آرا یا جاه و ریاست
 تیلماک او جون با صدی مینک سبی پله کیم پیغمبر صلی الله علیه و سلم غه بار ریدیلار و لولا کلمه سبقت
 اگر نه کلمه بولسه ایله کیم ایله کیم لیک تو تو بو یعنی وعده من سر بک سنیک پروردگار دین الاریست
 مصلت پر مکی و الی اجل مستحق تا آت ایتلکان زمان غه کیم عمر مینک تفری دور یا قیامت کونی لغضی بیستهم
 هر اینده حکم قیلور ایردی آلا آرا بسطل عذاب غه و محض خلاصی غه و ان الذین و در سملوق پله الاریکم الو حق
 الکتاب پر یسب دور لار کتاب یعنی قرآن من بعد هم او نجان امت لار دین سوکیم مراد او حضرت صلی
 الله علیه و سلم زمانی مینک کافر لاری دور لار کیم قرآن الارغه پر دیلار و الاریفی شاک هر اینده سکا و دور لار
 مینه دین دین یا قرآن یا پیغمبر صلی الله علیه و سلم دین هر یسب شکی تهمت و اسالغوجی فلان لک هر یسب تفرق و جون
 کیم الاری دین واقع بولور بو فادع او تو غیب خلق نی اتفاق پله اسلام ملی غه و استقمه و مستقیم بولغیل
 دعوت که کما اهرت اذاق کیم بو یور و لوب سین انیک پله تبیان و اکیستور و بو کیم و لید بیغیره اول
 حضرت صلی الله علیه و سلم غه ایله کیم دین و دعوتی دین کیم باز دور قاسقیل تا مین اوز مال لار دین ملی بار تو سنی
 سکا پر امین و شیبته بن ربیع و عده قیلدی کیم اگر انا لار دین کا قایما کیسک انک اوز قیز یعنی سنیک عهد سکا
 ایندور امین بو آیت نازل بولدی کیم اوز دعوت سکا مستقیم بول غیب دین و ملتیک دا و لا یتبع و اکر ا
 شما کیل اهو اعلم الاری نیک باطله آرزو لارین و قل امننت و استقیل ایمان کیستور ب مین بما انزل الله
 اولجه پله تو بان میا رب دور خدای من کتاب دین سکا و سیدین بوردنی انبا غه یعنی بارجه منزله
 کتاب لارغه ایمانیم بار دور و حق سجانم بارجه کتاب لاردا توحید که حکم قیسب دور و اهرت و بو یور و لوب
 مین لا عدل انیک پله کیم عدل قیقای مین و سویت ساقلا غای مین بیکه سیز لار آرا یعنی اشرف الازال
 حق که او تو غای مین و شرایع حکومت لار تبلیغ و امیل قیقای مین الله مینا و هر بیکه خدای پزینک و سیز
 لار مینک آفرید کار سیز دور لنا اعمالنا پزکا دور پزینک کردار لار مین جز اسی و لکه و سیز لار کا دور اعمالکم
 سیز لار مینک عمل لار سیز مینک با دانی لاجحه مسج خصوصتی بو متور بیکنا و بیکه پزینک و سیز لار ارا یعنی
 حق ظاهر بولدی و حجت و استیجاب غه محال فالمدی و اگر کیشی خلاف قیسه عناد و سکا رینغ یوز دین بولغوسیدور
 الله یسبح خدای غیش تورور بیکنا پزینک ارا قیامت دا و الیه المصیر و اینک سارینه دور بارجه نینک
 قایما غی بعضی نیک کاشهد اجماع مینک عدی منسوخ دور و الذین تکا خون و آلا کیم کافر لار دین خصوصت
 قیفا دیلار و جدال ایسکا لاری فی الله خدای غه و جل دینی و این بعد ما استحبیب اندین سوکیم کیم احابت قیلب

لکه خدای سوزنی یعنی میثاق کوفی داستار قلیب دور لار انیک ربو پیئی غه یا مراد هیود دور لار کیم خدای انیک
 سوزنی اجابت قیلد یار توریه دا و رسول صلی الله علیه وسلم غه ایمان کیلتور دینار یا او کیم مجاهد قیلور لار انیک
 کیم خدای اجابت قیلدی اوز رسولی نیک دعاسینی معجزه لار اظهار ی بده دلالت قیلغوجی انیک جین یعنی غه حجتهم
 ذ اِحْضَة لار انیک حجتی باطل دور عنک مره کیم لار انیک پروردگاری قاشید کیم آیه لار ظهور دین سوک
 خصم لار حجت لاری نیک ایرادی صرث عناد دور و علیهم غضب و الارغه دور خدای نیک غضبی مجاهد کیمی
 بیده دین ابطالی دا و ایتیم و الارغه دور لار انیک کفر کجا عذاب سئل یدک قاتین عذابی کیم اول توغ اونی بونفا
 الله اللّٰهی عن خدای انزل الکتاب اول کیشید و کیم تو بان مباردی کتاب فی کوک دین باحجتی راست بیغ
 و در سئو و المیزان و منبر لای تراونی تا موزون لار انیک بده تار تقایار تا سائب الغوجی و ساقوجی
 باره سید کوچ بولما غای محقق لار انکا دور لار کیم مراد میزان دین عدل دور معامله لار دا و عدل و راست بیغ دین میزان
 غه کسایت قیلدی کیم عدالت آتی دور و عدل انزالی عبارت بولما غای بو یور ما قدین انکا و عین المعانی دا کیلتور بو تور
 کیم مراد میزان دین حضرت سالت صلی الله علیه وسلم دور کیم عدل قانونی انیک بده تمهید تا باره انیک انزالی انیک
 رسالی دور و ما یدک مره لیک و فی نیمه دانا قیلدی سینی و فی سلور سن لعل الساعه شای کیم قیامت قیامی نیک
 و قعی قریب یا و ق بولما غای امام زاهد ائیب دور کیم لعل تحقیق او چون دور یعنی البه ساعتی کیم انذ قیامت کیم
 بولما غای یا و ق دور کیم سئو لاشو فور لار بهما ساعت قه یعنی انیک کیلما کال الذین لار کیم لا یؤمنون بها ایمان
 کیلتور ماس لار انکا آشو قانی استمز او تمذیب بو زمدین دور یا تیلار لار کیم سبهر صلی الله علیه وسلم وقت معین قیلما غی
 تا اول وقت کیلما غی و قیامت کیلما سه و الارغه انکا حجت بولما غای و الذین ائمنوا لار کیم ایمان کیلتور بو تور لار
 خدای غه و انیک سولی غه مشفقون تور فوجی لار دور لار منها قیامت دین کیم بهاس لار کیم خدای لار غه فی قیلور
 و محاسبه و مجازات نی وجه بده بولما غای و یعلمون و بیلور لار انهما الحی او کیم ساعت نیک کیلما کال راست دور
 الا ان الذین یلکمن لار کیم تحتین بده لار کیم یا دون جدال و خصومت کور سا تور لار فی الساعه قیامت کیلما کال
 دین یعنی ضلال بعید سرانیه یول آز ما قلیغ دا دور لار انواب دین یراق الله لطیف خدای دانا دور یا حجتی
 اشلیک بیجا ده اوزی نیک بنده لار یکا فضول اکیلتور بو تور کیم لطیف نیک تور معنی سی بار دور اول نهران
 امام قشیری قدس سره ائیب دور کیم انیک لطفی دین دور کیم کفایت دین آرتون پرورد و قوت دین آرزاق
 ایش بو یورور ایمیخی سیلا غوجی و قایسی سیلا غوجی انیک بده نیک بولما غای کیم بنده لار نی اوز یکا اصناف قیلدی
 او چونخی اینکا بیلکوجی و یراق کور کوچی کیم ایش لار نیک یا شورون لاری فی سلب و کوک لار انیک سیری لکا یا شورون
 قالماس تور تیغی ایش یا بقوجی کیشی انیک قصنا و قدری نیک سرینه یول ایما سم انیک ایشید اجه و چون
 نی دخلی بو تور موضع اکیلتور بو تور کیم لطیف اولدور کیم ایش لار نیک یا شورون لار فی علم بده بیلکای و جمهور نیک جم لار نی
 حکم بده او کار کای ترجمه رشف ائیب دور کیم لطیف اولدور کیم انیک شامل علی مصالح عنوا مضی نیک محیطی بولما غای

و اینک با سه حکمتی منافع عوایدی غنه مشتمل بولغای کشف الاسرار و الطیف ببنک معنی سی بخت بود چه بپله کینورد
 نور کیم نمت اوز قدری پله سپردی و شکرانی بنده نیک قدرینه کور تیلادی برزق روزی برورد روزی نیک لطفی پله
 من یشاء و هر کیم تیلایه کیم روزی پرکای و هو القوی و اولدور توانا لطف رحمت العزیز غالب حکم و ارادت
 و امن کان برید هر کیم بوسه کیم تیلایه اوز عملی پله حوث الاخرة اول سرای نیک خیرینی بنک امینی نی با نیک
 پاداشی نزلد آرتورور بیز انکا فی حوث خیر امینی دایا کفرت ثوابی دا اول جهان بنک ثوابی دین حوث ذکر ی پله
 خیر پردی تمثیل اوجون یعنی اندان کیم امین داننی آرتورور تا پری اندین کوب بولور مونیک بیک مومن نیک
 عملی کونین کون کا خدای نیک قاشید آرتوق بولور تا حدی کیم برزده احد تاغی نیک نیک چه بولور و من کان
 برید و هر کیم بوسه کیم تیلایه اوزی نیک کرداری پله حوث الدنيا دینی نیک بخشی نغین و سعی تیلایه اینک
 مناعی نیک حصولی و انقوت مهنها برور بیز انکا دینی دین اولجه ازلی متت پله اینک نصیبی دور و ماله و یوقور
 انکا فی الاخرة اول سرای دامن نصیب بیج بهره مرادکا فلار دور لار کیم همین دینی نی تیلار و بس با منافع لار کیم
 غرولار دامن لار پله اتفاق کور سا تور لار و لار نیک غرضی اولجه ایردی و بس پس آیت دایمی کیم هر کیم نیک
 تیلایه اولجه تقدیر نیک بیز انکا پرکای و کفرت نعتی دین بهره سیز قالغان و هر کیم کفرت تیلایه اوز نصیبی پله
 دین ایلیکای و عطفی دا آرتوق دین آرتوق فیض تا پله ام نذا اندان دور کیم کا فلار تصور تیلایه دور لار
 لکم شکر کور آیا ارا غنه شکر لار دور لار کیم یعنی آرا غنه دیولار بار دور لار کیم معصیت دا آرا نیک شکر ی دور
 لار شکر عوالم قو بو تور لار اوجون یعنی یا ساب دور لار لار نیک کونکلی من الدین جا سلیت کشف دین
 مالک یا ذن اولجه دستوری پر مایور و بو یور مایور به الله اینک پله خدای کج بشنی شکر و بو عوالم کار ی نیک
 و عمل دینی اوجون و بحیرد و سائمه تحزیمی و اینک امثالی و لولا کلمة الفضل و اگر نه کلمه راست بولعالم ایردی
 ثبت نصبا لار نیک مکافاتی دین تاخیری غنه لفتی بیته هر اینه حکم قیلور ایردی کا فر و مومن ارایا شکر
 لار و شکر آرا و هر پری جز ایله تا نغان بولغای ایردی لار اما فضل عده سی آرا آرا قیامت دادور و ان الطالبین
 و در ستاق پله کیم علم لار یعنی کا فلار لکم ارا غنه دور اول کوندا عذاب الیم در لیک عدالی کیم دایم اوزدک
 سیز بولغای شری الطالبین کور کای سین مشرک لار نی قیامت دامت شفیعین نور فان و قاجقوبی تما کسبوا
 اولجه نیک جزا سیدین کیم آرا قیلان بولغای لار و هو و آرا نیک عمل لاری نیک و بالی واقع بهم نیکو جی دور
 ارا غنه و الذین امنوا و الار کیم ایمان کیستور دیار و عملوا الصالحات و بخشی عمل لار قیلد دیار فی دروضات
 الجنات اوجاح لار نیک مرغزار لار بیدور لار یعنی بقعه لار نیک خوب راغی و اینک آراغ راغی لکم آرا غنه
 دور جنبت اما یشاء و اولجه تیلار لار و آرزو ایلیکا دیار آماده و مقرر بولور عوالم هر بهم آرا نیک پروردگاری
 قاشید اذلت اولجه یاد ایلدی اوجاح بیع لار نیک کرامتی دین هو الفضل الکبیر اولدور اولوغ فضل کیم کج جان
 اینک پله بنده لار کا آرتوق بولور و تور و اینک یانی دا دینی فانی نیمی اسر و کجک و فر و مایه دور ذلت اول

هج

ثواب کیم خبر پردی الذی یبشر الله اولدور کیم مرده پرور خدای انیک بیلد عبادده اوزی عینک بنده لاری کیم الذی
امنوا لاری کیم ایمان کینتور و وعلوا الصلوات و شایسته ایش لاری قیلب و خبر بقیدی بو کرامت لاری پله موس لاری
 عینک سروری عینک ارتوق قیلقان جهتی دور و اولدور کیم بیلک یلار کیم لاری عینک عملی ضایع ایماستور پس عیوبت ماسی
 دوا شهما و کور ساکک یلار و عبادت و طایفی غه آرتور غایلار امام ثعلبی قاده رحمة الله دین نقل قیلور کیم کوره مشرک لاری
 دین عینک پری پری کیم ایتمی لاری کیم تا پسر لاری کیم محمد عملی غه کیم انیک مباحثی دور دعوت و ابلاغ دین مزدی یلار
 ای یوق آیه کیددی قل لا ائمتنا الذکر اتقیل تیلما س من سیز لاری کیم علیه بنام کینتور کاک انجل بیج مزدی پیغی اغانی
 امت فی دعوت قیلقان اوجون مزدی سیلما ماید و انجل عیسی رضی الله عنه دین نقل قیلور کیم حضرت رسول صلی
 الله علیه وسلم مدینه گاکیددی انصار عینک اولوغ لاری حضرت رسول صلی الله علیه وسلم خدمتینه کلب ایتمی لاری سین
 پزینک خواهر میز عینک اولوغ سین و دین یولید ایزینک رهبر میز سین و کور ایزینک سنی کیم خبر عینک کوب دور
 و مدخلینک آزر بو یور ساکک قدری اوز مال لاری میز دین نفس شنو اولوغی و صدر انشراح پله عینک کینتور
 کینک بیز و بیک عتبه عینک خادم لاریغ تا بشور انیک تا سنی کیم حو ای کینک اصرق قیلقان و خاطر عاطر کینک
 اول مردین فراغتی بولغای بو آیه نازل بولدی کیم اسقل مین حکم لاری کینتور کاک کینک کینک مزدی طعمیم بو مستور
الا المودة لیکن دستوق تیلار مین فی القرابی قریند اش بیغ و ایتمی قریش کبراک کیم مینی دوست تو قیلقان
 قریند اش بیغ جهتی پله کیم آلا ربیله بار دور و جون رحم صله سی پله افتخار میتور لاری و سنگا مسج بطنی غه قریش دین
 بو مستور کیم قریند اش بیغ عینک سرشته سی بار دور پس کبراک کیم سنگا یاری برک یلار دشمن لاریغ و عینک
 پله دشمن بیغ قیلقان غایلار بو معنی قاده قولی عینک نسبتی پله کوب روشن دور و ایتمی دور لاری مراد ثابته مودت
 دور و القرابی یعنی مین رسالت مز دین تیلما س مین لیکن قریند اش لاری مینی دوست تو کینتور لاری و ابن عباس
 رضی الله عنه دین منقول دور کیم صحیبه بو آیه عینک نزولی دین سونک ایتمی لاری رسول الله سیز لاری عینک قریند اش
 لاری کینتور کیم دور کیم لاری عینک مودتی کبراک ایتمی کیم علی و فاطمه و لاری عینک ایکی اولوغی مراد حسن حسین دور رضوان
 علیم اجمعین تفسیر امام ثعلبی و کینتور و بتور کیم حضرت رسول صلی الله علیه وسلم عینک قریند اش لاری نبوئا شوم و بنو
 المطلب دور لاری کیم حسن لاریغ اولاشتور کاک کبراک و بعضی عینک کاشید امراد قرینی دین تقرب دور خدای غه
 یعنی دوست تو کینتور لاری و اندین سونک تقرب قیلینکیز لاری خدایغ صالح عمل لاری پله ومن یقرب و کیم کسب
 قیلد حسنه یعنی بیغنی یعنی طاعتی و عین المعانی و کینتور و کیم حسنه موند ایزینک ایتمی کیم کیم کیم
 اول بولغای نزد له آرتوق قیلور پز انکا هیهما اول حسنه و احسننا یعنی یعنی آرتوق قیلور بیز اول حسنه
 عینک تو ایتمی ان الله غفور دستوق پله کیم خدای یعنی اول حسنه اوجون یاریلقا غوجی دور اول یاز و قیلقان
 لاری سکود قبول قیلنوجی زمان کونما کوجی لاری عینک طاعتی فی ام یقولون افسدی بلکم ایتمی لاری کاک لاری کیم
 تو فور محمد و باغلا علی الله کن باغدی غه یا لغان نبوت دعوی سینه یا قرآن نزولی غه فان یشالله پس کس

تیلای خدای سَخَّرَ عَلَی قَلْبِكَ هر قویار سنیک کو نخلکونک کا و اگر افترا قیل سناک قرآن کی سنکا اد فو تو رور یا مهر
قویار سنیک کو نخلکونک کا صبر و شکیا بیغ پہلہ تا آلا رنیک ایذا و جفا سیدین متضرر بولما غای سین حقابن سلمی دا
سہل بن عبد الستری قدس سرہ دین نقل قیلور کیم ازلی شوق و لم یزلی بحستی مہرین سنیک کو نخلکونک کا قویار تا
خلق سنیک اجابت و اساسیدین فارغ بولما غای سین سَخَّرَ عَلَی قَلْبِكَ اللَّهُ الْبَاطِلُ و محویت سور خدای ایگری لیک و تو ز سیز
لیک نی و سَخَّرَ عَلَی قَلْبِكَ و آسنا را قیلور حق نی بِکَلِمَاتِهِ اوزی نیک سوز لاری پہلہ مینی وحی پہلہ یا قضا حکمی پہلہ کیم سج
کیم سنیک و فعین قیل الماس أَنَّهُ در ستون پہلہ کیم سنیکری عَلَيْهِمُ بَدَأَتِ الصُّدُورُ و درانا دور مرنیمہ کاکم کول لار
د اور یعنی سنیک راست لیسنگ و الار نیک افترا سی نیک کانی سنکا انکا یا شورون ایہ ستور و عین المعانی دا
ابن عباس رضی اللہ عنہما دین روایت قیلور قل لا آتکم علیہ لجا ایی ایکنانی دین سو نیک کرو ہی سنیک خاطر ہر خاطر
اسب ایگانہ و کیم ہنہ ہنہ نی اوز قریب اش لاری سنیک و دستلوغی عہ بویور ورتا اندین سو نیک الار نیک و زمانین
اینگای ہنہ و ہنہ کا حکم قیلما یار و جبریل علیہ السلام اول حضرت غصہ علیہ وسلم خبر ہدی اول جمع سنیک تہمت تو باغی
بو آیت پہلہ و حضرت رسول اللَّارِغَةُ ایی لار یا رسول اللہ تا مؤفقون ہر دور کیم سین جین ایقوجی سین و ہنہ بو اندیشہ دین
توبہ قیلور آیت نازل بولدی کیم و هَوَّجَ الدُّرَى و اول دور اول کیشی کیم کرم محض پہلہ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ قبول قیلور توبہ نی
عَنْ عِبَادِهِ اوز سبہ لار دین یعنی کیم ایکنان کا تیغا یار و یازوق دین او کو نکلما یار اول کا بنام نی قبول قیلور
و يَعْفُو و قویار عَنِ السَّيِّئَاتِ الاز نیک یا بیغ لار دین یعنی توبہ دین سو نیک یازوق لاری الار دین و نکا و
و يَعْلَمُ و بیلور مَا يَفْعَلُونَ اولجہ قیلور لار اندین سو نیک بخشی بیغ و یا مانع دین و حفص تا بیلہ او قویار یعنی خدای
بیلور اولجہ سیز لار قیلور سیز لار یازوق و توبہ دین و يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا و اجابت قیلور خدای الاز نیک
در خدای کیم ایمان کیلور و بتور لار و عَلَّوْا الصَّلٰحَاتِ و قیلد یار بخشی عمل لار و يَزِيدُكُمْ و آرتوق قیلور
الار نیک سُوْلِيْ نِي مِنْ فَضْلِهِ اوز فضل دین مینی ہرور آلا رتہ اولجہ انیک تیلما کی نیک جراتی دا بولما غایار
رویت و سلام دین و الْكَافِرُونَ و ایمان کیلور ما کا مار لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ الارغہ دور قایتین عذاب کی کیم حجاب
ذلی و عقاب دولی دور و سج عقاب یا نراق حجاب مذہبی دین بو ستور اصحاب صفہ رضی اللہ عنہم فخر و فخرہ سبیلہ
او نکلور رور ایرد یار ہر کون الاز نیک خاطر دیا اولی کیم نی بولما غای کیم ہنہ ہنہ ہنہ ہنہ ہنہ ہنہ ہنہ ہنہ ہنہ ہنہ
صرف قیلما غای ہنہ آیت کیلدی کیم وَلَوْ و اگر كَبَّرَ اللَّهُ الرِّزْقَ اجسہ ایدی خدای روزی نی لَعَبَادِرُهُ اوزی نیک
نہدہ لاری او جون و آلا رتہ کینک قیلدی لَيَغْوَا مہرینہ ستم قیلور ایرد یار فِي الْأَرْضِ سیر دا و استیلا و استیلا
چشیتب کیلور ایرد یار یا کتبر قیلور ایرد یار و فساد یار و فساد یار ایرد یار مُوغَالِبٌ دا دور کیم ذو النورین و عبدالرحمن عوف
رضی اللہ عنہما کیشیلار نیک مال بیغ لاری ایرد یار و مرکز الاز دین یعنی وطنیان ازلی ظاہر بولما دی و اسب دور لار
دینی مال یا منور و یک دور کیم بلر جہیر کا یا غار و ہر قطعہ داندین اولی اونار و جرن خلق طباعی اغیبی کیم سوا و سوس
سارینہ مال دور و سج سبب ہی پرورش الارغہ غالب و دینی مال بو باب لار دا سبب لار نیک قوی راغی دور

اهدای کیم پیوردی

پس اگر جنس سبحانه روزی خلق که کینک قلیسه ایدی کوراک باغی بو تور ایردیلار آنی حکمت پیلده اولاستور دی و
 لکن بیت و کینک تو بان بیارور روزی نی بقدر انی بقدر پیلده ما کیشا اودله تیلار انیک و چون کیم تیلده
 اینه بوسا ده در سکون پیلده کیم اول اوزنده لاریکا خسیر دانا دور لاریکک حال لاریفده بصیر کور کوجی معنی
 کورار و بیلور کیم هر شیکانی کیراک و پنجه کیراک و تجان کیراک و هو الذی ینزل الغیث و اول دور اول کینک کیم
 تو بان بیارور یا مغورنی من یجهد ما قسطوا انین سوک کیم نو مید بو نور لاریک کیکلای دین و یکشتر رحمت
 و یاسغای اوزرحمتی فی معنی یا مغورنی توز دور و رماغ و توز دا و هو الولی و اول دور مومن لاریکک و شکاری
 و لاریکک ایش یا ساغوجی سی یا مغور بیارماکی و رحمت و احسان نشری پیلده الحجیک اوکو لکان با رحمتیل لاریکک
 یا شکر استکوجی لاریکک ستانیده سی و من آیاتہ و قدرت و دلائلی و انیک طرقتی نیک نشانه لاریکک خلق
السموات و الارض کوک لاریکک لاریکک یا رماغی دور و ما بقی و اول پیلده یار اماغی فلیتوز دور دی فیها
 کوک و ایرد امین ک ایتہ تیر انکوجی لاریکک لاریکک لاریکک و جن و انس و اوزکا حیوان لاریکک
 هو اول معنی نیکری علی جمیعهم بو لاریکک بیماغی غه عشره عرصه سیدا اذا کیشا و مرغان تیلده قلید تو
 دور و مکن انین عاجز اباس اندا و ما اصنا بکدر و مرنی سیز لاریکک یار ای مؤمن لاریکک مضیبه مصیبت
 دین و آفتی دین ماله با تن یا اهل عیال فیما کسبت آنید بکدر پس اول سبب پیلده دور کیم کسب قیلدی سیز لاریکک
 انیک لاریکک معنی یازو قدار نیک شوم بوغی پیلده دور و مرزجه سنیک قضام دور اما سیز لاریکک یازو قدار نیک
 عقوبتی دور و عقیق و عقوبتیلور و اوتار عن کشتیر یازو قدار نیک کوبنی دین و اگر یازو سیزکا دیانی
 یتسه اجری نیک آرتو قوغی نیک بوجی بولغوسیدور امام ابواللیث رحمه الله اوز تفسیر ما کیشا و بو کیم رضی
 علی رضی الله عنه ای کیم امید و اراق آیی کیم خدای تعالی بغیر غه صل الله علیه وسلم بیاروی بو آیت دور انیک
 اوجون کیم خبر هر دی کیم بعضی یازو ق نیک سببی پیلده مصیبت نیک دور مین و کوبنی دین عضویت لور مین و اول انین
 کیم راق دور کیم یازو ق کیم هر قاعده عقوبت قیلدی دینی دینه قاعده عقوبت قیلغای عقوبی دا و ما انشده و بوق سیز
 سیز لاریکک کاز لاریکک عاجز قیلغوجی لاریکک خدای فی امر او ککرامکی دین یستحق نیک عذاب فیماغی
فی الارض ایردا و ما لکدر و یوتور سیز لاریکک من دون الله خدای دین اوزکا من قلی مسج دوستی کیم
 ایش یا ساغای دینی دا ولا نصیر و نه یاری کیم عذاب قایار غای عقوبی دا و من آیاتہ لاجوار و انیک تو انا یعنی
 نیک نشانه لاری دین بور و کوجی کیم لاریکک در یاد اکلا غلام تا غلار دیک غظت لیغ ان کیشا اگر تیلده
 خدای یسکن الیج ساکن قیلغای سلی نی کیم کیم نیک بوراک نیک سببی دور و چون اول بل سکن بولغا فیظللن
 پس بولور لاریکک لاریکک تور غوجی لاریکک ظلمه سوار تا سینده و کیم اهل اضطراب کرد ایدیه تو شار لاریکک
ان فی ذلک در سکون پیلده کیم بل لاریکک و کیم لاریکک اسی آیات سرانیه دلالت دور لیکل صبار هر صبر
 قیلغوجی غه کیم دا شکور شکر استکوجی کیم دین جبار وقت دا و بعضن یا اگر تیلده بلک قیلور کیم لاریکک یعنی
 انیک اهل لاریکک یا کسبوا اول پیلده سببی پیلده کیم کسب قیلدیار معاصی دین و یوقف و او کورور عن کشتیر

کیمه اهل نیک با زوقی نیک کوبی دین و ایشب دور لار نجات پرورد کوبی غه غرقه بولما قدین پس اگر تیلما
 خلاص لیغ پرورد مومن لار کا و اگر تیلما سه هلاک قیلور کا فلارنی تا انتقام تار تقان بولغای آلا ردین وعلیکم الذین
یجادون و ما یملکون الا لکم خصومت قیلور لار فی آیاتنا پز نیک قدر تیز نیک دلیل لار بد اکیم بلا نزول
 محل داما طهر یوسور لار غه من یحیی سجد قاجا ریری فما اویتتم پس اولجه هر یلیب سیز لار من سجد
 نیمه دین کیم بوجهان غه تعلق بار دور مال و او غول دیک فما ساع الحیوة الدنیا پس اول دنیا زندگان لیغ
 بر خور دار لیغ دور تا نیک سیز لار اندین فایده آور سیز لار وما عندنا لله و اولجه خدای قاستیدا دور کفرت ثوابی
 و جنت نعیمی دین خیر شیخیر اق دور و البقی و پانده راق للذین آمنوا اول کیشیلار او جون کیم ایمان کیلور اولار
 و کلی امر هم یتوکون و اوزی نیک آوزید کار یغه توکل قیلور لار والذین وآثار او جون کیم یحییون پر سیز
 قیلور لار دیساری بارور لار کبائر الا قیر اولوغ یازوقلار دین و الفوا حیث و یمان ایش لار دین و اذا
کما غضبوا و جون آجیق لاف لار مومن کیشیلار کا ربخی و زیانی و مکروسی نیک سببی جمله کیم آلا رغه یتکور کا ی لار
مم یغفرون آلا راد نکا دور لار آنی و عفو قیلور لار لهاب داکیلور و بتور کیم آیت فاروق اعظم رضی الله عنه
 شانی دادور کیم آنی مکه داسو کار ایردی لار و آجیق داکیم بولور ایدی سینکور و ریر ایردی سوکوجی لار نیک
 توضیح قیلما س ایردی و تبیان داکیلور و برورد کیم ابو بکر رضی الله عنه حتی دادور کیم توکان مال نیک نفقه قیلما
 غه علامت قیلدی لار و سوکاک کا یتکور دیلار و اول محل یتکور ایردی و علامت قیلغوجی غم معرضی بولماس
والذین استجابوا و آلا راد جون کیم اجابت قیلدی لار برهم اوزی نیک پرورد کار یغه مراد انصاف
 دور لار کیم حضرت پیغمبر صلی الله علیه و سلم آلا رنی ایمانده او قودی فی الحال طوع و رغبت پله قبول یتلدی لار
واقاموا الصلوة و قائم توتی لار نمازنی یعنی او ایتدی لار شرط لاری و ارکانی پله ایتک او قاتی دا
وامرهم و آلا ر نیک ایشی شومری کینکاش پله دور کیمهم آلا ر آرا یعنی هر ایش کیم قیلور لار پر سیری
 نیک صواب کورماکی پله ایار لار و مما اذنت لهم و اولجه دین عطا قیلد بیز آلا ر غه مال لار دین نیتقون
نفقه قیلور لار خدای بولیدا و الذین و آلا راد جون کیم اذا اصابهم البقی چون یتسه آلا ر غه سمی کا فلار
 دین ثم یتحصرون آلا ر دشمن دین اوزی نیک انصافین آکور لار یعنی آلا ر دین اشقام تار تار لار
 ایتک او جون کیم اشقام الماق کا فلار دین فرض دور و جهاد قیلماق آلا ر پله لازم و حجرا سیتة
 و یان کردار نیک پاداشی سیتة مثلها کرداری دور ایتک دیک ایتکی سیه نیک لفظی د ایتک
 بید کیم نه سیه دور کلام از دواجی نیک بولی پله دور اندان کیم وان غابتم فاعقبوا فتن عنی پس هر کیم
 عفو قیلد اوز سم کاری دین کیم مسلمان بولغای و اشقام قویماق نی کورسنگای اندین واصلح واصلاح
 کیلور کا ی اوزی و اوزی نیک نظامی ارا فاجز علی الله پس ایتک مزای خدای غه دور و مبهم وعده
 موعود نیک شرنی و عظمت یعنی غه دلالتی بار دور و تبیاندا حسن بصری رحمه الله دین نفل قیلور کیم قیامت
 کونی یتکوس بدور کیم هر کیم خدای دامزوی بار دور کیراک قوبغای و آغای مسج کیشی قوبغای مکر کیشی کیم عفو

تینان بونغاى ظالم دین اینه در ستون پله کیم خدای لایحبت الظالمین دوست تو تها سن ظالم لارنی معینی
 کیشیلارنی کیم ابتدا قیلغا یلا رجور پله یا اشقام واحد دین اولنگا یلا و لکن انقص و سر کیم کینه تار سنا ظالم دین بحد
 ظلمه انین سوئک کیم چور قیلغان بونغاى فاولنگک پس اول کروی کینه تار تقوی لار ما علیهم بحد یوتور اولغ
 من سبیل مسج بولی عتاب و علامت پله یا آلا رغه یلا روتی یوتور انما السبیل موندین اوزکا یوتور کیم
 معا تبه و معا تبه علی الذین کیشیلارکا دور کیم ابتدا یظلمون الناس سم قیلور کیشیلارکا ویبجون فی الارض
 وار یوتور اولغ یلا روتور اولغ یلا روتور اولغ یلا روتور اولغ یلا روتور اولغ یلا روتور اولغ یلا روتور اولغ
 بنی پله ایه آلا رغه دور عذاب الیه در دیک عذابی معینی توغ عذابی و لکن صبر و سر کیم صبر قیلک کیشیلار
 نیک آزارینه و عطر و اوت الاریک ظالمی دین و اشقام تار تها پس ان ذلک در ستون پله کیم بوسبر و غفران
 انین لکن عزیم الامور ایش لاریک یخشیه انی دین دور امام زاهد رحمه الله ایتور ایرینیک ایریلارسی نیک پشیده
 و سر کیمک موینک قوتی بولماس کیم جفا تار لغای و وفا قیلغای و من یضیل الله و سر کیم قوب خدای فماله پس
 یوتور انکا من ولی مسج دوستی کیم ایش با یا غای من بحد خدای نیک قوتیانی دین سوئک آنی و توک
 الظالمین و کورکای سین کا فر لارنی لما کوا العذاب اول وقت کیم کورار لار عذاب فی مینی قیامت کونی
 یقولون ایتور لار هسل الی مرده آیا بار دور قایمق دینی سارینه من سبیل مسج بولی یا حاره تا بار غای پز
 و اولچ فوت بولوتور تدار کین قیلغای بیز و تر قیهم و کورکای سین کا فر لارنی اول کوند ایضون عرض
 قیلدور لار علیها توغ اوتی غه غیر مذکور نیک کنایت سیدور و وضوح جبهی دین کیم معلوم دور کیم کا فر لاریک
 عرضی اوقته بولغوسیدور خاشعین حالی دا کیم فروتن لار بولغا یلا و کچک لار من الذل خور لوق و رسوایغ
 دین یظنون با فر لار اوت سارینه من طرف حنی یاریشون با قما قدین یعنی کوز سیک و عجمی پله توتوق با قار
 لار و اینک مول و مینی دین باش کورکای کاز زهره سی یوتور ضحاک اینت دور کیم و معنی کیم آلا رنی توتوق سورکا یا
 اولغین با قیلار کاسی فرشته لارکا و کاسی عرشه و کاسی توتوق و کاسی جمعی انکا دور لار کیم ادر طرف حنی دین کونکول کوزی
 دور کیم کا فر لار سو قور محشور بولغوسیدور لار پس توغ نیک حالین کانی غایلا کونکول پله انداق کیم دینی نیک
 سو قور لاری مختلف حالت لارنی فتم قیلور لار و قال الذین امنوا و چون آلا رنی بو حال پله کورس لار ایتور لار اول
 کیشیلار کیم ایمان کیلور و بتور لار یعنی چون الاریک زبان ایش قیلغان نیک کورس لار ایتقا یلا ران الخاسرین
 در ستون پله کیم زبان ایشیک لار الذین خسروا الار دور لار کیم زبان قیلد یلا انفسهم اوزی نیک نفس
 لاریا و اهلیهم اوزی نیک کیشیلار بیدا یوم القیمه قیامت کونی دا و زبان نفس لاردا اولدور کیم آنی
 بت لار عبادتی پله توغ اوتی نیک سبوحی قیلد یلا و زبان اهل لاردا اگر تو غلوق دور لار اینک پله کیم آلا رنی ایمان
 دین نیدی لار و اگر اوجاع یغ دور لار اینک پله الاریک دیدار دین محروم قالور لار الا ان الظالمین
 پس کینه لار کیم در ستون پله ظلم ایکیجی لار غه یعنی مشرک لار فی عذاب مقبیه تو توش عذابی دا دور لار معینی

باقی و انقطاع سیز و ما کان طعمه و بولما غای بوکان سر لار غه من اولیاء سیج دوستلار دمدد کالیم عذاب و قتی دا
 یضکر و نهم یاری قیلغیلار لار غه من دوز الله خدای دین اوزکا مینی کیشی بولدور الماس کیم عذاب الار
 دین سنیای خدای دین اوزکا و خدای عذاب الار دین قایار ماس و من یضلل الله سر کینتی آرزور سه خدای
 قناله من سبیل پس بو تورا نکا بول نجات و نجات غه استجیبوا اجابت قیلنک لار لیکبر اوز پروردگار شکر
 مینی قیلنک لار آن کیم بو پروردتور ایمان توحید دین من قبل ان بایق اذن برون کیم کیکای یوم لامر ده کونی
 کونی کیم قایار ایمان بو تورا نکا من الله خدای فاشیدن مینی امینک واقع بولما غی غه حکم قلیب دور دادل حکم باطل
 بر ماس مالکله بو تورا سیز لار کا من یلجا مسج پامی و قاجاری یومئذ اول کون دا و مالکله بو تورا سیز
 کا من نکیر مسج انکاری اولجه دا قلیب سیز لار مینی اوز عمل لاریکله کاسکر بولا الماس سیز لار کیم کرام الکاتبین صفحه
 لار دا بیگان بولسه لار و سیز لاریک اعضا و جوارحیکیز داغی انکا تا نوقلوق برکا مبلار فان اخر ضوا پس اگر
 یوز اوره مشرک لار ربانی دعوت بیک اجابتی دین فاما زسناک پس سیز بیار بادوک مینی علیهم آلا غه
 حقیقتا ساکلا غوجی کیم آلا ر نیک یان علمی دین ساکلا سی ان علیک بو تورا سنکا الا البلاغ مکر حکم لار بیکور
 اک کا وسین بیکور و بسین و انا و درستلوق پله کیم بیز اذ اذ فشا الانسان چون تا تورا ساق بیز کا فر لار غه
 مینی پرساک بزمینتا اوز فاشیمز دین کحمة صحت و با ی بیغ فوج بها خوش بولغی انیک پله وان قصبه
 و کر بینه الار غه سینه یا بیغ آغز بیغ دیک و فقر و محنت بما کلد مت ایدهم اولجه پله ایکاری مباریب دور
 الار بیک ایکاری کبراک ماس عمل لار دین فان الانسان پس درستلوق پله کیم ان مینی کا ز کفور فاتیق
 سپاس سیز دور و ایمان کیلنور کوجی بولا آکور کیم مراد ان کیشیلا بیک جنسی و الار بیک کور اکی بولغی لار
 کیم نعت نی اوز تورا لار و محنت نی اولوغ سانا لار امام ابو منصور مارتیدی رحمه الله ایتب دور کیم مومن بیک
 کفرانی اولدور کیم شکر نی بولغی لله خدای غه دور ملک السموات و الارض کور لار و سیز لاریک پادشاه یعنی
 یخانی مادیشاه یار اوز اولجه نی تیلایه مهلب باغیشلار لکن کیشاه سر کیم کیشاه انا تا قیز لار ایر اوغلان لار
 سیز لوط دیک علیه السلم و کیشاه لکن کیشاه و باغیشلار سر کیم اراد اقبیله ایر اوغلان قیز لار سیز ابراهیم
 علیهم سلم دیک اوزین وجههم باحفت قیلور لار نی ذکر انا و انا تا اوغول لار و قیز لار مینی تم اوغول باغیشلار
 دیم قیز چون پرسک حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم موند امیثت قد باعلا دی انداق کیم باغوز قیز پرکاک و
 باغوز اوغول پرکاک امینک او چون کیم اندا کیم قیز پرکاک شایه انا و انا غه داعیه اوغول بولغی و با اوغول
 الار غه پرکاک قیز آرزوسی بولغی پس اوزی بیک مشیتی غه یند باعلا دی مینی سرنی تیلایه سام پرور مین موند
 کیم مراکی تورا لورک دین پر دی انا و انا غه مشیتی قالما دی کیم انیک نفی نی کیراک قیلغی ویجعل و قیلور من
 یشاه عقیما سر کینتی تیلایه اشول سیز یحیی علیهم سلم دیک اینه علیهم درستلوق پله کیم خدای دانا دور اولجه پله
 پرورد قلدیش توانا اولجه غه با سار انیک دانا یعنی جهل دین مقدس و مبرا و انیک توانا یعنی عجز دین سزده و

و معاً دور کینور و بتور لار کیم بود لار پنجه غده صلی الله علیه وسلم ای لارینگ سینک خدا نیک واسطه سیز سنک سوز ایجا
تا اندا باقی سین انداق کیم موسی علیه السلام غده سوز ایجا و موسی علیه السلام آن کور ار ایدی حضرت ایجا لار کیم موسی
حق نیک سوز ایجا شیور ایدی اما آنی کور ماس ایدی آیه کیدی و ماکان و پوتور دروا ایاس لبشیر
آدی غده آن یکنکه الله او کیم سوز ایجا خدای انکا مواجته دینی دا اول کیشی آنی کور کای پس خدای نیک
سوز ایجا غی بشر غده بولنا غای الْاَوْحِيَا مکروچی پله اول کلامی دور یا شورون کیم سرعت پله تا پار لار النام
طریق پله یا الف پله او یقودا اَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ یا سوز ایجا انکا حجاب ارفا سیدین یعنی آدمی حجاب دا
بولنا ای انداق کیم موسی علیه السلام سوز ایجا و اول نور حجابی نیک سوکلی دا ایدی موضع داکینور و بتور کیم خدای نیک
پنجه غده سوز ایجا حجابین ارفا سیدین یعنی حضرت رسول صلی الله علیه وسلم ایجا حجاب ارا ایدی کیم خدای سوز ایجا
حجابی قیزیل آتون دین و حجابی آن مرور دین سیره مرایگی حجاب ارا تیش میل بیغ بول او یزیریل رسول
یا خدای بیبارور رسولی اول کیشی کا فرشته لار دین فیوجی باذرنه پس وحی فیور مرسل مک مرسل الله کا خدای
دستوری پله ما پیشا او بچر یلا سا خدای اِنَّهُ عَلِيٌّ دَسْتَوِق پله کیم خدای نیک راک دور مخلوق صفت لار دین
و غالب دور وحی میگوراک دَا حَكِيمٌ دانا دور حکم پله بشر غده حکمت یوز دین وجه پله کیم کبراک وَكُلِّدَا
و انداق کیم وحی میلدوق یز سیدین بورونی پنجه لار غده اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ وحی میلدوق یز سنک سارینه
رُوحًا قرآن فی من امیرنا یز سنک فرمانیمز پله قرآن فی روح ایجا نیک او چون کیم کونول انیک پله پز پز
انداق کیم تن لار روح پله حیات تا پار ماکنت تُدْرِي یوق اید نیک سین کیم پله ای سین هَبْلُ الْوَحْيِ
وحی دین بورون مَا الْكِتَابِ کیم فی نیده دور قرآن یعنی چون ندر آن منزل یا س ایدی پله دینک آنی یا زل
نیک پیکانی سعادت و شقاوت غده نیک معلوم نیک اباس ایدی وَلَا الْاِيْمَانِ و پله دینک دعوت تا ناس
اید نیک ایمان ایلی فی یعنی معلوم نیک یوق ایدی کیم قایسی کیشی سنکا ایمان کینور و وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ و لیکن یز
فیلدوق کتاب یا ایمان فی نُزُلًا نهدی بر بارو غلونی کیم بول کور سا کای یز انیک پله مِنْ نَشَاءٍ کیم نیکا تیل سا کپز
مِنْ عِبَادِنَا یز نیک نیده لار یز یعنی آنی کیم قبول فیلفا یلار دین طریق پله بول تا بقت یلار وَاَنْتَ لَمْتَدَلِي دستلوق
پله کیم سین یز نیک و حیمز پله او قور سین کیشیلار فی اِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ توز بولغده دعوت سیدین عام دور
خلق قد و هدایت سیدین خاص دور کیشی تیل م و صراط مستقیم اسلام دینی دور یا بولی کیم طالب فی مقصود سز نرنده
میگور کای صِرَاطِ اللَّهِ اول خدای نیک بولی دور الَّذِي لَهُ اول خدای کیم انکا دور مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
او بچر کول لار ویر لار دور اِلَّا اِلَى اللَّهِ پیکنر لار کیم خدای سارنغه تَقْصِيْدُ الْأُمُورِ قایور خلافت نیک ایشلار لغت
دا و محقق لار قاشیدا بارجه ایشلار نیک قایما غی دور بارجه وقت لار و حال لار ایدک حضرت نیده دور و وساطت حبی نیک
ار تفاعلی پله بو معنی نیک مشا هه سی حاصل بولور سُوْرَةُ الرَّحْمٰنِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ حروف مقطعه تنبیه و اعلام او چون دور

فصلی ایمان غده تا ایمان سنک
صراطی حق و انکد عالم فی عالم ایمان سنک

تا ایشیکوچی فی غفلت او یقوسیدین خیار غای و ثنا لیبی کیم لغت دا قدوه دور بوسوز نیک تا مدین قیلور اندا کیم
 ایت دور تبجی حروفنی بنیه او چون کیلور الامعرض دابس موندنا حا و میم پله تنیه غظیم کلام نیک ایشیکوچی کا کشف
 الاسرار و ایتب دور کیم حاشا رت حق حیاتغه دور و میم انیک بلکی غه آنت باد قیلور زوال سیز سنیا تی سبله
 وزوال سیز ملکی پله وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ و روشن و سوبدا قرآن پله و اعجاز دلیل لاری پله باروشن قیلوجی
 شرع حکم لارین و آشکارا قیلوجی ایت بول لارین انت جو ابی نی دور اِنَّا جَعَلْنَاهُ رَسْمًا لِّکُمْ لِتَحْتَسِبُوْا
 بو کتاب نی قرآنا عربی قرآنی عرب لغتی پله اعلکیم بولغای کیم سیز لار کیم عربی تنلیک سیز لار تَقْتَسِبُوْنَ
 تا بقای سیز لار انیک معنی لارینی یا فیم قیلغای سیز لار محمد صلی الله علیه وسلم بنوئی نیک صحتی نی اولجه سیدنا هد قیلغای
 سیز لار اندا فصاحت و سلاست آتاری دین و بلاغت و جزالت اطواری دین وَ اِنَّهٗ وَ تَحْتَسِبُوْنَ پله کیم قرآن فِی
اَمِّ الْکِتَابِ بارجه سماوی کتاب لاری نیک اصلی دا یعنی لوح محفوظ دا کیم امین دور نیتدین لَدِیْنَا پز نیک
 قاشیمزدا لَعَلَّی سرانیه بزرگوار دور حَکِیْمٌ حکم بولغان کیم اندا اتاقص یومور یا ناسخی دور کیم نسخ رقیب انکا کار قیلغانا
اَقْضٰی رَبِّ آیا قیارور معنی توخا تغای سیز عَلَّکُمُ الَّذِکِرُ سیز لار دین قرآنی صَفْحًا ینماغی اِنْ کُنْتُمْ انیک پله کیم
 سیز لار بار سیز لار قَوْمًا مُّشْرِکِیْنَ کردی شرک کیلور کوجی لار یعنی انیک پله کیم سیز لار یوز اوردکای سیز لار قرآن
 دین و انیک تمذیبین کورسنگای سیز لار پز اوز و میزنی سیز یَمَّا غَوَّیْتُمْ دور بلکیم هرری هرری نیک سوکنی دین
 یبار کومیز دور حجت الایمی غه تبیان دا ایتب دور کیم سیز لار نیک شرک کنکتر نیک بسبی پله قرآنی کوک کا
 ایتما کومیز دور کیم سَلْبٍ پز کیم باس کیلکا یلار قوی کیم انکا ایمان کیلور کا یلار و انیک حکم لاری پله عَلَّی یلار
وَ کَلَّا زَسَلْنَا و نی کوک یبار و کوک پز من بیتی فِی الْاَوَّلِیْنَ پز لار بُورُوْنِی لار نیک ار اسیدا کیم سَرَفٌ و شرک
 ایردی لار و آلا نیک کفری پزنی پز لار یَمَّا کَدَّبْنَ یما دی و یَمَّا یَا یَهْمُهُ و کیمادی او نکان کا فر لار غه مِن بیتی
سَجَّ یبار یلکانی پز نیک قاشیمزین اَلَا کَا نُوَ اِیْه کما و کیم یلار ایردی لار قوم نیک باشس تا رفوجی لاری کیم انیک
 پله کِیْسٌ سیز غون استزا کور سا تور ایردی لار اندا کیم قریش نیک سکر لاری نسبت سکا قیلور لار اَهْلُکُنَّا
 پس پز بلاک قیلور استزاسبی پله اَسَدٌ مهربتم لار نیک قایتق راغنی نطشاً قوت جهتی این عینی الار
 نیک قوی راق لاری نی ملک قیلور سیز و لار نیک شدت و شوکتی پزنی عا حسرت ایما دی و مَضَعٌ و او تو تو بتور
 قرآن دا آنچه ایردا مثل الْاَوَّلِیْنَ بورونقی لار نیک وصفی و خبری و قصه سی کیم لار پز لار غه فی سبله یلار و سیز لار غه
 فی قیلورن پز موندنا پز صلی الله علیه وسلم و عده سید و نصرت پله هَ اَمِیْنٌ دشمن لار غه و عید عقوبت پله وَ لَکِن
سَ اَلِهَمُّ و اگر سور ساکن سین اوز قوسینک دین کیم مَنْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ کیم یاراتی کوک لار و سیز لار نی
لِیَقُوْلُنَّ سرانیه ایتور لار خَلَقْنَهُنَّ الْعَزِیْزِ یاراتی لارنی غالب خداوند حکم و فرماندا الْعَلِیْمِ داناننده لار نیک احوالیغه
 کیم یبار تا قدا عا حسرت و جاهل ایشی بولا الْمَا غُوْسِبُوْر بو آیه دا اخبار قیلور آلا نیک جبلی نیک غایتی دین کیم مقرر دور لار
 قوی دانا و رفوجی غه و اندین اوزکا نیک عبادتین سیز لار پس حق سبحانه اوزی نیک صفتی دا ایتور کیم الَّذِی

جعل خدای اولدور کیم یاسادی لکله الارض سیزلار اوجون برنی مهنتلا ترشکنان باسلی تا سیزلار نیک تورار
 یسکیز بولغای و جعل لکله و یاراتی و نظیره قیلدی سیزلار اوجون فیها سنبلا ایردا بول لار لکله قهندون تا شایه
 کیم سیزلار بول نابقای سیزلار سلوک پله اول یولغه شهرلار دیمیری سارینه کیم تیلار سیزلار و الذی نزل و اول اول
 خدای دور کیم تو بان یباردی من السماء کورک دین ماع بقدر سوی حاجت و صلحت اندازه سی پله یعنی نکوب
 کیم عرف بولماق نیک سببی بولغای نوح علیه سلم طوفانی دیک و نه از کیم امین مهمانی عه کفایت قیلماغای فاشتر نایدین
 تیر کوز دوک بیز اول سوبله بلکه هینتا اولکان برنی یعنی توروق سولغان برنی اوت جیفار ماغی پله اتفات تکلم
 غه انیک اختصاصی جیتی دور بوفعل غه کذالك مونیکد یک تیر کوز اک شخر محجون جیفار یلیغونیز دور لار کورلار دین
 تیر یکان دین سوک و الذی خلق الارواح و اول خدای کیم یاراتی مخلوقات نیک اجناسی و اصنافی و انواعی
 نی کلها انیک بارجه سینی یار سیز و مدد کار سیز و جعل لکله و یاسادی سیزلار اوجون من الفلک کیمه لار دین
 و الانعام و تورلار دین مانت کبون اولجه سیزلار انکا توردا و در یازد اللستو تارست بولغای سیزلار علی
 ظهوره انیک ارقا لاریغه مینماک و انکر تذکروا پس یاد قیلکیز لار فیحمة مریکجه اوز پروردگار سیزلار نیک نعمتی
 اذ استؤنتم علیه جون راست بولدونیز لار انکا و تقولوا و انیکیز لار سبحان الذی سخر ارض دور اول
 خدای کیم رام و یواش ایتی و استین قیلدی کتا پز نیک اوجون هلتا بوکیمه و جانورنی تا مینماک مددی پله آلا رغه
 نقد بجز و برقیور پز و ماکتا له و یوتور پز بو مرکوب غه اوز قوتیز پله مفرقین ضبط قیلغوی و فرمان کونما کوجی لار
 و انا الی ربنا و دستلوق پله کیم پز اوز پروردگار ییز سارینه منقلبون قایقوجی لار پز اوز عمر ییز نیک سوکلی
 و امر کبی غه جنازه کیم دیر لار و کفر کبی دینی مرکب لار دین اولدور خیر و اکیلب دور کیم حضرت رسول صلی الله علیه
 و سلم کیم مبارک ایاغین اوز انکودا قویسه ایدی ایور ایدی بسم الله و مرکب نیک از قاسید کیم دست
 بولسه ایدی ایور ایدی الحمد لله علی کل حال سبحان الذی سخر لنا هذا و ما کننا لامقرنین و انا الی ربنا لنقلبوا
 موضع داکسیتور د ب تور کیم سیکوجی کیراک کیم الحمد لله کل سینه ایغای صاحب کشف کیمتور و بنور کیم حسین بن علی
 رضی الله عنهما کیشی کی کوردی کیم مرکب کا اوتوردی و سبحان الذی سخر لنا کفر غه او قودی الار ایتی لار
 کیم آریا سیزلار کا موککا بو یوز و سوز لار سیکوجی آیتی یابن رسول الله سیزنی ییگا بو یوز و سوز لار ایتی انکر کوردا
 نعته ربکم ایتی انیک پله کیم یاد قیلماغای سیزلار اوز پروردگار سیزلار نیک نعمتی فی مینماکلیک اشارت دور انکا
 کیم حمد دین غافل بولماک کیراک و جعلوا و حکم قیلور لار کا نزلار و مقر ایتار لار که خدای غه من عباده انیک
 نهده لار دین یعنی فرشته لار جنز انصبی یعنی ایور لار فرشته لار انیک قیزلاری دور لار و بوتوجی دور لار
 جهلی دین کیم اقرار دین سوک انیک خالقیتی و دعوتی و علی غه انیک اوجون انباتین قیلور لار و سلسله
 کیم تو غافلین جسم لار صفت لار دین دور و اول بارجه جسم لار نیک خالق دور ان الانسان در ستوق پله کیم
 کافر لکفور مینان سپاس سیزی دور انکا را انیک کفری کیم او غول سبتین قیلور جن سبحانه غه و تعلق سیری

عین

الازرنیک جبالتی نیک اثر لاری دین اول دور کیم قیصر لاری حق قه اضافت قیلور و اوزی او چون ایر او غلامنار
 تیار لار پس جسجانه ایور ام لکنذ آیتو توتور خدای اوزی او چون تمام خلق او پیه دین بار اوتور بنات
 قیز لار کیم خیس و ناقص راق دور لار و اصفیکم و سیز لارنی تا نکلا دی و خاص قیصری بالبنین ایر او غلامنار
 کیم شریف راق و کامل راق دور لار و بونیک بولغای کیم خداوندغه او غولی توبان راک بولغای بنده لار
 او غلامناری دین و اذ ابشر و چون بیر لیکای احدیم بری شرک لار دین کیم قیز لار اثنان دین خدای غه
 قیلور لار نهی بیج دین بما ضرب اول نیمه پله کیم یاسار للرحمن مثلاً باغیشلا و جی خدای پله شبه و او خشا
 یعنی قیز لار کیم آنی حق قه اسناد کورس تور لاری الحقیقه اول وصف دور خدای غه مثل و او خشا شش کیم غول
 ربه دور کیم اما غه او خشا ش بولغای پس آلا قیز لارنی خدای او چون ضرب المثل قیلور لار و چون بریکای خیر سیر
 لار کیم سکا قیز تو غدی خلل وجهه بولور اینک یوزی مسودا او بولغان غم و اندوه غایتی دین وهو
 کظیمه و اول تولد و اولاد و نزع دین یعنی قایقونی کو نخلی پله بری پس قیزنی کیم اورونک او چون خوشلما سیر
 خدای غه نیک رو کور سیز لار او من یلشوق آبا و اکلیم اوسکای و اولوغ بولور و حفص بنشوا او تور مجبول
 صیغه سی پله یعنی آیکیشی کیم اوستور و لکای فی الحلیة پرایه و اینی ناز پله اوسکای و انکا اوروش میدان
 توتاق توتی بولما غای وهو فی الحضام و اول مجادله و سوز او نکار راک و قی داغیو مبسین نه حجت نیک
 انکا راقیلو جی سی بولغای عرب قه بهادر و فصاحت سیده ما قمانق ایردی و اغلب داخاتون لار بو ایکی حلیه
 دین عاقل بولور لار جسجانه ایور کیم آیکیشی کیم مونیک دیک بولغای خدای آنی او غولوق قه توتار و قتی
 الازرنیک جبهلی نیک نهایی نی بیان قیلور و جعلوا الملائکه و ات قویوتور لار فرشته لار کا الذین هم
 الازرنیک لار دور لار عیبا ذ الرحمن خدای نیک بنده لاری انا ثا قیز لار یعنی فرشته لارنی کیم عبادت صوامع نیک
 مجاور سی لار و عبودیت مجامعی نیک ملازم لاری دور لار قیز لار ات قویار لار اشهدوا آبا حاضر ایکنان دور
 لار و کورکان خلقهم خدای نیک بار اتقین آلا غه مشا پده قیلغان بولغای انوش صفتین الازر دالم
 کیلتور و بتور کیم حضرت رسول صلی الله علیه و سلم آلا دین سوردی کیم سیز لارنی پلور سیز لار کیم فرشته لار قیز لار
 دور لار ایی لار اما لار بیز دین ایشیب بیز و تا نوقلوق برور بیز کیم بیز نیک انا لار بیز یا لغان ایقوجی ایماس
 ایردی لار حق تعالی ایی کیم سستکتب بات بولغای کیم بتیکای شهادت لار نیک تا نوقلوق غی نه
 وینا لون و سور و لغای لار قیامت کونی اندین و قالوا و ایی لار نهی بیج قومی فرزاده دین لوتشاء الرحمن
 اگر تیلله ایردی خدای ما عتبدنا هم تا نهماس ایردوک بیز فرشته لارنی و سولی مجادله بولی پله ایور ایردی لار
 نه اعتقاد یوز دین کیم اعتقاد حق شیتی غلبه یعنی سیده عباد شیتی غه ایمان دین دور لار جم جسجانه ایی مساهله
 یوقتور آلا غه بذلک اولی پله ایور لار من علیهم السلام یعنی بوسوزنی نه پهاک یوز دین ایور لار بکلم شیتنی
 حجت ایور لار آسلی فرغانی نیک صنایع قیلمانی داران هم یوقتور لار آلا ایلیخ حصون کور او کیم یا لغان ایور لار

وسطه و اکیستور و بتور کیم الار نیک مدعاسی اول ایردی کیم خدای تقدیر قلیب دوز پزکا آلا رینک تا بسینا غنی غنم
 و انکار اضی بولوبتور پس پزکا انکا عقوبت قیلما غوسیدور و آلا ریلغان ایستور ایر دیلار انیک او جون کیم حق سبحانه
 مسج کافر نیک کفر کافر اضی ایستور ام آتیکنا هم نه مونداق دور کیم آلا ریتور لار آلا سرب پز آلا رغه کنا با من
 قبله کتابی قرآن دین بورون کیم ناطق ایردی الار نیک قولی نیک درست لونی غه فهم پس آلا ریه اول کتاب پله
 مستسکون ایلیک اور غانلار دور لار و انیک پله استیج کورس کوجی لار و مقرر دور کیم پز آلا رغه کتابی
 بر ما دیور پز قرآن دین بورون تا نفسی و حجتی کیستور کایار و عقل بولی پله دانی حجتی بوق دور بل قالوا بلکیم
 ایستور لار انا و جدنا اباغنا در ستموق پله کیم پز تا پب پز اوز انا لار میزنی علی امته طریقه و سیرتی و انا
 علی اثاریم و پز الار نیک اثر لاریکا مهتدون بول تا بقان لار پز یعنی الار نیک مستدلی سپلاس پز انا لاری
 نیک تعلیمی دور و کذالك و مونیک دیک دور ما ان سلنا من قبلک میار ما دوک پز سیندین بورون فی
 قرینه کینتی و محبتی دین من ندین مسج پیغری تور قوتوجی کیم الارنی عذاب پله تور قوتوق کورس اتی و شرک دین
 توحیده دعوت قیلدی الا قال کمراتی لار مشر فوها اول کینت نیک ستم لاری و سردار لاری کیم انا و جدنا
 در ستموق پله کیم پز تا پب پز آباغنا اوز انا لار میزنی علی امته کیشی و آینه غه و انا علی اثاریم و پز آلا
 نیک سونقی غه مقتدون انا قیلنجوجی لار پز آلا رغه قل استیسل ای محمد و حفص قال او تور یعنی اتی اول نیکیم اولو
 جنت کیم آلا اوز جاهل انا لار نیک نیک متابعتین قیلور سیز لار و اگر چه کیستور روب مین سیز لار او جون باهدی
 تو ذراک دینی بما و جدنا تور اولجه دین تا پب سیز لار علیک اول دین کا آباغ کهر اوز انا لار نیک نیک الار تعلیمه و انذاف
 پزک ایر دیلار کیم عذاب و محض دین قالوا ای لار انا بما ارسلتهم به پز اول نیک کیم سیز لار میار علیب سیز لار
 انکا کافرون ایمان کیستور ما کایار پز پس تعلیم شوم لونی دین آلا نیک ایلی مکا بره و معانده غه تارتی فانتقنا
 پس پز اشقام تار دوق پز اول باش ^{منه} ر قوتوجی مقصد لار دین آلا نیک مؤیدین تور باق لونی پله فانظر کیف کان
 پس باق قیل کیم نیک ایردی عاقبه المکذبین کذیب قیلنجوجی ایلی نیک سونکی بوسوز و اول حضرت صلی الله علیه و سلم
 تسلیه سیدور پس بویورور کیم انا لار تعلیمین قیلور سیز لار باری ابراهیم علیه السلام تعلیمین قیلنیز کیم سیز لار نیک انا لار نیک نیک
 شریف راغی دور و اذ قال ابراهیم و یا قیلنیز لار آنی کیم ای ابراهیم غار دین حقیب کیلکا نین سونک لایسه و
 قومیه اوز اتاسی و قویغه جون کوردی کیم بت تا پزور لار ایتی بواغ در ستموق پله کیم مین بزار مین بما فعدون
 اولجه دین سیز لار تا پزور سیز لار اندین الا الذی فطرنی لیکن اول کیشی کیم یاراتی پسنی فانه سیه دین پس سونک
 پله کیم اول مینی ناست تو تار بدایت دا و جعلها و قیلدی ابراهیم علیه السلام توحید کلمه سینی کلمه باقیه پانده کلمه
 فی عقبیه اوز ذری دین و موندین دور کیم همیشه خلیل الرحمن علیه السلام اولادی نیک اراسید اموحدی برابر دی
 و کیشی کیم خلق نی توحیده او قوتور و ایتیب دور لار مراد ابراهیم عقبی دین محمد آلی دور صلی الله علیه و سلم اجمین یا نیک
 مرحومه اتی و بعضی انکا دور لار کیم خدای توحید کلمه سینی باقی تویدی ابراهیم نسلی و اعلیهم برجعون تا شای کیم

کا فر لار شرک دین قانتا یار و انیک دینی کا اینکا یار بل مَنْعَتُ بکیم بر خور و اریغ پر دیم هُؤَلَاءِ بو کر و غه قرش
 کا فر لار دین کیم پیغمبر معاصری دور لار صلی الله علیه وسلم و آباء موم و الار نیک اما لار بغه اوزون عمر و اندازہ سیز
 نمت حَقِّ جَاءَهُمُ الْحَقُّ تا وقتی کیم کیدی الار غه حق سوز یعنی قرآن یا اسلام دینی و رَسُولٌ مَّبِينٌ و پیبری
 آشکارا ایمل لار و معجزه لار پله یا توحیدنی بیان قلیغوجی سی حجت لار و آیه لار پله و لَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ و اول وقت
 کیم کیدی الار غه راست و درست سوز کیرک ایردی بونمت سَبَّحْتَ شکر ایتمای غلیغی و افرمان کو تار ما کلک کتلیغی
 ایردی لار آلا ار انکار و آرتوروب قَالُوا هَذَا ایتمای لار بو کیم کیتوروب سین یعنی قرآن سِحْرٌ جَادٍ لوغی دور
 و آفَاتٍ و درستیق پله کیم پز انکا کا فُرُوقٌ ایمان کیتور و ما کملار بیز داینا ناس پز کیم اول من عند الله بولغای
 و قَالُوا و تقی ایتمای لار لولا نَزَّلَ اینکا میار میادی هَذَا الْقُرْآنُ بو قرآن فی اگر خدای الیدین دور علی مَرْجَلٍ ایریکا
مِنَ الْقُرْبَيْنِ ایکی کینت نیک پری دین کیم مک و طایف دور عَظِيمٍ اولوغ کیشی کیم مال جاہ ایکی سنی بولغای
 مک دین و لیدین بغیرہ یا عقبه بن ربیعہ یا اخضر بن شریق و طایف دین عروه ثقفی یا حبیب بن عمرو یا کنع بن عبد
 یا سئل کا فر لار نیک معاشی اول ایردی کیم رسالت اولوغ منصبی دور کیرک ایردی کیم اولوغ کیشکا پیر کا ی
 ایردی لار و اولوغون آلا قاشید منحصرا ایردی و نیوتیه ذخارفی نیک پنفاق قه و بو بروغی او تاک کا جنسیل
 چشم کو بویکی کا و پلما دیار کیم رسالت بیک رتبه دور و انیک استحقاقی تحمل بولغای روحانیہ فضایل پله و
 قدسیہ کمالاتی و بو بارجه اختصاص پله کیرک خاص فضل پله حضرت و ارب العظیبات دین لاجرم حق سبحانہ الار
 نیک جوابی دایتمای أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلَاحِظُوا لار رُحْمَتَ رَبِّكَ سنیک آفید کار نیک نیک
 رحمتی فی کیم نبوت دور یعنی آیا رسالت کلید لاری الار نیک تصرفی نیک ایلیکی دا دور تا کیمیک تیلانہ لار
 نبوت ایسکین آچار لار لَا تُلَاحِظُوا بیز اولاشتوروب پز بَيْنَهُمْ آلا آرا مَعِي ثُمَّ الار بَيْنَهُمْ
 معیشتی فی معنی اولی انیک پله زندگانین مَتَلَفًا بلار فی الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا دینی تیر کلکیک دا و الار انیک تیریری
 و انیک تغیریدا عاجز دور لار پس قایدین رسالت ایسید کیم انسانیت مرتبه سی نیک اعلا سید و دخل
 کور ساتور لار و رَفَعْنَا و کوناریب پز بَعْضَهُمْ برخی آلا دین یعنی آدمی لار فی فَقَدْ بَعْضُهُمْ بعضی نیک ایسیکا
دَرَجَاتٍ درجه لار روزی داتا بری باج دور و دین پری درویش یا حریت و اکیم پری آزاد دور و دین پری بنده
 و فضایل اکیم پری فاضل دور و پری مفضل حقایق ستمی امتیاب دور کیم درجه لار نیک آفا و آئی حسنہ اخلاق پله
 دور و کیشی نیک قلیغی بِخَيْرِ ایسک مرتبه سی بیک راک و بولفاوت ایسک و چون پدا قیلدوق سیز کیم
لِيَخْتَرُوا تا تو تفایار بعضی آدمی لار بَعْضًا او ذکا بعضی نے سَخِرَ یا أَشْرَسَ قلیغوجی یعنی جمع بَعْضِ الیش
 بو پور و لار تا آلا نیک ممتی یا سلفای و بولار نیک معاشی مہیا بولغای پری مال پله بنہ پری نیک ایری پر کوجی
 سی بولغای و پری عمل لار پله بنہ پری نیک مساعت کور ساککای تا بصورت و نیوتیه لیش لار نیک استقامی نیک
 سوچی بولغای و رَحْمَتَ رَبِّكَ و سیک پروردگار نیک نیک باغیشلادی یعنی نبوت خَيْرٌ بخیر لار دور مِمَّا

يجمعون اوله دين سياره كنده لار دنيا حطامي دين و آني اولو غلوق ينك سببي پلور لار و لولا ان كيوان
 الناس و كرنه اولدور كيم بو نور ايردملار آدمي لار امة واحده پر مغين كروه حرص غنه يا دني اختياريه
 كفت ته جحلنا مر اينه قيقور ايردوك بيز لمن كيمه بالرحمن كيشي او چون كيم ايمان كينور ماس خايغه لبوتهم
 آلا رنيك ابو لار كيم سققا من فضة سقق لار كوشيش دين و معارج و ش تو لار كيم اميك سله عليها
 اول ابو لار ينك اوستيكا يظهورون جيقاي لار و او زين كور ساكاملار و لبوتهم و ياسار ايردوك
 بيز الار نيك ابو لار كيم ابو آبا اريشيك لار و سر راعليها و تحت لار كيم انكا يتلنون كيمه فنيقا ملار بلرجه
 بارجه كوشيش دين بو آيت و الاشارت دور دني حصار تي غنه يعني دنيا غنه سينك ايم د اقدر و قيتي بو قنور و اكر نه
 اول بولسه ايردي كيم كيشيلار دني تيلكي سله و انيك سفاغي غنه مشغول بولسه لار ايردي كيم طبع لار نيك كبر اكي
 مجبول دور لار دني حجتني غنه و انيك سببي سله عبادت و زمان كوتار باكليك دين قاينا تور و ب ميل كنه و سفا
 سيز طيق غنه ايتار لار ايردي و اكر نه مبن ابو لار ينك سقق لارين و ش تو لارين و ابو ينك ايشيك لارين
 و كا فلار ينك تحت لارين بارجه سين كوشيش دين قيقور ايرديم و ذخرفا و باوجود بولار آلا رغه التون هم پرور
 ايرديم تا انداق كيم قتلور ايرديم كيم بولارني آستون دين ياسا غايلار ايردي و ان كل ذلك و بو قنور انيك
 بارجه سي كيم يا د قليله متاع الحيوه الدنيا كره بوسراي ينك زنگا يعني ينك بزخوردار يعني ذوال اشتغال
 صدوي دور و الاخره و نقت نعمتي و ايتب دور و حجت عند مرتب ينك پروردكار ينك قاشيدا يعني
 انيك حكمي الملتقين پر سيزكار لار غنه دور كيم شرک بولغا مانغي و يازوق جرمي دين احتراز قيب دور لار
 يا فاني مستلذات و بوجهاني تمتع لاري دين اجشاب كورس ايتب دور لار و من يقين و مر كيم كوز يابه
 يعني بوز ايرورس عن ذكر الرحمن خدای يا د قيلماني دين يعني حلال و حرام احكامي نيك و كرنبي و آله عبد ابني
 تور قما غاي و انيك رحمتي دين اميدوار بولما غاي نقيض قويا پر نه له انكا شيطان انا ديوي قنور بس
 اول ديوله قرين انكا منشين و دمساز و مصاحب و سراز بولغا غاي دني دا و ايم اميك اغوا و وسوسه
 اشتغال كور ساكاي نفيحات الناس اكيلتور و سوز كيم شيخ ابو القاسم قصري قدس سره پري كا جن مومن لار
 دين دو ستلغني بار ايردي و قتي سجد اولتور و ب ايردملار حجتني ايتي ابي شيخ بو كيشيلارني نيناك كور اسين
 ايتي بعضي ني او يقوسيز و بعضي ني او يقود ايتي اوله الار ينك باش لار ايدا دور كور اسين ايتي بون ينك
 كوز لاريم ني سورتني كور اوم كيم هر كيشي ينك باشيدا كار غنه اولتور و سوز بعض غنه قنات لار كوز يكا ساليب دور
 و بعض غنه كاسي انكا توبان قوبار و كاسي بو قاري ايتور ايم بوني دور ايتي او قوماي مومنين و من يقين عن
 ذكر الرحمن نقيض له شيطان بولار شيطان لار دور لار الار ينك باش لار يغنه قونوب دور دهر پري ينك
 ايت غفلي غنه كور استيلا تا پ دور و ايمهم و در سلوق پله كيم ديولار ليصد و ايمهم مر اينه قايتار بار
 لار اوزي ينك منشين لارين عن السبيل حق بوليدن و يحسبون و ساغفور لار بني آدم ينك كور لار

نصف الجزء

آنکه مهندون او کیم الار شیطان را تباستین سبی سله بول تا بقمار دور لار یا الار بیک پذیری اول دور
 کیم دیوار بهایت اهل دور لار و بوند اش و ابولور لار حتی اذاجا انا تا وقتی کیم کیلکا یار بزکا اول معوض و
 ایک تمشینی و حفص و احد صیفه سی سله او تو زمینی کیلکا یار بزکا معوض و بکر قرآنی اظله دور کیم خبر داکلیب دور
 کیم معوض و اینک قرینی هر سلسله و انحرافه کلسور و ولار و نمون که سالفایار و معامه ا بوسیده خدری رضی
 الله عنه دین نقل استیب دور کیم کافر فی جون تو بار غایار و حشره کلسور کا یار دیوی کیم اینک قرینی بولغان ^{بولغانی}
 دینی و اول ساعت اینک سله بولغانی و ایر باغای آذین تا وقتی کیم نمون که بار غای القصد کیم حشره صه سیغه
 کیلکا یار قال ایقای عاشی صیطانف بالیت کینی و بیکت ای کاشکی منیک و سنیگ ارا بولغانی بیوی جهنگ
 المشرفین بر اقلین مشرق و مغرب ارا تغلب قلب دور مشرق لفظه و ا موضع داکلسور و بون کیم مراد یا مشرق
 و قیش مشرق دور و بولای مشرق ارا داغی بر اقلین کوبتور عرض او کیم کافر دیو کا ایور کیم کاش سن سیندین بین
 سیندین بران بولغانی ایردیم فیکس القرین پس یان بزکا اولور غوجی سین پس ایقوی الارغه ایقای و
 کن یفعلکم الیوم و آسین قیاس سیز لار کا لغت و ابوزرو و سنا اذ ظلمتم چون ظلم قیاس سیز لار نفس
 نفس لار کینه کا دینی و ا آنکه اینک اوجون کیم سیز لار بار سیز لار فی العذاب مشرکون تمنغ عذابی و ا
 شرک لار یعنی کبراک کیم عذاب و ا شرک بولغانی سیز لار اذاق کیم اینک سبی علیه شرک اید سیز لار و بعضی
 استیب دور لار سود قیاس سیز لار کا او کیم شرک بولغانی سیز لار یعنی سیز لار بیک اشترکین عذاب و ا
 عذاب تخفیفی بیک سبی سج قیاسی دین یوقور کلسور و بون لار کیم حضرت پیغمبر صلی الله علیه و سلم قوم بیک یا نبغه
 کو کلان میل بار ایردی آنجه کیم دعوت شرط لارین داکو پرک اقامت قبول ایردی الار بیک فدای و الکجاری آرتون
 بولور ایدی من سبحانه ایی کیم افانت آیا سین ای محمد تسمع الصعد بولد و ا لاف ای سین کیم البتور کا ی
 سین ساغ لارغه یعنی الارغه کومول قولایغی اغیر دور حق سوزین البتور آلف ای سین أو تمهدی العظمی
 یا اول قرینک بار دور کیم بول کور سا کجای سین سو قور لارغه یعنی سو قور کون کون کولک لار کا حق بولین کور سا
 اور سین و من کان و الکجیم بار دور فی صلا الی بین مودا بول از ما قلیغ و ا یعنی سین قادر ایاس سین
 بول از ما غایار بیک هایتی غه پس کوب ایگاک اوز نفسیکا قویای فایما نذهبین یاک پس اگر بزیلکاک
 سینی اوز زمینی بیک جوار بغه اندین برون کیم الار بیک عذابین سنکا کور سا کجای سین کومول خوش توت
فایما نذهبین پس در ستون سله کیم بز الار دین من تقمون انقام تا ر تقوی بز عذاب الله او بیتیک یا اگر
 کور سا کجای بز سنکا الذی وعدنا نم او بجه و عده هر بز الارغه عذاب دین فایما علیهم پس خصین
 سله کیم بز الار بیک عذابیه مقتد دین توانا بز یعنی هر حال بده الار معذب بولغوسه دور لار سنک جیا سنک
 دماندا یا سنیک و فایک سو کبدا فاستمتک پس سن ایگاک اوز غیل بالذبی اوجی اول نیمه کا کیم و قیاس
 دور الیک سنیک سار بده ای لار و حکم لار دین انک در ستون سله کیم سن علی صراط مستقیم راست بولدا

عاشی معنی کور یومعودی جن دین

سین کیم بات انیک بده منزک بتسه بولور و اینه و تحیقین بده کیم است آن لک لک مر ایند شرفی دعائی دور
سنگا و لغویک توکر و هبت تریش غه و جاهد ایتیب دور کیم مراد قوم دین توکال عرب دور و آلابتک شرفی
او لدور کیم است آن الارینک لغتی بده دور و خصوصیتی بار تریش غه کیم سین الار دین سین و خاص عزیمی بی هشتم
دور آلابتیب دور لار مراد قوم دین امت دور و سوف شالون و بات بولغای کیم سور و لغای
سین لار بولمت این و قیام اینک سیاس دار لیغ ته و استئل و سور غیل ای محمد من ازلنا من قبلک
کیشی لاری کیم سین دین بورون بیاریب بزیمینی الارینک حال لاری سور غیل من شریکنا بزیمک مبارک لار
دین کیم فرشته لار دور لار با اولگان پیغمبر لار دین سوال میل کیم اجعلنا آبا بولور دور بزیمک دین الرحمن
خدا ای دین اوزکا الهه تعبدون خذ الار تا یخفنا مار یعنی سور غیل کیم مسج حکم قلب بزیمت لارینک عبادت
لاریغه و سبج ملت لار دور الارینک ملت لاری دین کیشی نیک تا نینما غین خدای دین اوزکا مقرر ابردی مراد بوللام
مله استشهد دور انبیا جماعی غه توحید معلوم دار ایتیب دور کیم اسری کچه سی پیغمبر لاری حضرت رسول صل الله
علیه وسلم او چون پیغمبری لار و ابی لار سور غیل آلابتیب اول حضرت سوز نیک مصنوعی دار استک کینتور رادست
صاحب عین المغانی کینتور و بونکر کیم ثار اکتیب دور کیم جبرئیل میکا نکل علیها السلام دین سور دی سید عالم صل
الله علیه وسلم بوسوال قیدی انبیا دین میکائیل ای کیم اینک یستی آندین کامل راق و اینک ایمانی الدین حکم راق
دور کیم بوسوال فیلقای دلفک ازلنا موسی و مر و تهنی بزیمبار دوک موسی نی علیه اسم با نائنا بزیمبار
معجوه لار بده کیم روشن علامت لار ابردی اینک نبوتی غه الی فرعون و ملائکه فرعون و اینک کروی سارینه
فقال پس ای موسی علیه سلم الارغه انی رسول رب العالمین در ستوق بده کیم سین عالمی لار برورد کار نیک
مبارکانی سین فلما جاء علم با نائنا پس اول وقت کیم کینتور دی موسی الارغه بزیمبار نشانه لار بزیمبار عبادتیک
و بدیضا و طس و طوفان و اینک انشالی اذاعم ممول دقت الارغه مینها یفصح کون اندین کولار ابردی بار یعنی
افسوس قیلور ابردی بار و استیز کورس تور ابردی بار اول کور کانداتامل سینه اندا و مانزیه هم من آیت و بسنه
کورس تاس ابردی بار الارغه مسج معجوه الای کور او کیم اول اکبر اولوغ راق ابردی من اخرجها اول ایگای
دین کیم اینک شلی و او خدای دیک بولغای یعنی مر کیشی مختص ابری نوعه اعجاز دین کیم اول خاصه نیک حتی بده
مفضل ابردی اول پیریک مراد بارجه نیک وصفی دور اولوق لوقه و اخذ نامم بالعذاب و توتوق
بزیم لارنی ایلین و جکورکا و قتل عذابی بده و آندین اوزکا لعلهم یرجعون شاید بولغای کیم قاتینا یلار بلل
کیش دین و قاتینا یلار حق دینغه الارقا تینا دیلار و عذاب نی کیم معاینه کور دیلار استغاثه مغانی غه کیندیلار و
قالوا و ابی آلابتیب غه یا ایها الساجد ای جادو کیشی یعنی کامل عالم بوند اعظیم بوز دین ابردی کیم سحر
لار اتیدا اولوغ علمی پسندیده صفتی ابردی یعنی اولدور کیم ای مقدم سحر علمی دا و غالب توکال سحر غه با هم موسی
علیه سلم نی بو عادت بده او تور ابردی بار بوقت دادغی عادت طریق بده ای لاری ساحر اذاع لنا و غیل

و سور مادی

پزنیك او چون ترنگ اوز پروردگار نيک ني بمانه کي اوله پله عهد قليب دور يعني عهدی پله کيم انجا بار دور
 عوندک نيک فاشيکدا اول نيک دعانک نيک استجابی دور يعني چون نيک خدا نيک سر دعایي کيم
 قیلور سن سجا دور عذاب کونار مک دا بیز دین آنی او قوغیل ایشا لهتد کون در ستون پله کيم پز یول با بقا نماز
 یعنی کر عذاب پز دین کیتنه سکا ایمان کیتور اینک ویول تا پالینک پز فلأکشفنا پس اول وقت کيم ایستوک پز عنه
العذاب الار دین عذاب نی موسی علیه السلام دعاسی پله إذا هم یکتون مول زمان آلا سیندور ایلا عهده نی
 و فرعون موسی علیه السلام دعاسی نیک اجابی دین متره بولد ی کیم بولما غای کیم کیشیلا رانجا ایمان کیتور کایلا پس
 اوزی نیک بارجه قومی نیندی چون سیند یلا بیگ کیم کجهنی و نادى فرعون و نذا قیدی فرعون اوزنی
 پله فی قومه اوز قومی نیک ار سیدا عذاب نی ایگک نین سوک آلا دین و عفت لیغ یوز دین قال ای
یا قوم ای نیک کرویم یعنی قبطی لار الکس لی آیا بومور مک مملک مصر مملکتی اسکندریه دین شام سرحدی
 عاصه وهذه الامهار و بویل سوی نیک آرنغ لاری تجرى من بحری بارور نیک کوشک نیک آسیدین نیل
 سوی اوج یوز آتیش ارنغ قه اولاشوروک کوک ایدی و تور اویغ ارنغ اندین نهر المملک و نهر طولون و
 نهر و سیاط و نهر نغین اینک باغی و بارور ایردی و اینک کوشک لاری نیک آسیدین اوتار ایردی
 پس اول یوز آرنغ لاری ما قنذی و اینی نیک بسان لاریم و بارور أفلا تبصرون آیا کور ماس سیز لار
 نیک عفت و شیم نی موسی عه بولاری یوتور أم انا خیر بکیم بین خیر اق من هد الذی
 بوشیدین کیم نیک ملک دا دور هو مبین کیم اول خور و مقدر سیز دور و لا یکاد یبین و بولدور الماس
 کیم روشن قیغای سوزنی یعنی مفهوم بیان قیغای کیم ایک تیل دا تو کون بارور اول یعون یا یان ای کیم حق
 سجان و اجئل عفة من لسانی پله اول تو کون نی ایک تیل دین کونار ب ایردی اما قوم غه یا بی
 کیم کیشلار رسالت این برون اول وجه پله کوروب و پیلب ایرد یلا قلوا لا الهی علیک پس سجا سالما و یلا
 انکا اسا وة من ذهب بیلا زوک لار آلتون دین اول زمانیک رسمی اندان ایردی کیم کیمکا اولوغون
 و پیشو لیغ هر سالار ایردی آلتون بیلا زوک ایلیک دا التون طوق اینک بوی نذا قیلور ایرد یلا فرعون
 ایی کر موسی راستا یور کیم قوم نیک سیادتی و ریاستی غه آتا لب و در خدای سجا انکا آلتون بیلا زوک پز دی
 او جاء بایک کیما هر لار معد الملائکة اینک پله فرشته لار مقترین اولاشقانلار اینک پله اینک
 یاریغی و سواداری یعنی او چون کیم هر کل کیم ایلی مبارور سیریکا جمعی نی اوز خاص لار دین اینک پله آنا ما
 نیل کوب بولغای و بارجه سی حال دا ایک عهدی و معنی بولغا یلا پس بونیک بولغای کیم کوشی سیز دور ویش
 ایرینی اوز آلی دین رسالت قه مبارکای فاستخفت پس بایک عقل لیغ فرعون بومکر پله قومه اوزنی نیک
 کروی نی یعنی بازی هر مک الازغه اثر قیدی فاطاعوه پس اینک زمانیتی ایلی لار و تو کال کونمول موسی
 علیه السلام سابعی دین کونار یلا انهم کافرا در ستون پله کیم الار یعنی فرعون نی لار ایرد یلا قوما فاسقین

کرمی حقیقت بارغان خدای بنده یکی نیست ابره سبب و اینست فرمایند که تا راهک ایک این بکیم عمل طریقی دین
 تا شقاری کیم فانی مال و جاه غه اعتقاد قلبی موسی علیه السلام فی حقارت کوزی جمله باقی لار و سیما دیلار فلیا کسوفنا
 پس چون غضب و قیله یلار پزنی افراط جمله حکا بره داوا سرف جمله کبار بر دا یا آجیق نه کیلتور دیلار پزینک
 رسولامیزنی انتم منا منتم اشقام تار تون بیز آلا دین فاخر قنا مجمعین پس لارینک بار جه
 سینی غرق قیلدوق پز در باد اجعلنا هم سلفا پس قیلدوق بیز آلا دینی تا عقوبت استحقاقی دا آلا رینک
 عمل لاریغه اقد اقیله یلار ومثلاً للاخیرین دایکوک بیز آلا دینی پندی و عبرتی سونک کیکلوجی لار او چون کیم اعتبار
 مقامی دا بولغا یلار کیم لارینک عجبیه قصه سی نیک ملاحظه سی عبرت العوجی غه حال لار قلبی اکفایت دور و جمله دین
 او کیم چون فرعون سوبله ماقا ندی آتی هم سوغه غرق قیلد یلار دا اولجی جمله ماقا نور ایدی ایک فریادینه میا
 اسباب نزول اکیلتور و بتور کیم حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم قریش نیک صنادید یغه ای کیم سح خیر بو تیر
 اندا کیم الحادین اوزکانی تا منور لار جمعی ایی لار نه کیم عیسی تر سالار نیک معبودی دور من دون الله دین
 کمان ایتور سین کیم اول صالح بنده دور پس اندا سح خیر بولما غای قریش بسوز دین فریاد مارتی لار و کمان ایی
 کیم حضرت رسول صلی الله علیه وسلم مزم بولدی آیت کیددی ولما ضرب بن مریه مثلاً و چون اور ولدی
 مریم او علی غه شکی اذ اقولنک اول وقت کیم سینک تو سینک منه یصدون اول مثل دین فزع قیله یلار
 دا ون سیک قیله یلار قولی آیت نزول نیک سبی دا اولدور کیم ایی لار عیسی مخلوق دور و نصاری نیک معبودی
 پس روا بولغا یلار کیم پزینک اهلینز داعی مخلوق بولغا یلار یا تشبه قیلور ایر دیلار کیم چون روا دور کیم عیسی ابن الله
 بولغا یلار یلکا بولا الما غای کیم فرشته لار بنات الله بولغا یلار واضح اولدور کیم انکم و نقبندون من دون استخبات
 جهنم ایی نیک نزولی دین سونک ابن زبیری ایی کیم خدای دین اوزکا عیسی فی داعی تا منور ایر دیلار سرکا کیم
 عیسی اومت دا بولغا یلار پز و پزینک خدای لار عیسی داعی بولغا یلار پز بولقول نیک سونای دور اولجی استور و قالوا لوی
مشک لارء اهلنا خیر آیا پزینک خدای لار عیسی راق دور لار ام هو یا عیسی بر تان کیم اول حسب جهنم بولغا یلار
 سو آلا داعی بولغا یلار ما ضکبوه او دا دیلار اول مثل لیک نیک او چون الاحد لا کمر جد و خصومت او چون
 نه حق باطل دین ایر مان او چون بل هم قوم بکیم آلا بار جه ایشلار و کرمی دور لار خصمون خصومت قیلوجی لار
 و لجاج ایتوجی لار ان هو یوتور عیسی الایعبد انتمنا کرمه کیم مت قویوب پز علیک انکانبوت و رسالت جمله
وجعلنا مثلاً و قلب پز آنی عجیب آتی و امری لبسینی ایشل بنی اسرائیل بنی اسرائیل او چون معنی اینک تو غای
 اما سیز قصه دور غراب دا چون اوزکا نیک مثل دیک ولونشاغ و اگر تیلک پز اجعلنا هر ایند قیلور پز منکم
 بدل سیز لار دین ملاکک فرشته لار دینی معنی سیز لار دینی سلاک قیلور بیز و سیز لار نیک بل کسرتک فرشته لار ل کیلتور و
 بیز کیم آلا فی الارض یخلفون ایر دا سیز لار نیک سو کیمز دین کیلکا یلار وانت او در سونک جمله کیم عیسی لعلم
للساعه علم دور ساعت غه یعنی اینک جمله یلور لار قیامت نیک کیلکا نیک یا قیامت کیم قیامت علامت لاری

کادر لار نیک با سینی

نیک بری عیسی علیه السلام نزولی دور کیم دجال شیطانی دین سوک کوک دین انیب کیلور مناره بیضا یا و قی داکیم دشت
 شرقی سی نیک طرفی دور ایکی رکضه یون کیکان بولغای و اوزی نیک مرابی ایکی نیک ایاسینی ایکی نوشته نیک
 نجات لاریزه قویوب و مبارک رخساره سی تیرلاب چون بهش توبان سالسه قطره لار انیب یوز دین توکو لور
 و چون بهشی یوقاری قیسه اول قطره لار انیب یوزیدامرواریدیک روان بولغای انیب نفسی مرکا فرکا کیم پیسته
 اولکای و سریرکا انیب کوزی توشسه انیب نفسی نیکای پس دجال تیلایدان روان بولغای و لدبانی داکیم موصوفی دور
 شام ولایتی دین انیب نیکای و آنی اولورکای و اندین سوک باجوج و ماجوج حقیب کیلکای و عیسی علیه السلام مؤمن لارنی
 طور تاغی غه انیبکای و اندانیک لاینگای القصه چون معلوم بولدی کیم عیسی علیه السلام قیامت یا و قوغی نیک بکوسید و
 فلا تمترن پس نیک نیک لار و جدل کورسا نیک نیک لار بهما قیامت کیلکای دا و اتعون و ابراش نیک لار نیک
 رسولیم نیک شریفه هندا بودور صراط مستقیم توزیول کیم کیشی اندایول آزماغای و لا یصدنکم الشیطان
 و کیراک نیک نیک لارنی شیطان صراط مستقیم سلوکی دین اوزی نیک و سوسه سی سله پس انیب مناعتین
 نیک نیک لار و قدم انیب مخالفین بولی نیک ، شقاری قویا نیک لار لکر در سلوک پله کیم اول سیزلارکا دور عدل
 مبین استکارا دشمنی و ملجاء عیسی و اول وقت کیم کیدی عیسی بالیقنات روشن حجت لار سله یا اجیل اندای
 با و انصه معجزه لار قال ای بنی اسرائیل غه قد جئتکم در سلوک پله کیم کیشی مین سیزلارکا باجکمه مشتمل
 تولی و نفس حکت کا و لا یمن لکر و انیب او چون کیم بیان قیادی و روشن ایای سیزلار او چون بعض الذی
 تختلفون باجه اول کیم اختلاف قیلور سیزلار فینه انذا دین ایشلار دین یا توریه حکم لاری فالتقوا الله پس
 قور قونیک لار خدای عدالی دین و اطیعون و ذان انیب نیک لار نیک مرانی و ابوبورسام ان الله در سلوک پله کیم
 خدای کیم انیب حکلی سله بو یورور مین هو کچی اول نیک آوید کیم دور و نیک لار سیزلار نیک آوید کیم رنیک
 فاعبدوه پس آنی ، پیسته لار بریک پله هندا صراط مستقیم بودور توزیول کیمی و انحراف سیزلار مختلف
 الاحزاب پس مختلف بولدیلار فرقه لار مین بهمین رسالار اسیدن یعقوبیه دیک و نظوریه و ملکائیه
 و مشرک و شیعیه قویل للذین ظلموا پس و ای اول کیشیلارکا کیم جویشیدیلار بولغاب دین مین عذاب
 یقوم الیهم کونذوزی نیک عدالی نیک دور دیک دور انیب عدالی هل یظنون آیا کوز توکار لار احزاب
 مین منظر ایاستور لار الا الشاعه کور قیامت لی ان تاتیهتم بفتة او کیم کیلکای اراغه کینان و هم
 لا یشعرون و الارسلارکا یار انیب کیلکای نیک عقلت سینی سله و دینی ایشلاری نیک استغالی پله الاخلاص
 دوستلار یومینه اول کوندا بعضهم لبعض عدو بعض الار دین بعض غه دشمن بولغای لار الا المتقین کمر
 بر سیزلار کیم لار ایمان دین مین کاش لار کیم لار نیک دوستلاری معاوت او چون کفر و عصیت تم پری چکا
 دشمن بولغای یا و یلقن بعضهم بعضا و مؤمن لار کیم لار نیک محبتی خدای او چون لار نیک دوستلاری میریدا
 بولغای ، پری پری شفاعت قیلا یار و ما و ملات کاش دا مذکور دور کیم خلت لورت تور لوک و در خلت نامه حقیقه

کیم محبت روحانیه دور و اول مستغیر بولغای ارواح نیک تناسبی و انبیک تعارفی غه انبیا و اولیا و شهدا و
 اصفا محبتی دیک پری پرکا و اکینچی محبت قلبه و مونیک استنادی کافه وصف لار و فاضله اخلاق تناسبی پله
 دور صلی و ابرار محبتی دیک پری پری پله و اتم دوستلونی انبیا پله و مرید لار اراتی مشایخ پله و بو اکی نوع
 محبت خلل پذیر یوقور نه دینی دا و نه کفرت دا و صوری معنوی فوایدی و نیاجی نیک ستمی دور او جو بخی
 محبت علقیه کیم متنه دور معاش اسبابی نیک تحصیل و دنیویه مصالحی نیک تیسرغیه تجار و صنایع محبتی
 دیک و خادم لار نیک دوستلونی محادیم لار بیله و حاجات اربابی اغتیا پله تور تیخی محبت نفسانیه و انبیک
 استنادی صیه لذاتی و نفیة مشتهیاتی دور پس قیامت داکیم بو اکی نوع نیک سب لاری محبت دین
 فانی و زایل بولغای اول محبت داعی زوال ناپار بلکیم چون متن وجود تا باس و غرض غایت حصول غه اولاشما
 اول دوستلوق دشمن یغنه ایور و لور یا عبادی ندا قیلغوجی اول کون و ندا قیلور متقی لار غه کیم خدای بو یورو
 ای منیک بنده لاریم لا خوف تور قونج طاری ایماستور علیکم الیوم سیز لار کا بو کون کمره لار تقاسید
ولآ انتم تحزنون و نه سیز لار اند و مکین بولور سیز لار مقاصد فونی پله پس منادی صفتین قیلور کیم الذین
آمنوا باایاتنا بنده لار آلا دور لار کیم ایان کیلتور و دیار پز نیک کلامیز نیک آید لار یغنه و کالوا مسلمین
 و بار اید دیار بویون قویغوجی لار خدای نیک فرمانغه اندین سوک ندا قیلغوجی ایورا ادخلوا الجنة کیر سیز
 لار اوجاح غه انتم سیز لار و از و احکم و سیز لار بینک خاتون لار سیز حجرون و شاد قیلغان یا کرامی
 تو تو لغان یا آرایش تابان یطاف علیهم ایور کا یار جنت کا کیر کان بنده لار کا بصحا ف باستی کاسه تا
من ذهب آتون دین اندا تور لوک تور لوک طعام و اکو آب و کوزه لار دسته سیز و قولاق سیز تور لوک تور لوک
 تو لا شراب دین و یها و حجاج و ابولغای آلا غه ما شتی الی الانفس اولجه آرزو بولغای نفس لار کا و انبیک
 پله خوش چقا یار و تلت الاعین و اولجه نظر غه خوش کیلکای کوز لار کا و اندین لذت تابقا یار وسط
 کیلتور و تور کیم بو اکی کلمه بیله خبر پردی اوجاح اهل نسی منیک جمله سیدین کیم اوجاح لار روضه لاری نیک نعمت لار
 یا نفس نصیبی دور یا کوز بزه سی درویشی ایتب دور کیم نظر اهل پلور لار کوز لذتی فی نیه دا بولور اوجاحی غه کیم
 اعتزال غشاوه سی آلا نیک بصیرتی نیک نظریه طاری بولوب تا جمال اوزاری نیک لغانی انکم سترون ربکم
 آلا غه یا سترون قالیب دور و آلا غه ایتقل کیم و تکذ الاعین لذتی عبارت فی دین دور صاحب بصیرتی غه
 روشن دور کیم شوق اهل غه کوز لذتی محبوب جمالی نیک مشا به سی دین اوز کا کلام تصور ایماستور اتم شیری
 قدس سره ایتب دور کیم دیدار لذتی اشتیاق نه کور دور عاشق نه سر نهجه شوق کو پرک دیدار لذتی آرتوق لاق
 بولور ذنون مصری روح ادر روضه دین نقل قلیب دور لار کیم شوق محبت نیک نمره سی دور سر کیم کا دوستلوق
 کو پرک انیک شوقی دوست دیدار یغنه آرتوق راق و زبور و اکیلب دور کیم ای داود منیک اوجا حسیم
 زمان ایستوجی لار اوجون دور و منیک کفایتیم توکل قیلغوجی لار جهتی اوجون و منیک آرتور ما غیم سکر قیلغوجی

نصیبی و سنیک افسیم طالب لار بره سی و سنیک رحیم محسن لار سنیک دور و سنیک مغفرتیم توبه قیلغوجی لار
 او جون و سنیک خاصه شتاق لار سنیک دور و سنیک الاطال شوق لار بر اری تقابلی و انا الیهم شد شوق
 اندین سو سنیک اوجاح لیغ لار لذتی نیک تمامی او جون ایور کیم و انشم فیها و سیز لاجبت و اخلالدون
 جا وید نور غوجی لار سیز و نعت کمانی اندا دور کیم انکار زوال سیمی بولما غای و تلك الجنة التي و اول اوجاحی کیم
 بکون او دشتموها میراث هر بلدیکنز لار آنی اول و عده استملکان اوجاح دور کیم بوزرت من عبادنا من کان
 یقیب و سیز لار کای میراث هر دوک بیز بما کنتم تعملون اوجله سله بار ابر و سنیک لار کیم عمل مقبول ابر و سنیک لار و سنی
 تور لوک تور لوک طاعت لار و حیر لار دین جزائی میراث لفظی سله یا و قبلی کیم خالص دور و استحقاق سله قوله کیم
لکن فیها سیز لار کای و رحمت و افاکة کثیرة کوب میوه مینما تا کلون لار دین سیز لار دام معلم دا
 ایتیب دور کیم حدیث دا واقع دور کیم اوجاح مین لیغ سغاجی دین میوه اوزما کای کمرنی الحال نیک دیک ممول
 یخاج دین اونکای ان المجرمین در سملون سله کیم کا فلارنی عذاب جهنم خالدون تمنغ عذابی دا
 دور لار جا وید قافلغار لا یفتنونهم بوش قیلا غایلا و باکیمل ایما کایلا عذاب لار دین و ممن فیها
 و لار عذاب و امیسلون امید سیز لار دور لار راحت و نجات دین و عقوبت لار خستی دین و ما ظلمناکم
 و بیز ستم قیلا دوق الارغه بو عذاب قیلا سله ولکن کانوا و لیکن بار ابر و دیار ممن الظالمین لار ستمکار لار
 کیم شکر کیلتور دیار و عبادت قویا غین قیلد یلا ایتیک سیری دین اوزکا کا و نادوا یا مالک و امید کیم
 کیسکا یلا قوتولماق دین ند اقیغا یلا تمنغ خازنی غنیم ای مالک تیلخدا ای دین لیقض علینا تا حکم قیلغای
 بیز کا یعنی اولتور کای بزنی مرکبک سنیک هر دور کا رینک تا قوتولغای بیز عذاب تا رفاق دین قال ایور
 مالک لار نیک جوانی و امید بیل دین سو سنیک و تبیان و کیلتور و بوز کیم قرن بیل دین اول سزای نیک کونلار دین
 کیم انکم ما کنون در سملون سله کیم سیز لار توختا غوجی لار سیز تمنغ و اندا اول سیز لار و نه عذاب سیز لار کا
 یاکیمل بو لغوسید در پس جن سجانه مالک نیک جوانی دین سو سنیک لارغه ایتغای لقد جئناکم بالحق در سملون سله
 کیم بیز سیز لار کا یعنی مبار دوک بیز رات و دست سوز سیز لار سیمی سله ولکن اکثرکم و لیکن سیز لار نیک
 کوبرا کیکنیز للحق کارهون حق سوزنی تیلما کوجی لار ابر و سنیک لار و خوشلا و سنیک لار ام ابوموا بلیکم حکم
 قیلد یلا کا فلار و ایتی لار اهل ایشی جن رادی و ایتیک باطل قیلا غی یا کدی سیز لار او جون فانا مبرهون
 پس در سملون سله کیم بیز داغی حکم قیلغوجی لار بیز ایشی لار نیک سکا فانی او جون یعنی کا فلار نیک کیدی سنیک
 باطل قیلا غی و انبیا غصرت بیز ماک دا ام یحسبون یا ساغینور لار کا فلار ما کولاری انا لاشبع اول کیم
 ایشی باس بیز ستم باشورون سوزنی کیم اوزکو نکل دا ایور لار و نحویهم و اولجه راز سله سیری سیری کا
 کیسکاش قیلور لار بلی آری ایشی سوز بیز آنی و مرسلنا و بیز سنیک بیبار کا فلار بیز کیم حفظه دور لک سیز لار
 سنیک فاشید اوزور لار و موکل لارغه یکبتون بیزور لار آنی بیز سنیک فرمائیز سله و اندین سو سنیک کیم لار نیک

کیلتور دول

8.2. YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ KÜTÜPHANESİ NÜSHASI

کم که کما یلله الحمد لله بارجه نشا لا و او مالک لا خدای غنه الذی صدقنا اولکم است قلمی کما
 وعدنا اورجانتک وعدنا سنه ثواب سله و اورشنا الارض و مدارش بروی مذکرا و جماع فی
 نایدز ممکن بوزیکانک تبتی بدو تو نار با من الجنة او جماع و اخیث لشاء هو قایدن یلای یز
 فنعلم بس عیسی در رجوع العالمین ایش قلمغوی لارنیک مذکی لعن فرغان ایلنگوی
 نذک توای و تری الملائکه و کورکای سن ای محمد فرشته لارنی لعن و قنی کم صدق منعد
 و قوت برتبه سیداروغای سن و هر ساریدنا قای سن کورار سن فرشته لارنی حاقین
 تو بقان لار من دخول العرش عرش نذک منکر الارین یعنی طواف قلمغوی لارنیک بیان لارین
 یسجون تسبیح استوز لار محمد من نهم لارنیک برورد کای نذک ستاش غنه عقول این ایور
 سبحان الله و محله تسبیح سله سزا سیر لغ نذک نعبین قلمو لار الهی ذاتی و من حمد سله سزا صفا
 نذک ایشان قلمو لار کما و قضی حکم قیل سالیتم خلق ارا محقق است سع لعن حرکتک نذک
 مقامی غنه تو شو کما لار قبیل ایتلغای یعنی فرشته لار با منون لار کایتور لار الحمد لله رب العالمین
 سپاس و ستایش خدا یغنه کم عالمی لارنیک یار اقوی سید بر انداز کم کوک و دیوار تماغی نذک اجنا
 سید از ی نذک ستایشین قلمی الحمد لله الذی خلق السموات و الارض کوک و یزها نذک استغفار
 وقتی داو از منور لارید همول ستایش خدای تاپلک یار کم فاتی و خاتم و عدل نذک مستغ
 اول در رساله
بسم الله الرحمن الرحیم چه حرف مقطوعه بعضی علماء قوی له
 معتم به در لار هر حرفی اشارت کله کادر انداق کم عربی غنه تغییر قلمو لار بعض غنه
 تام من بس من فلحا اشارت حق حکمی غنه در کم بر و مینع خطین انکا نار ستان و من ایابی
 انذک سلکی کاکم زوال وقت ایندک غماری انذک مراره هلاک نذک نیکر اسینه یول تا باس آفت
 ای کم نذک حکم از ی نذک نافی ملک سله فسم حرای اولکم نزل کتاب نوبان لار ایاتی
عن الله خدای دس دور العزیز علی خدای کم ناز در رانیک یلای ما یکا العظیم و الاله
سند یدار و هر کشتی کار هر وقت قد عاف الذب یازوق نذک بار بقاع عوی سی کتبه کاکم صد
 طه استقامی لا الاله محمد رسول الله و قابل الثوب و توه نذک قول یلغوی سی کله استغوی سید
 شدید العقاب کتبه کاکم تاس عقربت سع باش بوغای کله اتقاد من ذری الطول عیسی اینلک
 بر باغیشلا و اولو علوق نذک ای کله لاله الا صهیج خدای بیوفتور کم ناپنهان مستغی بولغای
 اول انص المصیر انیک سار یغنه در قیامق بارجه سنده لار لارنیک مجازاتی او چون متا
 عباد اول خدا قلداس لار طعنه ارماس لار فی آیات الله خدای کتابی نذک سده لاریدانین
 مودکم کم انذک نغز یلی محقق بولدی ان الذین کفروا مکر لار کم بایب در لار حق فی فلایغورک
 بس کور کم بازک بهر سا کای سذک بقلیب کاذ لار نذک اکر و طما کی فی البلاد شام و من شهر
 لاریدان سزا سع قد لعن کورنگول کبیشو ما کم الارغند مهلحه و نر صستی باره در کم لار نذک

ارفی سوره دور جامع لار من الام اللد
 تقدیر کور در کم حضرت رسالت
 حکم تلاس ناصر تلغای ارجاع ربه
 لاریدان کور جامع لار اربو غای حصین
 حصین صحیح مستدرک و من تلغای ربه
 حضرت امی کم سکا پیر در طه
 و طاسم و حوالیم بره علمام سرور
 و عالم ذر سوره رحمة الله و نقل ملو
 کم هر جامع ای و فرشا من کور کم
 توشنرت من نوست انلا یلی کم بر میلان
 بریدار لغ و لوتور تصحیح لار باغین
 در حساسه الله عما الله در کیم کل
 شی باب و بیاب القرآن لولیم و نفع
 و مانع من جامع انی عمل ایش لار
 دو ساج القرآن دیر اورد ملا رسم

روزگاری نیک عاقبتی نیک انچه خسار و بار غه ناله تقوسید و گردنیت قبله هم نکلید قلدلار نیک تو
 دین بوردن قوم نوح نوح علمام قومی انی و الاحزاب و نکلید قلدلار غه کوهی کم لشکر مغامبر لاری
 ناز ناز ارد یلار من بعد هم نوح قومی دین سوزنک اوزی نیک مغامبر لاریغه عاد و ثمود قومی و یک
 همت کل انچه و قصد قلدلار هر سو کوره بولار دین بر سو لیسیم الارغه یبار یبار کان مغامس غه یبار غه
 تا تو تقای لاری و هرازا کم تدار لاری کاسکو کالار و خاد لاری و اخصوصت قلدلار از مغامبر لاریغه یبار یبار
 اوزی نیک سهرده سوزنک لاری سله لید جضواتا ناله لاری لاری و اوقا تکالار به الحقی اوزی نیک باطل لغی سله
 حق سوزنی کم اندک منافع و احب بولغای فاخذتکم بس من یوتوم الاربی و هلاک تقدیم انک کافانی غه
 قلیف کان بس نیتا کبولغای عقاب منیک عقایم الارغه و کذک و انداق کم و احب بولوب ایدی عدا
 اولکان امت لاری نیک مکذب لاریغه حقت و احب بولوب سوزنک لاریغه کلمه از یک سوزنک سرور کار نیک نیک حکمی
 عذاب و عقاب سله علی الدین لغو و الارغه کم کافر بولید لاری سوزنک قوم نیک و من انهم اول سب سله کم
 احبب النار تموع نیک ملازم لاری در لاری یعنی اول همان نیک عذاب فی مستوجبی داعی باره در لاری و اکر قوم
 حق عبادتیدن یوز ایور سله لاری نانی اندک ملکی کاسناس اندک اوجون کم انک ناسفوی سی و نسا ایتنوجی
 کوب در لاری مخلوق لاری خواص دین و لاری نیک جمله سیدن الذین یجعلون العرش لاری کم کونار لاری عرش فی و
 عرش کونار کوهی سی فرشته لاری نیک اشراف در لاری اشراف الذین یستورونکم حق سی انچه فرشته لاری کابو
 ناصع و شام احلال اکر ام یوز مین عرش جمله سلفه سلام قلدلار و من حوله و لاری کم عرش نیک یبار
 لاری در کوهی لاری کم اندک طواف سفوی لاری و لاری تماش منیک صف در لاری عرش فی اراد الیه
 یسجون تسبیح ایتور لاری تسبیح مقنون بجمده لاری کم لاری نیک ستایغ غه یبار خدا
 ذاکر در لاری بارجه شامله حلال اکر ام صفت لاری دین و یومنون به و امان کلتور لاری لاری عالم
 شهرین جوشب دین نقل سلوک کم عرش نیک جمله سسکن در لاری تورت ایتور لاری سجانک اللهم و محمد
 لک الحمد علی حاکم بعد علمک و منه تورتی ایتور لاری سجانک اللهم و محمد لک الحمد علی عفر کم بعد
 قدر تک کور سکم لاری الهی کوهی نیک نسبتی سله نبی آدم یانر قلدلاریغه بولکله لاری ایتور لاری یستغفرون
 و یبار یقاساق تدار خدای و من للذین امنوا الارواحون امان کیلور و تورت لاری و ایتور لاری نیتا ایتی نیک
 یبار تقو صبر و سعت تو کالیت من کل شیء بارجه نمه لاری کرحمة و علما اغندا امان و سلا
 یوز مین یعنی سوزنک حمتنک و علمنک بارجه نمه لاری کایتک در فاعقوبس یبار یقوالذین
 لاری کم توبه قیلید لاری و سنا قایتب در لاری اتبعوا و انکر اشیب در لاری سبیلک سبیلک یبار یبار
 کم اسلام دینی در روقهم و اسر عمل الاربی عذاب الحما تموع عذایدن رتبا ای یوز نیک بر
 دکا رینز لطف قیل و اذ خلهم و کس کونتا یبار در دین ای کوا شکوی لاری یا بارجه مومن لاری
 حیات عذاب اقامت بوستان لاری الی اول بیتا لاری کم صرف فضل سله و عذابهم عذاب
 پیرت من الارغه و من صلح و اسند و کسل لاری سله حنت کاهرم شالسته در مین ابار

ادرينك انا لاردين وازواجهم والاردينك صانون لاردين ودرناهم والاردينك اوغلا لاردين
 نا ادرينك شاد ما نلغي نولاردينك ديداردينك تام نولغاي ايك انت العزيز رستلوق مله كم
 سين غالب سين و هيچ مقدر دن عاجز امان سين الحکم بلكرمي سين وهر في قلسانك
 حكمت دن خالي امانستور فهم الشيات و فعمل اللودن مالغ نيا سين بازوق لاردين دنيا دا
 ومن تق الشيات وهر كم دن نيسانك اندن مالغ لاردين يومشك بكون بوجها ندا فقد
 چه بس رستلوق مله كم باغشلا ديك اكا آخرت اودك سنك اول سرا ماغديك هو
 العزيز العظيم اول اولوغ نوزوق در كم هر كم صاحب رت كم بكون الع عصى نيك پناه دا
 در تا نكلا نهايت سوز حقي نيك كولا كاسيدا بولغوسدر ان الذين كفروا رستلوق مله
 ادر مله كم كار بولد لارينا دون ندا قيليلور لار فرشته لار مله بع وقتي دكم كافر لار توغ نه ايك
 واوزي نيك نفس لاردينك و من لع باشلاب عتاب و ملامت تليلن احقاد لارينا اختيار ياي
 دا امان كستور ما دنگز لار فرشته لار لارغه ندا قيلخا لار و انقالار لغت الله هر انه خدي
 نيك دشمن لغني سوز لاركار در كرفكا الكبر اولوغ ساق در من مقصركم سر لار نيك دشمن لغنيك
 دن انفسكم سر لار نيك نفس لار نيكتر كا و خدي سر لاردين دشمن توفى اذ ندهون صون
 او قولد دنگز لار الى الايمان امان كستور ما ك سار يغنه خدي در سولغه فتكفرون بس سوز لاركار
 بولد نك لار و امان كيلتور ما دنگز لار قالوا ايها انقالار كار لاركم اي سوز نيك نريد كار
 امتنا الشين اولتور و ك پيزني ايكي قائلوا و احييتنا اثنتم و سوز و نيك ايكي قائلوا اي
 امات اجل تو ك نكي وقتي دا دنيا دا اولغني احييا كورد او ليكني امات كورد او ليكني احييا بعث
 و تبيا ن دا انت در كم آدم ذري نكي كم انك ارقاسيدن حيقارب در رستيق لاردين
 تي اولتور و اولغني امات اولدور جسم دكم نطفه اردي لار توكوزي وهر قدر مله كازلار
 اولتور ماك و توكوز كوز ماك املر بيلور لار و ايتور لار فاغترفتنا بس سوز اعتراف قلدوق بيز
 دنونشا بيز بازو غلا بيز غه كم بعث اكارى و كذبي ايردي فهل الى خروج بس آبا بار در نيك
 حيقب كيلا ايمن سار يغنه توغ دن من سبيل هيچ بوي لغن طرفه كم اكا سلك قيلغاي بيز
 و توغ قوتولغاي سوز حجت كايلىكاي بيز لار نيك ملاي ايمان و توبه قبولي در فرشته لار لار
 نوميد ايتا نيور لار دكلم اوله سوز لاركا اندا سر لار ابد حلسه دن بانه اول سب مله در كم
 دنيا دا اذاعى الله صون او قور ارد لار خدي و حده يكتا و كانه كفر كم كافر بولور ارد نكلولا
 انك سولمكي كل و ايتور ارد نكلو احصل الالهة الهم و احد وان يشرك به و شركم كستور و اير
 و سوز لار اكا بعني شريك لار اكا قوشا ارد لار تو قمنوا امان كستور و ارد نكلو لار شريك لار كا
 فالكم لله بس الش با سماع لغ خدي غه در العلي اولوغ ساق در خدي اندن كم اكا شريك
 كستور كايلا الكبير اولوغ راع اندن كم اوز كافي انك مله تينك ايتا يار هو الذي اولدور

اراضی کم قدرت کمالی سله بر یک کور ساتور سر لار کا آیاتیه دلالت قیلغومی نشانه لار و رزق
 غه و یترک و توان بیار و رزقکم سر لار و حون من السماء و رزق کور کور دن رزقی سبت
 یا مغور و یک یا فرشته لاری تدبیر کا اولی رزق نلنگ سبی بولغای و ماسیت کور و بند
 الیها غای عبرت الماغای بواه لار سله الامن بیب مگر کشی کم قایتقای خدا نغده افغ معصیت
 دن قائمت بر طاعت کسکو کای فادعوا الله بس ناپسنک لار خدای مخلصن حالتی و کم اربع
 تلغومی لار بولغای سر لار الی الدین اینیک اوصون اوزطاعتکنزنی شرک و ریادین و لیکره الکافرون
 و اگر چه کاره در لار کا نولار سله که اخلاصکنزنی اینیک توحیدکی داینک و حون کم الی ابراهیم
 کافر در لار و سر لار اول نعمت که شاکر بس سر لار امانغرت در سر لار نلنگ عمل لار کنز و سر
 لار کنز لار نلنگ مرغوب و محبوبی ایماستور اذق کم الی نلنگ سوزی و انشی سز لار کا مکروه و
 مغرض در رضع الدرجات اول در کونار کوی بنده لار نلنگ رجه سنه هم دینا دا وهم غنچه دا
 دنا دالبقه لار تفارقی و عقیق امرت لار مقام لار بیانی سله یا انصار رجه لاری نلنگ کوتا
 کوی می در آدم رجه سنه صفوت سله کونار دمی و نوح فی دعوت سله و ابراهیم فی خلعت سله
 و موسی فی تربت سله و عیسی نزه د لوق سله و محمد فی صلوه الله و سلامه علیه و علی جمیع
 شفاعت سله سلمی اتیب در کم هر کم نیک رجه سنه تیلایه کونار و حقائق معرفتی و تپانما
 پیله و محدود کیشور و تور کم محب لار رجه لاری نلنگ کونار کوی سید در فناء سله محبت دین
 و وفا محبت سله عزیزی الله در کم لایوجد البقاء الی الفناء تا فنا شریکین اجماعا نلنگ بقا
 حلعتن کیماس من ذوالعرش عرش یکا سید در یعنی انک خالق و مالکی یا مالک سلطان
 یکا سدر بلقی الروح و حی فی من امیره اوزی نلنگ فرمای سله یا بیار رزق
 فی علم حکمی من یشاء هر کم کما تیلایه من عباده سله لار دس یعنی نوت رتبه سنین
 عطا کور هر کم کما تیلایه تا قوفوتقای اولکم و حی انک اکیلی در کیشلار فی یوم القیام
 پیری پیری کور کونندن یعنی کونی کم روح لار بدن لار کما ملاقات قملفا ایلا با کورک و سیر اها
 یا اولسن و احربن با معبود لار و عابد لار یا مظلوم لار یا عالم لار یا هر عمل املغومی مداتی بو بورازی
 نلنگ عملی غه یومهم کونی کم لار یعنی بنده لار بارزون انکار بولغای لار کور لار دین حقیق
 کجغ یا بولما غای علی الله خدای غه منهم سنده لار نلنگ اعیانی و اعمالی و احوال دین بار حود
 لار نلنگ کولموی سله شت اتمه نلکم نارجه سنه سلور و عمل غه کور احزاب و روحا قمر قمری فا
 قمر و کم لمن الملك الیوم کم در نولکون باد شاه لوع و انش با ما علمع بارجه بنده لار پیری
 نلنگ تفاتی سله حواب سر کایا کم لایه الواحد القهوب هر خدای غه کم پیر در حکم القها
 ملک سنا راع لاری و مدعی لاری نلنگ سندر غومی سی و کافر لار غه کیم ضرری علم حاصل بو
 لغای بولغای الهی و صدائیتی غه حواب الامور لار سله موافق بولغای لار یوم یوکون محزی

باداش سر بلکای منز کل نفس هر کشف کا نما کسبت اولحه قیلند در حراسین لاطلم الیوم کوج بو قنوس
 بو کون نه کشف نذک شو اسدن آر قیلور لار ونه کشف نذک عقاسغه ابرور لار ونه کشف نی کشی نذک
 یازوقی سه تونار لار ونه کشفی غه ایمان نذک پاداشین سرور لار ان الله در سلوک سلم کم خدی کجا
 الحساب بات سانا غوجی در حساب رفتی دالکاشانی شانی دن قایتانوقاس وسیطه دایکتور
 بتور کم حضرت رسول انب در کم خدی نقا اتور کم مسن جزا لکوجی یاد شاه مین و
 بولغاغای هج او حجاج لیغی غه کم ارحام غه کیرکای ونه هج تموع لوغی غه کم تموع دایق
 دالار نذک قاشیدا بانروق بولغاغای تانی قصاس قلمغاغای مین سر نذک نواتی او قوردی کم
 الیوم لاکوری تا اخر خاصه واندر هم وقور قوت کاندلار فی دقرر قوتقل یوم لازقه یاق
 کون نذک عدا سدن یعنی قسامت کونی هر اسنه کسلکای وهر نه بیکلکوجی بولغاغای تانی در
 اذ القلوب قور قوتقل الاری کم الاری نذک کونکول لاری لاری الحناجر الاری نذک بوغوز لاری نذک
 یاوغند بولغاغای یعنی اول کون نذک فر عسدن کونکول لاری لاری لاری بدین حقا و قد مسل کور سات
 بوغوز لاری غه کسلکای لاری و همول سروا فال لاری قایت الاری لاری لاری نذک صاحب مال لغای حیقای نا
 خلاص سع سله تابقا لاری و مونسکد بک کونکول لاری نذک اصحابی بولغاغای کاطمین عملکن لاری قایموس
 توفان لاری لاری لاری بو قور قوتقل لاری غه یعنی کاندلار غه اول کون نذک من جسم صبح مشفق قوندا
 و مهربان باری کم عذاب لاری کسنا کای ولا شفیع یطاع و رخواست قلفر می کم اینک نوبان
 اینکایا یعنی شفیع کم اینک شفاعة قبول محله غه نذکای بعلم سلور خدی خائنه الاعین کوز
 لاری نذک خیانتی فی یعنی نظرو لوی غه حرام در ریاعز نبلماق کشف لاری نذک علی غه یا کذب کور
 و کور یا ما کور امام قشری قدس سره ایست در کم محب لاری لاری نذک خیانتی اولدر کم منقا
 وت لاری اویقوی اینک مادی غه فوینا لاری لاری کم زبور ایلند در کم بالفان اینغای هم
 مننک محکم نذک دعوی سن قلفغای و کجه کم کسکای اینک کوزین او بقر غه باغغای وفا
 کجی الصدر و سلور خدی اولحه باشوروب در کور کور کور لاری یعنی بارجه نذک ضمور لاری و سار لاری
 سلور و الله یغض و خدی حکم قیلور بالحق راست سع مکه و کشفی قلفر می و عمل اینکوی
 نذک جزا سید و الذین یدعون و الاری غه کم تاسور لاری لاری لاری من ذرعه خدی دن اوزکا
 کا یغضون حکم سلما لاری لاری لاری نعمه کا اینک او حون کم الکرهاد و در لاری لاری غه قدرت
 اکیا بو قنوس و اگر حوان در لاری مخلوق و مخلوک در لاری ۳ دملوک کاهکم و فرمان و قدرتی بو قنوس
 الیه در مخلوق سلم کم حق خدی هر سمع اولدر ۳ نذک لاری نذک سوزین اینک کوی البصیر کوی
 الاری نذک کردکای اول کور یسیر و الاری لاری ماس لاری سفر سلما لاری لاری مکه نذک مشرک لاری
 الارض مین و شام سریدا نازیکال سع ارحون لاری لاری لاری کان بس ناکور کایا کم نذک لاری
 عاقبه الذین کانوا الاری نذک انش نذک سارحای کم بار ابر و لاری من قبلهم الاری لاری

تکذیب اهلیدین عباد و نمودند که در موفک ارباب دیکم الارینک دیارند قریش ننگ بازرگالینغ
ننگ و ناربری در کانونا ابرو دیار بورونغی لارهم اشده منهنم الاقانس بران بولار من قوت
کو حلوک و توانالغ همتی دس یا قدرت و تمکن و آنازا و کوبراک لارینک نشانه لاری حممتی
یغ الاصل لارینک دیاری سربدابی یک قلعه لار و اولوغ شهر لار دیک فاخذهم الله بس
توفی لاری خدای دعوت قلدی بدینوهم لارینک لاروق لاری ننگ بسی پیله
یعنی کفر و تکذیب و ما کان لهم و بوق ایدی الارغه من الله خدی عذابیدن من و ابی
هم اسرا غوجی کم کتار کای آخی لارین دیک بو توغاف یا نهم کانت تا نهم اول سبب
اروی کم کلد لار الارغه رسلم لارینک مغامبولاری با اینتات روشن حجت لار و هویدا
معزه لارمه فکروا بس کور بولدی لارینک سلمه و انکا قیلدی لار انکا فاخذهم الله بس
خدای لارنی و معاتب قلدی اینه قوی در مخلوق سلم کم خدای توانا در و تمکن هرغ
داینلاسه شدید العقاب قاسم عقوبت شرک اهلک و لقد ارسلنا موسی و در سلوق سلم
کم بنزید بار و ک موسی غه علم با اینتات لارینک معزه لار من سلم کم توفیق آیات لار ابر
و سلطان مبین و محبتی هویدا ایبت در لار مراد عصاره در ننگ افرادی یاد اتماکا انهم و
شخصه دس در آیات دعوت در حق قد و سلطان من انک معجزی یعنی دعوت و محبت پیله
نار در ک سزانی فی فرعون فرعون سارغه کم مصر عالمی ننگ لاروغ راغی ابروی در بیوت
دعوی سن قلمور ابروی و هاتان و هاتان غه انک و ننگ ابروی و قارون و قارون غه
انک کم مغزی و مشیری ابروی و اول لارنی حق قد دعوت قلیل معزه اظهار قلدی و الا
تکذیب و انکا قیلدی لار قالوا بس اتی لار ساحرا اول جادوی در کم خارق عادت پیز کاور سار
بحر بوزیدن کذاب یا لغان ای تقوی در راند کم ایتر خدی بار دور و مین انک سوزی مین
فلما جاءهم بالحق بس چون کلدی الارغه راست و درست مقام سلمه من عندنا
منک فاشمیز دس قالوا اقلوا اتی لار اولتور و نکر لار ابناء الدین آمنوا لارینک او غلنا
کم امان کلتور رب در معه موسی علم سلمه فرعون لار موسی لار فی دین بورن بنی اسرائیل
ننگ او غلنا لارنی اولتور و ابردی لار و انک نوقانی دس سوک ایلک تار تیب ابردی
موسی علم کلدی و نبوت دعوی سن قیلدی سنه فرعون ننگ سک لاری اتی لارنی اسرائیل
ینک او غلنا لارنی اولتور و نکر لارنا لارینک کونول لاری سینا غای و موسی غه
یاری سر ما کایلا و استحووا لارهم و تیریک قویونکنز لار لارینک قور لارنا
قط خاتون لاری ننگ قور لار غه ساخدمتس قیلغا یلا لار بو کور قلد لار و ما کیک
الکابرن و بیوتور امان کلتور ما کالاری ننگ کلدی نی لار و موسی لار سبب غه لار
ضلال مکرول منسلق و سهوده لیک و ایمنی لکاری بار ما غای و انک و ابی هم

الارغہ قابیقای بس فرعون موسیٰ علمام بارہ سداوزی ننگ خاص لاری سدا کنگاس قلدی
 واتنی آئی اوتور ماک کوراک اتمی لاری بولغاغای کم اول بحر قسقلغای اوزی ننگ اوتور کوی سیک
 واندن خلا سدا کنگای یا اولکم کینت لاری تقالما فرعون ننگ مله معارضه قلا المای آئی او
 دی صلاح اولدور کم ساحر لار تلا النک نالنگ مله معارضه بولغا ایلد فرعون غد
 بوسوز قبول توشتی و سلور اوردی کم اول سفامدر رانی اوتور ما کلدن قور قار اوردی
 لما قوم قاشیدا اخلد سع اظهارین قلدی وقال فرعون زرنی واتی فرعون قور بولکلار من
 تاخوار بوق سله اقل موسیٰ اوتور این موسیٰ فی ولیدع رتبه واتقل اول اوتور غل اوزر
 خدای فی تاغینک اوتور ما کم فی اندن تغای آئی لخاف در سلق سله کم من اندن
 قور قار من ان یبدل دینکم اندن کم اول اوز ک قسقلغای سولار ننگ کیشنگلر فی وینیک
 عبادتم فی تغای او ان بظهر ما اولکم اسکار بولغاغای ننگ دعوتی ننگ سببی سله
 الارض لفساد مصر سیرد ابوز و قلوب و ایکی گروهی حوص باضمی وها کمری و دال انصه سله
 اوقور یعنی موسیٰ طاهر قلدور سولار ننگ سهر ننگه ز افسادی یعنی ننگ تابع لاری کم
 کور بولغا ایلد سولار سله اوزر شقای وقال موسیٰ واتی موسیٰ اوزی ننگ قومی غه بو جبر کم
 انکایست ائی محدث در سلق سله کم من بناه تو نوو بزنی و تر بکم مننگ پروردگار کم
 و سولار ننگ سله من کل متک پر هر بو یون تا تقومی ننگ شردن کم اول و غلوب
 کور ساتماک سببی سله لا یؤمنن ایمان کستور ماس پیومر لخصاب سانا مان کوندا فرعون ننگ
 اتی فی التما دی و وصف سله یاد قلدی کم اننگ و اننگ رکاهی ننگ شامیل بولغاغای و موسیٰ علمام
 ننگ اوتور ما کی ننگ حصری کم پایلدی درست لاری قانغولون و دمن لاری شاد مال بولدی لاری
وقال جل ثومین راتی امان کستور کان ابری من آل فرعون فرعون ننگ فرسند اسلار دین
 خز سل با شعل کم مدتی اوردی کم حزم یولی سله یکتم یا بار اوردی فرعون و اننگ تباعیلد
ایمانه اوزی ننگ ایمان کستور کینت استور اوردیلار کم یوز سل اوردی کم ایمانی بار اوردی و اتمور
 اوردی موسیٰ غه فرعون ننگ قصدی ننگ خبری کم اشق انقتلون رجلا یا اوتور سولار
 لاری رخی ان یقول اننگ اوصون کم ایتور نجا الله مننگ لاری تقو جیم خدا درر قد جی اولد
 بالینات وصال اولکم کیلتور و بتور کم سولار کار روشن محزه لاری و هریدا استدلال لاری کم
 سیزلر ننگ برورد سکنزدن وان یک و اگر اول بولغاغای کا ذبنا یا لغان ایتقری غلیه و کذب
 بس انکا بولغاغای اننگ یا لغانی ننگ و بالی و اولانی هلاک قسقلغای وان یک صادق و اگر
 بولسه حین ایتقری یصیبکم سولار کا بیتار بعض الکی بعد که بعض اولجه دین سولار کا
 وعده سرور یعنی ایتور دینا و اخرت عذابی سولار کا بیکو سید و بس اگر صادق در
 بعض اول موعود دین کم دینا عذابی بولغاغای عاجلا سولار کا بیتار ان الله لا یهدی

درستون سله کم خدای بول کور سائامر یعنی بول تاباق توفیقین پر ماس من هو مسرف کشته دن حد در انکار
 کوی در رفان تو مکن ایازوق سزا و غدا نلاری کذاب یا القان ایتقوی در سگری لیک دعوی سیدیا قوم
 ای مندنک کرو هم کم لکم الملك بنوم سیز لارکا در یاد شاه سع بو کون ظاهرین حالتی داکم غالب سیز لارنجی ابریل
 غه و بی بیک راک سیز لار لاروس فی الارض مصر بریدن قمن بنصره نابس کم در سگرم یاری پیرکای پیزکا
 و حیات قلمغای من تباش لله خدای عذابیدین ان جاءنا کر کیسه پیزکا بس قصدین قلمنا لکسر
 و الیک انذین تا بر تنکدر لارقال فرعون ایتی فرعون اول مومن کا کم موسی اول تو ساکدن تیار لار
 و اورکا عظمی نندک فاسد احار بر در لار و ما انکم کور سائامر کم سولارکا الاماری مکر اولی کم کور لار
 مین یعنی سولارکا کور سائامر صواب یولس انندک اول تو ماککی طوکوب ایدم صلاحی اندا و ما اهدناکم
 و کور سائامر من سولارکا الاستیبل الرشاد مکر است یولی حر سل کم بو سوزنی ایشیقینه قانداجی نیک
 تلوی حرکت داکیلد انمان در بای قانیای باشلا قوم نندک فور قوغا غی غه مشغول بوق کور سائی
 انداق کم حق سحانه ابور و قال الادی آمن و ایتی اول کتبه کم اعمال کستور رب الادی یا قوم انی اخذت
 ای مندنک کرو هم در ستلوق سله کم تورقار من علكم سولارکا موسی تا نندک تلدی انندک
 تعرضی جهتی سله مثل یوم الاحزاب اول لشکر لار نندک کوسیدا کم سفامدر لار نندک تلدین
 قلمدیلار براد لار نندک هلاکی نندک کونی در اندین سرتک تفصیل مکر کیشل داب قوم نوح
 نوح علیه السلام کرو همی نندک حالی دیک کم طوفان سله هلاک بولدیلار و عادی و عادی کرو همی کم صر
 سله مستاصل اولدیلار و عمود و عمود قومی کم پیر صیحه سله اولدر و ولدیلار و الذین من بعدهم
 و لار نندک حالی غه اخشا اش کم لار نندک سونکدین ایرد لار موقوفه اهلندن کم لار نندک نهم
 استین و اوسنون بولدی و اصحاب لیکه دیک کم ظل عذابی غه نوتقون بولدیلار و ما الله
 یرید و یوقتر خدای کم تیلکای ظلمنا للعباد کوج اوزی نندک منده لار کالع الانی یاری
 سیز عذاب قیلما بس سیز لار هم ظلم قلمنا لکدر تا معذب لولما غای سولار و یا قوم انی
 و ای کرده در ستلوق سله کم من اخاف علكم قرقار من سیز لارکا یوم الشناد پیری بولک
 نندک او قور عذابی یعنی قامت کونی کم بعض بعض فی او قور لار استغاثه سله و هج کتشی نندک
 قریاد نعیه بیتاس یا حنت اهل پیری پیری حار لار لار انداق کم اعراف دایا اولوم فی بو عوز
 لاناندین حاقیر غایلا کم یا اهل الجنة خلود و لاموت و یا اهل النار خلود و لاموت
 یا اول کوندا حاقیر غوی حاقیر کم فلان خشتی بخت سع بولدی کم هرگز سمان کت سع بو
 غای و ایمان بخت سع بولدی کم تا ابد کاحه خشتی بخت سع بولما غای یوم تولون کونی کم بلغا
 سیر الاحزاب قوفی دن و با مرغای سیز لار مد پیرین قایتقاندلار اول یدر دن توغ سارغده
 مالم بولما غای سیز لار کم من الله خدای عذابیدین من عاصم صیح ساقلا غوی کم بولما
 الغای سیغناق دا و من یفضل الله و هر کم فی خدای قوسیده صلات و انما له بس بوقتر لارکا

مین هاید هیچ بول کورساتکوی کم در منزل کاستکو کای اولقد جاء که یوسف در ستون مله
 کم کلدی سدر لار کایوسف بن یعقوب علمها اللام من قبل موسی علم و من بورن
 بالینتار هودا حمت لار سله اینب در لار موسی فرعون موسی علم زمانی ننگ
 فرعون ایدی د یوسف علم اندک قیمت لبع اتنی کم اولوب ایدی دعاسله پیر نوزدی
 فرعون ایکا ایمان کستوری د یوسف کم اوقی فرعون دن دن قاتی و ناموسی علم زمان
 غه حد عمر تاتی بسن مومن اتی کم یوسف علم موندن بورن سدر لار کاشن معجزه لار سله
 کلدی کم آت ننگ ننگ نوزماکی ایدی و پاش اوغلی ننگ تا نوقلوغی اندک بل کلدی کار
 بعض اینب در لار موسی فرعون یوسف فرعون ننگ اولادی دن ایدی و حدای یوسف
 اراهم بن یوسف بن یعقوب رسالت سله اکا سدری و مکرری بیل لار ننگ لار سدر
 ایدی د معجزه لار لار غه کور ساتی و اکا ایمان کستور سدر لار بس فرعون الی ننگ موسی
 اندن خبر سردی کم یوسف سدر لار کای کلدی قسار لیم بس ام بار ایدی ننگ لار ننگ
 کمان دا معاذاً کربیه اولحه کاکم کستور رب ایدی سدر لار کادن امری دن حتی
اواهلک تا اول وقت کم اول اوقی قلم ایننگن لار بن یبعث الله قورا ما عوسیده
خدای من بعد اندن سونک رسولایید لار کانی یعنی چون بور رسول ننگ سوزن اشیا
درک پیز اوز کاسما کوسد در اول قور قورخ دن کم اندک سوزنی داغی قاتار غای بنزدک
موندنک کم فضل الله خدای از غور و طغیان بادیه لار بدامن هومیر هر کم
اول مدد دن او تکوی در لار کاد امر تات شک تو تقوی اولحه د معجزه سله ثابت بولغای بس
اسراف و اریار اهلی ننگ صفتی د ای تورا الذین یجادون الاکرم حدال قلم لار انبیا
سله فی آیات الله خدای آیه لاری ننگ بطالی و اندک دفعید بعبیر سلطان اتهم
و حمت سیز و برهان سیز کم لار غه کسلکان بولغای کبر اولوغ در لار ننگ حدلی فقط
دشمن لبق حمتی دین عند الله خدای ننگ قاشیدا و عند الذین آمنوا و الارقاشیدا
کم اعمال کستور د تورا یعنی خدای قاشق دشمن تو تارا لار ننگ حدلی و مومن لار
داغی اندک دشمنی در لار کدک موندنک یک یطبع الله مهر قورا خدای علی کل
قلب مشکپر هر مستکو کشتی ننگ کونکی کاکم باش تار تار نومان کونار ما کلک داجبار ایدی
ننگ ایدی سله کم اوزنی اوز کالاردن بی یک ساک سلور و تونار بس حرسل موعظه لار ننگ
اثابید فرعون ساعش قلدی کم ناکاه اندک سوزی اشیتکوی لار کاک اوقدا غای ایدی
ننگ و نریخی تیلادی و اوزنی و اوز کاکیش لارخی اوز کانه کاشغول ملدی و قال فرعون و
فرعون یا هامان بولبی ای هامان قورا غسل مندک احوون صر حایبیک بن العلی
شاید من بلغ الاسباب بیکیای من اشیک لار بول لار غه اسباب السموات کول لار اشیک لار

اور دینکذک لایق بالقرآن الله تا کان اولی غای من خدا غده و اشکر بیده و اندک او چون کم شکر قیلغای من
 انکا انما لیس اول غده کاکم یوقتور منکابه انینک ربو منقی غده عجم نسلک مراد علم نغی دن معلوم
 نغی در یعنی من اندین از کاضدای سلام من سن بر از کانی نساک انکا شکر بید قیلای من و انکا دعوتکم
 و حال اولکم من او قور من سدر لاری الی العزیز خدای غده کم غایب در یعنی قار شکر لای بعد
 غه الغفار بار لایغا غوی و محو ای کوی مومن لاری ننگ یازوقتی لاجرم هر ایبه انما نغی
 الیه ارجه سدر لار او قور سنزلار منی اننگ ساریغه یعنی اننگ تا شما غده لیس له دعوت
 یوقتور انکا دعوتی احابت قد بیدکان یعنی اننگ سوزی معنی سدر در و اعتبار سیر فی
 الذیاب بر مایدا و لای فی الاحرة و نذ او کوا اول سدر لارکم و ان مراد در سلق ملک کم سرنک بار جا سرنک قاقا
 الی الله خدای ساریغه در و پیز کاحزا بر کوسید در و ان لاری من در در سلق ملک کم کزاف ایشلیک
 و حد من در کالدا ضلالت و طغان قسم اصحاب الشار الازدر لاری غوغ اونی ننگ ملازم لاری بیه
 فرعونی لاری قور قوت با ابتدا دینار و اننگ اولتور ما کما قصد قیلد لار اول لاری فستد کور کور
 بات لایع سله ناد تغلغور نکر در لار یعنی عذاب کورکان و قتی دایاد کسکای سدر لار کاکا
 اقولکم اولجه ننگ راست یعنی کم استور لار در کم سدر لار کوا و افرض رسنه قور بار من امری اوز
 ایتم فی الی الله خدای غه و انکا توکل قیلور من تا من سنزلار ننگ سرنکزد من ساقلا غای
 ان الله تخف من سله خدای بصیر کور کوی در برابر عباد اوزینده لاری نینگ ایشنه کینتور
 شور لار کم فرعون بو یوردی تا آنی اولتور کالدا سدر لار قاحیب یز نایق که قور در نماز عه مشغول
 بولدی حق سبحانه سیاع لشکر فی قورادی تا اننگ تیکر سیغه کیلبت با سبالسق قیلد با انلا دلا
 و تفروض نتیجه می بات انکا نغ کشف الی سدر لار کینتور و متور کم فرعون اوزی ننگ خواص من
 جمع فی بیمار دی تا انی کینتور کالدا و سیاست قیلغای لار لار انکا نغ لار و اننگ غایری دراع
 ننگ اسراماق لیغنی مشاهده قیلیب قور قتی لار و فرعون قاشیغه کیلبت حال صورتی نغی
 لار بار عه سیغ سیاست قیلدی تا اول سوز یا یلما عای و حق سبحانه حزیل حال من خیر
 پور کم فوقیه الله بس اسرادی آنی خدای سیات ماکرو ایما نلغ دن اولجه ساعش قیلد لار
 اننگ حقیقا و خاق بال فرعون و توکالتوتی فرعون کشف لاری ننگ تیکر سیغ کم اننگ قصد
 بار بر ارد لار سوء العذاب عذاب ننگ یانی کم اولتور ما کدر در و ایتب در لار در
 فرعون آیدین بار جده قبطی لار در لار و سوء العذاب الی ننگ غرق بولغانی در در عه انکا
 در لار کم سوء العذاب اوت در کم بدل اندین کینتور و سوز کم انکا توکالتوتی فرعون الی سوز
 العذاب یعنی اوت عرض قیلور لار علیها تموع اونی عه عدد و عیشیا تا انکا در انقام داعی لایغای
 دالیتب در کم الی ننگ بولغانی ننگ پیری تموع در در لار عه کور ساقول لار من مسعود رحه الله
 عنه ایتب در کم فرعونی لار ننگ در لاری قور قش لار ننگ ایچیدا در و صبا و رشام در

الارغہ عرض قلمو لار باقا مغانه و نوم تقوم الساعه و کونی و اکم قائم بولغای قلمت و الا لاینگ ریح
 لاری مدن لاری کینه کسکای فرشته لار لارغه ای تقایلا اراد حلو ال برعون کسرتکن لاری فرعون تنگ کینه
 لاری استغذاب عدائی ننگ فاشق راغی و اکم ههمم عدائی در و حصص ههمه نعی و خا کسری سله و
 یعنی خدای بویور فرشته لار اکم ایند در و نکل لار فرعون لاری قایتق راق عدائی عدا و له
 دین اندا بار و دلا و اذیح اجون و باد قیل خون یکا و محاصمه قلفا یلا رغو غلوق لاری انشا و اود
 قیقول الضعفاء لیس لار قوم ننگ حاره سیز لاری و سیز لاری لاری لالذین استکبروا و الارغہ کم بانر بویور
 و معظم اردو لار یعنی تابع لار و متسوع لارغه انتقالا اراد رستلوق سله کم هرکت اکم با لار و رک سیز
 لار کابغا ایگرا شکوی لار و نهان کونار کوی لار و له و انزنی دعوت قلد سکنز لار شرک و تکذیب
 یعنی پیز ننگ کسرو اکم نوننگ سبی تموعدا سدر لار بولد و نکل لار فضل اتم لیس ایبار سیز سدر لار سفون
 دفع قلمو لاری عننا پیز دین نصیب من الیاء و صره اوت دین قال الذین استکبروا ای تقایلا لار اکم
 باش تار بقوی لار اردو لار اکم بونی سوز ننگ پیروی در لار کمال فهمار رستلوق سله کم پیز با رجه
 اوت و اوز سیز کم نیناک سولار دین عذاب نینا لنگ پیز و اکو پیز کا کینا رماک قوی بولسه
 لیدی اوز نفسی نینی سولار اردو رک پیز ان الله در رستلوق سله کم خدای قد حکم تحقیق سله حکم قیل
 در بین العباد بنده لار ابر او هر سدی پیر کا انک لایقی در ریباید در روقال الذین و انشور لار الارغہ
 کم فی النار اوت داد و لار اندن سونک کم نومید بولغای لار پیروی دین بخز نه ههمم تموع خازن
 لاری کم سز ننگا و خون اد عوار نکم او قونکل لار اوز رور دکا سز نکل ننگی کحفف عنانا کحفف قلعاً
 و کونا کای سز دین یوم کونوزی ننگ مقداری پیله دنیا کون لاری دین من العذاب عذاب دین
 نیه فی نایا لالغای دز قالوا ای تقایلا رجهنم لار خز نه لاری الارغہ کم دنیا دا اولو تک نایکم آیا
 لوق ایدی کم کیلادی سز لار کاسر کم بیار بلکان پچا مبر لار سیز لار کا بالینیات هوید ااحت لار
 سله و سیز لاری خداغه دعوت قیلد یلا قالوا بلی ای تقایلا ساری کیلد لار دینی پیز لاری نکل
 قلدوق قالوا ای تو خازن لار کم خون حال بووسون در رفاد عوا بس سولار او قونکل لار خدا
 فی و عذاب بانکل قیلما عنین تیلانکل لار کم پیز کا اجابت یوق سز لار دیک لار اوجون دعا قیلما بس
 لارغه دعا قلد لار و اجابت قد یتما کایله و ماد عاء الکافرین و یوقور احوال کسرتو ما کالار ننگ
 دعوات الانی ضلال مکر بطلان و ضائع بولای دا و اجابت قد یتما کد الال انصر رستلوق سله کم
 پیز یاری سرور سز سلتا اوز سغا مبر لار بمنزعه و الدین آمنوا و الارغہ کم ایمان کبیلو و سز
 و الحیوة الذنیة دنیا ننگا نلغی دایض هم بوسری و انصرت پیرور پیز دشمن لار اطفاکی سله و الا لاینگ
 بجانی ایگرا شکوی لاری سله و الا لاینگ بجانی ایگرا شکوی لاری سله و الا لاینگ بجانی ایگرا شکوی لاری
 لار ننگ و لاینگ کوی لاری دین انداق کم کس عدا ام اشقامی غه بیتلش مینک کیش او لاینگ و لاینگ
 بقوم الا شهاد و باری قلمو سز و لار لارغه کونی کم قائم بولغایلا رانوق لاری یعنی همی کم شهادت

اقامت من نفل اللامر کشتی لارکا والارغی لار بولغا لار و نرشته لار و مصطفی صلی الله علیه و سلم امینی بود
 لایسع الظالمین کونی کم سو قداغای ظالم لار غده عقذ بهم لار نینک عذر کسلتو ماکی نینک
 حون کم باطله معذرت و قبول نینک محلی یوتور و لهم اللعنه والارغده در بر اولیع خدای محلی
 دن و لهم سوء الدار والارغده در برمان ساری بعن حهنم و لقد آتینا و ررسلوق پله کم پیو بود
 موسی الهدی موسی من عرفند یول کور سا قال یا و لجه اننک سلمه یول تابغان بولغا لار معی لار
 یا محف و شرایع دا و اورتنا و میراث پیو درک پیو بی اسرائیل الکتاب بی اسرائیل غده توریم بعنی یا
 قودوق پیو لار ارا توریم فی هدی یول کور سا کوی و ذکر ی و پند سکو محلی لاری لالاباب لیمه
 عدل لاری کاف صبرین صبر قسای محمد کافر لار ارا غده ان و عدل الله در سلوق سلمه کم خدای
 وعده سی انبیا و اعدا هلاکتی غه حق راست و درست در و خلاف یول انکا تابغان استناد
 قبل موسی و نرعون حالغه و استغفر و لار لقا ما ق نلا کیل لذبیک تذکره او حون الحده و نفع
 بولغان بولغا ی اولی ترکدن وسیطه اکتور کم مقصود بومر دن اولور کم تا حضرت مع
 صل الله علیه و سلم تعبد کور سا نکای خدا غده استغفار سلمه درجه اتر قلوب نینک صحتی
 و راسته بولغا ی اندین سو تک امت کا و حضرت رسول رسول صلی الله علیه و سلم هر کون بتیش
 تانلایا کور سا استغفار قیلور اربلا و بتیان داینت در کم مع اولور کم یا لقا ما ق تیل
 امت نینک یاز و قغه کم سینک حضرت ننگه امیدوار در لار و سبح و تسبیح ایقبل محمد
 ربیب دایم اوز برورد کای نینک ستانسه سلمه بالعیش و الا بکر کجه و تانک ایغ ایقبل سمان
 الله و محمد کیلتور و سول لار کم کافر لار قران و بعث بابی دا محاد لقیلر ایرد یلا تم تران
 خدای نینک ایما ستور و بعث محال در حوجی سمانه آیه بیاردی کم ان الدین یکاد لون در سلوق سلمه
 لار کم حدال میلغا یلا محی آیات الله خدای آیه لاری نینک بطلایندا و اننک فعیدا اهنام
 قیلغا یلا یغیر سلطان آیتهم محمی سیز کم کسلکان بولغا یلا لار غده کور دن یادلس کم عقل دل
 لاریدس بولغا یلا ان فی صدور هم نوقسولار نینک کور سا لاریدا الا کبر و تکران تا ناملع
 حق سوزیدس یا سزری و حکومت اراده سی یا مو هوم عظمتی کم هر کوز ما هم نوقسولار لار غده
 بالغیه یلکوی انکا فاستعذ بالله بس سناه تو نقل خدای غه لار نینک فعل لاری شریکس آینه
 هر التسمیع در سلوق سلمه کم اول ایشیتکوی در لار نینک سوز لاری البصیر کور کوی در لار نینک فعل
 لاری لخلق السموات و الارض هر انسه کور و بر نینک یا انما غی الی و لو غ راق در سولار نینک قا
 شکرند از خلق الناس آدمی لار نینک با انما غید ایل و لکم قادر بولغا ییو کور خلقیدا با وجود
 اننک عظمت و بسط سلمه اول اصلا و ماده سزهرانه قادر بولغا ی انسان خلقه غه تانا اصلا
 و ماده دن و لکن اکثر الناس و لکن کیشیلار نینک کور کی لایعلمون سلمه لار کم بومر انا ما
 در بعض مفسر لار نینک قولی اولدر کم حدال قلفوجی لاری پیو در لار کم حضرت پیغابیر غه

انك كذا كذا كم با حجه مغامر لار انك وقع بوطا غمغه وعده پيرس در لار و لكن الكثر الناس ولكن
 آدمي لار انك كوراكي لا يؤمنون ايمان كيلتور ماس اقياس غه وتصديق ايماس لار نظر قصر يدك
 والفت محسوس لار بدو قال ربكم واتى سمر لار انك پروردگار نيكنز ادعوي او قولك لار من
 احبكم احب قدام سمر لار كاي من ناپسندك لار نالو اب بوازم علمانك كوراكي بوايه دا
 دعائي عبادت قه توشور وتولار ومونك مودعا در او كم خدای ايتوران الدين يستكبرون لار
 كم باش نارغاي سع كور ساكايلا عن عبادتي منبندك ناسنما غم دين سيد صلون جهتم بات ايند
 لكابلر توج قه وحفص معلوم صفه سي مله او قور يعني بات بولغاي توج قه كوراكي لار در آخرن جاره
 سمر لار و خوار بولغان لار و اتور لار دعا استغاثه معنى سي مله در معنى فرما ديك لار انك مله در
 ماند لسع وقتي و اتاسر لار انك زياد نيكنز كاي تايم و جمعي نك قولي مله مراد عادي سوال در معنى
 تيلانك لار تا پيراهم كم رحمت خزانه سي مالامال در و صنفك كرمم آمال با غنلا و جاي كدبان
 الملكن ايلكاري كيلتور دي كم مراد نقدن انك امدي نك اياي غه قومادم وقايه محتاج سوال
 تلن احتي كم انك حاجه نك رقعدي في احاسن توقعي مله موشع اتقادم و ايتور در لار دعا
 شنما معنى سي مله در و استجاب قبول معنى سي مله معنى من سناش قيلنك لار تا از كمال فضيل مله لار
 نك ناقص سنايشنك في قبول اتقادم يا مراد دعادين توبه در كم تاي خدائي او قور قايماق ريشي و انك
 واحاسن توبه نك قبول سلما في بولغاي معنى توبه قيلنك لار تا قبول قدام الله حق خدای انك
 اولدور كم يار اتي لكم الليل سمر لار و چون كچه ني قرانكغو و مزاج مله سادق نك و ايد ناسا
 كن بولغاي سمر لار اندا و حر كات ضعف و حواس سكوني او چون زالتها ترو يار اتي كوند زني مبصرا
 يار اقوي و مزاج مله ايسيق فالكوكاي سمر لار نيلاني و سمر لار نك حر كتيكنز معاش انسايد
 قور بولغاي ان الله در منلوق مله كم خدای لذ و فضل هوانه اولوع و كور با غنلا و ايك
 عا الناس آدمي لار غه و كچه و كوند زني يار اتيق پلديا خلق و در مله يا ايند اي نك ريبه
 كم لار انك مصلحت لار نك قواي نفس و مال و انك مله در و لكن اكثر الناس و لكن كيشلا نك
 كوراكي لا يشكرون سياس در لسع قدام لار في الله اولكم بواشلا في قلوب خدای در نك مينو
 لار نك پروردگار نيكنز خالق كل شئ با حجه منه لار نك يار اتيق في لا اله الا هو معبودي
 پله بوقتور مكر اول فاني توفلون بس نناك و في وجه مله قاستار بلور سمر لار انك عبادتيدن
 اندن اوزك نك عبادتغه كذاك مونك ديك كم قايشار بلد لار بوقوم يوفك الدين قايشار
 سمر لار لار كم كاتوانا در لار كم عبادتيدن بيات الله محمدون خدای نك ايه لار غه اكا قلوب
 لار انك قبول سلما في دن قاستا ترو لار الله الذي فضل اول خدائي كم ياسادي لكم الا
 سمر لار و چون يبر في قرا توماق يبري تا اندا بار سمر لار و اتور و سمر لار و صور كم نقش
 قيلدي سمر لار في اي آدمي لار قاحسن صور كم بس نك يا سادي سمر لار نك صورت لار نيكنز

مع سوز لارینگ قامت لارینگی راست و سوز لارینگ یوز لارینگی پاکزه و سوز لارینگ عضولا
 بی پیری پیر کامناب یارانی و زین قلم و روزی پردی سوز لارینگ من الطینات پاکزه لارینگی نالغ
 یکلوک لارینگ سوز لارینگ روزی سوز لارینگی حوان لارینگی سدس و لکم الله اولکم مونیلکدیک
 تصویر قلدی خدای در روزی سوز لارینگ افودکا سوز لارینگ فبنا که الله بس یک رک در خدای
 و اولوق راق رب العالمین عالی لارینگ پروردگار حن دانس حن دانس ارنکا هونج اولدیر بیک
 یعنی متفرد از حیوان سله لاله الا هو یوقور معبودی کم عبادت لالقی بولغای مکرور قیاد
 بس تاپنیکو لارینگی محلیین حالتی دکم اربع قلعانلار بولغای سوز لارینگه الدین لارینگی حوان ادر
 دینکوزنی شک درن یا اوزط اعقلکوزنی ریادین داینتیکو لارینگی محلیین رب العالمین با حده پیاس لاری
 سانش لارینگی در کیم عالی لارینگ پروردگاری دور دقل ایقل ای محمد مشرکه لارینگی ای تیولار
 اوز اتالار سوز لارینگی وحده لارینگی سله متدین بولانی نهیت در سلق سله کم نهی قیلیدین
 عبد الدین اندین کم نالغای من لارینگی کم تدعون تاپنوسوز لارینگی درن الله خدای درن لارینگی
 لیشاه فی البینات اولوق کم کیلب در سناحت لارینگی لارینگی من زنی منک پروردگار کم قیاد
 و ایت و بویور و بویور مین آن اسم اندک سله کم بویور قوبغای من و لقیاد قیلغای مین
 رب العالمین جهانی لارینگی بار انقوجی سله هولدی اولدیر اولکته کم خلقکم یارانی سوز لاری
 ننگ انا لنگ آدم فی من تراب یوفراق دس ثم بس سوز لارینگی سوز لارینگی ای لارینگی اوغلانلاری
 من بطفه منی سوز دس ثم من علقه سوز علقه دس کم منی قسوق کوندن سوز لاری
 اولکل سله بولور ثم بحکم سوز لارینگی حقیقار هر سوز لارینگی سوز لارینگی انافر ماغیدن طیفلا یاش
 اوغلان ثم بس سوز لارینگی باقی سوز لارینگی لیلیغواتا بیتکای سوز لارینگی اوز قوشکوز غانی غه کم
 بیکت یک نهاتی در سوز لارینگی سوز لارینگی سوز لارینگی سوز لارینگی سوز لارینگی سوز لارینگی
 قاری لارینگی من سوز لارینگی سوز لارینگی سوز لارینگی سوز لارینگی سوز لارینگی سوز لارینگی
 بوزن یا قاری لارینگی دس بوزن و لیلیغواتا بیتکای سوز لارینگی سوز لارینگی سوز لارینگی
 ایکنان مدنی کاکم او نوم وقتی در و لکم تعقلون و شاید سوز لارینگی تعقل قیلغای سوز لارینگی
 لارینگی یار تاغی دا و اشغال در حده دس در حده کاهولدی اولدیر اولکم حیی تبرکوز کای
 و اولتور کای فاذا قضی امر بس حون تلامه حکم قلسه ایشخه فایما یقول بس موندن اوز کای
 کم اتقانی له کن اولم اذقه کم بولغیل فیکون بس بولور مهلت سوز لارینگی لارینگی لارینگی
 لارینگی و غنی و فرصتی و کلفتی غه احتیاج یوقور لارینگی لارینگی لارینگی لارینگی لارینگی
 کم کجایون حدال و نزاع قیلور لارینگی آیات الله خدای ایدلاری ننگ ریغه یعنی قران
 حجت لارینگی سوز لارینگی لارینگی لارینگی لارینگی لارینگی لارینگی لارینگی لارینگی
 الدین کذبوا حدال اولدیر لارینگی لارینگی لارینگی لارینگی لارینگی لارینگی لارینگی

یا اسانی کتاب لاری حنی غه دیما اثر سلسنا و اولحه سله سله درک بزوبه اولغه سله سلسنا ازینجا
 عزیز فی احکام و شر اعد من فسوف یعلمون بس بات سکا لاری تکذیب و انکار عاقبت نذک خانیغ
 اذ الاعذار اول وقت کم ایلوغ غول لاری بولغای فی اعتق افهم الارنک بزبون لاری اذ الشکال
 و زخم لاری غی اند بولغای ایستبون ناری بولور لاری سله اول زخم لاری انا سالتا لاری
ی الحجیم قاینا تو غغان سو دکم اسمع لبع نهائی داری بولغای ثم فی الشار انک من سو تک اذت دا
 یسجون کو در رب و بربان مسلعا یلاری یعنی تو لورک تو لورک عذاب سله اوت و سو
 معذب بولغای لاری تم قیل لهم بس انتقا لاری لاری غه این ما لکنتم تشرکون قاندا در لاری لاری کم
 بار ابرو منکر لاری سولاری کم شرک تو تا ابرو منکر لاری لاری من دون الله خدای دس اوزکا قانوا
 انتقا یلاری تو غلوق لاری کم اول شرک لاری صلوا عننا ینت لاری بزوبه و تا باس بس لاری و جز لاری
 اعداد توقعین تو تا ابرو درک بس لاری بزوبه بلا اذ قوبد لاری لاری لاری نکر ندعو لکم بوق ابرو کبر
 کم اوقو غغان بولغای سز من قبل موندن بزوبه دلیما داشیغانه فی یعنی بزوبه کوشن غیبه
 تا باس ایکان بزوبه لکم لاری غه عبادت قیلور ابرو درک بس زهح ایما س اکاندر لاری و بس لاری
 غیبه ساغینور ابرو درک کدک انداق کم مجادلاری قوبدی یضی الله الکافرین یول لاری مات
 قور خدای کان لاری تا بول لاری لاری غه کم اند من اسبغ الفوجی بولغای لاری اضر دس سو تک
 لاری غه ایبقای لاری لکم بوس لاری نذک خذ لا نذکنز بکون عقیق دایما لکم تفرحون اول سب
 سله در کم با ابرو منکر لاری سز لاری کم شاد سع قیلور ابرو منکر لاری و شادمان بولور ابرو منکر لاری
 لاری الارض سرد یعنی دن الغیر الحق نعه سله کم حق ایما س ایدی یعنی شرک و طغان او بجا
 کنتم تفرحون اول صهه سله کم با ابرو منکر لاری سز لاری کم او کو نور ابرو منکر لاری سز لاری کم و تکبر
 سله یور ابرو منکر لاری اذ خلوا کبر سکر لاری ابواب حصن تموغ نذک یعنی ایشک لاری کم سله
 اذ خون اولاشوزوب تور لاری یعنی هر طایفه در که کاکر سکر لاری لاری لاری نوقا اود قانان
 اندا فیلس مشوی لستکون بس مان ارام کاهی در رایش نور عوجی لاری غه تموغ یا صبر بس صبر
 قتل غیل ای محمد قوم نذک ایزا سفه ان و غدا الله در سلوق سله کم خدای نذک و غده
 اولنا فی د اعداه لکفه حق درست و راست در رشک سروام بولغوسد و فرمائا بزوبه
 بس اگر کور سانساک بزوبه بعض الذی نعدهم بزوبه اولحه دن و غده پیرت بیز لاری غه
 قتل و اسردس او شوق نذک یا اگر او تور ساک بزوبه اول عذاب نذک ظهور بدس بوزون قاننا
 یروحون بس سمرک ساریغه قاتار بولغوسد و لاری قسامت کوفی و اوزی نذک جزا سیغ
 تا بفرسد و یعنی صبح و حد سله لاری قوما غوسید و لاری حق سمانه بود دنیا بعض کانرا
 عذابیدن حضرت رسول صل الله علیه و سلم غه کور سانی او تور ساک و اسیر قیداق و طبع
 دن و اندن اوزکا و لاری نذک قانغان عقوبت لاری عقیق داری بولغوسد و کلسور و سولاری کم

مکه نندک از لاری حدال بوزیدن متکثره آید لاری اقتراحین قلمور اردیلا نندک کم بولاق لاری اغرض مایق
 و بوسان اطهار لاری و کورکا حقایق لاری نندک حضرت رید و حسی سلم کم سور نی اسرائیل اذنی حق لاری ایدینا
 کم و تقدیر سلطت و تحقق سلمه بزمسار در کرسلا من قبلک سفامبر لاری سیندن بوزیدن و غیره
 لاری من من قضضنا علیک لاری در لاری کم او قرب منزل لاری نندک قصه لاری من سنگ کم اول سکری تو غیر معابر
 دور لاری و منهم من لو بقصص و بعضی لاری در لاری کم لاری نندک قصه سن او قوماد در بر علیک سنگا ما
 لاری نندک آیتین سیر السع دنگ و اندن از کز و بعضی اولد لاری کم نه لاری نندک آیتین سلب سن و نه لاری نندک
 ایشیتین سن جمعی انکا در لاری کم بارجه سفامبر لاری سیکز مننگ ایکا ندر لاری تورت مینک نی اسرائیل و بر
 تورت مینک لوزکا خلق دین و مشهور اولد لاری کم بوز سکری تورت مینک سفامبر ایکا ندر لاری ایمان و الاغیه
 عدو و معرفتی نندک تعینی نصب لاری و ورووات لاری سلمه شرط ایماس و ماکان لاری و لوق ایدی صخ
 سفامبر و نه و ولدور لاری آن تیا تی بایه اولکم کلتو کای محزه کم اینک بنوی نندک نشانه سی بولغای
 الا باذن الله مکر خدای احانری سلمه و اننگ حکمی و نومانف سلمه یعنی سیر لاری نندک سفامبر محزه
 اقتراحین قلمور سیر لاری اول مستقل بوقورت لاری نندک کورسا تا کیدا منیلک بوز و غیم وین باشقه وین
 حکمت اننگ و قومی نندک بوقصد کوراس من فاذا اضاء امر الله بس حون کلسه خدای امری محزه
 لاری اقتراحی مقترح لاری نندک عدالی غه اید لاری وضوحی دین سوک قضی حکم تسلطو بالحق لاری
 لغ سلمه یعنی مبطل مشرک معذب بولور و بحق مومن نجات ناپار و خیر زبان قلمور لاری هتلا لاری
 اندر است منزل لاری و معاند لاری محزه فی کورکا نندن سوک و دلالت نبوت قه او ننگ محزه بیدل
 الله حق خدای الذي جعلکم الامم اولد لاری کم یار لاری سیر لاری احون تو لاری لاری سیر
 و قوی و یک لاری کورسا نامینار سیر لاری نندک بعضی نندن تیوه دیک و منها یا کلون و بعضی نندن
 بوز سیر لاری قوی دیک در رخ اولد لاری کم میناک و ماک نندک قابلیت بار در لاری سیغیر دیک و کم و سیر لاری
 در قیما تو لاری ادمتافع کورب منفعت سوت و یونک و اندن اوزکا دیک و تلبفوا و لاری یار لاری
 تا نیکای سیر لاری علیکم اسارت سلمه انکا بعضی بر رخ غه اندن حاحه حاجه غه کم سیر لاری نندک
 کونکول لاری نندک در رسودا و معامله دن و علیها و توه لاری کاتروق داو علی الفلک و کمه لاری ایدینا
 داکو تار بوز سیر لاری و بر یحکم و کورسانوز خدای سیر لاری آیاتیه اوز قدر فی نندک نشانه لاری بوز فانی
 آیات الله بر قالیه آه فی قدرت نندک انه لاری ما قدرت دسل لاری دس آس یار مایق و غیب دین خیر
 پیراک دیک نندک و انکار بوز سیر لاری اقام سیر و آیا کنز ماد لاری الارض عادی و تود بوز ایدینظر و کف
 کان ناباق قالی لاری نندک ایدی عاقبه الذین من قبلهم لاری نندک ایشی نندک سوک کم لاری من لاری
 ایدینا کونوا بار اولد لاری اول بوز نندی است لاری لاری منهم لاری من کوراک سان بوزیدن و اشد فوقه
 و قاشق لاری تو انالغ بوزیدن و اثار لاری الارض و اربون لاری نندک فالعان لاری جهتی دن بوز کونک
 لاری قلع لاری من قما اعنی بس کتیا ساری عذاب عنهم لاری من ماکانوا یکسبون ارجه

با برادر ملاکم قلمور اردلان مال سغمان و لشکر تو رفت قلمت از او پس اول وقت کم کید لاری
 از کلمه لاریتک سغمان لاری بابینات محزه لاری لاریتک لاری سله فرخوار سونوب اول وقت لاری
 عتده هم اولجه سله لاریتک فاشد اردوی من العلم بلیک من لاریتک کانی سله معنی جهل کم
 آتی علم آت قزوب اردلان و اردلان لاریتک باطله عقیده لاری و اعتدله سز شیمه لاری و رایت
 در لاریتک ماسب و تجارت علمی در رایت باع و تخم علمی کم انیک پله مباحی منظره بولوب
 انبیاعه و لاریتک آینه لاریتک استهزا قلمور اردلان لاریتک سحانه و دعا لاریتک هذا قلمدی
 و حاق بیهم و احاطه قلمدی لاریتک ما کانوا به لستهمون اولجه نیتک جزای سله کم با برادر
 انیک سله استهزا قلمور اردلان قلمت از او پس اول وقت کم کور دلا رایتک لاریتک عتده نیتک قاسق
 لغت دینا د اقا لاریتک لاریتک لاریتک و ک من الله و حده خدای غه انیک لاریتک کافونیا
 و کارد بولوب پیر عیالت به مشرکین اولجه سله با برادر کم نیتک سله نیتک کلمت کوی لاریتک
 عتده کارد بولوب نیتک لاریتک عتده قلم یک نیتک هم پس یوق اردی کم اسع اسکای لاریتک لاریتک
 ایان کلمتو مایک لاریتک و نیتک پس اول وقت کم کید لاریتک عتده نیتک لاریتک و حون کم عذاب
 معانه کور کان وقت دالکف کونار بولوب و امان تکلف زماندا مقبول در نه باس زمانی دست الله
 سنت قودی خدای سنت قوی مایک التي قد خلف اول سنت کم ارتور در عتده انیک سله لاریتک
 او کان امت لاریتک باس امانی صبح و حده سله مقبول و منور و حیر و زبان لغ بولوب لاریتک لاریتک
 اول زماندا امان کلمتو مایک لاریتک لاریتک خسرانی اول وقت اطاهر بولوب لاریتک و کراجه نول عم خسران
 اردلان لاریتک **بسم الله الرحمن الرحيم** حمد الهی نیتک اسم عظمی حروف مقطعه دایر شریف
 در و هر کشتی انیک حقا ما عتده اقا رایتو و ایت در لاریتک اشارت حکمت در و هم منت قه یعنی
 صف سحانه عه منت لاریتک لاریتک حکمت ندری سله صاحب بحر الحقائق دایر لاریتک هم اشارت
 سرعه حق تعالی و انیک صلیه اراد در و هیچ مقرب ملک و مرسلنی انکای الیناس کم جا و هم نیک
 حرف لاریتک اسم نیتک و معنی دار هم او شیوا یکی حروف محمد صلی الله علیه و سلم اسمی نیتک او نیتک
 داعی کلب در رس لکی اسم داعی لکی حرف نیتک سری سله آنت بحاکم بقران نیتک لاریتک لاریتک
 در و من الرحمن با غنیشداری خدای و ندره من عوام نفوسدن هدایتی عه الرحمن مهربان خیر
 کونکول لاریتک نیتک عتده و نیتک لاریتک دین بوانکی اسم دالستدلال قلمه بولوب انک کم دینا
 و دسوی مصالحي وابسته قران سله در و بولوب انک لاریتک لاریتک فصلت کتابی در و سید
 قیللغان آیه انیک اهل لاریتک و صیبن بولغان اردنهی و وعده و وعیدی سله قراناً عتده
 صلیت داکم قرانی در عتده یعنی عربی سله تا اسان لغ سله او قور عتده لاریتک لاریتک و انیک
 آه لاریتک تفصیل تا سب دور لاریتک بولوب کورهی او حون کم پیلکا لاریتک انش اهلیتک و انیفا
 بولوب انیک انما کالی الله فاشدین در و شیر آمده پیر کوی لاریتک سله عمل قلمور لاریتک

در قوت و قهر و محال را بخاکم اعمال کسبت و ماسلا فاعرض پس بوزن او در ملائکه انک قولیدین القره مشرک لا
 نیک کور کی فتمم لا یسمعون بس الا شتماس لا قبول قولانی مله یعنی مول قلماس لا و قالوا و اتی لا شکر
 ایهاکم همواره قلوبنا پذیرنک که نکلولار عمرنی اکتبه یا بولودا در مینا تذعنونا اول نمه نیک
 بدلا کیدین کم اذ قورسین پیذنی البیه انکالفی قران فی فتمم لاماس بذونی اذ انبنا و پیذنی قولان
 لا ریزدا و قرا غیر لغ در راه که او قورسین اشتماس بوزمین بیننا و بینک و سزنیک و سزنیک
 ارا قولان لا ریزدا و غیر لغ در راه که او قورسین اقترب پرده در کم سزنیک بنونک محالی فی کور ما نیز
 یا مانعی در کم پیذنی سکا و لا شما قدین تار و سطر و اکتور و متور کم ابو حلال تونی فی اوزی و سزنیک
 الله علیه سلم ارا پرده اتی و سز اول ساریدن و سز بوظرف دین فاعمل بس عمل صل اوز دینک
 انشا عا هیلون کم بذوغی عمل قلسفر حی لا ریز اوز کشمزد ایا ولجه بولودرا الورسین مردنک حصمزد
 قلسفر کم بذوغی ولجه قلا الوریز تقصیر قلماعو مزدور در ماردی انتب در کم سنن انش قلسفر
 آخرتک و حون کم بزارند نمزد و حون عمل قلسفر مردور قبل اینستل انما انا موندین اوز کایو قور کم
 مس آدمی مس مشکم سز لا ریزیک یعنی سز لا ریزیک جنگزدین نه فرشته و حون کم سز لا ریز
 نیک سوزین فتمم سلماغای سز لا ریز و سز لا ریز نمک دعوت قلماس مین کم قلاق قه اندین کراحت
 و طبع غه اندین نفرت بولغای لکم یوحی الی وحی قلمو سزنیک سارغنه انبنا الهام موندین اوز کایو
 کم سز لا ریزیک هذا ینزل الیه و احد خدای در ریکانه فاستقیمو بس توجه قلمنک لا ریزیک انک
 توحید و طاعت مله و اندامقم بولغای سز و استغفوه و اندین با رقاماق اینک لملار یازون لایحکم
 اسلام دین بورن قلمغای سز لا ریز و موضع دایکتور و متور لایکم استقامت افعال و احوال و احوال نیک
 لیک در ظاهر و باطن انفع کوراک کم نهان و اسکار اپور بولغای و حون استقامت مرتبه سفده ینتار سز
 استغفار قلمنک لایر انک کور ما کدین کم عمل کور ما ک اولوغ یازوقی و عظیم خطایی در ریزیک
 نیک قاسق لغی المشکین شرک کیلتور کوحی لایرکا در الذین لایرکم لایثوتون الزکوة سز ماسلا ریزیک
 ذلغ لالا الذین سیکا کم نفس لایر کوحی در مکم بولماس لایر مراد اولدور کم اوزنی توحید مله
 مشرک بولغانا غدنین اربع اتماس لایر اولکم مالیز کونین سز ماس لایر زکوة یتماغی نیک تخصیص نیک
 وحی مشرک لایر نیک اوزکا وصف لایر دین اولدور کم مال انسان نیک محبوسی دور و انک بذنی نفس
 فایق راق بولغای اوزکا عمل لایر بس بوصفت نیک کسبتور ماکمی و اشارتی در لایر نیک تیزغای
 و شفقت یوقغه خلقه و قزغای لغ ذال نیک اولوغ راغی و ذماب نیک کبری در ریزیک
 کم هرای کم الکابر لغ بولغای تی در کم حانی یوقتور یا یغای دیک کم میوه پیواس و هم
 لایر لاخوة اوزکاسری پله هم کافرون الاربابان کیلتور ساکانا در در دار حصد مله نطقه بیل
 لایر کم اول سز نیک مکافات غه اینا غاس لایر الذین آمنوا رستلوق مله لایر کم امان کسبتور ملائکه
 الصالحات و قلد بلا خشی عمل لایر لهم الارغه در مزدی غیر مهنون از ایماص با صاحب

کینتور و متور کم بوله آغریع لار و عا حزلار و ناله نوان لار شانی دارور کم ضعف و عجز حالتی د اعبادتی
 قالور لار و حق سحانه صمو اطاعت زردین کم محبت زمانی دارور لار غده پیرور بس غیر محنون غیر مقطوع
 معنی سله بولغای عبدالله بن عمر صلی الله عنه نقل قیلور کم حضرت ائی کم بندگیختن طرفه سله کم بولغای
 عبادت دین سونک اغریغای حق سحانه فرشته کاکم موکل در اتقای پلنیکل انک او حون انک عملی تک
 وقتی کم قوتو طامعی مار بر دی اغریع بندلین نالوقتی کم آئی قوتو قارغای صمن یا اور حضرتیم غده طامعی
 مین قتل انک استقل ایاسر لار تکفرون کافر بولور سیر لار و امان کلسور ماس سیر لار لار لار لار لار لار
 اول کشتی کاکم بارقی یونی فی یومین انکی بوندا امام سولالت محمد الله کلسور و متور کم بلک شنب کونی یا یا
 و در شنبه کوندا یایدی و تحفلون له و سلسور سیر لار انک او حون سله اندا داهست لار و لک
 اور خداوندی کم یرنی بارقی فیها سرد اروا سی بایدار سلیک تا غلار مین فوقها یار و سیدین تا کور
 کوی لار اندا باقی اعتبار بهره سین کونیا کلاما و بارک فیها و برکت قلدی تا غلار و انک سله کم
 اندا بلاق لار و کاندلار سادی بارکت سردی بیدر کایفاج لار و لیکن لار و توار لار و اریغ لار و قدیم و کاتند
 قلدی بیدر اقواتها بیدر اها ننگ روزی سین یعنی هر سری ننگ اها او حون بوردن روزی مغرور
 بولغای و اریه و برخ و خرما و نارین و انیت و یک و انک امثالی کم هر سری بولور دین هر شهری ننگ
 قوت لار بیس ننگ علمه در روز بوزی لار ننگ تقدیرین قلدی فی اربعه ایام تورت قالغان کوندا
 کم سه شنبه و چهارشنبه بولغای تا سوا ننگ بولدی حواب ننگ بولغانی لار لار لار سوزغی
 بیدر انماغی ننگ مدتی ننگ و هرخی اندا در مین تیل کوی لار ننگ حوابی ارتوق سرد ایسک سوزغی
 تم استوی بس فصد قلدی الی السماء کونک ننگ یا تاغای غده و زهی دخان و حال اولکم اول توتونی بوزی
 یعنی سونک بخاری و فان غده او خشتی ناله مسود التی در کم صون حق سحانه سرفی یارقی سل
 انقا قلدی تانی شورش کلسودی و اندین ساری مریغ بولدی و حق سحانه کور کون اندین یارقی و عین
 کلسور و متور کم حق سحانه یا شیل جوهری یارقی و هیبت نظری سله اندا باقی ایردی و آفتی اورت انکا
 قلدی تا ناینا ما قه کیلیدی کویوک و بخاری اندا بیدر بولدی و اول کویوک دین بیدر اول بخاری کویوک یارقی
 فقال بس انی خدای کور کویا ارتقا ندین سونک لهما انکا و لایس و بیدر کاکم هر انکی اینتا کیلسور لار لار
 سیر لار لار بوزور مین طوعا فرمان کونار باکلیک بوزیدن او کرها یا تلاما کور و رغبت سوزغی
 کر تلاما لار لار کون کبلیک دین او کرها ننگ بوزور مین او قدرت کمالی ننگ الهامی در ریه لار ننگ
 طوعا و کراهت ننگ اثباتی و انسه در لار کور کاکا ائی او ننگ ننگ قویاش وای و بولور لار فی ظاهر قلدی
 و سیر کویوک کی کم او زاریغ لار لار یار غیل و اوز مسوه لار ننگ فی حقا غیل قالن ائی لار کور و بوزور
 کلدک پیزهر غده سله بوزور و ننگ طامعین فرمان کونتا کوی لار کلسور و متور کم اول کعبه معنی زاده
 الله شرفا سردی دور بوزور لار دین سوزانی بس اولجه انک او زورید ایردی کور کوز لار دین و بوزور
 سله اول اسلام کعبه سی ننگ و انام قبله سی ننگ محلی بولدی و حون کور کویا یا ایتلیدی ائی یارقی

مع الحزب

العالمین

بس یا مادی آنی سبغ حموات یتنی کوک و ترکا قلدی انک اسلارین فی تو مین ایکی لونداخ شبد و جمعه
 و اوچی روجی قلدی فی کل معایه هر کوککا اوها انک فرمانی یعنی انک اهلک الهام قلدی کم عبادت
 زوجه سله قلفا ملار یا سفر قلدی هر فلکی ننگ شانی اولجه اندن سلاکای و زینیا السماء و الارض و سزا
 درق من اوق راو کوک فی بمصایح صواغ لار سله یعنی بولدرا کم صواغ دیک خشان در خشان بولغا
 و حفظا و سلفا درق هر کوک سا نلاما غی انت لار دن یا شیطان لار دن ایشما کاسترا قتی ننگ داعیه
 ننگ قلدی اورد ملار دیک اولجه ننگ یاد اینکدی یلار ایتلاق بدایعی دس تقدیر العزیز غایب خداوندی
 ننگ یلار تاغی و اندازه قیلماغی در کم اوزملکی و قدرت سله هر ف تلاس قیلو العیلم و انکم هر فی ایتا
 حکت بوز دس بولغای فان اغرضوا بس اکر بوز اوز کار ملار بکه ننگ کار ملاری یعنی اعراض قلفا یلار
 دین ارحم بوسا قفل اندر کم بس اقبیل کم قر قوتوم سولاری و قور قوتور من صاعقه اوزد
 کیتلر کوی و هلاک قلعغری عذابیدن مثل صاعقه عذاب قوی ننگ عذابی دیک کم صرص
 طاروی و نمود نورد قوی ننگ عذابی یعنی خبر بله علم صحه سی توانکی قوم ننگ تخصیص اولجه
 سله در کم قرش رحله الشاء و الصف سفی و ابر الکی کرده ننگ پیلار یکا اوتوب عذاب اثر لارین شاهده
 ملور اورد ملار صاعقه و صیحه مستحق بولد ملار اذکا انهم الرسل و قتی کم کیلد ملار لار غه معاصیر
 یعنی هر د و صالح علمها اللام من بین اید بوم لار ننگ بوزی ننگ الی دین و من خلقهم و لار ننگ
 یعنی با حده حده دین لار رفق و عطف و نصیحت و فضیلت سله کیرد یلار و دعوت قلد لار الانبیا و
 انک سله کم تا نما نکلر لار الله مکر ضای غه قالوا انشی لار کار لار لار ننگ جوابید کم لوشاه سربنا
 اکر ضای تلاس اوردی کم رسول سار کار ی اوردی لانزل ملائکه هر انده بیلار اورد ملار فرشته لار
 ننگ اوردنولکیز غه قابا بس در سلق سله کم پیلار ننگ لار سلم به اول غه سله کم بیلار یلک سز انک سله
 اذکا نکلر سله کافرون ایمان کستور سا کلا بوز کم سولار سرنک دیک آدمی لار سوز و هیچ فضا دشمنی
 قتر سولار کار پیز کار مسرک لار سفا بولار ننگ صورتی ننگ بند خدا اقلیب لار ننگ معنی ننگ شاهده
 سیدن فل اورد ملار اندن سونک لار ننگ قصه سی ننگ تفصیلین بسلور و ایتور قانما عذاب اما عذابا
 کرده فی قاشکبر و ا بس بویون تاری لار فی الارض احقاف پیردا یمن بلا دید ابقیر الحق نامزایله
 یعنی تکبر ننگ استحقاقی بون اوردی لار غه بس هر د علم الی قور قوتی عذاب سله لار استکبار
 لغات اکانبیلادیلار و قالوا وای لار من اشد منکم در قاسم راق پیز دس قوه توانغ صحه
 عادی لار مغرور بولد ملار اوزی ننگ قوی و شوکتی غه کم تنه لیک و اوزون بویلو ق کتیه لار اوردی
 و تاشی بوتاغ دین الیک صر سله اوز اورد ملار اولمور و ایا پس لادیلار اول مغرور بولغا لار اوزی ننگ
 قوی غه ان الله انی کم ضای الذی خلقهم اول خدای کم یار ایتب در لار فی هوا شد منتم اول
 قاشق راق د کوراک در لار دس قوه قوت بوز بدین یعنی توانا یعنی یار در غه کاکم اندن اوز کار اول
 توانا سغ بوقور و کافورا و بار اورد ملار عذاب قوی کم تعصب بوز بدین بایاتنا یحی و دن پیز سگ ایه

لاربعه منكر بولد ملازمتك مده كم پيلور ارد ملازمتك حق در فاضل سلف عليهم بس بيداروك
 الاربعه بِحاض صوا ساق سيل مهيب اوارسله في ايام حسبات شوم كوند لاربعه شوالا اوزي
 اوني داتلك دن جهاضنه نيتك افرى غاصدكم سكون دستي كحد بولغاي صرصر سلسلن بيداروك
 پيزلند بقتنهم تان اتور غاي من الاربعه عذاب الجزى رسوالمع و خوار لوق عذاب الحية لله
 اللذبت من تروك ليكي ايمنى بارجه سنه متاصل قلفغاي بيزو لعذاب الاجزة وهراينه
 اول مزاي نيتك عذابى اخرى قاتن راق در رسوالمع سله نوزيدن وهو لا ينصرون الاربعه
 ياري سربلكا كوسد و ملاز اول كوند عذاب كيتار ماك كالارد من و اما تورد و اما شود كرهى فهدت
 بس لاربعى دالت فلذوق نوز است بولغيه ياخير و شربولين الاربعه كور ساتوك سرفا سنجوا
 العنى بس تانلاد ملاز اختارتي لاركو ماس ليكي نفع صهد و ضلالت وكفرني عا الهدي علم
 وهدات و ايانغه فاضد هم بس نو كال توفى لاربعى صاعقة العذاب الهون حوار قلفغوي عدا
 نيتك صاعقه سي بغ حيدر علمه نيتك صحه سي لاربعى هلاك تلدى بما كانوا يلبسون اوجه
 نيتك سله بالارد ملازكم كس قلو ارد ملاز صالح علمه نكدي و نانه عقوى دن و كيتا
 الدين آمنوا و قوتقاروق سز اول صاعقه دن لاربعى كم امان كيتور ب ارد ملاز صالح قد و كانوا يتقون
 و ارد ملازكم برهنه قلو ارد ملازكم برهنه قلو ارد ملازكم دن و يوم يحشر و باد قل اول كون
 كم حشر قلفغالار عدا الله التار خدای نيتك دشمن لاربعى التار جمع نيتك اوني ساريفه
 بيفاي لاربعه سعه فهم يوزجون بس سور كابلار جمع قد يا بورد نغى لاربعى اعدا غايلار سولكي
 يتكلا لاربعين سونك بارجه سنه نوق قد سور كابلار حتى اذا حادها تان نغى كم لكلا يلا راقه
 شهد علمهم تانوق لوق سوكاى الاربعه سمعهم لاربعى قولا لاربعى سله ايشيتكان بو
 لغاي و ابصاهم و لاربعى كوز لاربعى اوجه نى كوكان بولغاي و جلودهم و تروى لاربعى الاربعه
 حوارى و اول عضوى كم لاردن سوزلا كاي انداسول بورت و اون اليك نيتك اياه بولغاي و
 در لاربعى نيتك نوح لاربعى تانوق لوق پيركاي بما كانوا يعملون اوله سله كم بالارد ملازكم عمل
 قلو ارد ملاز قالوا و ايتقا يلا كاند لاربعى نوزيدن و ياتونج سله مجلود هم ارد لاربعى نيتك انذام
 لاربعى شهدتم نيتك تانوق لوق پيرد سلكو لاربعى عليشا پيركاي كم من سيز لاربعى حون و اوسع قلو اردوك
 و عذاب سز لاردن قاتن رازرد بكم قالوا لاربعى لاربعى نيتك عضولارى كم منى عيب لاربعى لاربعى
 سله سوزلا كوي بولادوق منزلكم انطقنا الله الذي سوزلا كستوردي سزنى اول خدایى كم كمله قدس
 سله انطق كل شىء سوزلا كستوردي و شور هر نغده كم سوز استور و هو و حال اولكم خلقكم بلاء لاربعى سوز لاربعى اول
 فرقه اول بار و عدم دن و حود قد كستوردي و الله زحجون و انك ساري قايتار لغز و لاربعى
 اوصون و ما كنتم تسترون و بون ايد سلكو لاربعى سوزلا كستوردي يا شور و لغاي سوزلا كستوردي
 سوزلا كستوردي انذام كم تانوق لوق سوكاى علمكم سوزلا كستوردي سوزلا نيتك قولا لاربعى
 و لا ابصاهم و نه سوزلا نيتك كوز لاربعى نيتك و لا حلودكم و نه سوزلا نيتك كوز لاربعى نيتك عضوى

یعنی شهادت کند که یا شون غای سر لار و بولدور الماد زکوار و کمان ایتقاد منکر لار کم سر لار ننگ
 جزو لار منکر سر لار کا تا نوقلوق پیر کا یلا و لکن فلنتم و لکن کجا لاسع ارد منکر لار ان الله لا یعلم
 انکم خدای سدا کای کثیرا اما نعمتکون کوبی اولجه دن قلمور سن لار اید المیسور ایت
 در کم کافر لار استوار ارد بلار هر فی اشکارا قلمور سن خدای سلور و اولجه یا شورون پند دین
 بولور ایکا دانا بوقتره لکم و اول سر لار ننگ کما ننگر ننگم الذی اولظنی کم دناد ان ظننت
 کمان ایشور ارد منکر لار بر لکه سر لار خدای منکر غه کم سن ننگ یا شورون عمل لار سونی پیلان
 در ارد بکم هدا کقلدی سن لاری اخره دافا بستم من الخاسرین بس بولدو ننگ لار زبانا و غایلا
 دن فان یصبر و ایں اگر کافر لار صبر لیم کور سانه و اگر جزع کور سانه لا امر قاتل ابرس یوحی
اوتی مشوی نور ابرس در لهم الارغه وان یستعبتوا و اکر حق سبحان ننگ خشنود لو غنی ایتا
لا قاتلهم بس نوقتره الارغه من العتیبین احابت قلفا نلار دن خشنود لوق قبلما که او قضا
وقویا بر وق پیز لهم مشرک لار اوجون فزنا در دست لار و پیر کا او تور غوی لار شیطان لار دن
والارغه مسلط قلدوق نوقتره نوا بس با دایلار و بولار لهم الارجون ما ین اید لهم اولجه
الار ننگ اید در دنار بنی دن نفس و هو متابعین تا ان ننگ تیلما که داتور دملار و ما
خلفهم و اولجه الار ننگ سونکدن در و رعد و عید تا انکامنکر بولدلار و حق در اوج بولد
علیهم القولا الارغه سوز یعنی عذاب کلمه سی فی امر قد خلت اوزکا امت لار سکه کم اوتور در لار
من قبلکم الار دن نورین من الجن و الانس دیولار وادی لار دن کم اوشبو عمل لاری قلیل اید یلا
یعنی اندان کم مکذبه امت لار غه عذاب استحقاقی بار ایدی نو کوره داعی عذاب ننگ منوار ایدی در
لا کشف لاسر و اکیستور و بنور کم خون خدای بند کا خت یعنی تیلما سه انکا خت ترخی و صالح هیئت
کرامت قیلور تا طاعت ان ننگ یاری بر کوی سی بولغای و ننگه کاکم یانلغ تیلما سه الکایمان باری
و فاجرو مصاحه غه مبتلا سلور تا حق محالغتی غه تحویص کور ساتور اندان کم شیطان لاری کافر لار
لله الکی جهاند کستور و شور کم قرش ننگ کافر لاری پیری سربکا و صیت قلمور اید لار کم چون
محمد فی کور سر لار کم ندان او قور انکا نوحی سله تشوش بر سنکوز لار کم یا انکا نکلغای بس حضرت
صلی الله علیه و سلم کم تزان او قور ایدی جمعی تقص مقامغه کیلب و اولار کو تار یب مع سوسه
لار ایشور ایدی و صغیر او رب قرص او اید اید دملار و ایمان شعور لار او قور اید دملار آیه نازک بولدی
کم و قال الدین کفرو اوتی لار لار کم ایمان کستور ماد لار یعنی عرب ننگ مشرک لار سیری پیر کا اقی
لار لاسع استهما ننگ لار و قولا قویا ننگ لار ایذا القرآن بوقران فی ایشما کاکم محمد اوتور
والغیر افهم و لغو و حشو سوز لاری سالفنکوز لار اندا فریاد قلدنکوز لار اننگ یوزی ننگ اید
لعلکم تغلبون شاید سوز لار غلبه قلفای سوز لار اننگ نلا و تی غه و اولار قوما غدن
نلفذ یقن الذین کفرو ایں تا استور و رینز الارغه کم کافر بولدلار مراد بوقایل لار ننگ کوره

دور سلاجه کافر لارغه عذابا شد با شدا قاش عذابی معن کوردوم و نخر نهم و باداش بر ریز
 یمازاق باداش اسوء الذی یمازاق ایشکا کم حمل رغضب نوزیدن بعلون ملو ارد ملازک
 اول یمازاق عقومت جزا اعدا و الله خدای بندک دشمن لاری عذابک باداشه در الفارغی ارجع و یماز
 در جزا دین لکم کافر لارغه بیهارت و ادا الخلد جاوید سرای معن مقام الارینک مقامی بولغای
 جزا باداش پیر ملکای لاری باداش سرملکای بماکانوا اولحه بندک سب سله کم مایر و ملازم بباپنا
 سرینک کلای منونک ایه لاریغه مجنون انکار انار ارد ملازوقال الدین کفر و ایور لاکرم کافر
 لد ملازوقتی کم اوت و اولغای لاری نینای سرینک سرور کای بمنز انال الدین کور سائیکل سرکار لاک
 کشته فی کم دینا و اضلانا آن غور و ملاز من فی الحسن و الانس و ملاز آدمی لاری معنی ابلین کم نوب
 سرع فی اول پیدا قلدی و قاسل کم صو سزقان توکتی بوانکی کشته سزکا کور سائیکل کفایتها
 تا نوقای پیز لاری تحت اقدامنا اوزایاق لاری بمنز بندک استیدا لاری من اشقام تاریغای من
 لیکون من السفلیین تا بولغای لاری اشاق راق لاری من معنی رکه دآسن راق بولغای لاری اجد تو
 راک دین نوبان راک بولغان لاری ان الذین قالوا رسلوک سله لاکرم اتی لاری بنال الله سرینک سرور کای
 سرینک در ستم استقاموا بس اندا تور و ملاز صدق فی الله عنه اتی سزکا کشته و ملاز وارده
 الله عنه اتب در کم او نهی کاتور و ملاز تور کتله ایلاری النورین فی الله عنه تفسر قلدی
 کم اوز عمل لاری خالص و پاکزه قلد ملاز رضی علی فی الله عنه توجیه قلدی نراضه ادا کور
 لاری حسن بصری قوی اولدو کم طاعت لاری راک بین قلد ملاز و یازوق دین احتیاط لاری لاری
 دور لاری فانی دینا دین نوز او دور ملاز باقی سرافعه راغب بولاد ملاز صاحب الاسرار اتب در کم
 رساله عمارت اقرار توجید دین در ستم استقاموا اشارت معرفت توجید به اقرار توجید
 اولدو کم الله فی پیرویکای سن معرفت توحیدی او کم فی پیرویکای سن معنی بارجه حدیث
 انک پیر کالیک کور کوی بولغای سن انک سله کم وحدت عالی و احبت بر قتر ستم لاری نوبان
 کسور لاری علیهم للذاتکه الارغه معن مستقم مومن لاری کافرته لاری اولوم یا حی قاتی و کور
 یا کور انک سله کم الارغه ایقایلاری لاری افواقر قیما نکر لاری لاری کم النکر و اماره در لاری
 اسلار دین کم سر لاری اسان بولغوس سدر و لا یخزنوا و قانغور ما نکر لاری اولحه کاقورب سز لاری
 و او غول دین کم حق سحانه لاری انک اشمن جو بلوق سله یا ساغو سیدور و البشروا شاد بولونکر
 بالحقه الی اول و جماع سله کم دینا و انتم تو عذون مایر د نکر لاری کم انک سله و عده پیر لیب
 ارد سکر لاری سغامبر سله کن اولیا کور بنز سولاری نکر در سز لاری سکر ایور د ک پیز دینا
 زند کالغی و اسولاری کانت لاری اسرار ارد و ک بنز و است الهام مبرر ارد و ک و خیر عه دلالت
 کور ساقور ارد و ک بنز و معانوت ایسا ارد و ک بنز و فی الاحقره و سز لاری نکر دوست لاری کفر
 بیزارل سر سزای و انکر کم و تعظیم در خواست سله و لکنه و سولاری کور فیها افرت دامت

نشنغ انفسكم اوله آرزو قلفغای و تملکای سدر لارندک نفس لارنگو لذت لار دین یاکرامت لار دین
 و لکنه فیهما و سنو لارکا در عقبی دامان دعون اولجه تملار سنو لار نولامهسیا بولغان از ری عین
 یالقا غوجی خدادین رحیم مهران و باغیشلاری نولنغی و اشعاری در لارکا کم اولجه استقامت اصل
 نندک از روی در نسبت اولجه سله الارغه عطا قلفر سید در محضی و کدر نسبت بخلیه مالدله لارغه
 کم صافت حصتی کاترتک بملغا بلار و موندن انتب در استقامت نیتجه سی کرامت نهانی در کم طریقت
 روشی والدین عالی راق رحه بوقشوع ابوعلی الدقان انتب در استقامت سرنندک سا قلماعی
 ماسوی الله دین یعنی کراکم حق دین او زکاتی اوز سیری نندک خلوتخانه سیدایون سرماکای و اغیا
 بار منزل نندک حرمیدا قومغا بلار و من احسن و کم در ریختی راق قولاسوز حصتی دین مهشاد عطا
 اولکشی دین کم او قوغای خلق فی الی الله خدای تا بیغای غه و عمل صالحی او قلفغای کتبی انتب اول
 و ابتغای اتی در سلوک سله کم مس من المسلمین بونون فونغان لار دین مس خدای حکمغه اما
 اوللث رحه الله انتب در کم مراد عالم لار در لار دین معالمن کنشی لارکا او کواتور لار لار لار نندک صالح
 عمع اولدک کم هر فی پلکا بلار نندک سله اش قلفغای لار یا محتب لار در لار کم امر معروف و نهی منکر
 قاعده لارغنه تمهید پیرور لار و لار نندک صالح عملی صبر و تحمل در اولجه لارغنه بیتار والدین لار
 بارجه احمد و مشایخ بویه دادا فل دور لار و عاتشه رضی الله عنهما انتب در کم کورماس سز بویادی کور
 مؤذن لار شاندا صاحب علمانی کلسنور و متور کم بلال رضی الله عنه کم بانک نماز باثلاثه ایکی
 یهود ایتور بر دملار کم قرعه حاکم رر و نماز و نندار و معنی سز سوز لار نندک تیا کا اوتار لاری
 بویه نازک بولدی و تقدیری سله کم مؤذن لار بولغا بلار لار نندک صالح عمل اولدک کم اذان اقامت
 الایکی کعت نماز و قوغای لار و لا تشوی الحسنة ولا السبئة و نندک ایما سوز کتبی لاری
 محاربات و مکافات داعی توحید و شرک تینک ایما سوز لاری سیری رجعات رفی نندک موچی بویزه
 پیری هبوط در کات نیک سبی و انتب در لار حسنه رفتی در بوشا فلقی و سه عصف ماراد
 علم و فصل در و ماوردی تفسیریدا و تیبیا و عین المعاینه مدکور بولوتو حسنه رسول صل
 الله علیه سلم و علی له وسلم دو ستلوعی در رویه لار نندک دشمن لغی ادفع دفع قلسیه فی الی
 اولنجه سله کم فی نفس الامر هی احسن اولکشی راق در یعنی غضب یا تسکین سیر کمل یا زوق فی
 سله یوق قلسغل و لغو دین تغافل سله اوت کلس فاذا الدی بر جون مؤنندک یک قلسانک اولکشی کم
 بولغای بیک و پینه سیک و انک ارا عداوة دشمن لغی هر انسه درست بولغا کاتنه کوسا اول
 دلی حمیم کای ساز و دوستی و مهران فرستاشه ایکاندر احقاف دامام اعظم رحه الله دین نقل
 قلفر جون کتبی دین منکا مری سکتور در لار کم منعیان ایتور منندک انندک تیلیندایتجه سوز استور
 تا وقتی کم خبر تا پار من اندن کم اول هم منندک کتبی لیغیم ایتور و صایلیقیها و سرما کای لاری
 خصلتکم یا نلغ نندک مقابله سید در کتبی لوقه الا الدین صبر و اکر لار کم صبر بولغا لار کوره

لا رغبه ونفس في اشقام عهد بين تينغايلا وما يلقبها وعطا قبلما غايلا بر صفت وعادتها
 الاذ وحظ عظيم بكر اولوخ بهرة نينك ايكا كامين انكا كم نو كال بهره لغه دورا جاندين بانفس كمال
 دين ياخير باحسنه اخلاق ومن دستور لا حظ عظيم حنت دورا مانينز عنك والكرتيد
 سكامين الشيطان دود من نزع وسوسة تباه عهد من اكر شيطان وسوسة تيلاسه كم بوصفت
 تاسخه كم ياد ايتلدي سيدن رعاي فاستعد بس بناه استاكل بالله خدای غه انك تيردين
 ايه ريسلون سله كم خدای هو التميم اولدر ايشي كوي سنك متعادتك العلم داناسنك نينك
 ومن آياته والهي قدرتي سنك نشانه لاريدن الليل والنهار كجد وكوند زدر كرم پيري پيري
 سونكدين دورا كوند زاراش حصتي كما وكحه اساش اوجون والشمس والقمر ونقي قواش راي
 كم مقدر سري ومقدر اندازده سله مار دورا ريسلون لار لاسجد واسجده قبلما لكر اللشم قويا
 قه ولا القمر ونه آي غه كم لار مخلوق دورا ريسون لار ديك سجده واسجده كستور وكنك لار
 ليه خد اعنه الذي خلقته اول خد اي كم يار اي كجه وكوند سرتواش وای ني ان لکم
 اكر بار سز سولار كم پيريك بوزيدن آياه تعبدون انكا تا بنو سولار كم حدود عناد لار نينك
 خاص راي دورا راحالوقه كمر اك نه مخلوق قه امام شافعي بو محله اسجده قبلما سجده
 امرغه ياق بولغاي وبومسروق راي دورا عند الله مسعود صم الله عنده من جان استبروا
 بس اكر باش تار تسالار سجده قبلما ق دين خد اعنه اندين ني زبان قال الذين عند ربك
 بس لار كم سينك پيرور كا مرتك قاشيدا دورا زرتشه لاره من ييجون له نماز
 لار نينك اوجون ياتسح استولار انكا او كار لار الليل والنهار كجه وكوند زده اعنه ايم
 انك طاعه سله مشغول دورا ولهم لايشامون والار ملول بولاس لار عبادت كويلوكي
 وانما بلغ بسيار لغتي دن امام اعظم محمد الله موتدا سجده قبلما لار كم سجده نينك سوزي موتدا
 تمام بولوبتور بوانن عباس واس عمر محمد الله عنهما نينك راي دورا بوانن پيرنخي سجده
 علما اتفاقي سله مران سجده لاريدن حضرت شيخ قدس من فتوحات داموني سجده احتفاد ايت
 وبوبور و سولار كم اكر اولخي آيه نينك اخريدا سجده سله لار شرط سجده بولغاي كم ياق دورا
 تقا قولغه ان كنتم آياه تعبدون اكر ايكنخي آيه دن سونك سجده مار سله لار نشاط و محبت سجده
 بولغاي كم مقرون دورا بولكله لا غه كم وهم لاسامون ومن آياته وانك قدرت لار نينك ايه
 لاريدن انك ترمي الارض اولدر كم سين كورارسن ييرني خاشعة سولفان وتوغان ناي انشا
 بس جودن تودان بيليار ساك پير عليهما الماء اولبركا يامفور سولي ان اهتوت تيدرا ناك كا كوروت
 شماك حصتي كا اندين و زرت و اوانار وار تون بولور اوت سله ان الذي احياها ريسلون سله
 اول اولوك ييرني تركزدي لمحيي الموتي هراسه اولكال لار نينك تيركونز كوي سيد سله علي
 كل شي در ستلوق سله كم اول مار جه نمده لار كا تركزون ماک اولشور ماک كا قدير توانا دورا نينك

سجد

نسبت با چه مقدر لرغنه پسر در آن الذين در سلوک سله الارکم بچگونگی میل قلوب لایستقا
 یولسدین یکی بولولار محیا آیت اندر تک کتابی منزه نیکایه لارید یعنی اندام من کورساتو لاریا
 باطل تا اول قلوب لار و ثواب طریقتین قانتار و لولار لایستقا یا سلماس لاریعلینا پیر کایف
 نارجه سن سلورین و طعن الحاد و حراسین لرغنه بیتکور در بنز آفمن بلقی فی اللتار ایا که کم
 سالغای ارت و امفسلار اتفاق سله مراد ابو جهل در معنی اولکم کویاک قابل بولغای خیر
 بخش راق در آفرین باقی ناکس کم کلکای آمین ایمن مجموع دین یوم القیامه قامه سونی
 کم اول حضرت مغامبر صلی الله علیه و سلم و اننت در لار حزه رضی الله عنه یا عمر یا عثمان یا
 عمار رضوان الله علیهم اجمعین اعلو اقر قوتحاف امری دور کار لاریا ایور قیلنک لاریا
 شتم هر فی تلار سیر لار نه در سلوک سله کم خدی بیات العملون اولجه سوزا قلوب لاریا
 بصیر کور کوی دور انکار حراس کور سید در آن الذين لفر و تحقیق سله الارکم کافر و لاریا
 بالذکر لرغنه کم باد قلماق نیک خشی راغی در سله آهه اول وقت کم کلدی لرغنه
 والا معاند لار و ستیزه قلعوجی لار و لار و انده در سلوک سله کم قران لایتاب عزیز
 هر انده کتابی دور ار چند کوی خدی قاشیدا یا کوب اسع سع با عدم انظیر ایا
 قشری قدس سره ایت دور کم قران عزیز دور انده کور حون کم عزیز برورد کار نیک کلامی دور
 کم عزیز فرشته عزیز سولغه عزیز او حون کیلتور و تبور لاریکم یا اولکم دور نیک
 نامه سید و درست قاشیغه و درست نیک نامه سه عزیز در دست لاری نیک
 قاشیدا و لایاتیه الباطل و سلما کای اول کتاب سله صح باطلی من بین یدیه اینک لاریا
 و لایب خلفیه و نه اندک سونکدن یعنی هیچ صحت دین باطل انکا مطرق بولاس لاریا
 و ایکی لوک انکایول تاباس بالینک خیر لاریا اوزکان و سلکوجی دین یالغان تابیلغای تنزل
 اول بیار بلکانی دور رس حکم دانا خداوند من حمید او کولکان مایقان لک اتماس لاریا سکا حمل
 سیک هومینک نیک کولاری الاقد قیل مکر اولجه تحقیق ایتلب در معنی کافر لاریا
 لاریا نرسل بیار بلکا نلا کامز قیلک سندن سورون حضرت تسه لاریا نیک جیلدی غه کم
 کافر لاریا سوز لاریا دین قالفولوق بولاعل کم موندین سورنک هر مغامبری کم بار اوردی قوم
 نیک منکر لاریا ابا و شبنوی ایتب دور لاریکم سکا استور لاریا ان سیک در سلوک سله کم سنک کافر
 کار نیک لذو مخفوة هر انده یار لقاماق ای کاسید درخی لاریا و لاریا نیک انکار شکوجی لاریا و در
 عقاب ایم و در دیک عقوت ای کله مشرک لاریا و مکذب لرغنه کیلتور و سوز لاریا کم قرش نیک
 کافر لاریا ایتی لاریا نیک قران عجم لغه سله اینک سلمادی یا نیک بعضی اندین عربی ایما س ایدی
 عجمی تا هر انکی قوم اندین اسع الغای لاریا کیلدی و لو حعلتاه و اگر سوز بیار سکا ایرد کور
 قران العجمی قرانی عرب لغت نیک اوزکا لقوالوا هر انده ایور اوردی لاریا عرب نیک کافر لاریا

لا فضلت نكاحا وهریدا اسلامارا آیت کتار نیک که لازمی تسلیم کم بنزله کای مراء محج
 ایاجی کلام و عزیزی و عربی مخاطب قل هو انی قمل بولتاب للذین آمنوا الایغه در کیم اعمال کلتور
 لارهدی یولکوسالکوی در حق قه و شفاء و شفاییدر کوی شک و شبه اغریع لاریدن و الذین
 یؤمنون و اللار کیم امان کلتور ماسلار انک مله فی آدابهم و قرالار نیک قولقلار مبداء اغریع
 در ریغ انشها الشتماس لار و هوش قولای مله اشتماس لار و هوش و اول کتاب علیه عسی الایغه
 یا بو خلوشی دور تا انک کمالی جمالی نیک حلوه سنه کور ماس لار اولک او لکوه کم تران
 ایشتمای و انک حقیقتی نیک کور مالک ساغیر و سقور در لار ییذا ذون ندا قتلور ^{مکان}
 بعید سراق بیرون عسی لار نیک مثل کشی و کدر کیم انی بیداق ووزن بیرون حاقیر
 غالمار نه او قوغوی فی کور کای و نه انک اوزن ایشتمای بس انکار و جاقدر ماتدین فی اسع
 یلکای و لقتد آیتن و تحقیق مله بیز بیرون ک موعنی اللیاب موسی غه توره فاختلف
 فیهم بس اختلاف قلدلار اندا انداق کم قران دایغ بعض ایاندلار و جمعی تکذیب قیلدیلار
 و لولا کلمه سبقت و اگر نه کلمه بوله ایردی کم ایلکای لیک توتوب در مین ترکیب سنگ پرر ک
 رنک دن یعنی قیامت و عدلی و خصوصت فصیح محشر همه سیدین یا مکذبا لار
 عذاب نیک تاخیری لغوی هر انده حکم قیلله ایردی بیبیم تکذیب اهل اراوست فصل
 اربلار و انهم در دستلوق مله کم بیورد یا عرب مشرک لار عافی نیک کماندا در لار منه توره
 دن یا قران صریح کمانی اصطراب قه کیلتور کوی من عمل هر کم تسله عملی صالحیخ تلفیه
 بس اینک نفسی او حون در یعنی اینک ایغی انکایتار و من استاء و هر کم میان قیله فعلیهما
 بس انک نفسیکار یعنی انک ضری انکایتور و مار یک بظلام و روتور سنک نزدیکار نیک سنم
 بیلغوی للعبید بنده لار غنه کم هر عمل غه کور مکافات بیورد هاغای ایو خدای ساریغ
 بر قایتا بیلغای علم الشاعرة قیامت سلاکی معنی اندن کم سوال قلدلار انیک علمین جوالانک
 حضرتغه قیلماق کور کم اندن او یاکنتی ملاس و ما تخرج و حقیقت کلماس من منقده هیچ میوه
 من الکتابها او زتری لاریدن و ما تحمیل و یوک تو قماس من اننی هیچ نفع انسان دن و او کاجید
 لار لایضع و قوما اس و زبونی الایعلمه مکر خدای سلاکی یعنی اندا کم قیامت فی اول سلور و شاع
 علم و انی اینک خاصه سید و یورینا و بیهم و کونی کم او قوغای خدای مشرک لاری و تو رخ یو
 زیدن انقای این شکر کای قاید در لار و نیک شکر کلام سن لار نیک کمانیکر مله قالوا اذ ناک
 اسور لار خدایا ایشیتور و ک بند سکا و ایتوق بزم ما یسنا یوقتر بزدن من شهید هیچ نال تلف
 مکر کوی لار نیک شکر کای کم سن لار دن تبر اولدوق بزم وصل و ستار عنهم مشرک لار دن ماکانوا
 بدعون الوجه نامر اربلار کم تاپندلار من قبل قیامت دن بیرون بعض بت لار غنه کم دینا دانا
 پینور اربلار اول کوندا کور ما کایلار بالار دن و مدد تا ماس لار و طنوا و فین سلاک لار کم عذاب

الحزب الخامس
 والعشرون

عقوبت دن مالهيم يوقتر الارغه من مجيبين هج قاطر سري لايشام الانسان ملول بولاس
 من دعاء الخير حتى لسن تلاما که دين بوجها ندانعت وصحت دکت واننگ امتالی و انست
 الشرا کرنته الکامان بلغ بوق سز بلغ واعربع بلغ دیک قیوس بس نومید سز در راحت دین قنوط
 امید کیسکو می رحمت دس ویاس و قنوط یعنی نومید لیک و امید کسما کلک کانر لار ویول از غللا
 نینک صغی در ولتن اذ قناه و اگر ناسور سان سز اول کانر لارغه رحمة من با غنلا وی سز نکت
 دن تن درست لون و پای بلغ دیک من بعد ضراء منته قاسم لوق دن سو نکت کم انکا یکنان
 بولغای لیقولن هر سنده استقای هکذا بوخیر وعافیت لی مننگ احون در رو میں اننگ مستحق
 یادام منکا بولغوسید و روز اول تا با غوسد و روزنا اظن الساعة و حال التماس من قسامت قائمه
 قوی قوی یعنی حاضر بولغان مراد حشر بعثت کاری در روز لیت رجعت و اگر قایتار سده لا منته الی
 مننگ پروردگار هم سارغه یعنی اگر وجه سله کم مسلمانا تو هم قلیب دور لار قسامت قائم بولغان
 و من قویا غایلا رانی در ستلوق سله کم منکا در عنده خدای ناشدین للمحنه اولی دکت از بولغان
 یعنی مننگ استحقاق نعمت و کرامت قه ثابت در خواه دینا دا و خواه عقبه دانهمی باطل تصور
 حال خیال امام ثقلی رحمه الله حسن بن محمد بن علی ابن ابی طالب رضی الله عنهم دن نقل تسلو کم
 کانرغه عجب ایکی تمنای در سیری دنیا و کم ایتور قسامت راحت نفعی منکا بولغوسید و روز
 عقبه و کم ایتور سز و بالیتنی کنت ترا ادا و صبح قاسم بر ایکی از روز دن وجود تا با غوسید
 قلنتین الذین کفروا بس خیر فلا لکن سز الارغه کم ایمان کلتور ما دلانجا عملوا الی
 سله قلیب در کفر و تکذیب دن و اخبار تکذیب عه بولغوسید و ولند یقنهم و هر سنده
 تا ستور لکن سز الارغه من عذاب علیظ قایتو و اولوغ عذاب دن و الارغه نثار عکس
 اولحه ننگ اعتقاد قلیب ایدیلار نعمت و کرامت دن و اذا النعمنا و حون انعام قلیان
 سز وعافیت ایشکیس احساق سز کالی الانسان کانرغه اعرض یوز ابور سز کور دن و نایجا
 و سیراق بولغان اوزی سله حق بولمدن یا اوزی پیر سارغه نای تقای سپاس قلمالغ
 دن و اذا منته الشرو حون یتسه انکا بلا و محنت فذذ دعای عولض بس اولوع و کور دعا
 ایکاسه در تشبیه قلیب در اولوغ دعانی غمه کاکم یا سیلغی بار دور اننگ کنگ سز احون
 ایتقل ای محمدا ربی خیر سز سز کلام منکا کم فی نفس الامران کان اگر بولسد قران من عند الله
 خدای ناشیدین تم القرم به و سز لار کفر بولد و نکلن لار اننگ سله تامل سز اندامن
 کم در بول از غانراق مهن هر اول کشتی دن کم اول می شقیاق بعید سیراق خلاقی و بولغان
 خدا دن یعنی کم بولغای سز لار دن بول از غانراق کم دائم سیزه و عناد و انکا و انفا و سقا
 داسر لار وصول وضعی صیله پیرید الا اننگ حالی ننگ شرمی و ضلالی ننگ ارتعای ننگ قسط
 در ایام ابواللیث رحمه الله تفسیر لا مذکور در کم ابو صهل حضرت رسول صلا الله علیه وسلم

غدا نمی کم اینی سر کاکورسات اول حضرت ایمن الکی لایم فلدی او جهلانه ای قریش محمدی می
 فلدی سولار مکه نذک اطراف حوائج غده کشتی سبیلر سکنز لار تا کینه لار دین سولاقغا لایم کم
 صورت سولار برب سولار با یوق اگر افاق اها مشاهده قیلدنت دور لار اید عایه دور و اگر
 محمدی دور رس ایلمی لار هر طرف غه یبیلر و بلار و بارجه اندک کور کانی دین خبر بوردی
 اینی هذاسی مستم بوجا دولوغی دور بارجه افاقه بیتب حضرت عزت ایه ساری کی کم
 ستر بهم بس بات بولغای کم کور ساکای سز الار غه یعنی قریش نذک کور لار غه آیاتنا اولدیر
 تمیز نذک نشانه لاری کم سری اندن آئی نذک بار ماغید در فی افاق جهان فراق لاری دیا
 و فی النفسهم والار نذک نفس لاری دایم مکده احتی یثین نعم تارشن بولغای لار غده اینه
 الحق در سلق سله اولکم نذک رسولم بحق دور اولو کلف بر تک ای استماس در سرتک
 دکار نذک اینه اولکم اول علی کل شیء بارجه نمه کاشهید نذک تانوق در یعنی اگر کور لار نذک
 معجزه لاری نذک انکار من قلسه لار سینه ک حضرت افرید کار نذک تانوقه بیتا بعضی انکار
 در لار کم افاقی دسل لار اول حضرت نذک خبر لاری بولغای کسلگومی حاد ثه لار بولغومی
 لاری روم و من و فارس فتی دیک وانفی ایه لار اولجه مکه اها اراد فبولدی قحط و خوف
 اولتور ماک و سندن و ساد من معالم و ایلتور و ستر لار کم افاقی اوکان ایت لار نذک واقعده
 در کم لار غه اندن خبر سرد و بلار و انفس لار کوفی نذک واقعده دور و فصول احمدین
 الله دین نقل قلیل دور کم افاقی اسلام دینی نذک غلبه لغی دور مهدی ظهوری نذک وقتی
 و انفس سفا بصر صلی الله علیه وسلم وقتی دایردی مکه و عرب لار نذک ورودی و فوری
 و همی ضمیرنی عایدی لار غه توتار لار یعنی کور ساتور سز کشت لار کافا قی دلیل لاری کم بنیان
 و ان یعنی دور و انفی ایه لار کم بدن لار صلاکی دور با افاق و از منده و مکان لار اختلافی و انفس
 کافا قی حال لار سینه و حراج لار دایا افاقی مصبوغ لار نذک عجمی در کورک و بیرو بولد لار
 و یغای لار و اربع لار و مسوه لار و اندن اوزکا و انفی حکمت بدایعی وضع غرای کم انسان انفس
 امانت دور الا انهم یلینک لار کم کافر لاری بر نیه شک در لار من لقا و ستر هم از بر دور
 نذک نذک لقا سدن بعث و جز اسله الا انه یلینک لار کم اول بکل شیء بارجه نمه لار کاجیط
 تو کالیتکوی دور علم و قدرت سله نمه لار نذک جمله لار و تفصیل لاری سلور و هر فی تالی
 کم از سلکی اقلغای قلا الوری
 حروف مقطعه اشارت حاد ثه لار و فتنه لار و واقعده لار غه بولغومی در ثعلبی ابن عباس
 دین نقل قلوب کم رضی عنی الله عنه فتنه لاری تانور اوردی حور عسق بن ایتب در لار
 حاقوق دور و هم مهلکه و عین و عذاب و سن و مسیح و فان قذف و نوح حدیثه ابا و
 کم بر حرف لار نذک نور ولدن سونک اندوهی نذک اثری حضرت سید المرسلین نذک مبارک

منکلامی در ظاهر بولدی و چون بسند سوره ملایقی منکا کم خبر سرد ملایغده لاریکا کم منک
است لایم غه نازل بولغوسد و لاریس قذف و خسف و انک و یک لارینک نادین میلای
نادحال صغی اقی و علی عیابینا و اعلام اینماکی قوی اولدر کم بوجورف حکم و یکید و عیلم و مع
و قدیر اسمی نیک ادلی در بار اشارت حلم و مجد و سنا و علم و قدرت صغی غه و شفا لاریا کیلور
کم بوجورف نامای در اول عطا لاریغده کم حق سبحانه اول حضرت قد ازانی توتوشور یعنی کو بوجور
کم امت ایرنلارین سوسه غان امت فی اندین قاندر بر و میم انک محدود و میل کم مشرق
تامغور غیاجه انک امتی نیک تصرفی غه کسکای و عین انک موجودی نیک عزیزی کم بارجه
نمه لایمنک عزیز ای حق سبحانه و تعالی قانید اول ایردی و سین انک مشهوری نیک نشا
کم هم کتبه نیک مرتبه انک یک لیک کاتماس و تان انک محمود مقای معراج کجه سید
کم انک درجه سی او ادنی در و قیامت کونی داکم کسوی شفاعت در کتک اولی یک
بوسوره داد در معنی لاری ن یوحی الیک وحی قلمور سنا توتوش و الی الذین من قبلک و وحی
قیلت در لاریغده کم سیندن نوردن بار اولدر سفا مبر لاریس الله العزیز غایب خدای کم صغ
وحی انزالمدین آتی تیبالماس لاری حکم و انالکشف نیک حالی غه کم وحی نروی نزا و اری در انکاله
مافی السموات انکا در اولجه کوک لاری ادر در علموایت مخزن لاریدن و مافی الارض و اولجه
سودا در سفلیه کانبه لاریدن و هو العلی و اولدر بی سک راک کم شان نیک فعتی انکا در الفطیم
اولوغ راق کم عظمت لوس و سلطان لبع اراک در نکا د السموات یا ووق بولوشور کوک لاریکم انک
عظمت لبعی دن یسقطون یا ربلیغای لاری من فوقهین سری سری نیک لاریدن یعنی اول یک
راک کوک یا ربلیغای اندین سونک پوسو بار بلغای لاری کشار اکیلنور و تور کم بوجا لاری ارحال
ظهور بدا اعظم و ام در کم کوک نیک اوسید اعرش در و کسوی و فرشته صف لاری بس لفظ استبدالی اندین
اولوغ دلسا در بر و کار نیک عظمتی نیک اثر لاریدا و الملائکه یسبحون و فرشته لاری یعنی عرش
نیک کوک کوی لاری یا لاری نیک بارجه سی نذره قلمور لاری حق ذاتی فی مقدرن تنوره سله محمد
تیبیس لاری نیک بر و کسوی نیک محمدی سله یعنی تسبیح و حمد فی پیر کا بیتور لاریکم بیبری سزایند
لیق نفی در و بیبری سزایندی و لیستغفرون و بار لقیما ساق بتلار خدای دن ملین فی الارض
کتبه لاری او چون کم سردا در لاریس من لاریس الا ان الله یلینکم لاریس لاریس سله کم خدای هو
الغفور اولدر کم یا ربلیغای سله لاری نیک یا زوقنی الرحیم مهربان لاریغده توبه قبری سله و انک
غفرانی و عتی میامنی دن در کم فرشته لاری یا زوقلوق لاری نیک استغفاری غه بویور و تور
والذین اتخذوا الاریکم توفی لاریس و ونه خدای دن ازکا اولیاء در سلا یعنی شریک و اندا
کم در سن لوق سله لاریغده تاندر لاری الله خفیض خدای ساقلا غوی در علیهم لاری نیک سوزای
و عمل لاری و حال لاری غده و لاریغده کور اجزا کور سدر و ما انت علیهم و یوق سین لاری محمد

الدعوت
 الاربعه بوكيل فبولغان نالار نينك عمل لاري نينك ناقلا ما عين قيلغاي من لکم سبک
 و شريعت احکامی نينک تلمغی در روس وکذک و اندای کم وحی ملدرو و بز هفتا
 غه اننک قومی نينک تله سله او حیننا الیک وحی قیلدوق پير سنکا قرانا غریب افرا نی
 سنک قوم سنک نينک لغنی سله کم عرب در لار نيند نراقور قوتغای سن اننک مله
 اتم القرى شهر لار انک نينک اهلای کم مله در روس من حولها و هر کم اننک نکر لار اید
 بولغای معن بارجه شهر لار نينک اهل لار نی و مقرر در کم توکال بوی مله پير نین
 یا یب در لار سن بارجه شهر لار نينک اصحا اولدو و بارجه اننک نکر لار اید در لار نيند
 و قر قوتغای سن کشته لار نی يوم الجمع مع کونی سله معن قیامت لار نی فيه شک یوس
 اننک واقع بولما غدا وانی جمع کونی اتی کم اولسن و اخرین اول کوندا بیغیلغور سن در لار اصح
 قنغا بلا سراج لار نی اشباح سله باعمالی اعمال سله ما هر کتبه فی اننک مشا در غیلمغان دن
 سونک سنه لار نی توز در غای لار فرق فی الحنثه کور هین اوجام غه ایلتکال اکرم مومن
 و موحد در لار و فرق فی الحنثه التعبد و کروهی متموع داتا شلا غا لار کم منان و شرک
 در لار و لوشاء الله و اگر تله ایدی خدای لعلهم هر سه قسور ایدی بارجه سن
 امتد و اجدد پير کروهی هدایت بولسا باضلال طریقدا و لیکن بدجل و لیکن اندر
 من یشاء هر کم ننی تیلدسه نزل کور ساتاک و عبادت توفیقی غه فی رحمته اوزی نينک
 او ما حیدر الظالمون و کوج ملعوچی لار یعنی غوات و خذلان بیابانی نينک بیتی
 لاری کفر و نفاق اهلان ما لهم بوقتنو لار غه من ولی صح دوستی کم لار نينک ایش نينک
 ت بولغای و لا نصیر و نه هیچ باری کم لار دن قاتار غای ام آنخدا لکم تو تونوسور لار کول
 من در نه خدای دن اوزکا اولیاء دوست لار نينک لار دیک و لار نينک در ستلوی نينک
 اور لار قاله پس حق خدای هو الوالی اولدو در دستنی کم درست غه مدد ملعای هو
 بجه الموتی و اول نکر کوزر اولوک لار نی قدرت سله نه لار نينک عما حزبت لاری وهو خدای
 علی کل شیء بارجه نیکم قدر توانا در و لار نينک بت لار یغه توانا لغی بوقتنو و ما اختلفتم
 و اولجه اختلاف ملور سدر لاری مومن لار یغیه اول نغمه داکا در لار سله من شیء هر غه دین
 و دنسا اشلار بیدن حکمه پس اننک حکمی مفروض در رالی الله خدایغه و اول حکم قیلغور
 اندا قیامت کونی دلچکه اول کتشی کم حق نينک صفتی در الله حق خدای در رالی نينک
 پروردگار کم و افریدگار کم علیه اکانه اندن اوزکا توکلت توکل ملست من اوزورم نينک بارجه
 اشلار اوزورم لار کم فی الکاتقو لیس قیلیب من و الله ایلیب و اننک ساریغه قایتور من بارجه
 حاله کم فی الحقیقه بنده کاندن اوزکا مرجع و مال بوقتنو قاطر السموات و الارض کور لار
 و پير نينک بار اتقوی سی و سدا قیلغور سی حقل کور بار اتی سدر لار و چون من انفسکم

سر لار ننگ حفسی کوردن از و آقا خاتون لار و من الانعام و بارانی تواریخ از راجه تواریخ
 نکر صنف لار نیز از کور قیلور سر لار کافیه نزاج و تناسل در ایاب و وح داخله دین
 لکن بو قور کتله اندک او خشنه ششامه مثل لفظ عرب کلامیداناید بو لور قبوله تع
 مثل فان امنو اتمل ما امنتم به یا مثل ذات معنی سله در راندان کم ایستور لار لنگ با بنعل
 کذا بویه دارا ایماس مثل فی حصصه عد قومانی کم بولغان تناهصن غنکم اندک مثل ونفی ننگ
 ابثانی دره هر السبع و اولایشتکرمی در سراجیه مصنوعات البصیر کور کوی در بارجه مبر
 له انکار در مقالید السموات و الارض کورک و سر ننگ خزینه لار کما ننگ کلدا لاری بی
 ننگ مضامنی کم کور ننگ خزینه سه در با مغرور میر کخشنه سی اوت و یک یبسط الرزق
 کینک قیلور روزی لمن ایشاء هر کم اوصون تیلایه اروت مقتضایه سله و تقدیر زار قلوب
 هر کم تیلایه و مشیت و فقی سله آتیه در شلوق سله کم اول بکل شیء بارجه ننگ قبض و بسط
 استقامتی ننگد قایقیدین علم دانادر شرح بیان قیلدی و هریدا اینی و تانلادی
 لکم سر لار اوصون من الذین طاعت و عبادت و توحید اصیادین ما وصی اولیه بویه
 ایدی بویه اول نمه کاتوگانوح من کم علم نی و الذین ارحینا و اول نمه کم رحی قیلدی
 من لنگ سنا یعنی اصل مشترک دین کم نفع و سنا ارا ایدی و ما وصینا بیه و ارحه
 بو لور ب ارددک من لنگ سله ابراهیم و موسی و عیسی بوسغا مبر لار غه دین اصول
 دین ان اقیم الدین اولدور کم اقامت صلغای سر لار و تو کال تو تقای سر لار دین کم ایمان
 اولحه اندک تصدیقن واجب بولغا و ضای احکامی ننگ فرمانیه کوتار ماکلیک در راز
 تشغیر قواییه و متفرق بولانکر لار اندا یعنی اختلاف قیلمانکر لار اول اصلدکم توحید و کمال
 در کم شرایع فروعی و اختلاف لار بو لور زمان لار و وقت لار و سنه لار مصالحی عه کور اکبر ابوغ
 در و اعیور و شوار علی المشرکین شرک کسلور کوی لار کما تا تک عمو اولیه سین اوقور
 لیه اندک ساریغه توحید و شرک نفعی دین الله یحیی خدای تار تار و سفار الله اولحه ننگ ساریغه
 سین کم اوقور سین یار سدر است دین معنی ایشاء هر کم معنی تیلایه یا سید لار و زی ننگ
 در شلغی اوصون یا انی رسالت جهتی کاکم اراده قیلور و یهدی دیول کور ساتر توفیق و ابر
 ناد سله الیه حق دین عنده من یلیب هر کم قایتقایی حق قیه و یوز کسلور کای اندک ساریغه
 هر کم بارجه دین یوز ایور کای و انی تیلایه کای حق سمانه تون بول انکا کور ساتکای و ما نقر فتوا
 و پرکنده بولادیلار ایوان امت لار عباد دیکر نمود و اصحاب انکه و اندین اوز کای یعنی ایر لیلادیلار دین
 لامکر من بعد ما حاء هدر العلم اندین سونک کم کسلدی لار غه سماک معامد لار خیر لار دین
 یادن دین قائم دلا بیهود و نصاری مکراندین سونک کم سلا لار سفامبر فی توره و انجیل
 اه لار لکن یا علم دین سونک اندک سله کم تفرق صرف ضلال در یغیب و بوقایمق تمکالیم

و حبا بوع نوزیدن اردی گتم در بینهم الارار باحاه در راست تلاما کاحون یا حدنک سسی سلم کم
 پیغامبر صل الله علیه وسلم غه نام ارد ملار و لولا کلمه سنفت و اگر کلمه بولسه ای کما یکم ای کما یکم تو تورو
 یعنی وعده مین ربک سبندک بر در کار نیک دین لار نیک مهلت مر ما کدا الی اجل مسمی تا انت المکان نیا
 غه کم عم نیک اخری در با قسامت کوفی لقص بینهم هر انه حکم قیللو ارد کالار اربطل عد انی غه
 رقی خلاص غه وان الذین و در سلون سلمه الارکم اور نو الکتاب بیدلید و لار کتاب بص قران مین بعد هم
 او کان لار دین سونک مراد اول حضرت صا الله علیه سلم زمانی نیک کالار ی در لار کم قران الار غه سو و لار
 دالار لقی شیک هر انه شک در لار مینه دین و س با قران ما سفا مبدصلی الله وسلم دین مر یب نیک تبت
 سالغوی نلذک بس تفرقا و حون کم لار دین واقع بولو متوق فادع بس او قوعل خلق اتقان سلمه اسلام
 غه و استقیم و مستقیم بوفصل و عرفه کما اشرت اندان کم بو یورد لوب سس انک سلمه تبیان دا
 کیلتور و بتو کم و لید مغیره اول حضرت صا الله علیه وسلم غه اتی کم دین و دعوت دین کم بار در در قلیل
 ما من اوز مال لار کم دین یا تو سنی سنکا پرا من و شیه من بر بعد و عد هندی کم اگر انالار دینی کا
 قایتا کیلسانک اوز قیزی عینی سنک عفا نلکا ایند و س این آیه نازل بولدی کم اوز دعوت نلکا ایتم
 و مستقیم بوفصل دین و ملتینک اولات تیغ و اگر انما کسل اهواء هم لار نیک اطله انزل لاری و دل انت
 و انتقل اما کستور و بس من بما انزل الله الی حد سلمه تو بال بیار یب در خدای میز کتاب کتاب سنکا
 و میندین نور نغی انسا غه یعنی بارجه منزل کتاب غه ایمان بار در در حق سمانه بارجه کتاب لار در حد
 فه حکم قیلید در امرت و بو یورد لوب مین لا عدل انک سلمه کم عدل صلفای مین و سورت سائلانغا
 من بینکم سر لار اربعه اشرف و ارز الی حق فه او قوعای مین و شرع لار تبلیغ دامیل قلاغا
 مین الله زینا و نیک خدای سونک و سیر لار نیک افرید کار نلکز در نلک انما النابز کا در در نیک
 کرد کار یزیز جز اینه و کم و سر لار کا در اعمالکم سر لار نیک عمل لار نلکز نلکا داشته لاجده هیچ خصوصیت
 بو متور نلکا و بینکم و پیز نیک و سر لار اربعه حق ظاهر بولدی و محنت و احتیاج غه محال قلا دی و اگر
 کت خلاص قلبه عناد و سکار بع نوزیدن بولفسد در الله بجمع خدای بیغشتور و در نینتا پوز نیک
 قامت و اوبیه لأصیر و انک سار یغه در بارجه و بارجه نیک قاتما می بوع نیک قاشدا عما نیک
 عدی منسوخ در و الذین یکاحون و الارکم کان لار دین خصوصیت قلمها لار و حدال ای کالار فی الله
 خدای عز و صل دینی دامن بعد ما استجیب اندن سونکم احابت قلبید در لار لکه خدای سوز
 یعنی مشاق کوندا اقرار قلبید در لار انک ربوبیت نه یار دیمود در لار کم خدای نیک سوز احابت
 قلدیلار توریه دار رسول صا الله علیه سلم غه اعمال کستور و ملار با و لکم محاد قیلور لار دین سونکم خدا
 احابت قلدی اوز رسولی نیک عایین معین لار اطهار می سلمه دلالت قلعوی انک حین یعنی غه
 حکمهم دا حضا لار نیک حتی باطل در عند نلکم لار نیک پر در کار ی کاشید کم ابه لار طهور
 دین سونکم خصم لار نیک محنت لاری نیک ارادی صرف عناد در و علیهم غضب و الایه در

بزودله انروز برز انکافی حربه خیر الیکنی ایا آخره توای دا اولجهان ننگه تا سدن حرفه دگری
 پله خبر سروری تمشل او حوای یعنی انداق کم ایکن دانه فی انروز بر تلمری اندین کوب بولور موندک
 یک مومن اینک عملی کوندن کونکا خدای ننگه قاشید ارتوق بولور یاصدی کم هرزه احدنا
 ننگه تیکجه بولور من کان یرید وهر کم بولسه کم تلسه اوزی ننگه کرده ری سله حوت
الذین ادینا ننگه غشی لغین وسعی قیلله اننگه متاعی ننگه حصولدا نونه منحه پیر برز انکا
 دنیادین اولجه ازلی قیمت سله اننگه نصیبی درر و ماله و بوقتور انکافی الآخرة اولر ایدین
 نصیب صحیح بهره مراد کافر لار در لار کم همین جناتی تیلار و بس نامناق لار کم غز دلاره اولر سله
 انفاق کور ساتور لار و لار ننگه غرض اولجه ایردی و بس بس یوایه دانتی کم هر کم دین تیلاره اولجه
 تقدیر قلیب پیز انکاکر کای واخرت م نعمتی دین بهره سیز قانغای وهر کم اخرت تیلاره اوزر
 نصیبی دنیادین ایلتکای و عقی و ارتوق دین ارتوق فیض تابسه آمرنه انداق در کم کفر لار
 تصور قلیب در لار لیسم شرک ایا الایغه شرک لار در لار کم یعنی الارغه دولا لار بر لار کم معصیت دا
 لار ننگه شرکی در لار شرعوا لیسم فو بوقتور لار و حون یعنی با سار لار لار ننگه کونکلی دین الدین
 حاصلیت کشدن من ما لور یاذن اولجه دستور بر ما در و بولور ما در بر به الله اننگه خدای
 صحیح کشین شرک و بعث انکاری دیک و عمل دین و حون و بحیره و ساعه تحریمی و اننگه امتالی و لولا که
 الفصل و اگر نه کلمه راست بولور ایدکی ثابت قضا لار ننگه مکانات دین ناخری غده لقیض
 بینهم هر اینده حکم قلیب لار ایدی کادر مومن ابر انام شرک لار شرک لار او هر سری جز سله باقی
 بولغای ابر دلا اما فضل و عده سی لار ارقامت و در روان الطالمین و در سلوق سله کم طالم لار
 بعد کافر لار لیسم الارغه در لار کوندا عذاب الیم در دیک عذابی کم دایم دا و نوزک سیز بولغای نری
 الطالمین کور کای سن مشرک لار فی قامت و امشفیقین فورقان و قاصح قوی مهنا کسور اولجه
 ننگه جز اسیدن کم لار قلعان بولغای لار و هو و لار ننگه عمل لار ننگه مالی واقع بیهیم ننگه نری
 الارغه و الذین آمنوا و لار کم ایمان کیلنور و یلار و عملوا الصالحات و نخی عمل لار سله لار فی رقتا
 الجنات ارحام لار ننگه مرغزار لار اید در لار یعنی بقعه لار ننگه خوبوعی و اننگه ربع راعی لیسم
 الارغه در حنت دامایش اون اولجه نیلار لار و از زوایلتکا یلار امداده و مغزیر بولور عند من نرسیم
 لار ننگه دور و کار کاشید اذیک اولجه یاد ایتلادی اوجام لیس لار ننگه کرامت دین هر بعضی
 لکن اولدر اولوخ فضل کم حق سمانه اننگه سله سله لار کال ارتوق لوق بولور و متور و اننگه بایندا
 دنیوی فانی نعیم اسر کحک و فرو سابه در دیک اول توایب کم حد بر وی الذی یتشر الله اولدر کم سزده
 سرر خدای اننگه سله عباده اوزی ننگه سزده لار نخی الذین آمنوا لار کم ایمان لستور و ستور لار
 عملوا الصالحات و شاسته انش لار قلب و خیر تقدیمی کرامت لار سله مومن لار ننگه سرر ننگه
 ارتوق قسلاق حمتی در و اولکم سلا لار کم لار ننگه عمل صایع ایا ستر بس عبودیت بر سید لار
 کورینا کالار عبادت و طایفه عن ارتور غایلار ایا م تعلی فتاده رحمة الله دین نعل قلیب کم کرده شرک

درین بیخبر سری سرکار اتی لار کم تاپت سولار کم محمد عملی غه کم انذک مباشری در دعوت
 دین مزدی تیلار باوق انه کدی کم قل الاشاکم ایتمقل تلا ماس من سولار کا علیہ سفام بکلو
 ما کا اجزا مزدی وهع سفام بردا غی امت فی دعوت مطلق اوجون مزدی تلا ما یلدو سنا ابن عباس
 الله عنه نقل قتلور کم حضرت رسول صلا الله علیه وسلم مدینه کا کیدری انصار نذک ابوع
 لاری حضرت رسول ضد میغه کیلیب اتی لاری من سرنک حواهر من نذک او غی امین و دین بولید
 پیزنک رهبر من من و کورار نذک کم سنک افر اجاتنک کو بدو و ملا خلدنک آرا کو پوز سنا کده
 از مال لاری مزدین نفس خشنود لوعی و صدر انشراچی سلمه بیغیب کسلور انذک پیز و بیک عبده
 نذک خادم لاریغه تابشور الیک تانک حواحدک داصر قتلغا یلازو عا طوطا طوطه اول محمد دین
 نراغی بولغای بوایه نازل بولدی کم اتقل من حکم لاسنگور ما یکا کیشیدین مزدی طبعیم بو
 قتلور الامودة لکن در سلق تیلار من فی القرنی فرنداش لوع داغی فرنش کر کم میدی در دست
 توتقلا توندا شلیغ حصتی سلمه کم لاری سلمه بار در و حون رحم سلمه سی سلمه انتی لاری سلمه لاری
 صحیح بطیغ غه قرنش دین توتقور بکر کم فرنداشلیغ نذک سر شسته سی بار در بس کر کم منکا
 یاری سرکار دشمن لاریغه و منذک سلمه دشمن لوع صلا غای لاری بومع قتاده قوی نذک نسبت
 سلمه کوپ روشن در و ایند در لاری ادا تابت مودت در و ذوالقرنی یعنی من رالت مزدین
 تیلار ماس من لیکن فرنداش لاری یعنی بودوست توتونکنز لاری و ابن عباس رضی الله عنه در نقل
 قتلور لاری صحابه نوانه نذک فرزندین سونک اتی لاری رسول الله سولار نذک فرنداش لاری نذک
 کم لاری نذک مودتی کر اقاله در لاری اتی کم علی وفاطه لاری الکی نذک اوعلی مراد حسن و حسن در
 صوان الله علیهم اجمعین تفسیر ایام ثعلب و اکلتور و بتو کم حضرت رسول صلا الله علیه وسلم نذک
 فرنداش لاری بنو هاشم و بنو المطلب در لاری کم خمس لاریغه اولاشور ما کر لاری و بعضی نذک قاشید ارا
 قرنی دن تقرب در خدای غه یعنی درست توتونکنز لاری و اندین سونک تقرب قیلنکر لاری خدای
 صالح عمل لاری سلمه و من یقترف و هر کم کسب قیلسه حسنة تحتی لوع فی یعنی طاعی و عین المعایند
 کبیلور و توتو کم حسنه موند سفام بردای نذک محبتی در کم هر کما اول بولغای نزلده اریوق قیلور
 بیز انکافیه ارا حسنه دا حسنه نخسته یعنی اریوق قتلور نذک اول حسنه نذک نوا اینی
 ان الله عفو و رحیم و سلق سلمه کم خدای یعنی ارا حسنه اوجون یار لغا غوجی در باره و قتلور لاری نذک
 قبول قیلغوجی نرمان کونار کوی لاری نذک طاعی فی ام یقولون انتری بلکم ایتور لاری کار لاری توتور
 و باغلا علی الله کذبا خدای غه یالغان فی نبوت دعوی سیغنه یا قران نزلغنه فان یشاء
 الله بس اگر تلاس خدای یختم علی قلبک مهر قویار سنک کو نکلور نذک و اگر انتری تلسانک
 قران سنکا اوقوتور و بریا مهر قویار سنک کو نکلور نذک کا صبر و شکیبای سق سلمه تا لاری نذک ایز و حقا
 دن متضرر بولما غای من حقان سلیمید اسهل بن عبدالله تستوی قدس سر و دن نقل قتلور کم نقل
 شوق ولم یزلی محبتی مهر من سنک کو نکلور نذک کا قویار تا خلق نذک احابت و اباسدین قانع

حال لرغیه بصیر کور کوی یعنی کور و سلور کم هر کشتن کانی کوراک و نغده کوراک و حقان کوراک و ^{الذی}
 یغزل الغنث و اولدور اول کشته کم تو بان بیبار بر یا مغور فی من بعد ما قنطوا اندین سونکم کم ^{مید}
 بولور لار انک کما کدین ویشتر جمه و مانغای اوزر حتی فی یعنی یا مغور فی تونز در در تراغ
 تونز او هو الولی و اولدور مومن لار نینک دوستدار می و الا لار نینک انشا یا ساغوی یا مغور عیار
 ماکی سله و رحمت و احسان لشریک سله الحمید او کولکان با مرجه تنل لار سله یا تنکو ایقوی لار
 نینک ستاینده و من آیاته و قدرت دلائلی و انک فطرقی نینک نشان لاریدن خلقی السموات
والارض کول لار و بیولار نینک یار اعاغی در و مابث و اولجه نینک یار اعاغی تونز در دردی با
جیهت کورک و بیدر امین دایته تیبور انکوی لاریدن یعنی تونک لار فرشته لار و یکدین و انش و
حوان لار و هو اول یعنی نکی عیا جمعهم بولار نینک سفا غنقه محشر عرصه سید اذ انشا و حقان
تلاسه قدیر تونز در و ممکن اندین عاجز اعاس نندا و ما اصابکم و هر سلور لار کنار ای من
من مصیبه مصیبت دین و افقی دین مال غنه یاتن یا اهل و عیال یما کسبت ایدکم بر اول سبب سله
در کم کس نلدی سلور لار نینک الملک لار نینک یعنی باز رملار نینک یعنی باز و قلار نینک شوم بوی
سله و هر نجه مننک قضام در اما سلور لار نینک الملک لار نینک یعنی باز و قلار نینک شوم عفره
و هر چه و یغفر او عفر قنور و اوتار عن نشیر باز و قلاری نینک کوسدین و اگر باز و سیرکا
زبان ییت اجری نینک لار تو قلوغی نینک موجب بولغو سید و امام ابوالمث رحمه الله او نغز
کلتور و شور کم رضی عا رضی الله عنه انی کم امید و اریق انی کم خدای نعمت صابیر صلی الله علیه
و سلم غنه بیبار دی بو آید دور انک و چون کم خبر بر دی کم بعضی باز و ق نینک سله مصیبت
یتکور در من و کون دین عفو قنور مین و اول اندین کوم راق در کم باز و قی کم پیر قانلا عفو
قلدی دینا دینه قانلا عفو قنور قلغای عقیق و او ما انتم و بوق سوز سلور لاری کانه لار محشرین علم
قلغوی لار خدای امر او کار ما کیدین یا مستحق نینک عذار صلماعدن فی الارض بیدر او ما
و یوقنور سلور لار کما من درن الله خدای دین و نیک من و لینی صبح دوستی کم ایش با ساغای دینا دا
و لا نصیر و نه ناری کم عذاب قایت غای عقیق و اذ من آیاته الجوار و انک تونز انایغی نینک
نشا لاری دین در بر بورد کوی کجه لاری البحر در ادا کال اغلام تا غلار دیک عظمت سع ان اشیا
اگر تلاسه خدای یسکن الترح ساکن قلغای سل فی کم کجه نینک یور و ماکی نینک سینی در در چون
اور سل ساکن بولغای فی طلل بس بولور لار کجه لار و اید تور غوی لار علی ظهره سوار قاسیغه
و کجه اضطرار کید ایدتو شا لار ان فی ذلک در سلوق سله کم سل لار تخیری و کجه
اهزاع لایات هر انسه دلالت در در کل صبار هر صبر قلغوی غده کجه و اشکو شکر ایتکوی کجه
دین حقا و وقت د او یوبه من یا اگر تیداسه هلاک قنور کجه لاری یعنی اینک اهل لاری یا کسبو
ار لجه نینک سینی سله کم کس قنور لار معاصه دین و عقیق و او کار در عن کسیر کجه اهل نینک

مع الجوز

ننگ کرسدن و اندر در لارجات پیر کوی کاغذ بولاقده بولاقده بس اگر تیلایه خلاص بس سرور
 و اگر تیلایه هلاک قلوب لاری آیات اندر ننگ قدر عمر ننگ لالایه کم بلانر و لوحی دانه نامهم
 یوقتر الارغه من مجبوس هیچ قاحار سردی فمما اولتم بس اولجه ندر لیت سر لاری من تیری
 نهمه دین کم بوجهان غده تعلیقه بار در در مال او غول دیک فمما مناع الحیوة الدنیا بس اولینا
 زندکای نلغی ننگ بخوار داریغی در زاتیریک سر لاری اندین فاندن انور سر لاری و ما عند الله و یجبه
 خدای قاشیدار در رضیت ثوالی و حنت نعلی من خیر کتشی راق در رو ابغی و پاینده راق
 للذین آمنوا اول کتشی لاری و چون کم اعان کستور دملار و علی ذلیم یو کلون و اوزی ننگ ازید
 کارغه توکل قلوب لاری و الذین و الاری و چون کم یکتنبون پر همد قلوب لاری و سر ساری بار و لاری
 الاثم اولوغ یازر قللریدن و الفوا حش و عیان انشلار من و اذ اما غضبوا و چون احیق لانا لا
 مومن کیشلار کارخی و زبانی و مکروهی ننگ سبی سله کم الارغه ننگو کایلار هم یعفرون الا
 او نکار و لاری و عفو قلوب لاری بار و کستور و شتور کم اید فاروق اعظم فمما الله عنده شایند
 در کم انی مکه داسو کار اید دملار و احیق داکم بولور ایدی پیر ایدی و سو کوی لاری ننگ تعرض قیلان
 ایدی و بتیان و کستور و شتور کم ابولکر صدق رضی الله عنه حقه دادر کم تو کال مال ننگ
 نفقه قلفانی غه ملامت قلدلار و سو کاک کایتلور دملار و اول تحمل قلوب ایدی و ملامت
 قلفوی غه متعرض بولاس ایچی و الذین استجابوا و الاری و چون کم اجابت قلدلار لاری
 ننگ برورد کارغه مراد انصار در لاری کم حضرت مفا بر صلی الله علیه و سلم الاری ایمان غه
 او قودی فی الحال طوع و رغبت سله سوال لیلد لاری و اقاموا الصلوة و قایم توبی لاری غایب
 ادا قیلد لاری و لاری و کافی سله ننگ اوقاتی داور هم و الاری ننگ اشی شوری کینکاشن
 سله در ننگهم الاری یعنی هاشن کم قلوب لاری سردی سردی ننگ صواب کور ما کی سله ایتا لاری
 هیش از قننا همد و اولجه دین عطا قلبی من الارغه مال لاری من ینفقون نفقه قلوب لاری
 یولید و الذین و الاری و چون کم اذ اصابتهم البغی چون ننگه الارغه سنی کافر لاری من ینفقون
 الاری شمن دین اوزی ننگ انصاف من الوری یعنی الاری من اشقام تار تار لاری ننگ او چون کم مقام
 الملق کافر لاری من فرض در وجهاد قلدلار الاری سله لازم و جزاء نسیه و عان کردار ننگ ادا شغ
 نسیه نسلها کور ایدی در ننگ دیک ایکنی سیه ننگ لفظی و اننگ سله کم نه سیه در کلام
 ننگ یولی سله در انداق کم وان عاقبتهم فمما قبوا فمن عفی بس هر کم عفو قلدلار اوزتم
 کار بدین کم مسلمان بولغای و اشقام قومای فی کور ساتای اندین و اصلاح و اصلاح غه کیتو کلی
 اوزی و اوزی ننگ طالی ارفا جوده علی الله بس اننگ زدی خدانغ در و مسهم و عده معود
 ننگ شریه و عطمت لری عه دلالتی بار در و بتیان احسن لری حه الله دین نقل قلوب کم
 قاسم کوی نداننگو سیدر کم هر کم خدای داندی بار در کسراک قوبغای و لغای
 هیچ کتشی قومای مگر کتشی کم عفو قلعان بولغای طالم دین اینه در سلوق سله کم خدای لا

بخت انقلابین درست تو قمار ظلم لاری یعنی کشته لاری کم ابتدا قلفایلا حور سله یا اشقام داهد
 او تکایلا و لمن انصر و هر کم کینه نارسته ظالم دین بعد طلعه اندین سو تک کم حور قلفان بولغا
 قولتک بس اول کوهی کینه تار تفریحی لاری ما علمهم یوقتر الارغه من سبیل هم بولی عتاب
 وملاعت سله یا الارغه یا زوقی یوقتر انما السبیل موندین او زکایو فتور کم معاتبه ونعا
 بحال الذین کشتلار کادر کم ابتدا یظلمون الناس ستم قلمور کشته لارکا و بیغون فی الارض و اوتو
 فذوق ایتار لار وحدین او تار لار سردا یغیر الحق حق سیز و حمت سزا اولتک اول مو صبر و کوره
 ظلم دینی سله لهم الارغه دور عذاب الیم رد یک عذابی یعنی توغ عذابی و لمن صبر و قور کم
 صبر قلمه کشتلار نینک از ریفه و عفو و اوتسه لار نینک مظلیم دین و اشقام نارغاه
 ان فی ذلک در ستلوق سله کم بو صبر و غفران اندین لمن عجزه الامور ایشلار نینک کشته رغبت
 در ایم زاهد رحمه الله ایتور ایر نینک ایر لاری نینک انش در و هر کم کا موندنک یک قوتی بو
 لاس کم حفانا تقای و وفا قلفای و من یضلل الله و هر کمنی قور سله خدای قما بس یوقتر
 من و لکی هیچ دوستی کم ایش باسغای من بعد خدای نینک قورغانی دین سو تک انی و زکی
 الظالمین و کورکای سین کافر لاری لمار و العذاب اول وقت کم کور لار عذاب یعنی قامت کور
 یقرون ایتور لار هل الی مرج آیا بار در رقاقاق دنا سار ریفه من سبیل هم بولی یا جاره تبارغا
 سزا و اوجه فوت بولوتور تدار کمن قلفای سزا و ترهیم و کورکای سین کافر لاری اول کوندا
 یعرضون عرض قیللور لار علیها تموغ او تیغه غمرد کور نینک کتایه سیدور و ضوع حقیقه
 دین کم معلوم در کم کادر لار نینک عرض او تقد بولغو سیدور و خاشعین حالتی داکم فروتن لار
 بولغیلار کجهیک لار من الذل خوا ربوق و سوالع دین ینظرون باقار لار ادرت سابعه من
 طرف حقی یا شورون باقما قدین یعنی کوز نینک ارحی سله تموق قه باقایلار و اننک هر
 وهیبتی دس باش کونار ماگ کاز هوه سی یوقتر فحاک ایت دور کم وقتی کم لاری تموقه
 سو کایلا اوقرن باقای لار کاه فرشته لار کاه عرش قه و کاهی تموق قه حیمی انکار لار کم
 مار طرف خنی من کونکول کوزی در کم کاز لار سو قور محشور بولغو سیدور لار بس تموغ نینک
 حالس نانی غایلا کونکول سله انداق کم دساننک سو قور لاری مختلفه حالت لاری نهم قلمور لار
 وقال الذین آمنوا و حون لاری بحال سله کور سالار ایشور لار اول کشتی لار کم ایمان کلمتور و متول لار
 یعنی حون لار نینک زیان ایش قیلغان نینک کور سه لار ایشقایلار ان الی سیرین در سلوق سله کم
 زیان ایشلک لار الذین خسرو الار در لار کم زیان قلملار انفسهم اوزی نینک نفس لاری اید و اعلمهم
 اوزی نینک کشتی لاری اید یوم القیامه قامت کوندا و زیان نفس لار اولدو کم انی بیت لار عباد
 سله تموغ اوزی نینک مستوحی قیلدیلار و زیان اهل لار اکر تو غلوق در لار اننک سله کم لار
 ایمان دین بیدای و اکر اوجام لبع در لار اننک سله لار نینک ید ایدین محرم قالمور لار الان الظالمین
 سلنک لار کم در ستلوق سله ظلم ایشکوحی لار غده یعنی مشرک لاری عذاب مقیم تونوش عذابی دا

در باره یعنی باقی و انقطاع سز و مساکان اللهم و بولغاغی الارعه من اولیاء هم دوستار ^{مد}
 کاریم عذاب وقتی در این صورت هم ماری قتلغا ملا الارعه من دون الله خدای دین از کاریم که بر ^{لله}
 الماس کم عذاب الارعه من بیعی خدای دین از کار و خدی عذاب الارعه من قایشار ماس و من یضلل
 الله و هر کم فی از غور سه خدای قباله من سبیل بس بوقر انکار بولی نجات و نجات غه استجیوا الله
 ملینکزار لاری ^{بیک} از برور و کار ^{بیک} ننگر غه یعنی قبول قتلنگزار فی کم بوور و تور ایمان توحید
 دین من قبل ان یاتی اندین بوورن کم کلکای بوور لامر له کوی کم قایشار بلاق بوور انکار من
 الله خدای قاشید من یعنی انک واقع بولغاغی حکم قیلند در اول حکم باطل بولماس مالک ^{بیک}
 سزار کاملیا ^{بیک} هیچ بناه و فاهار بری یومشید اول کون و اول مالکم دیوقر و سزار کاملیا من کلک ^{بیک}
 الکاری اولحه دا قیلید سزار یعنی از عمل لاری ننگر کامنگر بولالماس سزار کم کرام انکار من ^{بیک}
 لاری اپتیکان بولسه لاری و سزار ننگر اعضا و حور حسنگر داعی انکار تا بوقر لوق سزار کاملیا ^{بیک}
 بس کر بوز ایور سه مشرک لاری رانی دعوت ننگر احاطه دین ننگر سزار کم بس بز سزار ^{بیک}
 علیهم الارعه حقیقا سارا غوجی کم لاری ننگر میان عملی دین سالغاغی ان علیکم بوقر سزار ^{بیک}
 مگر کم لاری ننگر مالک کاوسن ننگر و ب سمن و انادر سزلوق سلکم بزار اذا ذقت الانسان ^{بیک}
 تورمان سزار قزار غه یعنی بوساک بیز مینا او قاشیز دین رحمة صحت و مای لبع فرج ^{بیک}
 خورش بولغاغی لاری ننگر سله وان تصبهم و اگر نسه الارعه سینه یا نلیغ اغرع دیک و نقر ^{بیک}
 بکارا قدامت ایدهم سله الکاری بیبارب دور لاری ننگر الکاری کولکاس عمل لاری ^{بیک}
 سدر سلوق سلکم انسان یعنی کار کفور قانتق ساس سزور و ایمان کستورجی و بولالو کم ^{بیک}
 انسان کشلار ننگر حیفه داری ننگر کورای بولغا ملا کم نعمت نه انو تورور لاری و محنت فی ^{بیک}
 امام بو منصور ما نردی رحمة الله انتب دور کم مومن ننگر کفرانی اولدر ننگر فی بولغاغی ^{بیک}
 غه دور ملک السموات و الارض کور لاری و سزار ننگر باد شاه سعی خلیق مایشاء ^{بیک}
 ایشلاسه یهب باغیشلار لاری ننگر سلاسه ایشلا قنر لاری بر او غلنار سدر لوطه ^{بیک}
 دیهب لاری ننگر و باعسلار هر کم اراده قیلسه بر او غلنار قنر لاری سزار ابراهیم ^{بیک}
 جهم یاحفت سلو لاری ذکوانا و ذنابا او غول لاری و قنر لاری یعنی هم او غول باعسلار ^{بیک}
 حون سزار حضرت مغامر صلی الله علیه وسلم موند مشیت ته باقلا مادی انداکم ^{بیک}
 قیز سوماک و بالغوز او غول بیز ما کدا اننگر احوون کم انداکم قنر سکاری شاید انا ^{بیک}
 الارعه بیز سکاری قیز از روی بولغاغی بس از روی ننگر مشقه غه باقلا دی یعنی ^{بیک}
 من موند کم هر یکی تور لوک دین سزوی انا و اناعه مشقه قالمادی کم ^{بیک}
 و یجعل و قیلور من نیشاء هر کم سلاسه عقیما او غول سزوی ^{بیک}
 سلکم خدای دانا در اولحه سله سزور قدر توانا اولحه غه یا سار ننگر انا ^{بیک}

و مبرا و انك تونا لى عجز من منزه و معرلا در كستور و ستور لار كم يهودى لار مغاير صلا الله عليه
 و سلم غه اتى لار نكاستنك خدا يندك واسطه سز سكا سوز اتما س تا اندا ناداى سن انذاق كم
 علم غه سوز اتى و موعه علم ام افى كور سار يردى حضرت اتخ لار كم موسى حى نك سوز اتى ايشتر
 اردى آما افى كور ماس ابدى ايد كلى كم و مكا كان و يوق تور در و اياس ليشتر آدمى غه ان بكم الله
 اولكم سوز اتقاي خداى الكا مواحه و يناد او اول كنى افى كور كاي بس خداى نك سوز اتقاي غه
 بو ماغاي الا و حيا مكو حى سله اولكلامى دور باشورون كم سرعت سله تابا لار الهام طرى سله
 با القاسله او بقود او من و زب و محاب يا سوز اتقاي الكا محاب ارقاسدن بعن آدمى حمار ابولفا
 انداق كم سوز علم ام سوز اتى و اول نور محابى نك سوز كدا ايردى و موضع د ايلسور و سوز كم خداى
 سوز كم مغاير مبر كز صلى الله عليه و سلم غه سوز اتى محابن راسدن بعن حضرت سوز صلا
 الله عليه و سلم الكى محاب ارا ردى كم خداى سوزن ايشع محابى قيز بل التون دين و محابى آن در ايد
 دين ضييره هرايكى محاب ارا يمش سل لعن يول او يرسيل سولا ما خداى يبار در سوز اول
 كشته كافر شه لار دن فيومى با ذنبه بس و حى قلمور سل ملك سول ايه كا خداى دستورى سله ما
 يشاء اولحه سلاسه خداى اته على در سلق سله كم خداى نيك ر كدر در مخلوق صفت لار دن
 و غالب در و حى سلكور مال و احكم دانا در يكلم سله بش غه حكمت نوز بدن وجه سله كم كوراك
 و كذلك و اندان كم و حى قلدوق نوز سندن نور و نغى مغاير لار غه او حيا ايك و حى قلدوق
 نوز نك سار غه روحا قرآن فى من امرا نك سوز كم در مانم سله قرانى روح اتى انك لار دن
 كم كور نكول انك سله تير لور انداق كم تن لار روح سله حيات تا پار ما كنت تدري بوق ايد نك
 سن كم سلكى سن قبل الوشى و حى دن بور دن ما الكت اب كم فى نمه در قرآن بعن حور
 منزل ايامن ايدى پلدا نك افى يا ازل نك بليكافى سعادت و شقاوت غه نيك معلوم نك
 اياس ايدى فلا الايمان و سلا نك دعوت يا تا انما س ايد نك ايمان اهلن بعن معلوم نك بوق ايدى
 كم قابله كشته سكا امان لستور و ر لكن جعلناه و لكن سز قلدوق كتاب يا ايمان ن نور الهدى
 به يار و قلوغى كم يول كور ساتكاي پوز انك سله من نشاء هر كم كاتلا سلك پوز من عبادنا
 سز نك سله لار بيز بعن اتى كم قول قلغا ايلار دين طرى سله يول تا بقا ايلار و ايك لشهدى
 در سلق پله كم بيز نك و حه سله اوقور سن كشته لار فى الحى صراط مستقيم نوز لوفه
 دعوت سندن عام در خلق قه و هدايت ميندن خاص در هر كمى تيلاسام و صراط
 مستقيم دينى در رايولى كم طالب فى مقصود سز من سغه يتكور كاي صراط الله اول خداى نك
 يولى در سلا نك الله اول خداى كم انك در مافى السموات و مافى الارض اولجه كوك لار و سلا لار
 در الا الى الله پلنك لار كم خداى سار غه تصير الامور قاتر خلاق نك سلا لار
 و محقق لار قاشيد ما رجه ايشلا نك قاتماغى در بار جه وقت لار و حال لار انك

در روز و سايه محبي نيك ارتفاعي سله بومعه نيك مشاهده مي حاصل بولوليسه الله الرحمن الرحيم
 حر حرف مقطعه نبيه واعلام ارجون دور تا الشكوي غفلت و تقوسيدن قوما غاي و
 تعالى قولي كم لغت د اقلوه دور بوسوز نيك تايدن قلدور اندكم انت در نهج حروف نيه
 ارجون كسلور الامعوضي و ايسر موند احواميم سله نبيه قلدور عظيم كلام نيك اشتهاكي كاشف اللار در
 انت در كم جا اشارت حق حيا بقعه دور و يم انتك ملكي غه انت ياد قلدور نوال ميز حيا قتي سله
 و نوال سز ملكي سله و الكتاب للمبين و روشن و هو لا ابر ان سله اعني لار سله بار سز
 شمع حكم لار ين و اسكار قلدور محي هدايت بول لار ين انت حوايي ني دور انا حلقنا ه ر سلون
 سله كم پيز بسار درك بوكتاب قرانا عبرت قراني عرب لغتي سله لعلمك تا بولغاي كم سولار كم
 تل لك سولار تعقلون تا بقاي سولار اندك معني لاري يا فهم قلدور انك الحمد صل الله عليكم
 بنوني نيك صحتي ني اوجه سله مشاهده قلدور سولار انذ فصاحت و سلاست انار بدن
 و بلاغت و حزالت اطوار بدن و انه و كفس سله كم قران في ام الكتاب بار جه ساري كتاب
 نيك اصدا المعن لوج محفوظه كم ايجن دور تغيير بدن كدنيا نيك قاشيد و العلي هر سه
 بز كور دور حكم محكم بولغان كم اندا تناقص بوقتر يا ناسحي دور كم نسخ رقيب انكا تا سلفا
 انصرب آيا قاشيد و ريعني توختانغاي بيز عنك الذك سيز لار دن قراني ضلعي ايتماخي
 ان كنتم انتك سله كم سولار بار سولار قوم مشرفين كوهي شر كسلور كوي لار يعني انتك سله
 كم سولار بوز اوز كوي سولار قران دن و انتك نكذ بين كور ساكاي سولار سزار و جيميزي
 بينه يتم اغوموز دور بلکم پيري پيري نيك سونك دن بيار كور موز دور رحمت الزام غه تبیان دا
 ايتيب دور كم سيز لار نيك شر كنگز نيك سبي سله قراني كور كا ايلما كور دور كم سلب سز كم بات
 كيلكا يلا قومي كم انكا ايمان كسلور كالا قومي كم انكا ايمان كسلور كالا و انتك حكم لاري سله عمل
 قلدور ايلار و كده ارسنك اوني كوب بيار درك بوز من بي في الاولين سغامولار بوز و نغني لار
 نيك ارسيد كم سز و مشرك اوز لار و الار نيك كوري پيز في سغامولار بيار هاكي دن تهادي و
 ما يابيتهم و كيهادي اوجان كافولار كاهن بي صبح بيار بلكاني بدر نيك قاشيد و دن الاك انوايه ملو
 كم بار اوز لار قوم نيك باش تا تقوي لاري كم انتك سله يستهزون استهز كور ساتور اوز ديلا
 انداق كم قرش نيك منكر لاري نسبت سزكا قلدور لار انا هلكنا بس سز هلاك قلدور استهزا
 سله سله اشده منهنهم الار نيك قانتق راغي ني بطشا قوت جهتي دن يعني لار نيك قوي
 لارني هلاك قلدور سولار نيك شدت و شوكتي سزني عما حزا تقادي و مضع و او تو تورا
 نيمه بيد امشل الاولين بوز و نغني لار نيك صفي و خبوي و قصه سكم الار سغامولار
 في قلدور سولار اغه ني قلدور سز موند سغامولار صلي الله عليه وسلم وعده سيز و نغني
 سله و انتك دشمن لار بغه و عبيد عقوبت سله و لئس بالنتهم و اكر سوز سانك مين اوز قويدك

دین کم من خلق السموات والارض کم یاری کو کلام ویدلاری یقولون هراسته ایبورلا خلقهق العیز یاری
 الارض غار خداوند حکم و فرماند العظیم و انابتله لاریتک احوالیغه کم بو یاری اتمام دعا عز و جاهل
 انش بولالما غوسیدر بعبایة و اخبار قیلور لاریتک صهل ی ننگ غلغله دین کم مقرر در قوی دانا یاری قوی
 غه و اندین اریکا ننگ عبادت من قیلور لاریتک حق سحانه اوزی ننگ صفة الاستو کم الذی جعل خدا
 اولدکم یاسادی کم الارض سیزلار ارحون یدرنی مهتدا تو شلکان ناسر لاریتک تو لاریتک یدر سیکیزو
 و جعلکم ویدلاری و ظاهر قلدی سیزلار ارحون فیها سبلا یدر و یول لاریتک تمسکون تاشلکم
 سیزلاریول تابقای سیزلار سلوک مله اولیولوغه شهر لاریتک دیاری ساریغه کم تیلار سیزلاری الذی
 اولدخدی در کم تو یان سادی من السما و کوک دین مائة بقدر سوی حاجت وصلت
 اندازه سی مله یعنی نه کو کم غرقه نوطاق ننگ سبی نولغای نوح علم طوفانی دیک و نه
 آریا لکن مهمانی غه کفایت قسلا غای فانشترنا به بس تکر کوز درک بیز اول سوسله بلذة
 میتا اولکان یدرنی یعنی قوروق سورغان یدرنی اوت حصار ماغی مله التفات تکلم غه اننگ
 اختصاع حصتی در یوفعل غه کذلک موننگد یک تکر کوز ما کخر خون حیقا بلغونلاری
 لاریتک دین تیر بلکان دین سونک و الذی خلق الانزوخ و اول خدای کم یاری محلو قاتیک
 احصاه و اصنافی و انواعی کلها اینک باجه سخن یار سیز و مدد کار سیز و جعلکم و یاسادی
 یار ارحون من انک کله لاریتک و الانفام و توار لاریتک و تارکون اولجه مینار سیزلاریکا نوزاد
 دینا و البتیری تارست نولغا سیزلاری علی ظهوره اننگ ابقا لاریتک مینا کاتم ننگ در این یاد
 قلدنک لاریتک منکم اوز برورد کلمننگ ننگ نهتی فی اذ استویتم علیه صون راست بولد و ننگ
 لاریتک و قیلور او اینک لاریتک ان الذی سخر اربع در و اول خدای کم مام و یواش اتی و استمن
 لسان سیزلاری حون هذابوکمه و جانور فی تاملناک مددی سله لاریتک و بحر قطعین قیلور بیز
 و ما کننا و یوقنور بیز بوم کوب غه اوز قوت من سله مقربین ضبط قیلغوی و فرما کوننا
 کوی لاریتک الی زینا و رستلوق سله کم بیز اوز برورد کار عین ساریغه لمنقلبون قایتوی لاریتک
 بیز اوز عین سیزلاری سونک داریتک غه حنانه نم ویدلاری و اخر کم دینا مرک لاریتک اولد
 خبر دایلیت در کم حضرت رسول صل الله علیه و سلم کم مبارک ایامین اوز انکود اولیة
 انور اوردی بسم الله و مرک ننگ ارقا سعه کم راست بولسه ایلی ایبور اوردی الحمد لله
 علی کل حال سحان الذی سخرنا هذا و ما کننا له مقربین و انالی من المنقلبون مریح
 کلتور سوز کم منکوی کسرا کم الحمد لله کله سن انتقای صاحب کشف کلتور سوز کم حسین
 علی رضی الله عنهما کیشی کوی کم مرک کا اولتوری و سحان الذی سخرنا ایتمین
 اضر عاهد اوقوی الاریتک لاریتک ایاسیز لاریتک سونکا بوور و سوزلاری مینکوی ای بابن
 رسول الله بیز فی نیکا بوور و سوز لاریتک ان تذکروا نعمه منکم ای اننگ سله کم باد تلقا

سيز لار اوز مورو در كار سگنر ننگ نعمتی فی منما كلك و اشارت در رانگكم محمد من عادل بولما ماکر
 و جعلوا وكم قلوب لار كافر لار و مقرر اشار لار له خدا بندگان عبادت اننگ بنده لار بدن من
 فرشته لار جزو نصیبی یعنی انور لار فرشته لار اننگ قنزلاری در لار بونجی در کار نولار جهلی
 دن کم اواردن سونگ اننگ خالق مع و عزتی و علمی غه اننگ رحون اوغول ثباتین قلوب لار
 و ملاس لار کم توغما غلمع جسم لار صفت لار بدن در و اول بار چه جسم لار ننگ خالق در
 ان الانسان در تلو ق سله کم کافر لکفور مبین ساس سزی در اسکار اننگ کفری کم
 اوغول نسبتین قلوب جو سما غه و تقی سوزی لار ننگ جهالتی ننگ ازل لار بدن اولور کم قیلار
 في حق اضافه قیلور و اوزی اوغول ابرار غلاندلار تیلار لار بس حق سجده ایتر ارم اخذ ایا تو تویور
 خدای اوزی اوغول مہشای مخلوق اولی در دن یار تو نربات قنزلار کم خیس ساق و ناقص لوق
 در لار و اصفی کم و سیز لاری تا نکلا دی و خاص قلدی بالنبین ابرار غلاندلار کم شرع لوق
 و کامل لوق در لار بونتا ک بولالغای کم خدا و ندغہ اوغولی تو مان راک بولغای بنده لار اعلی
 نلاری دن و اذا ایشرحون پیر لکای اصد هم پیری مشرک لار دن کم قیز لار ساد و خدای
 قلوب لاری ملیح دن بجا ضرب اول نیمه سله کم یا سار لار صحن مثلاً با عیشدا و حی خدای
 شبه و اوخشاش یعنی قنزلار کم انی حق قه اسناد کور ساتور و فی الحقیقه اولوصف در خدای
 مثل و اوخشاش غه کم اوغول لار بد در کم انا غه اوخشاش بولغای بس لار قنزلاری خدای
 اوغول ضرب المثل قنزلار و حون پیر کا خیر بر سار کم سنکا قیزی توغدی ظل و جہد لار
 اننگ یوزی مسودا قر اولغان غم و قابغوغائی دن و هو کظیم و اول تولاد در ایجا ک و نزع
 یعنی قابغونی کولکلی سله ندرس قنزی کم او نر و تک اوغول خورظا ساس سوز خدای ننگ لار
 کور سدر لار او من نیشو آیا اولکم او سکای و اوبوغ بولور و حوض نشو او قور محمول صیغه
 سله یعنی ایاکتہ کم او ستور و لکای فی الجلیة پیر اید و الیع نام سله او سکای و لکا و روشن
 میدان تو تماق قوی بولما غای و هو فی الخصاص و اولی اید و سوز او کار ما ک و قتی داغیر
 صیین نه محنت ننگ اسکار قیلغوی سی بولغای عرفه بهار و فصاحت سله ماقا
 ناق اوردی و اغلب و اذاتون لار بوانکی حلیه دن عاقل بولور لار حق سجده ایتر کم ایاکتہ
 کم مونی کدیک بولغای خدای انی اوغول لوق قه تو تار و تقی لار ننگ جهلی ننگ نهائی
 ذسا قلوب و جعلوا الملائكة رات قوبوشور لار فرشته لار کالذین هم الکریم لار در لار
 عباد الرحمن خدای ننگ بنده لاری انا قنزلار یعنی فرشته لاری کم عبادت صوامع ننگ
 کار لاری و عبودیت مجامعی ننگ ملازم لاری در لار قنزلار رات قوبار لار اشهدوا یاها
 ایکندر لار کور کان خلقهم خدای ننگ یار اتقاننن لار غه کم مشاهده قلفان بولغای انو
 شت صفتن لار و المعالم و کلتور و شر کم حضرت رسول صلی الله علیه و سلم لار دن سوزی کم

سیزلاری ملور سیرلکم فرشه لار قیلمز لار دور لار ایتی لار اتالار سیز دین ایشیت سیز دنا نوقلوق پیرور سیرکم
 سیرکنک اتالار سیز بالغان اعتقوی اما س ارد مار حی قما ایکم سنگلیب بات بولغای کم ییلکلی شهاذقم
 لارینک تالوقلوقی فی ویسلیون و سورولغای لار قلمت کوی اندی و قالوا ای لار سنی ملیع قومی خرمه
 دن نوشاه الرحمن کورنک لار ایدی خدای ماعبدنا هوس تا پیناس ایدر وک سز فرشته لار فی و سورن مجادله
 یولی سله استر ایدر بلار نه اعتقاد یوزیدین کم اعتقاد یوزیدین حق مشق نذک غلبه سنی سله عماد
 غه ایمان جن در لار حق سمان ایتی قالههم یوقتر لار اغه بد لیک اولجه استور لارین علم جلای این
 یوسرخی نه سلماک یوزیدین استور لار بلکم مشیت نی تحت استار لاریهی فرمائی نذک صنایع مطایع
 ان هم یوقتر لار لار لایخر ضون مکر وکم بالغان استور لار و سبط داکیلور و سیرکم لارینک
 مدعله اول ایدی کم خدای تقدیر قلیب در سزکا لارینک تا منغانی وانکار ضی بولور سیرس پیرکا
 انک عقوبت قلماغوسد و در لار بالغان استور ایدر لار نذک احوون کم حق سمانه هیچ کادرنک کم
 ریغ ایا استور اتم آیتنا هوس نه موندق در سیرکم لار استور لار ایا پیرس سز لار اغه کیت با من قیلله
 کتابی قران دن بورون کم ناطق ایدی لارینک قوی نذک درست لو غغده فهم بس لاریه اول کتاب
 سله مسمیکون ملک ادر غا ملار در لار و اینک سله احتیاج کور سارگری لار و مقدر در کم پیر لار اغه
 کتابی سرمد در سز قران دین بورون تا نقل و محتی کلسور کملار و عقل یول سله داعی حمتی یون
 بک قالو الملکم استور لار کافلسرنا و حدنا ابا و نادر سلق سله کم سز تا پیب سز اوز اتالار سیر فی علی
 امه طریقه سیرتی و انا علی اثار هم و سز لارینک اثر لار کما مشق دون بول تا بقالار پیر
 لارینک مستندی سلما سز اتالاری نذک تقلدی دور و کذلک و موندک مک در سز اریخان
 من قبلک بیار ایدرک پز سیز دین بورون فی توبه کینتی و حکمی جن من نذک پیر هیچ سفابری
 قر قیوقوی کم لاری عذاب سله قر قیوقماک کور سانی و شرک دین تو حده دعوت قلدی ای
 قال لک ایتی لار مقتر فها اول کینت نذک منعم لاری و مای لاری و سز لاری کم انا و جذا نادر سلق
 سله کم سز تا پیب پیر انا و نا اوز اتالار سز فی علی امه کتبه و انشی عه و انا علی انا هم و سز لار
 سولمغه مقصدون اقتدا قیلغوی لار سز لار اغه قل انتقل ای محمد و حصص ال ارفور بعض ایتی
 اول مفا سیرکم اولو جینکم ایا اوز جاهل اتالار سز نذک متابعین قیلور سز لار و اگر چه کیلمور
 مین سز لار احوون یا هدی توزر کدی میما و جدم اولجه دن تاپیت سیر لار علیه اول
 دن کابا و بلکه اوز اتالار سز نذک فی ال تقلید اذاق پیرک ایدر لار کم عناد محض دن قالوا ایتی
 انا بما ارسلتم به اوبیز اولمغه کاکم سز لار سار یلیب سیر لار کاکا فزون ایمان کیلمور ما کاتلار سز
 تقلید شوم بوغیدین لارینک الله مکبیره و معاند غه تاریخی فاشققتاس سز اشام تاریخی
 سز اول باش نارتقوی معتدل لار دن لارینک استیاصه سله فانظر کیف کان بس بان فیکم
 نذک ایدی عاقبت المکذین تکذیب قیلغوی الله نذک سرنکی بوسوز اذل حضرت صلی الله

توسعه سید در پس بو بودیم کم الوان الیه تقلیدی قلد در سید لاری ابراهیم عار من جیگه کلاکادین
لا بیه وقومده اوزنانه وقومغه حون کوردی کم بت نامنور لاری انبی برهه در سلوق سلمه کم
مدار من امین العبدون اولیة دن سوز لاریتا سنور سید لاری اندین الی الی فطوری لکن اول کیش
کم مارتی منی قانده سید من بس در سلوق سلمه کم اول منی ثابت تو تار هدایت و وحلنا
دقلدی ابراهیم علمم توحید کلمه سه کلمه باقیه پاینده کلمه فی عقبه اوزدی دن
و موندین در کم همنه خلل الرحمن علمم اولادی ننگ ارا سید موحدی بار ایدی
و کیش کم خلل توحید قده اوقوتور و انت دوز لاری مراد ابراهیم عقیق دن محمد الید در صلی
علمم و سلم یا انک موجوده منی و بعضی انکا اوز لاری کم خدای توحید کلمه سه باقی فوید
ابراهیم نسیه اولیهم یرجون تا شاید کم کافر لاری شرک دن قایتقالی لاری و انک دنی کا
انکا یار بل متعت بلکم رجز و اربع مردم هولاء کورده غده قریش کافر لاری بدین کم پیغا
مقامی در لاری صلی الله علیه و سلم و آبا هم و لاری ننگ انا لاری غده اوزون عمره انداز و سیرت
حیاء هم الحق تا وقتی کم کلدی الی غده حق سوز یعنی قران یا اسلام دنی در سوز امین
و سفا مبری انکا راد سل لاری و معده لاری سله یا توحید فی بیان قلمغوجی بی حمت لاری رایه لاریله و لغت
جاء هم الحق و اول وقت کم کیدی الی غده راست در رست سوز کبراک اودی بر نعمت ننگ
سکر انما علی فی دافریان کونار و اهلک قلمغای ابر و بلار لاری انکار و ارنور رب قالوا هذا انی لاری
کم کیلتور رب سیر یعنی قران سخی حاد و لو غید در و انابه در سلوق سلمه کم سوز انکا کافر دن ایمان
کلتور سوا کالار بیز و ایسا نامس بدکم اول من محمد الله بولغای و قالوا نفی انی لاری لولا نزل تکابیا
بلمادی هذا القرآن بو قران اکر خدای الیدین در علی رحل ابر کایمن القریبین الکی کت سیک
سری دن کم مکه و طایف در عظیم اولوغ کیش کم مال و جاه بکات بولغای مکه دن ولید مغیره یا
عنه من رعبه یا اخس من شریف و طائف دن عوده نفی یا حبیب من عمره و انکانه من کافر لاری
ننگ مدعا بی اول اودی کم رسالت اولوغ منصب در کبراک اودی کم اولوغ کیش کلمه کای اودی
و اولوغ لقبه الی تا شاید منحصر اودی دن سوزه زخارفی ننگ سفمان قده و بوزوق او تا کاه و صل حشم
کوبلو کاه و سلما دلا کم رسالت بییک رتبه در و انک استحقاقی بی بولغای روحانه فضایل
سلمه و قدسه کمالاتی و بربارجه اختصاص سلمه کبراک خاص فضل سلمه حضرت و اهل العطار دن
لاحرم حق حانه الی ننگ حوالی دانی اهم بقیون آیا الی اولاشور در لاری رحمت ننگ ننگ افریگا
رنگ ننگ حقیقی کم نبوت در معنی ایا رسالت کلید لاری الی ننگ نصر فی ننگ الی کید ادر سا
هر کم کایتلاسه لاری نبوت ایشکن اچار لاری حسن قیمننا پیز اولاشور رب پیز ننگهم الی ارا معیتهم
الار ننگ معیت یعنی اولیة اندک سلمه ننگ السبع قیلغالار حی الحیوة الذییه اذنا یلکله
و الی ننگ تدمری و انک تغییر اعا حرد در لاری بس قایدین رسالت اشد کم انسانه

نذک اعجازی در در دخل کور ساتور لار زرفنا و کورتاریب موز و مضموم برخی الار من معنی آدمی لاری
 فوق بعضی بعضی نذک استیکار زرفات درجه لار روزی و انامری مای دور و نینه پیری در پیش یا
 حوت و کم سری لزار در در سینه سری سده مافضا لار کم سری فاضل در در سری منضول حقیاب
 سلح و الیب در کم درجه لار نذک تفارنی حسنه اخلاقی سلح در هر کشته نذک قیلغی نخش راق
 انذک مرتبه می بی یکم راک و نوتفارت انذک اوصون سدا صلاوق سز کم یجی بد بعضم تاروق
 تقابل بعضی آدمی لار تقضا اوز کابعضی نخش یا اش قیلغی یعنی جمعی فی ایش بو بر در لار
 تا لار نذک معنی باسالفای دولا لار نذک معاشه مهیا بولغای سری مال سلح سده سری نذک لاری
 پیر کوی می بولغای و سری عمل لار سلح سده سری نذک مساعدت کور ساکای تار صورت
 اش لار نذک انطای بولغای و درجه ربک و نذک برورد کار نیک نذک باغیشلاری یعنی
 بنوت خیر کشتی راق دور مهیا کیم غونک اولجد دین سفار لار کافزار دینیا حطامیدین فی
 اولوعلق نذک سیمی سلور لار و لولا ان یکنون الناس و اکونه اولدر کم بولور ایدیلار
 آدمی لار نذک واجده نوسعن کوره حصن غه یاد دنیا احتیاط غه آخرت غه محصلت
 هوانه قتلور ابرودک بنزلن یکفر بالرحمن کشته اوصون کم اعمال کسلور ماس خدای غه
 هم لار نذک ایولار کاسقف من بضعه سقف لار کومیش دین و معارج و شاتو لار
 کم انذک سلح علمها اول اولار نذک استیکار بظهورن حیقا یلار و اوزنی کور ساکای لار و
 بیور نهم و باسار ابرودک سز لار نذک ایولار کابو انا ایشیک لار و سرور اعلمها و تحت لار کم کما
 بیکنون نیکه قلفای لار بارجه کومیش دین بوانه و اشارت در در نا حقا رتغده یعنی دنیا غه نذک
 الم و اقدر و قمتی بوقتر و اکونه اول بولسد ایدی کشته لار دنیا تیلای کی پیله و انذک بغایغده
 مشغول بولسد لار ایدی کم طبع لار نذک کور کی محمول در لار دنا بجمعی غه و انذک سیمی سلح
 عبادت و فرمان کونار ما کلک دین قایت تورب میل کفر و سپاس سز طرف نغد اتار لار
 ایدی و اکونه من اولار نذک سقف لار من و شاتولار من و اید نذک ایشیک لار من و کافزار نذک
 تحت لار من بارجه سغه کومیش دین قتلور ابرودم و زحوقا و ما حود بولار لار غه التون هم
 سرور ابرودم با انداق قتلور ابرودم کم بولار فی التون دین یاسا غای لار ایدی و ان کل ذلک و
 یوقتر انذک بارجه سغه کم یاد قیللدی لمتامتع الحیوة الدنیة لکرو سری نیکه نذک
 کالغی نذک بر خور اربعی یعنی زوال و انتقال صددی در در و الاحدة و آخرت یعنی
 و ایتسد و حنت عیند ربک سنک برورد کار نیک قاشید ایمنی انذک حکم الدنقیان
 بر هر کار لار غه در کم شرک بولغا غای و یانزوق حیر یکیدین احتراز قلب در لار باغای
 مستلذات و بوجهائی متمتعایدین احتیاط کور سابت در لار و من بعش و هر کم کونار
 یعنی بوز ابرودم عن ذکر الرحمن خدای یاد قیلما عیدین یعنی حلال و حرام احکامی نذک

نصف لار

والهي عداسدين قور قماغاي واندک حمتي دن اميدوار بولغاى اقبض قور بار بولده انکا
 شیطانه ديوي قهوس اولد بوله قرين انکا هفتين و دسانه و مصاحب و همراز بولغاى
 و دایم اندک اغوا و وسوسه غه اشتغال کورسا انکاى نجات لالنه و کلتور و تور کم شیخ بولگا
 حضری قدس سره پیری کاجن و مومن لار دن در ستورغی باز اوردی وقتی صد او لتور
 ایدلا حنی اتی ای شیخ بولکشی لاری نینتا ک کورار سن اتی بعضی فی او بقدر سیز بعضی فی
 ارقود اتی اولجه لار نینک باش لاریدا در کورار سیز اتم بوق مینک کور لار عینی
 سوزنی کور در کم هر کشتی نینک باشیدا تا غه اوتور و بتور بعضی غه قنلت لار کوریک
 سالیتر بر بعضی غه کاهی انکا تو بان قور بار کاهی بوقارجه ایلور اتم بونی در راتی اتر
 مای موسن ومن بعث عن ذکر الرحمن نقص له سلطانا بولا شیطان لار در لار لار نینک
 باش لار غه قرین ب در و هر بوی نینک اینک غفله غه کور استلانا پیم در رانهم
 در ستورق سله کم دیولا لر یضلا و لهم هوانه هیرا قاتار لار لار زکی نینک صفتن لار
 عن السبیل حتی بولسدن و کجسون و ساغدنور لار شیخ آدم نینک کافر لاری انهم مهتدا
 اولکم لار شیطان لار متابعین سبی سله بول تا قنلت لار در لار لار نینک بنداری اول
 در کم دیولا ر هذات اهد در لار و بولکماندا بولور لار حنی اذا جاءنا ناتی کم کسلکای لار
 سرکا اول معرض و اندک همتش و جنص واحد صیغه سی سله او تور یعنی کسلکای پیزکا معین
 و بکر قاتی اظهر در کم معرض و اندک قرینتی در سلله دا محشر غه کلتور در لار و تور غه
 لغایلا و معالما ابو سعد خدری ر الله عه دن نقل قلو کم کافر فی حور قور باغلام لار
 محشر غه کلتور کایلا دیوی کم اندک قرین بولغاى دن ادر ل ساعت اندک سله بولغاى
 دایر بولغاى اندن تا وقتی کم تموق قه بار غای القصه کم محشر غه عرصه بیغا کسلکای
 قلا ایقای عاتنه شیطانه یالیت بدنی و بینکای کاشکا مینک و سننک لار بولغاى لاری
 بعد المشرقین سر اقلع مشرق ارا تغلیب قلب در مشرق لفظ دا موضع و کلتور و تور کم
 مراد بار مشرقی و قبش مشرقی در دیوایی مشرق اراداعی مراد غلغ کور تور عرض اولکم
 کا فردیو کا ایتور کم کاش سن سنندن و من سنندن سراق بولغاى ابروم فیلس القورین
 بس بیان سرکا اوتور غوی سن بس اتقوی الاغنه ایتقای دن یغفکم الیوم و اسع من
 سرلا کا اخوت د اوار ز و تمنا اذ ظلمتم حون علم قلبیت سر لار اوز نفس لار نینک دنیادا انکم
 انک و حون کم سر لار بار سر لار فی العذاب مشترکون تورغ عذابدا شریک لار یعنی سرکا
 کم عذاب دا شریک بولغاى سر لار اندان کم اینک سبی سله شریک ایدنک لار بعضی
 لار بود قلماس سر لار کا اولکم شریک بولغاى سر لار یعنی سر لار نینک شریک نینک عذاب دا عذاب
 نینک سبی هیچ قایس دن بوقتر کلتور و تور لار کم حضرت مغا موصلا الله علیه و سلم

ایانغه توکال میا بار بر دی انچه کم دعوت شرط لارید کورک اقامت قلمور ای دی لاریند ^{دی}
 واکاری ارتوق بولور ای دی حق سحانه ای کم اقامت ایاسی می محمد تسع الصم بولور انفا
 سن کم اینیشور کای سن ساغلا رغه معن الارغه کونکول قولای اغور در حق سوزین انفیو
 الغای سن آن تهنیدی المعنی با اول قوتنک بار در کم یول کور سا کای سن سرفور لارغه معنی
 سرفور ییغه کونکول لمرک لار کای حق بولین کور سا الور سن و من کان واککم بار در فرجی ^{صلوات}
 صیبین هویدا یول آن مال لبع دایع سن قادر یاس سن یول از غائله نینک هدی ایغه
 بس کوب ای کاک او نر نفس کای قوی ای قایما لده هین یک بس کور سن الملتا کسنی اوزر عتیقنر
 نیک حواره اندن بورون کم لار نینک عذاب سن سکا کور سا کای سن کونکول خوش نر
 قانا انهم بس در سلق سله کم بنر لار دن مستقیمون انقام نای قرحی منر عذاب الله او
 نر سنک یا کور کور سناک بنر سنک ال دی و عذ ناهم اول وعده ییسی لار لارغه عذ
 دن قانا علیهم بس تحقیق سله کم بنر لار نینک عذاب سن مقتدر دن توانا نر یعنی هر
 حال سله لار عذب لور لغو سدر لار سننک حیا نینک نر مایند یا سننک وفاتنک سولکدا
 فانتنک بس سن اللکار غسل بالذی اوجی اول نهمه کای وحی قبلیلید در لیک سننک ^{بعضه}
 آیه لار و حکم لار دن ایک در سلق سله کم بین علمی صراحت مستقیم راست بولور ایسن کم
 بات نینک سله منر کای نینک بولور و آیه و تحقیق سله کم قران لدر لک هر انه شرفی و عرفی
 در سنک دلقومک کور و هنک قریش غنه و محاهد انتب در کم مراد قوم دن توکال عرب در
 و لار نینک نر اول در کم قران لار نینک لغتی سله در در خصوصتی با قریش غنه کم سین لار دن
 سن و خاص عرفی نر هاشم غه در لار دن و انیب در لار مراد قوم دن امت دور و سرف
 لشون و بات بولغای کم سور لغای سدر لار بو نعمت دن و قیام اندک پیا سن دایغی غه
 و مثل سور غسل ای محمد من او سننک که من قبل کشتی لار نینک کم بین دین بورون یبار نینر
 یعنی لار نینک حال لار نینک سور غسل سن مرسلت سن نینک یبار کلا در سن کم قرشته لار در لار بار
 کان یغنا میر لار دن سوال قیل غسل کم اعلت ایابو یوردی پیو کم من درین الرحمن خدا
 دن لار که الله یعبدون خدا لار تا یغنا یبار یعنی سور غسل کم هیچ حکم قیلیب ییزت لار نینک
 عبادت لار یغنه و هیچ مبلت دالار نینک ملت لار یزدن کین نینک تا یغنا عین خدای دن او کای موز
 لودی مراد بولکام سله استنفا در در انبیا اجماعی غه توحید غه معالم دالنتب در کم سرب کیم
 سفا میر لار حضرت رسول صلا الله علیه و سلم اوجون یغنا لار و اتی لار سور غسل لار دن لور حکمت
 سوز نینک مصروفی و اشک کلتور مادی و سور مادی صاحب عین المعانی کلتور و سور کم انار دایکلب
 در کم جبر لار کایل علیهما اللام دن سور دی سید عالم صلی الله علیه و سلم رسول قیلدی انبیا
 دن مکالمی کم اننک یعنی اندن کامل لار و اننک ایمانی اندن محکم راق در کم بوسوالی

تلفای و لقا و سلتنا موسی و هراسنه ناز بلسار دور موسی علام با یاننا ندرنگ معجزه لاری کم در
علامت لاری روی اننگ نونقی عنه الی فرعون و ملائکه نرعون و اننگ کرهی بارقه فقال لیل بی حوت
علامت لاری فی رسول رب العالمین در سلق سله کم من عالی لاری دور کار می اننگ سدا کی بی من
فلما احاطه هو با یاننا الی اول وقت کم کسلتو دی موسی الایغه نوزنگ نشانه لاری عزیزی عصا یک وید
بیضا و طس و طرفان و اننگ امثالی اذ اهو همول وقت لاری می اننگ ایفکون اندن کولاری و ملا لاری
فلو لاری و استهزا کور ساقور لاری و لاری و لاری کور کانداندا تا مل سراندا و ما نریه هم من آنه ویز کور ساقور
ار دور کار لاری هج معجزه الاهی مکر و کم اول کبیر و لاری رای اردی من اخصها اول لاری کم ایننگ
مشا و اوضناغ دیک نونقی بی هر کشتی مختص اردی نوع غه اعجاز و کم اول خاصه ننگ حصی سله
منفصل اردی اول هر یکا مراد بارجه ننگ صغ در لاری و لاری نونقی و اخذ ناهیه بالعداب و نونقی
پیز الاری اصلع و کور کور و قمل عذابی سله و اندن ارز کور لاری یرجعون شاید نونقی کم نونقی
باطل کشر و وفاتقا یلا حرق و بیغغه الاقائما و ملا و عذاب کم معانته کور و ملا استغفانه مقابله
کمد لاری و قلا و ابی الاری موسی عنه یا ایة الشاحرای حاد و کشفه کاهل عالم بوندا اعظم بوزیدن
اردی کم محال لاری الی لاری علمی و سنادیه صغ اردی معنی اول لاری کم ای مقدم علی و عالی و کور
مخونه یاد ام موسی علام فی بو عادت سله او قور لاری و ملا و وقت داد اغی عادت طریقی سله ای لاری
ساحر اوع لت او قور غل نونقی و حون ریک اوز برور و کار ننگ با معنی و اوجه سله عهد بیلد
در معنی عهدی سله کم انکا ارد در عذاب نینک قاشینکدا اول ننگ و عانک ننگ استخانی و
یعنی حون ننگ خدا ننگ هر دعای کم قلدور سینی مستجاب در عذاب کونار و کور اپیز وین فی اول
انثا المهدون در سلق سله کم پیز یول تابقا نلار بنز یعنی اگر عذاب نوزدن کیشه سکا ای
کبلسور ننگ و بول تا پالینک نونقی کشفنا بس اول وقت کم ایلنوک بنز عنهم العذاب الاری
عذاب موسی علام دعای سله اذ اهو یکنون همول زمان الاری سیند و ملا عهد فی اردی
موسی علام دعای ننگ احاتی وین مترود بولدی کم بولما غای کم کشف لاری انکا اعمال کبلسور کور
ننگ اوجه قومنی سفدی حون بیغدی لاری سدا کور کاحقیق و نادای فرعون و ندا قلدی
فرعون اوز نفسی سله فی قومیه اوز قومی ننگ ارا سدا عذاب الینکا نندن سونک لاری و عطف
لسع نوزیدن قال اتی یا فرعون ای مننگ کور هم معنی قطعی لاری الی ای ابو قور منکا ملک مصر
مملکتی اسکندر به وین شام سجدی غده و هذیه الا نهار و نونقی سوری ننگ اربع لاری محری
مین محتی بارر مننگ کور ستم ننگ استدن مثل سوی اوج نونقی اربعه اولاشور و کور کور
و نونقی و لاری اربع نونقی ننگ و نونقی و نونقی و نونقی و نونقی و نونقی و نونقی و نونقی و نونقی
و اننگ کور لاری ننگ استدن اونا اردی بس اول بر اربع لاری ما ننادی و اتی مننگ ننگ
لاری و انا و انا نونقی انا کور ماس سدا لاری مننگ عظمت و حشمت فی موسی عبد بولاری و قور ام

ان اذخر لكم حتى راق من هذا الذي بولكشدان كم منكم ملكم در هر هومهمين كم از غير
 و مقدار سز در روز يكاد بسيار و بولدورالاس كم روشن قلفاي سوزني يعني مفهوم بيان
 كم انك تنب و انك كون در اول ملعون يالغان اني كم حق سحانه و اهل عقده من ساني سله اول
 توكون في انك تنب و من كو تاريب اردى اما قوم غه ماني كم كشدار رسالت دس بورين اول
 وجه سله كو رب و سلب ايرد يلار فلتولا التي عليه بس نك سالما ديلار انكا اساوره من هب
 پلار نرك لار التون دين اول زمان نك رمي انداق ايردى كم هر كجكا اولو غلوق و پيشو البيع پير
 اردى التون پلار نرك ايليكي و التون طوق اينك بوينيدامسورا ايرد ملار رمعون اني اكر موسى است
 انور كم قدم نك سيادتي و رياستي غه اتاليب دور خدای نك الك التون پلار نرك پلار
 اوجاء يانكا كسلما ايرد لار معه اللاله انك سله فرشته لار مقترنين اولاشقاندا انك
 سله انك مار لفي و هوادار لفي او حون كم هر ملكي كم الملح بسار در سر كاهي في اوز حاصل لاي
 دن انك سله اتار تا انك خي كوب بولغاي و بار جه سي بار جه حاله انك ممدى معين
 بولغا يلار بس بونتاك بولغا كم كته سز در و لش ايرني اوزالدين رسالت قه يبلار كاي فاشخف
 بس بائيل عقل مع فرعون بولك سله قومند اوزي نك كروهني يعني ماري بدماك الارغه اثر
 قلدي فاطا غوه بس انك فرمايني المة لار و نو كالك كونكول موسى علمام متالغ و دن كو تار
 ديلار انهم گانوار ستلوق سله كم لار يعني فرعونى لار ايرد ملار قومافا سبعين گروهى حقيقت
 بارغان خدای سده ليه نك د ايره سيدين و انك فرمانين كو تار ماكلك دن بلكم عقل
 طريقي دن تاشقاري كم فاني مال رجاه غه اعتقاد قيلد موسى علمام في حقايت كوي
 سله باقتي لار و سلا ديلار فلتوا اسفونا بس حون غضب اقبلد لار بندي افراد سله مكا
 و اسراف پله كساردا يا احيق قه كسندور ديلار بوسك رسولموني انتقمنا منكم انتقام
 تار توف بنزالاردن فا عرفناهم اجمعين بس لار نك بار جه سني فوق قلدوق بيزر يادا
 ففعلناهم سلفا بس قلدوق بنزالار في كانه لار نك بشش روى كم لار دن سونك كسلما ملار يعني
 كسلوچي مشك لار نك قده سي قلدوق بيزالار في تا عقريت استحقاقى و الار نك عمل لار بنده
 اقتدا قلفا يلار و مشكالا اخرين و ايتوك بيزالار في بنديا و عبرتي سونكي كسلوچي لار و حون كم
 اعتبار مقاميد بولغا ملار كم لار نك عجبه قصه سي نك ملار حطه سي عبرت الفوجي غه
 حال لار قبلي و اكفايت دور و جمله دن اولكم حون فرعون سوسله ماقتاندي اني هم سوغده غه
 ملد لار و اولجه سله ماقتانوسا ايردى انك فرادغه ستادى اسباب نزولدا كسندور شور كم
 سفامبوصلى الله عليه وسلم قرش نك ضناد يدغه اني كم هيج خير بوقتموز انك كم انكا خلدان
 اوزكافي تا پيشو لار صهي اني لار كم عليه ترسالار نك معبودى در من دون الله و سجن النور
 سن كم اول صالح سده دور بس اندا هيج خير بولغا غاي قرش بوسوزج من فرياد تار في لار

اینه لارکم حضرت رسول صلی الله علیه وسلم ملزور بولدی اعلی و لیسار ساسن مریم فاشلا و خون
 مریم اوغیاغده مشلا اذ قومک اول وقتکم سننک قومنک منه یصدک اول مثل دن نزع قلفایلا
 و اون پییک ملعلا لار قوی سله آنه نرولی ننگ سبی دا اولدورکم اتی لار عیبه مخلوق لار نرولی
 ننگ جبردی بس و اولغای کم مزینک الهییز داغی مخلوق بولغالار باشه قلسور ایدر دلا کم حور
 در کم عیسه بن الله بولغای نکا بولا ماغای کم فرشته لار بنات الله بولغالار واضح اولدورکم انکم و ما
 تعبدنک من دون الله حصص جهنم اتی ننگ نرولسدن سونک ابن زبیری اتی کم خدای
 اوزکا عیسه فی داغی تاملور ایدر مار هرگاه کم عیسه اوت دا بولغای مزور مزینک خدای لار میز داغی
 بولغای مزور قالوا اتی لار مشرک لار آیهننا خیر آیا بدرنک خدا لار عزیز شی راق در لار افر
 هو با عیبه هر قحان کم اول حصص جهنم بولغای کوالا داغی بولغالار قاضی بویه اولدور لار اول
 مثل فی لک سننک احون الاخذ لاکر حدل و خصومت احون نه حق باطل دن ایدر ماق
 احون بل همد قوم لکم لار بار صه اشلا در اکر وهی در لار خصمون خصومت قلمفرجی لار
 لحاح اتکوی لار ان هو لوتور عیسی الاعمید القوت املر بنده کم منت قویوب مز علی
 انکا بندت و رسالت سله و جعلناه مثلاً و قلب منانی عجیب اتی و امری بنی اسرائیل فی
 اسرائیل و حون یعنی اندک تو عماغی انا سدز قصه در غراب دا حون اوزکا ننگ مشا دیک و تو
 نشاء و اکر تلساک من جعلنا هرا سه قلسور مزینکم بدل سیز لار دن مثلاً ننگ فرشته لار فی
 یعنی سدر لار فی هلاک قلسور مزور سدر لار ننگ بدل لکنزکا فرشته لار فی کلسور مزینکم لار فی لار
 بکلفون بیدر اسر لار ننگ سونکوز دن کیلا یلار و اینه در سرتلوق سله کم عیسه لعلم للساعة
 علم در رباعده غه یعنی اندک سله سلور لار قیامت ننگ کلسا کی ننگ یا وقتی کم قیامت
 لاری ننگ پیری عیسه علم نرولی در کم د حال سلطه دن سونک کوزکوز دن اینکلسور مناره بیضا
 یاد قید کم دمشق شرقی سی ننگ طرفی در سایکی سکی تون ککان بولغای و اوزی ننگ هرکی
 املک بیک ایاسنه انکی فرشته ننگ قنات لار نغد قویوب و مساکر خساره سی تیر لاب
 حون باش تو بان سالسه قطره لار اننگ یوز بدن تو کولور و حون باشنی بوقاری قلبیه
 اول قطره لار ننگ یوز بیدر ایدر دیک روان بولغای اندک نفی هرکا نرکا کم بیسه اوکا
 و هر بیک اندک کوزی توشه اندک نفس نیکای بس د حال تیلایدن بولغای و لاری
 کم مرضی در شام و لاتی دا انکا بیلکای و آتی اولتورکای و اندن سونک یا صرح و ماصح حقیب
 کلسا کی و عیسه علم قیامت یا و قلوغی ننگ سلکوسدر در فلا نمون بس قلسا ننگ لار و حدل
 کوریا ننگ لار بیضا قیامت کلسا کیدا و ایتبعون و اکر اشنگلار مننگ سولم ننگ مر عیبه
 هدا بودر در صراط مستقیم توز بولکم کشته اندا بول از ماغای و لایصدکم الشیطان و کبراک
 تماغای سین لار فی شیطا صراط المستقیم سلوکس دن اوزی ننگ و سوسه سی سله بس ننگ

قبل انك لا روقدم انك مخالفتين بولي نذك ناشقا بما قوم انكدر انك لعمركم رستلوق سلمكم
 اول سيزلا را در عدد و مبین اسکا را دشمنی و لست لواء عیبه را اول وقت کم کسلا دی عیبه بالینات
 روشن محبت لار سلمه یا اغیل به لاری یا واضحه معجزه لار قالای شی اسرا لافعه قد جنتکم رستلوق
 سلمکم کیلنت من سر لار کا بالی محکمته مشتمل قوی و فعلی حکمت کا و لا بین لکم و انکدر حور لکم
 سان قلدای و روشن ایتهای سر لار و حور بعض الذي مختلفون با رجه او لجه کم اختلاف قیلو
 سزلا رفیه اندادین انشلا ریدین را توره حکم لاری فانتقوا الله بس قور قور نکر لار خدای عذابین
 و اطعون و فرمان ایلتنکر لار منکا هر فی دابور سام ان الله در سلون سلمکم خدای کم انکدر
 سلمه بویور و مین هو تر جا اول منکدر لار بدکاریم دور و زکم و سر لار نیک از بدکار نیکز فاعبدوا بس
 آتی ناپسنگز لار سر لک سلمه هذا صراط مستقیم بود در تونزیول ایگری و انحراف سیز فاختلف الاجران
 بس مختلف بولد لار فرقه لار مین بینهم تر سالار اسدن یعقوبه دیک و نستطوبه و لک
 و در قسوده و معوضه قول الذین ظلموا بس و ای اول کتشی لار کم حور قلد لار بوا حزاب من عذاب
 یوم اکم کوندوزی نذک عذابی نذک در د لک در انکدر عذابی هکلی نیطرون آیا کوز تونار لار
 احزاب یعنی منظر اما ستور لار الا شاعة مکر فاما من ان تائیههم بغتة اولکم کیلکای الا غه
 لیتانان و ههم لا یشعرون و لار سلما کا لار انک کسلکان غفلت سبی سلمه و دنیا انشلازی نذک اشتقا
 سلمه الاجلاء دوست لار نومند اول کوند ابعضهم لبعض عدو بعض الار من بعض عه دشمن بولغا لار
 الالمتیقین مکرر هز انکوی لار ایمان اهل دین بعض کا نذ لار کم لار انکدر در ستلونی معارضت و حور کفر
 و معصیت قه پیری سر کا دشمن بولغا لار و بلیع بعضهم بعضا و مومن لار کم لار انکدر محبت خدای
 الازنیبک دوست لوسی بیوید لولغای ناپیری پیری شفاعت قتلغا لار یا عبادی نذ انقلعوی اول کون دا
 نذ قیلو متقی لار عه کم خدای بویور رای منکدر بنده لاریم لا خوف قور قوخی طاری ایما ستور علیکم
 الیوم سر لار کا بولکون مکروه لار قاسیدن و لا انشر تخزنون و نه سر لار اندوهکین بولور سزلا سزلا
 قوی سلمه بس سزلا صفین قلمو کم الذین امنوا با یائنا بنده لار لار در لار کم ایمان کیلتور و لار
 کلام سیز نذک آیه لار یفنه و کانوا مسلمین و بار بر د لار بویون قور نیجی لار خدای نذک فرمانغه
 انذین سو نذ قیلغوی استور اذ خلق الحنثه کس نکر لار اوجماع غه انشتر سر لار کوز لار انکم
 و سر لار نذک بومینه خاتون لار نکر تخزرون شاد سلسلفان یا کرامی تو نولغان یا اسرا لیش تالغان
 یطاف علیهم ابور کای لار حنت کا لار کان بنده لار کا بچکاف یا سه لار سه لار من ذهب النون
 حور اندا تونر لار طعام و ابواب و کوزه لار دسته سز و قولا ق سز تونر لار کوز تونر لار کوز تونر لار
 و هم اذ جماع و الیغای الا غه ما تشهی الانفس و لجه آیز بولغای نفس لار کا و انکدر سلمه خوش
 حیفا لار و نذنا الاعین و اولجه نظر عه خوش کسلکای کوز لار کا و انذین لذت ناپقا لار
 کلتور و تونر کم بولکلی کله سلمه خبر بوی اوجماع اهلی نعمی نذک عمله سیدین کم اوجماع لار

تقد حینا که الحق در ستون سله کم من کلتور درک پیز سولار کالغی بسیار درک منراست درستی
 سوز سفامبر لاری سله وللق اکثر کم ولین سولار نندک کور اکنتکز للحق کار هون حق
 نیلا سا کوی ارد سکلوز لار و خوشلا ماد سکلوز لار ام بر مو ابلکم حکم قیلد یلا سکا فلار واتی لار امرا
 انق حق ردی و انذک باطل قلماعی یا آتی سفامبر لار و حون فایا مبرسون بس در ستون سله
 کم منراغی حکم قلفو ی لار مبرایشی لار نندک مکافاتی و حون لغی کافر لار نندک کیدی نندک
 باطل قلماعی و انبیا غه نصرت سوماک د ام یکسبون یا ساغینور لار کافر لار سا کوی انالا
 لغی اولکم ایشتاس من سیر هم یا شورون سوزنی کم اوز کولکی دالتور لار و نجو بهم و الحقه
 یله پیری پیر کاکینکاش قیلور لار صلی آری ایشتور منانی و منینشا و منرنگ سا کالار
 کم حفظه در رلد پییم لار نندک قاشیدا در لار و موکل لار غه بیکسون پیتور لاری پیرنگ
 فو انمنر سله و انذین سونک کم لار نندک یا شورون لاری سونک مرشد لار کاشکار اربوعا
 مد کالم خداوند در منرنگ یا بوقلوق بولغای قل ایقیل ای محمد ان کان للرحمن
 بولسه خدا غه و لدا اوغولی انذاق کم همان ایلتور سوز لار فانا اول العابدین بس مین تا
 پلغوی لار نندک اولی مین خدای غه سولسی کاکراک ایردی کم مین سلکای مین و
 مین سلور مین انکا اوغول یوتور سولار اوغول اثباتین قایدین قیلور سوز لار صاحب
 کشف آیه معنی دا ایقب در کم اگر خدای غه اوغولی بولسه ایردی و صحیح برهان در شن
 حکم سله ثابت بولور ایردی بس تعظیم قلفوی لار نندک اولی بولور ایدم انکالغی مین کم
 د ام خدای نندک تعظیم قیلور مین اگر انکا اوغولی بولسه ایدی هم تعظیم در قیلور
 ارد کم بوسوز عقل بولی سله در و مبالغه اوغولی لغی د امام زاهد کلتور و شور کم پیرنگ
 نصرت بن حارث لعنه الله اوزی نندک لاف کاهی دا اولتور و ب ایردی و عوب نندک اوغ
 ارغدین کور کای نندک قاشیدا ارد لار قران دس اتی داخوض کور سالت استهنز ایلا باغلا
 ولید مغر غه اول وقت د اسلام غه مین لار ایردی و دایم قران فی اوکار ایردی اتی لغی
 قرانغه استهنز قیلور مین خدای سله کم اتناس محمد الا حق نصرتی مین داغی حق ایوت
 محمد ایوتور لا اله الا الله مین هم ایوتور مین لا اله الا الله اما اضافه قیلور مین الملائکه بنات الله
 بوسوز سفامبر صلی الله علیه و سلم غه یق و اول حضرت قابولوق بولدی حصر لعلم بویه
 کلتور دی و نغرسد نندک قاشغه کیلیب بویه نی او قودی و اتی محمد نندک خدای مین
 تصدیق قیلد در بویه دان کان للرحمن و لذا فانا اول العابدین و لد اتی ای الحق محمد
 نندک خدای مین تکذیب کیلیب در ساندک احوون کم ان لغی معنی سله در سائتور بونور
 و یوق ایردی خدای غه اوغولی انذین سونک بویور و ب در کم ایقیل کم مین موحد لار نندک
 اولی مین سبحان باک در و عیب سیز رب الشوائب و الامریس کوک لار و یولار نندک انذ

کار می زب العرش عرش نکاسی نعمت ایصفون اوله وصفه من وصو صلور لار کار نولاری می
 ولد اتمو لار فذره هم بس قونعیل الارنی بخرض تاسی تملور لار اطله او نلبصو او اوسار
 دناوا اتمو یلاقوا تا وقتی کم کور کار لار یوز همسه الی یوعدین کوندون نیکم وعده پر یلیب
 دور لار انک کور شما کماله قاست کونکا و هو الی و اولدیر کم استحقاق سله فی السماء
 اله کوک د انرشه لار نیک معبودی در روی الارض الی و سر و انالغوی لار نیک معبودی
 و انس من و هو الحکم و اولدیر راست ایشک خلق تدسیر الی الفلیم و انالار نیک صالحی غده
 تبارک الی له و بز کوار در اولکم انکار در ملک السموات و الارض کوک و سر نیک بادشاهی
 و ما بینهم سا اوله کوک لار و سر ادر یعنی اندک حکمی باجه مکنونات احزای سفه
 ران دور و عنده و اندک قاشد دور علم الساعه ساعه نیک سلمای کم قاست اندا
 قام بولور الی و تر حعون و اندک ساریفد قایتار یلیغونک دور لار باجه حلام اولدیر
 و الی الی الذین اول کوندا مالک بولما غایا لار الی کم یذعون تا پینور لار کار نولاری می
 خدای دین اوزکا الشفاعه درخواست قلاق فی بعض کافر لار نیک معبود لاری فرشته لار حسن
 و انس و ست لار من کم مشرک لار لار نیک شفاعت غده اسد وار دور لار اول کون بولدر الماس
 شفاعت قلاق الامن شهید مکر کشی کم تا نوقلوق سرکان بولغای بالحق راسبع سله نر
 لار نیک و عیس و عزیز و نیک علیها اللام الارغه شفاعت رتبه سی باره ریکم الاشهادت
 اولدیر دور لار و هم یعلون و الی سلور لار اوز کونکلی سله الی کم مثل سله تا نوقلوق پینور
 لار و الی شفاعت قلاق سله لار یکر یاز و قلق مومن لاری و لیس سالتهم و اگر سر سالتک بین
 یا معبود لاری کم من خلقهم کم یاری لاری لایقولون الله هو انده استور لار کم خدای بوجواب
 ظهوری نیک فرطدن مکابره فلا الماس لاری فانی یوفونکون بس ننتاک او کور و لار مشرک لار نیک
 عبادتی دین اندک تا پینا غمغه و قیلله و خدای تا شدا در سالتک رسول صا الله علیه و سلم
 غ اندکم اتی یاریتای منک برورد کارم ان هولاء در سلق سله کم بکوره یعنی قریش نیک
 باش تا یقوی لاری قوم کرده دور لار کم عناد و مکابره نوز بدین لایومینون ایمان کلسو
 ماسلار قاصح بس یوز او کسل عنهم الی نیک و عرتدن یایوز ابو کسل الی نیک کافانیدن
 و کل سلام و اتقل نسیم و متار که سبر لار دین نیک مطلقیم بوقتر بوحکم اوردش اتی سله
 مسوخ بولوتور قنوق تعلمون بس بانت بولغای کم سلتک لار ادر کفری نیک عاقبتن یعنی
 کم عذاب الارغه اینیب کیلکای دناوا ذکر فی سله و عقی دا او نعه ایفاک مه و الله اعلم
 بلس
 امام محمد حکم ترمذی قدس سره دین نقل قلمو کم حق سحانه باجه حکم لار و قصص فی سوره
 مصلحه ده در احروف مقطعه سله مجتمع در اول حروف جمع قلیب در عملا و حون اتی تا
 پنجاه مکر شوت و ولایت صاحب بس عوام غده سله در ماک و حون باجه سوره دانفسیر

سورة الرخان

سورة الرخان